JĀTAKATTHAVANNANĀ

BY

V. FAUSBØLL.

THE

JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PALI

BY

V. FAUSBØLL

AND TRANSLATED

BY

T. W. RHYS DAVIDS.

TEXT. VOL. II.

Published for the Pali Text Society

by

LUZAC & COMPANY LTD.

46 Great Russell Street, London, W.C.1

First published, (by Trübner & Co.) 1879

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY OFFSET LITHOGRAPHY BY
BILLING AND SONS LTD., GUILDFORD AND LONDON

DEDICATED

TO THE MEMORY OF

THE SAGACIOUS INTERPRETER OF ANTIQUITY

NIELS LUDVIG WESTERGAARD.

PRELIMINARY REMARKS 3.

While working at this volume, a sunbeam glided into my study; on the 14th of February 1878 I received as a present from Colonel Duncan, the British Resident at Mandalay, who had heard of my troubles from the Rev. C. H. Chard S. P. G. Missionary, a Burmese MS. of the whole Jātaka in 7 volumes, splendidly got up. This was indeed a liberal gift for which I cannot sufficiently thank the noble donor.

Duncan's MS. agrees nearly throughout with B^i, so it seems evident that the Burmese MSS. in fact represent a redaction different from the Cingalese, and in some cases have most likely preserved the true readings, but notwithstanding this I shall, as I have once resolved, still continue to give the Cingalese Redaction in the text, and put the Burmese readings in the footnotes.

Being now furnished with two MSS. of the whole Jātaka and having had the promise of a continuation of a transcript from the Rev. W. Subhūti, I hope to work with a little more ease, provided my good friends in Ceylon do not fail me.

As it will appear from the Various Readings, I have, besides the Kopenhagen MS. (C^k), had a Transcript from Subhūti (C^s) and the Burmese MS. of the India Office (B^i) for the Jātakas 151—160. For J. 161—220 I had only C^k and B^i, but as before M. L. Feer was good enough to give me the readings of the Parisian MS. (B^p) in some of the difficult passages. For J. 221—300 I have again had Subhūti's transcript besides C^k and B^i, and up to J. 250 the continued assistance of M. Feer. For J. 251—300 I have had the MS. presented to me by Colonel Duncan (B^d) besides C^k C^s and B^i.

Kopenhagen, Febr. 26, 1879.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

Page 17 l. 29 for C read C^k.
— 17 l. 30 for B read B^i.
— 17 l. 31 for C read C^k.
— 23 l. 25 cfr. infra p. 314 l. 21.
— 49 l. 14 for ne va read te va.
— 49 l. 30 for K neva read K ne va.
— 97 l. 5 add (Dhp. p. 275).
— 125 l. 10 cfr. infra p. 206.
— 326 l. 9 for kamārena read kumārena.
— 383 l. 2 for uâssa read nâssa.
— 410 l. 1 for Khadiranga- read Khadirangāra-.
— 412 l. 12 for bhuñjissāmîti read bhuñja sāmîti.
— 427 l. 3 for ippāni read sippāni.
— 275 l. 10 fr. the b. of Vol. I for ekaṁsaṁ yojanaṁ read ekaṁ saṁ-yojanaṁ.

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausbøll. Hauniæ 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

II. DUKANIPĀTA.

1. DAḶHAVAGGA.

1. Rājovādajātaka.

Daḷhaṁ daḷhassa khipatîti[1]. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto rājovādaṁ ārabbha kathesi. So Tesakuṇajātake āvibhavissati. 5
Ekasmiṁ pana divase Kosalarājā ekaṁ gatigataṁ[2] dubbinicchayaṁ aṭṭaṁ vinicchinitvā[3] bhuttapātarāso allohattho va alaṁkatarathaṁ abhiruyha Satthu santikaṁ gantvā phullapadumasassirīkesu pādesu Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ Satthā etad avoca: „handa, kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divādivassā" 'ti. „Bhante, ajja 10
ekaṁ gatigataṁ[4] dubbinicchayaṁ aṭṭaṁ vinicchinanto okāsaṁ alabhitvā[5] idāni taṁ tīretvā[6] bhuñjitvā allahattho va tumhākam upaṭṭhānaṁ āgato 'mhîti. Satthā „mahārāja, dhammena samena aṭṭavinicchayaṁ[7] nāma kusalaṁ, saggamaggo esa, anacchariyaṁ kho pan' etaṁ yaṁ tumhe mādisassa sabbaññussa[8] santikā ovādaṁ labhamānā dhammena samena[9] 15
aṭṭaṁ vinicchineyyātha, etad eva acchariyam yaṁ[10] pubbe rājāno asabbaññūnam[12] pi paṇḍitānaṁ vacanaṁ sutvā dhammena samena aṭṭaṁ vinicchinantā cattāri agatigamanāni vajjetvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjaṁ kāretvā saggapadaṁ pūrayamānā agamaṁsū" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari: 20

---

1. Cfr. Ten Jāt. by V. Fausbøll 1872 p. 1 and the following. [1] Ck khīpatīti, Bi khippatīti. [2] Bi agatigataṁ. [3] Bi suvinicchitvā. [4] Bi āgatiagataṁ. [5] Ck Cs Cp labhitvā. [6] Bi virodetvā. [7] Cs Cp Bi aṭṭaṁvini-. [8] Bi sappaññussa buddhassa, Ck sabbaññūtassa. [9] Bi omits samena. [10] Ck Cp Cs omit yaṁ. [11] Cp Cs asabbaññunam.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[1] paṭisandhiṁ gahetvā laddhagabbhaparihāro sotthinā mātukuccimhā nikkhami. Nāmagahaṇadivase pan' assa Brahmadattakumāro tv-eva nāmaṁ akaṁsu. So anupubbena vayappatto soḷasavassakāle Takkasilaṁ gantvā sabbasippesu nipphattiṁ patvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena samena rajjam kāresi. Chandādivasena agantvā vinicchayaṁ anusāsi. Tasmiṁ evaṁ dhammena rajjaṁ kārente amaccâpi dhammen' eva vohāraṁ vinicchiniṁsu. Vohāresu dhammena vinicchayamānesu[3] kūṭaṭṭakārakā nāma nâhesuṁ[4]. Tesaṁ abhāvā aṭṭatthāya rajaṅgaṇe uparavo[5] pacchijji. Amaccā divasam pi vinicchayaṭṭhāne nisīditvā kañci vinicchayatthāya āgacchantaṁ adisvā pakkamanti. Vinicchayaṭṭhānaṁ chaḍḍetabbabhāvaṁ[6] pāpuṇi. Bodhisatto cintesi: „mayi dhammena rajjaṁ kārente vinicchayatthāya āgacchantā nāma n' atthi, uparavo pacchijji, vinicchayaṭṭhānaṁ chaḍḍetabbabhāvaṁ pattaṁ, idāni mayā attano aguṇam pariyesituṁ vaṭṭati[9], 'ayaṁ nāma me aguṇo' ti[10] ñatvā[11] taṁ pahāya guṇesu yeva vattissāmîti". Tato paṭṭhāya „atthi nu kho me koci aguṇavādîti" parigaṇhanto antovalañjakānaṁ antare kañci aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakatham eva sutvā „ete mayhaṁ bhayenâpi aguṇaṁ avatvā guṇam[12] eva vadeyyun" ti bahivalañjanake parigaṇhanto tatrâpi adisvā antonagaraṁ parigaṇhi, bahinagare catusu dvāresu dvāragāmake parigaṇhi. Tatrâpi kañci aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakatham eva sutvā „janapadaṁ parigaṇhissāmîti" amacce rajjaṁ paṭicchāpetvā rathaṁ āruyha sārathim eva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā janapadaṁ parigaṇhamāno yāva paccantabhūmiṁ[13] gantvā kañci

---

[1] B^i kucchimhi. [2] C^k C^s āgantvā, C^{p2} anāgantvā. [3] so all four MSS. instead of vinicchi-? [4] B^i ahesuṁ, C^k hesuṁ. [5] B^i uppaddavo. [6] B^i chaṭṭetabba-, C^p C^s chaddhetabba-. [7] B^i adds na. [8] B^i chaṭetabba-, C^s chaḍḍhetabba-. [9] B^i vaṭṭatīti. [10] C^p C^s add ca. [11] B^i sutvā. [12] C^p C^s guṇakatham. [13] B^i pacchantaṁ gāmaṁ.

agunavādiṁ adisvā attano guṇakatham eva sutvā paccantasīmato mahāmaggena nagarābhimukho yeva nivatti. Tasmiṁ pana kāle Malliko nāma Kosalarājâpi[1] dhammena rajjaṁ kārento aguṇagavesako[2] hutvā antovalañjakādisu[3] aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakatham eva sutvā janapadaṁ pariganhanto taṁ padesaṁ agamāsi. Te ubho pi ekasmiṁ ninne sakaṭamagge abhimukhā ahesuṁ. Rathassa ukkamanaṭṭhānaṁ n' atthi. Atha[4] Mallikarañño sārathi Bārāṇasirañño sārathiṁ „tava rathaṁ ukkamāpehîti" āha. So pi „ambho[5] sārathi, tava rathaṁ ukkamāpehi, imasmiṁ rathe Bārāṇasirajjasāmiko Brahmadattamahārājā nisinno" ti āha. Itaro[6] pi „ambho[5] sārathi, imasmiṁ rathe Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā nisinno, tava rathaṁ ukkamāpetvā amhākaṁ rañño rathassa okāsaṁ dehîti" āha. Bārāṇasirañño sārathi „ayam pi kira rājā yeva, kin nu kho kātabban" ti cintento „atth' esa upāyo[7]: vayaṁ pucchitvā daharatarassa rathaṁ ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṁ dāpessāmîti" sanniṭṭhānaṁ katvā taṁ sārathiṁ Kosalarañño vayaṁ pucchitvā, pariganhanto ubhinnam pi samānavayabhāvaṁ ñatvā rajjaparimāṇaṁ balaṁ dhanaṁ yasaṁ jātigottakulâpadesan[8] ti sabbaṁ pucchitvā „ubho pi tiyojanasatikassa rajjassa sāmino, samānabaladhanayasajātigottakulapadesā" ti ñatvā „sīlavantatarassa[9] okāsaṁ dassāmîti" cintetvā so sārathi „tumhākaṁ rañño sīlācāro kīdiso" ti pucchi. So „ayañ ca ayañ ca amhākaṁ rañño sīlācāro" ti attano rañño aguṇam eva guṇato pakāsento paṭhamaṁ gātham āha:

1. Daḷhaṁ daḷhassa khipati[10] Malliko mudunā muduṁ,
sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā.
Etādiso ayaṁ rājā, maggā uyyāhi sārathîti. 1.

---

[1] Bⁱ omits pi. [2] Bⁱ aguṇakathaṁ vesato, Cᵏ aguṇavesako. [3] Cᵏ antovalañjanakādisu, Cᵖ antovaḷañjakādisu, Bⁱ antovalañcakādīsu. [4] Cᵏ omits atha. [5] Cᵏ amho. [6] Cᵏ Cᵖ Cˢ itarasmiṁ. [7] Bⁱ adds ti. [8] Bⁱ jātigottaṁ-. [9] Bⁱ sīlavantassa, Cᵖ sīlavanantarassa. [10] Bⁱ khippati.

Tattha daḷhaṁ daḷhassa khipatîti yo daḷho hoti balavadaḷhena pahārena vā[1] vacanena vā jinitabbo tassa daḷham eva pahāraṁ vā vacanaṁ vā khipati[2] evaṁ daḷho va hutvā taṁ jinātîti dasseti, Malliko ti tassa rañño nāmaṁ, mudunā mudun ti mudupuggalaṁ sayam pi mudu hutvā mudunā va upāyena jināti, sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā ti ye sādhū[3] sappurisā te[4] sayam pi sādhu hutvā sādhunā va upāyena, ye pana asādhū[5] te[4] sayam pi asādhu hutvā asādhunā va upāyena jinātîti dasseti; etādiso ayaṁ rājā ti ayaṁ amhākaṁ Kosalarājā sīlācārena evarūpo, maggā uyyāhi sārathîti attano rathaṁ maggā ukkamāpetvā[6] uyyāhi uppathena yāhîti[7] amhākaṁ rañño maggaṁ dehîti vadati.

Atha taṁ Bārāṇasirañño sārathi „ambho, kiṁ pana tayā attano rañño guṇā kathitā“ ti vatvā „āmā“ 'ti vutte „yadi ete guṇā aguṇā pana kīdisā“ ti vatvā „ete tāva aguṇā hontu, tumhākaṁ pana rañño kīdisā guṇā“ ti vutte „tena hi suṇāhîti“ dutiyaṁ gātham āha:

2. Akkodhena jine kodhaṁ, asādhuṁ sādhunā jine,
jine kadariyaṁ dānena saccena alikavādinaṁ[8].
Etādiso ayaṁ rājā, maggā uyyāhi sārathîti. 2. (Dhp. v. 223.)

Tattha etādiso ti etehi akkodhena jine kodhan-ti-ādivasena vuttehi guṇehi samannāgato, ayaṁ hi kuddhaṁ puggalaṁ sayaṁ akkodho hutvā akkodhena jināti, asādhuṁ pana[9] sayaṁ sādhu hutvā sādhunā, kadariyaṁ thaddhamacchariṁ sayaṁ[10] dāyako hutvā dānena, alikavādinaṁ[11] musāvādiṁ sayaṁ saccavādī[12] hutvā saccena jināti; maggā uyyāhîti samma sārathi maggato apagaccha evaṁvidhasīlācāraguṇayuttassa[13] amhākaṁ rañño maggaṁ dehîti[14] amhākaṁ rājā maggassa anucchaviko ti.

Evaṁ vutte Mallikarājā[15] ca sārathi ca ubho pi rathā otaritvā asse mocetvā rathaṁ apanetvā Bārāṇasīrañño maggaṁ adaṁsu. Bārāṇasīrājā Mallikarañño nāma „idañ c' idañ ca

---

[1] Ck Cp Cs omit vā. [2] Bi khippati. [3] all the MSS. sādhu. [4] Ck Cp Cs tesaṁ. [5] all the MSS. asādhu. [6] all the MSS. except Cp[2] ukkāpetvā. [7] Bi yāhi. [8] Bi alikavāṇaṁ, Cp Cs alikavādiniṁ. [9] Ck janaṁ. [10] Cp Cs omit sayaṁ. [11] Ck Cp Cs alikavādiniṁ. [12] Ck -vādiṁ, Cp Cs -vādi. [13] Ck evaṁvidhaṁ-, Bi evaṁ vividatvaṁ-. [14] Bi dehi. [15] Ck Cp Cs here and in the following malliya-.

kātuṁ vaṭṭatîti" ovādaṁ datvā Bārāṇasiṁ gantvā dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapadaṁ pūresi. Mallikarājâpi tassa ovādaṁ gahetvā janapadaṁ pariggahetvā[1] attano aguṇavādiṁ adisvā va sakanagaraṁ gantvā dānādīni puññāni katvā[2] jīvitapariyosāne saggapadam eva pūresi. 5

Satthā Kosalarājassa ovādadānatthāya imaṁ desanaṁ[3] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Mallikaraññо sārathi Moggallāno ahosi, rājā Ānando, Bārāṇasīrañño sārathi Sāriputto ahosi[4], rājā pana aham evā" 'ti. Rājovādajātakaṁ.

2. Sigālajātaka. 10

Asamekkhitakammantan ti. Idaṁ Satthā Kūṭāgārasālāyaṁ viharanto Vesāli-vāsikaṁ nahāpitaputtaṁ[6] ārabbha kathesi. Tassa kira pitā rājūnaṁ[7] rājorodhānaṁ rājakumārānaṁ rājakumārīnañ ca massukaraṇakesasaṇṭhāpanaaṭṭhapadaṭṭhapanādīni[8] sabbakiccāni karoti saddho pasanno tisaraṇagato samādinnapañcasīlo, 15 antarantarena Satthu dhammaṁ suṇanto kālaṁ vītināmeti. So ekadivasaṁ rājanivesane kammaṁ kātuṁ gacchanto attano puttaṁ gahetvā gato. So tattha ekaṁ devaccharapaṭibhāgaṁ alaṁkatapaṭiyattaṁ Licchavikumārikaṁ disvā kilesavasena paṭibaddhacitto[9] hutvā pitarā saddhiṁ rājanivesanā nikkhamitvā „etaṁ kumārikaṁ labhamāno jīvissāmi, 20 alabhamānassa me etth' eva maraṇan" ti āhārūpacchedaṁ[10] katvā mañcakaṁ parissajitvā nipajji. Atha naṁ pitā upasaṁkamitvā „tāta, avatthumhi chandarāgaṁ mā kari[11], hīnajacco tvaṁ nahāpitaputto[12], Licchavikumārikā khattiyadhītā jātisampannā, na sā tuyhaṁ anucchavikā, aññan te jātigottehi sadisakumārikaṁ ānessāmîti" āha. So pitu 25 kathaṁ na gaṇhāti. Atha naṁ mātā bhātā bhaginī cullamātā[13] cullapitā[14] ti sabbe pi ñātakā c' eva mittasuhajjā ca sannipatitvā saññāpentâpi[15] saññāpetuṁ nâsakkhiṁsu. So tatth' eva sussitvā parisussitvā jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Ath' assa pitā sarīrakiccapetakiccāni katvā

---

[1] Bi pariggaṇetvā. [2] Bi datvā. [3] Bi dhammadesanaṁ. [4] Bi omits ahosi. [5] Bi adds paṭhamaṁ. [6] Bi hnāpita-. [7] Bi rājunaṁ. [8] Bi masukaraṇakesayaṇhapanaattarūpaṭhānādana, Bp -saṇṭhapanaattharūpaṭṭhānādīni. [9] Bi paṭibandha-. [10] Bi āhārūpacchedakaṁ, Ck āharūpacchedaṁ, Cp āhārupacchedaṁ. [11] Ck Cp karī. [12] Bi hnāpita-. [13] Bi dhūla-. [14] Bi cūla-. [15] Bi Bp saññāpento pi.

tanuttaṁ gate soke „Satthāraṁ vandissāmîti“ bahuṁ gandhamālavilepanaṁ[1] gahetvā Mahāvanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisinno „kiṁ nu kho upāsaka imāni divasāni na dissasîti[2]“ vutte taṁ atthaṁ ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idān' eva tava putto avatthusmiṁ[3] chandarāgaṁ uppādetvā vināsaṁ pāpuṇi, pubbe pi patto yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[4] sīhayoniyaṁ nibbatti. Tassa kaniṭṭhā cha bhātaro[5] ekā ca bhaginī ahosi. Sabbe pi Kañcanaguhāyaṁ vasanti. Tassā pana guhāya avidūre Rajatapabbate ekā phalikaguhā atthi. Tatth' eko sigālo vasati. Aparabhāge sīhānaṁ mātāpitaro kālam akaṁsu. Te bhaginiṁ sīhapotikaṁ Kañcanaguhāyaṁ ṭhapetvā gocarāya nikkhamitvā[6] maṁsaṁ āharitvā tassā denti. So sigālo taṁ sīhapotikaṁ disvā paṭibaddhacitto[7] ahosi. Tassā[8] pana mātāpitunnaṁ dharamānakāle okāsaṁ na lattha[9]. So sattannam pi tesaṁ gocarāya pakkantakāle Phalikaguhāya otaritvā Kañcanaguhādvāraṁ gantvā sīhapotikāya purato lokāmisapaṭisaṁyuttaṁ evarūpaṁ rahassakathaṁ[10] kathesi[11]: „sīhapotike, aham pi catuppado tvam pi catuppadā[12], tvaṁ me pajāpatī[13] hohi[14] ahan[15] te pati bhavissāmi, te mayaṁ samaggā sammodamānā vasissāma, tvaṁ ito paṭṭhāya maṁ kilesavasena saṁgaṇhāhîti“. Sā tassa vacanaṁ sutvā cintesi: „ayaṁ sigālo catuppadānaṁ[16] antare hīno patikuṭṭho caṇḍālasadiso, mayaṁ uttamarājakulasammatā, esa kho mayā ca saddhiṁ asabbhaṁ ananucchavikaṁ[17] katheti, ahaṁ evarūpaṁ[18] kathaṁ sutvā jīvitena kiṁ karissāmi, nāsāvātaṁ sannirumhitvā[19] marissāmîti“. Ath' assā etad ahosi: „mayhaṁ evam eva maraṇaṁ ayuttaṁ, bhātikā tāva me āgacchanti[20], tesaṁ

---

[1] C^k gandhavilepanaṁ. [2] B^i C^k dissatīti. [3] B^i avattumhi. [4] B^i -ppadeso. [5] B^i tassa cha kaniṭhabhātaro. [6] B^i pakkamitvā. [7] B^i paṭibandha. [8] B^i tassa. [9] B^i nāladdhaṁ, C^p C^s na alattha. [10] C^p C^s rahassaṁkathaṁ. [11] B^i katheti. [12] B^i catuppādo. [13] B^i C^p C^s pajāpati. [14] B^i hoti, C^k hoha. [15] B^i ahaṁ. [16] B^i catuppādānaṁ. [17] B^i adds kathaṁ. [18] C^p C^s evaṁrūpaṁ. [19] B^i sannirujhitvā. [20] B^i B^p āgacchantu.

kathetvā marissāmîti". Sigālo pi tassā santikā paṭivacanaṁ alabhitvā „na idāni[1] esā mayi sambajjhatîti[2]" domanassappatto Phalikaguhaṁ[3] pavisitvā nipajji[4]. Ath' eko sīhapotako mahisavāraṇādisu[5] aññataraṁ vadhitvā maṁsaṁ khāditvā bhaginiyā bhāgaṁ āharitvā „amma maṁsaṁ khādassū" 'ti āha. „Bhātika, nâhaṁ maṁsaṁ khādissāmi[6], marissāmîti". „Kiṁkāraṇā" ti. Sā taṁ pavattiṁ ācikkhi „idāni kahaṁ so sigālo" ti ca vutte Phalikaguhāyaṁ nipannasigālaṁ[7] „ākāse nipanno" ti maññamānā „bhātika, kiṁ na passasi[8], eso Rajatapabbate ākāse nipanno" ti[9]. Sīhapotako tassa Phalikaguhāyaṁ[10] nipannabhāvaṁ ajānanto „ākāse nipanno" ti saññī hutvā „māressāmi[11] nan" ti sīhavegena pakkhanditvā Phalikaguhaṁ hadayen' eva pahari. So hadayena phalitena[12] tatth' eva jīvitakkhayaṁ patvā pabbatapāde pati. Athâparo āgañchi[13]. Sā tassa pi tath' eva kathesi. So pi tath' eva katvā jīvitakkhayaṁ patvā pabbatapāde pati. Evaṁ chasu pi bhātikesu matesu sabbapacchā Bodhisatto āgañchi[14]. Sā tassa pi[15] taṁ kāraṇaṁ ārocetvā „idāni so kuhin" ti vutte „eso Rajatapabbatamatthake ākāse nipanno" ti āha. Bodhisatto[16] cintesi: „sigālānaṁ ākāse patiṭṭhā nāma n' atthi, Phalikaguhāya[17] nipannako[18] bhavissatîti". So pabbatapādaṁ otaritvā cha bhātike mate disvā „ime attano bālatāya pariganhanapaññāya[19] abhāvena Phalikaguhābhāvaṁ ajānitvā hadayena paharitvā matā bhavissanti, asamekkhitaatituritaṁ karontānaṁ kammaṁ nāma evarūpaṁ hotîti" ñatvā[20] paṭhamaṁ gātham āha:

1. Asamekkhitakammantaṁ turitābhinipātinaṁ
sāni[21] kammāni tappenti[22] uṇhaṁ v' ajjhohitaṁ mukhe ti. 3.

---

[1] Bi Cp Cs na dāni. [2] Bi samijjhatîti. [3] Bi -guhāyaṁ. [4] Bi nippajjati. [5] Bi ṇādīsu. [6] Bi khādāmi. [7] Bi nipannaṁ sigālaṁ. [8] Bi kiṁ pana na passasi, Ck kiṁ panassisi. [9] Ck omits ti. [10] Cp Cs -guhāya. [11] Bi mārissāmi. [12] Cp phaḷitena [13] Bi āgacchi, Ck and Cp agacchi corrected to āgañchi. [14] Bi āgacchi, Ck āgacchi corrected to āgaṁchi. [15] Cp Cs omit pi. [16] Cp Cs add evaṁ. [17] Bi -guhāyaṁ. [18] Bi adds ca. [19] Bi saññāya [20] Bi vatvā. [21] Bi tāni. [22] Bi kappenti.

Tattha asamekkhitakammantaṁ turitābhinipātinan ti yo puggalo yaṁ[1] kammaṁ kātukāmo hoti tattha dosaṁ asamekkhitvā anupadhāretvā turito hutvā vegen' eva taṁ kammaṁ kātuṁ abhinipatati pakkhandati paṭipajjati taṁ asamekkhitakammantaṁ turitābhinipātinaṁ tāni evaṁ katāni sāni kammāni tappenti[2] socenti[3] kilamenti, yathā kiṁ: uṇhaṁ v' ajjhohitaṁ mukhe[4] yathā bhuñjantena[5] „idaṁ sītalaṁ idaṁ[6] uṇhan' ti anupadhāretvā uṇhaṁ ajjhoharaṇīyaṁ[7] mukhe ajjhohitaṁ ṭhapitaṁ mukham pi kaṇṭham pi kucchim pi dahati[8] soceti kilameti evaṁ tathārūpaṁ puggalaṁ tāni kammāni tappenti[2].

Iti so sīho imaṁ gāthaṁ vatvā „mama bhātikā anupāyakusalā[9] 'sigālaṁ māressāmā[10]' 'ti ativegena pakkhanditvā sayaṁ[11] matā, ahaṁ pana evaṁ akatvā sigālassa Phalikaguhāyaṁ nipannass' eva hadayaṁ phālessāmîti" so sigālassa ārohanaorohanamaggaṁ sallakkhetvā[12] tadabhimukho hutvā tikkhatuṁ sīhanādaṁ nadi[13]. Paṭhaviyā[14] saddhiṁ ākāsaṁ ekaninnādaṁ ahosi. Sigālassa Phalikaguhāya[15] nipannakass' eva[16] bhītatasitassa hadayaṁ phali[17]. So tatth' eva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi.

Satthā „evaṁ so sigālo sīhanādaṁ sutvā jīvitakkhayaṁ patto" ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Sīho ca sīhanādena Daddaraṁ abhinādayi[18],
sutvā sīhassa nigghosaṁ sigālo Daddare vasaṁ
bhīto santāsam āpādi, hadayañ c' assa apphalîti. 4.

Tattha sīho ti cattāro sīhā: tiṇasīho paṇḍusīho kāḷasīho[19] surattahatthapādo kesarasīho ti, tesu kesarasīho idha adhippeto, daddaraṁ abhinâdayîti tena asanisatasaddabheravatarena sīhanādena taṁ Rajatapabbataṁ abhinādayi ekanādaṁ[20] akāsi, daddare vasan ti phalikamissake Rajatapabbate vasanto, bhīto santāsam āpādîti maraṇabhayena bhīto cittutrāsaṁ āpādi[21], hadayañ c' assa apphalîti tena c' assa bhayena hadayaṁ phalitaṁ.

---

[1] Ck omits yaṁ. [2] Bi kappenti. [3] Bi socatani, Ck socaneti. [4] Bi adds ti. [5] Bi bhuñjante. [6] Ck Cp Cs omit idaṁ. [7] Bi ajhoharaṇaṁ, Ck ajjhoharaniyaṁ. [8] Bi adds tappeti. [9] Bi -kusalatāya. [10] Bi mārissāmi. [11] Bi sayam pi. [12] Bi sallakkhitvā. [13] Bi nadati. [14] Bi pathavīyā. [15] Bi balikaguhāyaṁ, Cp phaḷikaguhā. [16] Cp Cs nipannasseva, Bi nippannasseva. [17] Cp phaḷi. [18] Bi abhinidayī. [19] Ck omits kāḷasīho, Cp Cs kālasīho corrected to kāḷasīho. [20] Bi ekaninnādaṁ. [21] Ck apādi, Bi apādī.

Evaṁ sīho sigālaṁ[1] jīvitakkhayaṁ pāpetvā bhātare ekasmiṁ ṭhāne paṭicchādetvā tesaṁ matabhāvaṁ bhaginiyā ācikkhitvā taṁ samassāsetvā yāvajīvaṁ Kañcanaguhāya[2] vasitvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ desanaṁ[3] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā sigālo nahāpitaputto ahosi, sīhapotikā Licchavikumārikā, cha[4] kaniṭṭhabhātaro[5] aññatarattherā ahesuṁ, jeṭṭhabhātikasīho[6] pana aham evā“ 'ti. Sigālajātakaṁ.

3. Sūkarajātaka.

Catuppado[7] aham sammā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ mahallakattheraṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi divase rattiṁ[8] dhammasavane vattamāne Satthari gandhakuṭidvāre[9] maṇisopānaphalake ṭhatvā bhikkhusaṁghassa Sugatovādaṁ datvā gandhakuṭiṁ[10] paviṭṭhe dhammasenāpati Sattharaṁ vanditvā attano pariveṇaṁ[11] agamāsi[12]. Mahāmoggallāno pi[13] pariveṇam[11] eva gantvā muhuttaṁ vissamitvā[14] therassa santikaṁ āgantvā[15] pañhaṁ pucchi. Pucchitapucchitaṁ dhammasenāpati gaganatale candaṁ[16] uṭṭhāpento[17] viya vissajjetvā[18] pākaṭam akāsi. Catasso pi parisā dhammaṁ suṇamānā nisīdiṁsu. Tatr' eko mahallakatthero cintesi: „sac' āhaṁ imissā[19] parisāya majjhe Sāriputtaṁ āluḷento[20] pañhaṁ pucchissāmi ayaṁ me parisā 'bahussuto ayan' ti ñatvā sakkārasammānaṁ karissatîti“ parisantarā uṭṭhāya theraṁ upasaṁkamitvā ekamantaṁ ṭhatvā[21] „āvuso Sariputta, mayam pi taṁ ekaṁ pañhaṁ pucchāma, amhākam pi okāsaṁ karohi, dehi me vinicchayaṁ āvedhikāye[22] vā nibbedhikāye[23] vā niggahe vā paṭiggahe vā visese vā paṭivisese vā“ ti āha. Thero taṁ[24] oloketvā „ayaṁ mahallako icchācāre ṭhito tuccho na kiñci jānātîti“ tena saddhiṁ akathetvā va lajjamāno vījaniṁ ṭhapetvā āsanā otaritvā

---

[1] B^i sigālassa. [2] B^i -guhāyaṁ, C^p -guhāyaṁ corrected to -guhāya. [3] B^i dhammadesanaṁ. [4] C^p C^s omit cha. [5] C^p C^s kaniṭṭhābhātaro. [6] B^i jeṭhakabhā-. [7] B^i catuppādo. [8] B^i ratti. [9] B^i -kuṭī-. [10] B^i -kuṭī, C^k -kuṭim. [11] C^k C^p C^s parivenaṁ. [12] B^i āgamāsi. [13] C^k C^p C^s omit pi. [14] B^i visametvā vasametvā. [15] B^i gaṁtvā. [16] B^i puṇṇacanta. [17] B^i upaṭhapento. [18] C^k visajjetvā. [19] B^i imissāya. [20] B^i āḷulento, C ālulento. [21] B^i ṭhapetvā. [22] B^i aveṭhikāya, C^s āveṭhikāye. [23] B^i nippeṭhikāya, C^s nibbeṭhikāye. [24] B^i omits taṁ.

pariveṇaṁ[1] agamāsi[2]. Moggallānatthero pi attano pariveṇam[3] eva agamāsi. Manussā uṭṭhāya „gaṇhath' etaṁ duṭṭhamahallakaṁ, madhuradhammasavanaṁ no sotuṁ na adāsîti[4]“ anubandhiṁsu[5]. So palāyanto vihārapaccante bhinnapadarāya vaccakuṭiyā patitvā gūthamakkhito 5 uṭṭhāsi. Manussā taṁ disvā vippaṭisārino hutvā Satthu santikaṁ agamaṁsu. Satthā te disvā „kiṁ upāsakā avelāya āgatā atthā[6]“ 'ti pucchi. Manussā tam[7] atthaṁ ārocesuṁ. Satthā „na kho upāsakā idān' ev' esa mahallako ubbillāpito[8] hutvā attano balaṁ ajānitvā mahābalehi saddhiṁ payojetvā gūthamakkhito jāto, pubbe p' esa ubbillā- 10 pito[8] hutvā attano balaṁ ajānitvā mahābalehi saddhiṁ payojetvā gūthamakkhito ahosîti“ vatvā tehi yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto sīho hutvā Himavantapadese pabbataguhāya[9] vāsaṁ kappesi. Tassâvidūre ekaṁ saraṁ nissāya bahusūkarā 15 nivāsaṁ kappesuṁ. Tam eva saraṁ nissāya tāpasâpi paṇṇasālāsu[10] vāsaṁ kappesuṁ. Ath' ekadivasaṁ sīho mahisavāraṇādisu[11] aññataraṁ vadhitvā yāvadatthaṁ maṁsaṁ khāditvā taṁ saraṁ otaritvā pānīyaṁ[12] pivitvā uttari. Tasmiṁ khaṇe eko thullasūkaro taṁ saraṁ nissāya gocaraṁ gaṇhāti[13] Sīho 20 taṁ disvā „aññaṁ ekadivasaṁ imaṁ khādissāmi[14], maṁ kho pana disvā puna nâgaccheyyā[15]“ 'ti tassa anāgamanabhayena[16] sarato uttaritvā ekena passena gantuṁ ārabhi. Sūkaro oloketvā „esa maṁ disvā mama bhayena upagantuṁ asakkonto bhayena palāyati, ajja mayā iminā sīhena saddhiṁ payojetuṁ vaṭṭatîti[17]“ 25 sīsaṁ ukkhipitvā taṁ yuddhatthāya avhayanto[18] paṭhamaṁ[19] gātham āha:

1. Catuppado ahaṁ samma, tvam pi samma catuppado;
ehi sīha[20] nivattassu, kin nu bhīto palāyasîti[21]. 5.

---

[1] C^k C^p C^s parivenaṁ. [2] B^i pāvīsi. [3] C^k C^p C^s parivenaṁ. [4] B^i nādāsiti. [5] B^i anubandhisuṁ. [6] B^i āgatattā. [7] C^k nam. [8] B^i uppilāpito. [9] B^i pappataguhāyaṁ. [10] B^i -sālesu. [11] B^i mahīsavāranādīsu. [12] B^i pāṇiyaṁ, C^s pāniyaṁ. [13] B^i gaṇhati. [14] B^i khādissâmiti. [15] B^i na āgaccheyyā. [16] B^i anāgatabhayena. [17] C^k C^p C^s vaddhatīti [18] B^i avhāyanto. [19] B^i pathamaṁ [20] B^i samma. [21] B^i pi tena.

Sīho tassa kathaṁ sutvā „samma sūkara, ajja amhākaṁ tayā saddhiṁ saṁgāmo n' atthi, ito pana sattame divase imasmiṁ yeva ṭhāne saṁgāmo hotū“ 'ti vatvā pakkāmi. Sūkaro „sīhena[1] saddhiṁ saṁgāmessāmîti[2]“ tuṭṭhapahaṭṭho taṁ[3] pavattiṁ ñātakānaṁ ārocesi. Te tassa kathaṁ sutvā bhītatasitā „idāni tvaṁ sabbe pi amhe nāsessasi, attano balaṁ ajānitvā sīhena saddhim saṁgāmaṁ kātukāmo[4] 'si, sīho āgantvā sabbe pi amhe jīvitakkhayaṁ pāpessati, sāhasikakammaṁ mā karîti“ āhaṁsu. So bhītatasito „idāni kiṁ karomîti“ pucchi. Sūkarā[5] „etesaṁ tāpasānaṁ ukkārabhūmim[6] gantvā pūtigūthe sattadivasāni sarīraṁ vaṭṭetvā[7] sarīraṁ[8] sukkhāpetvā sattame divase sarīraṁ ussāvabindūhi temetvā sīhassa āgamanato[9] purimataraṁ āgantvā[10] vātayogaṁ ñatvā uparivāte tiṭṭha[11], sucijātiko sīho tava[12] sarīragandhaṁ ghāyitvā tuyhaṁ jayaṁ datvā gamissatîti[13]“ āhaṁsu. So tathā katvā sattame divase tattha aṭṭhāsi. Sīho tassa sarīragandhaṁ ghāyitvā gūthamakkhitabhāvaṁ ñatvā „samma sūkara, sundaro te leso cintito, sace tvaṁ[15] gūthamakkhito nâbhavissa[16] idh' eva taṁ[17] jīvitakkhayaṁ apāpessaṁ[18], idāni pana te sarīraṁ n' eva mukhena ḍasituṁ na pādena paharituṁ sakkā[19], jayan-te dammîti“ vatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Asūci pūtilomo si, duggandho vāsi sūkara;
sace yujjhitukāmo[20] si jayaṁ samma dadāmi te ti. 6.

Tattha pūtilomo sîti mīḷhamakkhitattā[21] duggandhalomo, duggandho vāsîti aniṭṭhajegucchapaṭikūlagandho hutvā vāyasi, jayaṁ samma dadāmi te ti tuyhaṁ jayaṁ demi, ahaṁ parājito, gaccha tvaṁ ti vatvā

Sīho nivattitvā[22] gocaraṁ gahetvā sare pānīyaṁ[23] pivitvā pabbataguham eva gato. Sūkaro pi „sīho me jito“ ti ñātakānaṁ

---

[1] B^i pi tena. [2] B^i saṁgāmissāmiti, C^p C^s saṅgāmessāmīti. [3] B^i C^k omit taṁ. [4] B^i saṁkamaṁkātukāme, C^k saṁgāmo kātukāmo, C^p C^s saṁgāmetukāmo. [5] B^i adds samma tvaṁ. [6] B^i uccārabhumiyaṁ. [7] C^k C^p C^s vaddhetvā, B^i vattetvā. [8] B^i omits sarīraṁ. [9] B^i agamato. [10] B^i gaṁtvā. [11] B^i tiṭhāhī. [12] B^i taṁ. [13] B^i sarīraṁgandhaṁ. [14] B^i bhavissatīti. [15] B^i omits tvaṁ. [16] B^i na bhavissasi. [17] B^i omits taṁ. [18] B^i pāpeyyuṁ. [19] B^i adds sūkara. [20] C^k yajjhitu-, B^i kujhitu-. [21] B^i mūḷha-. [22] B^i sīho tato ca nivattetvā. [23] B^i pāṇiyaṁ.

ārocesi. Te bhītatasitā „puna ekadivasaṁ āgacchanto sīho sabbe va amhe jīvitakkhayaṁ pāpessatîti[1]“ palāyitvā aññattha agamaṁsu.

Satthā imaṁ desanaṁ[2] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā[3] sūkaro mahallako ahosi, sīho pana aham evā“ 'ti. Sūkarajātakaṁ.

4. Uragajātaka.

Idhūragānaṁ pavaro paviṭṭho ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto senibhaṇḍanaṁ ārabbha kathesi. Kosalarañño kira sevakā senipamukhā dve mahāmaccā[4] aññamaññaṁ diṭṭhaṭṭhāne[5] kalahaṁ karonti. Tesaṁ veribhāvo sakalanagare pākaṭo jāto. Te n' eva rājā na ñātimittā samagge kātuṁ sakkhiṁsu[6]. Ath' ekadivasaṁ Satthā paccūsasamaye bodhaneyyabandhave olokento tesaṁ ubhinnam pi sotāpattimaggassa upanissayaṁ disvā punadivase ekako va Sāvatthiṁ[7] piṇḍāya pavisitvā tesu ekassa gehadvāre aṭṭhāsi[8]. So nikkhamitvā pattaṁ gahetvā Satthāraṁ antonivesanaṁ pavesetvā āsanaṁ paññāpetvā[9] nisīdāpesi. Satthā nisīditvā[10] tassa mettābhāvanāya ānisaṁsaṁ kathetvā kallacittataṁ ñatvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthā tassa sotāpannabhāvaṁ ñatvā tam eva pattaṁ gāhāpetvā[11] uṭṭhāya itarassa gehadvāraṁ agamāsi. So[12] nikkhamitvā Satthāraṁ vanditvā „pavisatha bhante“ ti gharaṁ[13] pavesetvā nisīdāpesi. Itaro pi pattaṁ gahetvā Satthārā[14] saddhiṁ yeva[15] pāvisi. Satthā tassa ekādasa mettānisaṁse vaṇṇetva cittakalyataṁ ñatvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne so pi sotāpattiphale patiṭṭhahi. Iti te ubho pi sotāpannā hutvā aññamaññaṁ accayaṁ desetvā[17] khamāpetvā samaggā sammodamānā ekajjhāsayā ahesuṁ. Taṁ divasaṁ yeva[18] Bhagavato sammukhā va ekato bhuñjiṁsu. Satthā bhattakiccaṁ niṭṭhapetvā vihāraṁ agamāsi. Te pi bahūni mālāgandhavilepanādīni[19] c' eva sappimadhuphāṇitādīni[20] ca ādāya Satthārā saddhiṁ yeva[21] nikkhamiṁsu. Satthā bhikkhusaṁghena

---

[1] C^k C^p C^s pāpessasīti. [2] B^i dhammadesanaṁ. [3] B^i omits tadā. [4] B^i mahāmattā. [5] B^i dinaṭhāne. [6] B^i kātu nāsikkhisu, C^k kātuṁ na sakkhiṁsu. [7] B^i sivatthiyaṁ. [8] B^i ṭhāsi. [9] C^k paṁñāpetvā, C^p C^s paṁñapetvā. [10] C^p C^s add va. [11] B^i āhārāpetvā. [12] B^i adds pi. [13] C^k gharam. [14] C^k adds va. [15] B^i saddhiraññeva. [16] C^k omits tassa [17] B^i dassetvā. [18] B^i divasaññeva, C^p C^s divasaṁ yeva ca. [19] B_i -vilepanāni. [20] C^k C^p C^s -phānitādīni. [21] B saddhī ñeva.

vatte[1] dassite Sugatovādaṁ datvā gandhakuṭiṁ pāvisi. Bhikkhū sāyaṇhasamaye dhammasabhāyaṁ kathaṁ[2] samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso, Satthā adantadamako, ye[3] nāma dve mahāmacce[4] ciraṁ vāyamamāno[5] pi n' eva rājā samagge kātum asakkhi[6] na ñātimittādayo[7] te ekadivasen' eva Tathāgatena damitā" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' evâhaṁ ime dve jane samagge akāsiṁ, pubbe p' ete[8] mayā samaggā katā yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasiyaṁ ussave ghosite mahāsamajjaṁ ahosi. Bahū manussā ca devanāgasupaṇṇādayo ca samajjadassanatthaṁ sannipatiṁsu. Tatr' ekasmiṁ ṭhāne eko nāgo ca supaṇṇo ca[9] samajjaṁ passamānā ekato aṭṭhaṁsu. Nāgo supaṇṇassa supaṇṇabhāvaṁ ajānanto aṁse hatthaṁ ṭhapesi. Supaṇṇo „kena me aṁse hattho ṭhapito" ti nivattitvā olokento nāgaṁ sañjāni. Nāgo pi olokento supaṇṇaṁ sañjānitvā maraṇabhayatajjito nagarā nikkhamitvā nadīpiṭṭhena palāyi. Supaṇṇo pi[10] „taṁ gahessāmîti" anubandhi. Tasmiṁ samaye Bodhisatto tāpaso hutvā tassā nadiyā tīre paṇṇasālāya[11] vasamāno divādarathaṁ[12] paṭippassambhanatthaṁ[13] udakasāṭikaṁ nivāsetvā vakkalaṁ bahi ṭhapetvā nadiṁ otaritvā nahāyati[14]. Nāgo „imaṁ pabbajitaṁ nissāya jīvitaṁ labhissāmîti" pakativaṇṇaṁ vijahitvā maṇikkhandhavaṇṇaṁ māpetvā vakkalantaraṁ pāvisi. Supaṇṇo anubandhamāno taṁ tattha paviṭṭhaṁ disvā vakkale garubhāvena agahetvā Bodhisattaṁ āmantetvā „bhante, ahaṁ chāto, tumhākaṁ vakkalaṁ gaṇhatha, imaṁ nāgaṁ khādissāmîti" imam atthaṁ pakāsetuṁ[15] paṭhamaṁ gāthr̥m āha:

---

[1] B^i vitte. [2] B^i satthu guṇakatham. [3] B^i ye va. [4] B^i mahāmattā. [5] C^k B^i vāyamāno. [6] B^i nāsi. [7] B^i adds sikkhisuṁ. [8] B^i puppe pi te, C^k pubbe te. [9] B^i adds iti dve. [10] B^i omits pi. [11] B^i paṇṇasālāyaṁ. [12] B^i divāradaratha, B^p divādaratha and sariradaratha, C^k divārathaṁ. [13] B^i paṭipass-. [14] B^i hnāyati. [15] B^i pakāsento.

1. Idh' ūragānaṁ pavaro paviṭṭho
selassa vaṇṇena pamokkham icchaṁ,
brahmañ ca vaṇṇaṁ apacāyamāno
bubhukkhito no visahāmi bhottun ti. 7.

5 Tattha idhūragānaṁ pavaro paviṭṭho ti imasmiṁ vakkale[1] uragānaṁ pavaro nāgarājā paviṭṭho, selassa vaṇṇenā 'ti maṇivaṇṇena[2] maṇikkhandho hutvā paviṭṭho ti attho, pamokkham icchan ti mama santikā mokkham icchamāno, brahmañ ca vaṇṇaṁ apacāyamāno ti ahaṁ pana tumhākaṁ brahmavaṇṇaṁ seṭṭhavaṇṇaṁ pūjento[3] garukaronto, bubhukkhito no visahāmi 10 bhottun ti etaṁ[4] nāgaṁ vakkalantaraṁ paviṭṭhaṁ[5] chāto pi samāno bhakkhituṁ na sakkomîti.

Bodhisatto udake ṭhito yeva supaṇṇarājassa thutiṁ katvā dutiyaṁ gātham āha:

2. So Brahma-gutto ciram eva jīva,
15 dibbā[6] ca te pātubhavantu[7] bhakkhā,
so brahmavaṇṇaṁ apacāyamāno
bubhukkhito no vitarāsi[8] bhottun[9] ti. 8.

Tattha so brahmagutto ti so tvaṁ Brahma-gopito Brahma-rakkhito hutvā, dibbā ca te pātubhavantu[10] bhakkhā ti devatānaṁ paribhogārahā 20 bhakkhā ca tava pātubhavantu[7], mā pāṇātipātaṁ katvā nāgamaṁsakhādako ahosi.

Iti Bodhisatto udake ṭhito va anumodanaṁ katvā uttaritvā vakkalaṁ nivāsetvā te ubho pi gahetvā assamapadaṁ gantvā mettābhāvanāya vaṇṇaṁ kathetvā dve pi jane samagge akāsi. Te tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā sukhaṁ vasiṁsu[11].

25 Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā nāgo ca supaṇṇo ca ime dve mahāmattā ahesuṁ, tāpaso pana aham evā 'ti. Uragajātakaṁ[12].

---

[1] Ck Cp Cs vakkalaṁ. [2] Ck omits maṇivaṇṇena. [3] Bi pūjayanto. [4] Bi ekaṁ. [5] Ck Cp Cs paviṭṭho, Bi paviṭhaṁ. [6] Bi dibyā. [7] Cp Cs pātubhavanti. [8] Bi visahāmi. [9] Bi sottun. [10] Ck Cp Cs pātubhavanti. [11] Bi sukhavāsaṁ vasīsuṁ. [12] Bp brahmaguttajātakaṁ, Bi adds catutthaṁ.

5. Gaggajātaka.

Jīva vassasataṁ Gaggā 'ti. Idaṁ **Satthā Jetavana**-samīpe Pasenadiraññā kārite **Rājakārāme**[1] viharanto attano **khipitakaṁ** ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi divase Satthā Rājakārāme[1] catuparisamajjhe nisīditvā dhammaṁ desento khipi. Bhikkhū „jīvatu bhante Bhagavā, jīvatu Sugato" ti uccāsaddā[2] mahāsaddaṁ akaṁsu. Tena saddena dhammakathāya antarāyo ahosi. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: „Api nu kho bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vutte tappaccayā jīveyya vā[3] mareyya[4] vā" ti. „No h' etaṁ bhante". „Na[5] bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vattabbo, yo[6] vadeyya āpatti dukkaṭassā" 'ti. Tena kho pana samayena manussā bhikkhūnaṁ khipite „jīvatha[7] bhante" ti vadanti. Bhikkhū kukkuccāyantā nâlapanti. Manussā ujjhāyanti: „kathaṁ hi nāma samaṇā Sakyaputtiyā 'jīvatha bhante' ti vuccamānā nâlapissantîti[8]". Bhagavato etam atthaṁ ārocesuṁ. „Gihī bhikkhave iṭṭhamaṅgalikā[9]; anujānāmi bhikkhave gihīnaṁ 'jīvatha bhante' ti vuccamānena 'ciraṁ jīvā' 'ti vattun ti[10]. Bhikkhū Bhagavantaṁ pucchiṁsu: „bhante, jīvapaṭijīvaṁ nāma kadā uppanan ti. Satthā „bhikkhave, jīvapaṭijīvaṁ nāma porāṇakāle[11] uppannan" ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte **Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte** rajjaṁ kārente **Bodhisatto Kāsiraṭṭhe**[12] ekasmiṁ brāhmaṇakule nibbatti. Tassa pitā vohāraṁ katvā jīvikaṁ[13] kappeti[14]. So soḷasavassapadesikaṁ Bodhisattaṁ maṇikabhaṇḍaṁ ukkhipāpetvā gāmanigamādisu caranto Bārāṇasiṁ[15] patvā dovārikassa ghare bhattaṁ pacāpetvā bhuñjitvā nivāsanaṭṭhānaṁ alabhanto „avelāya āgatā āgantukā kattha vasantîti" pucchi. Atha naṁ manussā „bahinagare ekā sālā atthi, sā pana amanussapariggahītā[16], sace icchatha tattha[18] vasathā" 'ti āhaṁsu. Bodhisatto „etha tāta, gacchāma, mā yakkhassa bhāyittha, ahan taṁ dametvā tumhākaṁ pādesu

---

[1] B^i rājikā-. [2] B^i uccāsaddaṁ, C^p C^s uccāsadda. [3] B^i adds dhareyya vā. [4] B^i cāreyya. [5] B^i adds hi. [6] C^p C^s ye. [7] B^i C^k jīvata. [8] B^i lapissantīti. [9] B^i B^p omit iṭṭha. [10] B^i B^p vattuṁ vaṭṭatīti. [11] C^p C^s porāṇakakāle. [12] B^i kāsikaraṭhe. [13] B^i jīvitaṁ. [14] B^i kappesi. [15] B^i bārāṇasī, C^k C^p C^s bārāṇasiyaṁ. [16] B^i C^p C^s -pariggahitā. [17] C^k C^p C^s omit tattha. [18] C^p C^s ahaṁ.

pātessāmîti“ pitaraṁ gahetvā tattha gato. Ath' assa pitā phalake nipajji, sayaṁ pitu pāde sambāhamāno[1] nisīdi. Tattha adhivattho yakkho pana dvādasa vassāni Vessavaṇaṁ[2] upaṭṭhahitvā taṁ sālaṁ labhanto „imaṁ sālaṁ paviṭṭhamanussesu yo[3] khipite 'jīvā' 'ti vadati yo[3] ca 'jīvā' 'ti vutte 'paṭijīvā' 'ti vadati te jīvapaṭijīvabhāṇino ṭhapetvā avasese khādeyyāsîti“ labhi. So piṭṭhavaṁsathūṇāya vasati. So „Bodhisattapitaraṁ[4] khipāpessāmîti“ attano ānubhāvena sukhumacuṇṇaṁ vissajjesi. Cuṇṇo āgantvā tassa nāsāpuṭesu pāvisi. So phalake nipannako va khipi. Bodhisatto na[5] 'jīvā' 'ti āha. Yakkho taṁ khādituṁ thūṇāya otarati. Bodhisatto taṁ otarantaṁ disvā „iminā me pitā khipāpito bhavissati[6], ayaṁ so khipite 'jīvā' 'ti avadantaṁ khādakayakkho bhavissatîti“ pitaraṁ ārabbha paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Jīva vassasataṁ Gagga aparāni ca vīsatiṁ[7],
   mā maṁ pisācā khādantu[8], jīva tvaṁ sarado[9] satan ti. 9.

Tattha Gaggā 'ti pitaraṁ nāmena ālapati, āparāni ca vīsatîti aparāni ca vīsati vassāni jīva, mā maṁ pisācā khādantū 'ti maṁ pisācā mā khādantu, jīva tvaṁ sarado[9] satan ti tvaṁ pana vīsuttaraṁ vassasataṁ jīvā 'ti[10], saradasataṁ hi[11] gaṇhiyamānaṁ vassasatam eva hoti, taṁ purimehi vīsāya[12] saddhiṁ vīsuttaraṁ idha adhippetaṁ.

Yakkho Bodhisattassa vacanaṁ sutvā „imaṁ tāva māṇavaṁ 'jīvā' 'ti vuttattā khādituṁ na sakkā[13], pitaraṁ pan' assa khādissāmîti“ pitu santikaṁ agamāsi. So taṁ āgacchantaṁ disvā cintesi: „ayaṁ so 'paṭijīvā' 'ti abhaṇantānaṁ khādanayakkho bhavissati, paṭijīvaṁ karissāmîti“ so puttaṁ ārabbha dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Tvam pi vassasataṁ jīva aparāni ca vīsatiṁ[14],
   visaṁ[15] pisācā khādantu, jīva tvaṁ sarado[16] satan ti. 10.

---

[1] B^i samāhanto. [2] B^i vassavaṇaṁ, C^k C^p C^s vessavanaṁ. [3] C^k so. [4] B^i bodhisattassa pitaraṁ, C^k bodhisatto pitaraṁ. [5] B^i bodhisattā naṁ, C^k bodhisatto naṁ. [6] C^k bhavissatîti. [7] B^i vīsati, C^k visatiṁ. [8] B^i adantu. [9] B^i B^p parato. [10] B^i hi. [11] B^i parato satañ hi, B^p parato satan ti. [12] B^i visāhi, C^k visāya. [13] C^k adds ti. [14] B^i vīsati. [15] C^k C^p vīs-. [16] B^i B^p parato.

Tattha visaṁ[1] pisācā[2] ti pisācā halāhalavisaṁ khādantu.

Yakkho tassa vacanaṁ sutvā „ubho p' ime na sakkā khāditun" ti paṭinivatti. Atha naṁ Bodhisatto pucchi: „bho yakkha, kasmā tvaṁ imaṁ[3] sālaṁ paviṭṭhamanusse khādasîti". „Dvādasa vassāni Vessavaṇaṁ upaṭṭhahitvā laddhattā" ti. „Kiṁ pana sabbe va khādituṁ labhasîti[4]". „Jīvapaṭijīvabhāṇino ṭhapetvā avasese khādāmîti". „Yakkha, tvaṁ pubbe pi akusalaṁ katvā kakkhaḷo[5] pharuso paravihiṁsako hutvā nibbatto, idāni pi tādisaṁ kammaṁ katvā tamotamaparāyano bhavissasi[6], tasmā ito paṭṭhāya pāṇātipātādīhi viramassū" 'ti taṁ yakkhaṁ dametvā nirayabhayena tajjetvā pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā yakkhaṁ[7] pesanakārakaṁ viya akāsi. Punadivase sañcarantā manussā yakkhaṁ disvā Bodhisattena c' assa damitabhāvaṁ ñatvā rañño ārocesuṁ: „deva, eko māṇavo taṁ yakkhaṁ dametvā pesanakārakaṁ viyā katvā ṭhito" ti. Rājā Bodhisattaṁ pakkosāpetvā senāpatiṭṭhāne[8] ṭhapesi pitu c' assa mahantaṁ yasaṁ adāsi. So yakkhaṁ balipaṭiggāhakaṁ katvā Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggapadaṁ[9] pūresi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā „jīvapaṭijīvaṁ[10] nāma tasmiṁ kāle uppannan" ti vatvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, pitā Kassapo, putto pana aham evā" 'ti. Gaggajātakaṁ[11].

6. Alīnacittajātaka.

Alīnacittaṁ nissāyā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ossaṭṭhaviriyaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ Ekādasanipāte Saṁvarajātake āvibhavissati[12]. So pana bhikkhu Satthārā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu viriyaṁ ossajjîti[13]" vutte „saccaṁ

[1] Bi vīsaṁ. [2] Bi adds khādantu. [3] Ck omits imaṁ. [4] Bi adds so. [5] Bi Cp Cs kakkhalo. [6] Bi bhavissati, Ck bhavissatīti. [7] Bi taṁ yakkhaṁ. [8] C sotāpattiṭṭhāne. [9] B saggapūraṁ. [10] B jīvapaṭijīvan. [11] B adds pañcamaṁ. [12] Bi āvī-. [13] Bi osajjiti, C ossajīti.

Bhagavā" 'ti āha. Atha naṁ Satthā „nanu tvaṁ bhikkhu pubbe viriyaṁ katvā maṁsapesisadisassa daharakumārassa dvādasayojanike Bārāṇasinagare rajjaṁ gahetvā adāsi, idāni kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā viriyaṁ ossajasîti[1]" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasito avidūre vaḍḍhakigāmo[2] ahosi. Tattha pañcasatā[3] vaḍḍhakī[4] vasanti. Te nāvāya[5] uparisotaṁ gantvā araññe[6] gehasambhāradārūni[7] koṭṭetvā tatth' eva ekabhūmikadvibhūmikādibhede gehe[8] sajjetvā thambhato paṭṭhāya sabbadārūsu[9] saññaṁ katvā nadītīraṁ netvā nāvaṁ āropetvā anusotena nagaraṁ āgantvā ye yādisāni gehāni ākaṁkhanti tesaṁ tādisāni katvā kahāpaṇe gahetvā puna tatth' eva[10] gantvā gehasambhāre āharanti. Evaṁ tesam jīvikaṁ[11] kappentānaṁ ekasmiṁ kāle khandhāvāraṁ bandhitvā[12] dārūni[13] koṭṭentānaṁ avidūre eko hatthi[14] khadirakhāṇukaṁ[15] akkami. Tassa so khāṇuko[16] pādaṁ vijjhi, balavavedanā vattanti, pādo uddhumāyitvā pubbaṁ gaṇhi. So vedanāmatto[17] tesaṁ dārukoṭṭanasaddaṁ sutvā „ime vaḍḍhakī nissāya mayhaṁ sotthi bhavissatîti" maññamāno tīhi pādehi tesaṁ santikaṁ gantvā avidūre nipajji. Vaḍḍhakī taṁ uddhumātapādaṁ disvā upasaṁkamitvā pāde khāṇukaṁ[18] disvā tikhiṇavāsiyā[19] khāṇukassa[20] samantato odhiṁ katvā rajjuyā bandhitvā ākaḍḍhantā[21] khāṇukaṁ[22] nīharitvā pubbaṁ mocetvā[23] uṇhodakena dhovitvā tadanurūpehi bhesajjehi[24] nacirass' eva vaṇaṁ phāsukaṁ kariṁsu. Hatthi[14] ārogo[25] hutvā cintesi: „mayā ime vaḍḍhakī nissāya jīvitaṁ laddhaṁ, idāni tesaṁ mayā upakāraṁ kātum vaṭṭatîti" so tato paṭṭhāya vaḍḍhakīhi

---

[1] B^i osajjita. [2] B^i vaḍhakī-, C^k C^p vaḍḍhakī-. [3] B^i pañcasata. [4] B^i vaḍhakiṁ, C^p C^s vaḍḍhaki. [5] B^i nāgāya, C^k nācāya. [6] B^i araññe pavīsisu. [7] B^i gehasambhārādīdārūni, C^p C^s gehasambhāradāruni. [8] B^i gehasambhāre. [9] all MSS. -dārusu. [10] C^p C^s tatheva. [11] B^i jīvitaṁ. [12] B^i bandhetvā. [13] B^i C^p C^s dāruni. [14] so all MSS. [15] B^i ekaṁ khadirakhāṇukaṁ. [16] B^i khāṇuko. [17] B^i vedanāpatto. [18] B^i khāṇukaṁ. [19] B^i ṭamkhiṇāṣavāsiyā, C^k tikhinavāsiyā, C^p tikhiṇivāsiyā. [20] B^i C^p C^s khāṇukassa. [21] B^i ākaṁḍhantā, C^p C^s akaḍḍhantā. [22] B^i C^p khāṇukaṁ. [23] B^i pucchitvā. [24] B^i adds makkhitvā. [25] B^i arogo.

saddhiṁ rukkhe nīharati, tacchentānaṁ[1] parivattetvā[2] deti, vāsiādīni upasaṁharati, soṇḍāya veṭhetvā kālasuttakoṭiyaṁ[3] gaṇhāti. Vaḍḍhakī pi 'ssa bhojanavelāya ekekaṁ piṇḍaṁ dentā pañca piṇḍasatāni denti. Tassa pana hatthissa putto sabbaseto hatthājānīyapotako[4] atthi. Ten' assa etad ahosi: „ahaṁ etarahi mahallako, idāni mayā imesaṁ kammakaraṇatthāya puttaṁ datvā gantuṁ vaṭṭatîti“ so vaḍḍhakīnaṁ anācikkhitvā va araññaṁ pavisitvā puttaṁ ānetvā „ayaṁ hatthipotako mama putto, tumhehi mayhaṁ jīvitaṁ dinnaṁ, ahaṁ vo vejjavetanatthāya imaṁ dammi, ayaṁ tumhākaṁ ito paṭṭhāya kammāni karissatîti“ vatvā „ito paṭṭhāya yaṁ pana mayā kattabbaṁ kammaṁ tvaṁ karohîti“ puttaṁ ovaditvā vaḍḍhakīnaṁ datvā sayaṁ araññaṁ pāvisi. Tato paṭṭhāya hatthipotako vaḍḍhakīnaṁ vacanakaro[5] ovādakkhamo hutvā sabbakiccāni karoti. Te pi taṁ pañcahi piṇḍasatehi posenti. So kammaṁ katvā nadiṁ otaritvā[6] kīḷitvā āgacchati. Vaḍḍhakidārakâpi[7] taṁ soṇḍādīsu[8] gahetvā udake pi thale pi tena saddhiṁ kīḷanti. Ajānīyā[9] pana hatthino pi assâpi purisâpi udake uccāraṁ vā passāvaṁ vā na karonti. Tasmā so pi udake uccārapassāvaṁ akatvā bahi nadītīre eva[10] karoti. Ath' ekasmiṁ divase upari nadiyā devo vassi. Addhasukkhaṁ[11] hatthilaṇḍaṁ[12] udakena nadiṁ otaritvā gacchantaṁ Bārāṇasinagaratitthe ekasmiṁ gumbe laggitvā aṭṭhāsi. Atha rañño hatthigopakā „hatthī[13] nahāpessāmā“ 'ti pañca hatthisatāni nayiṁsu[14]. Ajānīyalaṇḍassa[15] gandhaṁ ghāyitvā eko pi hatthi nadiṁ otarituṁ na ussahi, sabbe naṅguṭṭhaṁ ukkhipitvā palāyituṁ ārabhiṁsu. Hatthigopakā hatthācariyānaṁ ārocesuṁ. Te „udake paripanthena[16] bhavitabban“ ti udakaṁ sodhāpetvā

[1] B^i tacchantānaṁ. [2] B^i paraṁvaṭṭetvā. [3] C^p kāḷa-. [4] B^i hatthājāniya-
[5] B^i vacanaṁ karoti. [6] B^i adds nhāyitvā or hnāyitvā. [7] C^k C^p C^s vaḍḍhakī-, B^i vaḍḍhakiṁdā-. [8] C^k soṇḍādisu. [9] C^s ajāniyā, C^k ajānīyā, B^i ājāniyā.
[10] B^i yeva. [11] B^i atha sukkhaṁ. [12] B^i hatthileṇuṁ, C^s hatthiladdhaṁ.
[13] B^i C^k hatthi, C^p C^s hatthiṁ. [14] B^i nhāyisu or hnāyisu. [15] B^i ajāniya, C^k C^p ajānīya-, C^s ajānīyaladdhassa. [16] B^i makābandhena, C^k paripatthena.

tasmiṁ gumbe ājānīyalaṇḍaṁ[1] disvā „idam ettha kāraṇan" ti ñatvā cāṭiṁ āharāpetvā udakassa pūretvā taṁ tattha madditvā hatthīnaṁ sarīre[2] siñcāpesuṁ[3]. Sarīrāni sugandhāni ahesuṁ. Tasmiṁ kāle te nadiṁ otaritvā nahāyiṁsu[4]. Hatthācariyā rañño taṁ pavattiṁ ārocetvā „taṁ hatthājānīyaṁ[5] pariyesitvā ānetuṁ vaṭṭati devā" 'ti āhaṁsu. Rājā nāvāsaṁghāṭehi nadiṁ pakkhanditvā uddhagāmīhi saṁghāṭehi[6] vaḍḍhakīnaṁ vasanaṭṭhānaṁ sampāpuṇi. Hatthipotako nadiyaṁ kīḷanto bherisaddaṁ sutvā gantvā vaḍḍhakīnaṁ santike aṭṭhāsi. Vaḍḍhakī rañño paccuggamanaṁ katvā „deva, sace dārūhi[7] attho kiṁkāraṇā āgat' attha, kiṁ pesetvā āharāpetuṁ na vaṭṭatîti" āhaṁsu. „Nâhaṁ bhaṇe dārūnaṁ[8] atthāya āgato, imassa pana hatthissa atthāya āgato 'mhîti". „Gāhāpetvā gacchatha[9] devā" 'ti. Hatthipotako gantuṁ na icchi. „Kiṁ kārāpesi[10] bhaṇe hatthîti". „Vaḍḍhakīnaṁ posāvanikaṁ[11] āharāpehi[12] devā" 'ti. „Sādhu bhaṇe" ti rājā hatthissa catunnaṁ pādānaṁ[13] soṇḍāya naṅguṭṭhassa[14] santike satasahassasatasahassaṁ[15] kahāpaṇe ṭhapāpesi. Hatthi[16] ettakenâpi agantvā[17] sabbavaḍḍhakīnaṁ dussayugesu vaḍḍhakībhariyānaṁ nivāsanasāṭakesu dinnesu saddhiṁkīḷitadārakānañ[18] ca dārakaparihāre kate[19] nivattitvā vaḍḍhakī ca[20] itthiyo ca dārake ca oloketvā raññā saddhiṁ agamāsi[21]. Rājā taṁ ādāya nagaraṁ gantvā nagarañ ca hatthisālañ ca alaṁkārāpetvā[22] hatthiṁ nagaraṁ padakkhiṇaṁ kāretvā hatthisālaṁ pavesetvā sabbālaṁkārehi alaṁkaritvā[23] abhisekaṁ datvā opavayhaṁ[24] katvā attano sahāyaṭṭhāne[25] ṭhapetvā upaḍḍharajjaṁ

---

[1] B^i ājāniyaleṇḍaṁ, C^k ajānīyalaṇḍaṁ, C^p ajāniyalaṇḍaṁ, C^s ajānīyaladdhaṁ. [2] B^i hatthinaṁ sarīresu. [3] B^i makkhāpesuṁ. [4] B^i nhāyisu. [5] C^k hatthājānīyaṁ, B^i tatthajāniuyaṁ. [6] B^i uddhaṁ gāminā-vāsaṅghātehi. [7] C^p C^s dāruhi. [8] B^i dārūṇaṁ C^p C^s dārunaṁ. [9] B^i gaccha. [10] B^i karomi. [11] B^i posāvaniyaṁ. [12] B^i āhārāpehi, C^k āhārāpeti, C^p C^s āharāpeti. [13] C^p C^s padānaṁ. [14] B^i adds ca. [15] B^i omits satasahassa. [16] B^i omits hatthi. [17] C^k gantvā, C^p āgantvā, C^s āgantvā corrected to agantvā. [18] B^i kiḷitadāraṇānaṁ, C^k kīḷitadārakānaṁ. [19] C^k C^p C^s add vaḍḍhakiṁ. [20] C^k C^p C^s omit vaḍḍhakī ca. [21] B^i agamāsī. [22] B^i alaṅkārāpetvā. [23] B^i sabbālaṅkārehi alaṅkaretvā. [24] C^p C^s opavuyhaṁ. [25] B^i sahāyakaṭhāne.

hatthissa datvā attano samānaparihāraṁ akāsi. Hatthissa āgatakālato paṭṭhāya rañño sakala-Jambudīpe rajjaṁ hatthagatam eva ahosi. Evaṁ kāle gacchante Bodhisatto tassa rañño aggamahesiyā kucchismiṁ[1] paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassā gabbhaparipākakāle rājā kālam akāsi. Hatthi[2] pana sace rañño kālakatabhāvaṁ[3] jāneyya tatth' ev' assa hadayaṁ phāleyya[4], tasmā hatthiṁ rañño kālakatabhāvaṁ[3] ajānāpetvā va upaṭṭhahiṁsu[5]. Rañño pana kālakatabhāvaṁ[3] sutvā „tucchaṁ kira rajjan" ti anantarasāmanto Kosalarājā mahatiyā senāya āgantvā nagaraṁ parivāri[6]. Te[7] nagaradvārāni pidahitvā Kosalarañño sāsanaṁ pahiṇiṁsu[8]: „amhākaṁ rañño aggamahesi[9] paripuṇṇagabbhā, 'ito kira sattame divase puttaṁ vijāyissatîti' aṅgavijjāpāṭhakā āhaṁsu, sace sā puttaṁ vijāyissati mayaṁ sattame divase yuddhaṁ dassāma, na rajjaṁ, ettakaṁ kālaṁ āgamethā" 'ti. Rājā „sādhū" 'ti sampaṭicchi. Devī sattame divase puttaṁ vijāyi. Tassa nāmagahaṇadivase[10] „mahājanass' alīnaṁ cittaṁ[11] paggaṇhanto jāto" ti Alīnacittakumāro t' ev' assa[12] nāmaṁ akaṁsu. Jātadivasato yeva pan' assa paṭṭhāya[13] nāgarā Kosalaraññā saddhiṁ yujjhiṁsu[14]. Ninnāyakattā[15] saṁgāmassa mahantam pi balaṁ yujjhamānaṁ thokathokaṁ[16] osakkati. Amaccā deviyā tam atthaṁ ārocetvā „mayaṁ evaṁ osakkamāne bale parajjhanabhāvassa[17] bhāyāma, amhākaṁ pana rañño kālakatabhāvaṁ[3] puttasssa jātabhāvāṁ Kosalarañño āgantvā yujjhanabhāvañ[18] ca rañño sahāyako maṅgalahatthi na jānāti, jānāpema nan" ti pucchiṁsu. Sā „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā puttaṁ alaṁkaritvā dukūlacumbaṭe[19] nipajjāpetvā pāsādā oruyha amaccagaṇaparivutā hatthisālaṁ gantvā Bodhisattaṁ hatthissa

---

[1] Cp Cs Bi kucchimhi. [2] so all MSS. [3] Bi kālaṅkata-. [4] Cp Cs phāḷeyya. [5] Bi upaṭhahisuṁ. [6] Bi parivāresi [7] Bi omits te. [8] Bi pahiṇisuṁ, Cp pahīṇiṁsu, Cs pahīniṁsu. [9] so all MSS. [10] Bi nāmagahaṇadivase panassa. [11] Bi omits līnaṁ cittaṁ. [12] Bi tvevassa. [13] Bi jātadivasato paṭhāya pana. [14] Ck yuddhiṁsu. [15] Bi ninnāya-. [16] Bi thokaṁ thokaṁ. [17] so Ck Cp Cs; Bi parājassa āvassa (parājayabhāvassa?). [18] Bi yujhanakāraṇañ. [19] Ci nakulacumpitake.

pādamule nipajjāpetvā „sāmi, sahāyo te kālakato[1], mayaṁ tuyhaṁ hadayaphālanabhayena[2] nârocimha, ayan te sahāyassa putto, Kosalarājā āgantvā nagaraṁ parivāretvā tava puttena saddhiṁ yujjhati, balaṁ osakkati, tava puttaṁ tvaṁ ñeva mārehi rajjaṁ
5 vâssa[3] gaṇhitvā dehîti“ āha. Tasmiṁ kāle hatthi[4] Bodhisattaṁ soṇḍāya parāmasitvā ukkhipitvā kumbhe ṭhapetvā roditvā paridevitvā Bodhisattaṁ otāretvā deviyā hatthe nipajjāpetvā „Kosalarājānaṁ[5] gahessāmîti“ hatthisālato nikkhami. Ath' assa amaccā vammaṁ paṭimuñcitvā alaṁkaritvā nagaradvāraṁ avā-
10 puritvā taṁ parivāretvā nikkhamiṁsu. Hatthi[4] nagarā nikkhamitvā koñcanādaṁ katvā mahājanaṁ santāsetvā palāpetvā balakoṭṭakaṁ[6] bhinditvā Kosalarājānaṁ cūḷāya gahetvā ānetvā Bodhisattassa pādamūle nipajjāpetvā māraṇatthāy' assa[7] uṭṭhite vāretvā „ito paṭṭhāya appamatto hohi, 'kumāro daharo' ti sañ-
15 ñaṁ[8] mā karîti“ ovaditvā[9] uyyojesi. Tato paṭṭhāya sakala-Jambudīpe rajjaṁ Bodhisattassa hatthagatam eva jātaṁ, añño paṭisattu[10] nāma uṭṭhahituṁ samattho[11] nâhosi. Bodhisatto sattavassikakāle abhisekaṁ patvā Alīnacittarājā nāma hutvā dhammena rajjaṁ kāretvā jīvitapariyosāne saggapadaṁ[12] pūresi.

20 Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthadvayam āha[13]:

1. Alīnacittaṁ nissāya pahaṭṭhā mahatī camū
Kosalaṁ senâsantuṭṭhaṁ jīvagāhaṁ agāhayi[14]. 11.
2. Evaṁ nissayasampanno[15] bhikkhu āraddhavīriyo
25 bhāvayaṁ kusalaṁ dhammaṁ yogakkhemassa pattiyā
pāpuṇe anupubbena sabbasaṁyojanakkhayan ti. 12.

---

[1] Bi kālañkato ti. [2] Bi tumhākaṁ hadayaphalitabhayena. [3] Bi vā tassa. [4] so all MSS. [5] Cp Bi kosalarājaṁ, Cs kosaḷarājaṁ. [6] Ck balaṁ koṭṭakaṁ. [7] Cs maraṇatthāyassa, Bi maraṇattāya. [8] Ck Cp Cs saṁñaṁ, Bi aññā. [9] Bi ovāditvā, Cp ovāditvā corrected to ovaditvā. [10] Bi patisatthu. [11] Bi samatto, Ck adds nāma. [12] Bi saggapūraṁ. [13] Bi imaṁ gāthaṁ abhāsi. [14] Cp Cs agāhasi. [15] Bi nissāya-, Ck nissāya- corrected to nissaya-.

Tattha alīnacittaṁ nissāyā 'ti Alīnacittarājakumāraṁ[1] nissāya, pahaṭṭhā mahatī camū ti paveṇirajjaṁ[2] no diṭṭhan ti haṭṭhatuṭṭhā hutvā mahatī senā, kosalaṁ senāsantuṭṭhan ti Kosalarājānaṁ[3] sena[4] rajjena asantuṭṭhaṁ pararajjalobhena āgataṁ, jīvagāhaṁ agāhayîti amāretvā va sā camū taṁ rājānaṁ hatthinā jīvagāhaṁ gaṇhāpesi. Evaṁ nissayasampanno ti yathā[5] sā camū evaṁ añño pi kulaputto nissayasampanno kalyāṇamittaṁ Buddhaṁ vā Buddhasāvakaṁ vā[6] nissayaṁ labhitvā, bhikkhū 'ti parisuddhādhivacanam etaṁ, āraddhavīriyo[7] ti paggahitaviriyo[8] catudosāpagatena viriyena samannāgato, bhāvayaṁ kusalaṁ dhamman ti kusalaṁ nirāmisam[9] sattatiṁsabodhapakkhiyasaṁkhātaṁ dhammaṁ bhāvento, yogakkhemassa pattiyā ti catūhi[10] yogehi khemassa nibbānassa pāpuṇanatthāya[11] taṁ dhammaṁ bhāvento, pāpuṇe anupubbena sabbasaṁyojanakkhayan ti evaṁ vipassanato paṭṭhāya imaṁ kusaladhammaṁ[12] bhāvento so kalyāṇamittūpanissayasampanno bhikkhu anupubbena vipassanāñāṇāni ca heṭṭhimamaggaphalāni ca pāpuṇanto pariyosāne dasannam pi saṁyojanānaṁ khayante uppannattā sabbasaṁyojanakkhayasaṁkhātaṁ arahattaṁ pāpuṇāti, yasmā vā nibbānaṁ āgamma saṁyojanā[13] khīyanti tasmā tam pi sabbasaṁyojanakkhayam eva, evaṁ anupubbena nibbānasaṁkhātaṁ sabbasaṁyojanakkhayaṁ pāpuṇātîti[14] attho.

Iti Bhagavā amatamahānibbānena[15] dhammadesanāya kūṭaṁ gahetvā uttariṁ pi saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ossaṭṭhaviriyo bhikkhu arahatte[16] patiṭṭhahi) „Tadā mātā Mahāmāyā, pitā Suddhodanamahārājā ahosi, rajjaṁ gahetvā dinnahatthi[17] ayaṁ ossaṭṭhaviriyo bhikkhu, hatthissa pitā Sāriputto, Alīnacittakumāro pana aham evā" 'ti. Alīnacittajātakaṁ[18].

7. Guṇajātaka.

Yenakāmaṁ paṇāmetîti[19]. Idaṁ[20] Satthā Jetavane viharanto Ānandattherassa sāṭakasahassapaṭilābhaṁ[21] ārabbha kathesi. Therassa Kosalarañño antepure dhammavācanavatthuṁ[22] heṭṭhā Mahāsārajātake[23] āgatam eva. Iti there[24] rañño antepure dhammaṁ vācente

---

[1] B^i alinacittaṁ-. [2] B^i paveṇī-. [3] B^i kosalaṁ-. [4] B^i senaṁ, C^p C^s sakena. [5] B^i adds ca. [6] B^i adds paccekabuddhaṁ vā. [7] B^i C^k C^p āraddhaviriyo. [8] C^s -vīriyo. [9] B^i nirālayaṁ dhammaṁ. [10] all MSS. catuhi? [11] B^i pāpuṇattāya, C^k C^p C^s pāpunanatthāya. [12] B^i C^p kusalaṁ-. [13] B^i sabbasaṁyojanā. [14] B^i pāpuṇiti, C^k pāpunātīti, C^p C^s pāpuṇātīti pi. [15] B^i amatanibbānena, [16] B^i arahatthaphale. [17] so all MSS. [18] B^i adds chaṭṭhaṁ. [19] C^k panāmatīti, C^p C^s paṇāmatīti, B^i panametīti. [20] B^i imaṁ. [21] B^i -sahassalābhaṁ. [22] B^i vatthu. [23] B^i mahāsāṭakajātake. [24] B^i thero.

rañño sahassagghaṇakānaṁ[1] sāṭakānaṁ sahassaṁ āhariyittha[2]. Rājā tato pañca sāṭakasatāni pañcannaṁ devīsatānaṁ[3] adāsi. Tā sabbâpi te sāṭake ṭhapetvā punadivase Ānandattherassa[4] datvā sayaṁ purāṇasāṭake yeva pārupitvā[5] rañño pātarāsaṭṭhānaṁ āgamaṁsu[6]. Rājā „mayā tumhākaṁ sahassagghaṇakā[7] sāṭakā dāpitā, kasmā tumhe te apārupitvā[8] va āgatā" ti pucchi. „Deva, te amhehi therassa dinnā" ti[9]. „Ānandattherena sabbe gahitā" ti. „Āma devā" 'ti. „Sammāsambuddhena ticīvaraṁ anuññātaṁ[10], 'Ānandatthero dussavaṇijjaṁ[11] maññe karissatîti[12]' atibahū tena sāṭakā gahitā" ti[13] therassa kujjhitvā bhuttapātarāso vihāraṁ gantvā therassa pariveṇaṁ pavisitvā theraṁ vanditvā nisinno[14] pucchi: „Api[15] bhante amhākaṁ ghare itthiyo tumhākaṁ santike dhammaṁ uggaṇhanti vā suṇanti vā" ti. „Āma mahārāja, gahetabbayuttakaṁ gaṇhanti sotabbayuttakaṁ suṇantîti". Kin tā suṇanti yeva udāhu tumhākaṁ nivāsanaṁ vā pārupanaṁ[16] vā dadantîti[17]. „Ajja[18] mahārāja[19] sahassagghaṇakāni[20] pañca sāṭakasatāni adaṁsū" 'ti. „Tumhehi gahitāni[21] bhante" ti. „Āma mahārājā" 'ti. „Nanu bhante Satthārā ticīvaram eva anuññātan" ti. „Āma mahārāja, Bhagavatā[22] ekassa bhikkhuno ticīvaram eva paribhogasīsena anuññātaṁ, paṭiggahaṇaṁ[23] pana avāritaṁ, tasmā mayâpi aññesaṁ jiṇṇacīvarakānaṁ[24] dātuṁ te sāṭakā paṭiggahītā[25]" ti. „Te pana bhikkhū[26] tumhākaṁ santikā sāṭake labhitvā purāṇacīvarāni[27] kiṁ karissantîti". „Porāṇakacīvaraṁ[28] uttarāsaṁgaṁ karissantîti". „Porāṇakauttarāsaṁgaṁ[29] kiṁ karissantîti". „Antaravāsakaṁ karissantîti". „Porāṇakaantaravāsakaṁ kiṁ karissantîti". „Paccattharaṇam karissantîti[30]". Porāṇakapaccattharaṇaṁ[31] kiṁ karissantîti". „Bhummattharaṇaṁ karissantîti[30]".

[1] Ck sahassagghanakānaṁ, Bi sahassaithikānaṁ. [2] Bi āharayitthā, Cp Cs āharīyittha. [3] Cp Cs devi-. [4] Bi Cp Cs ānandatherassa. [5] Bi pāruṁpetvā. [6] Bi āgamaṁsuṁ [7] Bi sahassanikā, Ck sahassagghanaka [8] Bi apāruṁpitvā. [9] Bi adds āhaṁsu āhaṁsu. [10] Ck Cp Cs anuṁñātaṁ, Bi anuññāta anuññāta. [11] Ck Cp -vaṇijjaṁ. Bi -vāṇijjaṁ. [12] Bi karissati. [13] Ck ti corrected to ni. [14] Bi adds va. [15] Bi adds nu [16] Ck nivāsanapārupanaṁ, Bi pārumpanaṁ. [17] Bi dentîti. [18] Bi omits ajja. [19] Bi adds tā. [20] Ck Cp Cs -gghanakāni, Bi -gghaṇikā. [21] Ck Cp Cs add tāni. [22] Bi bhagavato [23] Bi paṭiggahaṇaṁ, Cp Cs paṭiggahanaṁ. [24] Bi jinna-, Ck jiṇṇacīvarakāṇaṁ. [25] Bi paṭiggahitā, Ck pariggahītā, Cp Cs pariggahitā. [26] all the MSS. bhikkhu. [27] Bi porāṇa-, Ck purāna-. [28] Bi porāṇasaṁghāti, Ck porānakacīvaraṁ. [29] Ck porānaka-, Bi porāṇauttarasaṅgaṁ. [30] all the MSS. karissanti. [31] Bi poraṇapaccattaraṇaṁ-.

„Porāṇakabhummattharaṇaṁ[1] kiṁ karissantîti“ „Pādapuñchanaṁ[2] karissantîti[3]“. „Porāṇakapādapuñchanaṁ kiṁ karissantîti[4]“. „Mahārājā, saddhādeyyaṁ nāma[5] vinipātetum na labbhati, tasmā porāṇakapādapuñchanaṁ[6] vāsiyā[7] koṭṭetvā mattikāyā pakkhipitvā senāsanesu mattikālepaṁ[8] dassentîti[9]“. „Bhante, tumhākaṁ dinnaṁ yāva pādapuñchanâpi[10] nassituṁ na labhatîti“. „Āma mahārājā amhākaṁ dinnaṁ nassituṁ na labhati[11] paribhogam eva hotîti“. Rājā tuṭṭho somanassappatto hutvā itarāni pi gehe[12] ṭhapitāni pañca sāṭakasatāni āharāpetvā therassa datvā anumodanaṁ sutvā theraṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi[13]. Thero paṭhamaladdhāni pañca sāṭakasatāni jiṇṇacīvarakānaṁ[14] adāsi. Therassa pana pañcamattāni saddhivihārikasatāni. Tesu eko daharabhikkhu therassa bahūpakāro[15] pariveṇaṁ sammajjati pānīyaparibhojanīyaṁ[16] upaṭṭhapeti[17] dantakaṭṭhamukhodakaṁ[18] deti vaccakuṭijantāgharasenāsanāni[19] paṭijaggati hatthaparikammapādaparikammapiṭṭhiparikammādīni karoti. Thero pacchāladdhāni pañca sāṭakasatāni „ayaṁ me[20] bahūpakāro[21]“ ti yuttavasena sabbāni[22] tass' eva adāsi. So pi sabbe te sāṭake bhājetvā attano samānupajjhāyānaṁ adāsi. Evaṁ sabbe pi te laddhasāṭakā bhikkhū[23] sāṭake chinditvā rañjitvā[24] kaṇikārapupphavaṇṇāni kāsāyāni nivāsetvā ca pārupitvā ca[25] Satthāraṁ upasaṁkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīditvā evam āhaṁsu[26]: „Bhante, sotāpannassa ariyasāvakassa mukholokanadānan[27] nāma atthîti“. „Na bhikkhave ariyasāvakānaṁ mukholokanadānan nāma atthîti“. „Bhante, amhākaṁ[28] upajjhāyena dhammabhaṇḍāgārikattherena sahassagghaṇakānaṁ[29] sāṭakānaṁ[30] pañca satāni ekass' eva daharabhikkhuno dinnāni, so pana attanā laddhe bhājetvā amhākaṁ adāsîti[31]“, „Na bhikkhave Ānando mukholokanabhikkhaṁ

[1] B^i porāṇabh-, C^k porāṇakabh-. [2] B^i puñcanaṁ, C^p C^s -puñjanaṁ? C^k -puñcanaṁ corrected to puñchanaṁ. [3] all the MSS. karissanti. [4] B^i omits porāṇaka . . . karissantīti. [5] B^i omits nāma [6] B^i -puñcanaṁ, C^p C^s -puñjanaṁ? C^k -puñcanaṁ corrected to -puñchanaṁ. [7] B^i vāsiyāyo. [8] B^i -lepanaṁ [9] B^i karissanti. [10] B^i yāva puñcaṇaṁ, C^p -puñjanāpi, C^k yāva pādapuñcanāni pi corrected to -puñchanāni pi [11] B^i labhatīti [12] B^i geha. [13] B^i C^k C^s pakkhāmi. [14] C^k jinna-, B^i adds bhikkhunaṁ. [15] B^i C^p C^s bahupakāro. [16] B^i pāṇīyaparibhojana [17] B^i upaṭhapesi [18] B^i nhānhodakaṁ. [19] B^i -senāsanaṁ. [20] B^i ayameva, C^k ayameva corrected to ayame [21] B^i bahuṁpakāro, C^p C^s bahupakāro. [22] B^i sappāni pi. [23] all the MSS bhikkhu. [24] B^e C^p C^s rajitvā. [25] B^i nivāsetvā pāruṁpitvā vā. [26] B^i āhaṁsuṁ. [27] B^i -dānaṁ [28] B^i omits amhākaṁ. [29] B^i -gghanikāni. [30] B^i sāṭakāni. [31] B^i adāsi.

deti[1], so pan' assa bhikkhu bahūpakāro[2], tasmā attano upakārassa upakāravasena guṇavasena yuttavasena[3] 'upakārassa nāma paccupakāro kātuṁ vaṭṭatîti' kataññūkatavedibhāvena adāsi, porāṇakapaṇḍitâpi hi attano upakārānaṁ[4] yeva[5] paccupakāraṁ kariṁsū" 'ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari:

Atīte[6] Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto sīho hutvā pabbataguhāyaṁ vasati. So ekadivasaṁ guhāya[7] nikkhamitvā[8] pabbatapādaṁ olokesi. Taṁ pana pabbatapādaṁ parikkhipitvā[9] mahāsaro ahosi. Tassa ekasmiṁ unnataṭṭhāne upari thaddhakaddamapiṭṭhe mudūni haritatiṇāni jāyiṁsu, sasakā c' eva hariṇādayo ca[10] sallahukamigā[11] kaddamamatthake vicarantā tāni khādanti. Taṁ divasam pi eko migo tāni tiṇāni[12] khādanto vicarati. Sīho pi 'taṁ migaṁ gaṇhissāmîti' pabbatamatthakā uppatitvā sīhavegena pakkhandi. Migo maraṇabhayatajjito viravanto palāyi. Sīho vegaṁ sandhāretuṁ asakkonto kalalapiṭṭhe nipatitvā osīditvā uggantuṁ[13] asakkonto cattāro pāde thambhe viya otāretvā sattāhaṁ nirāhāro aṭṭhāsi. Atha eko[14] sigālo gocarapasuto taṁ disvā bhayena palāyi. Sīho taṁ pakkositvā „bho sigāla, mā palāyi, aham kalale laggo, jīvitaṁ me dehîti" āha. Sigālo tassa santikaṁ gantvā „ahaṁ taṁ uddhareyyaṁ, 'uddhaṭo[15] pana maṁ khādeyyāsîti' bhāyāmîti". „Mā[16] bhāyi, nâhan taṁ khādissāmi[17], mahantaṁ pana te[18] guṇaṁ karissāmi[19], eken' upāyena maṁ uddharāhîti". Sigālo paṭiññaṁ gahetvā[20] catunnaṁ[21] pādānaṁ samantā kalale apanetvā catunnam pi pādānaṁ catasso mātikā[22]

---

[1] B^i mukholokano bhikkhu na deti. [2] B^i C^p C^s bahu-. [3] B^i upakāravasena ca yuttavasena ca. [4] C^k upakārāṇaṁ, C^p C^s upakārakānaṁ, B^i upakārakānañ. [5] B^i ñeva. [6] B^i adds bhikkhave. [7] B^i kuharaṁ. [8] B^i adds pappatamuddhani thatvā. [9] B^i paṭikkīpitvā [10] B^i sasakādayo ceva bīlārasiṅgālādayo ca. [11] B^i adds ca. [12] B^i omits tiṇāni. [13] B^i upagantuṁ. [14] B^i atheko. [15] B^i siṅgālo here and in the following. [16] B^i uddhato. [17] B^i omits bhāyāmîti mā. [18] B^i takhādissāmiti. [19] B^i te pana. [20] B^i karissāmiti. [21] C^k adds ca. [22] B^i adds pi. [23] B^i mātikāyo.

khaṇitvā udakābhimukhaṁ akāsi, udakaṁ pavisitvā kalalaṁ muduṁ akāsi. Tasmiṁ khaṇe sigālo[1] sīhassa udarantaraṁ pavisitvā „vāyāmaṁ karohi sāmîti“ uccāsaddaṁ karonto sīsena udaraṁ pahari. Sīho vegam janetvā kalalā uggantvā pakkhanditva thale aṭṭhāsi. So muhuttaṁ vissamitvā saraṁ oruyha kaddamaṁ dhovitvā nahāyitvā[2] atha ekaṁ[3] mahisaṁ vadhitvā dāṭhāhi[4] ovijjhitvā maṁsaṁ ubbattetvā „khāda sammā“ 'ti[5] sigālassa purato ṭhapetvā tena khādite pacchā attanā khādi. Puna sigālo ekaṁ maṁsapesiṁ ḍasitvā gaṇhi „idaṁ kimatthāya sammā“ 'ti ca[6] vutte „tumhākaṁ dāsī[7] atthi, tassā[8] bhavissatîti“ āha. Sīho „gaṇhāhîti[9]“ vatvā sayam pi sīhiyā atthāya[10] maṁsaṁ gaṇhitvā „ehi samma, amhākaṁ pabbatamuddhani ṭhatvā[11] sakhiyā vasanaṭṭhānaṁ gamissāmā“ 'ti vatvā tattha gantvā maṁsaṁ khādāpetvā sigālañ ca sigāliñ ca assāsetvā tato paṭṭhāya „dāni[12] ahaṁ tumhe paṭijaggissāmîti[13]“ attano vasanaṭṭhānaṁ netvā guhādvāre[14] aññissā guhāya vasāpesi[15]. Tato[16] paṭṭhāya gocarāya gacchanto sīhiñ ca sigāliñ ca ṭhapetvā sigālena saddhiṁ gantvā nānāmige vadhitvā ubho pi tatth' eva maṁsaṁ khāditvā itarāsam pi[17] dvinnaṁ āharitvā denti. Evaṁ kāle gacchante sīhī[18] pi dve putte vijāyi sigālī[19] pi[20]. Te sabbe pi samaggavāsaṁ vasiṁsu. Ath' ekadivasaṁ sīhiyā etad ahosi: „ayaṁ sīho sigālañ ca sigāliñ ca sigālapotake ca ativiya piyāyati, nūnam assa sigāliyā saddhiṁ santhavo[21] atthi, tasmā evaṁ sinehaṁ karoti, yan nūnâhaṁ imaṁ pīḷetvā tajjetvā ito palāpeyyan“ ti sā sīhassa sigālaṁ gahetvā[22] gocarāya gatakāle sigālim pīḷesi tajjesi: „kiṁkāraṇā imasmiṁ ṭhāne

[1] B^i siṅgāleva. [2] B^i nhāyitvā darathaṁ paṭipassambhetvā. [3] B^i athekaṁ [4] B^i aṭhāsi. [5] B^i ada sampā ti. [6] B^i omits ca. [7] B^i C^p C^s dāsi. [8] B^i tayāvabhāvaṁ. [9] C^k C^p C^s gaṇhāsīti, B^i gaṇhāhiti. [10] C^k sīhiyātthāya, B^i sihiyā attāya. [11] B^i pappamuddhani gantvā, C^k C^p C^s pabbatamuddhane ṭhatvā. [12] B^i ito pathāya idāni. [13] B^i adds vatvā. [14] B^i guhāya dvāre [15] B^i vassapeti. [16] B^i so tato. [17] B^i omits pi. [18] B^i C^k sīhi. [19] B^i siṅgāli. [20] B^i adds dve putte vijāyi. [21] B^i kiṁ nunimassa siṅgālassa siṅgāliyā saddhi sanhavo, C^k C^p C^s nunam, C^p santavo [22] B^i omits gahetvā.

vasasi na palāyasîti[1]". Puttâpi 'ssā[2] sigālīputte[3] tath' eva tajjayiṁsu. Sigālī[4] tam atthaṁ sigālassa kathetvā „sīhassa vacanena etāya evaṁ katabhāvam pana[5] jānāma, ciraṁ vasiṁhā, nāsāpeyyàpi no[6], amhākaṁ vasanaṭṭhānam eva gacchāmā" 'ti
5 āha. Sigālo tassā vacanaṁ sutvā sīhaṁ upasaṁkamitvā āha. „Sāmi, ciraṁ amhehi tumhākaṁ santike vutthaṁ, aticiraṁ vasantā nāma appiyā honti, amhākaṁ gocarāya pakkantakāle sīhī[7] sigāliṁ viheṭheti 'imasmiṁ ṭhāne kasmā vasatha palāyathā' 'ti tajjeti[8], sīhapotakâpi sigālapotake[9] tajjenti, yo nāma yassa attano santike vāsaṁ na roceti[10] tena 'yāhîti' nī-
10 haritabbo va[11], evaṁ[12] viheṭhanaṁ kimatthiyan" ti vatvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Yenakāmaṁ paṇāmeti[13], dhammo balavataṁ, migī[14] unnadanti, vijānāhi[15], jātaṁ saraṇato bhayan ti. 13.

Tattha yenakāmaṁ paṇāmeti[16] dhammo balavatan ti balavā nāma
15 issaro attano sevakaṁ yena disābhāgena icchati tena disābhāgena so paṇāmeti[17] nīharati, esa dhammo balavataṁ, ayaṁ[18] issarānaṁ sabhāvo paveṇidhammo[19] va, tasmā sace amhākaṁ vāsaṁ na rocetha ujukam eva no nīharatha, viheṭhanena ko attho ti dīpento evam āha, migîti sīhaṁ ālapati, so hi migarājatāya migā assa atthîti migī[20], unnadantîti pi[21] tam eva ālapati, so hi unnatānaṁ[22] dan-
20 tānaṁ atthitāya unnatā[23] dantā assa atthîti unnadantī[24], unnatadantîti[25] pi pāṭho yeva, vijānāhîti esa issarānaṁ dhammo ti evaṁ jānāhi, jātaṁ saraṇato bhayan ti amhākaṁ tumhe patiṭṭhaṭṭhena[26] saraṇaṁ, tumhākaṁ yeva[27] santikā bhayaṁ jātaṁ, tasmā attano vasanaṭṭhānam eva gamissāmā 'ti dīpeti; aparo nayo: tava[28] migī sīhī[29] unnadantī[30] mama puttadāraṁ tajjeti[31] yena-
25 kāmaṁ paṇāmetîti[32] yena yenâkārena[33] icchati tena paṇāmeti[34] pavatteti[35]

---

[1] Bi palāyasiti, Ck Cp Cs palāyasi. [2] Bi omits pissā. [3] Ck sigāli-, Bi siṅgāla-. [4] Ck sigāli, Bi siṅgālī. [5] Bi -bhāvaṁ pina. [6] Bi nāpāpeyyāsi no. [7] Bi Ck sīhi. [8] Bi tajjesi. [9] Bi siṅgālapotake pi. [10] Bi na rocasi, Ck nakaroceti. [11] Ck omits va. [12] Bi omits evaṁ. [13] Ck paṇāmati, Cp Cs panamati. [14] so all the MSS. [15] Bi vijānāti. [16] Ck panāmati, Cp Cs paṇamati. [17] Bi Cp Cs panāmeti. [18] Ck omits ayaṁ. [19] Cp Cs paveni-. [20] Cp Bi migi. [21] Ck omits pi, Bi unnadanti sīham eva ālapati. [22] Cp Cs uṇṇatānaṁ. [23] Cp Cs uṇṇatā, Bi unna. [24] Bi unnadatha, Cp Cs uṇṇadanti. [25] Cp Cs uṇṇādantîti, Bi danti. [26] Bi patiṭhāṭhena. [27] Bi tamhākañ ñeva. [28] Bi tāva. [29] Bi Ck sīhi. [30] Ck Cp Bi unnadanti. [31] Ck Cp Cs tajjenti. [32] Ck panāmati, Cp Cs paṇamati. [33] Bi yena kāraṇena, Cp Cs yenākāreṇa. [34] Ck panāmati, Cp Cs paṇamati. [35] Ck Cp Cs pavattati.

viheṭheti[1], evaṁ tvaṁ vijānāhi, tatra kiṁ sakkā amhehi kātuṁ, dhammo balavataṁ esa, balavantānaṁ sabhāvo, idāni mayaṁ gamissāmā 'ti yasmā jātaṁ saraṇato bhayan ti.

Tassa vacanaṁ sutvā sīho sīhiṁ āha: „bhadde, asukasmiṁ nāma kāle mama gocaratthāya gantvā sattame divase sigālena ca[2] imāya ca sigāliyā saddhiṁ āgatabhāvaṁ sarasîti". „Āma sarāmîti". „Jānāsi pana mayhaṁ sattāhaṁ anāgamanassa kāraṇan" ti. „Na jānāmi sāmîti". „Bhadde, ahaṁ 'ekaṁ migaṁ gaṇhissāmîti virajjhitvā kalale laggo tato nikkhamituṁ asakkonto sattāhaṁ nirāhāro aṭṭhāsiṁ. sv-āhaṁ imaṁ sigālaṁ nissāya jīvitaṁ labhiṁ, ayaṁ me jīvitadāyako sahāyo, mittadhamme ṭhātuṁ sāmattho hi mitto dubbalo nāma n' atthi, ito paṭṭhāya mayhaṁ sahāyassa ca sahāyikāya ca puttakānañ ca evarūpaṁ avamānaṁ mā akāsîti" vatvā sīho dutiyaṁ gātham āha:

2. Api ce pi[3] dubbalo mitto mittadhammesu tiṭṭhati
so ñātako ca bandhu ca so mitto so ca me sakhā;
dāṭhini[4], mâtimaññittho[5], sigālo mama pāṇado ti. 14.

Tattha api ce pîti eko pi-saddo[6] anuggahattho eko sambhāvanattho, tatrâyaṁ yojanā: dubbalo ce pi mitto mittadhammesu api tiṭṭhati sace ṭhātuṁ sakkoti so ñātako ca bandhu ca so[7] mittacittatāya[8] mitto so ca me sahāyatthena[9] sakhā, dāṭhini[10] mâtimaññittho[11] bhadde dāṭhāsampanne[12] sīhi[13] mā mayhaṁ sahāyaṁ vā sahāyiṁ vâ atimaññi[14] ayaṁ[15] hi sigālo mama pāṇado ti

Sā sīhassa vacanaṁ sutvā sigāliṁ[16] khamāpetvā tato paṭṭhāya saputtāya tāya[17] saddhiṁ samaggavāsaṁ vasi[18], sīhapotakâpi sigālapotakehi saddhiṁ kīḷamānā[19] mātāpitunnaṁ

[1] Bi adds palāpeti pi. [2] Bi iminā ca siṅgālena. [3] Bi omits pi. [4] Bi dāniṭhi, Ck dāṭhinī. [5] Bi mātimaññhivo, Ck mātimaṁññittho, Cs mātimaṁññittho, Cp mātimaṁññitto. [6] Bi eko apisaddo. [7] Bi omits so. [8] Ck mittamittatāya, Bi mittacittatāyaṁ. [9] Bi sahāyaṭhena, Cp Cs sahāyaṭṭhena. [10] Bi ddāṭhiti, Cs dāṭhinī, Cp dāṭhīni. [11] Bi māthimaññīvhoti, Ck mātimaṁññittho. [12] Ck Cp dāṭhasampanne, Cs dāṭhasampanne altered to sampannena, Bi dāṭhāsampannā [13] Cp Cs sībī. [14] Ck Cp atimaṁñi, Cs atimaṁñī, Bi atimaññhivo. [15] Bi ayañ. [16] Ck Cp Cs sigālaṁ, Bi sigāli. [17] Bi saputtadārāya [18] Bi vasisuṁ. [19] Ck kīlamānā, Bi Cp Cs kilamāno sammodamānā.

atikkantakāle pi mittabhāvaṁ abhinditvā sammodamānâpi vasiṁsu. Tesaṁ kira satta kulaparivaṭṭe[1] abhijjamānā[2] mettī[3] agamāsi[4].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahantā ahesuṁ.) „Tadā sigālo Ānando ahosi, sīho pana aham evā 'ti. Guṇajātakaṁ[5].

8. Suhanujātaka.

Na-y-idaṁ visamasīlenā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto dve caṇḍabhikkhū[6] ārabbha kathesi. Tasmiṁ hi samaye Jetavane pi eko bhikkhu caṇḍo ahosi pharuso sāhasiko, janapade pi. Ath' ekadivasaṁ jānapado bhikkhu kenacid eva karaṇīyena Jetavanaṁ agamāsi[7]. Sāmaṇerā c' eva daharabhikkhū ca tassa caṇḍabhāvaṁ jānanti, „tesaṁ[8] dvinnaṁ caṇḍānaṁ kalaham passissāmā" 'ti kutūhalā[9] taṁ bhikkhuṁ Jetavana-vāsikassa pariveṇaṁ[10] pahiṇiṁsu. Ubho[11] caṇḍā aññamaññaṁ disvā va saṁsandiṁsu samesuṁ[12] hatthapādapiṭṭhisambāhanādīni akaṁsu. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „Avuso, caṇḍā bhikkhū aññesaṁ upari caṇḍā pharusā sāhasikā, aññamaññaṁ pana ubho pi[13] samaggā sammodamānā piyasaṁvāsā jātā" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe p' ete aññesaṁ caṇḍā pharusā sāhasikā aññamaññaṁ pana samaggā sammodamānā piyasaṁvāsā va[14] ahesun" ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa sabbatthako[15] atthadhammānusāsakaamacco[16] ahosi. So pana rājā thokaṁ dhanalobhapakatiko.

---

[1] B^i sattakālaparivatto. [2] B^i abhijjamāno. [3] C^k mettiṁ, C^p C^s metti, B^i mitti. [4] B^i āgamāsi. [5] B^i sīhajātakaṁ sattamaṁ. [6] B^i caṇḍebhi-. [7] B^i āgamāsi. [8] C^k C^p C^s taṁ. [9] B^i kutuhalena [10] C^k parivenaṁ. [11] B^i te ubho pi. [12] B^i yasaṁvāsaṁvasīsusmodīsu. [13] B^i adds te. [14] C^k omits va, B^i ca. [15] B^i pappatasādhako. [16] B^i -sāsako amacco.

Tassa Mahāsoṇo[1] nāma kūtaasso[2] atthi. Atha[3] uttarāpathakā assavāṇijā pañca assasatāni ānesuṁ. Assānaṁ āgatabhāvaṁ rañño ārocesuṁ. Tato pubbe pana Bodhisatto asse agghāpetva mūlaṁ aparihāpetvā dāpesi. Rājā taṁ asukhāyamāno[4] aññaṁ amaccaṁ pakkositvā[5] „tāta, asse agghāpehi, agghāpetvā[6] ca paṭhamaṁ Mahāsoṇaṁ[7] yathā tesaṁ assānaṁ antaram pavisati tathā vissajjetvā asse ḍasāpetvā[8] vaṇite kārāpetvā dubbalakāle mūlaṁ hāpetvā agghāpeyyāsîti[9]" āha. So „sādhū" ti sampaṭicchitvā tathā akāsi. Assavāṇijā anattamanā hutvā tena katakiriyaṁ Bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto „kiṁ pana tumhākaṁ nagare kūṭasso[10] n' atthîti[11]" pucchi. „Atthi sāmi Suhanu[12] nāma kūṭasso[13] caṇḍo pharuso" ti. „Tena hi puna āgacchantā naṁ[14] assaṁ āneyyāthā" ti. Te „sādhū" ti paṭisuṇitvā puna āgacchantā taṁ[15] kūṭassaṁ[16] gāhāpetvā āgacchiṁsu. Rājā „assavāṇijā āgatā" ti sutvā sīhapañjaraṁ ugghāṭetvā asse oloketvā Mahāsoṇaṁ[17] vissajjāpesi. Assavāṇijâpi Mahāsoṇaṁ[18] āgacchantaṁ disvā Suhanuṁ vissajjesuṁ[19]. Te aññamaññaṁ patvā sarīrāni lehentā[20] aṭṭhaṁsu. Rājā Bodhisattaṁ pucchi: „Vayassa, ime dve kūṭassā[21] aññesaṁ caṇḍā pharusā sāhasikā aññe asse ḍasitvā[22] gelaññaṁ pāpenti, aññamaññaṁ pana sarīraṁ[23] lehentā[24] sammodamānā aṭṭhaṁsu, kiṁ nām' etan" ti. Bodhisatto „na-y-ime mahārāja visamasīlā, samasīlā samadhātukā[25] ete" ti vatvā imaṁ gāthadvayam āha:

1. Na-y-idaṁ visamasīlena Soṇena Suhanus sahā[26],
   Suhanu pi[27] tādiso yeva yo Soṇassa sagocaro[28]. 15.

---

[1] C^k C^p C^s mahāsono. [2] B^i C^p kuṭa-. [3] B^i adds dve. [4] B^i parihāyamāno. [5] B^i pakkosāpetvā. [6] B^i agghāpento. [7] B^i mahāseṇaṁ, C^k C^p C^s mahāsonam. [8] B^i ḍaṁsāpetvā. [9] B^i asse agghāpessasiti. [10] B^i kuṭasso, C^k C^p kuṭasso. [11] B^i attiti. [12] B^i suhaṇu [13] B^i kuṭaasso, C^k C^p kaṭaasso. [14] B^i taṁ. [15] C^p C^s naṁ. B^i ta. [16] B^i kutaassaṁ. [17] C^k mahāsonaṁ. [18] C^p C^s mahāsonaṁ. [19] C^k vissajjāpesuṁ [20] B^i lepanto samodamānā. [21] B^i kuṭaasata [22] B^i ḍaṁsetvā. [23] B^i idāni pana aññamaññaṁ sariraṁ. [24] B^i C^k lehantā. [25] B^i visamasilā visamadhātukā, C^k visamasīlā samadhātukā. [26] B^i suhaṇu saha. [27] B^i suhaṇu pī, C^k suhanū pi. [28] B^i yo sobhaṇassa gocaro.

2. **Pakkhandinā pagabbhena niccaṁ[1] sandānakhādinā sameti pāpaṁ pāpena sameti asatā asan[2] ti. 16.**

Tattha nayidaṁ visamasīlena Soṇena Suhanussahā[3] ti yaṁ idaṁ Subanu[4] kūṭasso[5] Soṇena[6] saddhiṁ pemaṁ karoti idaṁ na attano visamasīlena, 5 atha kho attano samasīlen' eva[7] saddhiṁ karoti, ubho pi h' ete attano anācāratāya dussīlatāya samasīlā samadhātukā, Suhanu pi[8] tādiso yeva yo Soṇassa sagocaro ti yādiso hi Soṇo Suhanu[9] pi tādiso yeva, yo Soṇassa[10] sagocaro[11], yaṁgocaro Soṇo[12] taṁgocaro yeva, yath' eva hi Soṇo assagocaro asse ḍasanto[13] carati tathā Suhanu pi, iminā nesaṁ samānagocarataṁ dasseti; te pana ācāra- 10 gocare[14] ekato katvā dassetuṁ pakkhandinā ti ādi vuttaṁ, tattha pakkhandinā ti assānaṁ upari pakkhandanagocarena, pagabbhenā[15] 'ti kāyapāgabbhiyādisamannāgatena dussīlena, niccaṁ sandānakhādinā ti sadā attano bandhanayottaṁ khādanasīlena khādanagocarena ca, sameti pāpaṁ pāpenā 'ti etesu aññatarena pāpena saddhiṁ aññatarassa pāpaṁ dussīliyaṁ sameti, 15 asatā asan ti etesu aññatarena asatā anācāragocarasampannena saha[16] itarassa asaṁ[17] asādhukammaṁ sameti gūthādīni viya[18] gūthādīhi ekato saṁsandati[19] sadisaṁ nibbisesam eva hotîti.

Evaṁ vatvā ca pana Bodhisatto „mahārāja, raññā nāma na atiluddhena bhavitabban ti, parassa santakaṁ nāma nāse- 20 tuṁ na vaṭṭatîti[20]" rājānaṁ ovaditvā[21] asse agghāpetvā bhūtam eva mūlaṁ[22] dāpesi.

Assavāṇijā yathāsabhāvam eva mūlaṁ labhitvā haṭṭhatuṭṭhā agamaṁsu[23]. Rājâpi Bodhisattassa ovāde ṭhatvā yathākammaṁ gato.

25 Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā dve assā ime duṭṭhabhikkhū ahesuṁ, rājā Ānando, paṇḍitāmacco[24] pana aham evā" 'ti. Suhanujātakaṁ[25].

---

[1] Bi nicca. [2] Bi asabhan [3] Bi suhaṇu sahā. [4] Bi subaṇu [5] Bi kuṭaasso. [6] Ck sonena. [7] Ck Cs visamasīleneva, Cp visama- corrected to sama-. [8] Bi suhaṇu pī [9] Bi suhaṇu. [10] Ck sonassa. [11] Bi adds ti. [12] Ck sono. [13] Bi daṁsento. [14] Bi anācāragocare. [15] Ck pāgabbhenā. [16] Cs sahā. [17] Ck Cp Cs ayaṁ. [18] Ck omits gūthādīni viya, Cp has added gūthādīni viya. [19] Bi ekako sandati. [20] Bi vattati. [21] Bi ovāditva, Cp ovāditvā corrected to ovaditvā. [22] Bi bhūtamūlaṁ, Ck Cp Cs bhūtam eva mūle. [23] Bi āgamisu. [24] Bi paṇḍitaamacco. [25] Bi adds aṭhamaṁ.

9. Morajātaka.

Udet' ayaṁ cakkhumā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ[1] ārabbha kathesi. So[2] bhikkhu bhikkhūhi Satthu santikaṁ nīto „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccaṁ[3] bhante“ ti vatvā „kiṁ disvā“ ti vutte „ekaṁ alaṁkatapaṭiyattasarīraṁ[4] mātugāmaṁ oloketvā“ ti āha[5]. Atha naṁ Satthā „bhikkhu, mātugāmo[6] nāma tumhādisānaṁ yeva kasmā[7] cittaṁ nâluḷessati[8], porāṇakapaṇḍitā nam[9] pi hi mātugāmassa saddaṁ sutvā satta vassasatāni asamudāciṇṇakilesā okāsaṁ labhitvā khaṇen' eva samudācariṁsu, visuddhâpi sattā saṁkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi āyasakyaṁ pāpuṇanti pag eva aparisuddhā“ ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto morayoniaṁ paṭisandhiṁ gahetvā aṇḍakāle pi kaṇikāramakulavaṇṇaaṇḍakoso[10] hutvā aṇḍaṁ bhinditvā nikkhanto suvaṇṇavaṇṇo ahosi dassaniyo pāsādiko pakkhānaṁ antare surattarājivirājito. So attano jīvitaṁ rakkhanto tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya pabbatarājiyā ekasmiṁ Daṇḍakahiraññapabbatatale vāsaṁ kappesi. So pabhātāya rattiyā pabbatamatthake nisinno suriyaṁ[11] uggacchantaṁ oloketvā attano gocarabhūmiyaṁ rakkhāvaraṇatthāya[12] Brahmamantaṁ bandhanto „udet' ayan“ ti ādim āha:

1. Udet' ayaṁ cakkhumā ekarājā
harissavaṇṇo paṭhavippabhāso[13];
taṁ taṁ namassāmi harissavaṇṇaṁ paṭhavippabhāsaṁ[14],
tay' ajja guttā viharemu[15] divasan[16] ti. 17.

---

[1] B^i ukkaṇṭhitaṁ. [2] B^i adds hi. [3] C^k saccam [4] C^k C^p C^s -paṭiyattaṁ sarīraṁ. [5] B^i mātugāmaṁ disvā ukkaṇṭhiti. [6] C^p mātugāmā corrected to mātugāmo. [7] B^i kasmā tumhādisānaṁ yeva. [8] C^k C^p C^s nāluḷessanti, B^p nāluḷesi. [9] B^i naṁ. [10] C^p. C^s kaṇikāra-, B^i kaṇikāramakulavaṇṇo viya antakoso, C^k kaṇikāramukulavaṇṇa aṇḍakoso. [11] B^i C^p sūriyaṁ. [12] C^k C^p C^s rakkhāvarana-, B^i rakkhaṇatthāya. [13] B^i pathavi. [14] all the MSS. add this word, B^i pathavīppabhāsaṁ, B^p pathavi-. [15] B^s ratta vihāremu. [16] so all the MSS.

Tattha udetîti pācīnalokadhātuto uggacchati, cakkhumā ti sakalacakkavālavāsīnaṁ[1] andhakāraṁ vidhamitvā cakkhupaṭilābhakaraṇena yaṁ tena[2] tesaṁ dinnaṁ cakkhuṁ tena[3] cakkhunā cakkhumā, ekarājā ti sakalacakkavāle[4] ālokakarānaṁ antare seṭṭhavisiṭṭhaṭṭhena ekarājā, harissavaṇṇo ti harisamānavaṇṇo suvaṇṇavaṇṇo ti attho, paṭhaviṁ pabhāsetîti[5] paṭhavippabhāso[6]; taṁ taṁ namassāmîti tasmā tam[7] evarūpaṁ bhavantaṁ namassāmi, tayajja guttā viharemu divasan ti tayā ajja rakkhitagopitā[8] hutvā imaṁ divasaṁ catuiriyāpathavihārena[9] sukhaṁ vihareyyāma.

Evaṁ Bodhisatto imāya gāthāya suriyaṁ[10] namassitvā dutiyagāthāya atīte parinibbute Buddhe c' eva Buddhaguṇe ca namassati:

2. Ye brāhmaṇā vedagū[11] sabbadhamme
te me namo te ca maṁ pālayantu;
nam' atthu Buddhānaṁ, nam' atthu bodhiyā,
namo vimuttānaṁ, namo vimuttiyā. 18.

Imaṁ so parittaṁ katvā moro carati[12] esanā ti.

Tattha ye brāhmaṇā ti ye bāhitapāpā visuddhibrāhmaṇā, vedagū ti vedānaṁ pāraṁ gatā ti pi vedagū, vedehi pāraṁ gatā ti pi vedagū[13], idha pana sabbe saṁkhatāsaṁkhatadhamme vidite pākaṭe katvā gatā ti vedagū[14], ten' evâha sabbadhamme ti, sabbe khandhāyatanadhātudhamme salakkhaṇasāmaññalakkhaṇavasena attano ñāṇassa vidite pākaṭe[15] katvā gatā, tinnaṁ Mārānaṁ[16] matthakaṁ madditvā dasasahassīlokadhātuṁ unnādetvā bodhitale sammāsambodhiṁ patvā saṁsāraṁ vā atikkantā ti attho, te me namo ti te mama imaṁ namakkāraṁ paṭicchantu, te ca maṁ pālayantū 'ti evaṁ mayā namassitā ca[17] te bhagavanto[18] maṁ pālentu[19] rakkhantu gopentu, namatthu buddhānaṁ namatthu bodhiyā namo vimuttānaṁ namo vimuttiyā ti ayaṁ mama

---

[1] B^i -cakkavālavāsinaṁ, C^p C^s -cakkavāla- corrected to -cakkavāḷa-. [2] B^i yaṁ-tena, C^k yaṁ yena. [3] B^i dvinnaṁ cakkhupaṭilābhakaraṇena. [4] C^k C^s sakaḷa-, B^i sakalacakkavāḷe, C^p sakaḷacakkavāḷe. [5] C^p paṭhavippabhāsetîti. [6] B^i attho pathavippabhāso ti pathavīobhāso. [7] B^i taṁ tasmā. [8] B^i rakkhitā-. [9] C^k -vihareṇa, B^i catuhi iriyapathehi. [10] B^i C^v sūriyaṁ. [11] B^i C^p C^s vedagu. [12] B^i calati. [13] B^i devagū ti devânaṁ pāraṁ gatā ti pi vedagū vedehi pāraṁ gatā ti vedagū. [14] C^k C^p C^s veda:u. [15] B^i pākate. [16] all the MSS. mārāṇaṁ. [17] B^i omits ca. [18] B^i bhavanto. [19] B^i pāyalantu.

namakkāro atītānaṁ parinibbutānaṁ Buddhānaṁ atthu, tesaṁ yeva[1] catusu maggesu catusu phalesu ñāṇasaṁkhātāya bodhiyā[2] atthu, tathā tesaṁ yeva[1] arahattaphalavimuttiyā vimuttānaṁ atthu, yā ca tesaṁ tadaṅgavimuttivikkhambhanavimuttisamucchedavimuttipaṭippassaddhivimuttinissaraṇavimutti[3] pañcavidhā vimutti tassā tesaṁ[4] vimuttiyâpi ayaṁ mayhaṁ namakkāro atthū ti; imaṁ so parittaṁ katvā moro carati esanā ti idaṁ pana padadvayaṁ Satthā abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave so moro[5] imaṁ parittaṁ imaṁ rakkhaṁ katvā attano gocarabhūmiyaṁ pupphaphalādīnam[6] atthāya nānappakārāya[7] esanāya[8] carati. 5

Evaṁ divā saṁcaritvā sāyaṁ pabbatamatthake nisīditvā atthaṁ gacchantaṁ suriyaṁ[9] olokento Buddhaguṇe āvajjetvā nivāsanaṭṭhāne rakkhāvaraṇatthāya[10] puna Brahmamantaṁ bandhanto „apet' ayan" ti ādim āha: 10

1 b. Apet' ayaṁ cakkhumā ekarājā
harissavaṇṇo paṭhavippabhāso[11]; 15
taṁ taṁ namassāmi harissavaṇṇaṁ paṭhavippabhāsaṁ[12],
tay' ajja guttā viharemu rattiṁ. 17[b].

2 b Ye brāhmaṇā vedagū[13] sabbadhamme
te me nāmo te ca maṁ pālayantu;
nam' atthu buddhānaṁ, nam' atthu bodhiyā, 20
namo vimuttānaṁ, namo vimuttiyā. 18[b].

Imam so parittaṁ katvā moro vāsaṁ akappayîti.

Tattha apetîti apayāti atthaṁ gacchati; imaṁ so parittaṁ katvā moro vāsaṁ akappayîti idam[14] pi abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave, so moro imaṁ parittaṁ imaṁ[15] rakkhaṁ katvā attano nivāsanaṭṭhāne vāsaṁ akappayittha, tassa rattiṁ vā divā[16] vā imassa parittassânubhāvena n' eva bhayaṁ[17] na lomahaṁso[17] ahosi. 25

[1] Bi tesañ ñeva. [2] Cp Cs sambhodiyā. [3] Bi tadagi- -paṭipassaddhi-, Ck tadaṅgi- -vikkhambhana- -paṭipassaddhi-. [4] Bi tassa nesaṁ. [5] Bi adds tadā [6] Bi pupphaphalādi, Cp pupphalādinaṁ. [7] Bi nānappakārā-. [8] Ck omits esanāya, Bi esanā. [9] Bi sūriyaṁ. [10] Bi rakkhācaraṇa-. [11] Bi pathavi-. [12] all the MSS. add this word, Bi pathavi-. [13] Cp Cs vedagu. [14] Bi idaṁ. [15] Bi Cs omit imaṁ. [16] Cp Cs divaṁ, Ck divaṁ corr. to divasaṁ. [17] Bi adds vā.

Ath' eko Bārāṇasiyā avidūre nesādagāmavāsī nesādo Himavantapadese[1] vicaranto tasmiṁ Daṇḍakahiraññapabbatamatthake nisinnaṁ Bodhisattaṁ disvā āgantvā[2] puttassa ārocesi. Ath' ekadivasaṁ Khemā nāma Bārāṇasīrañño[3] devī supinena suvaṇṇavaṇṇaṁ moraṁ dhammaṁ desentaṁ disvā rañño ārocesi: „Ahaṁ deva suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammaṁ sotukāmo" ti. Rājā amacce pucchi. Amaccā „brāhmaṇā jānissantîti" āhaṁsu. Brāhmaṇā[4] „suvaṇṇavaṇṇā[5] morā nāma hontîti[6]" vatvā „kattha hontîti[7]" vutte „nesādā jānissantîti" āhaṁsu. Rājā nesāde sannipātetvā pucchi. Atha so nesādaputto „āma mahārāja, Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇamoro[8] vasatîti". „Tena hi taṁ moraṁ na māretvā[9] bandhitvā va[10] ānehîti". Nesādo gantvā[11] tassa gocarabhūmiyaṁ[12] pāse oḍḍesi[13]. Morena akkantaṭṭhāne pi pāso na sañcarati. Nesādo gaṇhituṁ asakkonto satta vassāni vicaritvā tatth' eva kālam akāsi. Khemâpi devī[14] patthitaṁ alabhamānā kālam akāsi. Rājā „moraṁ me[15] nissāya devī kalakatā[16]" ti kujjhitvā[17] „Himavantapadese[18] Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇamoro vasati, ye tassa[19] maṁsaṁ khādanti te ajarāmarā[20] hontîti" suvaṇṇapaṭṭe[21] likhāpetvā paṭṭaṁ[22] mañjūsāya nikkhipāpesi. Tasmiṁ kālakate[23] añño rājā rajjaṁ patvā suvaṇṇapaṭṭaṁ vācetvā „ajarāmaro bhavissāmîti" aññaṁ nesādaṁ pesesi[24]. So pi gantvā[25] Bodhisattaṁ gahetuṁ asakkonto tatth' eva kālam akāsi. Eten' eva[26] niyāmena cha rājaparivaṭṭā[27] gatā. Atha sattamo rājā rajjaṁ patvā ekaṁ nesādam pahiṇi. So gantvā[25] Bodhisattena akkantaṭṭhāne pi pāsassa asañcaraṇabhāvaṁ

---

1 B^i -ppadese. 2 B^i āgaṁtvā. 3 B^i bārāṇasirañño, C^k C^p C^s bārāṇasīrañño. 4 B^i adds sutvā. 5 C^p C^s suvaṇṇavaṇṇa. 6 C^k nāma nāhontīti. 7 C^k omits vatvā kattha hontīti. 8 B^i suvaṇṇavaṇṇo moro. 9 B^i omits na māretvā and adds āharitvā ca 10 B^i ca. 11 B^i gaṁtvā. 12 B^i -bhummiyaṁ. 13 B^i oṭṭesi. 14 B^i omits devī 15 B^i omits me. 16 B^i kālaṅka-. 17 B^i kucchitvā. 18 B^i -ppadese. 19 C^k nassa. 20 B^i ajarā. 21 B^i -patte 22 B^i pattaṁ 23 B^i kālaṅkate. 24 B^i pāhesi 25 B^i gaṁtvā. 26 B^i etena. 27 B^i parivattā.

attano parittaṁ katvā gocarabhūmigamanabhāvañ c' assa ñatvā paccantaṁ otaritvā ekaṁ moriṁ gahetvā yathā hatthatāḷanasaddena[1] naccati accharāsaddena ca vassati evaṁ sikkhāpetvā[2] taṁ ādāya gantvā[3] morena paritte akate pāto yeva pāsayaṭṭhiyo ropetvā pāse oḍḍetvā moriṁ vassāpesi. Moro visabhāgaṁ[4] mātugāmasaddaṁ sutvā kilesāturo hutvā parittaṁ kātuṁ asakkuṇitvā[5] gantvā pāse bajjhi. Atha naṁ nesādo gahetvā gantvā[6] Bārānasīrañño[7] adāsi. Rājā tassa rūpasampattiṁ disvā tuṭṭhamānaso āsanaṁ[8] dāpesi. Bodhisatto paññattāsane nisīditvā „mahārāja, kasmā maṁ[9] gaṇhāpesîti" pucchi. „Ye kira tava maṁsaṁ khādanti te ajarāmarā honti, sv-āhaṁ tava maṁsaṁ khāditvā ajarāmaro hotukāmo taṁ gāhāpesin[10]" ti āha[11]. „Mahārāja, mama tāva maṁsaṁ khādantā ajarāmarā hontu[12], ahaṁ pana marissāmîti". „Āma marissasîti". „Mayi marante pana[13] mama maṁsam eva[14] khāditvā kinti[15] katvā na marissantîti". „Tvaṁ suvaṇṇavaṇṇo[16], tasmā kira tava maṁsaṁ khādakā ajarāmarā bhavissantîti". „Mahārāja, ahaṁ na akāraṇā[17] suvaṇṇavaṇṇo jāto, pubbe panâhaṁ imasmim yeva nagare cakkavattirājā hutvā sayam[18] pi pañca sīlāni rakkhiṁ, sakalacakkavālavāsino pi rakkhāpesiṁ, sv-āhaṁ kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatto, tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā[19] tato cuto aññass' ekassa akusalassa[20] nissandena morayoniyaṁ nibbattitvā[21] porāṇasīlānubhāvena[22] suvaṇṇavaṇṇo jāto" ti. „'Tvaṁ[23] cakkavattī[24] hutvā[25] sīlaṁ rakkhitvā sīlaphalena suvaṇṇavaṇṇo jāto' ti kathaṁ idaṁ amhehi saddhātabbaṁ, atthi no koci[26]

---

[1] B^i -tālasaddena, C^p -tālanasaddena, C^s -tālatasaddena. [2] C^p C^s sikkhāpepetvā. [3] B^i gaṁtvā. [4] B^i visabhāga. [5] B^i adds vegena. [6] B^i omits gantvā. [7] C^k bārānasīraṁño, C^p C^s bārāṇasiraṁño. [8] C^k āsanan. [9] C^p C^s mā. [10] C^k gāhāpesen, B^i gaṇhāpesin. [11] B^i omits āha. [12] B^i honti. [13] B^i omits pana. [14] B^i omits eva. [15] C^k nanti. [16] B^i adds ahosi. [17] B^i ahaṁ pana sakāraṇāni. [18] B^i sayaṁ. [19] B^i thapetvā. [20] B^i akusalakammassa. [21] C^k C^p C^s nibbattetvā, B^i nippattitvā. [22] C^k porānasīlānubhāveṇa, C^p Porānaka-, C^s porāṇaka-. [23] C^k C^p. C^s taṁ. [24] B^i cakkavattirājā. [25] B^i omits hutvā. [26] C^k keci.

sakkhîti". „Atthi mahārājā" ti. „Ko nāmā" 'ti. „Mahārāja, ahaṁ cakkavattikāle ratanamaye rathe nisīditvā ākāse vicariṁ, so me ratho maṅgalapokkharaṇiyā[1] antobhūmiyaṁ nidahāpito, taṁ maṅgalapokkharaṇīto[2] ukkhipāpehi, so me sakkhī[3] bhavissatîti". Rājā „sādhū" 'ti paṭisuṇitvā pokkharaṇīto[4] udakaṁ harāpetvā rathaṁ[5] nīharāpetvā Bodhisattassa saddahi. Bodhisatto „mahārāja, ṭhapetvā amatamahānibbānaṁ avasesā sabbe saṁkhatadhammā[6] hutvā abhāvino[7] aniccā khayavayadhammā yevā" 'ti vatvā[8] rañño dhammaṁ desetvā rājānaṁ pañcasu sīlesu patiṭṭhāpesi. Rājā pasanno Bodhisattaṁ rajjena pūjetvā mahantaṁ sakkāraṁ akāsi. So rajjaṁ tass' eva datvā katipāhaṁ[9] vasitvā va[10] „appamatto hohi mahārājā" 'ti ovaditvā[11] ākāse uppatitvā Daṇḍakahiraññapabbatam eva agamāsi. Rājâpi[12] Bodhisattassa ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ[13] gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccani pakāsetvā[14] jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patiṭṭhahi) „Tadā rājā Ānando ahosi, suvaṇṇamoro[15] pana aham evā" 'ti. Morajātakaṁ[16].

10. Vinīlakajātaka.

Evam eva nūna rājānan ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa Sugatālayaṁ ārabbha kathesi. Devadatte Gayāsīsaṁ āgatānaṁ dvinnaṁ aggasāvakānaṁ Sugatālayaṁ dassetvā nipanne ubho pi therā dhammaṁ desetvā attano nissitake ādāya Veḷuvanaṁ agamiṁsu[17]. Te Satthārā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā

[1] C^p C^s maṁgala-, all the MSS. -pokkharaṇīyā. [2] C^p C^s maṁgala-, C^p C^s -pokkharaṇito. [3] C^k C^p C^s sakkhiṁ, B^i sakkhi. [4] C^k C^p C^s pokkharaṇito. [5] B^i omits rathaṁ. [6] B^i saṅkhata-. [7] C^k abhāvitā. [8] B^i omits vatvā. [9] B^i tassomariyādetvā. [10] B^i omits va. [11] B^i ovāditvā, C^p ovāditvā corrected to ovaditvā. [12] B^i rājā. [13] B^i yathākkamaṁ. [14] C^k omits saccāni pakāsetvā. [15] B^i suvaṇṇavaṇṇo moro. [16] B^i adds navamaṁ. [17] B^i āgamaṁsu.

kiṁ akāsîti“ puṭṭhā „bhante Sugatālayaṁ dassetvā mahāvināsaṁ pāpuṇîti“ ārocesuṁ. Satthā „na kho Sāriputta Devadatto idān' eva mama anukiriyaṁ karonto vināsaṁ papuṇi, pubbe pi patto yevā“ 'ti vatvā therena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Videharaṭṭhe Mithilāyaṁ Videhe rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[1] nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā[2] pitu accayena rajje patiṭṭhāsi. Tadā ekassa suvaṇṇarājahaṁsassa gocarabhūmiyaṁ kākiyā saddhiṁ saṁvāso ahosi. Sā puttaṁ vijāyi. So n' eva mātu patirūpako[3] ahosi na pitu[4]. Ath' assa vinīlakadhātukattā Vinīlako tv-eva nāmaṁ akaṁsu[5]. Haṁsarājā abhiṇhaṁ gantvā puttaṁ passati. Apare pan' assa dve[6] haṁsapotakā puttā ahesuṁ. Te pitaraṁ abhiṇhaṁ manussapathaṁ gacchantam[7] disvā pucchiṁsu: „tāta, tumhe kasmā abhiṇhaṁ manussapathaṁ gacchathā“ 'ti. „Tātā, ekāya[8] me kākiyā saddhiṁ saṁvāsam anvāya eko putto jāto, Vinīlako ti 'ssa nāmaṁ, taṁ ahaṁ daṭṭhuṁ gacchāmîti“. „Kahaṁ pana te[9] vasantîti“. „Videharaṭṭhe Mithilāyaṁ[10] avidūre asukasmiṁ nāma ṭhāne ekasmiṁ tālagge vasantîti“. „Tāta, manussapatho nāma sāsaṁko sappaṭibhayo, tumhe mā gacchatha, mayaṁ gantvā[11] taṁ ānessāmā“ 'ti dve haṁsapotakā pitarā ācikkhitasaññāya tattha gantvā[11] taṁ Vinīlakaṁ ekasmiṁ daṇḍake nisīdāpetvā mukhatuṇḍakena daṇḍakoṭiyaṁ ḍasitvā[12] Mithilanagaramatthakena pāyiṁsu. Tasmiṁ khaṇe Videharājā sabbasetacatusindhavayuttarathavare nisīditvā nagaraṁ padakkhiṇaṁ karoti. Vinīlako taṁ disvā cintesi: „mayhaṁ Videharaññā saddhim kiṁ nānākaraṇaṁ, eso[13] catusindhavayuttarathe nisīditvā nagaraṁ anusañcarati, ahaṁ pana haṁsayuttarathe nisīditvā gacchāmîti“ so ākāsena gacchanto[14] paṭhamam gātham āha:

---

[1] Bi gucchimhi, Cp Cs kucchimhi. [2] Ck ugganhi, Bi ugganhetvā. [3] Bi paṭirūpako. [4] Bi adds ṭirūpako. [5] Bi karisu. [6] Bi aparena dve ca. [7] Ck āgacchantaṁ. [8] Bi tāta etāya. [9] Bi panete. [10] so all the MSS. [11] Bi gaṁtvā. [12] Bi ḍaṁsāpetvā. [13] Bi esa. [14] Bi adds va.

1. Evaṁ eva nūna rājānaṁ Vedehaṁ Mithilaggahaṁ
assā vāhanti ājaññā yathā haṁsā Vinīlakan" ti. 19.

Tattha evam evā 'ti evam eva, nūnā 'ti parivitakke nipāto ekaṁse pi vaṭṭati[1] yeva, Vedehan ti Videharaṭṭhissaraṁ, Mithilaggahan ti Mithile 5 gehaṁ[2] Mithilāyaṁ[3] gharaṁ pariggahetvā vasamānan ti attho, ājaññā ti kāraṇākāraṇajānanakā, yathā haṁsā Vinīlakan ti yathā ime haṁsā maṁ Vinīlakaṁ vahanti evam eva vahantîti.

Haṁsapotakā tassa vacanaṁ sutva kujjhitvā „idh' eva naṁ pātetvā gamissāmā" 'ti cittaṁ uppādetvâpi „evam kate pitā 10 no kiṁ vakkhatîti" garahabhayena pitu santikaṁ netvā tena katakiriyaṁ pitu ācikkhiṁsu. Atha naṁ pitā kujjhitvā „kiṁ tvaṁ mama puttehi adhikataro yo[4] mama putte abhibhavitvā rathe yuttasindhave viya karosi, attano pamāṇaṁ na jānāsi, imaṁ ṭhānaṁ tava agocaro, attano mātu vasanaṭṭhānam eva 15 gacchā[5]" 'ti tajjetvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Vinīla, duggaṁ bhajasi, abhūmiṁ tāta sevasi,
gāmantakāni sevassu, etaṁ mātālayaṁ[6] tavan[7] ti. 20.

Tattha Vinīlā 'ti taṁ nāmenâlapati, duggaṁ bhajasîti imesaṁ vasena giriduggaṁ bhajasi, abhūmiṁ tāta sevasîti tāta girivisaman[8] nāma tava 20 abhūmiṁ taṁ sevasi upagacchasi, etaṁ mātālayaṁ[9] tavan[7] ti etaṁ gāmantaṁ ukkāraṭṭhānaṁ āmakasusānaṭṭhānañ ca tava mātu ālayaṁ gehaṁ vāsanaṭṭhānaṁ, tattha gacchā[5] 'ti.

Evan taṁ tajjetvā „gacchatha, naṁ Mithilanagarassa ukkārabhūmiyaṁ yeva[10] otāretvā ethā" 'ti putte āṇāpesi[11]. Te 25 tathā akaṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ[12] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Vinīlako Devadatto ahosi, haṁsapotakâpi[13] dve aggasāvakā, pitā Anando, Videharājā pana aham evā" 'ti. Vinīlakajātakaṁ[14]. Daḷhavaggo paṭhamo.

[1] Bi vattati, Cp Ck vaddhati. [2] Bi mithilaggehaṁ. [3] Bi Cp Ck mithilāya. [4] Bi adhikataro ti so tvaṁ. [5] Bi gacchāhi. [6] Cp Ck mātālayan. [7] Bi tavā. [8] Bi girisamaṁ. [9] Bi mātālayan. [10] Bi -bhūmiyañ ñeva. [11] Ck Cp Ck āṇāpesi. [12] Cp Ck omits dhamma. [13] Bi omits pi. [14] Bi adds dasamaṁ.

2. SANTHAVAVAGGA.

1. Indasamānagottajātaka.

Na santhavaṁ kāpurisena kayirā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ dubbacajātikaṁ ārabbha kathesi, tassa ca[1] vatthuṁ Navanipāte Gijjhajātake āvibhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ „pubbe pi tvaṁ bhikkhu dubbacatāya paṇḍitānaṁ vacanaṁ akatvā mattahatthipādehi[2] sañcuṇṇito“ ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vuddhippatto[3] gharāvāsaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā pañcannaṁ isisatānaṁ gaṇasatthā hutvā Himavantapadese[4] vāsaṁ kappesi. Tadā tesu tāpasesu Indasamānagotto[5] nāmen'[6] eko tāpaso ahosi dubbaco anovādako. So ekaṁ hatthipotakaṁ posesi. Bodhisatto sutvā taṁ pakkositvā[7] „saccaṁ kira tvaṁ[8] hatthipotakaṁ posesîti“ pucchi. „Saccaṁ ācariya matamātikaṁ ekaṁ hatthipotakaṁ posemîti“. „Hatthino nāma vuddhippattā[9] posake yeva mārenti, mā taṁ posehîti[10]“. „Tena vinā vattituṁ na sakkomi ācariyā“ 'ti. „Tena hi paññāyissasîti[11]“. So tena posiyamāno aparabhāge mahāsarīro ahosi. Ath' ekasmiṁ kāle te[12] isayo vanamūlaphalāphalatthāya dūraṁ gantvā tatth' eva katipāhaṁ vasiṁsu. Hatthī[13] pi aggadakkhiṇavāte pabhinnamado hutvā „tassa paṇṇasālaṁ viddhaṁsetvā pānīyaghaṭaṁ[14] bhinditvā pāsāṇaphalakaṁ[15] khipitvā ālambanaphalakaṁ luñcitvā[16] taṁ tāpasaṁ māretvā va[17] gamissāmîti“ ekaṁ gahanaṭṭhānaṁ pavisitvā āgamanamaggaṁ olokento aṭṭhāsi. Indasamānagotto tassa

[1] B^i omits ca. [2] B^i adds sarīraṁ. [3] B^i vuḍḍi-. [4] B^i -ppadese. [5] K indasagotto. [6] B^i nāma. [7] B^i pakkosāpetvā. [8] B^i taṁ. [9] B^i vuḍḍhi-. [10] B^i posemîti. [11] B^i -yissatîti. [12] K ne. [13] B^i hatthi. [14] K pāṇīya-, B^i pāṇiya-. [15] K pāsānaphalakaṁ, B^i pāsāṇaphalikaṁ. [16] K ḷuñcitvā. [17] B^i omits va.

gocaraṁ gahetvā sabbesaṁ purato va āgacchanto[1] taṁ disvā pakatisañño[2] yev' assa santikaṁ agamāsi[3]. Atha naṁ so hatthi gahanaṭṭhānā nikkhamitvā soṇḍāya parāmasitvā bhūmiyaṁ pātetvā sīsaṁ pādena akkamitvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā maddi-
5 tvā koñcanādaṁ katvā araññaṁ pāvisi. Sesatāpasā[4] taṁ pavattiṁ Bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto „kāpurisehi saddhiṁ saṁsaggo na kātabbo" ti vatvā imā gāthā āha:

1. Na santhavaṁ kāpurisena kayirā[5]
ariyo anariyena pajānam atthaṁ
10 cirānuvuttho pi karoti pāpaṁ
gajo yathā Indasamānagottaṁ. 21.

2. Yaṁ tv-eva[6] jaññā sadiso maman ti
sīlena paññāya sutena câpi
ten' eva mettiṁ kayirātha saddhiṁ,
15 sukhāvaho sappurisena saṅgamo ti. 22.

Tattha „na santhavaṁ kāpurisena kayirā" ti kucchitena[8] kodhapurisena saddhiṁ taṇhāsanthavaṁ vā mittasanthavaṁ vā na kayirātha, ariyo anariyena pajānam atthan ti, ariyo ti cattāro ariyā: ācāraariyo liṅgaariyo dassanaariyo paṭivedhaariyo ti, tesu ācāraariyo idha adhippeto, so pajānam at-
20 thaṁ atthaṁ pajānanto atthānatthakusalo ācāre ṭhito ariyapuggalo anariyena nillajjena dussīlena saddhiṁ santhavaṁ[9] na kareyyā ti attho, kiṁkāraṇā: cirānuvuttho pi karoti pāpan ti yasmā anariyo ciraṁ ekato anuvuttho pi taṁ[10] ekatonivāsaṁ agaṇetvā karoti pāpakaṁ lāmakaṁ kammaṁ karoti yeva, yathā kiṁ: gajo yathā Indasamānagottaṁ yathā so gajo Indasamānagottaṁ
25 mārento pāpaṁ akāsîti attho; yaṁ tveva[11] jaññā sadiso maman ti ādisu yaṁ tveva[11] puggalaṁ ayaṁ mama sīlādīhi sadiso ti jāneyya ten' eva saddhiṁ kariyātha, sappurisena saddhiṁ[12] samāgamo sukhāvaho ti[13].

---

[1] Bi gacchanto. [2] Bi -sañcā. [3] Bi āg-. [4] Bi sesā-. [5] Bi kayirātha. [6] so Bp; K yattheva, Bi yatveva. [7] Bi kayirāthā. [8] K cchitena, Bi kujjhitena. [9] Bi taṇhāsantavaṁ vā mittasantavaṁ vā. [10] Bi etaṁ. [11] so Bp; K Bi yatveva. [12] K has added kayirātha sappurisena saddhiṁ, Bi omits these words. [13] K sukhāvahotîti, Bi sukhovahotîti.

Evaṁ Bodhisatto „anovādakena nāma na bhavitabbaṁ, susikkhitena bhavituṁ vaṭṭatîti“ isigaṇaṁ ovaditvā Indasamānagottassa sarīrakiccaṁ kāretvā[1] Brahmavihāraṁ[2] bhāvetvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Indasamānagotto ayaṁ dubbaco ahosi, gaṇasatthā pana aham evā“ 'ti. Indasamānagottajātakaṁ[3].

2. Santhavajātaka.

Na santhavasmā param atthi pāpiyo ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aggijuhanaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ heṭṭhā Naṅguṭṭhajātake kathitasadisam eva. Bhikkhū te aggiṁ[4] juhante disvā „bhante, jaṭilā nānappakāraṁ micchātapaṁ karonti, atthi nu kho ettha vaḍḍhîti[5]“ Bhagavantaṁ pucchiṁsu. Satthā „na bhikkhave ettha kiñci vaḍḍhi[6] nāma atthi, porāṇakapaṇḍitâpi 'aggijuhane vaḍḍhi[7] atthîti' saññāya[8] ciraṁ aggiṁ juhitvā[9] tasmiṁ kamme avaḍḍhim[10] eva disvā aggiṁ udakena nibbāpetvā sākhādīhi pothetvā pothetvā puna nivattitvâpi na olokesuṁ“ ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Mātāpitaro tassa jātaggiṁ gahetvā taṁ soḷasavassapadese[11] ṭhitaṁ āhaṁsu: „kiṁ tāta jātaggiṁ gahetvā araññe aggiṁ paricarissasi[12] udāhu tayo vede uggaṇhitvā[13] kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā gharāvāsaṁ vasissasîti“. So „na me gharāvāsen' attho[14], araññe aggiṁ paricaritvā Brahmaloka-parāyano bhavissāmîti“ jātaggiṁ gahetvā mātāpitaro vanditvā araññaṁ pavisitvā paṇṇasālāya vāsaṁ kappetvā aggiṁ paricari. So ekadivasaṁ nimantitaṭṭhānaṁ gantvā sappinā pāyāsaṁ labhitvā „imaṁ pāyāsaṁ Mahābrahmuno yajissāmîti“

---

[1] Bi katvā. [2] Bi -vihāre. [3] Bi adds paṭhamaṁ. [4] both MSS. aggi. [5] Bi vuḍḍhiti. [6] Bi vuḍḍhi. [7] K vaḍḍhiṁ, Bi vuḍḍhi. [8] K saṁñāya, Bi paññāya [9] Bi juhetvā. [10] Bi avuḍḍhim. [11] Bi -vassupa-. [12] K -carassasi. [13] Bi -hetvā. [14] Bi -vāsena attho.

pāyāsaṁ[1] āharitvā aggiṁ jāletvā[2] „Aggiṁ tāva Bhagavantaṁ[3] sappiyuttaṁ[4] pāyāsaṁ pāyemîti[5],[6] pāyāsaṁ aggimhi pakkhipi. Bahusinehe pāyāse aggimhi pakkhittamatte yeva aggi accuggatāhi aggīhi[6] paṇṇasālaṁ jhāpesi. Brāhmaṇo bhītatasito[7] palāyitvā bahi ṭhatvā „kāpurisehi[8] nāma santhavo na kātabbo, idāni me iminā agginā kicchena katā paṇṇasālā jhāpitā“ ti vatvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Na santhavasmā param atthi pāpiyo
yo santhavo kāpurisena hoti,
santappito sappinā pāyasena[9]
kicchā kataṁ paṇṇakuṭiṁ[10] adaṭṭhahîti[11]. 23.

Tattha na santhavasmā ti taṇhāsanthavā mittasanthavâpi cā 'ti duvidhâpi[12] etasmā santhavā paraṁ uttariṁ aññaṁ pāpataraṁ lāmakataran[13] nāma n' atthîti attho, yo santhavo kāpurisenā ti yo pāpakena kāpurisena saddhiṁ duvidho pi santhavo[14] tato pāpataraṁ aññaṁ n' atthi, kasmā: santappito -pe-[15] adaṭṭhahiti[16] yasmā sappinā ca pāyāsena ca[17] santappito pi ayaṁ aggi mayā kicchena kataṁ paṇṇasālaṁ jhāpesîti attho.

So[18] evaṁ vatvā „na me tayā[19] mittadūbhinā[20] attho“ ti taṁ aggiṁ udakena nibbāpetvā sākhâhi pothetvā anto Himavantaṁ pavisanto ekaṁ sāmāmigiṁ[21] sīhassa ca vyagghassa[22] ca dīpino[23] ca[24] mukhaṁ lehantiṁ[25] disvā „sappurisehi saddhiṁ santhavā paraṁ[26] seyyo nāma n' atthîti“ cintetvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Na santhavasmā param atthi seyyo
yo santhavo sappurisena hoti,

[1] Bi mahābrahmaṇānaṁ dassāmi ti taṁ pāyāsaṁ. [2] K jalitvā. [3] Bi bhavantaṁ. [4] Bi sappayutta. [5] Bi adds so. [6] Bi sacchihi. [7] Bi -tassito. [8] Bi kūpuri-. [9] Bi pāyāsena. [10] Bi -kuṭi [11] Bi adaṭhahīti, Bp adaḍḍhahi. [12] Bi omits ti duvidhāpi. [13] Bi omits lāmakataran. [14] K sasanthavo, Bi ekasanthavo. [15] K omits pe, Bi pa [16] K adaḍḍhahīti, Bi adaṭhahiti. [17] K adds taṁ. [18] Bi eso. [19] K nayā. Bi tassā. [20] K -dubhitā, Bi -duppinā. [21] K sākhamigiṁ, Bi sāmaṁ nāma migī. [22] Bi byagghassa. [23] K dīpiko. [24] Bi omits ca. [25] Bi lehanaṁ. [26] Bi paramaṁ.

sīhassa vyagghassa[1] ca dīpino ca
sāmā mukhaṁ lehati santhavenā 'ti. 24.

Tattha sāmā mukhaṁ lehati santhavenā 'ti sāmā[2] migī imesaṁ tiṇṇaṁ[3] janānaṁ santhavena sinehena mukhaṁ lehatîti[4].

Evaṁ vatvā Bodhisatto anto Himavantaṁ pavisitvā isi-pabbajjaṁ[5] pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ[6] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tena samayena tāpaso aham eva ahosin[7]" ti. Santhavajātakaṁ[8].

3. Susīmajātaka.

Kāḷamigā[9] setadantā tava ime ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto chandakadānaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ hi kadāci ekam eva kulaṁ buddhapamukkhassa bhikkhusaṅghassa dānaṁ deti, kadāci aññatitthiyānaṁ denti, kadāci[10] gaṇabandhanena[11] bahū ekato hutvā denti, kadāci vīthisabhāgena, kadāci sakalanagaravāsino chandakaṁ saṁharitvā[12] dānaṁ denti. Imasmiṁ pana kāle sakalanagaravāsino chandakaṁ saṁharitvā[13] sabbaparikkhāradānaṁ sajjetvā dve koṭṭhāsā hutvā ekacce „imam sabbaparikkhāradānaṁ aññatitthiyānaṁ dassāmā" ti āhaṁsu ekacce „buddhapamukhassa bhikkhusaṁghassā[14]" 'ti. Evaṁ punappuna[15] kathāya vattamānāya aññatitthiyasāvakehi[16] aññatitthiyānaṁ ñeva Buddhasāvakehi buddhapamukhassa bhikkhusaṁghassa[17] cā 'ti vutte „sambahulaṁ karissāmā" 'ti sambahulatāya katāya „buddhapamukhassa saṅghassa dassāmā" 'ti vadantā yeva bahū[18] jātā, tesañ ñeva[19] kathā patiṭṭhāsi, aññatitthiyasāvakā Buddhānaṁ dātabbadānassa antarāyaṁ kātuṁ nâsakkhiṁsu. Nāgarā buddhapamukhaṁ saṅghaṁ nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre[20] adaṁsu. Satthā anumodanaṁ katvā mahājanaṁ

[1] Bi byagghassa. [2] K sāmaṁ. [3] both K and Bi tinnaṁ. [4] Bi lehīti. [5] Bi isippajjaṁ. [6] K desanaṁ. [7] Bi ahaṁtena samayena tāpaso ahosiṁ. [8] Bi adds dutiyaṁ. [9] both K and Bi kāla-. [10] Bi gaṇabandhena. [11] K omits aññatitthiyānaṁ denti kadāci. [12] so Bp; K saṁgharitvā, Bi haritvā. [13] so Bp Bi; K saṁgharitvā. [14] K saṁghassā. [15] Bi -punnaṁ. [16] Bi casāvakehi. [17] K saṁghassa. [18] Bi bahukā. [19] K tesayeva. [20] Bi sabbe-.

maggaphalehi bodhetvā Jetavanavihāram eva gantvā bhikkhusaṅghena[1] vatte dassite gandhakuṭipamukhe[2] ṭhatvā[3] Sugatovādaṁ datvā gandhakuṭiṁ pāvisi. Sāyanhasamaye bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitvā kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso aññatitthiyasāvakā Buddhānaṁ dātabbadānassa[4] antarāyakaraṇatthāya vāyamantâpi antarāyaṁ kātuṁ nâsakkhiṁsu, taṁ sabbaparikkhāradānaṁ[5] Buddhānaṁ yeva pādamūlaṁ[6] āgataṁ, aho Buddhabalan[7] nāma mahantan" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave ete aññatitthiyasāvakā idān' eva mayhaṁ dātabbadānassa antarāyakaraṇatthāya[8] vāyamanti, pubbe pi vāyamiṁsu, so pana parikkhāro sabbakāle[9] pi mam' eva[10] pādamūlaṁ[11] āgacchatîti" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Susīmo nāma rājā ahosi. Tadā Bodhisatto tassa purohitassa brāhmaṇiyā kucchismiṁ[12] paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa soḷasavassakāle pitā kālam akāsi. So pana dharamānakāle rañño hatthimaṅgalakārako ahosi, hatthīnaṁ[13] maṅgalakāraṇatthāne[14] ābhataṁ[15] upakaraṇabhaṇḍañ[16] ca hatthālaṁkārañ ca sabbaṁ so yeva alattha[17]. Evam assa ekekasmiṁ maṅgale[18] koṭimattaṁ[19] dhanaṁ uppajjati[20]. Atha tasmiṁ kāle hatthimaṅgalachaṇo sampāpuṇi. Sesabrāhmaṇā[21] rājānaṁ upasaṁkamitvā „mahārāja, hatthimaṅgalachaṇo sampatto, maṅgalaṁ kātuṁ vaṭṭati[22], purohitabrāhmaṇassa putto pana[23] atidaharo n' eva tayo vede[24] jānāti na hatthisuttaṁ, mayaṁ hatthimaṅgalaṁ karissāmā" ti āhaṁsu. Rājā „sādhū" 'ti sampaṭicchi. Brāhmaṇā „purohitaputtassa hatthimaṅgalaṁ kātuṁ adatvā hatthimaṅgalaṁ katvā mayaṁ dhanaṁ gaṇhissāmā[25]" 'ti haṭṭhatuṭṭhā vicaranti[26]. Atha „catutthe divase maṅgalaṁ[27] bhavissatîti" Bodhisattassa

---

[1] B^i saṅghe. [2] B^i -kuṭī-. [3] B^i katvā. [4] B^i dātabbassa-. [5] B^i sabbaṁ-. [6] B^i -mūle. [7] B^i balaṁ. [8] B^i antarāyaṁ. [9] B^i sappakālaṁ. [10] B^i mayham eva. [11] K -mūle. [12] B^i kucchamhi. [13] B^i hatthi. [14] K -karaṇa-. [15] K ābhata, B^i ātaṁ? [16] B^i upakāraṇacaṇḍañ. [17] B^i alatthaṁ. [18] B^i maṇḍa. [19] B^i -matta [20] B^i uppajji. [21] B^i sesā-. [22] B^i vaṭṭatīti. [23] B^i pana putto. [24] B^i bede. [25] B^i karissāmā. [26] B^i virenti. [27] B^i hatthimaṅgalaṁ.

mātā taṁ pavattiṁ sutvā „hatthimaṅgalakaraṇaṁ[1] nāma yāva sattamā kulaparivaṭṭā[2] amhākaṁ, vaṁso ca no osakkhissati[3] dhanā ca parihāyissāmā[4]" 'ti anusocamānā parodi. Bodhisatto „kasmā amma rodasîti" vatvā taṁ kāraṇaṁ sutvā „nanu amma ahaṁ maṅgalaṁ karissāmîti" āha. „Tāta tvaṁ n' eva tayo vede[5] jānāsi na hatthisuttaṁ, kathaṁ maṅgalaṁ karissasîti[6]". „Amma kadā pana hatthimaṅgalaṁ karissantîti[7]". „Ito catutthe divase tātā" 'ti. „Amma tayo pana vede[5] paguṇe katvā hatthisuttaṁ jānanakā ācariyā[8] kahaṁ vasantîti[9]". „Tāta evarūpo disāpāmokkhācariyo[10] ito vīsayojanasatamatthake[11] Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyaṁ vasatîti". „Amma amhākaṁ vaṁsaṁ na nāsessāmi, sve ekadivasen' eva Takkasilaṁ[12] gantvā ekaratten' eva tayo vede[5] ca[13] hatthisuttañ ca uggaṇhitvā[14] punadivase āgantvā catutthe divase hatthimaṅgalaṁ karissāmi, mā rodîti[15]" mātaraṁ samassāsetvā Bodhisatto punadivase pāto va bhuñjitvā ekako va nikkhamitvā ekadivasen' eva Takkasilaṁ gantvā ācariyaṁ vanditvā ekamante[16] nisīdi. Atha naṁ ācariyo „kuto āgato si tātā" 'ti pucchi. „Bārāṇasito ācariyā" 'ti. „Ken' atthenā" 'ti. „Tumhākaṁ santike tayo[17] vede[5] ca hatthisuttañ[18] ca uggaṇhanatthāyā[19] 'ti. „Sādhu tāta, uggaṇhā[20]" 'ti. Bodhisatto „ācariya mayhaṁ kammaṁ accāyikan" ti sabbaṁ pavattiṁ ārocetvā „ahaṁ ekadivasen' eva vīsayojanasataṁ[21] āgato, ajj' ekarattaṁ[22] mayhaṁ yeva[23] okāsaṁ karotha, ito tatiye[24] hatthimaṅgalaṁ[25] bhavissati, ahaṁ eken' eva uddesamaggena sabbaṁ uggaṇhissāmîti" vatvā ācariyaṁ okāsaṁ kāretvā ācariyassa pāde dhovitvā sahassatthavikaṁ purato

---

1 so B^p; K -karaṇan, B^i -kāraṇaṁ. 2 K -vaddhā, B^i -vattā. 3 K cano osakkhi-, B^p chinno osakki-, B^i chaṇo osakki-. 4 K -yissāmī, B^i yīssāmā. 5 B^i bede. 6 B^i karissatīti. 7 B^i karissasiti. 8 K -kaācariyā, B^i kāācariyo. 9 B^i vasatīti. 10 B^i -kkho ācariyo. 11 K vīsaṁyojana-, B^i satiyojanasatamattake. 12 K -lāyaṁ. 13 B^i omits ca. 14 B^i -hetvā. 15 B^i rodasīti. 16 B^i -taṁ. 17 K omits tayo. 18 K -sutte. 19 B^i uggahatthāyā. 20 B^i -hāhi. 21 K vīsaṁ-. 22 K -rattiṁ, B^i -ratthaṁ. 23 B^i mayhañ ñeva. 24 K -ya. 25 B^i -laṁ.

ṭhapetvā vanditvā ekamantaṁ nisinno pariyattiṁ ṭhapetvā aruṇe uggacchante uggacchante tayo vede[1] hatthisuttañ ca niṭṭhapetvā[2] „aññaṁ[3] pi atthi ācariyā" 'ti pucchitvā „n' atthi tāta, sabbaṁ niṭṭhitan" ti vutte „ācariya imasmiṁ ganthe[4] ettakaṁ[5]
5 padaṁ paccābhaṭṭhaṁ[6] ettakaṁ[7] sajjhāyamūḷhaṭṭhānaṁ, ito paṭṭhāya antevāsike evaṁ vāceyyāthā" 'ti ācariyassa sippaṁ[8] sodhetvā pāto va bhuñjitvā ācariyaṁ vanditvā ekadivasen' eva Bārāṇasiṁ paccāgantvā mātaraṁ vanditvā „uggaṇhitan te tāta sippan" ti vutte „āmā" 'ti vatvā mātaraṁ paritosesi. Puna-
10 divase hatthīnaṁ maṅgalachaṇo[9] paṭiyādiyittha[10]. Satamatte[11] hatthī[12] soṇṇālaṁkāre soṇṇadhaje[13] hemajālasañchanne[14] katvā ṭhapesuṁ, rājaṅgaṇaṁ alaṁkariṁsu. Brāhmaṇā „mayaṁ hatthimaṅgalaṁ karissāma, mayaṁ karissāmā[15]" ti maṇḍitapasādhitā aṭṭhaṁsu. Susīmo pi rājā sabbālaṁkārapatimaṇḍito[16] ābhara-
15 ṇabhaṇḍaṁ[16] gāhāpetvā maṅgalaṭṭhānaṁ agamāsi. Bodhisatto pi kumāraparihārena alaṁkato attano parisāya purakkhataparivārito rañño santikaṁ gantvā „saccaṁ kira mahārāja tumhe ambākaṁ vaṁsaṁ[18] nāsetvā aññehi brāhmaṇehi hatthimaṅgalaṁ kāretvā 'hatthālaṁkārañ ca upakaraṇāni ca tesaṁ dassāmā'[19]
20 'ti avacutthā" 'ti vatvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Kāḷā[20] migā setadantā tava ime[21]
parosataṁ hemajālābhichannā[22],
te te[23] dadāmîti Susīma brūsi
anussaraṁ pettipitāmahānan[24] ti. 25.

25 Tattha te te[25] dadāmîti Susīma brūsîti te ete[26] tava santake[27] kāḷā[20] migā setadantā ti evaṁ saṁkhaṁ gataṁ parosataṁ sabbālaṁkāra-

---

[1] Bi bede. [2] Bi niṭhā-. [3] K aññe, Bi araññaṁ. [4] Bi gakkhe. [5] Bi ekaṁ. [6] K paccābhaṇḍaṁ, Bi paccābhaṭhaṁ. [7] Bi etthakaṁ. [8] Bi ācariyasibbaṁ. [9] K -cchano. [10] Bi pariyādiyitta. [11] Bi sattamatte. [12] so Bp; both K and Bi hatthi. [13] Bi sovaṇṇadhaje. [14] Bi temajālapaṭicchanne. [15] Bi omits mayaṁ karissāmā [16] Bi -paṭi-. [17] Bi upakaraṇabhaṇḍaṁ. [18] Bi vaṁsañ ca attano ca vaṁsaṁ. [19] Bi tassāmi. [20] Bi kālā. [21] so all three MSS. [22] K Bp -bhisañchannā, Bi -bhichandā [23] K only one te. [24] K penti-, Bi mettaṁ-. [25] K nete. [26] K adds tevā. [27] Bi santike.

patimaṇḍite hatthī[1] aññesaṁ brāhmaṇānaṁ dadāmîti saccaṁ kira bho Susīma evaṁ brūsîti attho, anussaraṁ pettipitāmahānan ti amhākañ ca attano ca vaṁse[2] pitupitāmahānaṁ[3] āciṇṇaṁ saranto yeva, idaṁ vuttaṁ hoti: mahārāja[4], yāva sattamā[5] kulaparivaṭṭā[6] tumhākaṁ pitipitāmahānaṁ[7] amhākaṁ pitupitāmahā[8] hatthimaṁgalaṁ karonti[9], so tvaṁ evaṁ anussaranto pi amhākañ ca attano ca vaṁsaṁ nāsetvā saccam kira tvaṁ[10] evaṁ brūsîti. 5

Susīmo rājā[11] Bodhisattassa vacanaṁ sutvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Kāḷā[12] migā setadantā mama ime
parosataṁ hemajālābhichannā[13], 10
te te dadāmîti vadāmi māṇava[14]
anussaraṁ pettipitāmahānan ti. 26.

Tattha te te[15] dadāmîti te ete hatthī[1] aññesaṁ brāhmaṇānaṁ dadāmîti saccam eva māṇava vadāmi ne va[16] hatthī[1] brāhmaṇānaṁ dadāmîti[17] attho[18], anussaran pettipitāmahānan[19] ti pitupitāmahānam pi[20] kiriyaṁ anussarāmī yeva 15 no nânussarāmi, amhākaṁ pitipitāmahānaṁ[21] hatthimañgalaṁ tumhākaṁ pitupitāmahā[22] karontîti pana anussaranto pi evaṁ vadāmi yevā 'ti adhippāyen' evam āha.

Atha naṁ Bodhisatto etad avoca: „Mahārāja amhākañ ca attano ca[23] vaṁsaṁ anussaranto yeva kasmā maṁ ṭhapetvā aññehi hatthimañgalaṁ kārāpethā" 'ti. „Tvaṁ kira tāta tayo 20 vede[24] hatthisuttañ ca na jānāsîti mayhaṁ ārocesuṁ, tenâhaṁ aññehi brāhmaṇehi kārāpemîti". „Tena hi mahārāja etthakesu[25] brāhmaṇesu ekabrāhmaṇo pi vedesu[26] vā hatthisuttesu vā ekadesam pi yadi mayā saddhiṁ kathetuṁ samattho atthi uṭṭhahatu, tayo pi vede[24] hatthisuttañ ca saddhiṁ hatthimañ- 25 galakaraṇena maṁ ṭhapetvā añño sakala-Jambudīpe pi jānanto

---

[1] both K and Bi hatthi. [2] Bi attano pese. [3] Bi petti-. [4] K omits mahārāja. [5] K adds hi. [6] K -vaddhā. [7] Bi petti-. [8] Bi pettipītāmahā va. [9] Bi -to. [10] K omits tvaṁ. [11] K omits rājā. [12] Bi kālā. [13] K -bhisañchannā. [14] K mānava. [15] K tene. [16] K neva, Bp te, Bi tetava. [17] Bi vadāmiti. [18] Bi adds te brāhmaṇe saccaṁ eva vadāmi ti attho. [19] K omits pettipitāmahānan. [20] Bi omits pitupitāmahānam pi. [21] Bi pettipītā-, Bp pittipitā-. [22] Bp pittipitā-, Bi adds maṅgalaṁ. [23] K omits ca. [24] Bi bede. [25] so both K and Bi. [26] Bi bedesu.

nāma n' atthîti“ sīhanādaṁ nadi. Ekabrāhmaṇo pi paṭisattu[1] hutvā uṭṭhātuṁ nâsakkhi. Bodhisatto attano kulavaṁsaṁ[2] patiṭṭhāpetvā maṅgalaṁ katvā bahuṁ dhanaṁ ādāya attano[3] nivesanaṁ agamāsi.

5 Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (keci sotāpannā ahesuṁ keci sakadāgāmino keci anāgāmino, keci arahattaṁ pāpuṇiṁsu) „Tadā mātā Mahāmāyā ahosi, pitā Suddhodano mahārājā, Susīmo rājā Anando[4], disāpāmokkhācariyo[5] Sāriputto, māṇavo pana aham evā“ 'ti. Susīmajātakaṁ[6].

10 4. Gijjhajātaka.

Yaṁ nu gijjho yojanasatan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ mātuposakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ[7] Sāmajātake āvibhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu gihī[8] posesîti[9]“ pucchitvā „saccan“ ti vutte „kiṁ pana 15 te hontîti[10]“ pucchitvā[11] „mātāpitaro me bhante“ ti vutte „sādhu sādhū“ 'ti sādhukāraṁ datvā „mā bhikkhave imaṁ bhikkhuṁ ujjhāyittha, porāṇakapaṇḍitâpi guṇavasena aññātakānam pi upakāraṁ akaṁsu, imassa pana mātāpitunnaṁ bhāro[12] yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bo- 20 dhisatto Gijjhapabbate gijjhayoniyaṁ nibbattitvā mātāpitaro poseti. Ath' ekasmiṁ kāle mahatī[13] vātavuṭṭhi[14] ahosi. Gijjhā vātavuṭṭhiṁ sahituṁ asakkontā sītabhayena Bārāṇasiṁ gantvā pākārasamīpe[15] parikhāsamīpe ca sītena kampamānā nisīdiṁsu. Tadā Bārāṇasīseṭṭhi nagarā nikkhamitvā nahāyituṁ gacchanto 25 te gijjhe kilamante disvā ekasmiṁ anovassakaṭṭhāne sannipātetvā aggiṁ kārāpetvā gosusānaṁ[16] pesetvā gomaṁsaṁ āharāpetvā tesaṁ dāpetvā ārakkhaṁ ṭhapesi. Gijjhā vūpasantāya

---

[1] Bⁱ paṭisatthu. [2] Bⁱ kulaṁvaṁsaṁ. [3] K omits attano. [4] Bⁱ adds ahosi. [5] Bⁱ -mokkho ācariyo. [6] Bⁱ adds tatiyaṁ. [7] Bⁱ vatthu. [8] Bⁱ gīhi. [9] K posīti, Bⁱ posesiti. [10] Bⁱ kiṁ pana tvaṁ posesiti. [11] Bⁱ pucchi. [12] Bⁱ upakāraṁ ṇaṁ thāro. [13] Bⁱ -ti. [14] K -vuṭṭhī. [15] Bⁱ adds ca. [16] so Bᵖ; K gosusātaṁ, Bⁱ pūrisesūsānaṁ.

vātavuṭṭhiyā kallasarīrā hutvā pabbataṁ eva agamaṁsu[1]. Tatth' eva[2] sannipatitvā evaṁ mantayiṁsu: „Bārāṇasīseṭṭhinā amhākaṁ upakāro kato, 'katupakārassa[3] nāma paccupakāraṁ kātuṁ vaṭṭatîti', tasmā ito paṭṭhāya tumhesu yo yaṁ vatthaṁ[4] vā ābharaṇaṁ[5] vā labhati tena taṁ[6] Bārāṇasīseṭṭhissa[7] gehe ākāsaṅgaṇe pātetabban" ti. Tato paṭṭhāya gijjhā manussānaṁ vatthābharaṇāni[8] ātape sukkhāpentānaṁ pamādaṁ oloketvā senā viya maṁsapesiṁ sahasā[9] gahetvā Bārāṇasīseṭṭhissa gehe[10] ākāsaṅgaṇe pātenti. So gijjhānaṁ ābharaṇabhāvaṁ[11] ñatvā[12] sabbāni tāni visuṁ yeva ṭhapāpesi[17]. „Gijjhā nagaraṁ vilumpantîti[14]" rañño ārocesuṁ. Rājā „ekaṁ gijjham pi tāva gaṇhatha, sabbaṁ āharāpessāmîti" tattha tattha pāse c' eva[15] jālāni[16] ca oḍḍāpesi[17]. Mātuposakagijjho pāse bajjhi. Taṁ gahetvā „rañño dassesāmā[18]" 'ti nenti[19]. Bārāṇasīsetthi rājupaṭṭhānaṁ gacchanto te[20] manusse gijjhaṁ gahetvā gacchante disvā „mā imaṁ gijjhaṁ bādhayiṁsū[21]" ti saddhiṁ ñeva agamāsi[22]. Gijjhaṁ rañño dassesuṁ. Atha naṁ rājā pucchi: „tumhe[23] nagaraṁ vilumpitvā[24] vatthādīni gaṇhathā" 'ti. „Ama mahārājā" 'ti. „Kassa[25] dinnānîti". „Bārāṇasīseṭṭhissā" 'ti. „Kiṁkāraṇā" ti. „Amhākaṁ tena jīvitaṁ dinnaṁ, upakārassa[26] nāma paccupakāraṁ katuṁ vaṭṭati, tasmā adamhā[27]" 'ti. Atha naṁ rājā „gijjhā kira yojanasatamatthake ṭhatvā[28] kuṇapaṁ passanti, kasmā tvaṁ attano oḍḍitaṁ pāsaṁ na passasîti" vatvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Yan[29] nu gijjho yojanasataṁ kuṇapāni avekkhati
kasmā jālañ ca pāsañ[30] ca āsajjâpi na bujjhasîti. 27.

---

[1] B^i āgamaṁsu. [2] B^i adds te. [3] B^i adds ca. [4] B^i vattaṁ. [5] B^i āharaṇāni [6] B^i labhataṁ tena saṁ. [7] B^i -sīseṭhissa. [8] K vatthāharaṇāti, B^i vatthābharaṇāsi. [9] K sahayasā, B^i sahassa. [10] K omits gehe. [11] B^i āharaṇa-. [12] B^i āññatvā. [13] B^i thapesi. [14] K viḷumpantīti, B^i viluppantitī. [15] K ca. [16] K jālāni, B^i jāle. [17] B^i oṭṭāpesi. [18] B^i dassissāmi. [19] B^i nanti. [20] K omits te. [21] K -su, B^i mārayīsu. [22] B^i āg-. [23] K omits tumhe. [24] K viḷum-. [25] B^i adds vā. [26] B^i upakārakassa. [27] K amhā. [28] B^i katvā. [29] B^i yaṁ. [30] B^i pālañ.

Tattha yan ti nipātamattaṁ, nū 'ti nāmatthe nipāto, gijjho nāma yojanasataṁ atikkamitvā ṭhitāni kuṇapāni avekkhati passatîti attho, āsajjâpîti āsādetvāpi sampāpuṇitvâpîti attho, tvaṁ attano atthāya oḍḍitaṁ jālañ ca pāsañ[1] ca patvâpi kasmā na bujjhasîti pucchi[2].

5 Gijjho tassa vacanaṁ sutvā dutiyaṁ gātham āha:

9. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasaṁkhaye
atha jālañ ca pāsañ ca āsajjâpi[3] na bujjhatîti. 28.

Tattha parābhavo ti vināso, poso ti satto.

Gijjhassa vacanaṁ sutvā rājā seṭṭhiṁ pucchi: „saccaṁ ma-
10 hāseṭṭhi gijjhehi tumhākaṁ gehe vatthādīni ābhatānîti[4]". „Saccaṁ devā" 'ti. „Kahaṁ tānîti". „Deva mayā sabbāni visuṁ ṭhapitāni, yaṁ yesaṁ santakaṁ[5] taṁ[6] tesaṁ dassāmi, imaṁ gijjhaṁ vissajjethā" 'ti gijjhaṁ vissajjāpetvā mahāseṭṭhi[7] sabbesaṁ santakāni dāpesi.

15 Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā[8] saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne mātiposakabhikkhu[9] sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā rājā Ānando ahosi, Bārāṇasīseṭṭhi Sāriputto, mātiposakagijjho[10] pana aham evā" 'ti. Gijjhajātakaṁ[11].

5. Nakulajātaka.

20 Sandhiṁ[12] katvā amittenā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane[13] viharanto seṇibhaṇḍanaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ[14] heṭṭhā Uragajātake[15] kathitasadisam eva. Idhâpi Satthā „na bhikkhave ime dve mahāmattā idān' eva mayā samaggā katā, pubbe p' āhaṁ ime samagge akāsiṁ yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto

---

[1] Bi pālañ. [2] Bi pucchatî attho. [3] K asajjāpi, Bi āpajjāpi. [4] so Bp; K āhatānîti. [5] K sattakaṁ? [6] taṁ struck out in K. [7] Bi omits gijjhehi . . . . mahāseṭṭhi. [8] K desanaṁ. [9] Bi mātuposaka-, K mātiposakābhikkhū. [10] Bi mātuposakagijjho. [11] Bi adds catutthaṁ. [12] Bi saddhiṁ. [13] Bi Veḷuvane. [14] Bi vatthu. [15] K uraṅga-, Bi urabha-.

Takkasilāyaṁ[1] sabbasippāni uggahetvā gharāvāsaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā uñchācariyāya[2] vanamūlaphalāhāro Himavantapadese[3] vāsaṁ kappesi. Tassa caṁkamanakoṭiyaṁ[4] ekasmiṁ vammike nakulo vasati[5], tass' eva ca[6] santike ekasmiṁ rukkhabile[7] sappo vāsaṁ kappesi. Te ubho pi ahinakulā niccakālaṁ kalahaṁ karonti. Bodhisatto tesaṁ kalahe ādīnavañ ca mettābhāvanāya ca ānisaṁsaṁ kathetvā „kalahaṁ nāma akatvā samaggavāsaṁ vasituṁ vaṭṭatîti[8]“ ovaditvā ubho pi te samagge akāsi. Atha sappassa bahinikkhantakāle nakulo caṁkamanakoṭiyaṁ vammikassa biladvāre sīsaṁ katvā mukhaṁ vivaritvā nipanno assasanto passasanto niddaṁ upagañchi[9]. Bodhisatto taṁ tathā nipajjitvā[10] niddāyamānaṁ disvā „kin nu kho te nissāya bhayaṁ uppannan“ ti pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Sandhiṁ katvā amittena aṇḍajena jalābuja
   vivariya dāṭhaṁ sayasi[11], kuto te[12] bhayam āgatan ti. 29.

Tattha **sandhiṁ**[13] **katvā** ti mittabhāvaṁ karitvā[14], **aṇḍajena** 'ti aṇḍakose nibbattena nāgena, **jalābujā** 'ti nakulaṁ ālapati, so hi jalābumhi jātattā jalābujo ti vuccati, **vivariyā** 'ti vivaritvā.

Evaṁ Bodhisattena vutto[15] nakulo „ayya, paccāmitto nāma na avajānitabbo āsaṁkitabbo yevā“ ti vatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Saṁketh' eva amittasmiṁ, mittasmim pi na vissase.
   abhayā bhayam uppannaṁ api mūlāni kantatîti. 30.

Tattha **abhayā bhayam uppannan** ti na ito te[16] bhayam uppannan ti abhayo, ko so[17]: mitto yamhi mittasmim pi vissase ti tato bhayaṁ uppajjati, taṁ mūlam pi[18] **nikantatîti**[19] mittassa sabbarandhānam[20] viditattā mūlaghaccāya[21] saṁvattatîti[22] attho.

[1] Bi adds gaṁtvā. [2] so K and Bp; Bi -cariya. [3] Bi -ppadese. [4] Bi caṅkamaṇa-. [5] K omits vasati, Bi puts vasati after santike. [6] K tassevava, Bi tasseva. [7] Bi rukkhamūle [8] Bi vattati. [9] Bi-gacchi. [10] K nipajji, Bi nippajjitvā. [11] Bi sassasi. [12] K naṁ. [13] Bi saddhi. [14] Bi katvā. [15] K vutte. [16] Bi omits te. [17] Bi so ko. [18] so K and Bi; Bp mūlā. [19] K nikantati. [20] Bi sappadantānaṁ. [21] Bi mūlaghāsajhāya. [22] Bi pavattatīti.

Atha naṁ Bodhisatto „mā bhāyi, yathā sappo[1] tayi na dubbhati[2] ev' āhaṁ akāsiṁ, tvaṁ ito paṭṭhāya tasmiṁ āsaṁkaṁ mā karîti“ ovaditvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloka-parāyano ahosi. Te pi yathākammaṁ gatā.

5 Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā[3] jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sappo ca nakulo ca ime dve mahāmattā ahesuṁ, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Nakulajātakaṁ[4].

6. Upasāḷhajātaka.

Upasāḷhakanāmānan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto 10 ekaṁ Upasāḷhakan[5] nāma susānasuddhikaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. So kira aḍḍho ahosi mahaddhano, diṭṭhigatikattā[6] pana dhuravihāre vasantānam pi Buddhānaṁ saṁgahaṁ nāma na akāsi. Putto pan' assa paṇḍito ahosi ñāṇasampanno. So mahallakakāle puttaṁ āha: „mā kho maṁ tāta aññassa vasalassa jhāpitasusāne jhāpehi[7], 15 ekasmiṁ pana anucchiṭṭhasusāne[8] yeva maṁ jhāpeyyāsîti“. „Tāta, ahaṁ tumhākaṁ jhāpetabbayuttakaṁ ṭhānaṁ na jānāmi, sādhu vata maṁ ādāya gantvā 'imasmiṁ ṭhāne maṁ jhāpeyyāsîti' tumhe va ācikkhathā[9]“ 'ti. Brāhmaṇo „sādhu tātā“ 'ti taṁ ādāya nagarā[10] nikkhamitvā Gijjhakūṭamatthakaṁ abhirūhitvā „tāta idaṁ[11] aññassa vasalassa 20 na jhāpitaṭṭhānaṁ[12], ettha maṁ jhāpeyyāsîti“ vatvā puttena saddhiṁ pabbatā otarituṁ ārabhi. Satthā pana taṁ divasaṁ paccūsakāle bodhaneyyabandhave olokento tesaṁ pitāputtānaṁ sotāpattimaggassa upanissayaṁ addasa, tasmā taṁ[13] maggaṁ gahetvā ṭhitaluddako[14] viya pabbatapādaṁ gantvā tesaṁ pabbatamatthakā otarantānaṁ āgamayamāno 25 nisīdi. Te otarantā Satthāraṁ addasaṁsu. Satthā paṭisanthāraṁ karonto „kahaṁ gamittha brāhmaṇā“ ti pucchi. Māṇavo taṁ atthaṁ ārocesi. Satthā „tena hi ehi, tava pitarā ācikkhitaṭṭhānaṁ gacchāmā“ 'ti ubho pitāputte gahetvā pabbatamatthakaṁ āruyha „kataraṁ[15] ṭhānan“ ti pucchi. Māṇavo „imesaṁ tiṇṇaṁ pabbatānaṁ antaraṁ ācikkhi

[1] Bⁱ sabbo. [2] Bⁱ duppati. [3] Bⁱ adds saccāni pakāsetvā. [4] Bⁱ adds pañcamaṁ. [5] Bⁱ -kaṁ. [6] Bᵖ diṭṭhigahitattā, Bⁱ diṭhigatipattā [7] Bⁱ jhāpesi. [8] Bⁱ anucchiviṭha-, K anuciṭṭha-. [9] Bⁱ tumhe āgacchathā. [10] Bⁱ gharā. [11] Bⁱ omits idaṁ. [12] Bⁱ vasalassa ajhāpitaṭhānaṁ. [13] K omits taṁ. [14] K ṭhitaṁḷuddako, Bⁱ migaluddako. [15] Bⁱ katara.

bhante" ti āha. Satthā „na kho māṇava[1] tava pitā[2] idān' eva susānasuddhiko[3], pubbe pi susānasuddhiko va[4], na c' eso[5] idān' eva 'imasmiṁ[6] yeva ṭhāne maṁ jhāpeyyāsîti' tava ācikkhati, pubbe pi imasmiṁ yeva ṭhāne attano jhāpanabhāvaṁ ācikkhîti" vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte imasmiṁ yeva Rājagahe ayam eva Upasāḷhako brāhmaṇo ayam eva c' assa putto ahosi. Tadā Bodhisatto Magadharaṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā paripuṇṇasippo isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto Himavantapadese[7] ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya Gijjhakūṭe paṇṇasālāyaṁ[8] vihāsi. Tadā so brāhmaṇo iminā va niyāmena puttaṁ vatvā puttena „tumhe yeva me tathārūpaṁ ṭhānaṁ ācikkhathā" 'ti vutte idam[9] eva ṭhānam[10] ācikkhitvā puttena saddhiṁ otaranto Bodhisattaṁ disvā tassa santikaṁ upasaṁkami[11] Bodhisatto ca[12] iminā va niyāmena pucchitvā māṇavassa vacanaṁ sutvā „ehi, tava pitarā[13] ācikkhitaṭṭhānassa ucchiṭṭhabhāvaṁ[14] vā anucchiṭṭhabhāvaṁ[15] vā jānissāmā" 'ti tehi saddhiṁ pabbatamatthakaṁ āruyha „idaṁ[16] tiṇṇaṁ pabbatānaṁ antaraṁ anucchiṭṭhaṭṭhānan[15]" ti māṇavenā vutte „māṇava, imasmiṁ yeva ṭhāne jhāpitakānaṁ[17] pamāṇaṁ[18] n' atthi, tav' eva pitā imasmiṁ yeva Rājagahe brāhmaṇakule[19] yeva nibbattitvā Upasāḷhako yeva nāma[20] hutvā imasmiṁ pabbatantare cuddasajātisahassāni jhāpito, paṭhaviyaṁ hi[21] ajjhāpitaṭṭhānaṁ vā asusānaṭṭhānaṁ vā sīsānaṁ aniveṭhitaṭṭhānaṁ[22] vā laddhuṁ na sakkā" ti pubbenivāsañāṇena paricchinditvā imaṁ gāthadvayam āha:

---

[1] B^i sattā so māṇava. [2] B^d adds na. [3] B^i adds yeva. [4] B^i omits pubbe - - - ko va. [5] B^i cesa. [6] C^i adds yeva. [7] B^i himmavantappa-. [8] K pannasālāya. [9] B^i idham. [10] B^i thānanti. [11] K upasaṁkamitvā. [12] B^i omits ca. [13] B^i pituno. [14] B^i ucchiṭha-, K ucciṭṭha-. [15] B^i anucchiṭha-, K anucciṭṭha-. [16] B^i imesaṁ. [17] B^i jhāpitamatānaṁ. [18] B^i adds nāma. [19] B^i omits yeva. [20] K nāmaṁ. [21] B^i pathavīyamhi. [22] B^i sisānaṁ aniṭhaveṭhitaṭhānaṁ, B^p aniviṭṭhaṭhānaṁ omitting sīsānaṁ.

1. Upasāḷhakanāmānaṁ[1] sahassāni catuddasa
asmiṁ padese daḍḍhāni, n' atthi loke anāmataṁ. 31.

2. Yamhi saccañ ca dhammo ca ahiṁsā saññamo[2] damo*
etad[3] ariyā[4] sevanti, etaṁ loke anāmatan ti. 32.

5 Tattha anāmatan ti matatthānaṁ hi upacāravasena[5] amatan ti vuccati, taṁ paṭisedhento anāmatan ti āha, anamatan[6] ti pi pāṭho, lokasmiṁ hi anamataṭṭhānaṁ[7] asusānaṭṭhānaṁ nāma n' atthîti[8] attho; yamhi saccañ ca dhammo cā 'ti yasmiṁ[9] puggale catusaccavatthukaṁ[10] pubbabhāgasaccañāṇañ ca lokuttaradhammo c' eva atthi, ahiṁsā ti paresaṁ avihesā[11] aviheṭṭhanā[12], 10 saṁyamo ti sīlasaṁyamo, damo ti indriyadamanaṁ idañ ca[13] guṇajātaṁ yasmiṁ puggale atthi, etadariyā[14] sevantîti ariyā buddhā ca paccekabuddhā ca buddhasāvakā ca etaṁ ṭhānaṁ sevanti, evarūpaṁ puggalaṁ upasaṁkamanti[15] bhajantîti attho, etaṁ loke anāmatan ti etaṁ guṇajātaṁ loke amatabhāvasādhanato[16] amataṁ[17] nāma[18].

15 Evaṁ Bodhisatto pitāputtānaṁ dhammaṁ desetvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pitāputtā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu) „Tadā pitāputtā va[19] etarahi pitāputtā ahesuṁ, tāpaso pana 20 aham evā" 'ti. Upasāḷhajātakaṁ[20].

7. Samiddhijātaka.

Abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti. Idaṁ Satthā Rājagahaṁ nissāya Tapodārāme viharanto Samiddhitheraṁ ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ hi āyasmā Samiddhi sabbarattiṁ padhānaṁ[21] padahitvā 25 aruṇuggamanavelāya nahātvā[22] suvaṇṇavaṇṇaṁ attabhāvaṁ sukkhāpayamāno antaravāsakaṁ nivāsetvā uttarāsaṁgaṁ hatthena gahetvā aṭṭhāsi. Suparikammakatā viya[23] suvaṇṇapaṭimā attabhāvasamiddhiyā[24] yeva

[1] Bi -nāmāni. [2] K saṁñamo, Bi yaṁyamo. * Dhp. v. 261. [3] Bi etaṁ. [4] Bi ācariyā. [5] K mataṭṭhānaṁ upamācāravacanena. [6] Bi amatan. [7] Bi amataṭṭhānaṁ. [8] Bi atthîti. [9] Bi yamhi. [10] Bi catusaccañ ca vatthuka. [11] Bi avihisā. [12] Bi yaviheṭhānā. [13] Bi catu. [14] Bi etaṁ ariyā. [15] Bi upasaṅkamitvā. [16] Bi anāmata-. [17] Bi anāmata. [18] Bi nāmā ti attho. [19] Bi ca. [20] adds chaṭṭhamaṁ. [21] Bi paṭhānaṁ. [22] Bi nhatvā. [23] Bi adds hi. [24] K attabhāvaṁ-.

hi 'ssa Samiddhîti nāmaṁ ahosi. Ath' assa sarīrasobhaggaṁ disvā ekā devadhītā paṭibaddhacittā theraṁ evam āha: „tvaṁ kho si bhikkhu daharo yuvā susu kāḷakeso bhadro yobbanena samannāgato abhirūpo dassanīyo pāsādiko, evarūpassa tava kāme aparibhuñjitvā ko attho pabbajjāya, kāme tāva paribhuñjassu, pacchā pabbajitvā samaṇadhammaṁ karissasîti[1]". Atha naṁ thero āha: „devadhīte, asukasmiṁ nāma vaye ṭhito marissāmîti mama maraṇakālaṁ na jānāmi, esa me kālo paṭicchanno, tasmā taruṇakāle yeva samaṇadhammaṁ katvā dukkhass' antaṁ karissāmîti". Sā therassa santikā paṭisanthāraṁ alabhitvā tatth' ev' antaradhāyi[2]. Thero Satthāraṁ upasaṁkamitvā etam atthaṁ ārocesi. Satthā „na kho Samiddhi tvaṁ ñeva etarahi devadhītāya palobhito, pubbe pi devadhītaro pabbajite palobhesuṁ yevā" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ Kāsigāmake[3] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto sabbasippesu[4] nipphattiṁ patvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese ekaṁ jātassaraṁ nissāya vāsaṁ kappesi. So sabbarattiṁ padhānaṁ padahitvā aruṇuggamanavelāya nahātvā ekaṁ vakkalaṁ nivāsetvā ekaṁ hatthena gahetvā sarīraṁ nivodakaṁ[5] karonto aṭṭhāsi. Ath' assa rūpaggappattaṁ attabhāvaṁ oloketvā paṭibaddhacittā[6] ekā devadhītā Bodhisattaṁ palobhayamānā imaṁ paṭhamaṁ gātham āha:

1. Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi,
bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā taṁ kālo upaccagā ti. 33.

Tattha abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti tvaṁ daharakāle kilesakāmavasena vatthukāme abhuñjitvā va bhikkhāya carasi, na hi bhutvāna bhikkhasîti nanu nāma pañcakāmaguṇe bhuñjitvā bhikkhāya caritabbaṁ, na hi bhutvāna bhikkhasi, kāme abhutvā va bhikkhācariyaṁ upagato si, bhutvāna bhikkhu bhikkhassū 'ti bhikkhu daharakāle tāva kāme bhuñja[7], bhutvāna[8] pacchā mahallakakāle bhikkhassu, mā taṁ kālo upaccagā ti ayaṁ kāme bhuñjanakālo daharakālo taṁ mā atikkamatū 'ti.

---

[1] Bi -ssatīti. [2] Bi tatheva antaraṭhāyi. [3] Bi gāmake. [4] K -sippe. [5] so Bi Bp; K vodakaṁ. [6] Bi paṭibandha-. [7] Bi omits bhuñja. [8] Bi bhuñjitvā.

Bodhisatto devadhītāya vacanaṁ sutvā attano[1] ajjhāsayaṁ pakāsento dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Kālaṁ vo 'haṁ na jānāmi, channo kālo na dissati,
tasmā abhutvā bhikkhāmi, mā maṁ[2] kālo upaccagā ti. 34.

5 Tattha kālaṁ vo haṁ na jānāmîti vo ti nipātamattaṁ, ahaṁ paṭhamavaye vā mayā maritabbaṁ majjhimavaye vā pacchimavaye vā ti evaṁ attano maraṇakālaṁ na jānāmi, atipaṇḍitenâpi[3] hi puggalena

jīvitaṁ vyādhi kālo[4] ca dehanikkhepanaṁ[5] gati
panca te[6] jīvalokasmiṁ animittā na ñāyare[7],

10 channo kālo na dissatîti yasmā[8] asukasmiṁ nāma vassakāle[9] vā hemantādi-utukāle[10] vā mayā maritabban ti mayhaṁ p'esa[11] channo kālo na dissati, supaṭicchanno hutvā ṭhito[12] na paññāyati, tasmā abhutvā bhikkhāmîti tena kāraṇena kāmaguṇe[13] abhutvā va[14] bhikkhāmîti[15], mā maṁ kālo upaccagā ti maṁ samaṇadhammassa[16] karaṇakālo mā atikkamatu[17], iminā kāraṇena daharo
15 vasamāno pabbajitvā samaṇadhammaṁ karomîti[18].

Devadhītā[19] Bodhisattassa vacanaṁ sutvā tatth' ev' antaradhāyi[20].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā devadhītā ayaṁ devadhītā ahosi[21], aham eva tena samayena
20 tāpaso ahosin" ti. Samiddhijātakaṁ[22].

8. Sakuṇagghijātaka.

Seno balasā patamāno ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto attano[23] ajjhāsayaṁ sakuṇovādasuttaṁ ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ[24] hi Satthā bhikkhū āmantetvā „gocare bhikkhave caratha
25 sake pettike visaye" ti imam saṁyuttaṁ Mahāvagge suttantaṁ[25]

[1] K adds ca. [2] Bi haṁ. [3] Bi itipaṇḍitena. [4] Bi byādhi-. [5] Bi deyānikkhamanaṁ. [6] Bi pañcete. [7] Bi jārayeti. [8] K tasmā. [9] K vayekāle. [10] Bi hemantādīnaṁ-. [11] K -pesaṁ. Bi mayhaṁ esa. [12] Bi titho. [13] Bi pañcakāma-. [14] Bi omits va. [15] K -mi. [16] K savana-. [17] Bi adds ti attho. [18] Bi adds vatvā. [19] K devatā. [20] Bi tathevaantarathāyi. [21] K omits tadā - - - ahosi. [22] Bi adds sattamaṁ. [23] K omits attano. [24] Bi -sañ. [25] Bi suttanti, K adds vantaṁ

kathento „tumhe tāva tiṭṭhatha, pubbe tiracchānagatâpi sakaṁ pettikaṁ visayaṁ pahāya agocare carantā paccāmittānaṁ hatthapathaṁ gantvā[1] attano paññāsampattiyā[2] upāyakosallena paccāmittānaṁ hatthā muccimsū[3]" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto lāpasakuṇayoniyaṁ nibbattitvā naṅgalakaṭṭhakaraṇe leḍḍuṭṭhāne[4] vāsaṁ kappesi. So[5] ekadivasaṁ sakavisaye gocaragahaṇaṁ[6] pahāya „paravisaye gocaraṁ gahessāmîti" aṭavipariyantaṁ agamāsi. Atha naṁ tattha gocaraṁ gaṇhantaṁ disvā sakuṇagghi sahasā ajjhappattā aggahesi. So sakuṇagghiyā[7] hariyamāno evaṁ paridevesi: „mayam[8] eva mahāalakkhikā, mayaṁ appapuññā yeva, mayaṁ agocare carimha paravisaye, sac' ajja mayaṁ gocare careyyāma sake pettike visaye na kho[9] my-āyaṁ[10] sakuṇagghi alaṁ abhavissa yadidaṁ āgato[11] yuddhāyā" 'ti. „Ko pana te lāpaka gocaro sako pettiko visayo" ti". „Yad idaṁ naṅgalakaṭṭhakaraṇaṁ[12] leḍḍuṭṭhānan[13]" ti. Atha naṁ sakuṇagghi sake bale atthaddhā[14] amuñci: „gaccha kho tvaṁ lāpa, tatthâpi[15] gantvā na mokkhasîti". So tattha gantvā mahantaṁ leḍḍuṁ[16] abhirūhitvā[17] „ehi kho dāni sakuṇagghîti" so taṁ avhayanto[18] aṭṭhāsi. Sakuṇagghi sake bale thaddhā[19] ubho pakkhe sandhāya lāpakasakuṇaṁ[20] sahasā ajjhappattā[21], yadā pana taṁ lāpo „bahumāgato[22] kho my-āyaṁ sakuṇagghîti" aññāsi atha parivattitvā tass' eva leḍḍussa[23] antaraṁ paccāpādi[24]. Sakuṇagghi vegaṁ sandhāretuṁ asakkonto[25] tatth' eva uraṁ paccatālesi[26], evaṁ so bhinnena[27] hadayena akkhīhi nikkhantehi[28] jīvatakkhayaṁ pāpuṇi.

[1] B^i hatthagataṁ patvā. [2] B^i ñāṇasampattiyā. [3] B^i muñcisū. [4] B^i leṭṭuṭhāne. [5] B^i eso. [6] K -naṁ. [7] B^i sakuṇagghaiṁssā. [8] B^i ayaṁ. [9] K omits kho. [10] K mayaṁ. [11] so B^p; K B^i omit āgato. [12] B^i -ṇa. [13] B^i leṭṭuṭhānan. [14] B^i appattaddhā, B^p apathaddo. [15] B^i tatrāpi, K tatthāpime. [16] B^i leṭṭu. [17] B^i abhirūyhitvā [18] B^i avhāyanto. [19] B^i appattaddhā, B^p apathaddhā. [20] B^i lāpasakuṇaṁ. [21] K ajjhapattā, B^i ajhāphattā, B^p ajjhappatto. [22] K bahūāgato. [23] B^i leṭṭussa. [24] so B^p; K paccāpasādi, B^i paccāṭhāsi. [25] so K B^p; B^i asakonti. [26] so B^p; K ṅeatālesi, B^i paccāṭhālesi. [27] K subhinnena, B^i sosinnena. [28] B^i nikkhantehi akkhihi.

Satthā imaṁ atītaṁ dassetvā „evaṁ[1] bhikkhave tiracchānagatâpi agocare carantā sapattahatthaṁ gacchanti. gocare pana sake pettike visaye carantā sapatte niggaṇhanti, tasmā tumhe pi mā agocare carittha paravisaye[2], agocare bhikkhave[3] carantānaṁ[4] paravisaye lacchati Māro otāraṁ[5] lacchati Māro ārammaṇaṁ, ko ca bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo: yadidaṁ pañcakāmaguṇā, katame pañca: cakkhuvineyyā rūpā, ayaṁ bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo“ ti vatvā abhisambuddho hutvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Seno balasā patamāno lāpaṁ gocaraṭṭhāyinaṁ
   sahasā ajjhappatto[6] va[7], maraṇaṁ[8] ten' upāgamîti. 35.

Tattha balasā patamāno ti lāpaṁ gaṇhissāmîti balena thāmena[9] patamāno, gocaraṭṭhāyinan ti sakavisayā nikkhamitvā gocarāya[10] aṭavipariyante ṭhitaṁ, maraṇaṁ[8] tenupāgamiti tena kāraṇena maraṇaṁ patto.

Tasmiṁ pana maraṇaṁ upagate lāpo nikkhamitvā „diṭṭhā vata me paccāmittassa piṭṭhîti“ tassa hadaye[11] ṭhatvā udānaṁ udānento dutiyaṁ gātham āha:

2. So 'haṁ nayena sampanno pettike gocare rato
   apetasattu[12] modāmi[13] sampassaṁ[14] attham[15] attano ti. 36.

Tattha nayenā 'ti upāyena, attham[16] attano ti attano arogabhāvasaṁkhātaṁ vaḍḍhiṁ[17].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu) „Tadā seno Devadatto ahosi, lāpo pana aham evā“ 'ti. Sakuṇagghijātakaṁ[18].

9. Arakajātaka.

Yo ve mettena cittenā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto mettasuttaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi[19] samaye Satthā bhikkhū āmantetvā „mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya

[1] Bi adds kho. [2] Bi agocare paravisaye caratha. [3] K omits bhikkhave. [4] K carataṁ. [5] Bp okāsaṁ. [6] so Bp; K ajjhapatto, Bi ajhapatto. [7] K omits va. [8] Bi maraṇan. [9] Bi va-tamena. [10] Bi gocaratthāya. [11] Bi adds va. [12] Bi -satthu. [13] K medāmiṁ. [14] K samphassaṁ. [15] both MSS attam. [16] Bi attam. [17] Bp vuddhiṁ, Bi vuḍhīti attho. [18] Bi adds aṭhamaṁ. 9. Cfr. L. Feer in Journ. As. 1875 Tom. VI p. 295. [19] K omits hi.

bhāvitāya bahulikatāya yānikatāya vatthukatāya anuṭṭhitāya susamāraddhāya [1] ekādasânisaṁsāpāṭikaṁkhā, katame ekādasa: sukhaṁ supati [2] sukhaṁ paṭibujjhati, na pāpakaṁ supinaṁ passati, manussānaṁ piyo hoti, devatā [3] rakkhanti, nâssa aggi vā visaṁ vā satthaṁ vā kamati [4], tuvaṭaṁ [5] cittaṁ samādhiyati, mukhavaṇṇo [6] vippasīdati, asammūḷho kālaṁ karoti, uttariṁ appaṭivijjhanto [7] brahmalokūpago hoti [8], mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya -pe- [9] ime ekādasa ānisaṁsā pāṭikaṁkhā ti, ime [10] ekādasa ānisaṁse gahetvā ṭhitaṁ mettābhāvanaṁ vaṇṇetvā bhikkhave bhikkhunā nāma sabbasattesu odissakaanodissakavasena mettā bhāvetabbā, hito pi hitena pharitabbo [11], ahito pi hitena pharitabbo [11], majjhatto pi hitena pharitabbo evaṁ sabbasattesu odissakaanodissakavasena [12] mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekhā [13] bhāvetabbā, catusu Brahmavihāresu kammaṁ kātabbam eva, evaṁ karonto hi [14] maggaṁ vā phalaṁ vā alabhanto pi [15] Brahmaloka-parāyano hoti [16], porāṇakapaṇḍitâpi sattavassāni mettaṁ bhāvetvā sattasaṁvaṭṭavivaṭṭakappe Brahmalokasmiṁ yeva vasiṁsū" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte ekasmiṁ kappe Bodhisatto ekasmiṁ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā catunnaṁ Brahmavihārānaṁ lābhi [17] Arako nāma satthā hutvā Himavantapadese [18] vāsaṁ kappesi. Tassa mahāparivāro ahosi. So isigaṇaṁ ovadanto „pabbajitena nāma [19] mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekhā [20] bhāvetabbā, mettacittaṁ hi [21] nām' etaṁ appanāpattaṁ [22] Brahmaloka-parāyanaṁ taṁ [23] sādhetîti [24]" mettāya ānisaṁsaṁ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Yo ve mettena cittena sabbalok' ānukampati
   uddhaṁ adho ca tiriyañ ca appamāṇena sabbaso. 37.

2. Appamāṇaṁ hitaṁ cittaṁ paripuṇṇaṁ subhāvitaṁ,
   yaṁ pamāṇakataṁ [25] kammaṁ na taṁ tatrâvasissatîti [26]. 38.

[1] K āsevitāya -pe- susamāraddhāya. [2] so K B^i; B^p suppati. [3] B^i deva. [4] B^i makati. [5] B^i kuṭaṁ. [6] B^i sukhavaṇṇo. [7] B^i appati-. [8] B^i ahosi. [9] B^i āsevitāya gha susamāraddhāya. [10] K imāni. [11] B^i pari-. [12] K odissakānod-. [13] B^i upekkhā. [14] B^i piti. [15] B^i pihi. [16] B^i ahosi. [17] so all three MSS. [18] B^i himavantappa-. [19] B^i adds iha. [20] B^i upekkhā. [21] B^i mettācittañhi-. [22] K appanāpanaṁ. [23] K -parāyattaṁ corr. to -parāyataṁ. [24] B^i bhāvehiti. [25] K pamāṇa-, B^i pamāṇaṁ. [26] K satthāvasissasīti.

Tattha yo ve mettena cittena sabbalokānukampatîti khattiyādīsu[1] vā samaṇabrāhmaṇesu vā yo koci appamāṇamettena[2] cittena sakalaṁ[3] sattalokaṁ anukampati, uddhan ti paṭhavito yāva n'-eva-saññā-nāsaññāyatanabrahmalokā[4], adho ti paṭhaviyā heṭṭhā[5] ussade mahānirayе[6], tiriyan ti manussaloke, yattakāni cakkavāḷāni tesu sabbesu ettake ṭhāne[7] sabbe[8] sattā averā hontu abyāpajjhā anīghā sukhaṁ attānaṁ pariharantū 'ti evaṁ bhāvitena mettena[10] cittenā ti attho, appamāṇenā 'ti appamāṇasattā[10] appamāṇārammaṇattā[11] appamāṇena, sabbaso ti sabbākārena[12] uddhaṁ adho tiriyan ti evaṁ sabbasugatiduggativasenā 'ti attho, appamāṇaṁ hitaṁ cittan ti appamāṇaṁ katvā bhāvitaṁ sabbasattesu hitaṁ cittaṁ, paripuṇṇan ti avikalaṁ[13], subhāvitan ti suvaḍḍhitaṁ[14], appamāṇacittass' etaṁ[15] nāmaṁ, yaṁ pamāṇakataṁ[16] kamman ti yaṁ appamāṇaṁ appamāṇārammaṇan[17] ti evaṁ ārammaṇantikavasena[18] ca vasībhāvappattavasena[19] ca avaddhetvā[20] kataṁ parittaṁ kāmāvacarakammaṁ, na taṁ tatrāvasissatîti taṁ parittaṁ kammaṁ yan taṁ appamāṇaṁ hitaṁ cittan ti saṁkhaṁ gataṁ[21] rūpāvacarakammaṁ tatra nâvasissati[22], yathā nāma mahoghena ajjhottaṭaṁ[23] parittodakaṁ oghassa abbhantare tena asaṁhiramānaṁ nâvasissati na tiṭṭhati atha kho mahogho va[24] taṁ vikkhambhetvā[25] tiṭṭhati evam eva taṁ parittakammaṁ tassa mahaggatakammassa abbhantare tena mahaggatakammena acchinditvā[26] agahitavipākokāsaṁ hutvā na avasissati na tiṭṭhati[27] na sakkoti attano vipākaṁ dātuṁ atha kho mahaggatakammam eva[28] taṁ ajjhottaritvā[29] tiṭṭhati vipākaṁ detîti.

Evaṁ Bodhisatto antevāsikānaṁ mettābhāvanāya ānisaṁsaṁ kathetvā aparihīnajjhāno Brahmaloke nibbattitvā sattasaṁvaṭṭavivaṭṭakappe na imaṁ lokaṁ punar āgamāsi[30].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā isigaṇo Buddhaparisā ahosi, Arako pana satthā[31] ahaṁ evā" 'ti. **Arakajātakaṁ**[32].

[1] K -disu. [2] Bi appamāṇanamettena? K appamānappamānattena corr. to appamānappanattena? [3] Bi sakala. [4] K -loko, Bi nevasaññāyatanabrahmalokā. [5] Bi adds yāva. [6] Bi ussaddamahāniriyo. [7] K adds nibbānāyattā corr. to nibbāttā. [8] Bi omits sabbe. [9] Bi omits mettena. [10] Bi appamānānaṁ? [11] Bi ārammaṇattā. [12] Bi sappappakārena. [13] Bi avekallaṁ. [14] Bi suvuḍhitaṁ. [15] K appanācittassetaṁ. [16] Bi pamāṇaṁ-. [17] Bi kāraṇan. [18] Bi ārammaṇattikena ca corr. to -ṇattika. [19] Bi vasi-. [20] K āvajjhetvā corr. to āvajjetvā, Bi avaḍhetvā, Bp avaḍḍhitvā. [21] Bi saṅkhātaṁ. [22] Bi avasissati. [23] Bi ajhottataṁ. [24] K vā. [25] Bi ajhottaritvā. [26] Bi paricchinditvā. [27] Bi omits na tiṭṭhati. [28] Bi adds ca. [29] K ajjhottharitvā, Bp ajjhettharitvā. [30] Bi puna agamāsi. [31] Bi sattā pana. [32] Bi adds navamaṁ.

10. Kakaṇṭakajātaka.

Nāyaṁ pure onamatîti[1]. Idaṁ Kakaṇṭakajātakaṁ[2] Mahāummaggajātake āvibhavissati. Kakaṇṭakajātakaṁ[3]. Santhavavaggo[4] dutiyo.

3. KALYANADHAMMAVAGGA.

1. Kalyāṇadhammajātaka.

Kalyāṇadhammo ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ badhirasassuṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ hi eko kuṭumbiyo[5] saddho pasanno tisaraṇagato[6] pañcasīlasamannāgato. So ekadivasaṁ bahūni sappiādibhesajjāni[7] c' eva pupphagandhavatthādīni ca gahetvā „Jetavane Satthu santike dhammaṁ sossāmîti" agamāsi. Tassa tattha gatakāle sassu khādaniyabhojaniyaṁ[8] gahetvā dhītaraṁ daṭṭhukāmā taṁ gehaṁ agamāsi, sā ca thokaṁ badhiradhātukā hoti. Sā dhītarā saddhiṁ[9] bhuttabhojanā bhattasammadaṁ[10] vinodayamānā dhītaraṁ pucchi: „kiṁ amma bhattā te sammodamāno[11] piyasaṁvāsaṁ vasatîti". „Amma kiṁ[12] kathetha, yādiso tumhākaṁ jāmātā[13] sīlena c' eva ācārasampadāya ca tādiso pabbajito pi dullabho ti[14]". Upāsikā dhītu vacanaṁ sādhukaṁ asallakkhetvā „pabbajito" ti[15] padam[16] eva gahetvā „amma kasmā te bhattā pabbajito" ti mahāsaddaṁ akāsi. Taṁ sutvā sakalagehavāsino „amhākaṁ kira kuṭumbiko pabbajito" ti viraviṁsu. Tesaṁ saddaṁ[17] sutvā dvārena[18] sañcarantā[19] „kiṁ nāma kir' etan" ti pucchiṁsu. „Imasmiṁ kira gehe kuṭumbiko pabbajito" ti. So pi kho kuṭumbiko Dasabalassa dhammaṁ sutvā vihārā nikkhamma nagaraṁ pāvisi. Atha naṁ antarāmagge yeva eko puriso disvā „samma tvaṁ kira pabbajito ti, tava gehe puttadāraparijano[20] paridevatîti[21]" āha.

[1] B^i oramatīti. [2] B^i kakaṇḍaka-. [3] K omits kakaṇṭakajātakaṁ, B^i kakaṇḍakajātakaṁ dasamaṁ. [4] B^i santavaggo. [5] B^i -biko. [6] B^i -ṇaṁgato. [7] B^i sabbiādini bhes-. [8] B^i -niyaṁbhojaniyaṁ. [9] B^i adds nisajja. [10] B^i -sampadaṁ. [11] B^i adds avivadadamāno avivadamāno. [12] B^i kiṁ amma. [13] B^i jāmāmātaro. [14] K dullabho pi, B^i duppabho ti. [15] K pabbajitopini corr. to pabbajito ni, B^i pappajito pi. [16] B^i padem. [17] K omits saddaṁ. [18] K dvārane. [19] K saṁcarantā. [20] B^i -janā. [21] B^i -devantīti.

Ath' assa etad ahosi: „ayaṁ apabbajitam eva kira maṁ 'pabbajito' ti vadati, uppanno kho pana me[1] kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, ajj' eva mayā pabbajituṁ vaṭṭatîti" tato va[2] nivattitvā Satthu santikaṁ gantvā[3] „kin[4] nu kho upāsaka idān' eva Buddhupaṭṭhānaṁ katvā
5 gantvā[5] idān' eva[6] paccāgato sîti" vutte taṁ atthaṁ ārocetvā „bhante kalyāṇasaddo nāma uppanno na antaradhāpetuṁ vaṭṭati[7], tasmā pabbajitukāmo hutvā āgato 'smîti[8]" āha. So pabbajjañ ca upasampadañ ca labhitvā sammā paṭipanno nacirass' eva arahattaṁ pāpuṇi. Idaṁ kira[9] kāraṇaṁ bhikkhusaṁghe pākaṭaṁ[10] ahosi[11]. Ath' ekadivasaṁ
10 bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ[12] samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso, asuko nāma kuṭumbiko 'uppanno kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo' ti pabbajitvā idāni arahattaṁ patto" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „bhikkhave porāṇakapaṇḍitâpi 'uppanno kalyāṇasaddo virādhe-
15 tuṁ[13] na vaṭṭatîti[14]' pabbajiṁsu yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ pāpuṇi. So ekadivasaṁ nivesanā nikkhamitvā rājupaṭṭhānaṁ[15] agamāsi. Ath' assa sassu „dhītaraṁ passissā-
20 mîti" taṁ gehaṁ agamāsi. Sā thokaṁ badhiradhātukā[16] ti sabbaṁ paccuppannavatthusadisam eva. Taṁ pana rājupaṭṭhānaṁ[15] katvā[17] attano gharaṁ āgacchantaṁ disvā eko puriso „tumhe kira pabbajitā ti, tumhākaṁ gehe mahāparidevo pavattîti[18]" āha. Bodhisatto „uppanno kalyāṇasaddo nāma na anta-
25 radhāpetuṁ vaṭṭatîti" tato va[19] nivattitvā rañño santikaṁ gantvā „kiṁ mahāseṭṭhi idān' eva gantvā puna āgato sîti" vutte „deva gehe jano kira maṁ[20] apabbajitam eva pabbajito ti vatvā paridevati[21], uppanno kho pana kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, pabbajissām' ahaṁ, pabbajjaṁ me anujānāhîti"
30 etam atthaṁ pakāsento imā gāthā avoca:

---

[1] K omits me. [2] Bi omits va. [3] Bi gaṁtvā. [4] Bi kiṁ. [5] Bi gantu. [6] K neva. [7] K vaddhati, Bi vattati. [8] Bi miti. [9] K omits kira. [10] Bi pākataṁ. [11] Bi jātaṁ. [12] Bi dhammasabhāyaṁ bhikkhu. [13] Bi vināsetuṁ. [14] Bi vattatīti. [15] Bi -ūpa-. [16] K thoka badhirā-. [17] Bi gaṁtvā. [18] Bi vattatīti. [19] Bi ca. [20] K me. [21] Bi paridevīti.

1. Kalyāṇadhammo ti yadā janinda
loke samaññaṁ anupāpuṇāti
tasmā na hiyyetha naro sapañño[1],
hiriyâpi santo dhuram ādiyanti. 39.

2. Sâyaṁ samaññā idha m' ajja pattā[2]:
kalyāṇadhammo ti janinda loke,
t' āhaṁ[3] samekkhaṁ[4] idha pabbajissaṁ[5],
na hi m' atthi[6] chando idha kāmabhoge ti. 40.

Tattha kalyāṇadhammo ti sundaradhammo, samaññaṁ[7] anupāpuṇātîti yadā sīlavā kalyāṇadhammo pabbajito ti idaṁ paṇṇattivohāraṁ pāpuṇātîti[8], tasmā na hiyyetha ti tato sāmaññato na parihāyetha, hiriyāpi santo[9] dhuram ādiyantîti mahārāja sappurisā nāma ajjhattasamuṭṭhitāya hiriyā bahiddhā samuṭṭhitena ottappenâpi[10] etaṁ[11] pabbajjādhuraṁ[12] gaṇhanti, idha majjā ti[13] idha mayā ajja[14], tāhaṁ samekkhan ti taṁ[15] ahaṁ guṇavasena laddhasāmaññaṁ[16] samekkhanto sampassanto[17], na hi matthi chando ti na hi me atthi chando, idha kāmabhoge ti imasmiṁ loke kilesakāmavatthukāmaparibhoge[18] ti.

Bodhisatto evaṁ vatvā rājānaṁ pabbajjaṁ anujānāpetvā Himavantapadesaṁ[19] gantvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, Bārāṇasīseṭṭhi pana aham evā" 'ti. Kalyāṇadhammajātakaṁ[20].

2. Daddarajātaka.

Ko nu saddena mahatā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ hi kāle bahū[21] bahussutā bhikkhū Manosilātale[22] nadamānā[23] taruṇasīhā viya Ākāsagaṁgaṁ

[1] so Bp; K paṁño, Bi pamañño. [2] K idhamaṁñapattā, Bi idhamajhappattā. [3] K tāsaṁ. [4] Bi samakkha. [5] Bi sabbajissa. [6] Bi matti. [7] K samaṁñaṁ, Bi sāmaññaṁ. [8] Bi pāpuṇāti. [9] K hiriyābhisanto, Bi hiriyāpisandho. [10] K -nāti. [11] Bi ekaṁ. [12] Bi pappajitadhuraṁ [13] Bi idha majhappattā ti. [14] Bi ajhapattā. [15] K taṁ taṁ. [16] K -sa-. [17] Bi sampassento. [18] K -kāmenavatthu-. [19] Bi -ppadese. [20] Bi adds sattamaṁ. [21] Bi omits bahū. [22] Bi adds nisinnā. [23] Bi sīhanādaṁ nadantā.

otārentā[1] viya ca saṁghamajjhe padabhāṇaṁ[2] bhaṇanti. Kokāliko tesu padabhāṇaṁ[3] bhaṇantesu attano tucchabhāvaṁ[4] ajānitvā „aham pi[5] padabhāṇaṁ[2] bhaṇissāmîti“ bhikkhūnaṁ antaraṁ pavisitvā „amhākaṁ padabhāṇaṁ[2] na pāpenti, sace amhākam pi pāpeyyuṁ[6] mayam[7] pi bhaṇeyyāmā“ 'ti[8] bhikkhusaṁghassa nāmaṁ agahetvā va tattha tattha kathento āhiṇḍati. Tassa sā kathā bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Bhikkhū „vīmaṁsissāma tāva nan“ ti saññāya[9] evam āhaṁsu: „āvuso Kokālika[10], ajja saṁghassa padabhāṇaṁ[3] bhaṇā[11]“ 'ti. So attano balaṁ ajānitvā[12] va „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā „ajja padabhāṇaṁ[11] bhaṇissāmîti“ attano sappāyaṁ yāguṁ pivi[13], khajjakaṁ khādi, sappāyen' eva[14] sūpena bhuñji. Suriye[15] atthaṁgate[16] dhammasavanassa kāle ghosite bhikkhusaṁgho sannipati. So kaṇṭakuraṇḍavaṇṇaṁ[17] kāsāvaṁ nivāsetvā kaṇṇikārapupphavaṇṇaṁ pārupitvā[18] saṁghamajjhaṁ[19] pavisitvā there[20] vanditvā alaṁkataratanamaṇḍape paññattadhammāsanaṁ abhirūhitvā vicitravījaniṁ[21] gahetvā „padabhāṇaṁ[2] bhaṇissāmîti“ nisīdi. Tāvad ev' assa sarīrā sedā mucciṁsu[22], sārajjaṁ okkami. Pubbagāthāya paṭhamapadaṁ udāharitvā[23] anantaraṁ[24] na passi. So kampamāno āsanā oruyha lajjito saṁghamajjhā[25] apakkamma attano pariveṇaṁ agamāsi. Añño[26] bahussutabhikkhu[27] padabhāṇaṁ[28] bhaṇi[29]. Tato paṭṭhāya bhikkhū tassa tucchabhāvaṁ jāniṁsu[30]. Ath' ekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ[31] kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso, paṭhamaṁ Kokālikassa tucchabhāvo dujjāno, idāni pan' esa sayaṁ naditvā[32] pākaṭo[33] jāto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Kokāliko[34] naditvā[35] pākaṭo[33] jāto, pubbe pi naditvā pākaṭo[33] ahosîti“ vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[36] sīhayoniyaṁ nibbattitvā[37]

[1] Bi otaranto, K otārento. [2] K padabhāṇaṁ, Bi sarabhāṇaṁ. [3] B sarabhāṇaṁ. [4] K tucchakucchibhāvaṁ. [5] Bi ahi. [6] Bi amhākaṁ pāpuṇeyya. [7] Bi mayaṁ. [8] Bi vā. [9] K saṁññāya, Bi paññāya. [10] K kokāliya. [11] Bi bhaṇāhi. [12] K jānitvā, Bi ajānetvā. [13] K khīpi. [14] K sampāṇeva. [15] Bi sūriye. [16] Bi aṭhaṅgamite. [17] K kaṇṭakaraṇḍa-, Bi koṇḍikaraṇṇaṁ, Bp kuraṇḍakapupphavaṇṇaṁ. [18] Bi pāruṁpetvā. [19] Bi -majhe. [20] Bi theraṁ. [21] Bi cittabījāni. [22] Bi muñcisu. [23] Bi udāharetvā. [24] Bi antaraṁ. [25] K -majjhaṁ. [26] K aṁño, Bi aññe. [37] K bahussutabhikkhū, Bi bāhussutā bhikkhu. [28] Bi sarabhāṇaṁ. [29] Bi bhaṇīsuṁ. [30] Bi janīsu. [31] Bi dhammasabhāyam bhikkhu. [32] Bi disvā. [33] Bi pākato. [34] Bi Kokāliko idāṇeva. [35] Bi nadisvā. [36] Bi Himavantappadese. [37] K nibbattetvā.

bahunnaṁ[1] sīhānaṁ rājā ahosi. So anekasīhaparivāro[2] Rajataguhāyaṁ vāsaṁ kappesi. Tassa[3] avidūre ekissā guhāya eko sigālo pi vasati. Ath' ekadivasaṁ deve[4] vassitvā vigate sabbe sīhā[5] sīharājass' eva[6] guhādvāre sannipatitvā sīhanādaṁ nadantā sīhakīḷaṁ kīḷiṁsu. Tesaṁ[7] evaṁ naditvā kīḷanakāle 5
so pi sigālo vassi[8]. Sīhā tassa saddaṁ sutvā „ayam pi[9] sigālo amhehi saddhiṁ nadatīti" lajjitā tuṇhī ahesuṁ. Tesaṁ tuṇhībhūtakāle Bodhisattassa putto sīhapotako „tāta, ime sīhā naditvā[10] sīhakīḷaṁ kīḷantā etassa saddaṁ sutvā lajjāya tuṇhī jātā, ko nām' eso attano saddena attānaṁ jānāpetîti" pitaraṁ puc- 10
chanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Ko nu saddena mahatā abhinādeti Daddaraṁ,
kiṁ[11] sīhā na-ppaṭinandanti[12], ko nām' eso migādhibhū[13] 'ti. 41.

Tattha abhinādeti Daddaran[14] ti Daddarapabbataṁ[15] ekanādaṁ karoti, migādhibhū[16] 'ti[17] pitaraṁ ālapati, ayaṁ h' ettha[18] attho: migādhibhū[19] 15
migajeṭṭhaka sīharāja, pucchāmi taṁ „ko nām' eso" ti.

Ath' assa vacanaṁ sutvā pitā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Adhamo migajātānaṁ sigālo tāta vassati,
jātim assa jigucchantā tuṇhī sīhā samacchare ti. 42.

Tattha samacchare ti, saṁ ti upasaggamattaṁ[20], acchantîti attho, tuṇhī 20
acchanti, tuṇhī hutvā nisīdantîti vuttaṁ hoti, potthakesu pana samacchare ti likhanti.

Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano nādena[21] attānaṁ pākaṭaṁ[22] karoti, pubbe pi akāsi yevā" 'ti[23] desanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko ahosi, sīhapotako Rāhulo, 25
sīharājā pana aham evā" 'ti. Daddarajātakaṁ[24].

[1] Bi bahunaṁ. [2] K anekehi sīhehi sīhaparivāro. [3] Bi tassā. [4] K devo. [5] Bi omits sīhā. [6] Bi sīharājassa. [7] K tesu. [8] Bi so siṅgālo pi nadati. [9] Bi ayaṁ and omits pi. [10] K repeats naditvā. [11] Bi taṁ. [12] Bi sīha nappatinadanti. [13] Bi magābhibhu. [14] K daddaraṁ. [15] Bi rajatapappataṁ. [16] Bi migābhibhu. [17] Bi adds taṁ. [18] Bi ayam etta. [19] Bi migābhibhu ti. [20] add acchare ti? [21] Bi omits attano nādena. [22] Bi pākataṁ. [23] Bi adds vatvā imaṁ dhammaṁ. [24] Bi adds dutiyaṁ.

3. Makkaṭajātaka.

Tāta māṇavako eso ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakaṁ[1] ārabbha kathesi. Vatthuṁ Pakiṇṇakanipāte Uddālajātake āvibhavissati. Tadā pana Satthā „bhikkhave nâyaṁ bhikkhu 5 idān' eva kuhako, pubbe pi makkaṭo hutvā aggissa kāraṇā kohaññaṁ akāsi yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ Kāsigāmake[2] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sippaṁ uggaṇhitvā gharāvāsaṁ saṇṭha- 10 pesi. Ath' assa brāhmaṇī ekaṁ puttaṁ vijāyitvā puttassa ādhāvitvā[3] paridhāvitvā vicaraṇakāle kālam akāsi. Bodhisatto tassā petakiccaṁ katvā „kiṁ me dāni[4] gharāvāsenā“ 'ti puttaṁ gahetvā „pabbajissāmā[5]“ 'ti assumukhaṁ ñātimittavaggaṁ pahāya[6] puttaṁ ādāya Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā 15 tattha vanamūlaphalāhāro vāsaṁ kappesi. So ekadivasaṁ vassānakāle[7] deve vassante sāradārūni jāletvā aggiṁ visīvento[8] phalakatthare nipajji[9]. Putto pi 'ssa tāpasakumārako pitu[10] pāde sambāhanto[11] nisīdi. Ath' eko vanamakkaṭako[12] sītena pīḷiyamāno tassa paṇṇasālāya[13] taṁ aggiṁ disvā „sac' āhaṁ ettha 20 pavissāmi 'makkaṭo makkaṭo[14]' ti maṁ pothetvā nīharissanti, aggiṁ visīvetuṁ[15] na labhissāmîti, atthi dāni me upāyo“ ti „tāpasavesaṁ gahetvā kohaññaṁ katvā pavisissāmîti“ cintetvā ekassa matatāpasassa[16] vakkalaṁ nivāsetvā pacchiñ ca aṁkusakayaṭṭhiñ ca gahetvā paṇṇasāladvāre ekaṁ tālarukkhaṁ nissāya 25 saṁkuṭiko[17] aṭṭhāsi. Tāpasakumārako taṁ disvā makkaṭabhāvaṁ ajānanto „eko mahallakatāpaso sītena pīḷito aggiṁ[18] visīvetuṁ[19]

[1] B^i adds bhikkhu. [2] B^i kāsikagā-. [3] B^i bhāvitvā? [4] B^i idāni. [5] B^i -ssāmi. [6] B^i adds ādhāvītaṁ. [7] K vassāṇa-, B^i vassana-. [8] K jāletvā visivanto, B^i jālitvā aggi vissabbanto, B^p aggi jāletvā vasibbanto. [9] B^i palakattare nippajji, B^p phalakaṭṭhantare. [10] K omits pitu. [11] K saṁbāhento, B^i samāhanto. [12] B^i -ṭo. [13] B^i -yaṁ. [14] B^i omits the one makkaṭo. [15] K aggiṁ visīcetuṁ, B^i aggī visippetuṁ, B^p aggiṁ visibbituṁ. [16] B^i -tāpasa. [17] so B^p; B^i sakuṭīko, K saṁkuṭito. [18] K omits aggiṁ, B^i aggī. [19] B^i visuppituṁ, B^p vasibbituṁ

āgato bhavissatîti tāpasassa[1] kathetvā etaṁ[2] paṇṇasālaṁ pavesetvā[3] visīvāpessāmîti[4]" cintetvā pitaraṁ ālapanto paṭhamaṁ[5] gātham āha:

1. Tāta māṇavako[6] eso tālamūlaṁ apassito,
agārakañ[7] c' idaṁ atthi, handa dem' ass' agārakan ti. 43. 5

Tattha māṇavako[6] eso[8] ti sattādhivacanaṁ, tena tāta eso eko māṇavako[9] satto eko[10] tāpaso[11] ti, tālamūlaṁ apassito ti tālakkhandhaṁ nissāya ṭhito[12] agārakañ cidaṁ atthîti idañ[13] ca amhākaṁ pabbajitāgāraṁ atthi, paṇṇasālaṁ sandhāya vadati, handā 'ti vavassaggatthe[14] nipāto, demassagārakan ti etassa[15] ekamante vasanatthāya[16] agārakaṁ dema 10

Bodhisatto puttassa vacanaṁ sutvā uṭṭhāya paṇṇasāladvāre ṭhatvā olokento tassa makkaṭabhāvaṁ ñatvā „tāta manussānaṁ nāma evarūpaṁ mukhaṁ na[17] hoti, makkaṭo esa, na idha[18] pakkositabbo" ti vatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Mā kho taṁ tāta pakkosi, dūseyya no agārakaṁ, 15
n' etādisaṁ mukhaṁ hoti brāhmaṇassa susīlino ti. 44.

Tattha dūseyya no agārakan ti ayam idha paviṭṭho samāno imaṁ kicchena kataṁ paṇṇasālaṁ agginā vā jhāpento uccārādīni vā karonto dūseyya, netādisan ti etādisaṁ brāhmaṇassa susīlino mukhaṁ na hoti, makkaṭo eso ti vatvā 20

Bodhisatto ekaṁ ummukaṁ[19] gahetvā „kiṁ ettha tiṭṭhasîti" khipitvā taṁ palāpesi. Makkaṭo vakkalāni chaḍḍetvā rukkhaṁ abhirūhitvā vanasaṇḍaṁ pāvisi. Bodhisatto cattāro Brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ desanaṁ[20] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā makkaṭo ayaṁ kuhakabhikkhu ahosi, tāpasakumāro Rāhulo[21], tāpaso pana aham evā" 'ti. Makkaṭajātakaṁ[22]. 25

[1] Bi pitu. [2] so Bp; K Bi ekaṁ. [3] Bi pavisitvā. [4] Bi visippāpessāmîti, Bp visibbāpessāmi. [5] Bi pathamaṁ. [6] K mānavako. [7] Bi agārakiñ. [8] K omits eso. [9] Bi māṇavo. [10] Bi eso. [11] Bi tapasso. [12] Bi niṭhito. [13] Bi imañ. [14] Bi usaggatte. [15] Bi tassa. [16] Bi vasanaṭṭhāna. [17] K omits na. [18] Bi nassidha. [19] K ummukkaṁ [20] Bi dhammadesanaṁ. [21] Bi adds ahosi. [22] Bi adds tatiyaṁ.

4. Dūbhiyamakkaṭajātake.

Adamha[1] te vāri bahūtarūpan ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi divase dhammasabhāyaṁ bhikkhū Devadattassa akataññūtaṁ mittadūbhibhāvaṁ[2] kathentā nisīdiṁsu. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva akataññū mittadūbhī[3], pubbe pi evarūpo ahosîti“ vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ Kāsigāmake[4] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṁ saṇṭhapesi. Tasmiṁ pana samaye Kāsiraṭṭhe[5] vattanimahāmagge eko gambhīro udapāno hoti anotaraṇīyo[6]. Tiracchānānaṁ maggaṁ paṭipannā puññatthikā manussā[7] dīgharajjuvārakena[8] udakaṁ ussiñcitvā ekissā doṇiyā[9] pūretvā tiracchānānaṁ pānīyaṁ[10] denti. Tassa samantato mahantaṁ araññaṁ, tattha bahū[11] makkaṭā vasanti. Atha tasmiṁ magge dve tīṇi divasāni manussasañcāro[12] pacchijji. Tiracchānā pānīyaṁ na labhiṁsu[13]. Eko makkaṭo pipāsāturo[14] pānīyaṁ[15] pariyesanto udapānasantike[16] vicarati. Bodhisatto kenacid eva karaṇīyena taṁ maggaṁ paṭipajjitvā tattha gacchanto pānīyaṁ[17] ukkācetvā[18] pivitvā hatthapādaṁ[19] dhovitvā ṭhito[20] taṁ makkaṭaṁ addasa[21]. Ath' assa pipāsitabhāvaṁ ñatvā pānīyaṁ ussiñcitvā doṇiyaṁ ākiritvā adāsi, datvā ca pana „vissamissāmîti“ ekasmiṁ rukkhamūle nipajji. Makkaṭo pānīyaṁ[15] pivitvā avidūre nisīditvā mukhamakkaṭikaṁ karonto Bodhisattaṁ bhiṁsāpesi[22]. Bodhisatto tassa taṁ[23] kiriyaṁ disvā „are duṭṭhamakkaṭa[24], ahan[25] tava pipāsitassa kilantassa[26]

[1] B^i adammi [2] B^p B^i -dubbhi-. [3] K -dūbhi, B^i -dubbhi. [4] B^i kāsikagā-. [5] B^i kāsikaraṭṭhe. [6] B^i anottara-. [7] K manussa. [8] B^i dīgharajjukena. [9] K doniyā, B^i doniyo. [10] K pāniyyaṁ, B^i pāṇiyaṁ. [11] B^i bahu. [12] B^i manussānaṁsañcāro. [13] K pānīyaṁ alabhiṁsu, B^i pāṇiyaṁ na labhīsu. [14] B^i adds hutvā. [15] B^i pāṇiyaṁ. [16] B^i udapānassa santike [17] B^i hatthapāṇiyaṁ. [18] B^i usiñcitvā. [19] B^i yatthapāde. [20] B^i omits ṭhito. [21] B^i aṭṭaddasa. [22] B^i bhisāpesi, K hiṁsāpesi. [23] B^i omits taṁ. [24] K omits duṭṭhamakkaṭa. [25] B^i ahaṁ [26] B^i omits kilantassa.

bahuṁ pānīyaṁ[1] adāsiṁ, idāni tvaṁ mayhaṁ mukhamakkaṭikaṁ karosi, aho pāpajanassa nāma kato upakāro niratthako" ti vatvā paṭhamaṁ[2] gātham āha:

1. Adamha[3] te vāri bahūtarūpaṁ
ghammābhitattassa[4] pipāsitassa, 5
so dāni pītvāna[5] kikiṁ karosi,
asaṁgamo pāpajanena seyyo ti. 45.

Tattha so dāni pītvāna[6] kikiṁ karositi so idāni tvaṁ mayā dinnaṁ pānīyaṁ[7] pivitvā mukhamakkaṭikaṁ karonto kikiṁ ti saddaṁ[7] karosi[8], asaṁgamo pāpajanena seyyo ti pāpajanena saddhiṁ saṁgamo na seyyo asaṁgamo va seyyo ti. 10

Taṁ sutvā so mittadūbhimakkaṭo[10] „tvaṁ ettaken' eva[11] taṁ niṭṭhitan ti saññaṁ karosi, idāni te sīse vaccaṁ[12] pātetvā gamissāmîti" vatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Ko te suto vā diṭṭho vā sīlavā nāma makkaṭo, 15
idāni kho taṁ ūhacca[13], esā amhāka[14] dhammatā ti. 46.

Tatrâyaṁ saṁkhepattho[15]: bho brāhmaṇa, makkaṭo kataguṇajānanako ācārasampanno sīlavā nāma atthîti kahaṁ tayā[16] suto vā diṭṭho vā ti, idāni kho ahaṁ taṁ ūhacca[17] vaccaṁ te sīse[18] katvā pakkamissāmi, amhākaṁ[19] hi makkaṭānaṁ nāma esā[20] dhammatā ayaṁ jātisabhāvo yadidaṁ upakārakassa[21] sīse 20 vaccaṁ[22] kātabban ti.

Taṁ sutvā Bodhisatto uṭṭhāya gantuṁ ārabhi. Makkaṭo taṁ khaṇañ ñeva[23] uppatitvā sākhāya nisīditvā olambakaṁ otārento[24] viya tassa sīse vaccaṁ pātetvā viravanto[25] vanasaṇḍaṁ pāvisi. Bodhisatto nahātvā agamāsi. 25

[1] Bi bahupāṇiyaṁ. [2] Bi paṭha-. [3] Bi adumhi. [4] Bi sammāsitattassa. [5] Bi pitvāna, K patvāna. [6] K pivitvāna, Bi pitvāna. [7] Bi pāniyaṁ. [8] Bi kikiṁsaddaṁ. [9] K karoti. [10] Bi -dubbhi-. [11] Bi etthakeneva [12] Bi vajjaṁ. [13] Bi ūhaccaṁ, Bp uhaccaṁ. [14] Bi esa ambākaṁ. [15] Bi dhammasaṅkhepattho. [16] Bi tassā. [17] Bi uhaccaṁ, Bp uhacca. [18] Bi pacca te sīsaṁ. [19] Bi amhākañ. [20] Bi esa. [21] Bi upakārassa. [22] Bi vajjaṁ. [23] K khaṇaṁ ñeva. [24] Bi otaranto. [25] K vivaravanto corr. to viravanto, Bi vivaranto.

Satthā „na bhikkhave idān' eva Devadatto, pubbe pi mayā kataṁ[1] guṇaṁ na jānāti yevā“ 'ti vatvā[2] imaṁ desanaṁ[3] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā makkaṭo Devadatto ahosi, brāhmaṇo pana aham evā“ 'ti. Dūbhiyamakkaṭajātakaṁ[4].

5. Ādiccupaṭṭhānajātaka.

Sabbesu kira bhūtesū 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakaṁ[5] ārabbha kathesi[6].

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[7] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ[8] sabbasippaṁ[9] uggaṇhitvā[10] isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā mahāparivāro gaṇasatthā hutvā Himavante vāsaṁ kappesi. So tattha ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya pabbatā oruyha paccante ekaṁ gāmaṁ nissāya paṇṇasālāya vāsaṁ upagañchi. Ath' eko lolamakkaṭo isigaṇe bhikkhācāraṁ gate assamapadaṁ āgantvā paṇṇasālāya[11] uttiṇṇāni karoti pānīyaghaṭesu[12] udakaṁ chaḍḍeti[13] kuṇḍikā[14] bhindati aggisālāya vaccaṁ[15] karoti. Tāpasā vassaṁ vasitvā „idāni Himavanto pupphaphalasamiddho ramaṇīyo, tatth' eva gamissāmā“ 'ti paccantagāmavāsike āpucchiṁsu. Manussā „sve bhante mayaṁ bhikkhaṁ gahetvā assamapadaṁ āgamissāma, taṁ paribhuñjitvā va[16] gamissathā[17]“ 'ti vatvā[18] dutiyadivase[19] pahūtaṁ[20] khādanīyabhojanīyaṁ[21] gahetvā tattha agamaṁsu[22]. Taṁ disvā so makkaṭo cintesi: „kohaññaṁ katvā manusse ārādhetvā mayham pi[23] khādanīyabhojanīyaṁ[21] āharāpessāmīti“ so tapacaraṇaṁ[24] caranto viya sīlavā viya hutvā

[1] Bi kata. [2] K omits vatvā. [3] Bi dhammadesanaṁ. [4] K dutiyamakkaṭajātakaṁ, Bi Rp dubbhiyamakkaṭajātakaṁ catutthaṁ [5] Bi adds bhikkhuṁ [6] Bi adds vatthu heṭhākathitasadisam eva [7] Bi kāsikaraṭhe. [8] both MSS. -sīlāyaṁ. [9] Bi omits sabba. [10] K uggahitvā corr. to uggahetvā. [11] K -sālā [12] Bi pāṇiyagatesu [13] Bi chaṭṭesi. [14] Bi -kaṁ. [15] Bi paccaṁ. [16] K omits va. [17] K bhavissathā. [18] K vatvā ti. [19] Bi dutiyaṁ-. [20] Bi bahutaṁ. [21] K khādaniyabhojaniyaṁ, Bi khādaniyaṁbhojaniyaṁ. [22] Bi āg-. [23] Bi omits pi. [24] Bi so tāpasassa caraṇaṁ.

tāpasānaṁ avidure suriyaṁ[1] namassamāno aṭṭhāsi. Manussā taṁ disvā „sīlavantānaṁ santike vasantā sīlavanta hontîti“ vatvā paṭhamaṁ gātham āhaṁsu[2]:

1. Sabbesu kira bhūtesu santi sīlasamāhitā,
passa sākhāmigaṁ jammaṁ[3], ādiccam upatiṭṭhatîti. 47. 5

Tattha santi sīlasamāhitā ti sīlena samannāgatā saṁvijjanti, sīlavanta[4] ca samāhitā ca ekaggacittā saṁvijjantîti pi attho, jamman[5] ti lāmakaṁ, ādiccam upâtiṭṭhatîti suriyaṁ namassamāno tiṭṭhati.

Evaṁ te manusse tassa guṇe kathente disvā Bodhisatto „tumhe imassa lolamakkaṭassa sīlācāraṁ ajānitvā[7] avatthusmiṁ 10 yeva[8] pasannā“ ti vatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Nâssa[9] sīlaṁ vijānātha, anaññāya pasaṁsatha,
aggihuttañ ca ūhanti, tena bhinnā[10] kamaṇḍalū ti. 48.

Tattha anaññāyā 'ti ajānitvā, ūhantîti[11] iminā pāpakamakkaṭena ūhanti[12], kamaṇḍalū ti kuṇḍikā, dve ca kuṇḍikā tena hi bhinnā ti evaṁ assâguṇaṁ 15 kathesi.

Manussā makkaṭassa kuhakabhāvaṁ ñatvā leḍḍū ca yaṭṭhiyo ca gahetvā[13] pothetvā[14] isigaṇassa bhikkhaṁ adaṁsu. Isayo pi Himavantam eva gantvā aparihīnajjhānā Brahmaloka-parāyanā ahesuṁ. 20

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā makkaṭo ayaṁ kuhako[15] ahosi, isigaṇo[16] Buddhaparisā, gaṇasatthā pana aham evā“ 'ti. Adiccupaṭṭhānajātakaṁ[17].

[1] Bi pūrisaṁ. [2] Bi āhasuṁ. [3] K cammaṁ. [4] K sīlavanto. [5] K jamavan. [6] Tattha santi . . . . upatiṭṭhatîti wanting in Bi. [7] Bi ajānantā. [8] Bi avatthusmiññeva. [9] K tāssa. [10] K ñecca bhinnā, Bi tena sinnā. [11] K ūhantîti corr. to ūhanti, Bp uhananti. [12] K ūhantiṁ corr. to ūhanaṁ, Bp uhanaṁ. [13] ūhantîti . . . . gahetvā wanting in Bi. [14] Bi palāpetvā. [15] Bi adds bhikkhu. [16] Bi -gaṇā. [17] Bi adds pañcamaṁ.

6. Kalāyamuṭṭhijātaka.

Bālo vatāyaṁ dumasākhagocaro ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi samaye vassakāle Kosalarañño paccanto kuppi[1]. Tattha ṭhitā yodhā dve tīṇi yuddhāni katvā paccatthike abhibhavituṁ asakkontā[2] rañño sāsanaṁ pesesuṁ. Rājā akāle vassāne yeva nikkhamitvā Jetavanasamīpe khandhāvāraṁ bandhitvā cintesi: „ahaṁ akāle nikkhanto, kandarapadarādayo udakapūrā, duggamo maggo, Satthāraṁ upasaṁkamissāmi, so maṁ 'kahaṁ gacchasi mahārājā' 'ti pucchissati, athâhaṁ etaṁ atthaṁ ārocessāmi[3], na kho pana[4] maṁ Satthā samparāyiken' ev' atthena[5] anuganhāti diṭṭhadhammikenâpi anuganhāt' eva[6], tasmā sace me gamanena[7] avaḍḍhi[8] bhavissati 'akālo mahārājā' 'ti vakkhati, sace pana vaḍḍhi[9] bhavissati tuṇhī[10] bhavissatîti" so Jetavanaṁ pavisitvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā „handa kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divādivassā[11]" 'ti pucchi. „Bhante ahaṁ paccantaṁ vūpasametuṁ nikkhanto tumhe[12] vanditvā gamissāmîti āgato 'mhîti". Satthā „pubbe pi[13] mahārājāno senāya abbhuggacchamānāya[14] paṇḍitānaṁ kathaṁ sutvā akāle abbhuggamanaṁ nāma nâgamiṁsū" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako[15] sabbatthakaamacco ahosi. Atha rañño paccante kupite[16] paccantayodhā paṇṇaṁ pesesuṁ. Rājā vassakāle nikkhamitvā uyyāne[17] khandhāvāraṁ bandhi. Bodhisatto rañño santike aṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe assānaṁ kalāye sedetvā āharitvā doṇiyaṁ pakkhipiṁsu. Uyyānamakkaṭesu[18] eko makkaṭo rukkhā otaritvā tato kalāye gahetvā mukhaṁ pūretvā hatthehi pi gahetvā uppatitvā rukkhe nisīditvā khādituṁ ārabhi. Ath' assa khādamānassa hatthato eko kalāyo[20] bhūmiyaṁ pati. So mukhena[21] ca hatthehi ca gahite

[1] Bi paccante kuppite. [2] Bi -to. [3] Bi adds ti. [4] Bi passa. [5] K -rāyinevatthena, Bi -rāyikenevattena. [6] K anuganhateva, Bi anuganhāti. [7] Bi gamaṇe. [8] Bi avuḍḍhi. [9] Bi vuḍḍhi. [10] Bi tuṇhī. [11] Bi divassā. [12] Bi adds va. [13] K omits pi. [14] K abbhuggamānā, Bi abbhugacchamānāya. [15] K atthadhammaanu-. [16] Bi kumpite. [17] Bi adds ṭhatvā. [18] Bi uyyāne-. [19] both MSS. kaḷāye. [20] Bi kaḷāyo. [21] K mukhehi.

sabbe kalāye[1] chaḍḍetvā[2] rukkhā[3] oruyha tam eva kalāyaṁ[4] olokento taṁ kalāyaṁ[5] adisvā va[6] puna rukkhaṁ abhirūhitvā[7] aṭṭe[8] sahassaṁ[9] parājito viya socamāno dummukho rukkhasākhāya nisīdi. Rājā makkaṭassa kiriyaṁ disvā Bodhisattaṁ āmantetvā „vayassa, kiṁ[10] nām' etaṁ makkaṭena katan" ti pucchi. Bodhisatto „mahārāja, bahuṁ anavaloketvā appaṁ oloketvā[11] dubbuddhino bālā evarūpaṁ karonti yevā" 'ti vatvā paṭhamaṁ[12] gātham āha:

1. Bālo[13] vatâyaṁ dumasākhagocaro,
paññā janinda na imassa[14] vijjati,
kalāyamuṭṭhiṁ[15] avakiriya kevalaṁ
ekaṁ kalāyaṁ[16] patitaṁ gavessatîti. 49.

Tattha dumasākhagocaro ti makkaṭo, so hi dumasākhasu gocaraṁ gaṇhāti, tā va assa gocaro sañcaraṇabhūmi bhūtā[17] ti[18] tasmā dumasākhagocaro ti vuccati, janindā ti rājānaṁ ālapati[19], paramissariyabhāvena janassa indo ti[20], kalāyamuṭṭhin ti varakamuṭṭhiṁ[21], kāḷarājamāsamuṭṭhin[22] ti pi vadanti yeva, avakiriyā 'ti avakiritvā, kevalan ti sabbaṁ, gavessatiti bhūmiyaṁ patitaṁ ekam eva pariyesatîti[23]

Evaṁ vatvā puna Bodhisatto taṁ upasaṁkamitvā rājānaṁ āmantento dutiyaṁ gātham āha:

2. Evam eva mayaṁ rāja ye c' aññe atilobhino
appena bahuṁ[24] jiyyāma kalāyenêva[25] vānaro ti. 50.

Tatrâyaṁ saṁkhepattho: mahārāja, evam eva mayañ ca[26] ye c' aññe lobhābhibhūtā janā sabbe pi appena bahuṁ jiyyāma, mayaṁ hi etarahi[27] akāle vassānasamaye[28] maggaṁ gacchantā appakassa atthassa kāraṇā bahukā[29] atthā[30] parihāyāma, kalāyeneva[31] vānaro ti yathā ayaṁ vānaro ekaṁ kalāyaṁ[31] pariyesamāno ten' ekena[32] kalāyena[31] sabbakalāyehi[33] parihīno evaṁ mayam[34]

[1] Bi kaḷāye. [2] Bi chaṭṭetvā. [3] K rukkhāya. [4] Bi taḷāya. [5] Bi kaḷāyaṁ. [6] Bi omits va. [7] Bi abhirūyhitvā. [8] Bi atta. [9] Bi Bp sahassa. [10] Bi phussakati. [11] Bi sabbaṁ olokento. [12] Bi padhamaṁ. [13] K bālā. [14] Bi nayapassa. [15] K kulāyamuṭṭhiṁ, Bi kalāyumuṭhi. [16] both MSS. kaḷāyaṁ. [17] Bi bhāgā. [18] K ni. [19] Bi adds rājānaṁ hi. [20] Bi omits ti. [21] K vaṇaka-. [22] Bi kālarājamāsamuṭṭhi. [23] Bi -yesati. [24] K bahu. [25] K kāḷāyeneva. [26] K yañ ca, Bi mayaṁ va. [27] Bi omits etarahi. [28] K vassana-. [29] so Bp; K Bi bahūno. [30] so Bp; K atthāya, Bi attā. [31] K kāḷā-, Bi kaḷā-. [32] Bi tena. [33] K -kāḷā-, Bi -kaḷā-. [34] Bi mayaṁ.

pi[1] akālena kandarapadarādīsu[2] pūresu[3] gacchamānā appamattakaṁ atthaṁ pariyesamānā bahūhi hatthivāhanaassavāhanādīhi c' eva balakāyena ca parihāyissāma, tasmā akāle gantuṁ na vaṭṭatîti rañño ovādaṁ adāsi.

Rājā tassa kathaṁ sutvā tato paṭinivattitvā[5] Bārāṇasīnagaraṁ eva pāvisi. Corâpi[6] „rājā kira[7] 'coramaddanaṁ karissāmîti' nagarā nikkhanto" ti sutvā paccantato palāyiṁsu.

Paccuppanne pi corā „Kosalarājā kira nikkhanto" ti sutvā palāyiṁsu. Rājā Satthu dhammadesanaṁ sutvā uṭṭhāyâsanā vanditvā padakkhiṇaṁ katvā[8] Sāvatthim eva pāvisi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco[9] pana aham evā" 'ti. Kalāyamuṭṭhijātakaṁ[10].

7. Tiṇḍukajātaka.

Dhanuhatthakalāpehîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto paññāpāramiṁ ārabbha kathesi. Satthā hi Mahābodhijātake viya Ummaggajātake viya ca attano paññāya vaṇṇaṁ vaṇṇitaṁ sutvā „na bhikkhave idān' eva Tathāgato paññavā, pubbe pi[11] paññavā upāyakusalo yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto vānarayoniyaṁ nibbattitvā asītisahassavānaraparivāro[12] Himavantapadese[13] vāsaṁ kappesi. Tassâsanne[14] eko paccantagāmako kadāci vasati kadāci ubbisati[15]. Tassa pana gāmassa majjhe sākhāviṭapasampanno madhuraphalo eko tiṇḍukarukkho atthi. Vānaragaṇo[16] ubbisitakāle[17] āgantvā tassa phalāni khādati[18]. Athâparasmiṁ phalavāre so gāmo pana manussavāso[19] ahosi naḷaparikkhitto[20] dvāragutto. So pi rukkho

---

[1] Bi adds etarahi. [2] K -disu. [3] Bi omits pūresu. [4] K vaddhatîti, Bi vattatîti. [5] Bi nivattetvā. [6] Bi thero pi. [7] Bi kira rājā. [8] Bi adds dakkhiṇaṁ. [9] Bi paṇḍito amacco [10] both MSS. kaḷāya-, Bi adds chaṭhaṁ. [11] Bi omits pi. [12] Bi -vānaragaṇaparivuto ti. [13] Bi -ppadese. [14] Bi tassavasanne. [15] so Bp; K ubbissati, Bi uppissati. [16] Bi gaṇā. [17] so Bp; K ubbasita-, Bi uppasita-. [18] Bi khādanti. [19] K omits manussa. [20] K nalaparikkhitto, Bp daḷhaparikkhitto.

phalabhāraṇamitasākho[1] aṭṭhāsi. Vānaragaṇo cintesi: „mayaṁ pubbe asukagāme tindukaphalāni khādāma, phalito nu kho so[2] etarahi rukkho udāhu no[3], āvāsiko so gāmo udāhu no" ti, evañ ca pana cintetvā „gaccha, imaṁ pavattiṁ jānāhîti" ekaṁ vānaraṁ pesesi. So gantvā rukkhassa ca[4] phalitabhāvaṁ gāḷhavāsabhāvaṁ ñatvā āgantvā[5] ārocesi. Vānarā tassa phalitabhāvaṁ sutvā „madhurāni tindukaphalāni khādissāmā" 'ti ussāhajātā bahuvānarā[6] vānarindassa tam atthaṁ ārocesuṁ. Vānarindo „gāmo āvāso anāvāso" ti pucchi. Avāso devā" 'ti. „Tena hi na gantabbaṁ, manussā hi bahumāyā[7] hontîti". „Deva manussānaṁ patisallānāvelāya[8] aḍḍharattasamaye khādissamā" 'ti bahū gantvā vānarindaṁ sampaṭicchāpetvā Himavantā otaritvā tassa gāmassa avidūre manussānaṁ patisallānakālaṁ āgamayamānā mahāpāsāṇapiṭṭhe sayitvā majjhimayāme manussesu niddaṁ okkamantesu rukkhaṁ āruyha phalāni khādiṁsu. Ath' eko puriso sarīrakiccena gehā nikkhamitvā gāmamajjhaṁ gato vānare disvā manussānaṁ ācikkhi. Bahū manussā dhanukalāpaṁ sannayhitvā nānāvudhahatthā leḍḍudaṇḍādīni ādāya „pabhātāya rattiyā vānare gaṇhissāmā" 'ti rukkhaṁ parivāretvā aṭṭhaṁsu. Asītisahassavānarā[9] manusse disvā maraṇabhayatajjitā „n' atthi no aññaṁ paṭisaraṇaṁ[10] aññatra vānarindā[11]" 'ti tassa santikaṁ gantvā paṭhamaṁ gātham āhaṁsu:

1. Dhanuhatthakalāpehi nettiṁsavaradhāribhi
samantaparikiṇṇ' amhā, kathaṁ mokkho bhavissatîti. 51.

Tattha dhanuhatthakalāpehîti dhanukalāpahatthehi[12] dhanūni[13] c' eva sarakalāpe ca gahetvā ṭhitehîti attho, nettiṁsavaradhāribhiti nettiṁsā vuccanti khaggā[14], uttamakhaggadhāribhîti[15] attho, parikiṇṇamhā ti parivārit' amhā, kathan ti kena nu kho upāyena amhākaṁ mokkho bhavissatîti.

[1] Bi phalavānapitasākho. [2] K omits so. [3] Bi adds ti [4] Bi omits ca [5] Bi adds narānaṁ instead of vānarāraṁ? [6] Bi omits bahū vānarā. [7] K bahūmayā. [8] Bi paṭisalānavelāyaṁ. [9] K -sahassā-. [10] Bi añño paṭissaraṇo. [11] Bi -vāṇarindenā. [12] Bp dhanukalābahatthehi, K dhanuṁkalāpaṁhatthehi, Bi omits this word. [13] K dhanūhi, Bi dhanuni. [14] K omits khaggā, Bi nettissā vuccati khaggaṁ.

Tesaṁ kathaṁ sutvā vānarindo „mā bhāyatha, manussā nāma bahukiccā, ajjâpi majjhimayāmo vattati, api nāma' etesaṁ 'amhe māressāmā' 'ti ṭhitānaṁ imassa kiccassa[1] antarāyakaraṁ aññaṁ kiccaṁ uppādeyyāmā[2]" 'ti vānare samassāsetvā dutiyaṁ gātham āha:

2. App-eva bahukiccānaṁ attho jāyetha koci naṁ,
atthi rukkhassa acchinnaṁ, khajjataṁ ñeva tiṇḍukan ti. 52.

Tattha nan ti nipātamattaṁ, app-eva bahukiccānaṁ manussānaṁ añño koci attho uppajjeyyā 'ti, ayam ev' ettha attho, atthi rukkhassa acchinnan ti[3] imassa rukkhassa phalānaṁ ākaḍḍhanaparikaḍḍhanavasena acchinnaṁ bahuṁ ṭhānaṁ[4] atthi, khajjataṁ ñeva tiṇḍukan[5] ti tiṇḍukaphalaṁ khajjatu[6] yeva tumhehi[7], yāvatakena[8] vo attho atthi tattakam khādatha, amhākaṁ paharaṇakālaṁ[9] jānissāmā 'ti

Mahāsatto kapigaṇaṁ samassāsesi[11]. Ettakaṁ[12] hi assāsaṁ[13] alabhamānā sabbe pi te phalitena hadayena[14] jīvitakkhayaṁ pāpuṇeyyuṁ[15]. Mahāsatto pana evaṁ vānaragaṇaṁ assāsetvā „sabbe vānare samānethā" 'ti āha. Samānentā tassa bhāgineyyaṁ Senakaṁ nāma vānaraṁ adisvā „vānaragaṇassa Senako nâgato" ti ārocesuṁ. „Sace Senako anāgato[16] tumhe mā bhāyittha, idāni vo so sotthiṁ[17] karissatîti". Senako pi kho vānaragaṇassa gamanakāle[18] niddāyitvā pacchā pabuddho kañci[19] adisvā padānupadiko hutvā āgacchante[20] manusse disvā[21] „vānaragaṇassa bhayaṁ uppannan" ti ñatvā ekasmiṁ pariyantagehe aggiṁ jāletvā suttakantiyā[22] mahallakitthiyā santikaṁ gantvā khettaṁ gacchanto gāmadārako viya ekaṁ ummukaṁ[23]

[1] B^i omits tīti tesaṁ . . . kiccassa. [2] B^i uppajjeyyā. [3] B^i omits khajjataṁ ñeva . . . acchinnan ti. [4] B^i bahutaraṁ, B^p bahuphalaṁ. [5] K khajjataṁ ñevā ti tiṇḍukan ti, B^i khajjatha raññeva taṇḍukan ti. [6] B^i khajjatha. [7] B^i tumhe. [8] B^i yāvatthakena. [9] B^i tatthakaṁ. [10] K pahāraṇa-, B^i paharaṇakāle. [11] B^i samasāsetvā. [12] B^i etthakaṁ. [13] K assādaṁ. [14] B^i phalitehihadayehi. [15] K pāpuṇeyyaṁ, B^i pāpuṇeyya. [16] B^i nāgato. [17] K vo sotthiṁ, B^i vo so sotthi. [18] K āgamanakāle. [19] K kaci, B^i kiñci. [20] K -to. [21] B^i adds vānaragaṇassa disvā. [22] K kantantiyā. [23] K ummukkaṁ, B^i umhukkaṁ.

gahetvā uparivāte ṭhatvā[1] gāmaṁ padīpesi[2]. Manussā makkaṭe chaḍḍetvā aggiṁ nibbāpetuṁ agamaṁsu[3]. Vānarā palāyantā senakassa atthāya ekekaṁ phalaṁ gahetvā palāyiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā bhāgineyyasenako[4] Mahānāmo[5] Sakko ahosi, vānaragaṇo[6] Buddhaparisā, vānarindo pana aham evā" 'ti. Tindukajātakaṁ[7]. 5

8. Kacchapajātaka.

Janittaṁ me bhavittaṁ me ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ahivātakarogamuttakaṁ[8] ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira ekasmiṁ kule ahivātakarogo[9] uppajji. Mātāpitaro puttaṁ āhaṁsu: „tāta, mā imasmiṁ gehe vicari, bhittiṁ bhinditvā palāyitvā[10] yattha katthaci gantvā jīvitaṁ rakkha, pacchāgantvā[11] imasmiṁ[12] ṭhāne mahānidhānaṁ atthi, taṁ uddharitvā kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā sukhena jīveyyāsîti" vutto[13] putto[14] tesaṁ vacanaṁ sampaṭicchitvā bhittiṁ[15] bhinditvā palāyitvā attano roge vūpasante āgantvā mahānidhānaṁ uddharitvā gharāvāsaṁ vasi. So ekadivasaṁ sappitelādīni c' eva vatthacchādanādīni ca gāhāpetvā Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā „tumhākaṁ gehe ahivātakarogo[9] uppanno ti assumhā[16], kin ti katvā mutto sîti" pucchi. So taṁ pavattiṁ ācikkhi. Satthā „pubbe pi kho upāsaka bhaye uppanne attano vasanaṭṭhāne ālayaṁ katvā aññattha agatā[17] jīvitakkhayaṁ pāpuṇiṁsu, ālayaṁ pana[18] akatvā aññattha gatā[19] jīvitaṁ labhiṁsu" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari: 10 15 20

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto gāmake[20] kumbhakārakule nibbattitvā kumbhakārakammaṁ katvā puttadāraṁ posesi. Tadā pana Bārāṇasīmahānadiyā saddhiṁ ekābaddho mahājātassaro ahosi. So bahūdakakāle nadiyā saddhiṁ ekodako hoti[21], udake mandibhūte visuṁ 25

[1] Bi ṭhatvā. [2] Bi sadiseti. [3] Bi āgamaṁsu. [4] Bi bhāgineyyo-. [5] Bi -nāma [6] Bi -gaṇā. [7] Bi adds sattakaṁ. [8] Bi ahivātarogaphuttaṁkaṁ, Bp ahivātakarogaputtaṁ. [9] Bi -vātarogo. [10] omits palāyitvā. [11] Bi pacchā āgantvā. [12] Bi adds nāma. [13] Bi vutte. [14] Bi omits putto. [15] Bi titthi. [16] Bi asumha. [17] Bi gatā te. [18] Bi ye pana ālayaṁ. [19] Bi adds te. [20] Bi kāsikagāmake. [21] Bi ahosi.

hoti. Macchakacchapā pana „imasmiṁ saṁvacchare suvuṭṭhikā bhavissati[1], imasmiṁ[2] dubbuṭṭhikā“ ti jānanti. Atha tasmiṁ sare nibbattamacchakacchapā „imasmiṁ saṁvacchare dubbuṭṭhikā bhavissatîti[3]“ ñatvā udakassa ekābaddhakāle yeva tamhā
5 sarā nikkhamitvā nadiṁ āgamiṁsu. Eko pana kacchapo „idaṁ me jātaṭṭhānaṁ vaḍḍhitaṭṭhānaṁ mātāpitūhi vasitaṭṭhānaṁ, na sakkomi imaṁ jahitun“ ti nadiṁ na agamāsi. Atha nidāghasamaye tattha udakaṁ chijji[4]. So kacchapo Bodhisattassa mattikagaṇhanaṭṭhāne[5] bhūmiṁ khaṇitvā pāvisi. Bodhisatto
10 „mattikaṁ gahessāmîti[6]“ tattha gantvā mahākuddālena bhūmiṁ khaṇanto[7] kacchapassa piṭṭhiṁ bhinditvā mattikāpiṇḍaṁ[8] viya naṁ[9] kuddālen' eva[10] uddharitvā thale pātesi. So vedanāpatto hutvā „vasanaṭṭhāne ālayaṁ jahituṁ asakkonto evaṁ vināsaṁ pāpuṇin“ ti vatvā paridevamāno imā gāthā avoca:

15 1. Janittaṁ[11] me bhavittaṁ me, iti paṁke avassayiṁ,
taṁ maṁ paṁko ajjhobhavi[12] yathā dubbalakaṁ tathā[13],
taṁ taṁ vadāmi bhaggava, suṇohi vacanaṁ mama: 53.

2. Gāme vā yadi vâraññe sukhaṁ yatrâdhigacchati
taṁ janittaṁ[14] bhavittañ[15] ca purisassa pajānato
20 yamhi[16] jīve tamhi[17] gacche, na niketahato siyā ti. 54.

Tattha janittaṁ[18] me bhavittaṁ me ti idaṁ mama[19] jātaṭṭhānaṁ idaṁ mama vaḍḍhitaṭṭhānaṁ[20], iti paṁke avassayin ti iminā kāraṇena 'mhi[21] imasmiṁ kaddame avassayiṁ nipajjiṁ vāsaṁ kappesin ti attho, ajjhobhavîti[22] adhibhavi vināsaṁ pāpesi, bhaggavā ti kumbhakāraṁ ālapati, kumbhakārānaṁ hi
25 gottapaññatti[23] esā yadidaṁ bhaggavā ti, sukhan ti kāyikacetasikassādaṁ[24],

[1] Bi -ssanti. [2] Bi adds saṁvacchare. [3] Bi bhavissantīti. [4] Bi bhijji. [5] Bi -gahaṇaṭhāne. [6] Bi gahessamīti. [7] K khananto. [8] Bi mattika-. [9] Bi omits naṁ. [10] Bi kuṭālena. [11] K chattaṁ. [12] Bi ajjhabbhavi. [13] K -kathā, Bi duppalaṁkatathā. [14] K chanittaṁ. [15] K -ttaṁ, Bi -tañ. [16] K yaṁhi. [17] K taṁhi. [18] K chanittaṁ, Bi dhanittaṁ. [19] Bi omits mama. [20] K idaṁ mama jātaṭṭhānaṁ, Bi idaṁ vaḍhitaṭhānaṁ. [21] so both MSS. instead of ahaṁ? [22] Bi ajhabbhaviti. [23] K gottaṁpaṁññatti. [24] Bi -cetasikasukhasātaṁ.

taṁ janittaṁ[1] bhavittañ cā 'ti taṁ jātaṭṭhānañ ca vaḍḍhitaṭṭhānañ ca, jānittaṁ bhāvittan[2] ti dīghavasenâpi[3] pāṭho, so yev' attho, pajānato ti atthānatthaṁ kāraṇākāraṇaṁ jānantassa, na niketahato[4] siyā ti nikete ālayaṁ katvā aññatra[5] agantvā[6] niketena hato, evarūpaṁ maraṇadukkhaṁ pāpito[7] na bhaveyyā 'ti. 5

Evaṁ so Bodhisattena saddhiṁ kathento kathento[8] kālam akāsi. Bodhisatto taṁ gahetvā sakalagāmavāsino sannipātāpetvā te manusse ovadanto evam āha: „passath'[9] imaṁ kacchapaṁ, aññesaṁ macchakacchapānaṁ mahānadiṁ[10] gamanakāle attano vasanaṭṭhāne ālayaṁ chindituṁ asakkonto tehi saddhiṁ 10 agantvā[11] mama mattikagahanaṭṭhānaṁ[12] pavisitvā nipajji, ath' assâhaṁ mattikaṁ gaṇhanto mahākuddālena piṭṭhiṁ bhinditvā mattikāpiṇḍaṁ[13] viya naṁ[14] thale pātesiṁ, ayaṁ attanā[15] katakammaṁ saritvā dvīhi gāthāhi paridevitvā kālam akāsi, evam esa attano vasanaṭṭhāne ālayaṁ katvā maraṇapatto, tumhe pi 15 mā iminā kacchapena sadisā ahuvattha[16], ito paṭṭhāya 'mayhaṁ rūpaṁ mayhaṁ saddo mayhaṁ gandho mayhaṁ raso mayhaṁ poṭṭhabbo[17] mayhaṁ putto mayhaṁ dhītā mayhaṁ[18] dāsadāsiparicchedo[19] mayhaṁ[20] hiraññasuvaṇṇan ti taṇhāvasena upabhogavasena mā gaṇhittha[21], ekako v' esa satto tīsu bhavesu parivatta- 20 tîti" evaṁ Buddhalīḷhāya[22] mahājanassa ovādam adāsi. So ovādo sakala-Jambudīpaṁ[23] pattharitvā sattamattāni vassasahassāni aṭṭhāsi. Mahājano Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā[24] saggapadaṁ[25] pūresi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ 25 samodhānesi: (Saccapariyosāne so kulaputto sotāpattiphale patiṭṭhāsi) „Tadā kacchapo Anando ahosi, kumbhakārako[26] pana aham evā" 'ti. Kacchapajātakaṁ[27].

[1] Bi jā-. [2] K jānitaṁ bhāvitan. [3] Bi -visenāpi [4] Bi aniketa-. [5] Bi aññatta. [6] Bi agacchanto. [7] K pāpiṇo. [8] Bi only one kathento. [9] Bi passatha. [10] Bi -nadī. [11] Bi āgaṁtvā, K āgantvā corr. to ag-. [12] Bi mattikāya gahaṇaṭhānaṁ. [13] Bi mattika-. [14] Bi omits naṁ. [15] Bi Bp attano. [16] Bi ahutta. [17] so Bi Bp; K poṭṭhabbā. [18] Bi adds mātā mayhaṁ pitā mayhaṁ. [19] Bi dāsidāsa-, Bp dāsī mayhaṁ dāsa-. [20] so Bp; K Bi omit mayhaṁ. [21] so K Bp; Bi gaṇhatha. [22] Bi buddhalāḷāya. [23] Bi -dīpe. [24] Bi adds āyuhapariyosāne. [25] Bp Bi saggapūraṁ. [26] Bi -kāro. [27] Bi adds aṭṭhamaṁ.

9. Satadhammajātaka.

Tañ ca appan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekavīsatividhaṁ[1] anesanaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi kāle bahū bhikkhū vejjakammena[2] dūtakammena pahenagamanena[3] jaṁghapesa-
5 nikena[4] piṇḍapatipiṇḍenā[5] 'ti evarūpāya ekavīsatividhāya anesanāya jīvikaṁ[6] kappesuṁ. Sā Sāketajātake āvibhavissati. Satthā tesaṁ tathā jīvikaṁ kappanabhāvaṁ ñatvā „etarahi bahū bhikkhū anesanāya jīvikaṁ kappenti[7], te pana evaṁ jīvikaṁ kappetvā yakkhattā vā petattā vā na muccissanti, dhuragoṇā[8] hutvā[9] nibbattissanti, niraye
10 paṭisandhiṁ gaṇhissanti, etesaṁ hitatthāya sukhatthāya attajjhāsayaṁ sakapaṭibhānaṁ[10] ekaṁ dhammadesanaṁ kathetuṁ vaṭṭatîti“ bhikkhusaṁghaṁ sannipātāpetvā „na bhikkhave ekavīsatividhāya anesanāya paccayā uppādetabbā, anesanāya hi uppanno[11] piṇḍapāto ādittalohagulasadiso halāhalavisūpamo, anesanā hi nām' esā Buddhapaccekabuddha-
15 sāvakehi garahitā paṭikuṭṭhā[12], anesanāya uppannaṁ[13] piṇḍapātaṁ bhuñjantassa hi hāso[14] vā somanassaṁ vā n' atthi, evaṁ uppanno hi piṇḍapāto mama sāsane caṇḍālassa[15] ucchiṭṭhabhojanasadiso[16], tassa paribhogo Satadhammamāṇavassa[17] caṇḍālucchiṭṭhabhattaparibhogo[18] viya hotîti“ vatvā atītaṁ āhari:

20 Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto caṇḍālayoniyaṁ nibbattitvā vayappatto kenacid eva karaṇīyena pātheyyataṇḍule ca bhattapuṭañ[19] ca gahetvā maggaṁ paṭipajji. Tasmiṁ[20] kāle Bārāṇasiyaṁ eko māṇavo atthi Satadhammo nāma[21] udiccabrāhmaṇamahāsālakule[22] nib-
25 batto, so pi kenacid eva karaṇīyena taṇḍule vā bhattapuṭaṁ[23] vā agahetvā maggaṁ paṭipajji. Te ubho pi mahāmagge samāgacchiṁsu. Māṇavo Bodhisattaṁ „kiṁjātiko sîti“ pucchi. So „ahaṁ[24] caṇḍālo“ ti vatvā „tvaṁ kiṁjātiko“ ti māṇavaṁ[25]

[1] so Bp; K ekavīsati, Bi ekaṁvīsatavithaṁ. [2] Bi vajja-. [3] Bi pahaṇa-, Bp pahinakammena. [4] K -pesaṇīkena. [5] Bi -piṇḍakenā, Bp -paṭipiṇḍenā. [6] both MSS. jīvitaṁ. [7] K kappeti. [8] both MSS. dhūra-. [9] Bi adds va. [10] Bi Bp -bhāṇaṁ. [11] K uppanna. [12] Bi paṭikuṭhā. [13] K uppanna. [14] Bi tāso. [15] Bi caṇḍapessa. [16] K ucciṭṭha-, Bi ucchiṭhabhojanasadiso va. [17] K sanadhamma-. [18] Bi caṇḍāla ucchittatutthaparibhogo, K caṇḍāluccitṭha-. [19] Bi -mūtañ. [20] Bi adds hi. [21] Bi adds nāmena. [22] Bi uddicca-. [23] Bi bhattapabhuṭaṁ corr. to bhattabhuṭaṁ. [24] K haṁ. [25] K mānavaṁ, Bi omits māṇavaṁ.

pucchi. So „ahaṁ udiccabrāhmaṇo[1]“ ti vatvā „sādhu gacchāmā“ 'ti ubho pi[2] maggaṁ agamaṁsu[3]. Bodhisatto pātarāsavelāya udakaphāsukaṭṭhāne nisīditvā hatthe[4] dhovitvā bhattapuṭaṁ mocetvā māṇavaṁ[5] „bhattaṁ bhuñjāhîti“ āha. „N' atthi re[6] caṇḍāla mama bhattena attho“ ti. Bodhisatto „sādhū“ 'ti puṭakabhattaṁ[7] ucchiṭṭhaṁ akatvā va attano[8] yāpanamattaṁ aññasmiṁ paṇṇe pakkhipitvā puṭakaṁ[7] bandhitvā ekamante[9] ṭhapetvā bhuñjitvā pānīyaṁ[10] pivitvā dhotahatthapādo taṇḍule ca sesabhattañ ca ādāya „gacchāma māṇavā“ 'ti maggaṁ paṭipajji. Te sakaladivasaṁ gantvā sāyaṁ ubho pi ekasmiṁ udakaphāsukaṭṭhāne[11] nahātvā paccuttariṁsu. Bodhisatto phāsukaṭṭhāne nisīditvā bhattapuṭaṁ[12] mocetvā māṇavaṁ anāpucchitvā[13] bhuñjituṁ ārabhi. Māṇavo sakaladivasaṁ maggagamanena kilanto chātajjhatto[14] „sace me bhattaṁ dassati bhuñjissāmîti“ olokento aṭṭhāsi. Itaro kiñci avatvā bhuñjat' eva[15]. Māṇavo cintesi: „ayaṁ caṇḍālo mayhaṁ avatvā va sabbaṁ bhuñjati, nippīḷetvā[16] piṇḍaṁ gahetvā upariucchiṭṭhabhattaṁ[17] chaḍḍetvā sesaṁ bhuñjituṁ vaṭṭatîti[18]“. So tathā katvā ucchiṭṭhabhattaṁ[19] bhuñji. Ath' assa bhuttamatte[20] „mayā attano jātigottakulapadesānaṁ ananucchavikaṁ[21] kataṁ, caṇḍālassa nāma me ucchiṭṭhabhattaṁ[22] bhuttan“ ti[23] balavavippaṭisāro[24] uppajji, tāvad ev' assa salohitabhattaṁ mukhato uggacchi. So „appamattakassa[25] vata me kāraṇā ananucchavikaṁ kammaṁ katan“ ti uppannabalavasokatāya paridevamāno paṭhamaṁ gātham āha:

[1] K has instead of so ahaṁ udiccabrāhmaṇo only brāhmaṇo ahan. [2] B^i omits ubho pi. [3] B^i āgamīsu. [4] B^i hatthaṁ. [5] B^i māṇava. [6] B^i kare. [7] B^i pū-. [8] B^i attanā. [9] B^i ekamantaṁ. [10] B^i pāṇiyaṁ. [11] B^i udakaṭhāne. [12] B^i -pūṭaṁ. [13] B^i adds va. [14] K jātajjhatto, B^i chātajbatto, B^p chātattā. [15] K bhuñjaneva, B^i bhuñjato. [16] K nippīletvā, B^i nippilitvā. [17] K -ucciṭṭha-, B^i -ucchittha-. [18] B^i vattatīti. [19] B^i icchita-. [20] K bhuttamanta. [21] B^i -ka. [22] K ucciṭṭha-. [23] B^i bhuttaninti. [24] B^i omits balava. [25] B^i appamattassa.

1. Tañ ca appañ ca[1] ucchiṭṭhaṁ[2] tañ ca kicchena no[3] adā,
so 'haṁ brāhmaṇajātiko, yaṁ bhuttaṁ[4] tam pi[5] uggatan ti. 55.

Tatrâyaṁ saṁkhepattho: yaṁ mayā bhuttaṁ[6] taṁ appañ ca ucchiṭṭhañ[7] 5 ca, tañ ca no so caṇḍālo na attano ruciyā adāsi[8], atha kho nippīḷiyamāno[9] kicchena kasirena adāsi, so 'haṁ parisuddhabrāhmaṇajātiko ten' eva me[10] yaṁ bhuttaṁ[11] taṁ pi[12] saddhiṁ lohitena uggatan ti.

Evaṁ māṇavo paridevitvā „kiṁ[13] dāni me evarūpaṁ ananucchavikaṁ kammaṁ katvā jīvitenā" 'ti araññaṁ pavisitvā 10 kassaci attānaṁ adassetvā[14] anāthamaraṇaṁ patto[15].

Satthā imaṁ atītaṁ dassetvā „seyyathâpi bhikkhave Satadhammamāṇavassa taṁ caṇḍālucchiṭṭhakaṁ[16] bhuñjitvā[17] attano ayuttabhojanabhuttattā[18] eva[19] n' eva hāso na somanassaṁ uppajji evam evaṁ[20] yo imasmiṁ sāsane pabbajito anesanāya jīvikaṁ kappento yathāladdha- 15 paccayaṁ[21] paribhuñjati[22] tassa buddhapatikuṭṭhāya[23] garahitajīvikāya[24] jīvitabhāvato n' eva hāso na somanassaṁ uppajjatîti" vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Evaṁ dhammaṁ niraṁkatvā yo adhammena[25] jīvati
Satadhammo va lābhena laddhena pi na nandatîti. 56.

20 Tattha dhamman ti ājīvapārisuddhisīladhammaṁ[26], niraṁkatvā ti nīharitvā[27] chaḍḍetvā[28], adhammenā 'ti ekavīsatiyā anesanasaṁkhātena micchājīvena[29], Satadhammo ti tassa nāmaṁ, Santadhammo ti[30] pi pāṭho, na nandatîti yathā Satadhammo māṇavo caṇḍālucchiṭṭhakaṁ[31] me laddhan ti tena lābhena na nandati evaṁ imasmim pi sāsane pabbajito kulaputto anesanāya 25 laddhaṁ[32] lābhaṁ paribhuñjanto na nandati na tussati, garahitajīvikāya[33] jīvāmîti domanassappatto va hoti, tasmā anesanāya jīvikaṁ kappentassa Satadhammamāṇavass' eva araññaṁ pavisitvā anāthamaraṇaṁ marituṁ varan[34] ti.

[1] K appaṁtañ ca. [2] K ucciṭṭhaṁ. [3] B^i neva. [4] B^i bhattaṁ. [5] B^i taṁ taṁ. [6] B^i mahābhattaṁ. [7] K ucchicciṭṭha corr. to ucciṭṭha. [8] K omits adāsi. [9] K -liyamāno, B^i nippiḷiyamāṇo. [10] B^i mayā. [11] B^i bhattaṁ. [12] B^i vāpi. [13] B^i adds nu. [14] B^i adds vi. [15] K anāthamaranamato. [16] K -lucci-. [17] B^i bhiñjitvā. [18] B^i -bhojanassa-. [19] B^i omits eva. [20] B^i evameva. [21] K tathāladdha-. [22] K -bhuñjiti. [23] B^i -paṭi-, K -patikuṭṭhāsa. [24] B^i garahita. [25] K adhamme, B^i dhammena. [26] K -sīlaṁ-. [27] B^i omits tinīharitvā. [28] B^i chaṭṭetvā. [29] K adds pana. [30] B^i omits ti. [31] K -lucciṭṭha-. [32] B^i laddha. [33] B^i buddhagarahita-. [34] B^i vadan.

Evaṁ Satthā imaṁ[1] dhammadesanaṁ desetvā[2] cattāri saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu) „Tadā aham eva caṇḍālaputto ahosin“ ti. Satadhammajātakaṁ[3].

10. Duddadajātaka.

Duddadaṁ dadamānānan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto gaṇadānaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira dve sahāyakā kuṭimbiyaputtā[4] chandakaṁ saṁharitvā[5] sabbaparikkhāradānaṁ sajjetvā buddhapamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ[6] nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre adaṁsu. Tesu gaṇajeṭṭhako Satthāraṁ vanditvā[7] ekamantaṁ nisīditvā „bhante imasmiṁ dāne bahudāyakâpi atthi appadāyakâpi, tesaṁ sabbesam pi idaṁ dānaṁ mahapphalaṁ hotū“ 'ti dānaṁ niyyādesi. Satthā „tumhehi kho upāsakā buddhapamukkhassa saṁghassa dānaṁ datvā evaṁ niyyādentehi mahākammaṁ kataṁ, porāṇakapaṇḍitâpi dānaṁ datvā evam evaṁ[8] niyyādesun“ ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[9] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilaṁ[10] gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā gharāvāsaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā gaṇasatthā hutvā Himavantapadese[11] ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikaṁ[12] caramāno Bārāṇasiṁ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase dvāragāme sapariso[13] bhikkhācāraṁ cari. Manussā bhikkhaṁ adaṁsu. Punadivase Bārāṇasiyaṁ cari. Manussā sampiyāyamānā bhikkhaṁ datvā gaṇabandhanena chandakaṁ saṁkaḍḍhitvā[14] dānaṁ sajjetvā isigaṇassa mahādānaṁ pavattayiṁsu. Dānapariyosāne gaṇajeṭṭhako evam eva vatvā iminā va niyāmena dānaṁ niyyādesi. Bodhisatto „āvuso cittappasāde sati appakaṁ nāma dānaṁ n' atthîti“ vatvā anumodanaṁ karonto imā gāthā avoca:

[1] B^i idaṁ. [2] B^i dassetvā. [3] B^i adds navamaṁ. [4] B^i kuṭumpissamittā. [5] so B^i; K B^p saṁgharitvā. [6] K omits bhikkhu. [7] B^i parivanditvā. [8] B^i evameva. [9] B^i kāsikaraṭhe. [10] K -silāya, B^p -sīlaṁ, B^i takkasīlāyaṁ. [11] B^i himavantappa-. [12] B^i -kañ. [13] B^i sapariyo. [14] B^i B^p saṁharitvā.

1. Duddadaṁ dadamānānaṁ dukkaraṁ kamma[1] kubbataṁ
asanto nânukubbanti, sataṁ dhammo durannayo. 57.
2. Tasmā satañ ca asatañ ca nānā hoti itogati,
asanto nirayaṁ yanti, santo saggaparāyanā ti. 58.

5 Tattha duddadan ti dānaṁ nāma lobhādidosavasikehi apaṇḍitehi dātuṁ na sakkā, tasmā duddadan ti vuccati, taṁ dadamānānaṁ kubbatanti tad eva dānakammaṁ sabbehi kātuṁ na sakkā ti dukkaraṁ taṁ kurumānānaṁ, asanto ti apaṇḍitā bālā, nânukubbantîti taṁ kammaṁ nânukaronti, sataṁ dhammo ti paṇḍitānaṁ sabhāvo, dānaṁ sandhāy' etaṁ vuttaṁ, durannayo ti phala-
10 sambandhavasena dujjāno, evarūpassa dānassa evarūpo phalavipāko hotîti[2] duranubodho api[3] ca durannayo ti durabhigamo[4], apaṇḍitehi dānaṁ datvā dānaphalaṁ nāma laddhuṁ na sakkā[5] ti pi attho, nānā hoti itogatîti ito cavitvā paralokaṁ gacchantānaṁ paṭisandhigahaṇaṁ[6] nānā hoti, asanto nirayaṁ yantîti apaṇḍitā dussīlā dānaṁ adatvā sīlaṁ arakkhitvā nirayaṁ gacchanti, santo
15 saggaparāyanā ti paṇḍitā pana dānaṁ datvā sīlaṁ rakkhitvā uposathakammaṁ katvā[7] tīṇi sucaritāni pūretvā saggaparāyanā honti, mahantaṁ saggasukhasampattiṁ anubhavantîti.

Evaṁ Bodhisatto anumodanaṁ katvā cattāro vassike māse tatth' eva vasitvā vassātikkame Himavantaṁ gantvā jhānāni[8]
20 nibbattetvā aparihīnajjhāno brahmalokūpago[9] ahosi.

Satthā imaṁ desanaṁ[10] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā isigaṇo[11] Buddhaparisā ahosi[12], gaṇasatthā pana aham evā“ 'ti. Duddadajātakaṁ[13]. Kalyāṇadhammavaggo tatiyo.

4. ASADISAVAGGA.

25 1.

Dhanuggaho Asadiso ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto mahānekkhammaṁ[14] ārabbha kathesi. Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān' eva mahābhinikkhamanaṁ nikkhanto, pubbe pi setacchattaṁ pahāya nikkhanto yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

[1] Bⁱ kammaṁ. [2] Bⁱ adds durannayo. [3] Bⁱ pi. [4] Bⁱ durādhigamo. [5] Bⁱ sakko. [6] Bⁱ -gaṇhanaṁ? [7] Bⁱ karitvā. [8] Bⁱ jhānaṁ. [9] Bⁱ -ku-. [10] Bⁱ dhammadesanaṁ. [11] Bⁱ -ṇā. [12] Bⁱ ahesuṁ. [13] K duddajātakaṁ, Bⁱ dudadajātakaṁ dasamaṁ. [14] Bⁱ mahābhinikkhamanaṁ.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[1] paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa[2] nāmagahaṇadivase Asadisakumāro ti nāmaṁ akaṁsu. Ath' assa[3] ādhāvitvā[4] paridhāvitvā vicaraṇakāle[5] añño puññavā satto deviyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa[2] nāmagahaṇadivase Brahmadattakumāro ti[6] nāmaṁ akaṁsu. Tesu Bodhisatto soḷasavassakāle Takkasilaṁ[7] gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa santike tayo vede[8] aṭṭhārasa sippāni ca uggaṇhitvā issāsasippe asadiso hutvā Bārāṇasiṁ paccāgami. Rājā kālaṁ[9] kurumāno „Asadisakumārassa rajjaṁ datvā Brahmadattassa oparajjaṁ[10] dethā" 'ti vatvā kālam akāsi. Tasmiṁ kālakate[11] Bodhisatto attano[12] rajje diyyamāne[13] „mayhaṁ rajjen' attho n' atthîti[14]" paṭikkhipi. Brahmadattaṁ rajjena abhisiñciṁsu. Bodhisatto „mayhaṁ yasena[15] attho n' atthîti" kiñci[16] pi na icchi. Kaniṭṭhe rajjaṁ kārente pakatiyā va[17] rājākāren' eva[18] vasi[19]. Rājapādamūlikā „Asadisakumāro rajjaṁ patthetîti" vatvā rañño santike Bodhisattaṁ paribhindiṁsu. So pi tesaṁ vacanaṁ gahetvā paribhinnacitto „bhātaram[20] me gaṇhathā" 'ti manusse payojesi. Ath' eko Bodhisattassa atthacarako[21] taṁ kāraṇaṁ[22] Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto kaniṭṭhabhātikassa kujjhitvā aññaṁ raṭṭhaṁ gantvā „eko dhanuggaho āgantvā rājadvāre ṭhito" ti rañño ārocāpesi. Rājā „kittakaṁ bhogaṁ icchatîti[23]" pucchi. „Ekasaṁvaccharena satasahassan[24]" ti. „Sādhu, āgacchatū" 'ti. Atha naṁ āgantvā samīpe ṭhitaṁ pucchi: „tvaṁ dhanuggaho[25]" ti. „Āma devā" 'ti. „Sādhu, maṁ upaṭṭhahassū" 'ti. So[26] tato paṭṭhāya rājānaṁ upaṭṭhahati[27]. Tassa paribbayaṁ

[1] Bi kucchimhi. [2] Bi tattha sotthinā jātattā tassa. [3] Bi tassa instead of athassa. [4] Bi adhāvitvā. [5] Bi vivaraṇa-. [6] Bi tītissa. [7] Bi takkasīlāyaṁ. [8] Bi bede. [9] Bi rājakulaṁ. [10] Bi uparajjaṁ. [11] Bi kālañkate. [12] Bi no. [13] K dīyyamāne, Bi diyamānena. [14] Bi rajjenattho ti. [15] Bi rajjena. [16] Bi kiñcā. [17] Bi Bp ca. [18] K sanākāreṇeva. [19] Bi Bp vasati. [20] Bi -raṁ. [21] Bi attācariyako. [22] K omits bodhisattassa. [23] Bi kittaṁkaṁ sokaṁ icchasiti. [24] Bi omits sata. [25] Bi adds sī. [26] Bi raññā. [27] Bi upaṭhahi.

diyyamānaṁ disvā „atibahulaṁ[1] labhatîti“ porāṇakadhanuggahā ujjhāyiṁsu. Ath' ekadivasaṁ rājā uyyānaṁ gantvā maṅgalasilāpaṭṭasamīpe sāṇipākāraṁ parikkhipāpetvā ambarukkhamūle mahāsayane nipanno uddhaṁ olokento rukkhagge ekaṁ ambapiṇḍiṁ disvā „imaṁ na sakkā abhirūhitvā gaṇhitun“ ti dhanuggahe pakkosāpetvā „imaṁ ambapiṇḍiṁ sarena chinditvā pātetuṁ sakkhissathā“ 'ti āha. „Na etaṁ[2] deva amhākaṁ garu[3], devena pana[4] amhākaṁ[5] bahuvāre[6] kammaṁ diṭṭhapubbaṁ, adhunā āgato[7] dhanuggaho amhehi bahukataraṁ[8] labhati, taṁ pātāpethā“ 'ti. Rājā Bodhisattaṁ pakkosāpetvā „sakkhissasi tāta etaṁ pātetun“ ti pucchi. „Āma mahārāja, ekaṁ okāsaṁ labhamāno sakkhissāmîti“. „Katarokāsan“ ti. „Tumhākaṁ sayanassa antokāsan[9]“ ti. Rājā sayanaṁ harāpetvā[10] okāsaṁ kāresi. Bodhisattassa hatthe dhanuṁ n' atthi, nivāsanantare[11] sannayhitvā vicarati[12], tasmā[13] „sāṇiṁ laddhuṁ vaṭṭatîti“ āha. Rājā „sādhū“ 'ti[14] sāṇiṁ āharāpetvā parikkhipāpesi. Bodhisatto antosāṇiyaṁ pavisitvā uparinivatthasetavatthaṁ haritvā[15] ekaṁ rattapaṭaṁ nivāsetvā kacchaṁ bandhitvā ekaṁ rattapaṭaṁ udare bandhitvā pasibbakato sandhiyuttaṁ khaggaṁ nīharitvā vāmapasse[16] sannayhitvā suvaṇṇakañcukaṁ[17] paṭimuñcitvā cāpanāḷi[18] piṭṭhiyaṁ sannayhitvā sandhiyuttaṁ[19] meṇḍakamahādhanuṁ[20] ādāya pavāḷavaṇṇaṁ jiyaṁ[21] āropetvā uṇhīsaṁ sīse paṭimuñcitvā tikhiṇakhurappaṁ[22] nakhehi parivattayamāno sāṇiṁ[23] dvidhā katvā paṭhaviṁ phāletva[24] alaṁkatanāgakumāro viya nikkhamitvā saraṁ khipanaṭṭhānaṁ gantvā khurappaṁ sannayhitvā rājānaṁ āha: „Kiṁ mahārāja etaṁ ambapiṇḍaṁ[25] uddhaṁ ārohanakaṇḍena pātemi udāhu adho

[1] B^i -bahuṁ. [2] B_i taṁ. [3] B^i guru. [4] B^i omits pana. [5] B^i amhe. [6] K bahuṁ vāre. [7] B^i adhunāgato. [8] B^i B^p bahutaraṁ. [9] so B^i B^p; K atthatokāsan. [10] B^i paharāpetvā. [11] B^i nivāsantare thanuṁ. [12] B^i vicarita [13] so B^p; K tasmiṁ, B^i sā. [14] K omits rājā sādhū ti. [15] B^i uparinivattaṁ nīharitvā. [16] B^i vāmassena. [17] K -kaṇḍukaṁ. [18] so B^i; B^p cāpanāli, K āvāpanāḷiyaṁ. [19] B^i yutta. [20] B^i meṇḍika-. [21] B^i vaṇṇi jāyaṁ. [22] B^i -rappa. [23] B^i sāṇitvā. [24] K phāḷetvā. [25] so all three MSS.

orohanakaṇḍena“ ’ti. „Tāta, bahū mayā ārohanakaṇḍena pātentā diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pana pātentā mayā na diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pātehîti“. „Mahārāja, idaṁ kaṇḍaṁ dūraṁ ārohissati, yāva Cātummahārājikabhavanā[1] tāva gantvā sayaṁ orohissati, yāv’ .assa[2] orohanan tāva[3] tumhehi adhivāsetuṁ vaṭṭatîti[4]“. Rājā „sādhū“ ’ti sampaṭicchi. Atha naṁ puna āha: „Mahārāja, idaṁ kaṇḍaṁ pa..[5] ārohamānaṁ ambapiṇḍivantaṁ yāvamajjhaṁ kantamānaṁ ārohissati[6], orohamānaṁ kesaggamattam pi ito vā etto vā agantvā[7] odhiyaṁ ñeva patitvā ambapiṇḍiṁ gahetvā otarissati, passa mahārājā“ ’ti vegaṁ janetvā kaṇḍaṁ khipi. Taṁ kaṇḍaṁ ambapiṇḍivantaṁ yāvamajjhaṁ kantamānaṁ abhirūhi[8]. Bodhisatto „idāni naṁ[9] kaṇḍaṁ yāva Cātummahārājikabhavanaṁ gataṁ bhavissatîti“ ñatvā paṭhamaṁ khittakaṇḍato adhikataraṁ[10] vegaṁ janetvā aññaṁ kaṇḍaṁ khipi. Taṁ gantvā purimakaṇḍapuṁkhe paharitvā nivattitvā sayaṁ Tāvatiṁsabhavanaṁ abhirūhi[11]. Tattha naṁ devatā aggahesuṁ. Nivattanakaṇḍassa[12] vātaṁ[13] chindanasaddo[14] asanisaddo viya ahosi. Mahājanena „kiṁsaddo eso“ ti vutte Bodhisatto „nivattanakaṇḍassa saddo“ ti vatvā attano attano sarīre kaṇḍassa patanabhayaṁ[15] ñatvā[16] bhītatasitaṁ mahājanaṁ „mā bhāyathā[17]“ ’ti assāsetvā „kaṇḍassa bhūmiyaṁ patituṁ na dassāmîti“ āha. Kaṇḍaṁ otaramānaṁ kesaggamattam pi ito vā etto vā agantvā[18] odhiyaṁ[19] ñeva patitvā ambapiṇḍiṁ chindi. Bodhisatto ambapiṇḍiyā ca kaṇḍassa ca bhūmiyaṁ patituṁ adatvā ākāse va[20] sampaṭicchanto ekena hatthena ambapiṇḍiṁ ekena[21] kaṇḍaṁ aggahesi. Mahājano[22] taṁ acchariyaṁ disvā „na no evarūpaṁ diṭṭhapubban“ ti mahāpurisaṁ

[1] B^i -naṁ. [2] B^i tāvassa. [3] B^i omits tāva. [4] B^i vaṭṭibhuti. [5] B^i kaṇḍa ḍūraṁ. [6] B^i abhirūyhissati. [7] so B^p; K B^i āg-. [8] B^i abhirūyhi. [9] B^i omits naṁ. [10] K adhikaraṇaṁ. [11] K -ruhi, B^i -rūyhi. [12] B^i nivattakaṇḍassa. [13] B^i vāti. [14] B^i chandana-. [15] K patanabhāvaṁ, B^i pathanabhayena. [16] B^i omits ñatvā. [17] B^i bhāyitthā. [18] K B^i āg-. [19] B^i -yañ. [20] B^i yeva. [21] B^i adds hatthena. [22] B^i -janā.

pasaṁsati[1] unnadati[2] appoṭheti[3] aṅguliyo vidhūnati[4], celukkhepasahassāni[5] pavattanti[6]. Rājaparisāya tuṭṭhapahaṭṭhāya[7] Bodhisattassa dinnadhanaṁ koṭimattaṁ ahosi. Rājâpi 'ssa dhanavassaṁ[8] vassanto viya ca[9] bahuṁ[10] dhanaṁ mahantañ ca yasaṁ[11] adāsi. Evaṁ Bodhisatte[12] tena[13] raññā sakkate[14] garukate[15] tattha vasante „Asadisakumāro kira Bārāṇasiyaṁ n' atthîti“ satta rājāno āgantvā Bārāṇasiṁ[15] parivāretvā „rajjaṁ vā detu[16] yuddhaṁ vā“ ti rañño paṇṇaṁ pesesuṁ. Rājā maraṇabhayabhīto „kahaṁ[17] me bhātā vasatîti“ pucchitvā „ekaṁ sāmantarājānaṁ[18] upaṭṭhahatîti“ sutvā „mama bhātike anāgacchante mayhaṁ jīvitaṁ n' atthi, gacchatha, tassa[19] mama vacanena pāde vanditvā khamāpetvā gaṇhitvā[20] āgacchathā“ 'ti dūte pāhesi. Te gantvā Bodhisattassa taṁ pavattiṁ ārocesuṁ[21]. Bodhisatto taṁ rājānaṁ āpucchitvā Bārāṇasiṁ paccāgantvā rājānaṁ „mā bhāyîti“ samassāsetvā kaṇḍe akkharāni chinditvā „ahaṁ Asadisakumāro āgato, ahañ ca[22] ekaṁ kaṇḍaṁ khipanto sabbesaṁ vo jīvitaṁ harissāmi, jīvitena atthikā[23] palāyantū[24]“ 'ti aṭṭālake ṭhatvā[25] sattannaṁ rājūnaṁ[26] bhuñjantānaṁ kañcanapātimakule[27] yeva kaṇḍaṁ pātesi. Te akkharāni disvā maraṇabhayabhītā sabbe va[28] palāyiṁsu. Evaṁ Mahāsatto khuddakamakkhikāya pivanamattam[29] pi lohitaṁ anuppādetvā satta rājāno palāpetvā kaniṭṭhabhātaraṁ[30] oloketvā[31] kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahosi.

[1] B^i -santi. [2] B^i -danti. [3] B^i apāṭenti. [4] B^i vidhunanti. [5] K celukhepa-, B^i velukkhepa-. [6] B^i pavattento. [7] B^i tattha pahaṭṭhāya. [8] B^i ghanavassaṁ. [9] B^i omits ca. [10] B^i bahu. [11] B^i sayaṁ. [12] both MSS. -tto. [13] K omits tena. [14] K sakkata. [15] B^i nagaraṁ. [16] B^i desu. [17] B^i kuhi. [18] B^i mahantaṁ rājānaṁ. [19] K gacchathassa. [20] B^i kaṇṭitvā? [21] B^i ārocayisuṁ. [22] so B^p; B^i ti ahañhi, K aññaṁ. [23] B^i attikā. [24] K -tu, B^i -ta. [25] B^i thatvā. [26] so B^i B^p; K rājunaṁ. [27] so K B^p; B^i kañcapātima-. [28] K omits va. [29] K pivaṇamattam, B^i pivaṅamattaṁ. [30] both MSS. kaniṭha-. [31] K apaloketvā.

Satthā „evaṁ bhikkhave Asadisakumāro satta rājāno palāpetvā vijitasaṁgāmo[1] isipabbajjaṁ pabbajito“ ti abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Dhanuggaho Asadiso rājaputto mahabbalo
dūrepātī[2] akkhaṇavedhī[3] mahākāyappadālano[4]. 59. 5

2. Sabbāmitte raṇaṁ katvā na ca kiñci viheṭhayi,
bhātaraṁ sotthiṁ katvāna[5] saññamaṁ[6] ajjhupāgamîti. 60.

Tattha Asadiso ti na kevalaṁ nāmen' eva balaviriyapaññāhi pi asadiso va, mahabbalo ti kāyabalena pi ñāṇabalena[7] pi mahabbalo, dūrepātîti yāva Cātummahārājikabhavanā Tāvatiṁsabhavanā ca kaṇḍaṁ pesetuṁ samatthatāya 10 dūrepātī[8], akkhaṇavedhîtī[9] avirādhitavedhī[10], atha vā akkhaṇaṁ[11] vuccati vijju, yāva ekā vijju niccharati[12] tāva ten' obhāsena sattaṭṭhavāre kaṇḍāni gahetvā vijjhatîti[13] akkhaṇavedhī[14], mahākāyappadālano[15] ti mahante kāye padāleti, cammakāyo[16] dārukāyo lohakāyo ayokāyo[17] vālukakāyo[18] udakakāyo phalakakāyo[19] ti ime satta kāyā nāma, tattha añño cammakāyapadālano[20] mahisacammaṁ 15 vinivijjhati[21] yeva, añño aṭṭhaṅgulabahalaṁ[24] udumbarapadaraṁ caturaṅgulabahalaṁ[25] asanapadaraṁ vinivijjhati[26], so pana phalakasatam[27] pi ekato baddhaṁ vinivijjhati, tathā[28] dvaṅgulabahalaṁ[29] tambalohapaṭṭaṁ[30] aṅgulabahalaṁ[31] ayapaṭṭaṁ[32], vālukasakaṭassa[33] padarasakaṭassa palālasakaṭassa vā pacchābhāgena[34] kaṇḍaṁ pavesetvā purebhāgena abhipāteti pakatiyā udake catuusabhaṭṭhānaṁ 20 kaṇḍaṁ peseti[35] thale aṭṭhusabhan ti, evaṁ imesaṁ sattannaṁ mahākāyānaṁ padālanato mahākāyappadālano[36], sabbāmitte ti sabbe amitte raṇaṁ[37] katvā[38] palāpesîti[39] attho, na ca kiñci viheṭhayîti[40] ekam pi na viheṭhesi[41], aviheṭhayanto[42] yeva pana tehi saddhiṁ kaṇḍapesanen' eva raṇaṁ[43] katvā, saññamaṁ[43] ajjhupāgamîti sīlasaññamaṁ[44] pabbajjaṁ[45] upagato. 25

[1] K vijitasaṁgāmo, Bi jīvitasaṅgāmo. [2] K -patī, Bp -pāti, Bi -pāti. [3] K akkhanavedhi, Bi akkhaṇaveṭhi, Bp akkhaṇavedhi. [4] K -lato, Bi mahokāyapadālino, Bp mahākāyappadālino. [5] Bi katvā. [6] K saṁññamaṁ, Bi saṁyamaṁ. [7] K ñāna-, Bi paññā-. [8] K Bi Bp pāti. [9] K akkhana-, Bi akkhaṇaveṭhiti. [10] K Bp -vedhi, Bi avirādhaveṭhi. [11] K akkhanaṁ, Bi akkhaṇaṁ. [12] K nicchaṁti. [13] so Bp; K Bi vijjātīti. [14] K akkhanavedhi, Bi akkhaṇaveṭhi. [15] Bi mahākāyampadālino, Bp mahākāyappadālino. [16] K camahākāyo. [17] Bi ayakāyo. [18] K vālukākāyo, Bi vālikāyo. [19] Bi phalālakāyo. [20] K -padālino, Bi -padālento. [21] Bi cammaṁ pi vijhati. [22] Bi -cammānīti. [23] Bi vinijhati. [24] Bi taṭhaṅgu-. [25] K -laṁbahalaṁ. [26] Bi vijhati. [27] Bi kaphalakasataṁ. [28] Bi kathā. [29] Bi aṭhaṅgulapalaṁ. [30] so Bp; K na olohapaddhaṁ, Bi sampalohapaṭṭaṁ. [31] Bi aṭhaṅgula-. [32] K -paddhaṁ. [33] K vālu-, Bi vālukasakassa. [34] paccābhāge. [35] K pesisesi, Bi pesesi, Bp paveseti. [36] Bi -yapadālino, Bp -yappadālino. [37] K ranaṁ. [38] Bi adds ti yuddhaṁ katvā. [39] K adds ca. [40] K viheṭṭha-. [41] K viheṭṭhesi. [42] K aviheṭṭha-. [43] K saṁññamaṁ, Bi saṁyamaṁ. [44] K -saṁñña-, Bi -saṁya-. [45] K paddhajjaṁ.

Evaṁ Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā kaniṭṭhabhātā Anando ahosi, Asadisakumāro pana aham evā“ 'ti. Asadisajātakaṁ[1].

2. Saṁgāmāvacarajātaka.

Saṁgāmāvacaro sūro ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Nandattheraṁ[2] ārabbha kathesi. Satthari hi paṭhamagamanena Kapilapuraṁ gantvā kaniṭṭhabhātikaṁ Nandaṁ rājakumāraṁ pabbājetvā Kapilapurā nikkhamma anupubbena Sāvatthiṁ gantvā viharante[3] āyasmā Nando[4], Bhagavato[5] pattaṁ ādāya Tathāgatena saddhiṁ gehā nikkhamanakāle „Nandakumāro kira Sattharā saddhiṁ gacchatîti“ sutvā aḍḍhullikhitehi[6] kesehi[7] vātapānantarena oloketvā „tuvaṭaṁ kho[8] ayyaputta āgaccheyyāsîti“ idaṁ Janapadakalyāṇiyā[9] vuttavacanaṁ[10] anussaranto, ukkaṇṭhito[11] anabhirato uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto[12] ahosi. Satthā tassa taṁ pavattiṁ ñatvā „yan[13] nūnâhaṁ Nandaṁ arahatte patiṭṭhapeyyan“ ti cintetvā tassa vasanapariveṇaṁ[14] gantvā paññattāsane nisinno[15] „kacci Nanda imasmiṁ sāsane abhiramasîti[16]“ pucchi. „Bhante Janapadakalyāṇiyā[9] paṭibaddhacitto hutvā nâbhiramāmîti“. „Himavantacārikaṁ gatapubbo si Nandā“ 'ti. „Na gatapubbo bhante“ ti. „Tena hi gacchāmā“ 'ti. „N' atthi me bhante iddhi, kath' āhaṁ[17] gamissāmîti“. Satthā „ahaṁ[18] taṁ Nanda mama iddhibalena nessāmîti“ theraṁ hatthe gahetvā ākāsaṁ pakkhanto antarāmagge ekaṁ[19] jhāmakkhettaṁ dassetvā jhāmakhāṇuke[20] nisinnaṁ chinnanāsanaṅguṭṭhaṁ[21] jhāmalomaṁ[22] chinnachaviṁ[23] tacamattaṁ[24] lohitapalikuṇṭhitaṁ[25] ekaṁ makkaṭiṁ dassesi. „Passasi no[26] Nanda etaṁ makkaṭin“ ti. „Āma bhante“ ti. „Suṭṭhu paccakkhaṁ karohîti“. Atha naṁ gahetvā saṭṭhiyojanikaṁ[27] Manosilātalaṁ Anotattadahādayo sattamahāsare[28] pañcamahānadiyo Suvaṇṇapabbata-Rajatapabbata-Maṇipabbata-patimaṇḍitaṁ anekasatarāmaneyyakaṁ Himavantapabbatañ ca dassetvā „Tāvatiṁsabhavanaṁ te Nanda diṭṭhapubban“ ti pucchitvā

[1] B^i adds paṭhamaṁ. [2] K ānanda-. [3] B^i -to. [4] B^i āyasmā Ānando, K āyasmato nandassa. [5] K omits bhagavato. [6] B^i aḍhuli-, B^p aḍḍhali-. [7] B^i omits kesehi. [8] K tuvataṁko. [9] K -niyā, B^i -nīyā. [10] B^i -naṁ. [11] K ukkanṭhito, B^i ukkattito. [12] B^i vamanisandhatagatto. [13] B^i yaṁ. [14] B^i omits vasana. [15] B^i nisīditvā. [16] B^i atiramāsīti. [17] B^i kathāyaṁ. [18] B^i ahan. [19] B^i eka. [20] K jhāmakakhāṇuke. [21] B^i chinnakaṇṇanāsanaṅguṭha [22] K jhāmaloca. [23] K chaviṁ, B^i B^p chinnachavi. [24] K- tacamatta, B^p cammamattaṁ. [25] K omits lohita, B^i lohitapatikuntitaṁ, B^p -palikuntitaṁ. [26] B^i B^p omit no. [27] B^i chaṭhi-. [28] B^i -carā.

„na diṭṭhapubbaṁ bhante" ti vutte „ehi Nanda, Tāvatiṁsabhavanaṁ te dassessāmîti[1]" tattha netvā Paṇḍukambalasilāsane[2] nisīdi. Sakko devarājā dvīsu devalokesu devasaṁghena saddhiṁ āgantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Aḍḍhatiyakoṭisaṁkhā tassa[3] paricārikā[4] pañcasatā ca kakuṭapādā[5] devaccharâpi āgantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Satthā āyasmantaṁ Nandaṁ tā pañcasatā accharā kilesavasena punappuna olokāpesi. „Passasi Nanda imā kakuṭapādiniyo[6] accharāyo" ti. „Āma bhante" ti. Kin nu kho[7] etā sobhanti udāhu Janapadakalyāṇîti[8]". „Seyyathâpi bhante Janapadakalyāṇiṁ upanidhāya[9] sā paluṭṭhamakkaṭī[10] evam eva imā[11] upanidhāya Janapadakalyāṇîti". „Idāni kiṁ karissasi Nandā" ti. „Kiṁ kammaṁ katvā bhante imā accharā labhantîti". „Samaṇadhammaṁ katvā bhante imā accharā labhantîti". „Samaṇadhammaṁ katvā ti sace me bhante imāsam[12] paṭilābhāya[13] Bhagavā pāṭibhogo hoti ahaṁ samaṇadhammaṁ karissāmîti". „Karohi Nanda, ahan te[14] pāṭibhogo" ti. Evaṁ thero devasaṁghamajjhe[15] Tathāgataṁ pāṭibhogaṁ gahetvā „mā bhante atipapañcaṁ[16] karotha, etha gacchāma, ahaṁ samaṇadhammaṁ karissāmîti" āha. Satthā taṁ[17] ādaya Jetavanam[18] eva paccāgami. Thero samaṇadhammaṁ kātuṁ ārabhi. Satthā dhammasenāpatiṁ āmantetvā „Sāriputta, mayhaṁ kaniṭṭhabhātā Nando Tāvatiṁsadevaloke devasaṁghassa majjhe devaccharānaṁ kāraṇā maṁ pāṭibhogaṁ aggahesîti" tassa ācikkhi. Eten'[19] upāyena Mahāmoggallānattherassa Mahākassapattherassa Anuruddhattherassa dhammabhaṇḍāgārika-Ānandattherassā ti asītiyā mahāsāvakānaṁ yebhuyyena ca[20] sesabhikkhūnaṁ ācikkhi. Dhammasenāpati Sāriputtatthero Nandattheraṁ[21] upasaṁkamitvā „saccaṁ kira tvaṁ āvuso Nanda Tavatiṁsadevaloke devasaṁghassa majjhe devaccharā labhanto 'samaṇadhammaṁ karissāmîti' Dasabalaṁ pāṭibhogaṁ gaṇhîti" vatvā „nanu evaṁ sante tava brahmacariyavāso mātugāmasannissito[22] kilesasannissito[23], tassa te itthīnaṁ atthāya samaṇadhammaṁ karontassa[24] bhatiyā[25] kammaṁ karontena kammakārena

[1] Bi dassayissāmīti. [2] Bi -kampalaṁsilātale. [3] Bi tāyaparisāya. [4] Bi paricāritā. [5] Bi kukkaṭapādīniyo, Bp kukkuṭapādaniyo. [6] Bi kukkapādināyo, Bp kukkuṭapādāniyo. [7] Bi kiṁ kho. [8] K -niṁni. [9] Bi omits janapada- - -dhāya. [10] Bi Bp paluddhamakkaṭi. [11] Bi imāsaṁ. [12] Bi imāsaṁ. [13] Bi paṭilābhattāya. [14] Bi naudaṁmahante. [15] Bi -saṅghāssamajhe. [16] Bi aticāpapañcaṁ. [17] K naṁ. [18] K -naṁ. [19] Bi teneva. [20] Bi omits ca. [21] Bi naudaṁ. [22] K -sannisino, Bi sanissito. [23] Bi kilesiko. [24] so Bp; K Bi omit samaṇa - - - karontassa. [25] Bi gatiyā.

saddhiṁ kiṁ nānākaraṇan" ti theraṁ lajjāpesi nittejaṁ akāsi. Eten' upāyena sabbe pi asītimahāsāvakā avasesabhikkhū ca taṁ āyasmantaṁ lajjāpayiṁsu. So „ayuttaṁ vata me katan" ti hiriyā ca[1] ottappena ca viriyaṁ daḷhaṁ paggaṇhitvā vipassanaṁ vaḍḍhento arahattaṁ patvā Satthāraṁ[2] upasaṁkamitvā „ahaṁ[3] bhante Bhagavato paṭissavaṁ muñcāmîti" āha. Satthâpi „yadā tvaṁ Nanda arahattaṁ patto tadā yevâhaṁ paṭissavā mutto" ti āha. Etam atthaṁ viditvā dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „yāva ovādakkhamo vâyaṁ āvuso Nandatthero ekovāden' eva hirottappaṁ paccupaṭṭhāpetvā samaṇadhammaṁ katvā[4] arahattaṁ patto" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe pi Nando ovādakkhamo yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthācariyasippe nipphattiṁ patto ekaṁ Bārāṇasirañño sapattarājānaṁ upaṭṭhāsi. So tassa maṅgalahatthiṁ susikkhitaṁ katvā sikkhāpesi. Rājā[5] „Bārāṇasirajjaṁ gaṇhissāmîti" Bodhisattaṁ gahetvā maṅgalahatthiṁ āruyha mahatiyā senāya Bārāṇasiṁ gantvā parivāretvā „rajjaṁ vā detu[6] yuddhaṁ vā" ti rañño paṇṇaṁ[7] pesesi. Brahmadatto „yuddhaṁ dassāmîti" pākāradvāraṭṭālakagopuresu[8] balakāyaṁ āropetvā[9] yuddhaṁ adāsi. Sapattarājā maṅgalahatthiṁ vammetvā[10] sayam pi vammaṁ[11] paṭimuñcitvā hatthikkhandhagato tikhinaṁkusaṁ ādāya „nagaraṁ bhinditvā[12] paccāmittaṁ jīvitakkhayaṁ[13] pāpetvā rajjaṁ hatthagataṁ[14] karissāmîti" hatthiṁ nagarābhimukhaṁ pesesi. So uṇhakalalāni[15] c' eva yantapāsāṇe[16] ca nānappakārāni ca paharaṇāni vissajjente[17] disvā maraṇabhayabhīto upasaṁkamituṁ[18] asakkonto paṭikkami. Atha naṁ hatthācariyo upasaṁkamitvā „tāta tvaṁ sūro saṅgāmāvacaro, evarūpe[19] ṭhāne

[1] Bⁱ omits ca. [2] K omits satthāraṁ. [3] Bⁱ svāhaṁ. [4] K ñatvā? [5] Bⁱ so rājā. [6] Bⁱ dentu. [7] K pannaṁ, Bⁱ omits paṇṇaṁ [8] K -puresi, Bⁱ -pūresu. [9] Bⁱ āharāpetvā. [10] Bⁱ dhammena chādetvā, Bᵖ cammena chādetvā. [11] Bⁱ cammaṁ. [12] Bⁱ bhanditvā. [13] Bⁱ -ye. [14] Bⁱ tatthaṁgataṁ. [15] so Bⁱ Bᵖ; K -lādīni. [16] K sattapāsāneua. [17] Bⁱ visajjante. [18] K -mitvā. [19] K -po nāma.

paṭikkamanaṁ nāma tuyhaṁ nânucchavikan" ti vatvā hatthiṁ ovadanto[1] imā gāthā avoca:

1. Saṁgāmāvacaro sūro balavā iti vissuto
kin[2] nu toraṇam āsajja paṭikkamasi[3] kuñjara. 61.

2. Omadda khippaṁ palighaṁ esikāni ca abbaha[4], 5
toraṇāni pamadditvā khippaṁ pavisa kuñjarā 'ti. 62.

Tattha iti vissuto ti tāta tvaṁ pavattasampahāraṁ[5] saṅgāmaṁ[6] madditvā avacaraṇato saṅgāmāvacaro thirahadayatāya sūro thāmasampattiyā balavā ti evaṁ vissuto paññāto[7] pākaṭo, toraṇam āsajjā 'ti nagaradvārasaṁghāṭaṁ[8] patvā[9], paṭikkamasîti kiṁ[10] nu kho osakkasi[11], kena kāraṇena nivattasîti, 10 omaddā ti avamadda adho pātaya[12], esikāni ca abbahā ti nagaradvāre soḷasaratanaṁ aṭṭharatanaṁ[13] bhūmiyaṁ pavesetvā niccalaṁ katvā nikhātā esikatthambhā honti, te khippaṁ uddharatha[14] cā 'ti āṇāpeti[15], toraṇāni madditvā nagaradvārassa piṭṭhasaṁghāṭe madditvā khippaṁ pavisā ti sīghaṁ nagaraṁ pavisa, kuñjarā ti nāgaṁ ālapati. 15

Taṁ sutvā nāgo Bodhisattassa ekovāden' eva nivattitvā esikatthambhe soṇḍāya[16] paliveṭhetvā ahicchattakāni viya luñcitvā toraṇaṁ madditvā palighaṁ osādetvā[17] nagaradvāraṁ bhinditvā nagaraṁ pavisitvā rajjaṁ gahetvā adāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: 20 „Tadā hatthi Nando ahosi, rājā Ānando[18], hatthācariyo pana aham evā" 'ti. Saṁgāmāvacarajātakaṁ[19].

3. Vālodakajātaka.

Vālodakaṁ apparasaṁ nihīnan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto pañcasate vighāsāde ārabbha kathesi, Sāvatthiyaṁ 25 kira pañcasatā upāsakā gharapalibodhaṁ[20] puttadārassa niyyādetvā

[1] Bi ovadento. [2] Bi kiṁ. [3] Bi -māsi. [4] Bi appuha. [5] Bi -pakāra. [6] K saṅgamaṁ. [7] Bi omits paññāto. [8] Bi -saṁghaṭṭatoraṇaṁ. [9] K pavatvā. [10] Bi kiṁ. [11] Bi opakkamasi. [12] Bi atthopāṭiya. [13] Bi omits aṭṭharatanaṁ, Bp aṭṭhārasaratanaṁ. [14] K uddharanthañ, Bi udaralañ. [15] K ānāpeti, Bi āṇāpesi. [16] K soṇḍā. [17] Bi osāretvā. [18] Bi adds ahosi. [19] Bi adds dutiyaṁ. [20] Bi gharāvāsabalibodhaṁ, gharāvāsapalibodhaṁ.

Satthu dhammadesanaṁ suṇantā ekato va vicaranti. Tesu keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino, eko pi putthujjano n' atthi. Satthāraṁ nimantentâpi te upāsake antokaritvā va nimantenti. Tesaṁ pana dantakaṭṭhamukhodakagandhamāladāyakā pañcasatā cullupaṭṭhākā[1] 5 vighāsādā hutvā vasanti. Te bhuttapātarāsā niddāyitvā uṭṭhāya Aciravatiṁ gantvā nadītīre unnadantā Mallayuddhaṁ yujjhanti. Te pana[2] pañcasatā upāsakā appasaddā appanigghosā[3] patisallānam anuyuñjanti. Satthā tesaṁ vighāsādānaṁ uccāsaddaṁ sutvā „kiṁsaddo esa Ānandā[4]" 'ti theraṁ[5] pucchitvā „vighāsādasaddo bhante" ti vutte 10 „na kho Ānanda ime vighāsādā idān' eva vighāsaṁ khāditvā unnadanti yeva, pubbe pi unnadanti yeva[6], ime câpi[7] upāsakā na idān' eva sannisinnā[8] pubbe pi sannisinnā yevā" 'ti vatvā therena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente 15 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto rañño atthadhammānusāsako ahosi. Ath' ekasmiṁ kāle so rājā „paccanto kupito" ti sutvā pañcasate sindhave kappāpetvā caturaṅginiyā senāya gantvā paccantaṁ vūpasametvā Bārāṇasiṁ yeva[9] paccāgantvā „sindhavā[10] kilantā[11], allarasam eva nesaṁ muddi- 20 kapānaṁ dethā" 'ti āṇāpesi[12]. Sindhavā gandhapānaṁ[13] pivitvā assasālaṁ patvā attano attano ṭhānesu aṭṭhaṁsu. Tesaṁ pana dinnāvasiṭṭhakaṁ[14] apparasaṁ[15] bahukasaṭaṁ[16] ahosi. Manussā „idaṁ kiṁ karomā" 'ti rājānaṁ pucchiṁsu. Rājā „udakena madditvā makkhipilotikāhi[17] parissāvetvā ye gadrabhā[18] sindha- 25 vānaṁ nivāpaṁ[19] vahiṁsu tesam dāpethā" 'ti dāpesi. Gadrabhā kasaṭaṁ[20] udakaṁ pivitvā mattā[21] viravamānā[22] rājaṅgaṇe vicariṁsu[23]. Rājā mahāvātapānaṁ vivaritvā rājaṅgaṇaṁ olokayamāno samīpe ṭhitaṁ Bodhisattaṁ āmantetvā va[24] „passa,

[1] Bi culupaṭhakā, K cullapaṭṭhākā. [2] Bi omits pana. [3] Bi -nīghosā, Bp appaṭisaddā appaṭighosā. [4] Bi ki eko ānanda saddo. [5] Bi omits theraṁ. [6] K omits pubbe pi unnadanti yeva [7] Bi pi. [8] K omits sannisinnā. [9] K -si yeva, Bi sīmeva. [10] Bi -vānaṁ. [11] Bi -tānaṁ. [12] K ānāpesi. [13] so Bp; Bi kaṇḍaṁ-, K gaṇḍa-. [14] Bi ninnāvasiṭhakaṁ, Bp dinnāvasikaṭṭhakaṁ. [15] so Bi Bp; K sarasaṁ. [16] so Bi Bp; K bahusakaṭaṁ. [17] Bi Bp makacipi-. [18] K gadābhā. [19] K nivāsaṁ. [20] K sakataṁ, Bp sakaṭaṁ, Bi kasada. [21] Bi adds hutvā. [22] Bi viravantā vicaramānā. [23] Bi picarīsu. [24] Bi omits va.

ime gadrabhā kasaṭodakaṁ[1] pivitvā mattā hutvā viravantā[2] uppatantā vicaranti[3], sindhavakule jātasindhavā pana gandhapānaṁ[4] pivitvā nissaddā sannisinnā na uppilavanti, kin[5] nu kho kāraṇan" ti pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Vālodakaṁ apparasaṁ nihīnaṁ 5
pītvā mado jāyati gadrabhānaṁ,
imañ ca pītvāna rasaṁ paṇītaṁ[6]
mado na sañjāyati sindhavānan ti. 63.

Tattha vālodakan ti makkhivālehi[7] parissāvitaudakaṁ[8], vāludakan[9] ti pi pāṭho, nihīnan ti nihīnarasabhāvena[10] nihīnaṁ, na sañjāyatîti sindhavānaṁ mado na jāyati[11], kin[12] nu kho kāraṇan ti pucchi. 10

Ath' assa kāraṇaṁ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṁ gātham āha:

2. Appam pivitvāna nihīnajacco
so majjatī tena janinda puṭṭho, 15
dhorayhasīlī[13] ca kulamhi jāto
na majjatī aggarasaṁ pivitvā ti. 64.

Tattha tena janinda puṭṭho ti janinda uttamarāja yo[14] nihīnajacco tena nihīnena jaccabhāvena puṭṭho majjati[15] pamajjati[16], dhorayhasīlîti[17] dhorayhasīlo dhuravahanakaācārena sampanno jātisindhavo, aggarasan ti sabbapaṭhamaṁ gahitaṁ[18] muddikārasaṁ[19] pivitvā na majjatîti. 20

Rājā Bodhisattassa vacanaṁ sutvā gadrabhe rājaṅgaṇā nīharāpetvā tass' eva ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: 25
„Tadā pañcasatā gadrabhā ime vighāsādā ahesuṁ, pañcasatā sindhavā ime upāsakā, rājā Ānando, amaccapaṇḍito pana aham evā" 'ti. Vālodakajātakaṁ[20].

[1] K kasakaṭo-, Bp sakaṭo-. [2] K vicarantā, Bi vivaranto. [3] Bi vivaranti. [4] K Bi gaṇḍapānaṁ, Bp rasagandhapānaṁ. [5] Bi kiṁ. [6] K panītaṁ, Bi paṇitaṁ. [7] Bi Bp makacivā-. [8] Bi parisāvītaṁ-. [9] Bi vāludakan. [10] Bi omits nihīnara. [11] Bi sañcayati. [12] Bi kiṁ. [13] Bi dodayhasīle. [14] K so. [15] Bi majjate. [16] Bi omits pamajjati. [17] Bi dayhasīle ti. [18] Bi gahita. [19] Bi muddika-. [20] Bi adds tatiyaṁ.

4. Giridantajātaka.

Dūsito[1] giridantenā[2] 'ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto ekaṁ vipakkhaseviṁ[3] ārabbha kathesi. Vatthuṁ heṭṭhā Mahilāmukhajātake[4] kathitam eva. Satthā pana „na bhikkhave ayaṁ
5 bhikkhu idān' eva vipakkhasevako[5], pubbe p' esa vipakkhasevako yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Sāmarājā[6] nāma rajjaṁ kāresi. Tadā Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rañño pana Paṇḍavo[7] nāma
10 maṅgalasso, tassa Giridanto[8] nāma assabandho, so khañjo[9] ahosi. Asso mukharajjuke gahetvā taṁ purato purato[10] gacchantaṁ disvā „maṁ esa[11] sikkhāpetîti" saññāya tassa[12] anusikkhanto khañjo ahosi. Tassa khañjabhāvaṁ rañño ārocesuṁ. Rājā vejje pesesi. Te gantvā assassa sarīre rogaṁ
15 apassantā „rogam assa na passāmā" 'ti rañño kathayiṁsu. Rājā Bodhisattaṁ pesesi: „gaccha vayassa[13], ettha kāraṇaṁ jānāhîti". So gantvā khañjaassabandhasaṁsaggena tassa[14] khañjabhūtabhāvaṁ ñatvā rañño tam atthaṁ ārocetvā „saṁsaggadosena nāma evaṁ hotîti" dassento paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

20 1. Dūsito[1] Giridantena[15] hayo Sāmassa Paṇḍavo
porāṇaṁ pakatiṁ hitvā tass' eva[16] anuvidhīyatîti[17]. 65.

Tattha hayo Sāmassā 'ti Sāmassa rañño maṅgalasso, porāṇaṁ pakatiṁ hitvā ti attano porāṇapakatiṁ[18] siṅgārabhāvaṁ pahāya, anuvidhīyatîti[17] anusikkhati[19].

25 Atha naṁ rājā „idāni vayassa kiṁ kattabban" ti pucchi. Bodhisatto „sundaraṁ assabandhaṁ[20] labhitvā yathāporāṇo[21] bhavissatîti" vatvā dutiyaṁ gātham āha:

[1] Bi dusīto. [2] Bi gīridavattanā. [3] Bi -sevībhikkhuṁ. [4] Bi -ḷā-, cfr. supra J. 26. [5] K -sevati, Bi vāpakkhasevi. [6] Bi sāmantarājā. [7] Bi paṇḍuvo. [8] Bi gīridatto. [9] Bi khañco. [10] Bi omits one purato. [11] Bi etha. [12] K kassa, Bi bhassa. [13] Bi passa. [14] so Bi Bp; K -saggenassa. [15] Bi giridattena. [16] Bi asseva. [17] Bi -dhiyyatīti. [18] Bi pubbe pipakati. [19] Bi -tīti attho. [20] so Bi Bp; K -bandhavaṁ. [21] Bi omits yathā.

2. Sace va t' anujo[1] poso[2] sikharākārakappito[3]
ānane[4] taṁ gahetvāna[5] maṇḍale parivattaye
khippam eva pahatvāna[6] tass' eva anuvidhīyatîti. 66.

Tattha tanujo ti tassa anujo anurūpajāto ti anujo, tassa anujo t' anujo, idaṁ vuttaṁ hoti: sace hi mahārāja tassa siṅgārassa ācārasampannassa assassa[7] anurūpajāto[8] siṅgārākārasampanno[9] poso, sikharākārakappito[10] ti sikharena[11] sundarena[12] ākārena kappitokesamassu[13], taṁ assaṁ ānane gahetvā[14] assamaṇḍale parivatteyya[15], khippam ev' esa taṁ khañjabhāvaṁ pahāya ayaṁ siṅgāro ācārasampanno assagopako maṁ sikkhāpetîti saññāya khippam ev' etassa[16] anuvidhiyyati[17] atianusikkhissati[18] pakatibhāve yeva ṭhassatîti[19].

Rājā tathā kāresi. Asso pakatibhāve patiṭṭhāsi. Rājā „tiracchānānam pi nāma āsayaṁ jānissatîti[20]" tuṭṭhacitto Bodhisattassa mahantaṁ yasaṁ adāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ[21] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Giridanto[22] Devadatto ahosi, asso vipakkhasevako bhikkhu, rājā Anando[23], amaccapaṇḍito pana aham evā" 'ti. Giridantajātakaṁ[24].

5. Anabhiratijātaka.

Yathodake āvile appasanne ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ brāhmaṇakumāraṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kir'[25] eko brāhmaṇakumāro tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū bahū[26] khattiyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. So aparabhāge gharāvāsaṁ saṇṭhapetvā vatthālaṁkāradāsadāsīkhettavatthugomahisaputtadārādīnaṁ atthāya cintayamāno rāgadosamohavasiko hutvā āvilacitto ahosi, mante paṭipāṭiyā parivattetuṁ nâsakkhi[27], ito c' ito ca mantā na paṭibhaṁsu[28]. So ekadivasaṁ bahuṁ[29] gandhamālādiṁ[30] gahetvā Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ

[1] K va nanujo, Bi ca tanuke, Bp ca tanujo. [2] K pāso. [3] K -kappino. [4] Bi ānanena. [5] Bi gahetvā. [6] Bi pahantvāna. [7] Bi assa. [8] Bi anurūpajā ayaṁ. [9] Bi siṅgā ayo ājāyasampanno. [10] Bi akhayākārakampito. [11] Bi sikhayona. [12] Bi omits sundarena. [13] Bi kappito-. [14] Bi ānena gahetvāna. [15] K -yyaṁ. [16] Bi evatassa. [17] K -dhissati. [18] Bi anusikkhāyati. [19] Bi adds attho. [20] Bi āyasaṁ rājātîti, Bp ajjhasayaṁ jānāti. [21] Bi dhammadesanaṁ. [22] Bi giridattho. [23] Bi adds ahosi. [24] Bi giridatthajātakaṁ catutthaṁ. [25] Bi kira. [26] both MSS. bahu. [27] Bi nāsakki. [28] K ni paṭihaṁsu, Bi na patisaṁsu. [29] Bi bahu. [30] Bi -lādīhi.

nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā "kiṁ māṇava mante vācesi, paguṇā te mantā" ti pucchi. „Pubbe me bhante mantā paguṇā, gharāvāsassa pana gahitakālato paṭṭhāya cittaṁ me āvilaṁ jātaṁ, tena me mantā na paguṇā" ti. Atha naṁ Satthā „na kho māṇava idān' eva pubbe pi te cittassa anāvilakāle tava mantā paguṇā ahesuṁ, rāgādīhi pana āvilakāle tava mantā na paṭibhaṁsū[1]" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ mante uggaṇhitvā disāpāmokkho ācariyo hutvā Bārāṇasiyaṁ bahū khattiyabrāhmaṇakumāre[2] mante vācesi. Tassa santike eko brāhmaṇamāṇavo tayo vede[3] paguṇe akāsi, ekapade pi nikkaṁkho piṭṭhiācariyo[4] hutvā mante vācesi. So aparena samayena gharāvāsaṁ gahetvā gharāvāsacintāya[5] āvilacitto mante parivattetuṁ nâsakkhi. Atha naṁ ācariyo attano santikaṁ āgataṁ „kiṁ māṇava paguṇā te mantā" ti pucchitvā „gharāvāsaṁ gahitakālato paṭṭhāya me cittaṁ āvilaṁ jātaṁ, mante parivattetuṁ na sakkomîti" vutte „tāta āvile[6] cittamhi[7] paguṇâpi mantā na paṭibhanti[8], anāvile pana appaṭibhānaṁ[9] nāma n' atthîti" vatvā imā gāthā[10] āha:

1\. Yathôdake āvile appasanne
na passati sippikasambukaṁ[11]
sakkharaṁ[12] vālukaṁ macchagumbaṁ
evaṁ āvilamhi[13] citte
na passati attadatthaṁ paratthaṁ. 67.

2\. Yathôdake acche vippasanne
so passati sippī[14] ca macchagumbaṁ[15]

[1] K paṭihaṁsū. [2] K bahukhattiyābrāh-, B^i bahukhattiyāyākumāre bahubrāhmaṇakumāre. [3] B^i bede. [4] so K B^p; B^i ekapade si nikakho piṭhi ācaripeha. [5] K sagharāvāsacittāya. [6] B^i āvīla. [7] K cittaṁhi. [8] K paṭihanti. [9] K apaṭihānaṁ, B^i apaṭibhāṇaṁ. [10] B^i imaṁ gāthadvayam. [11] B^i sippisappukaṁ, K sippisambuka, B^p sibbikasambukañ ca; read na passatī sambukañ ca? [12] K omits sakkharaṁ. [13] so B^p; K āvile, B^i āvīlambi. [14] K sippi. [15] B^i passati kasampukaṁ sakkharaṁ vālukaṁ macchagumpaṁ.

evaṁ anāvilamhi[1] citte
so passati[2] attadatthaṁ paratthan ti. 68.

Tattha āvile ti kaddamālulite[3], appasanne ti tāya eva[4] āvilatāya avippasanne[5], sippikasambukan[6] ti sippikañ ca sambukañ ca[7], macchagumban ti macchaghaṭaṁ, evaṁ āvile[8] ti evam evaṁ[9] rāgādīhi āvile citte, attadatthaṁ paratthan ti na[10] attatthaṁ na paratthaṁ[11] passatîti attho, so passatîti evam evaṁ anāvile citte so puriso attatthañ ca paratthañ ca passatîti[12]. 5

Satthā imaṁ atītaṁ[13] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇakumāro sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā ayam eva māṇavo ahosi, ācariyo pana aham evā" 'ti. Anabhiratijātakaṁ[14]. 10

6. Dadhivāhanajātaka.

Vaṇṇagandharasopeto ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto vipakkhasevim ārabbha kathesi. Vatthuṁ heṭṭhākathitasadisam eva. Satthā pana: „bhikkhave asādhusannivāso nāma pāpo anatthakaro, tattha manussabhūtānaṁ tāva pāpasannivāsassa anatthakaraṇāya kiṁ vattabbaṁ, pubbe pana asātena amadhurena nimbarukkhena saddhiṁ[15] sannivāsam āgamma madhuraraso dibbarasapaṭibhāgo acetano ambarukkho pi amadhuro tittako jāto" ti vatvā atītaṁ āhari: 15 20

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Kāsiraṭṭhe[16] cattāro bhātaro brāhmaṇā isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese[17] paṭipāṭiyā paṇṇasālā[18] katvā vāsaṁ kappesuṁ. Tesaṁ[19] jeṭṭhabhātā kālaṁ katvā Sakkattaṁ pāpuṇi. So taṁ kāraṇaṁ ñatvā antarantarā sattaṭṭhadivasaccayena tesaṁ upaṭṭhānaṁ gacchanto ekadivasaṁ jeṭṭhakatāpasaṁ vanditvā ekamantaṁ 25

[1] K -laṁhi. [2] Bⁱ apassati. [3] K -lulite, Bⁱ -lulite. [4] Bⁱ thāya yeva. [5] Bⁱ appasanne. [6] K sippisambukan. [7] Bⁱ sippañ ca kasammakañ ca. [8] Bⁱ āvīlamhi. [9] Bⁱ evameva. [10] Bⁱ neva. [11] Bⁱ attadattaparattaṁ. [12] Bⁱ pūriso passati atta attaṁ parattan ti attho. [13] Bⁱ dhammadesanaṁ. [14] Bⁱ adds pañcamaniṭṭhitaṁ. 6. Cfr. Five Jāt. by V. Fausbøll 1861 p. 1. [15] Bⁱ omits saddhiṁ. [16] Bⁱ kāsikaraṭṭhe. [17] Bⁱ himavantappadese. [18] Bⁱ pallasālaṁ. [19] K nesaṁ.

nisīditvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. Paṇḍurogatāpaso „agginā me attho“ ti āha. So tassa vāsipharasukaṁ[1] adāsi. (Vāsipharasuko[2] nāma daṇḍe pavesanavasena[3] vāsi pi hoti pharasu pi.) Tāpaso „ko me imaṁ ādāya dārūni
5 āharissatîti“ āha. Atha naṁ Sakko evam āha: „yadā[4] te bhante dārūhi attho imaṁ pharasuṁ hatthena[5] pahaṁsitvā[6] ʻdārūni me āharitvā aggiṁ kareyyāsîti[7]ʼ vadeyyāsi, dārūni āharitvā aggiṁ katvā dassatîtiʼ. Tassa vāsipharasukaṁ datvā dutiyam pi upasaṁkamitvā „bhante kena te attho“ ti
10 pucchi. Tassa paṇṇasālāya hatthimaggo hoti. So hatthīhi upadduto „hatthīnaṁ me vasena dukkhaṁ uppajjati[8], te palāpehîti“ āha. Sakko tassa ekaṁ bheriṁ upanāmetvā „bhante imasmiṁ tale pahaṭe tumhākaṁ paccāmittā palāyissanti, imasmiṁ pahaṭe mettacittā hutvā caturaṅginiyā senāya[9] parivā-
15 ressantîti“ vatvā taṁ bheriṁ datvā kaniṭṭhassa santikaṁ gantvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. So pi paṇḍurogadhātuko va, tasmā „dadhinā me attho“ ti āha. Sakko tassa ekaṁ dadhighaṭaṁ datvā „sace tumhe icchamānā imaṁ āvajjessatha[10] mahānadī hutvā mahoghaṁ pavattetvā tumhākaṁ rajjaṁ gahetvā
20 dātuṁ samattho pi bhavissatîti“ vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya vāsipharusuko[11] jeṭṭhabhātikassa aggiṁ karoti, itarena[12] bheritale pahaṭe hatthī palāyanti[13], kaniṭṭho dadhiṁ paribhuñjati. Tasmiṁ kāle eko sūkaro ekasmiṁ purāṇagāmaṭṭhāne caranto[14] ānubhāvasampannaṁ ekaṁ maṇikkhandhaṁ[15] addasa. So taṁ
25 maṇikkhandhaṁ mukhena ḍasitvā[16] tassânubhāvena ākāse uppatitvā samuddamajjhe ekaṁ dīpakaṁ gantvā „ettha dāni mayā vasituṁ vaṭṭatîti[17]“ otaritvā phāsukaṭṭhāne[18] udumbararukkhassa

[1] Bi vāsiparasuṁ. [2] Bi vāsiparasiko. [3] K pavesanāvasena, Bi omits vasena. [4] Bi yadi. [5] Bi hattena, K hatthe. [6] Bi paharitvā. [7] Bi kārāhiti [8] Bi hatthinaṁ ayyena me dukkhaṁ uppajjiti. [9] Bi caturaṅgīni senā. [10] Bi āsiñceyyātha. [11] Bi vāsipharasuṁ. [12] Bi itaro. [13] Bi hatthi palāyati. [14] Bi vicaranto. [15] Bi anubhāvasampannamaṇikhandhaṁ. [16] Bi daṁsitvā. [17] Bi vattatīti. [18] Bi adds ekassa.

heṭṭhā vāsaṁ kappesi. So ekadivasaṁ tasmiṁ rukkhamūle maṇikkhandhaṁ purato ṭhapetvā niddaṁ okkami. Ath' eko Kāsiraṭṭhavāsimanusso[1] „nirūpakāro[2] esa amhākan" ti mātāpitūhi gehā nikkaḍḍhito ekaṁ paṭṭanagāmaṁ[3] gantvā nāvikānaṁ kammakaro[4] hutvā nāvaṁ āruyha[5] samuddamajjhe bhinnāya nāvāya phalake nipanno taṁ dīpaṁ patvā phalāphalāni pariyesanto taṁ sūkaraṁ niddāyantaṁ disvā saṇikaṁ[6] gantvā maṇikkhandhaṁ gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udumbararukkhe nisīditvā cintesi: „ayaṁ sūkaro imassa maṇikkhandhassa ānubhāvena ākāsacāriko[7] hutvā idha vasati maññe, mayā pana[8] paṭhamam eva imaṁ māretvā maṁsaṁ khāditvā pacchā gantuṁ vaṭṭatîti[9]". So ekaṁ daṇḍakaṁ bhañjitvā tassa sīse pātesi. Sūkaro pabujjhitvā maṇiṁ apassanto ito c' ito ca kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapuriso[10] hasi. Sūkaro olokento taṁ disvā rukkhaṁ sīsena paharitvā tatth' eva mato. So puriso otaritvā aggiṁ katvā tassa maṁsaṁ pacitvā khāditvā ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacchanto assamapadaṁ disvā jeṭṭhatāpasassa[11] assame[12] otaritvā dvīhatīhaṁ vasitvā tāpasassa vattapaṭivattaṁ akāsi vāsipharasukassa ānubhāvañ ca passi. So „imaṁ mayā gahetuṁ vaṭṭatîti" maṇikkhandhassa ānubhāvaṁ[13] tāpasassa dassetvā „bhante imaṁ me gahetvā vāsipharasukaṁ[14] dethā" 'ti āha. Tāpaso ākāsena caritukāmo taṁ gahetvā vāsipharasukaṁ adāsi. So taṁ gahetvā thokaṁ gantvā vāsipharasukaṁ pahaṁsitvā[15] „vāsipharasuka[16] tāpasassa sīsaṁ chinditvā[17] maṇikkhandhaṁ me āharā" 'ti āha. So gantvā tāpasassa sīsaṁ chinditvā maṇikkhandhaṁ āhari. So vāsipharasukaṁ[18] paṭicchannaṭṭhāne ṭhapetvā majjhimatāpasassa[19]

[1] B^i kāsikaraṭha-, K kāsiraṭṭhe. [2] so both MSS. [3] K paddhanagāmaṁ. [4] B^i kammakāro. [5] B^i abhiruyha. [6] B^i sanikaṁ. [7] B^i sākassavāro. [8] B^i omits pana. [9] B^i vaddhatîti. [10] B^i nisinno-. [11] B^i jeṭhabhātikassa tāpassa. [12] B^i asamaṁ. [13] B^i anubhāvaṁ. [14] K vāsipharasuṁ. [15] B^i vāsipharasuṁ pharahitvā. [16] B^i omits this word. [17] B^i sīse bhinditvā. [18] K vāsipharasuṁ. [19] B^i majhimatāpasa.

santikaṁ gantvā katipāham vasitvā bheriyā ānubhāvaṁ disvā maṇikkhandhaṁ datvā bheriṁ gaṇhitvā[1] purimanayen' eva tassa pi sīsaṁ chindāpetvā kaniṭṭhaṁ upasaṁkamitvā dadhighaṭassânubhāvaṁ disvā maṇikkhandhaṁ datvā dadhighaṭaṁ gahetvā purimanayen' eva tassa sīsaṁ chindāpetvā[2] maṇikkhandhañ ca vāsipharasukañ ca bheriñ ca dadhighaṭañ ca gahetvā ākāse uppatitvā Bārāṇasiyā avidūre ṭhatvā Bārāṇasirañño „yuddhaṁ vā me[3] detu rajjaṁ vā" ti ekassa purisassa hatthe paṇṇaṁ pāhesi. Rājā sāsanaṁ sutvā va „coraṁ gaṇhissāmā" 'ti nikkhami. So ekaṁ bheritalaṁ pahari, caturaṅginī[4] senā parivāresi. Rañño avattharaṇabhāvaṁ[5] ñatvā dadhighaṭaṁ vissajjesi[6], mahānadī pavatti[7], mahājano dadhimhi osīditvā nikkhamituṁ[8] nâsakkhi. Vāsipharasukaṁ pahaṁsitvā[9] „rañño sīsaṁ āharā" 'ti[10] āha, vāsipharasuko gantvā sīsaṁ āharitvā pādamūle nikkhipi, eko pi āvudhaṁ ukkhipituṁ nâsakkhi[11]. So mahantena balena parivuto nagaraṁ pavisitvā abhisekaṁ kāretvā Dadhivāhano nāma rājā hutvā dhammena rajjaṁ kāresi. Tass' ekadivasaṁ mahānadiyaṁ jālakaraṇḍake[12] kīḷantassa Kaṇṇamuṇḍadahato devatāparibhogaṁ ekaṁ ambapakkaṁ āgantvā jāle laggi. Jālaṁ ukkhipantā taṁ disvā rañño adaṁsu. Taṁ mahantaṁ ghaṭappamāṇaṁ parimaṇḍalaṁ[13] suvaṇṇavaṇṇaṁ ahosi. Rājā „kissa phalaṁ nām' etan" ti vanacārake pucchitvā „ambaphalan" ti sutvā paribhuñjitvā tassa aṭṭhiṁ attano uyyāne ropāpetvā khīrodakena siñcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye saṁvacchare phalaṁ adāsi. Ambassa sakkāro[14] mahā ahosi: khīrodakena siñcanti, gandhapañcaṅgulikaṁ denti, mālādāmāni parikkhipanti, gandhatelena dīpaṁ jālenti, parikkhepo pan' assa paṭṭasāṇiyā[15] ahosi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni ahesuṁ. Dadhivāhanarājā aññesaṁ rājūnaṁ ambaphalaṁ pesento aṭṭhito

[1] Bi gahetvā. [2] Bi chinditvā. [3] Bi omits me. [4] Bi caturaṅginī. [5] Bi āvattaraṇa-. [6] Bi visajjesi. [7] Bi pavattati. [8] Bi nisītuṁ. [9] Bi paharitvā. [10] Bi āharāhīti. [11] Bi na sakkhi. [12] Bi jālakadaṇḍake, K jālakaraḍake. [13] K parimaṇḍalaṁ. [14] Bi pakāro. [15] Bi paṭasāṇiyā, K paddhasāṇiya.

rukkhanibbattanabhayena aṁkuranibbattanaṭṭhānaṁ maṇḍukaṇṭakena vijjhitvā pesesi. Tesaṁ ambaṁ khāditvā aṭṭhi ropitaṁ na sampajjati[1]. Te „kin nu kho ettha kāraṇan" ti pucchantā taṁ kāraṇaṁ jāniṁsu. Ath' eko rājā uyyānapālaṁ pakkositvā „Dadhivāhanassa ambaphalānaṁ rasaṁ nāsetvā tittakabhāvaṁ kātuṁ sakkhissasîti[2]" pucchitvā „āma devā" 'ti vutte „tena hi gacchā" 'ti[3] sahassaṁ datvā pesesi. So Bārāṇasiṁ gantvā „eko uyyānapālo āgato" ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito pavisitvā rājānaṁ vanditvā „tvaṁ uyyānapālo" ti puṭṭho „āma devā" 'ti vatvā attano ānubhāvaṁ vaṇṇesi. Rājā „gaccha, amhākaṁ uyyānapālassa santike hohîti[4]" āha. Te tato paṭṭhāya dve janā uyyānaṁ paṭijagganti. Adhunāgato uyyānapālo akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṁ ramaṇīyaṁ[5] akāsi. Rājā tassa pasīditvā porāṇakauyyānapālaṁ nīharitvā tass' eva uyyānaṁ adāsi. So uyyānassa attano hatthagatabhāvaṁ ñatvā ambarukkhaṁ parivāretvā nimbe ca paggavavalliyo[6] ca ropesi. Anupubbena nimbā vaḍḍhiṁsu. Mūlehi mūlāni sākhāhi ca sākhā[7] saṁsaṭṭhā onaddhā vinaddhā ahesuṁ. Tena[8] asātaamadhurasaṁsaggena tāva madhuraphalo ambo tittako jāto nimbapaṇṇasadisaraso. Ambaphalānaṁ tittakabhāvaṁ ñatvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhano[9] uyyānaṁ gantvā ambaphalaṁ[10] khādanto mukhe paviṭṭhaṁ ambayūsaṁ nimbakasaṭaṁ[11] viya[12] ajjhoharituṁ asakkonto kakkāretvā[13] nuṭṭhubhi[14]. Tadā Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rājā Bodhisattaṁ āmantetvā „paṇḍita, imassa rukkhassa porāṇakaparihārato[15] parihīnaṁ n' atthi, evaṁ sante pi 'ssa phalaṁ tittakaṁ jātaṁ, kin[16] nu kāraṇan" ti pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

[1] K sampajjatîti. [2] K sakkhissatîti, Bⁱ sakkhissasati. [3] Bⁱ gacchahîti. [4] both MSS. hotîti. [5] Bⁱ rammaṇiyaṁ, K ramaṇīyaṁ. [6] Bⁱ aggavalliyo. [7] K sākhāhi ca sakhāhi, Bⁱ sākhehi sākhāni. [8] Bⁱ adds gandhaphalānaṁ rukkhānaṁ. [9] Bⁱ adds palāyantaṁ uyyānasālaṁ (read -pālaṁ) sutvā. [10] Bⁱ ampaphale. [11] Bⁱ nimbakarasaṁ, Bᵖ nimbarasiṁ. [12] Bⁱ adds ahosi. [13] Bⁱ takkhādetvā. [14] Bⁱ nuṭhaka. [15] Bⁱ porāṇaparihārato. [16] Bⁱ kiṁ.

1. Vaṇṇagandharasūpeto[1] amb' āyaṁ ahuvā pure,
tam eva pūjaṁ labhamāno ken' ambo kaṭukapphalo ti. 69.

Ath' assa kāraṇaṁ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṁ gātham āha:

2. Pucimandaparivāro ambo te Dadhivāhana,
mūlaṁ mūlena saṁsaṭṭhaṁ, sākhā sākhā nisevare[2],
asataṁ sannivāsena ten' ambo kaṭukapphalo ti. 70.

Tattha pucimandaparivāro ti nimbarukkhaṁparivāro[3], sākhā sakhā nisevare[4] ti pucimandassa sākhā ambarukkhassa sākhāyo nisevanti, asataṁ sannivāsenā 'ti amadhurehi pucimandehi[5] saddhiṁ sannivāsena, tenā 'ti tena kāraṇena ayaṁ ambo kaṭukaphalo asātaphalo tittakaphalo jāto ti.

Rājā tassa vacanaṁ sutvā sabbe pi pucimande ca paggave ca[6] chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuram paṁsuṁ harāpetvā madhuraṁ[7] paṁsuṁ pakkhipāpetvā khīrodakasakkharodakagandhodakehi ambaṁ paṭijaggāpesi. So madhurarasasaṁsaggena[8] puna madhuro va ahosi. Rājā pakatiuyyānapālakass' eva uyyānaṁ niyyādetvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ[9] gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā aham eva paṇḍitaamacco ahosin" ti. Dadhivāhanajātakaṁ[10].

7. Catumaṭṭajātaka.

Ucce viṭabhim āruyhā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ mahallakabhikkhuṁ[11] ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ kira dvīsu aggasāvakesu aññamaññaṁ pañhaṁ pucchanavissajjanakathāya nisinnesu eko mahallako[12] tesaṁ santikaṁ gantvā tatiyo hutvā

[1] Bi -rasopeto. [2] Bi sākhā sākhaṁ nisevane [3] so both MSS. [4] Bi nivesane. [5] Bi pucimantehi, K pucimandena. [6] Bi pucimandena ca aggivalliyo ceva. [7] Bi madhura. [8] Bi madhurasaṁsaggena. [9] Bi yathākkamaṁ. [10] Bi adds chaṭṭhaṁ. [11] Bi mahallakaṁ-, K -ka. [12] Bi adds bhikkhu.

nisīditvā „bhante mayam pi tumhe pañhaṁ pucchissāma, tumhe pi attano kaṁkhaṁ amhe pi[1] pucchathā“ 'ti āha. Therā taṁ[2] jigucchitvā uṭṭhāya pakkamiṁsu. Therānaṁ dhammaṁ sotuṁ nisinnaparisā samāgamassa bhinnakāle[3] Satthu santikaṁ gantvā „kiṁ akāle āgat' atthā“ 'ti vutte taṁ kāraṇaṁ ārocayiṁsu. Satthā „na bhikkhave idān' eva Sāriputta-Moggallānā etaṁ jigucchitvā akathetvā pakkamanti, pubbe pi pakkamiṁsū“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto araññāyatane rukkhadevatā ahosi. Atha dve haṁsapotakā Cittakūṭapabbatā nikkhamitvā tasmiṁ rukkhe nisīditvā gocarāya gantvā nivattantâpi tasmiṁ ñeva vissamitvā Cittakūṭaṁ gacchanti. Gacchante gacchante[4] kāle tesaṁ Bodhisattena saddhiṁ vissāso ahosi, gacchantā ca āgacchantā ca aññamaññaṁ sammoditvā dhammakathaṁ kathetvā pakkamiṁsu. Ath' ekadivasaṁ tesu rukkhagge nisīditvā Bodhisattena saddhiṁ kathentesu eko sigālo tassa rukkhassa heṭṭhā ṭhatvā tehi haṁsapotakehi saddhiṁ mantento paṭhamaṁ gātham āha:

1. Ucce viṭabhiṁ āruyha mantayavho rahogatā,
nīce oruyha mantavho, migarājâpi sossatîti. 71.

Tattha ucce viṭabhiṁ āruyhā 'ti pakatiyâpi ucce imasmiṁ rukkhe uccataraṁ ekaṁ viṭapaṁ abhiruhitvā[5], mantayavho ti mantetha[6], nīce oruyhā 'ti otaritvā nīce ṭhāne ṭhatvā mantayatha[7], migarājâpi sossatîti attānaṁ migarājānam katvā āha.

Haṁsapotakā[8] jigucchitvā uṭṭhāya Cittakūṭam eva gatā. Tesaṁ gatakāle Bodhisatto sigālassa dutiyaṁ gātham āha:

2. Yaṁ supaṇṇo supaṇṇena devo devena mantaye
kiṁ tattha catumaṭṭassa, bilaṁ pavisa jambukā 'ti. 72.

Tattha supaṇṇo ti sundarapaṇṇo, supaṇṇenā 'ti dutiyena haṁsapotakena, devo devenā 'ti te yeva dve deve[9] katvā katheti[10], catumaṭṭassā[11] 'ti

[1] Bi omits pi. [2] K naṁ. [3] Bi bhinnā-. [4] Bi only one gacchante, Bp kāle gacchante atikkante. [5] Bi -rūyhitvā. [6] Bi adds kathetha. [7] Bi mantassatha. [8] Bi adds tassa, Bp haṁsapotakā kujjhitvā. [9] K dve. [10] Bi kathesi. [11] K catumaddhā, Bi catumatthassā.

sarīrena jātiyā sarena guṇenā 'ti imehi catuhi[1] maṭṭassa[2] suddhassā[3] ti akkharattho, asuddhaṁ yeva[4] pana taṁ pasaṁsāvacanena nindanto evam āha, catuhi[5] lāmakassa kiṁ ettha sigālassā 'ti ayam ettha adhippāyo, bilaṁ pavisā 'ti idaṁ Bodhisatto bheravārammaṇaṁ dassetvā taṁ palāpento āha.

5 Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā mahallako sigālo ahosi, dve haṁsapotakā Sāriputta-Moggallānā, rukkhadevatā pana aham evā" 'ti. Catumaṭṭajātakaṁ[6].

8. Sīhakoṭṭhukajātaka.

Sīhaṅgulī sīhanakho ti. Idaṁ Satthā Jetavane viha-
10 ranto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ kira Kokāliko aññesu bahussutesu dhammaṁ kathentesu sayam pi kathetukāmo ahosîti sabbaṁ heṭṭhāvuttanayen' eva vitthāretabbaṁ. Taṁ pana pavattiṁ sutvā Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano saddena pākaṭo[7] jāto, pubbe pi pākaṭo ahosîti" vatvā atītaṁ āhari:

15 Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[8] sīho hutvā ekāya sigāliyā saddhiṁ saṁvāsam anvāya puttaṁ paṭilabhi. So aṅgulīhi nakhehi kesarena vaṇṇena saṇṭhānenā ti imehi ākārehi pitusadiso ahosi, saddena mātusadiso. Ath' ekadivasaṁ deve vassitvā
20 vigate[9] sīhesu naditvā sīhakīḷaṁ kīḷantesu so pi tesaṁ antare naditukāmo hutvā sigālikaṁ nādaṁ nadi. Ath' assa saddaṁ sutvā sīhā tuṇhī ahesuṁ. Tassa saddaṁ sutvā aparo Bodhisattassa sajātiputto[10] „tāta, ayaṁ sīho vaṇṇādīhi amhehi samāno, saddo pan' assa aññādiso, ko nām' eso" ti pucchanto
25 paṭhamaṁ gātham āha:

1. Sīhaṅgulī sīhanakho sīhapādapatiṭṭhito
so sīho sīhasaṁghamhi eko nadati aññathā ti. 73.

[1] K catu. [2] K maddhassa, Bi matthassā. [3] Bi omits suddhassā. [4] Bi asuddho so ca [5] Bi adds mattassa. [6] Bi catumattajātakaṁ sattamaṁ. [7] Bi -to. [8] Bi -ppadese. [9] Bi vikate. [10] Bi pajātiputte

Tattha sīhapādapatiṭṭhito ti sīhapādeh' eva patiṭṭhito. eko nadati aññathā ti eko va avasesasīhehi asadisena sigālasaddena nadanto aññathā nadati.

Taṁ sutvā Bodhisatto „tāta esa tava bhātā sigāliyā putto rūpena mayā sadiso saddena mātarā sadiso" ti vatvā sigāliputtaṁ āmantetvā „tāta, tvaṁ ito paṭṭhāya idha vasanto appasaddo vasa[1], sace puna nadissasi sigālabhāvan[2] te jānissantîti" ovadanto[3] dutiyaṁ gātham āha: 5

2. Mā tvaṁ nadi[4] rājaputta, appasaddo vane vasa,
sarena kho taṁ jāneyyuṁ, na hi te[5] pettiko saro ti. 74.

Tattha rājaputtā[6] 'ti sīhassa migaraññe putto[7]. 10

Imañ ca pana ovādaṁ sutvā puna so nadituṁ nāma na ussahi.

Satthā imaṁ desanaṁ[8] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko ahosi, sajātiputto[9] Rahulo, migarājā pana aham evā" 'ti. Sīhakoṭṭhukajātakaṁ[10]. 15

9. Sīhacammajātaka.

N' etaṁ sīhassa naditan ti. Idam pi Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. So imasmiṁ kāle sarabhaññaṁ[11] bhaṇitukāmo[12] ahosi. Satthā taṁ pavattiṁ[13] sutvā atītaṁ āhari: 20

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto kassakakule[14] nibbattitvā vayappatto kasikammena jīvikaṁ kappesi. Tasmiṁ kāle eko vāṇijo gadrabhabhārakena vohāraṁ karonto vicarati. So gatagataṭṭhāne gadrabhassa piṭṭhito bhaṇḍikaṁ otāretvā gadrabhaṁ sīhacammena pārupitvā[15] 25

[1] Bi va assa. [2] Bi -vaṁ. [3] Bi ovādento. [4] Bi nadī. [5] Bi na pavithe. [6] K -tto. [7] so Bi Bp; K putta. [8] Bi dhammadesanaṁ. [9] Bi sīhassa-. [10] Bi sīhakojātakaṁ aṭṭhamaṁ. 6. Cfr. V. Fausbøll. Five Jāt. 1861 p. 14. [11] K sarabhaṁñaṁ, Bi sarasaññaṁ. [12] K bhaṇituṁ-. [13] Bi omits pavattiṁ. [14] Bi kasika-. [15] Bi pārumpetvā.

sāliyavakhette[1] vissajjeti[2]. Khettarakkhakā[3] taṁ[4] disvā sīho ti saññāya upasaṁkamituṁ na sakkonti. Ath' ekadivasaṁ so vāṇijo ekasmiṁ gāmadvāre nivāsaṁ gahetvā[5] pātarāsaṁ pacāpento tato gadrabhaṁ sīhacammam pārupitvā[6] yavakhettaṁ[7] 5 vissajjesi. Khettarakkhakā sīho ti saññāya taṁ upagantuṁ[8] asakkontā gehaṁ gantvā ārocesuṁ. Sakalagāmavāsino āvudhāni gahetvā saṁkhe dhamentā bheriyo vādentā khettasamīpaṁ gantvā unnadiṁsu. Gadrabho maraṇabhayabhīto gadrabharavaṁ ravi. Ath' assa gadrabhabhāvaṁ ñatvā Bodhisatto paṭhamaṁ 10 gātham āha:

1. N' etaṁ sīhassa naditaṁ na vyagghassa[9] na dīpino,
pāruto sīhacammena jammo nadati gadrabho ti. 75.

Tattha jammo ti lāmako.

Gāmavāsino pi tassa gadrabhabhāvaṁ ñatvā aṭṭhīni bhañ-15 jantā pothetvā sīhacammaṁ ādāya agamaṁsu. Atha so[10] vāṇijo āgantvā taṁ vyasanappattaṁ[11] gadrabhaṁ disvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Ciram pi kho taṁ[12] khādeyya gadrabho haritaṁ yavaṁ
pāruto sīhacammena, ravamāno ca[13] dūsayîti. 76.

20 Tattha taṁ[14] ti nipātamattaṁ, ayaṁ gadrabho attano gadrabhabhāvaṁ ajānāpetvā sīhacammena pāruto[15] ciram[16] pi kālaṁ haritaṁ yavaṁ khādeyyā 'ti attho, ravamāno ca[13] dūsayîti attano pana gadrabharavaṁ ravamāno c' esa[17] attānaṁ dūsayi, n' atth' ettha sīhacammassa doso ti.

Tasmiṁ evaṁ vadante yeva gadrabho tatth' eva[18] mari. 25 Vāṇijo pi taṁ pahāya pakkāmi[19].

Satthā imaṁ desanaṁ[20] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā gadrabho Kokāliko ahosi, paṇḍitakassako[21] pana aham evā“ ti. Sīhacammajātakaṁ[22].

[1] Bi -khettesu. [2] Bi vissajjesi. [3] K -rākkhanakā, Bi -rakkhikā. [4] so Bi Bp; K naṁ. [5] Bi katvā. [6] Bi pāruṁpetvā. [7] Bi yavakhette. [8] Bi upasaṁkamituṁ. [9] Bi byagghassa. [10] Bi atheso. [11] Bi ta byasana-. [12] so Bi Bp; K naṁ. [13] K va. [14] so Bp; K nan, Bi san. [15] K pārupato. [16] Bi ciraṁ. [17] Bi ravamānevacesa. [18] Bi adds nippanno. [19] so Bp; K pakkami, Bi pakkammi. [20] Bi dhammadesanaṁ. [21] Bi -kasako. [22] Bi adds navamaṁ.

10. Sīlānisaṁsajātaka.

Passa saddhāya[1] **sīlassā** 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ **saddhaṁ upāsakaṁ** ārabbha kathesi. So kira saddho pasanno ariyasāvako ekadivasaṁ Jetavanaṁ gacchanto sāyaṁ Aciravatītīraṁ[2] gantvā nāvike nāvaṁ tīre ṭhapetvā dhammasavanatthāya gate titthe[3] nāvaṁ adisvā buddhārammaṇaṁ pītiṁ gahetvā nadiṁ otari. Pādā udakamhi na osīdiṁsu. So paṭhavītale gacchanto viya vemajjhaṁ[4] gatakāle vīcī[5] passi. Ath' assa buddhārammaṇā pīti mandā jātā, pādā osīdituṁ ārabhiṁsu. So pana buddhārammaṇaṁ pītiṁ daḷhaṁ katvā udakapiṭṭhen' eva gantvā Jetavanaṁ pavisitvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā „upāsaka kacci maggaṁ āgacchanto appakilamathena āgato sîti" pucchitvā „bhante buddhārammaṇaṁ pītiṁ gahetvā udakapiṭṭhe patiṭṭhaṁ labhitvā paṭhaviṁ maddanto viya āgato 'mhîti" vutte „na kho upāsaka tvaṁ ñeva Buddhaguṇe anussaritvā patiṭṭhaṁ laddho, pubbe pi upāsakā[6] samuddamajjhe nāvāya bhinnāya Buddhaguṇe anussarantā patiṭṭhaṁ labhiṁsū" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte **Kassapasammāsambuddhakāle** sotāpanno **ariyasāvako** ekena nahāpitakuṭumbikena saddhiṁ nāvaṁ abhirūhi[7]. Tassa nahāpitassa bhariyā „ayya imassa sukhadukkhaṁ tava bhāro" ti nahāpitaṁ tassa[8] upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā[9] nāvā sattame divase samuddamajjhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmiṁ phalake nipannā ekaṁ dīpakaṁ pāpuṇiṁsu. Tattha so nahāpito sakuṇe māretvā pacitvā khādanto upāsakassâpi deti. Upāsako „alaṁ mayhaṁ" ti na khādati. So cintesi „imasmiṁ ṭhāne amhākaṁ ṭhapetvā tīṇi saraṇāni aññā patiṭṭhā[10] n' atthîti" so tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇe anussari[11]. Ath' assa anussarantassa anussarantassa tasmiṁ dīpake nibbatto Nāgarājā attano sarīraṁ mahānāvaṁ katvā māpesi.

10. Cfr. L. Feer in Journ. Asiat. 1875 VI, 260. [1] Bⁱ saddāya, K sabbā. [2] Bⁱ avivaratinadītīraṁ. [3] Bⁱ titte. [4] Bⁱ vemajhe. [5] Bⁱ vigi. [6] Bⁱ -ka. [7] K -ruhi, Bⁱ -rūyhi. [8] so Bᵈ; K nahāpitassa, Bⁱ nhāpitaṁ. [9] Bⁱ athassa. [10] Bⁱ addā nāma. [11] Bⁱ anussarati.

Samuddadevatā niyāmako[1] ahosi. Nāvā sattahi ratanehi pūrayittha. Tayo kūpakā indanīlamaṇimayā ahesuṁ, sovaṇṇamayo lakāro[2], rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni padarāni[3]. Samuddadevatā nāvāya ṭhatvā „atthi Jambudīpagāmikā“ ti ghosesi. Upāsako „mayaṁ gamissāmā“ 'ti āha. „Tena hi ehi, nāvaṁ abhirūhā[4]“ 'ti. So nāvaṁ abhirūhitvā[5] nahāpitaṁ pakkosi. Samuddadevatā[6] „tuyhaṁ yeva[7] labbhati na etassā“ ti āha. „Kiṁkāraṇā“ ti. „Etassa sīlaguṇācāro n' atthi, taṁ kāraṇaṁ, ahaṁ hi[8] tuyhaṁ nāvaṁ āhariṁ na etassā“ ti. „Hotu, ahaṁ attanā[9] dinnadāne[10] rakkhitasīle[11] bhāvitabhāvanāya etassa pattiṁ dammîti“. Nahāpito „anumodāmi sāmîti“ āha. Devatā „idāni gaṇhissāmîti“ taṁ hi[12] āropetvā ubho pi jane samuddā nikkhametvā[13] nadiyā Bārāṇasiṁ gantvā attano ānubhāvena dvinnaṁ pi tesaṁ gehe dhanaṁ patiṭṭhāpetvā „paṇḍiteh' eva nāma[14] saddhiṁ saṁsaggo nāma kātabbo ti, sace hi imassa[15] nahāpitassa iminā upāsakena saddhiṁ saṁsaggo na[16] bhavissa samuddamajjhe yeva nassissatîti[17]“ paṇḍitasaṁsaggassa[18] guṇaṁ kathayamānā imā gāthā[19] avoca:

1. Passa saddhāya sīlassa cāgassa ca ayaṁ phalaṁ:
   nāgo nāvāya vaṇṇena saddhaṁ vahati upāsakaṁ. 77.

2. Sabbhir eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ,
   sataṁ hi sannivāsena sotthiṁ gacchati nahāpito ti. 78.

Tattha passā 'ti kañci[20] aniyāmetvā[21] passathā 'ti ālapati, saddhāyā 'ti lokiyalokuttarāya sīle, pi es' eva nayo, cāgassā 'ti deyyadhammapariccāgassa c' eva kilesapariccāgassa ca, ayaṁ phalan ti idaṁ phalaguṇaṁ ānisaṁsan ti attho, atha vā cāgassa ca phalaṁ passa: ayaṁ nāgo nāvāya vaṇṇenā 'ti evaṁ p' ettha attho daṭṭhabbo, nāvāya vaṇṇenā ti nāvāya saṇṭhānena, saddhan ti tīsu ratanesu[22] patiṭṭhitasaddhaṁ[23], sabbhir evā 'ti paṇḍitehi

[1] B^i niyyāmako manavo. [2] B^i sovaṇṇamayā laṅkāro. [3] B^i piyanipiyani. [4] K -ruhā, B^i -rūyhā. [5] K -ruhitvā, B^i -rūyhitvā. [6] K -tāya. [7] B^i tuyhaññeva. [8] B^i omits hi. [9] B^i attano. [10] B^i B^p -nena. [11] B^i B^p -lena. [12] B^i pi. [13] B^i -mitvā. [14] B^i omits nāma. [15] K vassa. [16] B^i nā. [17] both MSS. -ssati. [18] B^i paṇḍitassa-. [19] B^i gāthāyo. [20] B^i kiñci. [21] B^p aniyametvā. [22] B^i saraṇesu. [23] B^i patiṭṭhataṁsaddhaṁ.

yeva, samāsetbā ti ekato āvaseyya upavaseyya[1] vaseyyā[2] 'ti attho, kubbethā 'ti kareyya, santhavan ti mittasanthavaṁ, taṇhāsanthavo pana kenaci saddhiṁ na kātabbo, nahāpito ti nahāpitakuṭumbiko, nahāpito[3] ti pi pāṭho.

Evaṁ samuddadevatā ākāse ṭhatvā dhammaṁ desetvā ovaditvā Nāgarājānaṁ gaṇhitvā attano vimānam eva agamāsi. 5

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sakadāgāmiphale patiṭṭhahi) „Tadā sotāpannaupāsako parinibbāyi, Nāgarājā Sāriputto ahosi[4], samuddadevatā aham evā" 'ti. Sīlānisaṁsajātakaṁ[5]. Asadisavaggo catuttho. 10

5. RUHAKAVAGGA.

1. Ruhakajātaka.

Api ruhakacchinnâpîti[6]. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ Aṭṭhanipāte Indriyajātake āvibhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ „ayan te bhikkhu itthī[7] anatthakārikā, pubbe pi te esā sarājikāya[8] parisāya majjhe lajjāpetvā gehā[9] nikkhamanākāraṁ[10] kāresîti" vatvā atītaṁ āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṁ kāresi. Tassa Ruhako[11] nāma purohito ahosi, Ruhakassa purāṇī brāhmaṇī bhariyā. Rājā brāhmaṇassa assabhaṇḍakena alaṁkaritvā assaṁ adāsi. So taṁ assam āruyha rañño upaṭṭhānaṁ gacchati. Atha naṁ alaṁkatassa assassa piṭṭhe nisīditvā gacchantaṁ disvā tahaṁ tahaṁ ṭhitā manussā „aho[12] assassa[13] rūpaṁ, aho asso sobhatîti" assam eva pasaṁsanti. So gehaṁ āgantvā pāsādaṁ āruyha bhariyaṁ āmantesi: 20 25

[1] Bi āvāseyya upavaseyyā. [2] Bi omits vaseyyā. [3] so K; Bi nhā-. [4] K omits ahosi. [5] Bi adds dasamaṁ. [6] Bi ambho duhakacchannāpiti. [7] Bi iti. [8] both MSS. -kāyaṁ. [9] Bi gehe. [10] K anikkha-. [11] Bp rūha-, Bi duha-. [12] Bi ambho. [13] Bi assa-

„bhadde amhākaṁ asso ativiya sobhati, ubhosu passesu ṭhitā manussā amhākaṁ assam eva vaṇṇentîti“. Sā pana brāhmaṇī thokaṁ chinnikā[1] dhuttikadhātukā, tena naṁ evam āha: „ayya tvaṁ assassa sobhanakāraṇaṁ na jānāsi, ayaṁ asso attano alaṁkataṁ assabhaṇḍakaṁ nissāya sobhati, sace tvam pi asso viya sobhitukāmo assabhaṇḍakaṁ piḷandhitvā[2] antaravīthim oruyha asso viya pāde koṭṭayamāno[3] gantvā rājānaṁ passasi[4] rājâpi taṁ vaṇṇayissati manussâpi taṁ ñeva vaṇṇayissantîti“. So ummattakajātiko[5] brāhmaṇo tassā vacanaṁ sutvā „iminā nāma kāraṇen' esā[6] vadatîti“ ajānitvā tathāsaññī[7] hutvā tathā akāsi. Ye ye passanti te te parihāsaṁ karontā „sobhati ācariyo“ ti vadiṁsu. Rājā pana naṁ „kiṁ[8] ācariya pittan te kupitaṁ[9], ummattiko si jāto“ ti ādīni vatvā lajjāpesi. Tasmiṁ kāle brāhmaṇo „ayuttakaṁ mayā katan“ ti lajjito[10] brāhmaṇiyā kujjhitvā „tāy' amhi sarājikāya senāya antare lajjāpito ti[11], pothetvā taṁ nikkaḍḍhissāmîti“ gehaṁ agamāsi. Dhuttibrāhmaṇī tassa kujjhitvā āgamanabhāvaṁ ñatvā puretaraṁ ñeva culladvārena nikkhamitvā rājanivesanaṁ gantvā catuhapañcāhaṁ tatth' eva ahosi. Rājā taṁ kāraṇaṁ ñatvā purohitaṁ pakkosāpetvā „ācariya mātugāmassa nāma doso hoti yeva, brāhmaṇiyā khamituṁ vaṭṭatîti“ khamāpanatthāya paṭhamaṁ gātham āha:

1. Api[12] Ruhaka-cchinnâpi[13] jiyā[14] sandhiyyate[15] puna,
sandhiyyassu[16] purāṇiyā[17], mā kodhassa vasaṁ gamîti. 79.

Tatthâyaṁ saṁkhepattho: bho Ruhaka nanu chinnâpi[18] dhanujiyā puna sandhiyyati[19] ghaṭīyati[20], evam tvam pi purāṇiyā saddhiṁ[21] sandhiyyassu[22], kodhassa vasaṁ mā gamîti[23]

[1] B^i chindikā chindihirotabbā, B^p chindikā. [2] B^i pil-. [3] K koṭṭhayamāno, B^i koṭṭiyamāno, B^p koṭiyamāno. [4] both MSS. passa. [5] K ummatti-. [6] B^i kāraṇenasā. [7] K tathasaṁñī, B^i tathāsaññi. [8] B^i kiñci. [9] B^i kuppitaṁ. [10] B^i adds so. [11] so both MSS. [12] B^i ambho, B^p abhi. [13] K B^p rūhakacchinnāpi, B^i duhakicchannâsi. [14] B^i jīyā. [15] B^p sandhiyate, B^i saddhiyāte. [16] K B^p sandhiyassu, B^i saddhiyassu. [17] so B^p; K B^i -ṇiya. [18] B^i nunacchannāsi. [19] K B^p sandhiyati, B^i saddhiyati. [20] B^i ghaṭiyati. [21] B^i sandhi. [22] K B^i sandhiyassu, B^p ramassu. [23] B^i adds attho.

Taṁ sutvā Ruhako[1] dutiyaṁ[2] gātham āha:

2. Vijjamānāsu marūdvāsu[3] vijjamānesu kārisu
aññaṁ jiyaṁ karissāma[4], alaṁ ñeva purāṇiyā ti. 80.

Tass' attho: mahārāja marucavākesu[5] ca jiyakāresu[6] ca manussesu vijjamānesu aññaṁ jiyaṁ karissāma[4], imāya jiṇṇāya[7] purāṇiyā jiyāya alaṁ, n' atthi me koci attho ti. 5

Evañ ca pana vatvā taṁ nīharitvā aññaṁ brāhmaṇiṁ ānesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā purāṇī purāṇadutiyakā ahosi, Ruhako ukkaṇṭhitabhikkhu, 10 Bārāṇasirājā pana aham evā“ 'ti. Ruhakajātakaṁ[8].

2. Sirikāḷakaṇṇijātaka.

Itthī siyā rūpavatîti. Idaṁ Sirikāḷakaṇṇijātakaṁ Mahāummaggajātake āvibhavissatîti[9]. Sirikāḷakaṇṇijātakaṁ[10].

3. Cullapadumajātaka. 15

Ayam eva sā aham pi so anañño ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ[11] Ummadantijātake āvibhavissati. So pana bhikkhu Satthārā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccaṁ Bhagavā“ 'ti vatvā „ko pana taṁ[12] ukkaṇṭhāpetîti“ vutte „ahaṁ 20 bhante ekaṁ alaṁkatapaṭiyattaṁ mātugāmam disvā kilesānuvattako hutvā ukkaṇṭhito“ ti āha. Atha naṁ Satthā „bhikkhu, mātugāmo nāma akataññū mitadūbhī[13], thaddhahadayā porāṇakapaṇḍitâpi attano dakkhiṇajannulohitaṁ[14] pāyetvā[15] yāvajīvitaṁ[16] dānam pi datvā mātugāmassa cittaṁ na labhiṁsū“ 'ti vatvā atītaṁ āhari: 25

[1] Bi nuhato, Bp rūhako. [2] Bi nutiyaṁ. [3] Bp muduvākesu, Bi vijjamānesu mudūsu. [4] Bi -mi. [5] Bp muduvākesu, Bi dhanukāramudukesu [6] Bi jiyākārakesu. [7] Bi chinnāya, K jinnāya. [8] Bi duhakajātakaṁ paṭhamaṁ. [9] K -ssati. [10] K omits Sirikāḷakaṇṇijātakaṁ, Bi Sirikālakaṇṇijātakaṁ dutiyaṁ. [11] Bi vatthu. [12] Bi tvaṁ. [13] K dubhi, Bi -dubbhi. [14] Bi -jaṇṇu-. [15] Bi pātetvā. [16] both K and Bi -vita.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tasmiṁ aggamahesiyā kucchimhi nibbatti, nāmagahaṇadivase c' assa[1] Padumakumāro ti nāmaṁ akaṁsu. Tassa aparena[2] cha kaniṭṭhabhātikā ahesuṁ. Te satta pi janā anupubbena vuddhippattā gharāvāsaṁ gahetvā rañño sahāyā viya vicaranti. Ath' ekadivasaṁ rājā[3] rājaṅgaṇaṁ olokento ṭhito te mahāparivārena rājūpaṭṭhānaṁ[4] āgacchante[5] disvā „ime maṁ vadhitvā rajjaṁ pi gaṇheyyun" ti āsaṁkaṁ uppādetvā te pakkosāpetvā „tātā[6], tumhe imasmiṁ nagare vasituṁ na labhatha, aññattha[7] gantvā mam' accayena āgantvā kulasantakaṁ rajjaṁ gaṇhathā[8]" 'ti āha. Te pitu vacanaṁ sampaṭicchitvā roditvā kanditvā[9] attano gharāni gantvā pajāpatiyo ādāya „yattha vā tattha vā gantvā jīvissāmā" 'ti nagarā nikkhamitvā maggaṁ gacchantā ekaṁ kantāraṁ patvā annapānaṁ alabhamānā khudaṁ adhivāsetuṁ asakkontā „mayaṁ jīvamānā itthiyo labhissāmā" 'ti kaniṭṭhassa[10] bhariyaṁ māretvā terasa koṭṭhāse[11] katvā maṁsaṁ khādiṁsu. Bodhisatto ca[12] attano bhariyā ca laddhakoṭṭhāsesu ekaṁ ṭhapetvā ekaṁ dve pi khādiṁsu. Evaṁ cha divase cha itthiyo māretvā maṁsaṁ khādiṁsu. Bodhisatto punadivase ekekaṁ ṭhapetvā cha koṭṭhāse ṭhapesi. Sattame divase „Bodhisattassa bhariyaṁ māressāmā" 'ti vutte Bodhisatto te cha koṭṭhāse tesaṁ datvā[13] „ime cha koṭṭhāse[14] khādatha, sve jānissāmîti[15]" vatvā tesaṁ maṁsaṁ khāditvā niddāyanakāle bhariyaṁ gahetvā palāyi. Sā thokaṁ gantvā „gantuṁ na sakkomi sāmîti[16]" āha. Atha naṁ Bodhisatto khandhenâdāya aruṇuggamanavelāya kantārā nikkhami. Sā suriye uggate „pipāsitâmhi[17] sāmîti" āha. Bodhisatto „bhadde udakaṁ n' atthîti" vatvā punappunaṁ[18] kathite khaggena dakkhiṇajannuṁ[19]

[1] K vassa. [2] B^i apare. [3] B^i omits rājā. [4] K rāju-. [5] B^i gacchante. [6] B^i tāta. [7] B^i aññatra. [8] B^i gaṇhāthā. [9] B^i omits kanditvā. [10] B^i kaniṭha. [11] B^i koṭhāsaṁ. [12] B^i omits ca. [13] B^i adds sajjatāva. [14] B^i adds ye. [15] B^i -māti. [16] B^i omits sāmī. [17] K pipāsitā. [18] K -na. [19] K dakkhiṇajantuṁ, B^i padakkhaṇajaṇṇuṁ.

paharitvā[1] „bhadde pānīyaṁ n' atthi, idaṁ pana me dakkhiṇajannulohitaṁ[2] pivamānā nisīdā“ 'ti āha. Sā tathā akāsi. Te anupubbena Mahāgaṅgaṁ patvā pivitvā[3] ca nahātvā ca phalāphalaṁ khāditvā phāsukaṭṭhāne[4] vissamitvā ekasmiṁ Gaṅgānivattane assamapadaṁ māpetvā vāsaṁ kappesuṁ. Ath' ekadivasaṁ[5] upari Gaṅgāya rājāparādhikaṁ[6] coraṁ hatthapāde ca kaṇṇanāsañ ca chinditvā[7] ekasmiṁ ammaṇake[8] nipajjāpetvā[9] Mahāgaṅgāya pavāhesuṁ. So mahantaṁ aṭṭassaraṁ[10] karonto taṁ ṭhānaṁ pāpuṇi. Bodhisatto tassa karuṇaṁ paridevitasaddaṁ sutvā „dukkhappatto satto mayi ṭhite mā nassîti“ Gaṅgātīraṁ gantvā taṁ uttāretvā assamapadaṁ ānetvā kāsāvadhopanalepanādīhi[11] vaṇapaṭikammaṁ akāsi. Bhariyā pan' assa „evarūpaṁ nāma koṇṭhaṁ[12] Gaṅgāya āvāhetvā[13] paṭijagganto[14] vicaratîti[15]“ vatvā taṁ[16] koṇṭhaṁ[17] jigucchamānā nuṭṭhubhantī[18] vicarati. Bodhisatto tassa vaṇesu saṁvirūḷhesu[19] bhariyāya saddhiṁ taṁ assamapade katvā aṭavito phalāphalāni āharitvā tañ ca bhariyañ ca poseti[20]. Etesu evaṁ vasantesu sā itthi[21] tasmiṁ kuṇṭhe[22] paṭibaddhacittā hutvā tena saddhiṁ anācāraṁ caritvā eten' upāyena Bodhisattaṁ māretukāmā hutvā evam āha: „sāmi, ahaṁ tumhākaṁ aṁse nisīditvā kantārā nikkhamamānā etaṁ pabbataṁ oloketvā 'ayye pabbate[23] nibbattadevate sace ahaṁ sāmikena saddhiṁ ārogā jīvitaṁ labhissāmi balikammaṁ[24] te karissāmîti' āyāciṁ[25], sā maṁ idāni uttāseti[26], karom' assā balikamman“ ti. Bodhisatto taṁ māyaṁ ajānanto sādhū 'ti sampaṭicchitvā balikammaṁ sajjetvā tāya balibhājanaṁ gāhāpetvā pabbatamatthakaṁ abhirūhi[27]. Atha

[1] Bi pasāretvā. [2] K -jantu-, Bi -jaṇṇu-. [3] K pitvā. [4] Bi -kaṭhānesu. [5] K athekaṁ. [6] K rājaparādhikaṁ, Bi rājāparājādhikaṁ. [7] Bi bhinditvā. [8] Bi ampaṇake. [9] Bi nissajjāpetvā. [10] Bi aṭṭasaraṁ. [11] Bi tasāvasocanale-. [12] K koṇṭhaṁ corr. to koṇṭaṁ, Bi koṇṭha, Bp kuṇṭhaṁ. [13] K adds chaṭṭitaṁ, Bi pavāhetvā. [14] Bp parijag-. [15] K vicarantīti. [16] K naṁ. [17] Bi koṇṭhaṁ, K koṇṭhaṁ corr. to koṇṭaṁ. [18] K -tīti, Bi nuṭhatantīti. [19] Bi vakesu virūlesu. [20] Bi posesi. [21] K itthī. [22] so K Bp; Bi koṇṭha. [23] Bi pabbatamhi. [24] Bi -kampante. [25] Bi -ci. [26] Bi uttāpeti. [27] K -ruhi, Bi -rūyhi.

naṁ sā evam āha: „sāmi, devatā no pi tvaṁ ñeva uttamadevatā, paṭhamaṁ tāva taṁ[1] vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇaṁ katvā vanditvā pacchā devatāya balikammaṁ karissāmîti[2]" sā Bodhisattaṁ papātābhimukhaṁ ṭhapetvā vanapupphehi pūjetvā
5 padakkhiṇaṁ katvā vanditukāmā viya hutvā piṭṭhipasse ṭhatvā piṭṭhiyaṁ paharitvā papāte pātetvā „diṭṭhā me va[3] paccāmittassa piṭṭhîti" tuṭṭhamānasā pabbatā orohitvā koṇṭhassa[4] santikaṁ agamāsi. Bodhisatto pi papātānusārena[5] pabbatā patanto[6] udumbararukkhamatthake ekasmiṁ akaṇṭake[7] pattasañchanne
10 gumbe laggi, heṭṭhāpabbataṁ pana orohituṁ na sakkā, so udumbarāni khāditvā sākhantare nisīdi. Ath' eko mahāsarīro godharājā heṭṭhāpabbatapādato abhirūhitvā[8] tasmiṁ udumbare phalāni khādati. So taṁ divasaṁ Bodhisattaṁ disvā palāyi. Punadivase āgantvā ekasmiṁ passe phalāni khāditvā pakkāmi.
15 Evaṁ punappunaṁ[9] āgacchanto Bodhisattena saddhiṁ vissāsaṁ āpajjitvā „tvaṁ[10] imaṁ ṭhānaṁ kathaṁ āgato sîti" pucchitvā „iminā nāma kāraṇenā" 'ti vutte „tena hi mā bhāyîti" vatvā Bodhisattaṁ attano piṭṭhiyaṁ nipajjāpetvā otāretvā araññato nikkhamitvā mahāmagge[11] ṭhapetvā „iminā maggena gaccha-
20 thā[12]" 'ti uyyojetvā araññam eva pāvisi. Bodhisatto ekaṁ gāmakaṁ gantvā tattha vasanto pitu kālakatabhāvaṁ[13] sutvā Bārāṇasiṁ gantvā kulasantake rajje patiṭṭhāya Padumarājā nāma hutvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjaṁ kārento catusu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-
25 sālāyo kāretvā devasikaṁ cha satasahassāni vissajjetvā dānaṁ adāsi. Sâpi kho pāpitthi taṁ koṇṭhaṁ[14] khandhe nisīdāpetvā araññā nikkhamitvā manussapathe bhikkhaṁ caramānā yāgubhattaṁ saṁharitvā[15] taṁ koṇṭhaṁ[14] posesi[16]. „Ayaṁ[17] te kiṁ

[1] Bi tvaṁ. [2] Bi -ssāmā ti. [3] Bi Bp omit va. [4] Bp kuṇṭhassa, Bi koṇṭhaṁkassā, K koṇṭassa. [5] K papātataṭānu-, Bp pabbatānu-. [6] K papatanto. [7] Bi ataṇḍake. [8] Bi -rūyhitvā. [9] K -na. [10] K omits tvaṁ. [11] Bi -maggena. [12] Bi gacchāhi. [13] Bi kālaṅkata-. [14] Bp kuṇṭhaṁ, K koṇṭaṁ. [15] so Bp; K saṁgharitvā, Bi saṅgharitvā. [16] so K Bp; Bi poseti. [17] Bi manussāyan, Bp manussā ayaṁ.

hotîti" pucchiyamānā „ahaṁ etassa[1] mātuladhītā[2], pitucchāputto me esa, etass' eva maṁ adaṁsu, sâhaṁ vajjhappattam[3] pi attano sāmikaṁ ukkhipitvā pariharantī[4] bhikkhaṁ caritvā posemîti" āha[5]. Manussā „ayaṁ patibbatā" ti tato paṭṭhāya bahutaraṁ yāgubhattaṁ adaṁsu. Apare naṁ[6] evam āhaṁsu: 5
„tvaṁ mā evaṁ vicari, Padumarājā Bārāṇasiyaṁ rajjaṁ kāreti[7], sakala-Jambudīpaṁ saṁkhobhetvā dānaṁ deti, so taṁ disvā tussissati, tuṭṭho te[8] bahuṁ dhanaṁ dassati, tava sāmikaṁ idha nisīdāpetvā gacchathā[9]" 'ti thiraṁ katvā vettapacchiṁ adaṁsu. Sā anācārā taṁ[10] konṭhaṁ[11] vettapacchiyaṁ nisīdāpetvā pacchiṁ 10
ukkhipitvā Bārāṇasiṁ gantvā dānasālāsu bhuñjamānā vicarati. Bodhisatto alaṁkatahatthikkhandhavaragato dānaggaṁ gantvā aṭṭhannaṁ vā dasannaṁ vā sahatthā dānaṁ datvā puna gehaṁ gacchati. Sā anācārā taṁ[10] konṭhaṁ[11] pacchiyaṁ nisīdāpetvā pacchiṁ[12] ukkhipitvā tassa gamanamagge aṭṭhāsi. Rājā disvā 15
„kiṁ etan" ti pucchi. „Ekā deva patibbatā" ti. Atha naṁ pakkosāpetvā sañjānitvā[13] konṭhaṁ[14] pacchito nīharāpetvā[15] „ayaṁ te kiṁ hotîti" pucchi. Sā[16] „pitucchāputto me deva kuladattiyo[17] sāmiko" ti āha. Manussā taṁ[18] antaraṁ ajānantā „aho patidevatā" ti ādīni vatvā taṁ anācāritthiṁ vaṇṇayiṁsu. 20
Puna rājā taṁ[18] „ayan[19] te konṭho[20] kulladattiko[16] sāmiyo[21]" ti pucchi. Sā rājānaṁ asañjānantī „āma devā" 'ti sūrā hutvā kathesi. Atha naṁ rājā „kiṁ esa Bārāṇasirañño putto, nanu tvaṁ Padumakumārassa bhariyā asukarañño dhītā, asukā nāma mama jannulohitaṁ[22] pivitvā[23] imasmiṁ konṭhe[24] paṭibaddhacittā 25
maṁ papāte pātesi, sā dāni tvaṁ nalāṭena maccuṁ gahetvā maṁ[25] mato ti maññamānā imaṁ ṭhānaṁ āgatā, nanu ahaṁ

[1] Bi tassa [2] Bi mātulassadhītā, K mātuladhītā ti. [3] Bi vayappattā [4] Bi paricaranti, K pariharitvā. [5] K omits āha. [6] Bi janā. [7] Bi kāresi. [8] K omits te. [9] Bi gacchā [10] K naṁ. [11] so Bi; K konṭaṁ, Bp kuṇṭhaṁ. [12] Bi omits pacchiṁ. [13] Bi saṁjā-. [14] so Bp; K konṭaṁ, Bi konṭha. [15] both MSS. ni-. [16] Bi sāmi. [17] Bi kuladatthiko. [18] K omits taṁ. [19] Bi ayaṁ. [20] so Bp, K kuṇṭo, Bi konṭhe. [21] Bi sāmiko. [22] K jantu-, Bi jaṇṇu-. [23] Bi -tvāna. [24] so Bp Bi; K konṭe. [25] Bi mam.

jīvāmîti" vatvā amacce āmantetvā „bho amaccā, nanu ahaṁ[1] tumhehi puṭṭho evaṁ kathesi[2]: 'mama cha kaniṭṭhabhātikā cha itthiyo māretvā maṁsaṁ khādiṁsu, ahaṁ pana mayhaṁ bhariyaṁ ārogaṁ katvā Gaṅgātīraṁ netvā[3] assamapade vasanto 5 ekaṁ vajjhappattaṁ koṇṭhaṁ[4] uttāretvā paṭijaggiṁ, sā itthi paṭibaddhacittā maṁ pabbatapāde papātesi[5], ahaṁ attano mettacittatāya[6] jīvitaṁ labhin'[7] ti, yāya ahaṁ pabbatā pātito na sā[8] aññā esā[9] dussīlā[10], so pi vajjhappatto[11] koṇṭho[12] na añño ayam evā" 'ti vatvā imā gāthā avoca:

10 1. Ayam eva sā[13] aham pi so anañño,
ayam eva so[14] hatthacchinno anañño
yam āha[15] 'komārapatī[16] maman' ti,
vajjh' itthiyo[17], n' atthi itthīsu saccaṁ. 81.

2. Imañ ca jammaṁ musalena hantvā
15 luddaṁ[18] chavaṁ paradārūpaseviṁ
imissā ca naṁ pāpapatibbatāya
jīvantiyā chindatha kaṇṇanāsan ti. 82.

Tattha yam āha[15] komārapatī[19] maman ti yaṁ ca sā[20] ayaṁ me[21] komārapati[19] kuladattiyo[22] sāmiko ti āha[23] ayam eva so anañño[24], yam āhu 20 komārapatîti pi pāṭho, ayam eva[25] hi potthakesu likhito, tassâpi[26] ayam ev' attho, vacanavipallāso pan' ettha veditabbo, yaṁ[27] hi[28] raññā vuttaṁ tad eva idha āgataṁ, vajjhitthiyo ti itthiyo nāma vajjhā vadhitabbā, evaṁ n' atthi itthīsu saccan ti etāsu sabhāvo nām' eko n' atthi, imaṁ jamman ti ādi ubhinnam pi tesaṁ daṇḍāropanavasena[29] vuttaṁ, tattha jamman ti lāmakan, 25 musalena hantvā ti musalena hanitvā[30] pothetvā atthīni bhañjantā[31] cuṇṇavicuṇṇaṁ katvā, luddan ti dāruṇaṁ, chavan ti guṇābhāvena nijjīvaṁ matasadisaṁ,

[1] Bp ayaṁ. [2] so all three MSS. [3] Bi gaṁtvā. [4] so Bp Bi; K koṇṭaṁ. [5] Bi pātesi. [6] K cittāya. [7] Bi labhan. [8] Bi hi. [9] Bi esāsā. [10] Bi adds ti. [11] Bi pajhappatto. [12] so Bi; K koṇṭo, Bp kuṇṭho. [13] Bi assamevosā. [14] Bi assamevaso. [15] Bi yamāhu. [16] Bi komārupati. [17] Bi vijhittiyo. [18] Bi luddhaṁ. [19] Bi komāripati. [20] Bi yaṁ esā. [21] Bi ayameva. [22] Bi kuladatthiko. [23] Bi āha. [24] Bi na añño. [25] Bi sayamevā. [26] so Bi; K tasmā pi, Bp so pi. [27] K omits yaṁ. [28] Bi adds tena. [29] so Bp; K daṇḍāṇāpanavasena, Bi dantāropana-. [30] Bi paharitvā. [31] Bi atthini bhuñjanto.

imissā ca nan ti ettha nan ti nipātamattaṁ imissā ca pāpapatibbatāya anācārāya dussīlāya jīvantiyā va kaṇṇanāsaṁ chindathā 'ti attho.

Bodhisatto kodhaṁ adhivāsetuṁ asakkonto evaṁ tesaṁ daṇḍaṁ āṇāpetvâpi na tathā kāresi, kopaṁ[1] pana mandaṁ katvā yathā sā pacchiṁ sīsato oropetuṁ[2] na sakkoti evaṁ gāḷhaṁ bandhāpetvā koṇṭhaṁ[3] tattha pakkhipāpetvā attano vijitā[4] nīharāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetva jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā cha bhātaro aññatarā[5] therā ahesuṁ[6], bhariyā Ciñcamāṇavikā[7], koṇṭho[8] Devadatto[9], godharājā Anando[9], Padumarājā pana aham evā" 'ti. Cullapadumajātakaṁ[10].

4. Maṇicorajātaka.

Na santi devā pavasanti nūnā 'ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto parisakkanaṁ Devadattaṁ ārabbha kathesi. Devadatto vadhāya parisakkatîti sutvā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayhaṁ vadhāya parisakkati yeva, parisakkanto pi pana maṁ vadhituṁ na sakkhîti" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Bārāṇasito avidūre gāmake gahapatikule nibbatti. Ath' assa vayappattassa Bārāṇasito kuladhītaraṁ ānesuṁ. Sā piyā[11] ahosi abhirūpā dassanīyā devaccharā viya pupphalatā viya laḷamānā[12] mattakinnarī viya ca Sujātā[13] ti nāmena patibbatā sīlācārasampannā vattasampannā, niccakālaṁ pi 'ssā pativattaṁ[14] sassuvattaṁ[15] sasuravattañ ca kataṁ eva[16] hoti, sā Bodhisattassa piyā ahosi manāpā[17]. Iti te ubho

[1] Bi Bp kodhaṁ. [2] K oropituṁ. [3] so Bp Bi; K koṇṭaṁ. [4] Bi jīvitā. [5] Bi aññatara. [6] Bi ahesanti. [7] Bi ciñcimanadhikā, K ciñcāmānavikā. [8] K koṇṭo. [9] Bi adds ahosi. [10] Bi adds tatiyaṁ. [11] Bi suvaṇṇavaṇṇā. [12] Bi vilāsamānā. [13] Bi catu jātādiṁ. [14] Bi pīyātipatippataṁ, K pissāpanivattaṁ, Bp sā patibbatā. [15] Bi sassu. [16] Bi katamo. [17] Bi pīyā manāpā ahoti.

pi pamodamānā ekacittā samaggavāsaṁ vasiṁsu. Ath' ekadivasaṁ Sujātā[1] „mātāpitaro daṭṭhukām' mhîti[2]" Bodhisattassa ārocesi. So „sādhu bhadde, maggapātheyyaṁ[3] pahonakaṁ[4] paṭiyādehîti" khajjakavikatiṁ pacāpetvā khajjakādīni yānake ṭhapetvā yānakaṁ pājento[5] yānakassa purato ahosi, itarā pacchato. Te nagarasamīpaṁ gantvā yānakaṁ mocetvā nahātvā[6] bhuñjiṁsu. Puna Bodhisatto yānakaṁ yojetvā purato nisīdi, Sujātā[7] vatthāni parivattetvā alaṁkaritvā pacchato nisīdi. Yānakassa antonagaraṁ paviṭṭhakāle Bārāṇasirājā hatthikkhandhavaragato nagaraṁ padakkhiṇaṁ karonto[8] taṁ padesaṁ[9] agamāsi. Sujātā[7] otaritvā yānakassa pacchato padasā[10] pāyāsi. Rājā taṁ[11] disvā tassā rūpasampattiyā ākaḍḍhiyamānalocano paṭibaddhacitto hutvā ekaṁ amaccaṁ[12] „gaccha[13] etissā sassāmikabhāvaṁ vā assāmikabhāvaṁ vā[14] jānāhîti" pesesi[15]. So gantvā tassā sassāmikabhāvaṁ[16] ñatvā „sassāmikā[17] kira[18] deva[19], yānake nisinno puriso etissā sāmiko" ti āha. Rājā paṭibaddhacittataṁ[20] vinodetuṁ asakkonto kilesāturo hutvā „ekena naṁ upāyena mārāpetvā itthiṁ gahessāmîti" cintetvā ekaṁ purisaṁ āmantetvā „gaccha bho, imaṁ cūḷāmaṇiṁ vīthiṁ gacchanto viya hutvā etassa purisassa yānake pakkhipitvā ehîti[21]" cūḷāmaṇiṁ datvā uyyojesi. So „sādhū" 'ti taṁ gahetvā gantvā[22] yānake ṭhapetvā „ṭhapito me devā" 'ti āgantvā ārocesi[23]. Rājā „cūḷāmaṇi[24] me naṭṭho[25]" ti āha. Manussā ekakolāhalaṁ akaṁsu. Rājā „sabbadvārāni pidahitvā sañcāraṁ chinditvā coraṁ pariyesathā" 'ti āha. Rājapurisā tathā akaṁsu. Nagaraṁ ekaṁ[26] saṁkhobhaṁ ahosi. Itaro puriso manusse gahetvā Bodhisattassa santikaṁ gantvā „bho, yānakaṁ ṭhapehi, rañño

[1] Bi sujātāpi, K sujā. [2] K -kāmoomhîti, Bi daṭhukāmamhîti. [3] K omits bhadde maggapātheyyaṁ. [4] K pahenakaṁ. [5] Bi pācanto. [6] Bi omits nahātvā. [7] Bi sujā. [8] Bi katvā. [9] Bi nagaraṁpadesaṁ. [10] Bi adds va. [11] K naṁ. [12] Bi adds āṇāpesi. [13] Bi adds tvaṁ. [14] Bi omits vā. [15] Bi pesehi. [16] K sāsami-, Bi asāmi-. [17] Bi asāmikā. [18] Bi omits kira. [19] Bi devāti. [20] Bi paṭibandhacittaṁ. [21] Bi adds vatvā. [22] Bi omits gantvā. [23] Bi devāti āha. [24] K -niṁ. [25] Bi naṭṭhā. [26] Bi eka.

cūḷāmaṇi naṭṭho[1], yānakaṁ sodhessāmā[2]" 'ti so yānakaṁ sodhento attanā[3] ṭhapitamaṇiṁ gahetvā Bodhisattaṁ gahetvā „maṇicoro[4]" ti hatthehi ca pādehi ca pothetvā pacchābāhaṁ bandhitvā netvā[5] „ayaṁ maṇicoro" ti rañño dassesuṁ[6]. Rājā[7] „sīsam assa chindathā" 'ti āṇāpesi. Atha naṁ rājapurisā[8] catukke[9] kasāhi tāḷentā dakkhiṇadvārena nagarā nikkhamāpesuṁ[10]. Sujātâpi yānakaṁ pahāya bāhā paggayha paridevamānā „sāmi[11], maṁ nissāya imaṁ dukkhaṁ patto sîti" paridevamānā pacchato pacchato[12] agamāsi. Rājapurisā „sīsaṁ assa chindissāmā" 'ti Bodhisattaṁ uttānaṁ nipajjāpesuṁ[13]. Taṁ disvā Sujātā attano sīlaguṇaṁ āvajjitvā[14] „n' atthi vata[15] maññe imasmiṁ loke sīlavantānaṁ viheṭhanake[16] pāpasāhasikamanusse nisedhetuṁ samatthā devatā[17] nāmā" 'ti ādīni paridevamānā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Na santi devā, pavasanti[18] nūna,
na hi[19] nūna santi idha lokapālā,
sahasā karontānaṁ asaññatānaṁ[20]
na hi[19] nūna santi paṭisedhitāro ti. 83.

Tattha na santi devā ti imasmiṁ loke sīlavantānaṁ olokanakā pāpānañ ca nisedhanakā na santi nūna devā ti, pavasanti nūnā 'ti evarūpesu vā kiccesu uppannesu nūna pavasanti[21] pavāsaṁ gacchanti, idha lokapālā ti imasmiṁ loke lokapālakasammatā samaṇabrāhmaṇâpi[22] sīlavantānaṁ anuggahakā[23] na hi[24] nūna santi, sahasā karontānaṁ asaññatānan[25] ti sahasā avīmaṁsitvā[26] sāhasikaṁ kammaṁ karontānaṁ dussīlānaṁ, paṭisedhitāro ti „evarupaṁ kammaṁ mā karittha, na labbhā etaṁ kātuṁ" ti[27] paṭisedhentā[28] ti[29].

Evaṁ tāya sīlasampannāya paridevamānāya Sakkassa devarañño nisinnāsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. Sakko „ko nu kho

[1] Bi naṭṭhāti. [2] Bi sothessāmi. [3] Bi attano. [4] so K Bp; Bi adds si. [5] Bi omits netvā. [6] Bi dassesi. [7] Bi rājāpi. [8] K -so. [9] K repeats catukke. [10] Bi nikkhamisu. [11] Bi sāmiko. [12] Bi only one pacchato. [13] Bi nisajjā-. [14] Bi Bp āvajjetvā. [15] Bi tava. [16] Bi viṭhehaṭhake, Bp viheṭṭhake. [17] Bi devā. [18] Bi papasanti. [19] so K Bp; Bi ha. [20] Bi asaññitānaṁ. [21] K pasavanti. [22] K brahmuno. [23] Bi anuggāhakā. [24] so Bp; K Bi ha. [25] Bi asaññitānan. [26] Bp avi-, K avamaṁsitvā, Bi āmāsitvā. [27] Bi ta. [28] Bi paṭisedhento, K paṭisedhantā. [29] Bi adds attho.

maṁ Sakkattato cāvetukāmo“ ti āvajjanto imaṁ kāraṇaṁ ñatvā „Bārāṇasirājā atipharusaṁ kammaṁ karoti, sīlasampannaṁ Sujātaṁ kilameti[1], gantuṁ dāni me[2] vaṭṭatîti[3]“ devalokā oruyha attano ānubhāvena hatthipiṭṭhe nisīditvā gacchantaṁ[4] pāpa-
5 rājānaṁ hatthito[5] otāretvā dhammagaṇḍikāya[6] uttānaṁ[7] nipajjāpetvā[8] Bodhisattaṁ ukkhipitvā sabbālaṁkārehi alaṁkaritvā rājavesaṁ gāhāpetvā hatthikhandhe nisīdāpesi. Pharasuṁ ukkhipitvā sīsaṁ chindantā rañño sīsaṁ chindiṁsu, chinnakāle[9] yeva c' assa rañño sīsabhāvaṁ jāniṁsu. Sakko devarājā dissa-
10 mānakasarīren' eva Bodhisattassa santikaṁ gantvā Bodhisattassa rājābhisekaṁ katvā[10] Sujātāya ca[11] aggamahesiṭṭhānaṁ[12] dāpesi. Amaccā c' eva brāhmaṇagahapatikādayo ca Sakkaṁ[13] devarājānaṁ disvā „adhammikarājā mārito, idāni amhehi sakkadattiko dhammikarājā laddho“ ti somanassappattā ahesuṁ.
15 Sakko pi ākāse ṭhatvā „ayaṁ vo sakkadattiko rājā[14] ito paṭṭhāya dhammena rajjaṁ kāressati[15], sace hi rājā adhammiko hoti devo akāle vassati kāle na vassati, chātakabhayaṁ rogabhayaṁ satthabhayan ti imāni tīṇi bhayāni upagatān' eva[16] hontîti“ ovadanto dutiyaṁ gātham āha:

20 2. Akāle vassatī tassa, kāle tassa na vassati,
saggā ca cavati ṭhānā, nanu so tāvatā hato ti. 84.

Tattha akāle ti adhammikassa rañño rajje ayutte kāle sassānaṁ pakkakāle vā lāyanamaddanādikāle vā devo vassati, kāle ti yuttapayuttakāle[17] vapanakāle taruṇasassakāle gabbhagahaṇakāle ca na vassati, saggā cavati ṭhānā ti sagga-
25 saṁkhātā ṭhānā devalokā ti attho, adhammikarājā hi appaṭilābhavasena devalokā cavati nāma, sagge pi vā[18] rajjaṁ karonto[19] adhammikarājā tato cavatîti pi attho, nanu so tāvatā hato ti nanu so adhammikarājā ettakena[20] hato hotîti,

[1] Bi kilamāpeti. [2] Bi me dāni. [3] Bi vattatīti. [4] Bi taṁ. [5] Bi hatthikhandhato. [6] so K Bp; Bi dhammabhaṇḍi-. [7] Bi utthānaṁ. [8] Bi uppajjāpetvā. [9] K chindakāle. [10] K omits katvā [11] Bi sujātāyeva, Bp sūjātaṁ yeva. [12] Bi -siṭhāne. [13] Bi sakka. [14] Bi adds laddho ti parisānaṁ ārocesi mahārāja tumhe pi. [15] Bi kāretha. [16] K anupagatāneva, Bi anuvātāne. [17] Bi adds pana. [18] Bi Bp omit vā. [19] Bi kārento. [20] Bi ettha-.

atha vā ekaṁsavācī[1] ettha nukāro: n' eso[2] ekaṁsena ettāvatā hato, aṭṭhasu pana mahānirayesu solasasu[3] ussadanirayesu dīgharattaṁ so haññissatîti ayam ettha attho.

Evaṁ Sakko mahājanassa ovādaṁ datvā attano devaṭṭhānam eva agamāsi. Bodhisatto pi dhammena rajjaṁ kāretvā saggapadaṁ[4] pūresi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā adhammikarājā Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, Sujātā Rāhulamātā, sakkadattiyarājā[5] pana aham evā 'ti. Maṇicorajātakaṁ[6].

5. Pabbatūpattharajātaka.

Pabbatūpatthare ramme ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṁ ārabbha kathesi. Kosalarañño kira eko amacco antepure[7] padussi[8]. Rājā parivīmaṁsamāno taṁ tattato[9] ñatvā „Satthu ārocessāmîti" Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā „bhante, amhākaṁ antepure eko amacco padussi[10], tassa kiṁ kātuṁ vaṭṭatîti[11]" pucchi. Atha naṁ Satthā „upakārako[12] te mahārāja so ca amacco[13] sā ca itthi piyā" ti pucchitvā „āma bhante, ativiya[14] upakārako, sakalaṁ rājakulaṁ sandhāreti, sâpi me[15] itthī[16] piyā" ti vutte „mahārāja, 'attano upakāresu[17] sevakesu piyāsu ca itthīsu[18] dubbhituṁ na sakkā' ti pubbe pi rājāno[19] paṇḍitānaṁ kathaṁ sutvā majjhattā[20] va ahesun" ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Ath' assa rañño eko amacco antepure padussi[21]. Rājā taṁ tattato[22] ñatvā[23] „amacco pi me bahūpakāro[24], ayaṁ itthī[16] pi[25] piyā, dve pi ime nāsetuṁ na

[1] Bi -ci. [2] Bi na so. [3] K solasesu. [4] Bi Bp saggapūraṁ. [5] Bi sakkadattissarājā. [6] Bi adds catutthaṁ. [7] K -pura, Bi -pūre. [8] both MSS. padussī. [9] Bi Bp tathato. [10] Bi -ssī. [11] Bi vattatī. [12] Bi upakāro. [13] K omits so ca amacco. [14] Bi atipiya. [15] Bi omits me. [16] Bi itthi. [17] Bi upakaraṇesu. [18] K itthī, Bi itthisu. [19] K omits rājāno. [20] so Bp; K majjhantā, Bi amajhattā. [21] Bi -ssī. [22] K tatthato corr. to tattato, Bi tatthato, Bp tathato. [23] Bi jānitvā. [24] Bi Bp bahupakāro. [25] Bi omits pi.

sakkā, paṇḍitāmaccaṁ pañhaṁ[1] pucchitvā sace sahitabbaṁ bhavissati sahissāmi, noce na sahissāmîti" Bodhisattaṁ pakkosāpetvā āsanaṁ datvā „paṇḍita, pañhaṁ pucchissāmîti" vatvā „puccha mahārāja, vissajjissāmîti" vutte pañhaṁ pucchanto
5 paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Pabbatūpatthare[2] ramme jātā pokkharaṇī sivā,
tam sigālo[3] apāpāsi[4] jānaṁ sīhena rakkhitan ti. 85.

Tattha pabbatūpatthare[5] ti Himavantapabbatapāde[6] pattharitvā[7] ṭhite[8] aṅgaṇaṭṭhāne ti attho, jātā pokkharaṇī sivā ti sītalā madhurodakapokkharaṇī
10 nibbattā, api ca pokkharasañchannā nadī pi pokkharaṇī yeva, apāpāsîti[9] apa iti upasaggo apāsîti[10] attho, jānaṁ sīhena rakkhitan ti sā pokkharaṇī sīhaparibhogā sīhena rakkhitā, so pi taṁ sigālo[11] sīhena rakkhitā ayan ti jānanto va[12] apāsi, tvaṁ kiṁ maññasi sigālo sīhassa abhāyitvā piveyya evarūpaṁ pokkharaṇin[13] ti ayam ettha adhippāyo.

15 Bodhisatto „addhā etassa[14] antepure eko amacco paduṭṭho bhavissatîti" ñatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Pivanti va[15] mahārāja sāpadāni mahānadiṁ,
na tena anadī hoti, khamassu yadi te piyā ti. 86.

Tattha sāpadānîti na kevalaṁ sigālo va avasesāni[16] pi[17] sunakhassa-
20 bilālamigādīni[18] sabbasāpadāni taṁ[19] pokkharasañchannattā pokkharaṇîti laddhanāmaṁ nadiṁ pivant' eva, na tena anadī hotîti nadiyam pi[20] dipadacatuppadâpi[21] ahimacchâpi sabbe pipāsitā pānīyaṁ[22] pivanti, na sā tena kāraṇena anadī nāma hoti, nâpi[23] ucchiṭṭhanadī[24], kasmā: sabbesaṁ sādhāraṇattā, yathā ca[25] nadī yena kenaci pītā na dussati evaṁ itthī[26] pi kilesavasena sāmikaṁ atikkamitvā
25 aññena saddhiṁ saṁvāsaṁ gatā-n' eva anitthī[27] hoti, kasmā: sabbesaṁ sādhāraṇabhāvena, nâpi ucchiṭṭhitthī[28], kasmā: odakantikatāya[29] suddhabhāvena, khamassu yadi te piyā ti yadi pana te sā itthī[26] piyā so ca amacco bahūpakāro[30] tesaṁ ubhinnam pi khamatha, majjhattabhāve[31] tiṭṭhathā 'ti.

[1] Bi puññaṁ. [2] Bi pappatupattare. [3] Bi siṅgālo. [4] Bi apapāpi, Bp apapāyi. [5] Bi pappatupattare ramme. [6] K -do. [7] Bi pattaretvā. [8] K ṭhito, Bi tite. [9] Bi apapāpiti. [10] Bi pāpiti, Bp papāyi. [11] Bi siṅgālo pi. [12] Bi ca. [13] Bi -ṇī. [14] Bi hitessa. [15] Bi Bp ce. [16] K avasesādī. [17] Bi omits pi. [18] Bi sukhapasadasiḷāla-. [19] K naṁ. [20] K hi. [21] Bi dvipada-. [22] K pāṇīyaṁ, Bi pāṇiyaṁ. [23] K na pi. [24] K ucciṭṭha-. [25] Bi omits ca. [26] Bi itthi. [27] Bi anatthī. [28] K ucciṭṭhitthī, Bi ucchiṭhittī. [29] Bi -kathāya. [30] Bi bahu-. [31] K majjhattha-, Bi majhatta-.

Evaṁ Mahāsatto rañño ovādaṁ adāsi. Rājā tassa ovāde ṭhatvā „puna evarūpaṁ pāpakammaṁ mā karitthā“ 'ti vatvā ubhinnam pi khami. Tato paṭṭhāya te oramiṁsu. Rājâpi dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapadaṁ[1] pūresi.

Kosalarājâpi imaṁ dhammadesanaṁ sutvā tesaṁ ubhinnam pi khamitvā majjhatto ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco pana aham evā“ 'ti. Pabbatūpattharajātakaṁ[2].

6. Valāhassajātaka. 10

Ye na kāhanti ovādan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So hi bhikkhu Satthārā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccan“ ti vatvā[3] „kiṁkāraṇā“ ti vutte „ekaṁ alaṁkatamātugāmaṁ disvā kilesavasenā“ 'ti āha. Atha naṁ Satthā „itthiyo nām' etā bhikkhu 15 attano rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbehi c' eva itthikuttavilāsehi ca purise[4] palobhetvā[5] attano vase katvā[6] vasaṁ upagatabhāvaṁ ñatvā sīlavināsañ c' eva dhanavināsañ[7] ca pāpanaṭṭhena[8] yakkhiniyo ti vuccanti, pubbe pi[9] hi yakkhiniyo itthikuttena ekaṁ[10] purisasatthaṁ upasaṁkamitvā vāṇijake[11] upalobhetvā[12] attano vase katvā puna aññe 20 purise disvā te sabbe pi[9] jīvitakkhayaṁ pāpetvā ubhohi hanukapassehi lohitena paggharantena[13] murumurāpetvā khādiṁsū“ ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Tambapaṇṇidīpe Sirīsavatthun[14] nāma yakkhanagaraṁ ahosi. Tattha yakkhiniyo vasiṁsu. Tā bhinnanāvānaṁ[15] āgatakāle alaṁkatapaṭiyattā[16] khādaniyaṁ[17] bhojaniyaṁ gāhāpetvā 25 dāsigaṇaparivutā dārake aṁkenâdāya vāṇije[18] upasaṁkamanti[19]

[1] Bi saggapuraṁ, Bp -pūraṁ. [2] Bi adds pañcamaṁ. [3] Bi vutte. [4] Bi vāṇijjaka. [5] K upalāpetvā, Bp upalobhetvā. [6] K omits attano vase katvā. [7] Bi dhanakhayañ. [8] Bi papuṇaṭhena, Bp pāpuṇatthena. [9] Bi omits pi. [10] Bi eka. [11] K vāṇi-. [12] K upaḷāḷetvā. [13] Bi byaggha-. [14] Bi sīrisavatthu, Bp sirivatthu, sīrisavatthu. [15] Bi Bp add vāṇijānaṁ. [16] so Bp; Bi -yatta, K -yattaṁ. [17] Bi Bp -niya. [18] K vānije, Bi vāṇijake. [19] Bi -kamitvā.

Tesaṁ[1] „manussavāsaṁ[2] āgat' amhā“ 'ti sañjānanatthaṁ[3] tattha tattha[4] kasigorakkhādīni karonte[5] manusse gogaṇe sunakhe ti[6] evam ādīni dassenti, vāṇijānaṁ santikaṁ[7] gantvā „imaṁ yāguṁ pivatha[8], bhattaṁ bhuñjatha[8], khādaniyaṁ khādathā“ 'ti vadanti. Vāṇijā ajānantā tāhi[9] dinnaṁ paribhuñjanti. Atha tesaṁ khāditvā bhuñjitvā[10] vissamitakāle[11] paṭisanthāraṁ karonti. „Tumhe katthavāsikā, kuto āgatā, kahaṁ gacchissatha, kena kammena idhâgat' atthā“ 'ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhâgat' amhā“ 'ti vutte ca „sādhu ayyā, amhākam pi sāmikānaṁ nāvaṁ[12] abhirūhitvā[13] gatānaṁ tīṇi saṁvaccharāni atikkantāni[14], te matā bhavissanti, tumhe pi vāṇijā yeva, mayaṁ tumhākaṁ pādaparicārikā bhavissāmā“ 'ti vatvā te vāṇije itthikuttabhāvavilāsehi[15] palobhetvā yakkhanagaraṁ netvā sace paṭhamagahitā manussā atthi te devasaṁkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare[16] pakkhipanti. Attano vasanaṭṭhāne bhinnanāvamanusse[17] alabhantiyo pana parato Kalyāṇiṁ orato Nāgadīpan ti evaṁ samuddatīraṁ anuvicaranti, ayaṁ tāsaṁ dhammatā. Ath' ekadivasaṁ pañcasatā bhinnanāvā vāṇijā tāsaṁ nagarasamīpe uttariṁsu. Tā tesaṁ santikaṁ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṁ ānetvā paṭhamagahitamanusse devasaṁkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhipitvā jeṭṭhakayakkhinī[18] jeṭṭhakavāṇijaṁ[19] sesā sese ti tā pañcasatā yakkhiniyo te pañcasate vāṇije attano sāmike akaṁsu. Atha sā jeṭṭhayakkhinī rattibhāge vāṇije niddaṁ gate uṭṭhāya gantvā kāraṇaghare manusse māretvā maṁsaṁ khāditvā āgacchati. Sesâpi tath' eva karonti. Jeṭṭhayakkhiniyā manussamaṁsaṁ khāditvā āgatakāle sarīraṁ sītalaṁ hoti. Jeṭṭhavāṇijo pariganhanto tassā yakkhinibhāvaṁ ñatvā „imā pañcasatâpi

[1] B^i te. [2] K manussā-. [3] K saṁñājānanatthaṁ, B^i sañcānanatthaṁ. [4] B^i only one tattha. [5] B^i kārente. [6] B^i gonesurukkhantesu ti. [7] B^i -ke. [8] B^i adds imaṁ. [9] K nāhi. [10] B^i adds pivitvā. [11] B^i visa-. [12] B^i nāvā. [13] K -ruhitvā, B^i -rūyhitvā. [14] K atikantāti, B^i abhikkataṇāni. [15] K -kuttuhāvabhāva-, B^i -kuttavāsavilā-, B^p itthikuṭahāsavilāsehi. [16] B^i kāraṇaṁ-. [17] both MSS. -nāvā-. [18] B^i jeṭhayakkhīnī. [19] B^i jeṭhavā.

yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyituṁ vaṭṭatîti[1]" punadivase pāto va mukhadhovanatthāya[2] gantvā sesavāṇijānaṁ ārocesi: „imā yakkhiniyo na mānusiyo[3], aññesaṁ bhinnanāvānaṁ āgatakāle te sāmike katvā amhe khādissanti, etha[4] amhe palāyāmā[5]" 'ti tesu aḍḍhateyyasatā „mayaṁ etā vijahituṁ na sakkhissāma, tumhe gacchatha, mayaṁ na palāyissāmā" 'ti āhaṁsu. Jeṭṭhavāṇijo attano vacanakare aḍḍhateyyasate gahetvā tāsaṁ bhīto palāyi. Tasmiṁ pana[6] kāle Bodhisatto valāhassayoniyaṁ[7] nibbatti, sabbaseto kākasīso muñjakeso iddhimā vehāsaṁgamo ahosi. So Himavantato ākāse uppatitvā Tambapaṇṇidīpaṁ gantvā tattha Tambapaṇṇisare pallale sayaṁjātasāliṁ khāditvā gacchati, evaṁ gacchanto va[8] „janapadaṁ gantukāmā[9] atthi, janapadaṁ gantukāmā[10] atthîti" tikkhattuṁ karuṇāya[11] paribhāvitaṁ[12] mānusivācaṁ bhāsati. Te tassa vacanaṁ sutvā upasaṁkamitvā añjaliṁ paggayha „sāmi mayaṁ janapadaṁ gamissāmā" 'ti āhaṁsu. „Tena hi mayhaṁ piṭṭhiṁ abhirūhathā" 'ti. Ath' ekacce[13] abhirūhiṁsu ekacce vāladhiṁ gaṇhiṁsu ekacce añjaliṁ paggahetvā aṭṭhaṁsu yeva. Bodhisatto antamaso[14] añjaliṁ paggahetvā ṭhite sabbe pi[15] te aḍḍhateyyasate vāṇije attano ānubhāvena janapadaṁ netvā sakasakaṭṭhānesu[16] patiṭṭhāpetvā attano vasanaṭṭhānaṁ agamāsi. Tâpi kho yakkhiniyo aññesaṁ āgatakāle te tattha ohînake aḍḍhateyyasate manusse vadhitvā khādiṁsu.

Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave, yathā te yakkhinīnaṁ vasaṁ gatā vāṇijā jīvitakkhayaṁ pattā valāhassarājassa[17] vacanakarā sakasakaṭṭhānesu[18] patiṭṭhitā evam evaṁ Buddhānaṁ ovādaṁ akarontā[19] bhikkhū[18] pi bhikkhuniyo[19] pi upāsakâpi[20] upāsikāyo[21] pi catusu

[1] K vaddhatīti. [2] K mukhaṁ-. [3] B^i B^p manussitthiyo. [4] K omits etha. [5] B^i palāyissāmā. [6] B^i omits pana. [7] B^i valāhakassa-, B^p valāhakaassa-. [8] B^i ca so, B^p so. [9] B^i gantukāmo. [10] B^i omits atthi janapadaṁ gantukāmā. [11] K karuṇā. [12] B^i -ta. [13] B^i tathekacce. [14] B^i adds pi. [15] B^i adds lā. [16] B^i only one saka. [17] B^i B^p valāhakassa. [18] K -ne. [19] B^i -to. [20] B^i bhikkhu. [21] B^i bhikkhūnī.

apāyesu pañcavidhabandhanakammakaraṇaṭṭhānādīsu[1] mahadukkhaṁ pāpuṇanti, ovādakarā pana tisso kulasampattiyo cha[2] kāmasagge[3] vīsati brahmaloke ti imāni c' eva ṭhānāni patvā Amatamahānibbānaṁ sacchikatvā mahantaṁ sukhaṁ anubhavantîti" vatvā abhisambuddho hutvā 5 imā gāthā avoca:

1\. Ye na kāhanti ovādaṁ narā Buddhena desitaṁ
vyasanan[4] te gamissanti rakkhasīhi va[5] vāṇijā. 87.

2\. Ye ca kāhanti ovādaṁ narā Buddhena desitaṁ
sotthiṁ[6] pāraṁ gamissanti vālāhenĉva[7] vāṇijā ti. 88.

10 Tattha ye na kāhantîti ye na karissanti, vyasanan[4] te gamissantîti te mahāvināsaṁ pāpuṇissantîti, rakkhasīhi va[8] vāṇijā ti rakkhasīhi palobhitavāṇijā[9] viya, sotthiṁ[10] pāraṁ gamissantîti anantarāyena nibbānaṁ pāpuṇissanti, vālāhenêva[11] vāṇijā ti vālāhen' eva[11] āgacchathā 'ti vuttā[12] tassa vacanakarā[13] vāṇijā viya, yathā hi te samuddapāraṁ gantvā sakaṭṭhānāni 15 agamaṁsu[14] evaṁ Buddhānaṁ ovādakarā saṁsārapāraṁ nibbānaṁ gacchantîti Amatamahānibbānena dhammadesanāya kūṭaṁ gaṇhi.

Iti Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi, aññe pi bahū sotāpattisakadāgamianāgāmiarahattaphalāni 20 pāpuṇiṁsu) „Tadā vālāhassarājassa[15] vacanakarā aḍḍhateyyasatā vāṇijā Buddhaparisā ahesuṁ, vālāhassarājā[16] pana aham evā" 'ti. Vālāhassajātakaṁ[17].

7. Mittāmittajātaka.

Na naṁ umhayate disvā ti. Idaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ 25 viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Aññataro bhikkhu „mayā[18] gahite mayhaṁ upajjhāyo na kujjhissatîti" upajjhāyena ṭhapitaṁ vissāsena ekaṁ vatthakhaṇḍaṁ[19] gahetvā upāhanatthavikaṁ[20] katvā pacchā[21] upajjhāyaṁ āpucchi. Atha naṁ upajjhāyo „kiṁkāraṇā

[1] K pañcaviniban- - -dīsu. [2] Bi ca. [3] Bi khātāpasagge, Bp kāmasaggesu. [4] Bi byasanaṁ. [5] both MSS. ca. [6] Bi sotthi. [7] Bi Bp valā-. [8] Bi ca. [9] Bi lobhitā-. [10] both MSS. sotthi. [11] Bi Bp valā-. [12] Bi vutte. [13] -kārā. [14] Bi āgamisu. [15] Bi valāhaka, Bp valāhakassa. [16] Bi valāhakassa, Bp valāhakassa. [17] Bi valāhakassa-, Bp valāhaka-, Bi adds chaṭṭhaṁ. [18] Bi mayaṁ. [19] Bi vatta-. [20] Bi upāhaṇathavikaṁ. [21] Bi omits pacchā.

gaṇhîti“ vatvā „mayā gahite na kujjhissatîti[1] tumhākaṁ vissāsenā“ 'ti vutte „ko mayā saddhiṁ tuyhaṁ vissāso nāmā“ 'ti vatvā kuddho uṭṭhahitvā pahari. Tassa sā kiriyā bhikkhūsu pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asuko kira daharako upajjhāyassa vissāsena vatthakhaṇḍaṁ[2] gahetvā upāhanatthavikaṁ[3] akāsi, atha naṁ upajjhāyo 'ko mayā saddhiṁ tuyhaṁ vissāso nāmā' 'ti vatvā kuddho uṭṭhahitvā paharîti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa[4] bhikkhu[5] attano saddhivihārikena[6] saddhiṁ avissāsiko, pubbe pi avissāsiko yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[7] brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā gaṇasatthā hutvā Himavantapadese[8] vāsaṁ kappesi. Tasmiṁ isigaṇe eko tāpaso Bodhisattassa vacanaṁ akatvā ekaṁ matamātikaṁ hatthipotakaṁ paṭijaggi. Atha naṁ so vuddhippatto[9] māretvā araññaṁ pāvisi. Tassa sarīrakiccaṁ katvā isigaṇo[10] Bodhisattaṁ parivāretvā „bhante kena nu kho kāraṇena mittabhāvo vā amittabhāvo vā sakkā jānitun“ ti pucchi[11]. Bodhisatto „iminā va[12] kāraṇenā[13]“ 'ti ācikkhanto imā gāthā avoca:

1. Na naṁ umhayate disvā na ca naṁ[14] paṭinandati
   cakkhūni c' assa na dadāti paṭilomañ ca vattati. 89.

2. Ete bhavanti ākārā amittasmiṁ patiṭṭhitā
   yehi amittaṁ jāneyya disvā ca sutvā ca paṇḍito ti. 90.

Tattha na naṁ umhayate disvā ti yo hi[15] yassa amitto hoti so[16] taṁ puggalaṁ disvā na umhayate[17] hasitaṁ[18] na karoti pahaṭṭhākāraṁ na dasseti,

[1] Bp kujjhissasi. [2] Bi vatta-. [3] Bi upāhaṇathavikaṁ. [4] Bi evaso. [5] both MSS. bhikkhū. [6] Bi vihārikena [7] Bi kāsikaraṭhe. [8] Bi -ppadese. [9] Bi adds so [10] Bi -ṇā. [11] Bi pucchisu [12] K ca, Bi vā. [13] Bi omits kāraṇenā. [14] Bi va ca naṁ [15] Bi ha. [16] K omits so. [17] K umhate. [18] Bi sāpitaṁ.

na ca naṁ paṭinandatîti tassa[1] vacanaṁ sutvâpi taṁ[2] puggalaṁ na paṭinandati sādhu subhāsitan[3] ti[4] nâbbhanumodati[5], cakkhūni cassa na dadātîti cakkhunā cakkhuṁ āharitvā pamukho[6] hutvā na oloketi, aññato cakkhūni harati, paṭilomañ ca vattatîti tassa kāyakammaṁ vacīkammam pi na roceti[7] paṭilomaṁ[8] gāhaṁ gaṇhati paccanīkaṁ[9] gāhaṁ, ākārā ti kāraṇāni, yehi amittan ti yehi kāraṇehi, tāni kāraṇāni disvā ca sutvā ca paṇḍito puggalo ayaṁ me[10] amitto ti jāneyya, tato viparītehi pana mittabhāvo[11] jānitabbo ti.

Evaṁ Bodhisatto mittāmittabhāvakāraṇāni ācikkhitvā Brahmavihāre[12] bhāvetvā brahmalokūpago ahosi[13].

Satthā imaṁ desanaṁ[14] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā hatthiposakatāpaso saddhivihāriko ahosi, hatthi[15] upajjhāyo, isigaṇo Buddhaparisā, gaṇasatthā pana aham evā“ 'ti. Mittāmittajātakaṁ[16].

8. Rādhajātaka.

Pavāsā[17] āgato tātā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira Satthārā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṁ bhante“ ti vatvā „kiṁkāraṇā“ ti vutte „ekaṁ alaṁkataitthiṁ[18] disvā kilesavasenā“ 'ti āha. Atha naṁ Satthā „mātugāmo nāma bhikkhu[19] na sakkā rakkhituṁ, pubbe[20] dovārike ṭhapetvā[21] rakkhantâpi rakkhituṁ na sakkhiṁsu, kin te itthiyā[22], laddhâpi rakkhituṁ na sakkā“ ti[23] vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto sukayoniyaṁ nibbatti, Rādho ti 'ssa nāmaṁ, kaniṭṭhabhātā pan' assa Poṭṭhapādo nāma. Te ubho pi taruṇakāle yeva eko luddako gahetvā Bārāṇasiyaṁ aññatarassa brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo te puttaṭṭhāne ṭhapetvā[21] paṭijaggi.

[1] Bi paṭi. [2] K naṁ. [3] Bi -taṁ. [4] Bi omits ti. [5] Bi nu cānumodanti. [6] Bi paṭimukho. [7] Bi rocati. [8] Bi -ma. [9] K paccanikaṁ, Bi pañcanika. [10] Bi omits me. [11] K mittāmitta-. [12] Bi brahmaṇa-. [13] K ahosīti. [14] Bi dhammadesanaṁ. [15] so both MSS. [16] Bi adds sattamaṁ niṭhitaṁ. 8. Cfr. supra Vol. I p. 495. [17] Bi savāsaṁ. [18] Bi alaṅkataṁ-. [19] K bhikkhū. [20] Bi adds pi. [21] Bi thapetvā. [22] Bi Bp -yo. [23] Bi sakkotīti.

Brāhmaṇassa pana brāhmaṇī arakkhitā[1] dussīlā. So[2] vohārakaraṇatthāya[3] gacchanto te sukapotake āmantetvā „tāta, ahaṁ vohāratthāya gacchāmi, kāle vikāle vā tumhākaṁ mātu karaṇakammaṁ olokeyyāthā ti, aññassa purisassa[4] gamanabhāvaṁ vā āgamanabhāvaṁ[5] vā jāneyyāthā“ 'ti brāhmaṇiṁ sukapotake[6] paṭicchāpetvā[7] agamāsi. Sā tassa[8] nikkhantakālato paṭṭhāya anācāraṁ cari, rattim pi divâpi āgacchantānañ ca gacchantānañ ca pamāṇaṁ n' atthi. Taṁ disvā Poṭṭhapādo Rādhaṁ pucchi: „brāhmaṇo imaṁ brāhmaṇiṁ ambākaṁ niyyādetvā gato, ayañ ca pāpakammaṁ karoti, vadāmi nan“ ti. Rādho „mā vadîti[9]“ āha. So tassa vacanaṁ agahetvā „amma kiṁkāraṇā pāpakammaṁ karosîti“ āha. Sā taṁ māretukāmā hutvā „tāta, tvaṁ nāma mayhaṁ putto, ito paṭṭhāya na karissāmîti, ehi tāta tāvā[10]“ 'ti piyāyamānā viya naṁ[11] pakkositvā āgataṁ gahetvā „tvaṁ maṁ ovadasi[12], attano pamāṇaṁ na jānāsîti“ gīvaṁ gahetvā māretvā[13] uddhanantaresu pakkhipi. Brāhmaṇo āgantvā vissamitvā Bodhisattaṁ „kiṁ tāta Rādha mātā vo[14] anācāraṁ karoti na[15] karotîti“ pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Pavāsā[16] āgato tāta idāni na cirāgato,
kaccin nu tāta te mātā[17] na aññam upasevatîti. 91.

Tass' attho: ahaṁ tāta[18] pavasā āgato so c' amhi[19] idān' eva āgato na cirāgato, tena pavattiṁ ajānanto taṁ pucchāmi: kaccin[20] nu[21] tāta te[22] mātā aññaṁ[23] purisaṁ na upasevatîti.

Rādho „tāta paṇḍitā[24] nāma bhūtaṁ vā abhūtaṁ vā aniyyānikaṁ nāma na[25] kathentîti“ ñāpento dutiyaṁ gātham āha:

[1] Bi arakkhikā. [2] K omits so. [3] Bi -kāra-. [4] so Bp; Bi aññapurisā, K aññaṁ purisantaraṁ. [5] K aga-, Bi āmana-, Bp āgamanabhāvaṁ anāgamanabhāvaṁ vā. [6] Bi -kānaṁ. [7] Bi paṭicchādetvā. [8] Bi cassa. [9] K vadhîti, Bi cariti. [10] Bi tāva tātā. [11] K omits naṁ. [12] Bi vadasi. [13] Bi vidhaṁ parivattetvā. [14] Bi te mātā. [15] Bi omits karoti na. [16] Bi savāsā. [17] Bi kiccu nu kho tāta mātā. [18] Bi adds rādha. [19] Bi sodhamhi. [20] Bi kicci. [21] Bi adds kho. [22] Bi omits te. [23] K añña. [24] Bi -to. [25] Bi omits na.

2. Na kho pan' etaṁ subhaṇaṁ[1] giraṁ saccupasaṁhitaṁ, sayetha Poṭṭhapādo va mummure[3] upakūsito[4]. 92.

Tattha giran ti vacanaṁ, vacanaṁ[5] hi yathā idāni girā evaṁ tadā giran ti vuccati, so hi[6] sukapotako liṅgaṁ anādiyitvā[7] evam āha, ayaṁ pan' ettha attho: tāta paṇḍitena[8] nāma saccupasaṁhitaṁ[2] yathābhūtaṁ atthayuttaṁ[9] sabhāvavācam[10] pi aniyyānikaṁ[11] na subhaṇaṁ[12], aniyyānikañ ca saccaṁ bhaṇanto sayetha Poṭṭhapādo va mummure[13] upakūsito[14] ti[15] yathā Poṭṭhapādo kukkule[16] jhāmo[17] sayati evaṁ sayeyyā ti, upakūjito[18] ti pi pāṭho, ayam ev' attho.

Evaṁ Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṁ desetvā „mayâpi imasmiṁ ṭhāne vasituṁ na sakkā" ti brāhmaṇaṁ āpucchitvā araññam eva pāvisi.

Satthā imaṁ desanaṁ[19] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā Poṭṭhapādo Ānando ahosi, Rādho pana aham evā" 'ti. Rādhajātakaṁ[20].

9. Gahapatijātaka.

Ubhayam me na khamatîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitam eva[21] ārabbha kathesi[22], kathento[23] ca[24] „mātugāmo nāma arakkhiyo[25], pāpaṁ[26] katvā yena ten'[27] upāyena sāmikaṁ vañceti[28] yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[29] gahapatikule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṁ gaṇhi. Tassa bhariyā dussīlā gāmabhojanakena saddhiṁ anācāraṁ carati. Bodhisatto ñatvā parigaṇhanto

[1] K subhanaṁ, Bi purāṇaṁ. [2] so Bp; K paccū-, Bi paccu-. [3] Bi summena. [4] Bi upakupito. [5] Bi nacanaṁ. [6] Bi omits hi. [7] Bi anāda-. [8] Bi paṇḍito. [9] K yathābhūtaṁ tatthayuttaṁ, Bi yathābhutattayutta, Bp atthayutta. [10] Bi Bp sabhāvavacanaṁ. [11] Bi ane-. [12] Bi purāṇaṁ. [13] Bi suppanne. [14] Bi upakumatto. [15] K omits ti. [16] Bi -ḷe. [17] Bi cabhamo. [18] Bi upakuṭhito. [19] Bi dhammadesanaṁ. [20] Bi adds aṭhamaṁ niṭhitaṁ. [21] Bi ukkaṇṭhitabhāvabhikkhuṁ. [22] K omits kathesi. [23] K kathanto. [24] Bi va. [25] Bi -ko. [26] Bi pākammaṁ. [27] Bi yenakenaci. [28] Bi sāmikeñceti, K vañcenti. [29] Bi kāsikaraṭhe.

carati. Tadā pana antovasse bījesu nīhaṭesu[1] chātakaṁ ahosi, sassānaṁ gabbhagahaṇakālo[2] jāto, sakalagāmavāsino „ito māsadvayena[3] sassāni uddharitvā vīhiṁ dassāmā“ 'ti ekato hutvā gāmabhojakassa hatthato ekaṁ jaragoṇaṁ gahetvā maṁsaṁ khādiṁsu. Ath' ekadivasaṁ gāmabhojako khaṇaṁ oloketvā Bodhisattassa bahigatavelāya[4] gehaṁ pāvisi. Tesaṁ sukhanipannakkhaṇe[5] yeva Bodhisatto gāmadvārena pavisitvā gehābhimukho pāyāsi[6]. Sā itthī[7] gāmadvārābhimukhī[8] taṁ disvā „ko nu kho“ ti ummāre ṭhatvā[9] olokentī[10] „so yevā“ 'ti ñatvā gāmabhojakassa ācikkhi. Gāmabhojako bhīto pakampi. Atha naṁ sā „mā bhāyi, atth' eko upāyo, amhehi tava hatthato gomaṁsaṁ khāditaṁ, tvaṁ maṁsamūlaṁ sodhento viya hohi, ahaṁ koṭṭhaṁ āruyha koṭṭhadvāre ṭhatvā 'vīhi n' atthîti' vakkhāmi, tvaṁ gehamajjhe ṭhatvā 'amhākaṁ ghare dārakā jātā, maṁsamūlaṁ[11] dehîti' punappuna[12] codeyyāsîti“ vatvā koṭṭhaṁ āruyha koṭṭhadvāre nisīdi[13]. Itaro gehamajjhe ṭhatvā „maṁsamūlaṁ dehîti“ vadati, sā koṭṭhadvāre nisinnā „koṭṭhe vīhi n' atthi, sasse uddhaṭe dassāmi, gacchā“ 'ti āha. Bodhisatto gehaṁ pavisitvā tesaṁ kiriyaṁ disvā[14] „imāya pāpāya kataupāyo[15] esa bhavissatîti“ ñatvā gāmabhojakaṁ[16] āmantetvā „bho gāmabhojaka[17] amhe hi[18] tava jaragoṇassa[19] maṁsaṁ khādantā 'ito māsadvayena[20] vīhiṁ[21] dassāmā' 'ti khādimha[22], tvaṁ addhamāsam[23] pi anatikkamitvā idān' eva kasmā āharāpesi, na tvaṁ iminā kāraṇenâgato[24], aññena kāraṇena āgato bhavissasi[25], mayhaṁ tava kiriyā[26] na ruccati, ayam pi anācārā pāpadhammā koṭṭhe vīhīnaṁ abhāvaṁ jānāti, sā dāni koṭṭhaṁ āruyha 'vīhi'[27]

[1] B^i hanikesu. [2] both MSS. -gahana-. [3] B^i dvayaccayena. [4] B^i -gatakālavelāya. [5] B^i sukhanisinna-. [6] B^i ahosi. [7] B^i itthi. [8] B^i -khaṁ. [9] B^i ṭhatvā. [10] K olokenti, B^i oloketi. [11] maṁsamūlaṁ - - - mamsamūlaṁ wanting in B^i. [12] B^i punappunaṁ. [13] B^i nisīditvā. [14] itaro - - - disvā wanting in B^i. [15] B^i katha-. [16] B^i -bhojanakaṁ. [17] B^i -bhojanaka-. [18] B^i B^p omit hi. [19] K jaragonassa, B^i jaraggoṇassa. [20] B^i -dvayaccayena. [21] B^i vihi. [22] B^i -hā. [23] K adha-, B^i aṭha-. [24] B^i -ṇena āgato. [25] B^i omits bhavissasi. [26] B^i -yaṁ. [27] B^i vihī.

n' atthîti' vadati[1] tvam pi 'dehîti[2]' ubhinnam pi vo kāranaṁ mayhaṁ na ruccatîti" etam atthaṁ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Ubhayam me na khamati, ubhayam me na ruccati:
yā cāyaṁ koṭṭham otiṇṇā 'na dassaṁ' iti bhāsati, 93.

5 2. Taṁ taṁ gāmapati brūmi: kadare appasmiṁ jīvite
dve māse kāraṁ[3] katvāna[4] maṁsaṁ jaraggavaṁ kisaṁ
appattakāle[5] codesi, tam pi mayhaṁ na ruccatîti. 94.

Tattha taṁ taṁ gāmapati brūmīti ambho[6] gāmajeṭṭhaka tena kāraṇena taṁ vadāmi, kadare appasmiṁ jīvite ti amhākaṁ jīvitaṁ nāma kadaraṁ[7] 10 c' eva thaddhaṁ lūkhaṁ kasiraṁ[8] appañ ca mandaṁ parittaṁ, tasmiṁ no evarūpe jīvite vattamāne dve māse kāraṁ[9] katvāna maṁsaṁ jaraggavaṁ kisan ti amhākaṁ maṁsaṁ[11] gaṇhantānaṁ jaraggavaṁ kisaṁ dubbalaṁ jarāgoṇaṁ dadamāno tvaṁ dvīhi māsehi mūlaṁ dātabban ti evaṁ dve māse kāraṁ[12] saṁgarapaṭicchedaṁ[13] katvā appattakāle codesîti tasmiṁ kāle asampatte 15 antarā va codesi, tam pi mayhaṁ na ruccatîti yā cāyaṁ pāpadhammā dussīlā antokoṭṭhe vīhīnaṁ natthibhāvaṁ jānamānā va ajānantī[14] viya hutvā koṭṭham otiṇṇā koṭṭhadvārena[15] ṭhatvā[16] na dassaṁ iti bhāsati tvam pi yañ ca[17] akāle codesi taṁ tam pîti idaṁ ubhayaṁ mama n' eva khamati na ruccatîti.

Evaṁ so kathento va[18] gāmabhojakaṁ cūḷāya gahetvā 20 kaḍḍhitvā[19] gehamajjhe pātetvā[20] „gāmabhojako 'mhîti[21]" „parassa rakkhitagopitabhaṇḍe[22] aparajjhasîti[23]" ādīhi paribhāsitvā[24] pothetvā dubbalaṁ katvā gīvāya[25] gahetvā gehā nikkaḍḍhitvā[26] taṁ duṭṭhaitthiṁ[27] kesesu gahetvā koṭṭhā otāretvā nippothetvā[28] „sace puna evarūpaṁ karosi jānissasîti[29]" santajjesi. Tato 25 paṭṭhāya gāmabhojako[30] taṁ gehaṁ oloketum pi[31] na visahi, sâpi pāpā puna[32] manasâpi aticarituṁ nâsakkhi.

[1] K vadasi. [2] Bi omits tvam pi dehīti. [3] Bi saṅkaraṁ. [4] Bi katvā. [5] K -laṁ. [6] K amho. [7] K kadare [8] both MSS. kasīraṁ. [9] Bi siṅkaraṁ. [10] Bi katvā. [11] Bi omits maṁsaṁ. [12] Bi omits kāraṁ. [13] Bi saṅkaraṁ-, K saṁgaraṁ-, Bp saṅkara. [14] Bi sajānanti. [15] Bi koṭhadvāre. [16] Bi thatvā. [17] Bi appīyañ ca tvaṁ. [18] Bi ca. [19] Bi kesekaḍḍhetvā. [20] Bi pothetvā. [21] Bi gāmabhojanakamhiti. [22] Bi -gopitepissabhaṇḍe. [23] Bi aharajjasīti. [24] Bi parissayitvā. [25] Bi -yaṁ [26] K nikkhaḍḍhitvā corr. to nikka-, Bi nikaḍhetvā. [27] Bi duṭhaiti. [28] Bi nipo thetvā. [29] K jānissāsīti, Bi jānissatīti. [30] Bi -janako. [31] Bi omits pi. [32] so Bp; K sāpi pā puna, Bi puna pāpā.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā gāmabhojakassa niggahakārako gahapati aham eva ahosin" ti[1]. Gahapatijātakaṁ[2].

10. Sādhusīlajātaka. 5

Sarīradavyan[3] ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ[4] brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Tassa kira catasso dhītaro ahesuṁ. Tā cattāro janā patthenti, tesu eko abhirūpo sarīrasampanno, eko vayappatto mahallako, eko jātisampanno, eko sīlavā ti. Brāhmaṇo cintesi: „dhītaro nivesentena[5] patiṭṭhāpentena[6] kassa nu[7] kho dātabbā[8], 10 kiṁ rūpasampannassa udāhu vayappattassa, jātisampannasīlavantānaṁ[9] aññatarassā" ti so cintento pi ajānitvā[10] „imaṁ kāraṇaṁ Sammāsambuddho jānissati, taṁ pucchitvā etesaṁ antare anucchavikassa dassāmī[11]" ti gandhamālādīni gāhāpetvā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno ādito paṭṭhāya tam atthaṁ ārocetvā „bhante imesu 15 catusu[12] janesu kassa dātuṁ vaṭṭatīti[13]" pucchi. Satthā „pubbe pi[14] paṇḍitā etaṁ pañhaṁ kathayiṁsu, bhavasaṁkhepagatattā pana sallakkhetuṁ na sakkotīti" vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka- 20 silāyaṁ sippaṁ gaṇhitvā āgantvā Bārāṇasiyaṁ disāpāmokkho ācariyo ahosi. Ath' ekassa brāhmaṇassa catasso dhītaro ahesuṁ. Tā evam eva cattāro janā patthayiṁsu. Brāhmaṇo „kassa nu kho dātabbā[15]" ti ajānanto „ācariyaṁ pucchitvā dātabbayuttakassa dassāmīti" tassa santikaṁ gantvā tam atthaṁ puc- 25 chanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Sarīradavyaṁ vaddhavyaṁ[16] sojaccaṁ sādhusīliyaṁ,
brāhmaṇan te va[17] pucchāma: kaṁ[18] nu tesaṁ vanimhase[19]
ti. 95.

[1] Bi aham evā ti. [2] Bi adds navamaṁ niṭṭhitaṁ. [3] Bi sarīradappavuḍhabyan. [4] Bi aññatara. [5] Bi nivesane. [6] Bi patiṭhap-. [7] Bi omits nu. [8] K -bbo, Bi dātappa. [9] K -sampannassa sīla-. [10] Bi ajānetvā. [11] Bi -mi. [12] K catu. [13] K vaddhatīti. [14] K adds te. [15] K -bbo. [16] Bi vuḍḍhapyaṁ. [17] Bi ca. [18] Bi kiṁ. [19] Bi vaṇhimase.

Tattha sarīradavyan[1] ti ādīhi tesaṁ catunnaṁ vijjamāne guṇe pakāseti[2], ayaṁ h' ettha[3] adhippāyo: dhītaro me cattāro janā patthenti, tesu ekassa sarīradavyaṁ atthi sarīrasampadāya[4] abhirūpabhāvo saṁvijjati, ekassa vaddhavyaṁ[5] vuddhabhāvo[6] mahallakatā atthi, ekassa[7] sojaccaṁ sujātisampadā[8] atthi, sujaccan[9] ti pi pāṭho, ekassa sādhusīliyaṁ[10] sundarasīlabhāvo sīlasampadā atthi, brāhmaṇan te va[11] pucchāmā 'ti tesu asukassa nām' etā[12] dātabbā ti ajānantā[13] mayaṁ bhavantaṁ brāhmaṇañ ñeva[14] pucchāma, kaṁ[15] nu tesaṁ vaṇimhase[16] ti tesaṁ catunnaṁ janānaṁ kaṁ[15] vaṇimhase kaṁ icchāma kassa tā kumārikā dadāmā 'ti pucchati[17].

Taṁ sutvā ācariyo „rūpasampadādisu vijjamānāsu pi vipannasīlo gārayho, tasmā taṁ[18] na-ppamāṇaṁ, amhākaṁ[19] sīlavantabhāvo ruccatîti[19]" imam atthaṁ pakāsento dutiyaṁ gātham āha:

2. Attho atthi sarīrasmiṁ, vaddhavyassa[20] namo kare,
attho atthi sujātasmiṁ, sīlaṁ asmāka[21] ruccatîti. 96.

Tattha attho atthi sarīrasmin ti rūpasampanne pi sarīre[22] attho viseso vaḍḍhi[23] atthi yeva, n' atthîti na vadāmi, vaddhavyassa[24] namo kare ti vuddhabhāvassa[25] pana namakkāram eva karomi, vuddhabhāvo[26] hi vandanamānanaṁ[27] labhati, attho atthi sujātasmin ti sujāte pi purise[28] vaḍḍhi[29] atthi, jātisampatti[30] hi pi[31] icchitabbā yeva, sīlaṁ asmāka ruccatîti[32] amhākaṁ[18] pana[33] sīlam eva ruccati[34], sīlavā hi ācārasampanno sarīradavyavirahito[35] pi[36] pujjo pasaṁso[37] ti.

Brāhmaṇo tassa vacanaṁ sutvā sīlavantass' eva dhītaro adāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇo sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā ayam eva brāhmaṇo ahosi, disāpāmokkhācariyo[38] pana aham evā" 'ti. Sādhusīlajātakaṁ[39]. Ruhakavaggo[40] pañcamo.

[1] Bi sariradabyan. [2] K -tu. [3] Bi ayam ettha. [4] K -padā. [5] Bi vuḍḍabyaṁ. [6] Bi vuḍḍhatāvo. [7] Bi kassa. [8] K sujātitāsampadā, Bi sujātājātisampadā. [9] K sujan. [10] Bi -sīlissa. [11] Bi tveva. [12] K etaṁ. [13] Bi jānantā. [14] K -ṇañ ceva. [15] Bi kiṁ [16] Bi gaṇhimatesa. [17] Bi pucchatîti attho. [18] Bi tā. [19] K asmākaṁ. [20] Bi vuḍhibyasa. [21] K asvāka, Bi amhākaṁ. [22] Bi sarire pi. [23] vuḍḍhi. [24] Bi vuḍḍhabyasa. [25] Bi vuḍḍhaṁbhāvassa. [26] Bi vuḍḍhabhāvo. [27] Bi vantamānānaṁ. [28] Bi sujāte paripūrite. [29] Bi vuḍḍhiva. [30] K -sampatī. [31] Bi pi hi. [32] Bi amhākaṁ rujjatîti. [33] K omits pana. [34] Bi rujjati. [35] Bi sariradabya-. [36] Bi omits pi. [37] Bi pāsaṁso. [38] Bi -mokkho ācariyo. [39] Bi adds dasamaṁ. [40] Bi duhasavaggo.

6. NATAṀDALHAVAGGA.

1. Bandhanāgārajātaka.

Na taṁ daḷhaṁ bandhanam āhu dhīrā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto bandhanāgāraṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ kira kāle bahū[1] sandhicchedakapanthaghātakamanussaghātakacore[2] ānetvā Kosalarañño dassesuṁ. Te rājā andubandhanarajjubandhanasaṁkhalikabandhanehi bandhāpesi. Tiṁsamattā jānapadā[3] bhikkhū Satthāraṁ daṭṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadivase piṇḍāya carantā bandhanāgāraṁ gantvā[4] te core disvā piṇḍapātapaṭikkantā sāyanhasamaye Tathāgataṁ upasaṁkamitvā „bhante ajja[5] amhehi piṇḍāya carantehi bandhanāgāre bahū corā andubandhanādīhi baddhā mahādukkhaṁ anubhavantā diṭṭhā, te tāni bandhanāni[6] chinditvā palāyituṁ na sakkonti, atthi nu kho tehi bandhanehi thirataraṁ nāma aññaṁ bandhanan" ti pucchiṁsu. Satthā „bhikkhave[7] bandhanāni nām' etāni, yaṁ pan' etaṁ dhanadhaññaputtadārādīsu[8] taṇhāsaṁkhātaṁ kilesabandhanaṁ etaṁ ettehi[9] bandhanehi[10] satagunena sahassagunena thirataraṁ, evaṁ[11] mahantam pi pan' etaṁ[12] ducchindiyaṁ bandhanaṁ porāṇakapaṇḍitā chinditvā Himavantaṁ pavisitvā pabbajiṁsū" 'ti vatvā[13] atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ duggatagahapatikule nibbatti. Tassa vayappattassa pitā kālam akāsi. So bhatiṁ katvā mātaraṁ posesi. Ath' assa mātā[14] anicchamānass' eva ekaṁ kuladhītaraṁ gehe katvā[15] aparabhāge kālam akāsi. Bhariyāya pi 'ssa kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāsi[16]. So gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ ajānanto „bhadde tvaṁ bhatiṁ[17] katvā jīva, ahaṁ pabbajissāmîti" āha. Sâpi[18] „gabbho me patiṭṭhito[19],

[1] B^i^ bahu. [2] B^i^ -manussā-. [3] B^i^ ja-. [4] B^i^ gatvā. [5] B^i^ ajjeva. [6] B^i^ bandhānī. [7] B^i^ adds kiṁ. [8] K -disu. [9] B^i^ etehi. [10] K omits bandhanehi. [11] so all three instead of evarūpaṁ. [12] B^i^ omits pi panetaṁ. [13] K omits vatvā. [14] B^i^ adds pi. [15] B^i^ -dhītaraṁ gahetvā. [16] B^i^ patiṭhati. [17] K adds vā vatiṁ vā. [18] B^i^ sāmi. [19] K me nam gabbho patiṭṭhito.

mayi vijātāya dārakaṁ disvā pabbajissasîti[1]" āha[2]. So „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā tassā vijātakāle „bhadde, tvaṁ sotthinā vijātā[3], idān' ahaṁ[4] pabbajissāmîti[5]" pucchi. Atha naṁ sā „puttassa[6] tāva thanapānato[7] apagamanakāle āgamehîti" vatvā
5 puna gabbhaṁ gaṇhi. So cintesi: „imaṁ sampaṭicchāpetvā gantuṁ na sakkā[8], imissā anācikkhitvā va palāyitvā pabbajissāmîti" so tassā anācikkhitvā[9] rattibhāge uṭṭhāya palāyi. Atha naṁ[10] nagaraguttikā aggahesuṁ. So „ahaṁ sāmi mātuposako nāma, vissajjetha man" ti tehi attānaṁ vissajjāpetvā ekasmiṁ ṭhāne
10 vasitvā aggadvāren' eva[11] nikkhamitvā[12] Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīḷāya kīḷanto vihāsi. So tattha vasanto[13] „evarūpam pi nāma me[14] ducchindiyaṁ[15] puttadārabandhanaṁ kilesabandhanaṁ chindin[16]" ti udānaṁ udānento imā gāthā avoca:

15 1. Na taṁ daḷhaṁ bandhanam āhu dhīrā[17] (Dhp. v. 345-46.)
yad äyasaṁ dārujaṁ pabbajañ ca,
sārattarattā maṇikuṇḍalesu
puttesu dāresu ca yā apekhā[18]. 97.

2. Etaṁ daḷhaṁ bandhanam āhu dhīrā
20 ohārinaṁ sithilaṁ duppamuñcaṁ,
etam pi[19] chetvāna[20] vajanti dhīrā[21]
anapekhino kāmasukhaṁ pahāyā 'ti. 98.

Tattha dhīrā[22] ti dhitimā ti dhīrā dhikkitapāpā ti dhīrā[23], athavā dhi[24] vuccati paññā, tāya paññāya[25] samannāgatā ti dhīrā, Buddhā Paccekabuddhā[26]

[1] Bi pabbajjissatīti. [2] Bi omits āha.' [3] Bi pijātā. [4] Bi idānl ahaṁ [5] Bi pappajjissāmā ti āpucchi. [6] Bi puttakassa. [7] Bi thanateva. [8] Bi sakkomi. [9] Bi anārocetvāva. [10] K omits naṁ. [11] Bi -dvāre. [12] Bi niggamitvā. [13] Bi omits vihāsi so tattha vasanto. [14] Bi omits pi nāma me. [15] Bi ducchandiyaṁ. [16] Bi chinditaṁ. [17] Bi tirā. [18] Bi apekkhā. [19] Bi ekaṁ pi. [20] K jetvāna. [21] Bi thirā. [22] K omits dhīrā, Bi thirā. [23] Bi dhitimā vikkhittapāpā ti vā dhirā. [24] both MSS. dhi. [25] Bi omits paññāya. [26] Bi omits paccekabuddhā.

Buddhasāvakā Bodhisattā[1] ca ime va[2] dhīrā nāma, yadāyasan ti ādīsu[3] yaṁ saṁkhalikasaṁkhātaṁ ayasā nibbattaṁ[4] āyasaṁ[5] yaṁ[6] andubandhanasaṁkhātaṁ[7] dārujaṁ yañ ca pabbajatiṇehi[8] vā aññehi vā vākādīhi rajjukaṁ[9] katvā katarajjubandhanaṁ taṁ dhīrā daḷhaṁ thiran[10] ti nâhu na kathenti, sārattarattā ti sārattā hutvā rattā[11] bahalarāgarattā[12] ti attho, maṇikuṇḍalesū 'ti maṇīsu ca kuṇḍalesu ca[13] maṇiyuttesu[14] vā kuṇḍalesu[15], etaṁ daḷhan ti ye[16] maṇikuṇḍalesu sārattarattā tesaṁ yo ca[17] rāgo[18] yā ca tesaṁ[19] puttadāresu apekhā[20] taṇhā etaṁ[21] kilesamayaṁ bandhanaṁ daḷhaṁ thiran[22] ti dhīrā āhu, ohārinan ti ākaḍḍhitvā catusu apāyesu patanato[23] avaharati heṭṭhā[24] haratîti ohārinaṁ, sithilan ti bandhanaṭṭhāne chavicammamaṁsāni na chindati lohitaṁ na nīharati bandhanabhāvam pi na jānāpetîti[25] sithilaṁ, duppamuñcan ti taṇhālobhavasena hi ekavāram pi uppannaṁ kilesabandhanaṁ daṭṭhaṭṭhānato kacchapo viya dummocayaṁ hotîti duppamuñcaṁ, etam pi[26] chetvānā 'ti etaṁ evaṁ[27] daḷham pi kilesabandhanaṁ[28] ñāṇakhaggena chinditvā ayadāmāni[29] chetvā mattavaravāraṇā[30] viya pañjare bhinditvā[31] sīhapotakā[32] viya ca[33] dhīrā ca vatthukāmakilesakāme ukkārabhūmiyaṁ[34] jigucchamānā anapekhino[35] hutvā kāmasukhaṁ pahāya vajanti pakkamanti, pakkamitvā ca pana Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ[36] pabbajitvā jhānasukhena[37] vītināmentîti[38].

Evaṁ Bodhisatto imaṁ udānaṁ udānetvā aparihīnajjhāno Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi[39]: (Saccapariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino keci arahantā ahesuṁ) „Tadā mātā Mahāmāyā ahosi, pitā Suddhodanamahārājā, bhariyā Rāhulamātā, putto Rāhulo, puttadāraṁ pahāya nikkhamitvā pabbajitapuriso[40] pana aham evā 'ti. Bandhanāgārajātakaṁ[41].

[1] B^i -tto. [2] B^i omits va. [3] K ādisu. [4] K nibbattiṁ, B^i nippattaṁ. [5] B^i ayasaṁ. [6] K omits yaṁ. [7] B^i anubandhana-. [8] K babbaja-, B^i pappaja-. [9] B^i rajjaṁ. [10] B^i -dhanaṁ ayaṁ sādihi chinditum sakkuṇeyyabhāvena thīrādaṁ utiran. [11] B^i omits rattā. [12] K bahalavāga-, B^i balavarāgatatā. [13] B^i omits maṇīsu ca kuṇḍalesu ca. [14] K maṇisuktesu. [15] B^i adds ca. [16] K yo. [17] B^i ye va. [18] B^i sārāgo. [19] B^i yā va tesu. [20] B^i apekkhā. [21] K evaṁ. [22] B^i dhīran. [23] B^i pātanato. [24] K repeats heṭṭhā. [25] B^i adds thalapadajalatādīsu kammāni kātuṁ na detîti. [26] K evaṁ tam pi, B^i etaṁ pi. [27] B^i omits evaṁ. [28] B^i -dhaṁ. [29] B^i assadādhāni. [30] B^i mattavāraṇo. [31] K chinditvā. [32] B^i -ko. [33] B^i omits ca. [34] B^i uttāre bhumi viya. [35] B^i anapekkhino. [36] K omits isipabbajjaṁ. [37] K ñānasukhena. [38] B^i adds attho. [39] B^i -setvā. [40] B^i -topūriso. [41] B^i adds paṭhamaṁ.

2. Keḷisīlajātaka.

Haṁsā koñcā mayūrā ti. Idaṁ Satthā Jetavaue viharanto āyasmantaṁ Lakuṇṭakabhaddikaṁ[1] ārabbha kathesi. So kirâyasmā Buddhasāsane pākaṭo ahosi paññāto[2] madhurassaro madhuradhammakathiko paṭisambhidāppatto mahākhīṇāsavo asītiyā therānaṁ[3] abbhantare pamāṇena[4] omako[5] Lakuṇṭako sāmaṇero[6] viya khuddako[7] kīḷanatthāya kato[8] viya. Tasmiṁ ekadivasaṁ[9] Tathāgataṁ vanditvā Jetavanakoṭṭhakaṁ[10] gate jānapadā tiṁsamattā bhikkhū „Dasabalaṁ vandissāmā" 'ti Jetavanaṁ pavisantā vihārakoṭṭhake[11] theraṁ disvā „sāmaṇero eso" ti saññāya[12] theraṁ cīvarakaṇṇe gaṇhantā hatthe gaṇhantā sīse[13] gaṇhantā nāsāya[14] parāmasantā kaṇṇesu gahetvā cāletvā[15] hatthakukkuccaṁ[16] katvā pattacīvaraṁ paṭisāmetvā Satthāraṁ npasaṁkamitvā vanditvā nisīditvā Satthārā madhurapaṭisanthāre kate pucchiṁsu: „bhante Lakuṇṭakabhaddiyatthero kira nām' eko tumhākaṁ sāvako madhuradhammakathiko atthi, kahaṁ so idānîti". „Kiṁ pana bhikkhave daṭṭhukām' atthā" 'ti. „Āma bhante" ti[17]. „Yaṁ bhikkhave tumhe dvārakoṭṭhake disvā cīvarakaṇṇādisu[18] gaṇhantā hatthakukkuccaṁ katvā āgatā esa so" ti. „Bhante evarūpo patthitapatthano abhinīhārasampanno sāvako kiṁkāraṇā appesakkho jāto" ti. Satthā „attanā[19] katapāpaṁ[20] nissāyā" 'ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Tadā Brahmadattassa jiṇṇaṁ jarāppattaṁ[21] hatthiṁ vā assaṁ vā goṇaṁ vā dassetuṁ na sakkā, keḷisīlo hutvā tathārūpaṁ disvā va[22] anubandhāpeti, jarasakaṭam[23] pi disvā bhindāpeti, jiṇṇamātugāme disvā pakkosāpetvā udare pahārāpetvā[24] pātāpetvā puna uṭṭhāpetvā bhāyāpeti, jiṇṇapurise disvā laṅghake viya bhūmiyaṁ samparivattakādikīḷaṁ kīḷāpeti, apassanto „asukaghare kira mahallako atthîti"

1 B^i lakuṇḍakabhaddiyaṁ 2 B^i saññāto. 3 B^i mahātherānaṁ. 4 B^i adds pana. 5 B^i brahmako. 6 K lakuṇṭasamaṇero, B^i lakuṇḍako-, B^p lakuṇḍalosā-. 7 B^i bandhako. 8 B^i gato. 9 K ekaṁ-. 10 K -koddhakaṁ, B^i -koṭhakaṁ. 11 K -koṇḍake, B^i -koṭhake. 12 B^i maññāya. 13 K B^p sīsaṁ. 14 B^i -yaṁ. 15 B^i jālentā. 16 B^i hatthaṁ-. 17 B^i omits āma bhante ti. 18 B^i -dīsu. 19 B^i attano. 20 B^i kattupāpakammaṁ. 21 B^i jarāputtaṁ. 22 B^i ca and adds manusse. 23 B^i jiṇṇasakaṭaṁ. 24 B^i daharāpetvā.

sutvâpi pakkosāpetvā kīḷati. Manussā lajjantā attano mātāpitaro tiro raṭṭhāni pesenti. Mātupaṭṭhānadhammo pitupaṭṭhānadhammo pacchijji. Rājasevakā keḷisīlā va ahesuṁ[1], matamatā[2] cattāro apāye pūrenti, devaparisā parihāyati[3]. Sakko abhinavadevaputte apassanto „kin nu kho kāraṇan“ ti āvajjanto[4] ñatvā[5] „damessāmi nan“ ti mahallakavaṇṇaṁ abhinimminitvā jiṇṇayānake dve takkacāṭiyo āropetvā dve jaragoṇe[6] yojetvā ekasmiṁ chaṇadivase[7] alaṁkatahatthiṁ abhirūhitvā[8] Brahmadatte alaṁkatanagaraṁ padakkhiṇaṁ karonte pilotikanivattho taṁ[9] yānakaṁ pājento[10] rañño abhimukho agamāsi. Rājā jiṇṇayānakaṁ disvā „etaṁ yānakaṁ apanethā[11]“ 'ti vadati. Manussā „kahaṁ deva, na passāmā“ 'ti āhaṁsu, Sakko attano ānubhāvena rañño yeva dassesi. Atha naṁ bahusampatte tasmiṁ tassa uparibhāgena pājento rañño matthake ekaṁ cāṭiṁ[12] bhinditvā nivattāpento dutiyaṁ bhindi. Ath' assa sīsato paṭṭhāya[13] ito c' ito ca takkaṁ paggharati. So tena aṭṭīyati[14] harāyati[15] jigucchati. Ath' assa taṁ upaddutabhāvaṁ ñatvā Sakko yānakaṁ antaradhāpetvā Sakkattabhāvaṁ māpetvā vajirahattho ākāse ṭhatvā „pāpa adhammikarāja, kiṁ tvaṁ mahallako na bhavissasi tava sarīraṁ jarā na[16] paharissati, keḷisīlo[17] hutvā[18] vuddhe[19] viheṭhanakammaṁ karosi, taṁ ekakaṁ[20] nissāya etaṁ[21] kammaṁ katvā matamatā[22] apāye paripūrenti, manussā mātāpitaro paṭijaggituṁ na labhanti, sace imamhā kammā na viramissasi vajirena te sīsaṁ padālessāmi, mā ito paṭṭhāy' etaṁ[23] kammaṁ akatthā[24]“ 'ti santajjetvā mātāpitunnaṁ guṇaṁ kathetvā vaddhāpacāyikakammassa[25] ānisaṁsaṁ pakāsetvā ovaditvā sakaṭṭhānam eva agamāsi. Rājā tato paṭṭhāya tathārūpaṁ[26] kammaṁ kātuṁ cittam pi na uppādesi.

[1] B^i assesuṁ. [2] B^i mātāmatā. [3] B^i -hāyanti [4] K āvajjento. [5] B^i taṁ kāraṇaṁ ñatvā. [6] B^i jaraggoṇe. [7] K chanadivase, B^i chanavadīse. [8] K -ru-. [9] B^i omits taṁ. [10] B^i pācento. [11] B^i ānethā. [12] B^i jāti. [13] K omits paṭṭhāya. [14] K addhīyati, B^i atthiyati, B^p aṭṭiyati. [15] B^p hirāti. [16] B^i omits na. [17] K kīḷisīlo. [18] B^i adds bahu. [19] B^i vuḍḍha. [20] B^i ekaṁ. [21] B^i taṁ. [22] B^i matāmatā. [23] B^i paṭhāyataṁ. [24] B^i akāsi. [25] B^i buddhāpajāyi-, B^p vuḍḍhā-. [26] K -rūpa.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Haṁsā koñcā mayūrā ca hatthiyo pasadā migā
sabbe sīhassa bhāyanti, n' atthi kāyasmi tulyatā. 99.

2. Evam evaṁ[1] manussesu daharo ce pi paññavā,
5 so hi tattha mahā hoti, n' eva bālo sarīravā ti. 100.

Tattha pasadā migā ti pasadasaṁkhātā[2] migā, pasadā ca[3] avasesā[4] migā cā 'ti pi attho yeva[5], pasadāmigā[6] ti pi pāṭho, pasadā[7] migā ti[8] attho, n' atthi kāyasmiṁ tulyatā ti sarīre[9] pamāṇaṁ nāma[10] n' atthi, yadi bhaveyya mahāsarīrā hatthino c' eva pasadamigā ca sīhaṁ māreyyuṁ[11], sīho haṁsādayo khuddaka-
10 sarīre yeva māreyya[12], khuddakā yeva sīhassa bhāyeyyuṁ[13] na mahantā, yasmā pan' etaṁ n' atthi tasmā sabbe pi te sīhassa bhāyanti, sarīravā ti bālo mahāsarīro pi mahā nāma na hoti, tasmā Lakuṇṭakabhaddiko sarīrena khuddako ti[14] mā taṁ ñāṇena[15] pi khuddako ti maññitthā ti attho[16].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā[17] saccāni pakāsetvā[18]
15 jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne tesu bhikkhūsu keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci arahantā[19] ahesuṁ) „Tadā rājā Lakuṇṭakabhaddiko ahosi, so[20] tāya keḷisīlatāya paresaṁ keḷinissayo jāto, Sakko pana aham evā 'ti. Keḷisīlajātakaṁ[21].

3. Khandhavattajātaka.

20 Virūpakkhehi me mettan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Taṁ kira jantāgharadvāre kaṭṭhāni[22] phālentaṁ[23] pūtirukkhantarā nikkhamitvā eko sappo pādaṅguliyaṁ ḍasi[24], so tatth' eva mato. Tassa tathāmatabhāvo sakalavihāre pākaṭo[25] ahosi. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ
25 samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asuko kira bhikkhu jantāgharadvāre kaṭṭhāni[26] phālento[27] sappena daṭṭho tatth' eva mato" ti[28]. Satthā āgantvā

[1] Bi Bp eva. [2] K padasaṁkhātā, Bi passadasaṅkhātā. [3] so Bi Bp; K tā. [4] Bi avasesa. [5] Bi omits yeva. [6] Bi pasada-. [7] Bi pasada. [8] Bi adds pi. [9] Bi sarīraṁ. [10] Bi omits nāma, K nāva. [11] K māreyya. [12] Bi adds di evaṁ. [13] Bi bhāreyyuṁ. [14] Bi hoti. [15] K ñāṇena. [16] K vatvā. [17] K dassetvā. [18] Bi omits saccāni pakāsetvā. [19] K -to. [20] K omits so. [21] Bi adds dutiyaṁ niṭhitaṁ. [22] Bi -naṁ. [23] K phāḷentaṁ. [24] Bi ḍassi. [25] Bi -to. [26] Bi kaniṭhāni. [27] K phāḷento, Bi halento. [28] Bi adds kathayīsu.

„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „sace so bhikkhave bhikkhu cattāri ahirājakulāni ārabbha mettaṁ abhāvayissa[1] na naṁ[2] sappo ḍaseyya[3], porāṇakatāpasâpi[4] hi anuppanne Buddhe[5] catusu ahirājakulesu mettaṁ bhāvetvā tāni ahirājakulāni nissāya uppajjanakabhayato[6] muccimsū[7]" 'ti vatvā atītaṁ āhari: 5

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiratthe[8] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese[9] ekasmiṁ Gaṅgānivattane 10 assamapadaṁ māpetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto isigaṇaparivuto vihāsi. Tadā taṁ Gaṅgātīre nānappakārā dīghajātikā isīnaṁ[10] paripanthaṁ[11] karonti, yebhuyyena isayo jīvitakkhayaṁ pāpuṇanti. Tāpasā tam atthaṁ Bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto sabbe tāpase sannipātetvā „sace tumhe catūsu ahirājakulesu 15 mettaṁ bhāveyyātha na vo sappā ḍaseyyuṁ, tasmā ito paṭṭhāya catūsu[12] ahirājakulesu evaṁ mettaṁ bhāvethā" 'ti vatvā imaṁ gātham āha:

1. Virūpakkhehi me mettaṁ, mettaṁ erāpathehi me,
chabbyāputtehi[13] me mettaṁ, [mettaṁ[14]] kaṇhāgotamakehi 20
cā 'ti. 101.

Tattha virūpakkhehi me mettan ti virūpakkhanāgarājakulehi saddhiṁ mayhaṁ mettaṁ, erāpathādīsu'[15] pi es' eva nayo, etāni pi hi[16] erāpathanāgarājakulaṁ chabbyāputtanāgarājakulaṁ[17] kaṇhāgotamakanāgarājakulan[18] ti nāgarājakulān' eva[19]. 25

Evaṁ cattāri nāgarājakulāni dassetvā „sace tumhe etesu mettaṁ bhāvetuṁ sakkhissatha dīghajātikā vo na ḍasissanti na viheṭhessantîti" vatvā dutiyaṁ gātham āha:

[1] Bi abhāvissa. [2] Bi naṁ na [3] Bi ḍasseyya. [4] Bi porāṇakapaṇḍitatāpaso pi. [5] Bi adds pi. [6] Bi uppajjanabhayato. [7] Bi pucchisū. [8] Bi kāsikarathe. [9] Bi -ppadese. [10] Bi isigaṇaṁ. [11] Bi parimantaṁ. [12] K catusu. [13] Bi chapyā-. [14] so all three MSS. [15] K -disu. [16] Bi omits hi. [17] Bi chabyā-. [18] K -makaṁ-,

2. Apādakehi me mettaṁ, mettaṁ dipādakehi[1] me,
catuppadehi me mettaṁ, mettaṁ bahuppadehi me ti. 102.

Tattha paṭhamapadena odissakaṁ katvā sabbesu[2] apādakesu[3] dīghajātikesu c' eva macchesu ca[4] mettābhāvanā dassitā, dutiyapadena manussesu c' eva pakkhijātesu[5] ca, tatiyapadena[6] hatthiassādīsu[7] ca[8] sabbacatuppadesu[9], catutthapadena vicchikasatapadiuccāliṅgapāṇikamakkaṭakādīsu[10].

Evaṁ sarūpena mettābhāvanaṁ dassetvā idāni āyācanavasena dassento imaṁ gātham āha:

3. Mā maṁ apādako hiṁsi, mā maṁ hiṁsi dipādako[11],
mā maṁ catuppado hiṁsi, mā maṁ hiṁsi bahuppado ti. 103.

Tattha mā man ti evañ ca tesu[12] apādakādīsu[13] koci eko pi mā vihiṁsatu mā viheṭhetū 'ti evaṁ āyācantā[14] mettaṁ bhavethā[15] 'ti attho.

Idāni anodissakavasena bhāvanaṁ dassento imaṁ gātham āha:

4. Sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā ca kevalā
sabbe bhadrāni passantu, mā kañci[16] pāpam āgamā ti. 104.

Tattha taṇhādiṭṭhivasena vaṭṭe[17] pañcasu khandhesu āsattā visattā laggālaggitā[18] ti sattā assāsapassāsapavattanasaṁkhātena pāṇanavasena[19] pāṇā ti bhūtā bhāvitā nibbattanavasena[20] bhūtā ti evaṁ[21] vacanamattaviseso veditabbo, avisesena pana sabbāni p' etāni padāni sabbasattasaṅgāhakān' eva[22], kevalā ti sakalā, idaṁ sabbasattass' eva[23] pariyāyavacanaṁ, bhadrāni passantū 'ti sabbe p' ete sattā bhadrāni sādhūni kalyāṇān' eva passantu, mā kañci[16] pāpam āgamā 'ti etesu[24] kañci[16] ekaṁ[25] sattam pi pāpaṁ lāmakaṁ dukkhaṁ mā āgamā[26] mā āgacchatu mā pāpuṇātu, sabbe averā abyāpajjhā[27] sukhī niddukkhā hontū 'ti[28].

[1] B^i dvipātakehi [2] B^i sappesu. [3] B^i adds ca. [4] B^i omits macchesu ca. [5] B^i sesapakkhi-, K pakkhijātesu corr. to -tisu. [6] K tatiyena. [7] K -disu. [8] B^i omits ca. [9] B^i sabbesu catuppadesu. [10] K -disu, B^i -kasahapadī- - -pāṇaka-, B^p -pākaka-. [11] B^i dvipā-. [12] B^i ti etesu. [13] K -disu. [14] B^i -to. [15] B^i bhāveyyā. [16] B^i kiñci. [17] K vaddhe. [18] K laggālagitā, B^i vilaggā-. [19] B^i pāṇānaṁ vasena. [20] B^i omits vasena. [21] B^i etaṁ. [22] B^i sappasattisaṅgahakāneva. [23] K sabbasaddasseva. [24] B^i evaṁ tesu. [25] K eka. [26] so B^p; K agamma, B^i omits āgamā. [27] B^i abyāpajho, K abbyāpajjhā. [28] B^i omits ti.

Evaṁ „sabbasattesu anodissakamettaṁ bhāvethā“ 'ti vatvā puna tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇe anussarāpetuṁ „appamāṇo Buddho appamāṇo Dhammo appamāṇo Saṁgho“ ti āha.

Tattha pamāṇakarānaṁ[1] kilesānaṁ abhāvena guṇānañ ca pamāṇabhāvena Buddharatanaṁ[2] appamāṇaṁ, dhammo ti navavidho lokuttaro[3] dhammo, tassâpi[4] pamāṇaṁ nāma kātuṁ na sakkā[5] ti appamāṇo, tena appamāṇena dhammena samannāgatattā saṁgho pi appamāṇo. 5

Iti Bodhisatto „imesaṁ tinnaṁ ratanānaṁ guṇe anussarathā“ 'ti vatvā tiṇṇaṁ ratanānaṁ appamāṇaguṇataṁ[6] dassetvā sappamāṇe[7] satte dassetuṁ „pamāṇavantāni siriṁsapāni[8] ahi vicchikā[9] satapadī[10] uṇṇānābhi sarabū[11] mūsikā“ ti āha. 10

Tattha siriṁsapānîti[12] sabbadīghajātikānaṁ[13] nāmaṁ, te hi sarantā gacchanti sirena[14] vā sapantîti[15] siriṁsapā[16], ahîti[17] ādi tesaṁ sarūpato nidassanaṁ, tattha uṇṇānābhîti[18] makkaṭako, tassa hi nābhito uṇṇāsadisaṁ[19] suttaṁ nikkhamati, tasmā uṇṇānābhîti[18] vuccati, sarabū[20] ti gharagolikā. 15

Iti Bodhisatto „yasmā etesaṁ antorāgādayo pamāṇakarā dhammā atthi tasmā etāni[21] siriṁsapāni[22] pamāṇavantānîti“ dassetvā „appamāṇānaṁ tiṇṇaṁ ratanānaṁ[23] ānubhāvena ime no[24] pamāṇavantā[25] rattiṁdivaṁ[26] parittakammaṁ[27] karontū“ 'ti evaṁ „tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇāni[28] anussarathā“ 'ti vatvā tato uttariṁ[29] kattabbaṁ dassetuṁ imaṁ gātham āha: 20

5. Katā me rakkhā, katā me parittā,
paṭikkamantu bhūtāni,
so 'haṁ namo Bhagavato
namo sattannaṁ Sammāsambuddhānan ti. 105. 25

[1] Bi pamāṇaṁkarāṇaṁ, K Bp pamāṇakarāṇaṁ. [2] Bi -ratanānaṁ. [3] Bi lokuttara. [4] so Bp; K tissāpi, Bi tassa. [5] Bi sakko. [6] Bi appamāṇataṁ, [7] Bi appamāṇe. [8] Bi sarisapāni. [9] Bi -kā. [10] Bi -di. [11] Bi Bp -saraphū. [12] Bi sarisapāṇi ti. [13] Bi -jātikasattānaṁ. [14] Bi sarena. [15] Bi palantīti. [16] Bi sarirasapā. [17] Bi ahinti. [18] Bi Bp uṇṇanābhiti. [19] Bi Bp uṇṇa-. [20] Bi saphūraphū. [21] Bi toni. [22] Bi sarisapāṇi. [23] Bi omits tiṇṇaṁ ratanānaṁ. [24] K no, Bi nā. [25] Bi adds patthā. [26] Bi rattidivaṁ. [27] Bi parittaṁ-. [28] Bi tiṇṇaratanaṁ guṇaṁ. [29] Bi uttari. [30] Bi omits me.

Tattha katā me rakkhā ti mayā ratanattayaguṇe anussarantena attano rakkhā gutti katā, katā me parittā ti parittānam pi me[1] attano kataṁ, paṭikkamantu bhūtānîti mayi ahitajjhāsayāni[2] bhūtāni paṭikkamantu apagacchantu, so haṁ namo Bhagavato ti so ahaṁ evaṁ kataparitto atītassa parinibbutassa sabbassâpi Buddhassa bhagavato namo karomi, namo sattannam Sammāsambuddhānan ti visesena pana atīte paṭipāṭiyā[3] parinibbutānaṁ sattannaṁ Sammāsambuddhānaṁ namo karomîti.

Evaṁ „namakkāraṁ karontâpi[4] satta buddhe anussarathā“ 'ti[5] Bodhisatto isigaṇassa imaṁ parittaṁ bandhitvā adāsi.

Ādito pana paṭṭhāya[6] dvīhi gāthāhi catusu ahirājakulesu[7] mettāya dīpitattā odissakānodissakavasena vā dvinnaṁ mettābhāvanānaṁ dīpitattā idaṁ parittaṁ idha vuttan ti veditabbaṁ, aññaṁ vā kāraṇaṁ pariyesitabbaṁ.

Tato paṭṭhāya isigaṇo Bodhisattassa[8] ovāde ṭhatvā mettaṁ bhāvesi, Buddhaguṇe anussari. Evaṁ tesu Buddhaguṇe anussarantesu yeva sabbe dīghajātikā paṭikkamiṁsu. Bodhisatto pi Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā isigaṇo Buddhaparisā ahosi, gaṇasatthā pana aham evā“ 'ti. Khandhavattajātakaṁ[9].

4. Vīrakajātaka.

Api Vīraka passesîti[10]. Idam Satthā Jetavane viharanto Sugatālayaṁ ārabbha kathesi. Devadattassa[11] parisaṁ gahetvā āgatesu hi[12] theresu Satthā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā kiṁ akāsîti“ pucchitvā „Sugatālayaṁ dassesîti“ vutte „na kho Sāriputta idān' eva Devadatto mama anukiriyaṁ karonto vināsam[13] patto, pubbe pi pāpuṇîti“ vatvā therena yācito atītaṁ āhari:

[1] Bi omits me. [2] Bi ahitajhāsayanāni. [3] Bi -yo. [4] Bi Bp -to pi. [5] Bi adds attho. [6] K omits paṭṭhāya. [7] K ahikulesu. [8] Bi omits odissaka- - - -bodhisattassa. Bi Bp khandhajātakaṁ, Bi adds tatiyaṁ. [10] so Bi Bp; K passehîti. [11] K devadattaṁ. [12] Bi omits hi. [13] Bi -sa

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese udakakākayoniyaṁ nibbattitvā[1] ekaṁ saraṁ upanissāya vasi[2]. Vīrako ti 'ssa nāmaṁ ahosi. Tadā Kāsiraṭṭhe[3] dubbhikkhaṁ ahosi. Manussā kākabhattaṁ vā dātuṁ[4] yakkhanāgabalikammaṁ vā kātuṁ nâsakkhiṁsu[5]. Chātakaraṭṭhato kākā yebhuyyena araññaṁ pavisiṁsu. Tatth' eko[6] Bārāṇasivāsī[7] Saviṭṭhako[8] nāma kāko kākiṁ ādāya Vīrakassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā taṁ saraṁ nissāya ekamante[9] vāsaṁ kappesi. So ekadivasaṁ tasmiṁ sare gocaraṁ gaṇhanto Vīrakaṁ saraṁ otaritvā macche khāditvā paccuttaritvā sarīraṁ sukkhāpentaṁ[10] disvā „imaṁ kākaṁ[11] nissāya sakkā bahū[12] macche laddhuṁ, imaṁ upaṭṭhahissāmîti“ taṁ upasaṁkamitvā „kiṁ sammā“ ti vutte „icchāmi taṁ sāmi upaṭṭhātun“ ti vatvā „sadhū“ 'ti tena[13] sampaṭicchite tato paṭṭhāya upaṭṭhāsi. Vīrako pi tato paṭṭhāya attano yāpanamattaṁ khāditvā macche uddharitvā Saviṭṭhakassa[14] deti. So pi attano yāpanamattaṁ khāditvā sesaṁ kākiyā deti. Tassa aparabhāge māno uppajji: „ayam pi udakakāko kāḷako, aham pi kāḷako, akkhituṇḍapādehi pi etassa ca mayhañ ca[15] nānattaṁ n' atthi[16], ito paṭṭhāya iminā gahitamacchehi[17] mayhaṁ kammaṁ n' atthi, aham eva gaṇhissāmîti“ so Vīrakaṁ upasaṁkamitvā „samma ito paṭṭhāya aham eva saraṁ otaritvā macche gaṇhissāmîti“ vatvā „na tvaṁ samma udakaṁ otaritvā macche gaṇhanakākakule[18] nibbatto, mā nassîti“ tena vāriyamāno pi vacanaṁ anādiyitvā saraṁ oruyha[19] udakaṁ pavisitvā ummujjanto[20] sevālaṁ chinditvā[21] nikkhamituṁ nâsakkhi[22], sevālantare laggi, aggatuṇḍam eva paññāyi, so nirussāso[23] anto udake[24]

[1] K nibbattetvā. [2] K vasī. [3] Bi kāsikaraṭhe. [4] Bi kātuṁ. [5] Bi nasakkhisu. [6] Bi tatreko. [7] K bārāṇasivāsi, Bi bārānasīvāsi. [8] Bi paviṭhako. [9] so K Bp; Bi ekakammantaṁ. [10] Bi sakkhāp-. [11] Bi udakakākaṁ. [12] Bi Bp bahu. [13] Bi omits tena. [14] Bi paviṭhakassa. [15] Bi etassa mayhaṁ. [16] Bi nanākāraṇatthi. [17] K-macche. [18] K gaṇhanakakule. [19] Bi otaritvā. [20] Bi ummajjanto, Bp ummujjamāno. [21] so K Bp; Bi bhinditvā. [22] Bi na sakkhi. [23] so Bp; Bi nirussāho, K nirassāso. [24] K udakaṁ corr. to udake.

yeva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Ath' assa bhariyā āgamanaṁ[1] apassamānā[2] pavattiṁ jānanatthaṁ Vīrakassa santikaṁ gantvā „sāmi Saviṭṭhako[3] na paññāyati[4], kahaṁ nu kho“ ti pucchamānā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Api Vīraka passesi[5] sakuṇaṁ mañjubhāṇakaṁ[6] (Dhp. p. 146.)
mayūragīvasaṁkāsaṁ patiṁ mayhaṁ Saviṭṭhakan[7] ti. 106.

Tattha api Vīraka passesîti[8] sāmi Vīraka api passesi[9], mañjubhāṇakan ti[10] mañjubhāṇinaṁ, sā hi rāgavasena madhurassaro me patîti maññati, tasmā evam āha, mayūragīvasaṁkāsan ti moragīvasamānavaṇṇaṁ[11].

Taṁ sutvā Vīrako „āma jānāmi te sāmikassa gataṭṭhānan“ ti vatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Udakathalacarassa pakkhino
niccaṁ āmakamacchakabhojino
tassânukaraṁ Saviṭṭhako
sevāle paliguṇṭhito[12] mato ti. 107.

Tattha udakathalacarassā 'ti udake ca[13] thale ca carituṁ samatthassa, pakkhino ti attānaṁ sandhāya vadati, tassānukaran ti tassa anukaronto[14], paliguṇṭhito[12] mato ti udakaṁ pavisitvā sevālaṁ chinditvā nikkhamituṁ asakkonto sevālapariyonaddho[15] anto udake yeva mato, passa etassa[16] tuṇḍaṁ dissatîti[17].

Taṁ sutvā kākī[18] paridevitvā Bārāṇasim eva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Saviṭṭhako[19] Devadatto ahosi, Vīrako pana aham evā“ 'ti. Vīrakajātakaṁ[20].

[1] so B^i B^p; K āgataṁ. [2] B^i adds taṁ. [3] B^i paviṭhako. [4] B^i paññāyiti, K paṁñāyati. [5] so B^i B^p; K passehi. [6] B^i mañjabhāṇiṇaṁ. [7] B^i satamamhaṁ paviṭhatin. [8] K passehīṭi. [9] K passehi, B^i massasi. [10] K omits mañjubhāṇakanti, B^i mañjūbhāṇikanti. [11] K -samānāvaṇṇaṁ, B^i -samāṇavanti attho. [12] B^i palikuṇṭito? B^p patikuṇḍito. [13] B^i omits ca. [14] B^i tassānuk-. [15] K -naddho corr. to -naṭṭho. [16] B^i ekassa. [17] B^i dassatīti attho. [18] B^i kākiṁ. [19] B^i paviṭhako. [20] B^i adds catutthaṁ.

5. Gañgeyyajātaka.

Sobhanti macchā gañgeyyā[1] ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto dve daharabhikkhū[2] ārabbha kathesi. Te kira dve[3] Sāvatthi-vāsino kulaputtā sāsane pabbajitvā asubhabhāvanaṁ[4] anuyuñjitvā[5] rūpapasaṁsakā[6] hutvā rūpaṁ upalāḷentā[7] vicariṁsu. Te ekadivasaṁ „tvaṁ sobhasi, ahaṁ sobhāmîti" rūpaṁ nissāya uppannavivādā avidūre nisinnaṁ ekaṁ mahallakatheraṁ disvā „eso amhākaṁ sobhanabhāvaṁ[8] vā asobhanabhāvam[9] vā jānissatîti" taṁ[10] upasaṁkamitvā „bhante ko amhesu sobhano[11]" ti pucchiṁsu. „Āvuso tumhehi aham eva sobhanataro[8]" ti āha. Daharā „ayaṁ mahallako amhehi pucchitaṁ akathetvā apucchitaṁ kathesîti" taṁ paribhāsitvā[12] pakkamiṁsu. Sā[13] tesaṁ kiriyā bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ „āvuso mahallakathero kira te rūpanissitake dahare lajjāpesîti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave ime daharā idān' eva rūpapasaṁsakā[14], pubbe p' ete[15] rūpaṁ eva upalāḷentā[16] vicariṁsū" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Gañgātīre rukkhadevatā[17] ahosi. Tadā Gañgā-Yamunānaṁ samāgamanaṭṭhāne[18] gañgeyyo ca yāmuneyyo ca dve macchā „ahaṁ sobhāmi, tvaṁ sobhasîti" rūpaṁ nissāya vivadamānā[19] avidūre Gañgāya taṭe[20] kacchapaṁ nipannaṁ disvā „eso amhākaṁ sobhanabhāvaṁ[8] vā asobhanabhāvaṁ vā jānissatîti" taṁ upasaṁkamitvā „kin[21] nu kho samma kacchapa gañgeyyo sobhati[22] udāhu yāmuneyyo" ti pucchiṁsu. Kacchapo „gañgeyyo pi sobhati yāmuneyyo pi, tumhehi pana dvīhi aham eva atirekataraṁ sobhāmîti" imam atthaṁ pakāsento paṭhamaṁ gātham āha:

[1] B^i sobhati maccho gaveyyo. [2] B^i daharasahāyake bhikkhu. [3] B^i omits dve. [4] so K B^p; B^i asubhabhāvaṁ. [5] K ananu-, B^i anuyuñcitvā. [6] K rūpasaṁsakā. [7] B^i upaṭhālento, B^p -lālento. [8] B^i sobhaṇa-. [9] B^i asobhaṇa-. [10] K omits taṁ. [11] B^i sobhaṇo. [12] B^i -setvā. [13] B^i omits sā. [14] K rūpaṁpas-. [15] B^i pi te. [16] K upālāḷentā, B^i upalālentā, B^p upalālento. [17] B^i rukkhaṁdevatā. [18] B^i samāgamaṭhāne. [19] all three MSS. vivā-. [20] B^i gañgāthale. [21] B^i kiṁ. [22] K sabhati, B^i sobhatu

1\. Sobhanti macchā gaṅgeyyā[1], atho sobhanti yāmunā[2],
catuppad' āyaṁ[3] puriso nigrodhaparimaṇḍalo
īsakāyatagīvo ca[4] sabbe va atirocatîti. 108.

Tattha catuppadāyan[5] ti catuppado ayaṁ, puriso ti attānaṁ sandhāya
5 vadati, nigrodhaparimaṇḍalo ti sujāto nigrodho viya parimaṇḍalo, īsakāyatagīvo[6] ti rathīsā[7] viya āyatagīvo[8], sabbe va atirocatîti evaṁ saṇṭhānasampanno kacchapo sabbe[9] atirocati, aham eva sabbe tumhe atikkamitvā sobhāmîti[10].

Macchā tassa kathaṁ sutvā „ambho[11] pāpakacchapa
10 amhehi pucchitaṁ akathetvā aññam eva kathesîti" vatvā dutiyaṁ gātham āhaṁsu:

2\. Yaṁ pucchito na taṁ akkhā[12], aññaṁ akkhāti pucchito,
attappasaṁsako poso nâyaṁ asmāka[13] ruccatîti. 109.

Tattha attappasaṁsako[14] ti attānaṁ pasaṁsanasīlo attukkaṁsako[15]
15 poso[16], nāyam amhākaṁ ruccatîti ayaṁ pāpakacchapo amhākaṁ na ruccati na khamatîti kacchapassa upari udakaṁ khipitvā sakaṭṭhānam eva agamiṁsu.

Satthā imaṁ desanaṁ[17] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā dve macchā daharabhikkhū ahesuṁ, kacchapo mahallako[18], imassa pana kāraṇassa paccakkhakārikā Gaṅgātīre nibbattarukkhadevatā pana
20 aham evā" 'ti. Gaṅgeyyajātakaṁ[19].

6. Kuruṅgamigajātaka.

Iṅgha vaddhamayaṁ[20] pāsan ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto vadhāya parisakkatîti" sutvā „na bhikkhave idān' eva Devadatto
25 mayhaṁ vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakki[21] yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

[1] Bi sobhata maccho gaṅgeyyo. [2] Bi sobhati yamuno [3] Bi catuppādāyaṁ. [4] K va. [5] Bi catuppādāyaṁ pūriso. [6] Bi adds cā. [7] Bi sisikā. [8] Bi adds ca. [9] Bi adds va. [10] Bi adds vadati. [11] K ambho. [12] Bi akkho. [13] Bi amhākaṁ. [14] Bi atthapasaṁsako. [15] Bi atthukaṁsako. [16] K pāpo. [17] Bi dhammadesanaṁ [18] Bi adds bhikkhū ahosi. [19] Bi adds pañcamaṁ. 6. Cfr. Journal R. A. S. 1870 V. p. 8. [20] Bi vaṭṭa-. [21] Bi -sakkati.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto kurungamigo hutvā araññe ekassa sarassa avidūre ekasmiṁ gumbe vāsaṁ kappesi. Tass' eva[1] sarassa avidūre ekasmiṁ rukkhagge satapatto nisīdi. Sarasmiṁ pana kacchapo vāsaṁ kappesi. Evaṁ te tayo pi sahāyā aññamaññaṁ piyasaṁvāsaṁ vasiṁsu. Ath' eko migaluddako araññe caranto[2] pānīyatitthe[3] Bodhisattassa padavalañjaṁ[4] disvā lohanigaḷasadisaṁ[5] vaddhamayaṁ[6] pāsaṁ oḍḍetvā[7] agamāsi. Bodhisatto pānīyaṁ[8] pātuṁ āgato paṭhamayāme yeva[9] pāse bajjhitvā baddharāvaṁ[10] ravi. Tassa tena saddena rukkhaggato[11] satapatto udakato ca kacchapo āgantvā „kin nu kho kātabban" ti mantayiṁsu. Atha satapatto kacchapaṁ āmantetvā „samma tava dantā atthi, tvaṁ imaṁ pāsaṁ chinda, ahaṁ gantvā yathā so nâgacchati tathā karissāmi, evaṁ amhehi dvīhi pi[12] kataparakkamena sahāyo no jīvitaṁ labhissatîti" imam atthaṁ pakāsento paṭhamaṁ gātham āha:

1. Iṅgha vaddhamayaṁ pāsaṁ chinda dantehi kacchapa,
ahaṁ tathā karissāmi yathā n' ehiti[13] luddako ti. 110.

Kacchapo cammavarattaṁ khādituṁ ārabhi. Satapatto luddassa vasanagāmaṁ gato[14]. Luddo paccūsakāle yeva sattiṁ gahetvā nikkhami. Sakuṇo tassa nikkhamanabhāvaṁ ñatvā vassitvā pakkhe pappoṭhetvā[15] taṁ puredvārena[16] nikkhamantaṁ mukhe pahari. Luddo[17] „kālakaṇṇisakuṇen' amhi pahaṭo" ti nivattitvā thokaṁ sayitvā puna sattiṁ gahetvā uṭṭhāsi. Sakuṇo „ayaṁ paṭhamaṁ puredvārena[18] nikkhanto, idāni pacchimadvārena nikkhamissatîti" ñatvā gantvā[19] pacchimagehe nisīdi.

[1] Bi tassa. [2] Bi vicaranto. [3] Bi pāṇiyatitte. [4] K -lañchaṁ, Bi -lañcaṁ. [5] both MSS. -nigala-. [6] Bi vattasayaṁ. [7] Bi oṭṭetvā. [8] Bi pāṇiyaṁ. [9] K va. [10] Bi bandharavaṁ. [11] K rukkhato. [12] Bi omits pi. [13] K nehīti, Bi nehihi. [14] Bi adds avidūre rukkhe nisīdi. [15] Bi pappoṭetvā. [16] Bi pūrima-. [17] K luddako. [18] Bi purima-. [19] Bi omits gantvā.

Luddo[1] pi „puredvārena[2] me nikkhamantena kālakaṇṇisakuṇo diṭṭho, idāni pacchimadvārena nikkhamissāmîti“ pacchimadvārena nikkhami. Sakuṇo puna vassitvā gantvā[3] mukhe pahari. Luddo puna pi kālakaṇṇisakuṇena pahaṭo[4] „na me esa[5] nikkhamituṁ detîti“ nivattitvā yāva aruṇuggamanā sayitvā aruṇavelāya[6] sattiṁ gahetvā nikkhami. Sakuṇo vegena gantvā „luddo āgacchatîti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmiṁ khaṇe kacchapena ekam eva vaddhaṁ[7] ṭhapetvā sesavarattā[8] khāditā honti. Dantā pan' assa patanākārappattā jātā, mukhaṁ lohitamakkhitaṁ[9]. Bodhisatto luddaputtaṁ sattiṁ gahetvā asanivegena āgacchantaṁ disvā taṁ vaddhaṁ[10] chinditvā vanaṁ pāvisi. Sakuṇo rukhagge nisīdi. Kacchapo pana dubbalattā[11] tatth' eva nipajji. Luddo kacchapaṁ[12] pasibbake pakkhipitvā ekasmiṁ khānuke laggesi. Bodhisatto nivattitvā olokento kacchapassa[13] gahitabhāvaṁ ñatvā „sahāyassa jīvitadānaṁ dassāmîti“ dubbalo viya hutvā luddassa attānaṁ dassesi. So „dubbalo esa bhavissati, māressāmi nan“ ti sattiṁ ādāya anubandhi. Bodhisatto nātidūre nāccāsanne gacchanto taṁ ādāya araññaṁ pāvisi, dūraṁ gatabhāvaṁ ñatvā padaṁ[14] vañcetvā aññena maggena vātavegena gantvā siṅgena pasibbakaṁ ukkhipitvā bhūmiyaṁ pātetvā phāletvā[15] kacchapaṁ nīhari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto dvinnam pi ovādaṁ dadamāno „ahaṁ tumhe nissāya jīvitaṁ labhiṁ, tumhehi pi[16] sahāyassa kattabbaṁ mayhaṁ kataṁ, idāni luddo[1] āgantvā tumhe gaṇheyya, tasmā samma satapatta tvaṁ attano puttake gahetvā aññattha yāhi, tvaṁ hi samma kacchapa udakaṁ pavisā[17]“ 'ti āha. Te tathā akaṁsu.

Satthā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gātham āha:

[1] B^i luddho. [2] B^i purima-. [3] B^i omits gantvā. [4] B^i pahato. [5] B^i na dāni mesa. [6] so K B^p; B^i aruṇuggamanavelāya. [7] B^i vaṭṭaṁ. [8] B^i sesā-. [9] B^i mukhato lohitaṁ paggarati. [10] K baddhaṁ, B^i bandhanaṁ, B^p bandhaṁ. [11] B^i duppalatāya. [12] B^i B^p add gahetvā. [13] so B^i B^p; K kacchapaṁ. [14] so K B^p; B^i paraṁ. [15] B^i omits phāletvā, K phāḷetvā. [16] B^i omits pi. [17] B^i pavīsāhi.

2. Kacchapo pāvisī vāriṁ, kuruṅgo pāvisī vanaṁ,
satapatto dumaggamhā dūre putte apānayîti. 111.

Tattha apānayîti apānayi, gahetvā agamāsîti[1].

Luddo taṁ ṭhānaṁ āgantvā[2] kañci[3] apassitvā chinnapasibbakaṁ gahetvā domanassappatto attano gehaṁ agamāsi. Te pi tayo sahāyā yāvajīvaṁ vissāsaṁ acchinditvā yathākammaṁ gatā.

Satthā imaṁ desanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā luddo Devadatto ahosi, satapatto Sāriputto, kacchapo Moggallāno, kuruṅgamigo[4] pana aham evā“ 'ti. Kuruṅgamigajātakaṁ[5].

7. Assakajātaka.

Ayam assakarājenā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanaṁ[6] ārabbha kathesi. So hi bhikkhu Satthārā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu[7] ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccan“ ti vatvā „kena ukkaṇṭhāpito sîti“ vutte „purāṇadutiyikāyā“ 'ti āha. Atha naṁ Satthā „na idān' eva[8] tassā bhikkhu itthiyā sineho tayi[9] atthi, pubbe pi tvaṁ taṁ nissāya mahādukkhaṁ patto[10]“ ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Kāsiraṭṭhe[11] Potalināmanagare[12] Assako nāma rājā rajjaṁ kāresi. Tassa Ubbarī[13] nāma aggamahesi[14] piyā ahosi[15] manāpā abhirūpā dassanīyā[16] atikkantā[17] mānusaṁ[18] vaṇṇaṁ appattā dibbavaṇṇaṁ. Sā kālam akāsi. Tassā kālakiriyāya rājā sokābhibhūto ahosi dukkhī[19] dummano. So tassā sarīraṁ doṇiyaṁ nipajjāpetvā telakalale[20] pakkhipāpetvā heṭṭhāmañce ṭhapāpetvā[21] nirāhāro rodamāno paridevamāno nipajji.

[1] Bi agamāsi aññatra gacchatîti attho. [2] so K Bp; Bi patvā. [3] Bi kiñci. [4] Bi kuruṅgarājā. [5] Bi adds chaṭṭhaṁ. [6] Bi -ṇaṁ, K -dū-. [7] K omits bhikkhu. [8] K omits idāneva. [9] K sineho nahi, Bi Bp tayi sineho. [10] Bi -dukkhappatto. [11] Bi kāsikaraṭhe. [12] K potale-, Bi Bp pātali-. [13] Bi Bp upari. [14] so Bi Bp; K -siyā. [15] Bi omits ahosi. [16] Bi adds ahosi. [17] K -ta. [18] Bi manussāka. [19] K Bi dukkhi. [20] Bi Bp -laṁ. [21] Bi omits heṭṭhā- - -tvā.

Mātāpitaro avasesañātakā mittāmaccā[1] brāhmaṇagahapatikādayo[2] pi „mā soci mahārāja, aniccā saṁkhārā“ ti ādīni vadantā saññāpetuṁ nâsakkhiṁsu. Tassa vilapantass' eva satta divasā atikkantā. Tadā Bodhisatto pañcābhiññāaṭṭhasamāpattilābhitāpaso[3] hutvā Himavantapadese viharanto ālokaṁ vaḍḍhetvā dibbena cakkhunā Jambudīpaṁ olokento taṁ rājānaṁ tathā paridevamānaṁ disvā „etassa mayā avassayena bhavitabban“ ti iddhānubhāvena ākāse uppatitvā rañño uyyāne otaritvā maṅgalasilāpaṭṭe kañcanapaṭimā viya nisīdi. Ath' eko Potalinagaravāsī[4] brāhmaṇamāṇavo uyyānaṁ gato Bodhisattaṁ disvā vanditvā nisīdi. Bodhisatto tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā „kiṁ māṇava rājā dhammiko“ ti pucchi. „Āma bhante dhammiko rājā, bhariyā pan' assa kālakatā, so tassā sarīraṁ doṇiyaṁ pakkhipāpetvā vippalapamāno nipanno, ajj' assa[5] sattamo divaso, kissa tumhe rājānaṁ evarūpā dukkhā na mocetha, yuttaṁ nu kho tumhādisesu sīlavantesu vijjamānesu rañño evarūpaṁ dukkhaṁ anubhavitun“ ti. „Na kho ahaṁ[6] māṇava rājānaṁ jānāmi, sace pana so āgantvā maṁ puccheyya aham ev' assa tassā nibbattaṭṭhānaṁ ācikkhitvā rañño santike yeva[7] taṁ kathāpeyyan“ ti. „Tena hi bhante yāva rājānaṁ ānemi tāva idh' eva nisīdathā“ 'ti[8] māṇavo Bodhisattassa paṭiññaṁ gahetvā rañño santikaṁ gantvā tam atthaṁ ārocetvā „tassa dibbacakkhukassa santikaṁ gantuṁ vaṭṭatîti“ āha. Rājā „Ubbariṁ[9] kira daṭṭhuṁ labhissāmîti“ tuṭṭhamānaso rathaṁ abhirūhitvā[10] tattha gantvā Bodhisattaṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno „saccaṁ kira tumhe deviyā nibbattaṭṭhānaṁ jānāthā“ 'ti pucchi. „Āma mahārājā“ 'ti. „Kattha nibbattā“ ti. „Sā kho mahārāja rūpasmiñ ñeva[11] mattā pamādam āgamma kalyāṇakammaṁ akatvā imasmiñ ñeva[11] uyyāne gomayapāṇakayoniyaṁ

[1] B^i mittāamaccassa. [2] B^i brahmaṇassa-. [3] B^i pañca abhiññā-. [4] B^i B^p pātali-vāsī. [5] B^i ajja. [6] B^i haṁ. [7] B^i ca. [8] B^i adds so. [9] K ubharī, B^i uparī. [10] K -rubitvā, B^i -rūyhitvā. [11] K -smiṁ ñeva, B^i -smī yeva.

nibbattā" ti. „Nâhaṁ saddahāmîti". „Tena hi te dassetvā kathāpemîti[1]". „Sādhu kathāpethā" 'ti. Bodhisatto attano ānubhāvena „ubho pi gomayapiṇḍaṁ[2] vaṭṭayamānā[3] rañño purato[4] āgacchantū" ti tesaṁ āgamanaṁ akāsi. Te tath' eva āgamiṁsu[5]. Bodhisatto taṁ dassento „ayan te mahārāja Ubbarī devī, taṁ jahitvā[6] gomayapāṇakassa[7] pacchato āgacchati, passa[8] nan" ti āha. „Bhante 'Ubbarī nāma gomayapāṇakayoniyaṁ[9] nibbattissatîti[10]' na saddahām' ahan" ti. „Kathāpemi naṁ mahārājā" 'ti. „Kathāpetha bhante" ti. Bodhisatto attano ānubhāvena taṁ kathāpento „Ubbarîti" āha. Sā mānusabhāsāya[11] „kiṁ bhante" ti āha. „Tvaṁ atītattabhāve[12] kā nāma ahosîti". „Bhante Assakarañño aggamahesī[13] Ubbarī[14] nāma ahosin" ti. „Kiṁ pana te idāni Assakarājā piyo udāhu gomayapāṇako" ti. „Bhante sā[15] mayhaṁ purimajāti[16], tadā ahaṁ imasmiṁ uyyāne tena saddhiṁ rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbe[17] anubhavamānā vicariṁ, idāni pana me bhavasaṁkhepagatakālato[18] paṭṭhāya so kiṁ hoti[19], ahaṁ hi idāni Assakarājānaṁ māretvā tassa galalohitena mayhaṁ sāmikassa gomayapāṇakassa pāde makkheyyan" ti vatvā parisamajjhe manussabhāsāya imā gāthā avoca:

1. Ayam Assakarājena deso vicarito mayā
   anukāmayânukāmena[20] piyena patinā saha. 112.

2. Navena sukhadukkhena porāṇaṁ apithīyati[21],
   tasmā Assakaraññā va[22] kīṭo piyataro maman ti. 113.

Tattha ayam Assakarājena deso vicarito mayā ti ayaṁ ramaṇīyo uyyānapadeso pubbe mayā Assakarājena saddhiṁ vicarito, anukāmayānukāmenā[20] 'ti anū 'ti nipātamattaṁ, mayā taṁ kāmayamānāya tena maṁ

[1] B^i B^p -pessāmiti. [2] B^i -piṇḍiya. [3] K vaddhamānā, B^p vaṭṭamānā, B^i vattiyamānā. [4] B^i adds gomayapāṇakena saddhi. [5] B^i āgamaṁsu te. [6] B^i jahetvā. [7] B^i -pāṇassa. [8] B^i passatha. [9] K -pāṇayoniyaṁ. [10] B^i nippattāti [11] B^i B^p manussa-. [12] B^i abhittabhāvena. [13] B^i -si. [14] B^i uppari. [15] B^i bhamanta so. [16] B^i -jātiyā sāmiko. [17] B^i -saddaṁ-. [18] B^i -gatattakā-. [19] B^i so kī hotīti. [20] B^i anukāmassakāmena. [21] K -thīytiya, B^i -dhiyati. [22] B^i -raññoca

kāmayamānenā 'ti attho[1], piyenā 'ti tasmiṁ attabhāve piyena, navena sukha-dukkhena porāṇaṁ apithīyatîti[2] bhante navena hi sukhena porāṇaṁ sukhaṁ navena ca[3] dukkhena porāṇaṁ dukkhaṁ pithīyati[4] paṭicchādiyati[5], esā lokassa[6] dhammatā ti dīpeti, tasmā Assakaraññā va[7] kīṭo piyataro ma-
5 man ti yasmā navena porāṇaṁ pithīyati[8] tasmā mama Assakarājato sataguṇena sahassaguṇena kīṭo va[9] piyataro ti[10].

Taṁ sutvā Assakarājā vippaṭisāri[11] hutvā tattha ṭhito va kuṇapaṁ nīharāpetvā sīsaṁ nahātvā Bodhisattaṁ vanditvā nagaraṁ pavisitvā aññaṁ aggamahesiṁ katvā dhammena rajjaṁ
10 kāresi. Bodhisatto pi rājānaṁ ovaditvā nissokaṁ katvā Himavantam eva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito[12] sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā Ubbarī[13] purāṇadutiyikā ahosi, Assakarājā ukkaṇṭhito[14], mā-
15 ṇavo Sāriputto[15], tāpaso pana aham evā“ 'ti. Assakajātakaṁ[16].

8. Suṁsumārajātaka.

Alam etehi ambehîti. Idaṁ Satthā Jetavane[17] viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto vadhāya parisakkatîti“ sutvā „na bhikkhave
20 idān' eva Devadatto mayhaṁ vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakkati yeva, santāsamattam pi pana kātuṁ na sakkhîti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Himavantapadese Bodhisatto kapiyoniyaṁ nibbattitvā nāga-
25 balo thāmasampanno mahāsarīro sobhaggappatto hutvā Gaṅgā-nivattane[18] araññāyatane vāsaṁ kappesi. Tadā Gaṅgāya eko suṁsumāro[19] vasi. Ath' assa bhariyā Bodhisattassa sarīraṁ

[1] K -nena attho, Bi -nena pahāti attho. [2] Bi apidhiyatîti. [3] Bi omits ca. [4] K pīthīyati, Bi pithiyati. [5] K -dīyati, Bp -diyyati. [6] Bi lokasmī. [7] Bi ca. [8] K piyathīyati, Bi pithiyyati. [9] Bi omits va. [10] Bi adds attho. [11] so all three MSS. [12] Bi adds bhikkhū. [13] K ubbari, Bi upari. [14] Bi ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi. [15] Bi adds ahosi. [16] Bi sattamaṁ. [17] Bi veḷu. [18] Bi gaṅgāya ni-. [19] Bi susu-.

disvā tassa[1] hadayamaṁse[2] dohaḷaṁ[3] uppādetvā suṁsumāraṁ[4] āha: „ahaṁ sāmi etassa kapirājassa hadayamaṁsaṁ[5] khāditukāmā“ ti. „Bhadde, mayaṁ jalagocarā, esa thalagocaro, kin ti taṁ[6] gaṇhituṁ[7] sakkhissāmā[8]“ 'ti. „Yena tena[9] upāyena gaṇha, sace na labhissāmi marissāmîti“. „Tena hi mā bhāyi[10], atth' eko upāyo ti khādāpessāmi taṁ[11] tassa hadayamaṁsan[12]“ ti suṁsumāriṁ[13] samassāsetvā Bodhisattassa Gaṅgāya pānīyaṁ[14] pivitvā Gaṅgātīre nisinnakāle santikaṁ gantvā evam āha[15]: „vānarinda imasmiṁ padese kasaṭaphalāni[16] khādanto kiṁ tvaṁ ciṇṇaṭṭhāne[17] yeva carasi, pāragaṅgāya ambalabujādīnaṁ[18] madhuraphalānaṁ anto n' atthi, kin te tattha gantvā phalāphalaṁ khādituṁ na vaṭṭatîti[19]“. „Kumbhīlarāja Gaṅgā mahodikā[20] vitthiṇṇā[21], kathaṁ tattha gamissāmîti“. „Sace gacchasi ahaṁ taṁ mama piṭṭhiṁ āropetvā nessāmîti“. So taṁ[22] saddahitvā „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā[23] „tena hi ehi, piṭṭhiṁ me abhirūhā“ 'ti ca vutte taṁ[24] abhirūhi. Suṁsumāro[4] thokaṁ netvā udake osīdāpesi. Bodhisatto „samma udake maṁ osīdāpesi, kin[25] nu kho etan“ ti āha. „Nâhan taṁ dhammesu dhammatāya gahetvā gacchāmi, bhariyāya pana me[26] tava hadayamaṁse dohaḷo uppanno, tam ahaṁ tava hadayaṁ khādāpetukāmo“ ti. „Samma, kathentena te sundaraṁ kataṁ, sace hi amhākaṁ udare hadayaṁ bhaveyya sākhaggesu carantānaṁ cuṇṇavicuṇṇaṁ bhaveyyā“ 'ti. „Kahaṁ pana tumhe ṭhapethā[27]“ 'ti. Bodhisatto avidūre ekaṁ udumbaraṁ[28] pakkaphalapiṇḍisampannaṁ[29] dassento „pass' etāni amhākaṁ hadayāni ekasmiṁ udumbare[30] olambantîti[31]“. „Sace me

[1] K omits tassa. [2] B^i hadayaṁ maṁse. [3] B^i dohalaṁ. [4] B^i susu-. [5] B^i hadayaṁ. [6] so B^p; K kittinaṁ, B^p kathaṁ. [7] B^i gahituṁ. [8] B^i -ssāmi. [9] B^i kenaci. [10] B^i socitta. [11] K omits taṁ. [12] B^i hadayan. [13] B^i susumāri. [14] B^i paṇiya. [15] B^i ahaṁ. [16] B^i kadaḷiphalāni. [17] so K B^p; B^i asampannaṭhane. [18] B^i ampampalapujā-. [19] K vaddhatīti. [20] B^i -dakā. [21] K vitiṇṇa, B^i vittaṁnnā. [22] B^i omits taṁ. [23] K -cchi. [24] so B^i B^p; K omits taṁ. [25] B^i kiṁ. [26] K omits me. [27] B^i thapethā. [28] B^i udumpara. [29] B^i pakkaphalaṁpiṇḍakasañcannaṁ, B^p phalapiṇḍasanchannaṁ ekaṁ udumbarapakkaṁ. [30] B^i udumpararukkhe. [31] B^i olampantīti, K olambentīti.

hadayaṁ dassasi ahan taṁ na māressāmîti". „Tena hi ettha nehi maṁ, ahan te rukkhe olambantaṁ dassāmîti". So taṁ ādāya tattha agamāsi[1]. Bodhisatto tassa piṭṭhito uppatitvā udumbararukkhe nisīditvā „samma bālasuṁsumāra[2] imesaṁ 5 sattānaṁ hadayaṁ nāma rukkhagge hotîti saññī[3] ahosi, bālo si[4], ahan taṁ vañcesiṁ[5], tava phalāphalaṁ tam eva[6] hotu, sarīram eva pana te[7] mahantaṁ, paññā pana[8] n' atthîti" vatvā imam atthaṁ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Alam etehi ambehi jambūhi panasehi ca
10 yāni pāraṁ samuddassa, varaṁ[9] mayhaṁ udumbaro. 114.

2. Mahatī vata te[10] bondi, na ca[11] paññā tadūpikā,
suṁsumāra[12] vañcito me si[13], gaccha dāni yathāsukhan ti. 115.

Tattha alam etehîti yāni tayā dīpake diṭṭhāni etehi[14] mayhaṁ alaṁ, varaṁ mayhaṁ udumbaro ti mayhaṁ[15] ayam eva udumbararukkho varaṁ, 15 bondîti sarīraṁ, tadūpikā ti paññā pana te tadūpikā tassa sarīrassa anucchavikā n' atthi, gaccha dāni yathāsukhan ti idāni yathāsukhaṁ gaccha[16], n' atthi te hadayan[17] ti[18].

Suṁsumāro[19] sahassaṁ[20] parājito viya[21] dukkhī dummano pajjhāyanto[22] attano nivesanaṭṭhānam[23] eva gato.

20 Satthā imaṁ desanaṁ[24] āharitvā jātakaṁ samodhanesi: „Tadā suṁsumāro[12] Devadatto ahosi, suṁsumārī[25] Ciñcamāṇavikā[26], kapirājā pana aham evā" 'ti. Suṁsumārajātakaṁ[27].

9. Kakkarajātaka.

Diṭṭhā mayā vane rukkhā ti. Idaṁ Satthā Jetavane 25 viharanto dhammasenāpati-Sāriputtattherassa saddhivihārikadaharabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira attano sarīrassa guttikamme

[1] Bi āg-. [2] Bi -susu-. [3] so Bp; K saṁñā, Bi sañi. [4] Bi pi. [5] Bi vañcemi. [6] K taveva? Bp tavameva. [7] omit pana? K Bp omit te. [8] Bi manaṁ. [9] Bi camaraṁ. [10] K no. [11] Bi va. [12] Bi susu-. [13] K siṁ. [14] K catehi. [15] Bi omits mayhaṁ. [16] Bi gacchāhi. [17] Bi hadayamaṁsagahaṇupāyo. [18] Bi adds attho. [19] Bi susumāra. [20] Bi sahassa. [21] K omits viya. [22] so K Bp; Bi pacchāyanto. [23] Bi vāsanaṭhānaṁ. [24] Bi dhammadesanaṁ. [25] Bi susumāri. [26] Bi adds ahosi. [27] Bi susumārajātakaṁ aṭṭhamaṁ.

cheko ahosi, „sarīrassa me[1] na sukhaṁ bhaveyyā" 'ti bhayena atisītaṁ accuṇhaṁ paribhogaṁ na karoti, „sītuṇhehi sarīraṁ kilameyyā" 'ti bhayena bahi na nikkhamati, atikilinnauttaṇḍulāni[2] na bhuñjati. Tassa sarīraguttikusalatā[3] saṁghamajjhe pākaṭā jātā. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū[4] kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asuko[5] daharo kira sarīraguttikamme cheko" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave ayaṁ daharo idān' eva sarīraguttikamme[6] cheko, pubbe pi cheko ahosîti[7]" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto araññāyatane rukkhadevatā ahosi. Ath' eko sakuṇaluddako ekaṁ dīpakakakkaraṁ[8] ādāya vālarajjuñ[9] ca yaṭṭhiñ ca gahetvā araññe kakkare[10] bandhanto ekaṁ palāyitvā araññaṁ paviṭṭhaṁ purāṇakakkaraṁ[11] bandhituṁ ārabhi. So vālapāse[12] kusalatāya attānaṁ bandhituṁ na deti, uṭṭhāy' uṭṭhāya nilīyati[13]. Luddako attānaṁ sākhāpallavehi paṭicchādetvā punappuna[14] yaṭṭhiñ ca pāsañ ca oḍḍeti[15]. Kakkaro[16] taṁ lajjāpetukāmo mānusiṁ[17] vācaṁ nicchāretvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Diṭṭhā mayā vane rukkhā assakaṇṇavibhīṭakā[18],
   na tāni evaṁ sakkanti[19] yathā tvaṁ rukkha[20] sakkasîti[21]. 116.

Tass' attho: samma luddako, mayā imasmiṁ vane jātā bahū[22] assakaṇṇā ca vibhīṭakā[23] ca rukkhā[24] diṭṭhapubbā, tāni pana rukkhāni yathā tvaṁ sakkasi[25] saṁkamasi[26] ito c' ito ca vicarasi evaṁ na sakkanti[27] na saṁkamanti[28] na vicarantîti[29].

Evaṁ vatvā puna so kakkaro[16] palāyitvā aññattha agamāsi. Tassa palāyitvā gatakāle[30] luddako dutiyaṁ gāthaṁ āha:

[1] B^i mā. [2] B^i -kilinaṁ utuṇḍalādīni, B^p -linnautaṇḍulādīni. [3] B^i -tāya. [4] B^i bhikkhu dhammasabhāyaṁ. [5] B^i -ka. [6] B^i -guttikakammesu [7] B^i omits pubbe pi cheko ahosī. [8] B^i -kukkuraṁ, B^p -kukkuṭaṁ. [9] B^i vāḷarucuñ. [10] K kakkaro, B^i kakkure, B^p -kukkuṭe. [11] B^i pūrāṇaṁ kukkura [12] B^i vāḷa-. [13] B^i niḷiyati, B^p nilayati. [14] B^i puna. [15] B^i oṭṭesi. [16] B^i kukkuro. [17] K -sī, B^i -si. [18] K -vibhīṭanakā, B^i assakaṇṇāvibhedakā. [19] B^i sakkonti. [20] B^i rukkhaṁ. [21] K sakkhasīti, B^i pakkasiti. [22] both MSS. bahu. [23] B^i B^p vibhedakā. [24] K omits rukkhā. [25] B^i sakkhasīti. [26] B^i saṁkāmasi. [27] B^i sakkonti. [28] K sakkamanti. [29] B^i omits na saṁkamanti na vicarantīti [30] B^i -lena

2. Purāṇakakkaro[1] ayaṁ bhetvā[2] pañjaram[3] āgato,
kusalo[4] vālapāsānaṁ[5] apakkamati bhāsatîti. 117.

Tattha kusalo vālapāsānan[6] ti vālamayesu[5] pāsesu kusalo attānaṁ bandhituṁ adatvā pakkamati c' eva bhāsati ca bhāsitvā ca pana palāto[7] ti.

5 Evaṁ vatvā luddako araññe caritvā[8] yathāladdhaṁ ādāya geham eva gato.

Satthā imaṁ desanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā luddako Devadatto ahosi, kakkaro kāyaguttikusalo daharabhikkhu, tassa pana kāraṇassa paccakkhato[9] diṭṭharukkhadevatā[10] aham evā" 'ti.
10 Kakkarajātakaṁ[11].

10. Kandagalakajātaka.

Ambho ko nāmayaṁ rukkho ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Sugatālayaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto Sugatālayaṁ akāsîti" sutvā[12] „na bhikkhave idān' eva Devadatto
15 mayhaṁ anukaronto[13] vināsaṁ patto[14], pubbe pi pāpuṇi yevā" 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[15] rukkhakoṭṭhasakuṇayoniyaṁ[16] nibbatti. Khadiravane va gocaraṁ gaṇhi, Khadiravaniyo
20 ti 'ssa nāmaṁ ahosi[17]. Tass' eko Kandagalako[18] nāma sahāyo ahosi, so phālibhaddakavane[19] gocaraṁ gaṇhati. So ekadivasaṁ Khadiravaniyassa santikaṁ agamāsi. Khadiravaniyo „sahāyo āgato" ti Kandagalakaṁ[20] gahetvā khadiravanam pavisitvā khadirakhandhañ ca[21] tuṇḍena paharitvā rukkhato pāṇake nī-
25 haritvā adāsi. Kandagalo[22] dinne[23] dinne madhurapūve viya chinditvā[24] khādi. Tassa khādantass' eva māno uppajji: „ayam

[1] Bi -kukkuro. [2] Bi bhutvā. [3] Bi sañcaram. [4] Bi sugato. [5] Bi vāla-. [6] Bi vālapāsāṇan. [7] K palāyato. [8] Bi vicaritvā. [9] Bi paccakkharikātā. [10] Bi omits diṭṭha. [11] Bp kukkuṭa-, Bi kukkurajātakaṁ navamaṁ. [12] Bi vatvā. [13] Bi anukiriyaṁ karonto. [14] Bi vināsappatto. [15] Bi -ppadese. [16] Bi -koṭṭakasatuṇayoniyaṁ. [17] Bi nippatti khadiravaniyo tissa nāmaṁ ahosi khadiravane yeva gocaraṁ gaṇhi. [18] Bi kaṇṭarālako. [19] Bi pātalibhaddaka-, Bp sippalipāḷi- and sippalipāṭali-. [20] Bi kandarālakaṁ. [21] Bi -dhaṁ. [22] Bi kandarālako. [23] K dinna. [24] Bi cchinditvā, K chinditvā chinditvā.

pi[1] rukkhakoṭṭhakayoniyaṁ[2] nibbatto, aham pi, kim me etena dinnagocarena[3], sayam eva khadiravane gocaraṁ gaṇhissāmîti" so Khadiravaniyaṁ āha: „samma, mā tvaṁ dukkhaṁ anubhavi, aham eva khadiravane gocaraṁ gaṇhissāmîti". Atha naṁ so āha: „tvaṁ samma simbaliphālibhaddakādivane[4] nissāre[5] gocaragahaṇakule[6] samuṭṭhito[7], khadirā nāma jātasārā[8] thaddhā" ti vatvā[9] „mā te evaṁ[10] ruccatîti". Kandagalako[11] „kiṁ dān' āhaṁ[12] na rukkhakoṭṭhakayoniyaṁ[13] nibbatto" ti tassa vacanaṁ anādiyitvā vegena gantvā khadirarukkhaṁ tuṇḍena pahari. Tāvad ev' assa[14] tuṇḍaṁ[15] bhijji, akkhīni nikkhamānākārappattāni[16] jātāni, sīsaṁ phalitaṁ. So khandhe[17] patiṭṭhātuṁ asakkonto bhūmiyaṁ patitvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Ambho ko nām' ayaṁ[18] rukkho sītappatto[19] sakaṇṭako
yattha ekappahārena uttamaṅgaṁ visāṭitan[20] ti. 118.

Tattha ambho ko nāmayaṁ[18] rukkho ti bho Khadiravaniya ko nāma ayaṁ rukkho ti[21], konāmo[22] so ti pi pāṭho, sītappatto[19] ti sukhumappatto, yattha ekappahārenā ti yasmiṁ rukkhe eken' eva pahārena, uttamaṅgaṁ visāṭitan[23] ti' sīsaṁ bhinnaṁ, na kevalañ ca[24] sīsaṁ tuṇḍam pi chinnaṁ[25], so[26] vedanāpattatāya[27] khadirarukkhaṁ[28] kiṁrukkho nām' eso ti jānituṁ asakkonto vedanāpatto[29] hutvā imāya gāthāya vippalapi[30].

Taṁ[31] sutvā Khadiravaniyo dutiyaṁ gātham āha:

2. Acār' utâyaṁ[32] vitudaṁ vanāni (Dhp. p. 146.)
kaṭṭhaṅgarukkhesu asārakesu,
athâsadā khadiraṁ jātasāraṁ[33]
yatth' abbhidā garuḷo uttamaṅgan ti. 119.

[1] Bi ayaṁ. [2] Bi -koṭṭaka-. [3] Bi dinnena gocarena. [4] Bi pimpalipātalibhadda-. [5] Bi nissāyana. [6] so Bp; K -gahaṇaṁ, Bi gocaraṇakāle. [7] K samuciko, Bi samuṭhito, Bp jāto. [8] Bp jātisārā, Bi jātaka. [9] Bi omits thaddhā ti vatvā. [10] Bi mā vo etaṁ. [11] Bi kandarālako. [12] Bi kiṁnnānāhaṁ. [13] Bi koṭṭaka-. [14] Bi eva cassa. [15] K tuṇḍo. [16] Bi nikkhamanā-. [17] Bi rukkhakhandhe. [18] Bi nāmāyaṁ. [19] Bi sinhapatto, Bp sinnapatto. [20] Bi vimālitan. [21] K omits ti. [22] Bi konāma. [23] Bi viphālitan, Bp vibhijjitan. [24] Bi kevalaṁ. [25] Bi Bp bhinnaṁ. [26] Bi yo. [27] K vedanāmattāya. [28] Bi -rukkho. [29] Bi vedanāppatto, K vedanāmatto. [30] Bi vilapasi. [31] Bi tassa vacanaṁ. [32] Bi acārithabhayaṁ? Bp acārivatāyaṁ. [33] K athāsadaṁ - -, Bi aṭhasadā khadira jātisādaṁ.

Tattha acārutāyan[1] ti acāri vata[2] ayaṁ, vitudaṁ[3] vanānîti nissārasimbaliphālibhaddakavanādīni[4] vitudanto vijjhanto, katthaṅgarukkhesu asārakesū 'ti nissāresu phālibhaddakasimbaliādīsu[5], athāsadā khadiraṁ jātasāran ti[6] atha potakakālato[7] patthāya[8] jātasāraṁ[9] khadiraṁ āsadā[10] sampāpuṇi, 5 yatthabbhidā[11] garuḷo uttamaṅgan ti yatthabbhidā[12] ti yasmiṁ khadire abbhindi padālayi, garuḷo ti sakuṇesu[13] sabbasakuṇānaṁ h' etaṁ[14] sagāravasappatissavacanaṁ[15].

Iti Khadiravaniyo vatvā „bho Kandagalaka[16] yattha tvaṁ uttamaṅgaṁ abbhidā[17] khadiro nām' eso[18] sārarukkho" ti āha. 10 So tatth' eva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi.

Satthā imaṁ desanaṁ[19] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Kandagalako[20] Devadatto ahosi, Khadiravaniyo pana[21] aham evā" 'ti. Kandagalakajātakaṁ[22]. Nataṁdaḷhavaggo chattho.

7. BIRAṆATTHAMBHAKAVAGGA.

15 1. Somadattajātaka.

Akāsi yoggan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyitheraṁ[23] ārabbha kathesi. So hi dvinnaṁ[24] tiṇṇaṁ janānaṁ antare ekavacanam pi sampādetvā kathetuṁ na sakkoti, sārajjabahulo „aññaṁ kathessāmîti" aññam eva kathesi. Tassa taṁ[25] pavattiṁ 20 bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā „kāya

[1] Bi avārivatāyan, Bp acārivatāyan. [2] so Bp; Bi tā, K tava. [3] K vituṁdaṁ. [4] Bi nissāyāni sippali pātalibhaddaka-. [5] K -disu, Bi pātalibhaddakasimpalī-. [6] K omits athā---ti, Bi athasadākhadīrajātisāranti. [7] Bi pothaka-, K pothaka corr to potaka-. [8] Bi pajāya. [9] Bi jātaṁsāraṁ, Bp jātisāraṁ. [10] K āsādaṁ, Bp omits āsadā, Bi sāraṁ. [11] Bi yattagidā. [12] so Bp; K yattha bhidā, Bi yattagidā. [13] Bi sakuṇo. [14] Bi sotaṁ. [15] so K Bp; Bi sagārasappatissa vādhivacanaṁ. [16] Bi kandarālaka. [17] Bi abbhindi. [18] Bi nāma so, K nāmesā. [19] Bi dhammadesanaṁ. [20] Bi kandarālako. [21] K omits pana. [22] K kandagalajātakaṁ, Bi kandarālakajātakaṁ dasamaṁ. 1. Cfr. Dhp. p. 317 & Five Jāt. p. 8. [23] K lālu-. [24] K dinnaṁ. [25] K naṁ.

nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave Lāḷudāyī[1] idān' eva sārajjabahulo pubbe pi sārajjabahulo yevā" ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe aññatarasmiṁ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto hutvā Takkasilāyaṁ sippaṁ[2] uggaṇhitvā puna gehaṁ āgantvā mātāpitunnaṁ duggatabhāvaṁ ñatvā „parihīnaṁ kulaṁ patiṭṭhapessāmîti" mātāpitaro āpucchitvā Bārāṇasiṁ gantvā rājānaṁ upaṭṭhāsi. So rañño piyo ahosi manāpo. Ath' assa pitu[3] dvīhi yeva goṇehi kasiṁ katvā jīvikaṁ kappentassa eko goṇo mato. So Bodhisattaṁ upasaṁkāmitvā „tāta eko goṇo mato, kasikammaṁ na-ppavattati[4], rājānaṁ ekaṁ goṇaṁ yācāhîti" āha. „Tāta nacirass' eva me rājā diṭṭho, idān' eva goṇe[5] yācituṁ na yuttaṁ, tumhe yācathā" 'ti. „Tāta tvaṁ mayhaṁ sārajjabahulataṁ[6] na jānāsi, ahaṁ hi dvinnaṁ tiṇṇaṁ sammukhe[7] kathaṁ sampādetuṁ na sakkomi[8], sace ahaṁ rañño santikaṁ goṇaṁ yācituṁ gamissāmi imam pi datvā āgamissāmîti". „Tāta, yaṁ hoti taṁ hotu, na sakkā mayā rājānaṁ yācituṁ, api[9] kho panâhaṁ tumhe yoggaṁ kāressāmîti". „Tena hi sādhu[10] maṁ yoggaṁ kārehîti[11]". Bodhisatto pitaraṁ ādāya bīraṇatthambhakaṁ[12] susānaṁ gantvā tattha tattha tiṇakalāpe bandhitvā „ayaṁ rājā ayaṁ uparājā ayaṁ senāpatîti" nāmāni katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā „tāta tvaṁ rañño santikaṁ gantvā 'jayatu mahārājā' 'ti[13] vatvā[14] evaṁ imaṁ gāthaṁ vatvā goṇaṁ yāceyyāthā[15]" 'ti gāthaṁ uggaṇhāpesi:

Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṁ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṁ dehi khattiyā 'ti.

[1] all three MSS. -yi. [2] Bi takkasilāyaṁ gantvā sappaṁ [3] Bi pituno. [4] Bi na pavattati. [5] Bi goṇaṁ. [6] Bi sārajjabahulabhāvaṁ. [7] Bi mukhe. [8] Bi sakkomîti. [9] Bi adds ca. [10] Bi sādhukaṁ. [11] Bi karohiti. [12] Bi -ttambhakaṁ, K -sthambhakaṁ. [13] K omits ti. [14] Bi omits vatvā. [15] K yāceyyathā.

Brāhmaṇo ekena saṁvaccharena imaṁ gāthaṁ paguṇaṁ katvā Bodhisattaṁ āha: „tāta Somadatta, gāthā me paguṇā jātā[1], idāni taṁ ahaṁ yassa kassaci santike vattuṁ sakkomi, rañño maṁ[2] santikaṁ nehîti“. So „sādhu tātā“ 'ti tathārūpaṁ
5 paṇṇākāraṁ gāhāpetvā[3] pitaraṁ rañño santikaṁ nesi[4]. Brāhmaṇo „jayatu mahārājā“ 'ti vatvā paṇṇākāraṁ adāsi. Rājā „ayan[5] te Somadatta brāhmaṇo kiṁ hotîti“ āha. „Pitā me mahārājā“ 'ti. „Ken' atthenâgato“ ti. Tasmiṁ khaṇe brāhmaṇo goṇaṁ[6] yācanatthāya gāthaṁ vadanto:

10 Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṁ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṁ gaṇha khattiyā 'ti

āha. Rājā brāhmaṇena virajjhitvā kathitabhāvaṁ ñatvā sitaṁ[7] katvā „Somadatta tumhākaṁ gehe bahū maññe[8] goṇā“ ti āha. „Tumhehi dinnā bhavissanti mahārājā“ 'ti. Rājā Bodhisattassa
15 tussitvā brāhmaṇassa soḷasa[9] goṇe alaṁkārabhaṇḍake nivāsanagāmaṁ c' assa brahmadeyyaṁ[10] datvā mahantena yasena brāhmaṇaṁ uyyojesi. Brāhmaṇo sabbasetasindhavayuttaṁ ratham āruyha[11] mahantena parivārena gāmaṁ agamāsi. Bodhisatto pitarā saddhiṁ rathe nisīditvā gacchanto „tāta, ahaṁ tumhe saka-
20 lasaṁvaccharaṁ yoggaṁ kāresiṁ[12], sanniṭṭhānakāle pana tumhākaṁ goṇaṁ rañño adatthā“ 'ti vatvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Akāsi yoggaṁ dhuvam appamatto
saṁvaccharaṁ bīraṇatthambhakasmiṁ,
vyākāsi saññaṁ[13] parisaṁ vigayha,
25 na niyyamo[14] tāyati appapaññan ti. 120.

Tattha akāsi yoggaṁ dhuvaṁ appamatto saṁvaccharaṁ bīraṇatthambhakasmin ti[15] tvaṁ niccaṁ appamatto bīraṇatthambhake susāne yoggaṁ

[1] Bi omits jātā. [2] Bi omits maṁ. [3] so Bi Bp; K gahāpetvā. [4] Bi neti. [5] K ayaṁ. [6] Bi goṇa. [7] Bi pitaṁ. [8] K maṁñeti. [9] Bi solasa. [10] Bi brahmaṇadeyyaṁ. [11] Bi abhiruyha. [12] all three MSS. kāresi. [13] K yākāsi saññaṁ, Bi byākāsi aññaṁ. [14] Bi niyyāmo, K nissamo. [15] Bi adds tāta.

akāsi, vyākāsi[1] saññaṁ parisaṁ vigayhā 'ti atha ca[2] pana parisaṁ vigāhitvā taṁ saññaṁ viakāsi[3] vikāraṁ akāsi[4] parivattayîti[5] attho, na niyyamo[6] tāyati appapaññan ti appapaññaṁ[7] nāma puggalaṁ niyyamo[8] yoggā[9] ciṇṇacaraṇaṁ[10] na tāyati na rakkhatîti.

Ath' assa vacanaṁ sutvā brāhmaṇo dutiyaṁ gātham āha: 5

2. Dvayaṁ yācanako tāta Somadatta nigacchati:
alābhaṁ dhanalābhañ ca[11], evaṁdhammā hi yācanā ti. 121.

Tattha evaṁdhammā hi yācanā ti yācanā hi[12] evaṁsabhāvā ti.

Satthā „na bhikkhave Lāḷudāyī[13] idān' eva sārajjabahulo pubbe pi sārajjabahulo“ ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: 10 „Tadā Somadattassa pitā Lāḷudāyī[13] ahosi, Somadatto pana aham evā“ 'ti. Somadattajātakaṁ[14].

2. Ucchiṭṭhabhattajātaka.

Añño uparimo vaṇṇo ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhaṁ ārabbha kathesi. So hi bhikkhu Sat- 15 thārā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccan“ ti vatvā „ko taṁ ukkaṇṭhāpesîti“ vutto „purāṇadutiyikā“ ti āha. Atha naṁ Satthā „bhikkhu[15], ayan[16] te itthi anatthakārikā pubbe pi attano jārassa[17] ucchiṭṭhakaṁ[18] bhojesîti“ vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente 20 Bodhisatto ekasmiṁ bhikkhaṁ caritvā jīvikakappake[19] kapaṇe naṭakakule[20] nibbattitvā vayappatto duggato dūrūpako[21] hutvā bhikkhaṁ caritvā jīvikaṁ kappesi. Tadā Kāsiraṭṭhe[22] ekasmiṁ gāmake ekassa brāhmaṇassa brāhmaṇī dussīlā pāpadhammā atītacāraṁ[23] carati. Ath' ekadivasaṁ kenacid eva 25

[1] Bi byākāsi. [2] Bi omits ca. [3] Bi plakāsi. [4] K apādesi. [5] Bi parivattesîti. [6] Bi niyāmo, K nissamo. [7] Bi appamaññā, K appapaññā. [8] Bi niyāmo, K nissāya. [9] Bi yogo. [10] K ciṇṇācaraṇam. [11] Bi -lābhaṁ vā. [12] Bi omits yācanā hi. [13] so Bp; K Bi -yi. [14] Bi adds paṭhamaṁ. [15] both MSS. bhikkhū. [16] K ayaṁ. [17] Bi rājassa. [18] K uccitthakaṁ. [19] Bi omits bhikkhaṁ - - -kappake, K jīvikaṁ-. [20] Bi kapanaṭakule, K kapane naṭakakule. [21] K durupeto, Bp dūrūpato, Bi durupako. [22] Bi kāsikaraṭhe. [23] Bi abhicāraṁ.

karaṇīyena brāhmaṇe bahigate tassā jāro taṁ khaṇaṁ oloketvā taṁ gehaṁ pāvisi. Sā tena saddhiṁ caritvā „muhuttaṁ bhuñjitvā va gamissāmîti'[1]“ bhattaṁ sampādetvā sūpabyañjanasampannaṁ uṇhabhattaṁ vaḍḍhetvā „tvaṁ bhuñjā“ 'ti[2] tassa datvā
5 sayaṁ brāhmaṇassa āgamanaṁ olokayamānā dvāre aṭṭhāsi. Bodhisatto brāhmaṇiyā jārassa bhuñjanaṭṭhāne piṇḍaṁ paccāsiṁsanto aṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe brāhmaṇo gehābhimukho āgacchati. Brāhmaṇī taṁ āgacchantaṁ disvā vegena pavisitvā „uṭṭhehi, brāhmaṇo āgacchatîti“ jāraṁ[3] koṭṭhe otāretvā brāhmaṇassa pavisi-
10 tvā nisinnakāle phalakaṁ upanetvā hatthadhovanaṁ datvā itarena bhuttāvasiṭṭhassa sītabhattassa upari uṇhaṁ bhattaṁ vaḍḍhetvā brāhmaṇassa adāsi. So bhatte hatthaṁ otāretvā upari uṇhaṁ heṭṭhā bhattaṁ sītalaṁ disvā cintesi „iminā aññassa[4] bhuttādhikena ucchiṭṭhabhattena bhavitabban“ ti so brāhmaṇiṁ pucchanto
15 paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Añño uparimo[5] vaṇṇo añño vaṇṇo ca heṭṭhimo[6],
brāhmaṇi tv-eva pucchāmi: kiṁ heṭṭhā kiñ ca ūpariti[7]. 122.

Tattha vaṇṇo ti ākāro, ayaṁ hi uparimassa uṇhabhāvaṁ heṭṭhimassa ca sītalabhāvaṁ pucchanto evam āha, kiṁ heṭṭhā kiñ ca uparîti vaḍḍhitabhat-
20 tena nāma upari sītalena heṭṭhā uṇhena bhavitabbaṁ, idañ ca na tādisaṁ, tena taṁ pucchām': kena kāraṇena uparibhattaṁ uṇhaṁ heṭṭhimaṁ sītalan ti.

Brāhmaṇī attano katakammassa uttānabhāvabhayena brāhmaṇe punappunaṁ kathente pi tuṇhī yeva ahosi. Tasmiṁ khaṇe naṭaputtassa etad ahosi: „koṭṭhe nisīdāpitapurisena jā-
25 rena bhavitabbaṁ, iminā gehasāmikena, brāhmaṇī pana attanā katakammassa pākaṭabhāvabhayena kiñci na kathesi, handāhaṁ[8] imissā kammaṁ pakāsetvā jārassa koṭṭhake nisīdāpitabhāvaṁ brāhmaṇassa kathessāmîti“ so brāhmaṇassa gehā

[1] add vutte? [2] Bi bhi. [3] Bi rājaṁ. [4] so Bp; Bi imissā aññissa bhattāvitena
[5] Bi upariso. [6] Bi aheṭhimo, Bp adhoṭṭhito. [7] Bi upariti. [8] so Bp; Bi sāhantāhaṁ.

nikkhantakālato paṭṭhāya itarassa gehapavesanaṁ aticaraṇaṁ[1] aggabhattabhuñjanaṁ brāhmaṇiyā dvāre ṭhatvā maggaṁ olokanaṁ itarassa koṭṭhe otāritabhāvan[2] ti sabban taṁ pavattiṁ ācikkhitvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Ahaṁ naṭo[3] 'smi bhaddante, bhikkhako 'smi idhâgato, 5
ayaṁ hi koṭṭham otiṇṇo ayaṁ so yaṁ gavesasîti[4]. 123.

Tattha ahaṁ naṭo smi bhaddante ti sāmi ahaṁ naṭajātiko, bhikkhako smi idhāgato ti sv-āhaṁ imaṁ ṭhānaṁ bhikkhako bhikkhaṁ pariyesamāno āgato 'smi. ayaṁ hi koṭṭham otiṇṇo ti ayaṁ pana etissā jāro imaṁ bhattaṁ bhuñjanto bhayena koṭṭhaṁ otiṇṇo, ayaṁ so yaṁ gavesasîti yaṁ 10 tvaṁ kassa nu[5] kho iminā ucchiṭṭhakena[6] bhavitabban ti gavesasi ayaṁ so.

Cūḷāya naṁ gahetvā koṭṭhā nīharitvā yathā ca[7] na pun' evarūpaṁ pāpaṁ karoti tathā assa satiṁ janehîti[8] vatvā pakkāmi. Brāhmaṇo ubho pi te yathā na pun' evarūpaṁ pāpaṁ karonti[9] tajjanapothanehi tathā sikkhāpetvā yathākammaṁ gato. 15

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito[10] sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā brāhmaṇī purāṇadutiyikā[11] ahosi, brāhmaṇo ukkaṇṭhito, naṭaputto pana aham evā" 'ti. Ucchiṭṭhabhattajātakaṁ[12].

3. Bharujātakaṁ. 20

Isīnam antaraṁ katvā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṁ ārabbha kathesi. Bhagavato hi[13] bhikkhusaṁghassa ca lābhasakkāro mahā ahosi, yathâha: Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhī[14] cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānaṁ, bhikkhu- 25 saṁgho pi kho sakkato hoti -pe-[15] parikkhārānaṁ, aññatitthiyā pana[16] paribbājakā na sakkatā honti -pe-[15] parikkhārānan ti. Te evaṁ parihīnalābhasakkārā ahorattaṁ gūḷhasannipātaṁ[17] katvā mantayanti: „samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya mayaṁ hatalābhasakkārā

[1] so Bp; Bi abhivāraṇaṁ. [2] both Bi and Bp otarita-. [3] Bi nīto. [4] Bi bhavesatīti. [5] khaṇaṁ (p. 168, l. 1) - - - kassa nu wanting in K. [6] K ucciṭṭha-. [7] Bi omits ca. [8] Bi tathā tajjanapothanehi ti. [9] Bi karoti. [10] Bi adds bhikkhu. [11] K -dutīyikā. [12] K ucciṭṭha-, Bi ukkaṇṭhitabhattajātakaṁ dutiyaṁ. [13] K omits hi. [14] both MSS. lābhi. [15] Bi pa. [16] K omits pana. [17] K gūlha-, Bi vulha-.

jātā[1], samaṇo ca Gotamo lābhaggayasaggapatto[2] jāto, kena nu kho kāraṇen' assa esā sampattîti". Tatth' eko[3] evam āha[4]: „samaṇo Gotamo sakala-Jambudīpassa uttamaṭṭhāne bhūmisīse vasati, ten' assa lābhasakkāro uppajjatîti", sesā: „atth' etaṁ kāraṇaṁ, mayam pi Jetavanapiṭṭhe titthiyārāmaṁ kārema, evaṁ lābhino bhavissāmā" 'ti āhaṁsu. Te sabbe pi „evam etan" ti sanniṭṭhānaṁ katvā „sace pana mayaṁ rañño anārocetvā ārāmaṁ kāressāma bhikkhū vāressanti, lābhaṁ[5] labhitvā abhijjanako[6] nāma n' atthi, tasmā rañño lañcaṁ datvā ārāmaṭṭhānaṁ gaṇhissāmā" 'ti sammantetvā upaṭṭhāke yācitvā rañño satasahassaṁ datvā „mahārāja mayaṁ Jetavanapiṭṭhiyaṁ titthiyārāmaṁ karissāma, sace bhikkhū 'kātuṁ na dassāmā' 'ti tumhākaṁ ārocenti[7] tesaṁ paṭivacanaṁ na dātabban" ti āhaṁsu. Rājā lañcalobhena „sādhū" 'ti sampaṭicchi. Titthiyā rājānaṁ saṁgaṇhitvā vaḍḍhakiṁ pakkosāpetvā kammaṁ paṭṭhapesuṁ. Mahāsaddo ahosi. Satthā „ke pan' ete Ānanda uccāsaddā mahāsaddā" ti pucchi „aññatitthiyā bhante Jetavanapiṭṭhiyaṁ titthiyārāmaṁ kārenti, tatth' eso saddo" ti „Ānanda na taṁ ṭhānaṁ titthiyārāmassa anucchavikaṁ, titthiyā uccāsaddakāmā, na sakkā tehi saddhiṁ vasitun" ti vatvā bhikkhusaṁghaṁ sannipātetvā „gacchatha bhikkhave rañño ācikkhitvā titthiyārāmakaraṇaṁ nivārethā" 'ti āha. Bhikkhusaṁgho gantvā rañño nivesanadvāre aṭṭhāsi. Rājā saṁghassa āgatabhāvaṁ sutvâpi[8] „titthiyārāmaṁ nissāya āgatā bhavissantîti[9]" lañcassa gahitattā „rājā gehe n' atthîti" vadāpesi. Bhikkhū gantvā Satthu ārocesuṁ. Satthā „lañcaṁ nissāya evaṁ karotîti" dve aggasāvake pesesi. Rājā tesam pi āgatabhāvaṁ sutvā tath' eva vadāpesi. Te pi āgantvā Satthu ārocesuṁ. Satthā „na idāni Sāriputta rājā gehe nisīdituṁ labhissati, bahi nikkhamissatîti" punadivase pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ[10] ādāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ rañño nivesanadvāraṁ agamāsi[11]. Rājā sutvā[12] pāsādā otaritvā pattaṁ gahetvā Satthāraṁ[13] pavesetvā Buddha-pamukhassa saṁghassa yāgukhajjakaṁ datvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā rañño ekaṁ[14] pariyāyadhammadesanaṁ ārabhanto[15] „mahārāja porāṇakarājāno lañcaṁ gahetvā sīlavante aññamaññaṁ[16] kalahaṁ kāretvā attano raṭṭhassa asāmino[17] hutvā mahāvināsaṁ pāpuṇiṁsū" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

[1] Bi adds ti. [2] Bi -ppatto. [3] Bi eke. [4] Bi āhaṁsu. [5] Bi Bp lañcaṁ. [6] so all three MSS. [7] so K Bp; Bi ārocessanti. [8] Bi ñatvāpi. [9] Bi āgatena bhavitabban ti. [10] Bi -ram. [11] Bi āgamāsi. [12] Bi adds va. [13] K -vā. [14] Bi eka. [15] Bi āhāranto. [16] K aṁñavaṁñaṁ, Bi aññamukhaṁ. [17] K āsā-.

Atīte Bharuraṭṭhe Bharurājā[1] nāma rajjaṁ kāresi. Tadā Bodhisatto pañcābhiññāaṭṭhasamāpattilābhī[2] gaṇasatthā tāpaso hutvā Himavantapadese[3] ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya pañcasatatāpasaparivuto Himavantā[4] otaritvā anupubbena Bharunagaraṁ[5] patvā tattha piṇḍāya caritvā nagarā nikkhamitvā uttaradvāre sākhāviṭapasampannassa vaṭarukkhassa mūle nisīditvā bhattakiccaṁ katvā tatth' eva rukkhamūle vāsaṁ kappesi. Evaṁ tasmiṁ isigaṇe tatth' eva[6] vasante addhamāsaccayena añño gaṇasatthā pañcasataparivāro āgantvā nagare bhikkhāya caritvā nagarā nikkhamitvā dakkhiṇadvāre[7] tādisass' eva vaṭarukkhassa[8] mūle nisīditvā bhattakiccaṁ[9] katvā tatth' eva[10] vāsaṁ kappesi. Iti te[11] dve pi isigaṇā tattha yathābhirantaṁ viharitvā Himavantam eva agamaṁsu[12]. Tesaṁ gatakāle dakkhiṇadvāre vaṭarukkho sukkhi. Punavāre tesu āgacchantesu[13] dakkhiṇadvāre vaṭarukkhavāsino paṭhamataraṁ āgantvā attano vaṭarukkhassa[14] sukkhabhāvaṁ ñatvā bhikkhāya caritvā[15] nagarā nikkhamitvā uttaradvāre vaṭarukkhamūlaṁ gantvā bhattakiccaṁ katvā tattha vāsaṁ kappesuṁ. Itare pana isayo pacchā[16] āgantvā nagare bhikkhāya caritvā attano rukkhamūlam eva gantvā bhattakiccaṁ katvā vāsaṁ kappesuṁ. Te „na so[17] tumhākaṁ rukkho, amhākaṁ rukkho[18]“ ti rukkhaṁ nissāya aññamaññaṁ kalahaṁ kariṁsu. Kalaho mahā ahosi: eke „amhākaṁ paṭhamavasitaṭṭhānaṁ tumhe na labhissathā“ 'ti vadanti, eke „mayaṁ imasmiṁ vāre[19] paṭhamataraṁ idhâgatā, tumhe na labhissathā“ 'ti vadanti. Iti te „mayaṁ sāmino, mayaṁ sāmino[20]“ ti kalahaṁ karontā rukkhamūlass' atthāya rājakulaṁ agamaṁsu[21]. Rājā paṭhamaṁ[22] vutthaisigaṇañ[23] ñeva sāmikaṁ

[1] Bd kururaṭhe kururājā, Bp kururaṭṭhe kururājā. [2] Bd pañcābhilāaṭhasamāpattilābhino. [3] Bd -ppadese. [4] Bd himavatā. [5] Bd Bp kurunagaraṁ. [6] Bd tattha. [7] Bd adds thatvā, Bp ṭhatvā. [8] Bd paṭirukkhāsa. [9] Bd sattakiccaṁ. [10] Bd tatheva. [11] K ne. [12] Bd āgamīsu. [13] K punavāresu āg-. [14] Bd omits vaṭa. [15] Bd bhikkhācariyā. [16] Bd paccā. [17] K Bp omit na so. [18] Bd repeats amhākaṁ rukkho. [19] Bd Bp ṭhāne. [20] Bd does not repeat mayaṁ sāmino. [21] Bd āgamisu. [22] Bd paṭhama. [23] Bd vuttaisigaṇañ.

akāsi. Itare „na 'idāni mayaṁ imehi parājitā' ti attānaṁ vadāpessāmā" ti dibbacakkhunā oloketvā[1] ekaṁ[2] cakkavattiparibhogaṁ rathapañjaraṁ[3] disvā āharitvā[4] rañño lañcaṁ datvā „mahārāja amhe pi sāmike karohîti" āhaṁsu. Rājā lañcaṁ gahetvā „dve pi gaṇā vasantū" 'ti dve pi sāmike akāsi. Itare isayo tassa rathapañjarassa ratanacakkān' āharitvā[5] lañcaṁ datvā „mahārāja amhe yeva[6] sāmike karohîti" āhaṁsu. Rājā tathā akāsi. Isigaṇā „amhehi vatthukāme ca kilesakāme ca pahāya pabbajitehi rukkhamūlassa kāraṇā kalahaṁ karontehi lañcaṁ dadantehi ayuttaṁ katan" ti vippaṭisārino hutvā vegena palāyitvā Himavantam eva agamaṁsu[7]. Sakala-Bharuraṭṭhavāsiniyo[8] devatā ekato hutvā „sīlavante kalahaṁ karontena raññā ayuttaṁ katan" ti Bharurañño[9] kujjhitvā tiyojanasatikaṁ Bharuraṭṭhaṁ[10] samuddaṁ ubbattetvā araṭṭham[11] akaṁsu. Iti ekaṁ Bharurājānaṁ[12] nissāya sakalaraṭṭhavāsino vināsaṁ[13] pattā ti.

Satthā idaṁ[14] atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Isīnam antaraṁ katvā Bharurājā[15] ti me sutaṁ
ucchinno, saha raṭṭhena[16] sa rājā vibhavaṁ gato. 124.

2. Tasmā hi chandāgamanaṁ na-ppasaṁsanti paṇḍitā,
aduṭṭhacitto bhāseyya giraṁ saccūpasaṁhitan ti. 125.

Tattha *antaraṁ*[17] *katvā* ti chandāgativasena vivaraṁ[18] katvā, *Bharurājā*[19] ti Bharuraṭṭhe[19] rājā, *iti me sutan* ti iti mayā pubbe etaṁ sutaṁ, *tasmā hi chandāgamanan* ti yasmā hi[20] chandāgamanaṁ gantvā[21] Bharurājā[19] saha raṭṭhena ucchinno tasmā chandāgamanaṁ paṇḍitā na-ppasaṁsanti, *aduṭṭhacitto* ti kilesehi adusitacitto hutvā bhāseyya[22], *saccūpasaṁhitan* ti

[1] Bi olokento. [2] K evaṁ. [3] K -garatha-, Bp -gaṁ rathapañcaraṁ, Bi cakkavattīparibhogaṁ rathapañcaraṁ. [4] Bi uppattitvā. [5] K tassa ratanapañjarassa cakkānāharitvā, Bi tassa rathapañcarassa ratanacakkāni niharitvā. [6] so Bi Bp; K heva. [7] Bi āgamīsu. [8] Bi -kururaṭha-, Bp kururaṭṭhavāsino. [9] Bi karurañño, Bp kururañño. [10] Bp kuru-, Bi kururaṭhaṁ. [11] so K Bp; Bi anaṭham. [12] Bi Bp kuru-. [13] Bi vināsam. [14] Bi imaṁ. [15] Bi gururājā. [16] Bi raṭhehi. [17] Bi isinamantaraṁ. [18] K vicaraṁ, Bi vivāda. [19] Bi kuru-. [20] Bi omits hi. [21] katvā. [22] Bi bhāveyya.

sabhāvanissitaṁ atthanissitaṁ[1] kāraṇanissitam[2] eva giraṁ bhāseyya[3], ye hi tattha Bharurañño[4] lañcaṁ gaṇhantassa ayuttaṁ etan ti paṭikkosantā saccūpasaṁhitaṁ[5] giraṁ bhāsiṁsu tesaṁ ṭhitaṭṭhānaṁ Nāḷikeradīpe ajjâpi[7] dīpakasahassaṁ[8] paññāyatîti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā „mahārāja, chandavasikena nāma na bhavitabbaṁ, dve pabbajitagaṇe kalahaṁ kāretuṁ na vaṭṭatîti" vatvā jātakaṁ samodhānesi: „Ahaṁ tena samayena jeṭṭhakaisi[8] ahosin" ti. Rājā Tathāgatassa bhattakiccaṁ katvā gatakāle manusse pesetvā titthiyārāmaṁ viddhaṁsāpesi, titthiyā appatiṭṭhā ahesuṁ. Bharujātakaṁ[9].

4. Puṇṇanadījātaka.

Puṇṇaṁ nadin ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto paññāpāramiṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi [10] samaye[11] dhammasabhāyaṁ bhikkhū Tathāgatassa paññaṁ ārabbha kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Sammāsambuddho mahāpañño puthupañño hāsupañño[12] javanapañño tikkhapañño nibbedhikapañño[13] upāyapaññāya samannāgato" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato paññavā upāyakusalo yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto purohitakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena purohitaṭṭhānaṁ labhitvā Bārāṇasirañño atthadhammānusāsako ahosi. Aparabhāge rājā paribhedakānaṁ kathaṁ gahetvā[14] kuddho „mā mama santike[15] vasîti" Bodhisattaṁ Bārāṇasito pabbājesi. Bodhisatto puttadāraṁ gahetvā ekasmiṁ Kāsigāmake[16] vāsaṁ kappesi. Aparabhāge rājā tassa guṇaṁ saritvā „mayhaṁ kañci[17] pesetvā ācariyaṁ pakkosituṁ na yuttaṁ, ekaṁ pana gāthaṁ bandhitvā

1 Bi assanissātaṁ. 2 Bi attakāraṇissitam, Bp kāraṇissaṁ. 3 Bi bhāyeyya. 4 Bi tatta kururaṭhe rañño. 5 K paccūpa-, Bi paccupa-. 6 Bi ajja. 7 Bi dīpipakasahassa. 8 Bi eṭṭhakaisi. 9 Bi kurujātakaṁ tatiyaṁ. 10 Bi omits hi. 11 Bi divase. 12 Bi hāsapañño. 13 Bi nippethika-. 14 Bi adds bodhisattassa. 15 Bi santikena. 16 Bi kāsikagā-. 17 Bi kiñci.

paṇṇaṁ likhitvā kākamaṁsaṁ pacāpetvā paṇṇañ ca maṁsañ ca setavatthena[1] paliveṭhetvā rājamuddikāya lañchetvā[2] pesessāmi, yadi paṇḍito bhavissati paṇṇaṁ vācetvā kākamaṁsabhāvaṁ ñatvā āgamissati, noce nâgamissatîti" so „puṇṇaṁ[3]
5 nadin" ti imaṁ gāthaṁ paṇṇe likhi:

1. Puṇṇaṁ nadiṁ yena ca peyyam āhu
jātaṁ yavaṁ yena ca guyham āhu
dūraṁ gataṁ yena ca avhayanti
so ty-āgato handa ca bhuñja[4] brāhmaṇā 'ti. 126.

10 Tattha puṇṇaṁ nadiṁ yena ca peyyamāhū ti kākapeyyā nadîti vadantā yena puṇṇaṁ nadiṁ peyyam āhu[5], na hi apuṇṇā nadī[6] kākapeyyā ti vuccati, yadâpi nadī tīre[7] ṭhatvā gīvaṁ pasāretvā kākena pātuṁ sakkā hoti tadā naṁ kākapeyyā ti[8] vadanti[9], jātaṁ yavaṁ yena ca guyhamāhū 'ti yavan[10] ti desanāsīsamattaṁ[11], idha pana sabbam pi jātaṁ uggataṁ[12] sampannaṁ taruṇa-
15 sassaṁ adhippetaṁ, taṁ[13] hi yadā antopaviṭṭhakākaṁ[14] paṭicchādetuṁ[15] sakkoti tadā guyhatîti guyhaṁ, kiṁ gūhati[16] kākaṁ iti kākassa guyhaṁ kākaguyhan ti taṁ vadamānā kākena guyhavacanassa kāraṇabhūtena guyhan ti vadanti, tena vuttaṁ: yena ca guyham āhū 'ti, dūraṁ gataṁ yena ca avhayantîti dūraṁ gataṁ vippavutthaṁ[17] piyapuggalaṁ yaṁ āgantvā nilīnaṁ[18] disvā sace itthan-
20 nāmo[19] āgacchati vassa kākā ti vā vassantañ ñeva[20] vā sutvā yathā kāko[21] vassati itthannāmo āgamissatîti evaṁ vadantā yena ca avhayanti kathenti mantenti udāharantîti attho, so tyāgato ti so te ānīto[12], handa ca bhuñja[22] brāhmaṇā ti gaṇha brāhmaṇa bhuñjassu[24] naṁ khāda[25] kākamaṁsan[26] ti attho.

Iti rājā imaṁ gāthaṁ paṇṇe likhitvā Bodhisattassa pesesi.
25 So paṇṇaṁ vācetvā „rājā maṁ daṭṭhukāmo" ti vatvā[27] dutiyaṁ gātham āha:

[1] Bi setavettana. [2] Bi valañcitvā. [3] K puṇṇa. [4] Bi bhuñca ca. [5] Bi kākapeyyāmātu. [6] K apuṇṇaṁ nadiṁ, Bp apuṇṇaṁ nadī, Bi apuṇṇanadī. [7] K yadāpi naṁ tīre, Bi yadāpi nadītitīre. [8] K omits ti. [9] Bi vadantā. [10] Bi vadan. [11] Bi desanāsīhamattaṁ, K Bp desanāmattaṁ. [12] Bi omits uggataṁ. [13] Bi tañ. [14] K -kānaṁ. [15] Bi paṭicchāpetuṁ. [16] Bi Bp guyhati. [17] Bi vipavuttaṁ. [18] K nilīnaṁ, Bi nisinnaṁ. [19] Bi itthānāmo. [20] K -taṁ ñeva, Bp vassantassa [21] Bi adda ca. [22] K atīto, Bi ānito. [23] Bi bhuñjañca. [24] Bi bhuñcassa. [25] Bi khādatu. [26] K imesan. [27] Bi omits vatvā.

2. Yato maṁ saratī[1] rājā vāyasam pi pahetave
haṁsā koñcā mayūrā ca asatī[2] yeva pāpiyā ti. 127.

Tattha yato maṁ saratī[3] rājā vāyasam pi pahetave ti yadā rājā vāyasamaṁsaṁ[4] labhitvā taṁ pahetuṁ[5] maṁ sarati, haṁsā koñcā mayūrā cā 'ti yadā pan' assa ete haṁsādayo upanītā bhavissanti etāni haṁsādīni[6] lacchati tadā maṁ kasmā na sarissatîti[7], Aṭṭhakathāyaṁ pana haṁsakoñcamayūrānan ti[8] pāṭho, so sundarataro, imesaṁ haṁsādīnaṁ maṁsaṁ labhitvā kasmā maṁ na sarissatîti c' ev' assa attho[9], asatī[10] yeva pāpiyā ti yaṁ vā taṁ vā labhitvā saraṇaṁ[11] sundaraṁ, lokasmiṁ pana asati[12] yeva pāpiyā, asaraṇaṁ[13] yeva hīnaṁ lāmakaṁ, tañ ca amhākaṁ rañño n' atthi, sarati maṁ rājā, āgamanaṁ me paccāsiṁsati[14], tasmā gamissāmîti

yānaṁ yojāpetvā gantvā rājānaṁ passi. Rājā tussitvā purohitaṭṭhāne yeva patiṭṭhāpesi[15].

Satthā imaṁ desanaṁ[16] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, purohito pana[17] aham evā" 'ti. Puṇṇanadījātakaṁ[18].

5. Kacchapajātaka.

Avadhī vata attānan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ Mahātakkārijātake āvibhavissati[19]. Tadā pana Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva vācāya hato pubbe pi hato yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. So pana rājā bahubhāṇī[20] ahosi, tasmiṁ kathente aññesaṁ vacanassa okāso nāma n' atthi.

[1] B[i] sasarati. [2] B[p] asati, B[i] asabhi. [3] B[i] sarati. [4] B[i] vāyasaṁ-. [5] B[i] omits pahetuṁ. [6] so B[p]; K haṁsādīnaṁ, B[i] haṁsamaṁsādīni. [7] B[i] adds attho. [8] so B[p]; K B[i] haṁsā koñcā-, B[i] adds pi. [9] B[i] sarissatiyevā ti attho. [10] B[i] B[p] asati. [11] B[i] adds nāma. [12] so both MSS [13] K asattikāraṇā. [14] B[i] āgamanameva paccāsi. [15] B[i] purohita ṭhāpesi. [16] B[i] dhammadesanaṁ. [17] B[i] omits pana. [18] B[i] punnaṁ nadījātakaṁ catutthaṁ. 5. Cfr. Five Jāt. p. 16., Dhp. p. 418. [19] B[i] āvī-. [20] B[i] -bhāṇi.

Bodhisatto tassa taṁ bahubhāṇitaṁ hāretukāmo[1] ekaṁ upāyaṁ upadhārento vicarati. Tasmiṁ ca kāle Himavantapadese[2] ekasmiṁ sare kacchapo vasati. Dve haṁsapotakā gocarāya carantā tena saddhiṁ vissāsaṁ akaṁsu. Te daḷhavissāsikā hutvā ekadivasaṁ kacchapaṁ[3] āhaṁsu: „samma kacchapa, amhākaṁ Himavante[4] Cittakūṭapabbatatale Kañcanaguhāya[5] vasanaṭṭhānaṁ ramaṇīyo[6] padeso, gacchasi amhākaṁ saddhin" ti. „Ahaṁ kin ti katvā gamissāmîti". „Mayaṁ taṁ[7] gahetvā gamissāma, sace tvaṁ mukhaṁ rakkhituṁ sakkhissasi[8] kassaci kiñci na kathessasîti[9]". „Rakkhissāmi[10], gahetvā maṁ gacchathā" 'ti. Te[11] „sādhū" 'ti vatvā ekaṁ daṇḍakaṁ kacchapena ḍasāpetvā[12] sayaṁ[13] tassa ubho koṭiyo ḍasitvā[14] ākāsaṁ pakkhandiṁsu. Taṁ tathā haṁsehi nīyamānaṁ gāmadārakā disvā „dve haṁsā kacchapaṁ daṇḍakena harantîti[15]" āhaṁsu. Kacchapo „yadi maṁ sahāyakā nenti tumhākaṁ ettha kiṁ duṭṭhaceṭakā" ti vattukāmo haṁsānaṁ sīghavegatāya Bārāṇasīnagare[16] rājanivesanassa uparibhāgaṁ sampattakāle daṭṭhaṭṭhānato daṇḍakaṁ vissajjetvā ākāsaṁgaṇe patitvā dvebhāgo ahosi. „Kacchapo ākāsaṁgaṇe[17] patitvā dvedhā bhinno" ti ekakolāhalaṁ ahosi. Rājā Bodhisattaṁ ādāya amaccaparivuto[18] taṁ[19] ṭhānaṁ gantvā kacchapaṁ disvā Bodhisattaṁ pucchi: „paṇḍita kin ti katva esa patito" ti. Bodhisatto „cirapaṭikaṁkho[20] 'haṁ[21] rājānaṁ ovaditukāmo[22] upāyaṁ upadhārento carāmi, iminā kacchapena haṁsehi saddhiṁ vissāso kato bhavissati, tehi 'imaṁ Himavantaṁ nessāmā' 'ti daṇḍakaṁ ḍasāpetvā[12] ākāse[23] pakkhantehi bhavitabbaṁ, atha iminā kassaci vacanaṁ sutvā arakkhitamukhatāya kiñci vattukāmena daṇḍako vissaṭṭho bhavissati,

[1] Bi vāretukāmo. [2] Bi himavantacittakuṭapappatadele. [3] Bi omits kacchapaṁ, K kacchapa. [4] Bi himavanta. [5] Bi -gūhāyaṁ. [6] K ramanīyo, Bi ramaṇiyo. [7] K te. [8] K rakkhissasi, Bi sikkhissati. [9] Bi kathesi ki. [10] K rakkhissāmī sāmi. [11] K ne. [12] Bi ḍaṁsāpetvā. [13] Bi passan. [14] Bi ḍaṁsitvā. [15] Bi pa harantiti. [16] K bārāṇasi-. [17] Bi ākāsatoto. [18] Bi amaccagaṇaparivuto. [19] Bi omits taṁ [20] Bi ciraṁ paṭikaṁkhamāno. [21] Bi taṁ. [22] K oditu-, Bi ovāditu-. [23] Bi ākāsaṁ.

evaṁ ākāsato patitvā jīvitakkhayaṁ patten' etena[1] bhavitabban" ti cintetvā „āma mahārāja atimukharā nāma apariyantavacanā evarūpaṁ dukkhaṁ pāpuṇanti yevā" 'ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Avadhī vata attānaṁ
kacchapo vyāharaṁ[2] giraṁ[3], 5
suggahītasmiṁ kaṭṭhasmiṁ
vācāya sakiyā vadhi[4]. 128.

2. Etam pi disvā naraviriyaseṭṭha
vācaṁ pamuñce kusalaṁ nâtivelaṁ,
passasi bahubhāṇena 10
kacchapaṁ vyasanaṁ[5] gatan ti. 129.

Tattha avadhī vatā 'ti ghātesi[6] vata[7], vyāharan[8] ti vyāharanto[9], suggahītasmiṁ[10] kaṭṭhasmin ti mukhena suṭṭhu[11] ḍasitvā[12] gahite daṇḍake, vācāya sakiyā vadhîti mukharatāya[13] akāle vācaṁ nicchārento daṭṭhaṭṭhānaṁ[14] vissajjetvā tāya sakāya vācāya[15] attānaṁ vadhi ghātesi[6], evam esa jīvitakkhayam 15 patto na aññathā[16]; etam pi disvā ti etam pi[17] kāraṇaṁ disvā, naraviriyaseṭṭhā 'ti naresu viriyena seṭṭha uttamaviriya rājavara[18], vācaṁ pamuñce[19] kusalaṁ nātivelan ti saccādipaṭisaññuttaṁ[20] kusalam eva paṇḍito puriso muñceyya nicchāreyya, tam pi hitaṁ kālayuttaṁ na ativelaṁ atikkantakāle apariyantavācaṁ na bhaṇeyya, passasîti nanu paccakkhato passasi, bahubhāṇenā 20 'ti bahubhāṇena, kacchapaṁ vyasanaṁ gatan ti etaṁ kacchapaṁ jīvitakkhayaṁ pattan ti.

Rājā „maṁ sandhāya[21] bhāsatîti" ñatvā „amhe sandhāya kathesi paṇḍitā" 'ti āha. Bodhisatto „mahārāja, tvaṁ vā hoti[22] añño vā yo koci, pamāṇātikkantaṁ bhāsanto evarūpaṁ vyasa- 25 naṁ[23] pāpuṇātîti" pākaṭaṁ katvā kathesi. Rājā tato paṭṭhāya viramitvā mandabhāṇī ahosi.

[1] Bi omits etena. [2] Bi kacchapo yo pabyāharaṁ. [3] Bi omits giraṁ. [4] K vadhiti. [5] Bi byasanaṁ. [6] Bi ghāṭesi. [7] Bi tā. [8] K pavyāharan, Bi sabyāharan. [9] Bi sabyāharanto. [10] Bi sugatitasmī, K suggahitasmiṁ. [11] Bi suṭhuṁ. [12] Bi ḍaṁsitvā. [13] Bi atimukharatāya. [14] Bi daṭhaṁ ṭhānaṁ. [15] Bi sakavācāya. [16] Bi adds ti. [17] Bi omits pi. [18] Bi rājapavara [19] K pamuñca. [20] Bi -paṭisaṁyutta. [21] In my transcript of Bi one line (from na ativelaṁ to sandhāya) is wanting. [22] Bp hohi, Bi hotu. [23] Bi byasanaṁ.

Satthā imaṁ desanaṁ[1] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā kacchapo Kokāliko ahosi, dve haṁsapotakā dve mahātherā, rājā Ānando, amaccapaṇḍito pana aham evā“ 'ti. Kacchapajātakaṁ[2].

6. Macchajātaka.

Na māyam aggi tapatîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanaṁ ārabbha kathesi. Taṁ hi bhikkhuṁ Satthā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchi[3], „saccaṁ bhante“ ti vutte „kena ukkaṇṭhāpito sîti“ puṭṭho „purāṇadutiyikāyā“ 'ti āha. Atha naṁ Satthā „ayan te bhikkhu itthi anatthakārikā, pubbe pi tvaṁ etaṁ nissāya sūlena vijjhitvā aṅgāresu pacitvā khāditabbataṁ patto paṇḍite nissāya jīvitaṁ alatthā“ 'ti[4] vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi. Ath' ekadivasaṁ kevaṭṭā jāle laggaṁ macchaṁ uddharitvā[5] uṇhavālikāpiṭṭhe[6] ṭhapetvā[7] „aṅgāresu naṁ pacitvā khādissāmā“ 'ti sūlaṁ tacchesuṁ[8]. Maccho macchiṁ ārabbha paridevamāno imā gāthā avoca:

1. Na m' āyaṁ aggi tapati na sūlo sādhu tacchito,
yañ ca maṁ maññatī[9] macchī 'aññaṁ so ratiyā gato' 130.

2. So maṁ dahati rāgaggi cittaṁ c' ūpatapeti[10] maṁ,
jālino muñcath' ayirā maṁ, na kāme haññate kvacîti. 131.

Tattha na māyamaggi tapatîti na maṁ ayaṁ aggi tapati na tāpaṁ janeti, na socayatîti[11] attho, na sūlo ti ayaṁ sūlo pi sādhu tacchito maṁ na tapati, na me sokaṁ uppādeti, yañ ca maṁ maññatîti[12] yaṁ pana macchī[13] evaṁ[14] maññeti[15]: aññaṁ macchiṁ so[16] pañcakāmaguṇaratiyā gato ti bhaṇati[17]

[1] B^i dhammadesanaṁ. [2] In B^i the subscription is wanting; in Dhp. p. 419 the title is Bahubhāṇijātakaṁ. [3] so B^p; K B^i pucchitvā. [4] B^i labhatîti. [5] B^i uttaritvā. [6] B^i -vāḷu-. [7] B^i omits ṭhapetvā. [8] K nacchesuṁ, B^i tacchīsu? [9] B^i maññate, K maṁñatī. [10] K vūpatapeti, B^i cupatāpeti. [11] K socatîti. [12] K maṁñatîti, B^i mañcateti. [13] K B^i macchi. [14] K eva. [15] K maṁñeti, B^i phañatti. [16] B^i sse. [17] B^i omits bhaṇati, K bhanati.

tad eva maṁ tapati socayati[1], so maṁ dahatîti yo pan' esa rāgaggi so maṁ dahati jhāpeti, cittaṁ cūpatapeti[2] mam ti rāgasampayuttakaṁ[3] mama cittam eva maṁ ca[4] upatāpeti kilameti viheṭheti, jālino ti kevaṭṭe[5] ālapati, te hi jālassa atthitāya jālino ti vuccanti, muñcatha ayirā[6] man ti muñcatha[7] maṁ[8] sāmino ti yācati, na kāme haññate kvacîti kāme ti[9] kāme patiṭṭhito kāmena nīyamāno satto na kvaci haññati, na hi taṁ tumhādisā hanituṁ[10] anucchavikā ti paridevati, athavā kāme ti hetuvacane bhummaṁ[11], kāmahetu macchiṁ anubandhamāno nāma na[12] kvaci tumhādisehi haññatîti paridevati.

Tasmiṁ khaṇe Bodhisatto nadītīraṁ gato tassa macchassa paridevitaṁ sutvā kevaṭṭe upasaṁkamitvā taṁ macchaṁ mocesi.

Satthā imaṁ desanaṁ[13] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito[14] sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā macchī[15] purāṇadutiyikā ahosi[16], ukkaṇṭhitabhikkhu maccho[17], purohito pana aham evā“ 'ti. Macchajātakaṁ[18].

7. Seggujātaka.

Sabbo loko ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ paṇṇikaupāsakaṁ[19] ārabbha kathesi. Vatthuṁ[20] Ekanipāte vitthāritam eva. Idha pana[21] Satthā taṁ[22] upāsakaṁ[23] „kiṁ upāsaka cirassaṁ āgato sîti“ pucchi[24], „dhītā me bhante niccapahasitamukhī[25], tam ahaṁ vīmaṁsitvā ekassa kuladārakassa adāsiṁ, tattha itikattabbatāya tumhākaṁ dassanāya āgantuṁ okāsaṁ na labhin“ ti āha. Atha naṁ Satthā „na kho upāsaka idān' ev' esā sīlavatī pubbe pi sīlavatī, tvañ ca pana na[26] idān' ev' etaṁ[27] vīmaṁsasi pubbe pi vīmaṁsasi yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto rukkhadevatā ahosi. Tadā ayam eva paṇṇikaupāsako „dhītaraṁ vīmaṁsissāmîti“ araññaṁ netvā kilesavasena

---

[1] B^i paṭisoceti. [2] K vūpatapeti, B^i cupatāpeti. [3] K rāgaṁ-, B^i rāgasampayuttaṁ. [4] B^i omits ca. [5] K kevaddhe. [6] B^i muñcethāyīrā, B^p muñcathāyyirā. [7] B^i muñcetha. [8] K B^p me. [9] B^i omits kāme ti. [10] B^i māritum. [11] B^i bhumma. [12] B^i omits na. [13] B^i dhammadesanaṁ. [14] B^p B^i ukkaṇṭhitabhikkhu. [15] so B^p; K macchi, B^i majhi. [16] K omits ahosi. [17] B^i maccho ukkaṇṭhitabhikkhū. [18] B^i adds chaṭhaṁ. 7. Cfr. vol. I. p. 411. [19] B^i paṇṇikaṁ-. [20] B^i vatthu. [21] B^i idhāpi. [22] K naṁ. [23] B^i omits upāsakaṁ. [24] both MSS. pucchitvā. [25] B^i -pahaṁsikamukhi. [26] K omits na, B^i omits pana. [27] B^i idānevataṁ.

icchanto viya hatthe gaṇhi. Atha naṁ paridevamānaṁ[1] paṭhamagāthāya ajjhabhāsi:

1. Sabbo loko attamano ahosi,
akovidā gāmadhammassa Seggu[2],
komāriko nāma tav' ajja dhammo
yaṁ tvaṁ gahitā pavane parodasîti[3]. 132.

Tattha sabbo loko attamano ahosîti amma sakalo sesasattaloko[4] etissā kāmasevanāya attamano jāto, akovidā gāmadhammassa Seggū ti[5] tassā nāmaṁ, tena tvaṁ pana amma Seggu[2] akovidā gāmadhammassa imasmiṁ gāmadhamme vasaladhamme akusalâsîti vuttaṁ hoti, komāriko nāma tavajja dhammo ti amma kumāriko nām' esa tava ajja sabhāvo, yaṁ tvaṁ gahitā pavane[6] parodasîti[7] tvaṁ mayā imasmiṁ pavane santhavavasena hatthe gahitā parodasi na sampaṭicchasi, ko esa tava sabhāvo, kiṁ kumārikā[8] yeva[9] tvan ti pucchati.

Taṁ sutvā kumārikā „āma[10] tāta, kumārikā yevâhaṁ, nâhaṁ methunadhammaṁ nāma jānāmîti“ vatvā paridevamānā dutiyaṁ gātham āha:

2. Yo dukkhaphuṭṭhāya[11] bhaveyya tāṇaṁ[12]
so me pitā dūbhi[13] vane karoti,
sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
yo tāyitā[14] so sahasā karotîti. 133.

Sā heṭṭhā kathitā yeva.

Iti[15] so paṇṇiko tadā dhītaraṁ vīmaṁsitvā gehaṁ netvā kuladārakassa datvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ desanaṁ[16] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne paṇṇikaupāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā dhītā dhītā yeva pitā pitā yeva ahosi, tassa pana kāraṇassa paccakkhakārikā[17] rukkhadevatā aham evā“ 'ti. Seggujātakaṁ[18].

---

[1] K Bi -nā, Bp -nāya. [2] so K Bp; Bi peggu. [3] Bi sarodasīti. [4] Bi sakalo pi loko. [5] Bi pe (for peggu) iti. [6] Bi savane. [7] K rodasī, Bi sarodasīti. [8] so Bi Bp; K kumārī. [9] so K Bp; Bi yevāsi. [10] Bi ampa. [11] so Bp; K -putthāya, Bi dukkhamuṭṭhāya. [12] Bi kānaṁ. [13] K dūbha, Bi dubbhi, Bp dubbhiṁ. [14] Bi tāyato. [15] Bi yevā ti. [16] Bi dhammadesanaṁ. [17] so Bi Bp; K -kārī. [18] Bi adds sattamaṁ.

8. Kūṭavāṇijajātaka.

Saṭhassa sāṭheyyamidan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kūṭavāṇijaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthivāsino hi kūṭavāṇijo ca[1] paṇḍitavāṇijo ca dve janā pattikā hutvā pañcasakaṭasatāni bhaṇḍassa pūretvā[2] pubbantato aparantaṁ vicaramānā vohāraṁ katvā 5 bahulābhaṁ labhitvā Sāvatthiṁ paccāgamiṁsu[3]. Paṇḍitavāṇijo kūṭavāṇijaṁ āha: „samma bhaṇḍaṁ bhājemā[4]“ 'ti. Kūṭavāṇijo „ayaṁ dīgharattaṁ dukkhaseyyāya dubbhojanena kilanto attano ghare nānaggarasaṁ[5] bhattaṁ bhuñjitvā ajīrakena marissati, atha sabbaṁ p' etaṁ[6] bhaṇḍaṁ mayhaṁ[7] bhavissatîti“ cintetvā „nakkhattaṁ na manāpaṁ divaso 10 na manāpo, sve jānissāmi punadivase jānissāmîti“ kālaṁ khepeti. Atha naṁ paṇḍitavāṇijo nippīḷetvā bhājetvā[8] gandhamālaṁ[9] ādāya Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ[10] pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā „kadā āgato sîti“ pucchi[11], „addhamāsamatto[12] me bhante āgatassā“ 'ti vatvā atha „kasmā evaṁ papañcetvā[13] Buddhupaṭṭhānaṁ 15 āgato sîti“ puṭṭho taṁ[14] pavattiṁ ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idān' eva pubbe p' eso[15] kūṭavāṇijo yevā“ ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto vinicchayāmacco[16] ahosi. Tadā gāmavāsī ca nagaravāsī cā 'ti dve vāṇijā 20 mittā ahesuṁ. Gāmavāsī[17] nagaravāsissa santike pañca phālasatāni ṭhapesi. So te phāle vikkiṇitvā mūlaṁ gahetvā phālānaṁ ṭhapitaṭṭhāne mūsikavaccaṁ[18] ākiritvā ṭhapesi. Aparabhāge gāmavāsī[17] āgantvā „phālaṁ me[19] dehîti“ āha. Kūṭavāṇijo 25 „phālā te mūsikāhi khāditā“ ti mūsikavaccaṁ[18] dassesi. Itaro „khāditā va hontu, mūsikehi khādite kiṁ sakkā kātun“ ti nahānatthāya[20] tassa puttaṁ ādāya gacchanto ekassa sahāyakassa gehe „imassa[21] katthaci gantuṁ mā datthā“ 'ti vatvā

S. Cfr. supra Vol. I p. 401. [1] Bi omits ca. [2] Bi purāpetvā. [3] Bi pacchāgamīsu. [4] Bi bhājehi. [5] Bi -rasa. [6] Bi setaṁ. [7] Bi gayhameva. [8] Bi bhājāpetvā. [9] Bi -lā. [10] K omits satthāraṁ. [11] both MSS. pucchitvā. [12] Bi aḍha-. [13] Bi pañca. [14] Bi omits taṁ. [15] Bi pi so [16] Bi ninicchayo. [17] both MSS. -si. [18] Bi -kavajjaṁ. [19] K omits me. [20] Bi nānattāya. [21] Bi adds dārakassa.

antogabbhe[1] nisīdāpetvā sayaṁ nahāyitvā[2] kūṭavāṇijassa gehaṁ
agamāsi. So „putto me kahan“ ti āha. „Samma, tava puttaṁ
tīre ṭhapetvā[3] mama udake nimuggakāle eko kulalo[4] āgantvā
tava puttaṁ nakhapañjarena gahetvā ākāse pakkhanto, ahaṁ pā-
5 ṇiṁ[5] paharitvā viravitvā[6] vāyamanto pi mocetuṁ nâsakkhin“ ti.
„Tvaṁ musā bhaṇasi[7], kulalo dārake gāhetvā gantuṁ samattho
nāma n' atthîti“. „Samma hotu, ayutte pi honte ahaṁ kiṁ[8]
karomi, kulalen' eva[9] te[10] putto nīto[11]“ ti[12]. So taṁ santaj-
jetvā[13] „are duṭṭhacora manussamāraka, idāni taṁ vinicchayaṁ
10 gantvā kaḍḍhāpessāmîti[14]“ nikkhami. So „tava ruccanakam
eva karosîti[15]“ ten' eva saddhiṁ vinicchayaṭṭhānaṁ agamāsi[16].
Kūṭavāṇijo Bodhisattaṁ āha: „ayaṁ sāmi mama puttaṁ gahetvā
nahāyituṁ[17] gato[18], ‘kahaṁ me putto’ ti vutte ‘kulalena haṭo[19]’
ti āha, vinicchinatha[20] me aṭṭan“ ti. Bodhisatto „saccaṁ
15 bhaṇe[21]“ ti itaraṁ pucchi. So[22] „āma sāmi, ahaṁ tam ādāya
gato, seneṇa pahaṭabhāvo[23] saccam eva sāmîti“. „Kiṁ pana
loke kulalā nāma dārake harantîti“. „Sāmi, aham pi tumhe
pucchāmi: kulalā dārake gahetvā ākāsena gantuṁ na sakkonti,
mūsikā pana ayaphāle[24] khādantîti“. „Idaṁ kiṁ nāmā“ ’ti.
20 „Sāmi, mayā etassa ghare pañca phālakasatāni[25] ṭhapitāni[26],
sv-āyaṁ ‘phālā te[10] mūsikāhi khāditā’ ti vatvā ‘idaṁ te phāle
khāditamūsikānaṁ vaccan’ ti dasseti[27], sāmi mūsikā ce[28] phāle
khādanti kulalâpi dārake harissanti, sace na[29] khādanti senâpi
taṁ[30] na harissanti, eso pana ‘phālā te mūsikāhi khāditā’ ti
25 vadeti[31], tesaṁ[32] khāditabhāvaṁ vā akhāditabhāvaṁ vā jānātha,

[1] K antoabbhe. [2] B^i nhāyitvā. [3] B^i thapetvā. [4] B^i kulilo. [5] B^i vāṇi. [6] B^i omits viravitvā. [7] K -ṇāsi. [8] B^i sampayuttā hontu uyuttāpi hontu ahaṁ. [9] B^i kulalena. [10] K omits te. [11] B^i nihato. [12] K omits ti. [13] B^i tajjetvā. [14] B^i kathāpessāmiti. [15] B^i so mama rucchanikam eva kathesīti, B^p so mama ruccam eva karosi. [16] B^i āg-. [17] B^i nhā- [18] K gate, B^i kato. [19] B^i hato. [20] B^i vinicchayaṭha. [21] K bhaṇo. [22] K omits so. [23] B^i sena pana abhāvo. [24] B^i assaphāle. [25] B^i phālasatāni. [26] B^i thap-. [27] B^i dassesi. [28] B^i sace. [29] B^i noce mūsikā. [30] K naṁ. [31] B^i vadati. [32] B^i tesa, K saṁ.

aṭṭaṁ[1] me vinicchinathā" 'ti. Bodhisatto „'saṭhassa paṭisāṭheyyaṁ[2] katvā jinissāmîti' iminā cintitaṁ bhavissatîti" ñatvā „suṭṭhu te cintitan" ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Saṭhassa sāṭheyyam idaṁ sucintitaṁ,
paccoḍḍitaṁ[3] paṭikūṭassa kūṭaṁ[4]: 5
phālañ ce adeyyuṁ[5] mūsikā
kasmā kumāraṁ kulalā no hareyyuṁ. 134.

2. Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā,
bhavati câpi nikatino nikatyā,
dehi puttanaṭṭha phālanaṭṭhassa phālaṁ, 10
mā te puttam ahāsi phālanaṭṭho ti. 135.

Tattha saṭhassā 'ti saṭhabhāvena kerāṭikena ekaṁ upāyaṁ katvā parasantakaṁ khādituṁ vaṭṭatîti saṭhassa, sāṭheyyam idaṁ sucintitan ti idaṁ paṭisāṭheyyaṁ cintentena tayā suṭṭhu cintitaṁ, paccoḍḍitaṁ[3] paṭikūṭassa kūṭan ti kūṭassa[6] puggalassa tayā paṭikūṭaṁ suṭṭhu paccoḍḍitaṁ[3], paṭibhāvaṁ[7] 15 katvā oḍḍitasadisam[8] eva katan ti attho, phālañ ce adeyyuṁ[9] mūsikā ti yadi mūsikā phālaṁ khādeyyuṁ, kasmā kumāraṁ no kulalā[10] hareyyun[11] ti mūsikāsu phāle khādantīsu kulalā[12] kiṁkāraṇā kumārake[13] no hareyyuṁ[14], kūṭassa hi santi kūṭakūṭā ti tvaṁ ahaṁ mūsikāhi phāle[15] khādāpitapuriso kūṭo ti maññasi, tādisassa pana kūṭassa imasmiṁ loke bahukūṭā[16] santi, kūṭassa 20 kuṭā, kūṭapaṭikūṭānaṁ[17] etaṁ nāmaṁ, kūṭassa paṭikūṭā nāma santîti vuttaṁ hoti, bhavati câpi nikatino nikatyā ti nikatino[18] nekatikassa[19] vañcanakassa[20] puggalassa nikatyā aparo nikatikārako vañcanakapuriso[21] bhavati yeva, dehi puttanaṭṭha phālanaṭṭhassa phālan ti ambho naṭṭhaputtapurisa etassa naṭṭhaphālassa[22] phālaṁ dehi, mā te puttam ahāsi phālanaṭṭho ti sace hi 25 'ssa phālaṁ na dassasi puttan te harissati, tan te[23] esa mā haratu[24] phālam assa dehîti, demi sace me puttaṁ[25] detîti, demi sāmi[26] sace me phāle detîti.

[1] K addhaṁ. [2] Bi saṭhayapaṭisāṭheyyaṁ. [3] Bi paccoṭṭitaṁ. [4] K kūṭa. [5] Bi khāṭeyyaṁ, Bp khādeyyuṁ. [6] Bi kuṭa. [7] Bi paṭṭibhāgaṁ. [8] Bi oṭṭita-. [9] Bi khādeyyaṁ. [10] Bi omits kulalā. [11] K hareyyā, Bi hareyyan. [12] K kulalo. [13] Bi -raṁ. [14] K hareyya, Bi māreyyuṁ. [15] Bi phālaṁ. [16] K -ṭa. [17] Bi kuṭassa kuṭapaṭikuṭānaṁ. [18] so Bp; K Bi nikaṭino. [19] Bi nekaṭi-. [20] K vacanaka. [21] K vacanaka-. [22] K omits phālassa. [23] K tace. [24] so K Bp; Bi āharatu. [25] K puttan. [26] Bi omits sāmi.

Evaṁ naṭṭhaputto puttaṁ naṭṭhaphālo ca[1] phālaṁ[2] paṭilabhitvā ubho pi yathākammaṁ gatā.

Satthā imaṁ desanaṁ[3] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā kūṭavāṇijo idāni kūṭavāṇijo, paṇḍitavāṇijo yeva[4] paṇḍitavāṇijo, vinicchayāmacco[5] pana aham evā“ 'ti. Kūṭavāṇijajātakaṁ[6].

9. Garahitajātaka.

Hiraññam[7] me suvaṇṇam[8] me ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ anabhiratiyā ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Etassa[9] hi paccekaṁ[10] gahitaṁ ārammaṇaṁ nāma n' atthi, anabhirativāsaṁ[11] vasantaṁ pana taṁ[12] Satthu santikaṁ ānesuṁ. So Satthārā „saccaṁ kira ukkaṇṭhito sîti“ puṭṭho „saccan“ ti vatvā „kiṁkāraṇā“ ti vutte „kilesavasenā“ 'ti āha. Atha naṁ Satthā „ayaṁ bhikkhu kileso nāma pubbe[13] tiracchānehi pi garahito, tvaṁ evarūpe sāsane pabbajito kasmā tiracchānehi pi[14] garahitakilesavasena ukkaṇṭhito“ ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[15] vānarayoniyaṁ nibbatti. Taṁ enaṁ eko vanacarako gahetvā ānetvā rañño adāsi. So ciraṁ rājagehe vasamāno vattasampanno ahosi, manussaloke vattamānaṁ kiriyaṁ yebhuyyena aññāsi. Rājā tassa vatte pasīditvā vanacarakaṁ[16] pakkosāpetvā „imaṁ vānaraṁ gahitaṭṭhāne yeva vissajjehîti“ āṇāpesi. So tathā akāsi. Vānaragaṇo Bodhisattassa āgatabhāvaṁ ñatvā tassa dassanatthāya mahante pāsāṇapiṭṭhe sannipatitvā Bodhisattena saddhiṁ sammodanīyaṁ kathaṁ[17] katvā „samma kahaṁ ettakaṁ kālaṁ vuttho sîti“ āha. „Bārāṇasiyaṁ rājanivesane“ ti. „Atha kathaṁ mutto sîti“. „Rājā maṁ keḷimakkaṭaṁ katvā mama vatte pasanno maṁ vissajjesîti“. Atha naṁ te vānarā „manussaloke vattanakiriyaṁ nāma tumhe

---

[1] Bi omits ca. [2] both MSS. phalaṁ. [3] Bi dhammadesanaṁ. [4] Bi adds idāni. [5] Bi -yaamacco. [6] Bi adds aṭhamaṁ. [7] Bi -ñaṁ. [8] Bi -ṇaṁ. [9] so Bi Bp; K ekassa. [10] Bi -ka. [11] Bi yāsaṁ. [12] K naṁ. [13] Bi adds pi. [14] Bi omits pi. [15] Bi -ppadese. [16] Bi -cārikaṁ. [17] K omits kathaṁ.

jānissatha, amhākam pi tāva kathetha, sotukām' amhā" 'ti[1]. „Mā maṁ manussānaṁ kiriyaṁ pucchathā[2]" 'ti[3]. „Kathetha, sotukām' amhā" 'ti. Bodhisatto „manussā[4] nāma khattiyâpi brāhmaṇâpi 'mayhaṁ mayhan' ti vadanti, hutvā abhāvaṭṭhena aniccataṁ na jānanti, suṇātha[5] dāni tesaṁ andhabālānaṁ kāraṇan" ti vatvā imā gāthā avoca:

1. 'Hiraññam[6] me suvaṇṇam[7] me' esā rattiṁdivā[8] kathā
   dummedhānaṁ manussānaṁ ariyadhammaṁ apassataṁ. 136.

2. Dve dve gahapatayo gehe: eko tattha amassuko[9]
   lambatthano[10] veṇikato[11] atho aṁkitakaṇṇako
   kīto[12] dhanena bahunā so taṁ vitudate janan ti. 137.

Tattha hiraññaṁ me suvaṇṇaṁ me ti desanāsīsamattam etaṁ, iminā padadvayena dasavidham pi ratanaṁ sabbaṁ[13] pubbaṇṇaparaṇṇaṁ[14] khettavatthuṁ[15] dvipadaṁ catuppadañ ca sabbaṁ dassento[16] idam me idam me ti āha, esā rattindivā[17] kathā ti esā manussānaṁ rattiñ ca divā ca niccakālaṁ kathā, aññaṁ pana te[18] pañcakkhandhā aniccādîti[19] vā hutvā na bhavantîti vā na jānantîti[20] evam eva[21] paridevantā vicaranti, dummedhānan ti aññāṇānaṁ[22], ariyadhammaṁ apassatan ti ariyānaṁ Buddhādīnaṁ dhammaṁ ariyaṁ vā niddosaṁ navavidhaṁ lokuttaradhammaṁ apassantānaṁ esā va kathā, aññā pana aniccaṁ vā dukkhaṁ vā ti tesaṁ kathā nāma n' atthi, gahapatayo ti gehe adhipatibhūtā, eko tatthā 'ti tesu dvīsu gharasāmikesu eko ti mātugāmaṁ sandhāya vadati tattha, veṇikato[11] ti kataveṇi nānappakārena saṇṭhāpitakesakalāpo ti attho, atho aṁkitakaṇṇako ti atha[23] viddhakaṇṇo chiddakaṇṇo[24] ti[25] lambakaṇṇataṁ[26] sandhāya āha, kīto[27] dhanena bahunā ti so pan' esa amassuko lambatthano[28] veṇikato[11] aṁkitakaṇṇo mātāpitunnaṁ bahuṁ dhanaṁ datvā kīto[27] maṇḍetvā pasādhetvā yānaṁ[29] āropetvā[30] mahantena parivārena gharaṁ ānīto, so taṁ vitudate janan ti so gahapati āgatakālato

[1] B^i adds āhaṁsu. [2] K -tha. [3] K omits ti. [4] B^i manussānaṁ. [5] so B^i B^p; K sunotha. [6] B^i -ñaṁ. [7] B^i -ṇaṁ. [8] B^i rattidivā. [9] B^i apassuko, K amanussako. [10] K lambha-, B^i lampattino. [11] K veni-. [12] K kite? B^i kiṭo. [13] B^i sappa. [14] B^i puppaṇṇāparaṇṇā. [15] B^i paraṇṇakhettaṁ vatthuṁ. [16] B^i dassetvā. [17] B^i rattidivā. [18] B^i omits te. [19] K -dīni, B^i -di. [20] B^i jānanti [21] K evā ti āgantvā. [22] K aṁñānaṁ, B^i appapaññānaṁ. [23] B^i adds sveva. [24] B^i chiṇṇakaṇṇo. [25] K omits ti, B^i adds lampaṇṇo ti. [26] K lambakaṇṇaṁ, B^i lammaṇṇataṁ, B^p lambakaṇṇakaṁ. [27] B^i kiṭo. [28] B^i lampattano. [29] B^i yānakaṁ. [30] B^i āhīrāpetvā.

paṭṭhāya tasmiṁ gehe dāsakammakarādibhedaṁ[1] janaṁ are[2] duṭṭhadāsa duṭṭhadāsi[3] idaṁ na karosi[4] idaṁ na karosîti mukhasattīhi[5] vitudati sāmiko viya hutvā mahājanaṁ vicāreti, evaṁ tāva manussaloke ativiya ayuttan ti manussalokaṁ garahi.

5 Taṁ sutvā sabbe vānarā „mā kathetha mā kathetha, asotabbayuttakaṁ assumhā" 'ti ubhohi pi[6] hatthehi kaṇṇe[7] daḷhaṁ pidahiṁsu, „imasmiṁ ṭhāne amhehi idaṁ ayuttaṁ sutan" ti taṁ ṭhānam pi garahitvā aññattha agamaṁsu[8]. So piṭṭhipāsāṇo Garahitapiṭṭhipāsāṇo yeva kira nāma jāto.

10 Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā vānaragaṇo Buddhaparisā ahosi, vānarindo pana aham evā" 'ti. Garahitajātakaṁ[9].

10. Dhammaddhajajātaka.

15 Sukhaṁ jīvitarūpo sîti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto vadhāya parisakkanaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayhaṁ vadhāya parisakkat' eva[10], na tāsamattam pi kātuṁ sakkhîti[11]" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Yasapāṇi[12] nāma rājā rajjaṁ 20 kāresi[13]. Kāḷako nām' assa senāpati ahosi. Tadā Bodhisatto tass' eva purohito ahosi nāmena Dhammaddhajo nāma. Rañño pana[14] sīsapasādhanakappako Chattapāṇi nāma. Rājā dhammena rajjaṁ kāreti[15]. Senāpati pan' assa vinicchayaṁ karonto lañcaṁ khādati parapiṭṭhimaṁsiko, lañcaṁ gahetvā asāmike sāmike 25 karoti[16]: Ath' ekadivasaṁ vinicchaye parājito manusso bāhā paggayha kandamāno vinicchayā nikkhanto rājupaṭṭhānaṁ

[1] Bⁱ dāsaakammakarādibheda, K omits janaṁ. [2] Bⁱ hare. [3] K duṭṭhadāsi corr. to -dāsa duṭṭhadāsi, Bⁱ duṭhadāsaṁ or -si and omits duṭṭhadāsa [4] Bⁱ omits idaṁ na karosi. [5] Bⁱ musasattihi. [6] Bⁱ omits pi. [7] K kaṇṇaṁ. [8] K agamāsi, Bⁱ āgamaṁsu. [9] Bⁱ adds navamaṁ. [10] Bⁱ -ti yeva. [11] K eva tāsākāramattam pi na kātuṁ nāsakkhīti. [12] so Bᵖ; Bⁱ yassa-, K pāyāsapāṇi. [13] K karosi. [14] Bⁱ panassa. [15] Bⁱ kāresi. [16] Bⁱ adds sāmike asāmike karoti.

gacchantaṁ Bodhisattaṁ disvā tassa pādesu patitvā „tumhādisesu nāma sāmi rañño atthañ ca dhammañ ca[1] anusāsantesu Kāḷakasenāpati[2] lañcaṁ gahetvā asāmike sāmike karotîti“ attano parājitabhāvaṁ[3] kathesi. Bodhisatto kāruññaṁ uppādetvā „ehi bhaṇe, aṭṭan[4] te vinicchinissāmîti“ taṁ gahetvā 5
vinicchayaṭṭhānaṁ agamāsi[5]. Mahājano sannipati. Bodhisatto taṁ aṭṭaṁ[6] paṭivinicchinitvā[7] sāmikañ[8] ñeva sāmikaṁ akāsi. Mahājano sādhukāraṁ adāsi. So saddo mahā ahosi. Rājā taṁ[9] sutvā „kiṁsaddo nām' eso“ ti pucchi. „Deva Dhammaddhajapaṇḍitena dubbinicchitaaṭṭo[10] vinicchito[11], tatr' 10
esa sādhukārasaddo“ ti. Rājā tuṭṭho Bodhisattaṁ pakkosāpetvā „aṭṭo[12] kira te ācariya vinicchito“ ti pucchitvā[13] „āma mahārāja Kāḷakena[14] dubbinicchitaṭṭaṁ[15] vinicchitan“ ti vutte „ito dāni paṭṭhāya tumhe va aṭṭaṁ[6] vinicchinatha, mayhañ ca kaṇṇasukhaṁ bhavissati lokassa ca vaḍḍhîti[16]“ vatvā anic- 15
chantaṁ pi naṁ[17] „sattaanuddayāya[18] vinicchaye nisīdathā“ 'ti yācitvā sampaṭicchāpesi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto vinicchaye nisīdati, sāmike yeva[19] sāmike karoti. Kāḷako[20] tato paṭṭhāya lañcaṁ alabhanto lābhato parihāyitvā[21] „mahārāja Dhammaddhajapaṇḍito te rajjaṁ patthetîti“ Bodhisattaṁ rañño antare 20
paribhindi. Rājā asaddahanto „mā evaṁ avacā“ 'ti paṭikkhipitvā puna tena[22] „sace me na saddahatha tassâgamanakāle vātapānena oloketha, athânena[23] sakalanagarassa attano hatthe katabhāvaṁ[24] passissathā“ 'ti vutte[25] rājā tassa aṭṭakārakaparisaṁ[26] disvā „etass' eva parisā[27]“ ti saññāya[28] bhijjitvā[29] 25
„kiṁ karoma senāpatîti[30]“ pucchi. „Deva etaṁ māretuṁ

[1] Bi omits dhammañ ca. [2] Bi kālako nāma senāpati. [3] Bi adds bodhisattassa. [4] K addhan, Bi attaṁ. [5] Bi āg-. [6] K addhaṁ [7] Bi -nicchitvā. [8] K -kaṁ. [9] K omits taṁ. [10] K -addho. [11] Bi suvinicchito [12] K addho. [13] Bi pucchi. [14] Bi kālakena. [15] K -taddhaṁ, Bi -cchitaṁ aṭṭaṁ. [16] Bi vudhiti. [17] Bp taṁ, Bi omits pi naṁ. [18] Bi saddānudda-, [19] Bi va. [20] Bi kālako. [21] Bi adds bodhisattassa āghātaṁ bandhi. [22] Bi te. [23] K -ṇena, Bi athatena. [24] Bi katābhaṁ. [25] K omits vutte. [26] K addhakakā-, Bi attakāraṇapariya. [27] Bi sadisā. [28] Bi paññāya. [29] Bi bhajjitvā. [30] K -pati.

vaṭṭatîti[1]. „Oḷārikadosaṁ[2] apassantā kathaṁ māressāmā" 'ti. „Atth' eko upāyo" ti. „Katarūpāyo[3]" 'ti. „Asayham assa kammaṁ ārocetvā[4] taṁ[5] kātuṁ asakkontaṁ[6] tena dosena māressāmā" 'ti. „Kiṁ pan' assa[7] asayhakamman" ti. „Ma-
5 hārāja, uyyānaṁ nāma sārabhūmiyaṁ[8] ropitaṁ[9] paṭijaggiyamānaṁ dvīhi[10] catuhi[11] saṁvaccharehi phalaṁ deti, tumhe taṁ pakkositvā[12] 'sve va[13] uyyānaṁ kīḷissāma, uyyānam me māpehîti[14]' vadetha[15], so māpetuṁ na sakkhissati, atha naṁ[16] tasmiṁ dose māressāmā" 'ti. Rājā Bodhisattaṁ āmantetvā „paṇ-
10 ḍita mayaṁ purāṇauyyāne ciraṁ kīḷimha, idāni navauyyāne kīḷitukām' amha[17], sve kīḷissāma uyyānaṁ no māpehi, sace māpetuṁ na sakkhissasi jīvitaṁ te n' atthîti". Bodhisatto „Kāḷakena[18] lañcaṁ alabhamānena rājā[19] paribhinno bhavissatîti" ñatvā „sakkonto jānissāma[20] mahārājā" 'ti vatvā gehaṁ
15 gantvā subhojanaṁ bhuñjitvā cintayamāno[21] sayane nipajji. Sakkabhavanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. Sakko āvajjanto[22] Bodhisattassa pīḷaṁ[23] ñatvā vegenâgantvā[24] sirigabbhaṁ pavisitvā ākāse ṭhatvā „kiṁ cintesi paṇḍitā" 'ti pucchi. „Ko si tvan" ti. „Sakko ham asmîti". „Rājā maṁ 'uyyānaṁ māpehîti[25]'
20 āha, taṁ cintemîti[26]". „Paṇḍita, mā cintayi, ahan te Nandanavana-Cittalatāvana-sadisaṁ uyyānaṁ māpessāmi, katarasmiṁ ṭhāne māpemîti". „Asukaṭṭhāne māpehîti". Sakko māpetvā devapuram eva gato. Punadivase Bodhisatto uyyānaṁ paccakkhato[27] disvā gantvā rañño ārocesi: „niṭṭhitan[28] te mahārāja
25 uyyānaṁ, kīḷassū" 'ti. Rājā gantvā aṭṭhārasahatthena manosilāvaṇṇena pākārena parikkhittaṁ dvāraṭṭālakasampannaṁ[29]

[1] K vaddhatîti. [2] Bi -kaṁ dosaṁ. [3] Bi kataro upāyo. [4] Bi aropetvā. [5] K omits taṁ. [6] Bi adds taṁ. [7] K pana. [8] Bi harabhū-. [9] Bi -ta. [10] Bi ti. [11] so both MSS. [12] Bi pakkosāpetvā. [13] Bi Bp omit va. [14] Bi māpethā. [15] Bi vadatha. [16] Bi adds ca. [17] Bi amhā. [18] Bi kālakena. [19] Bi rājānaṁ antare. [20] Bi māpissāmi. [21] K cintamāno. [22] K āvajjento. [23] Bi sīlaṁ. [24] Bi vegena gantvā. [25] Bi mapehiti, K māpetuṁ. [26] Bi kinti katvā māpessāmiti in the place of āha taṁ cintemîti. [27] Bi paccako. [28] K -taṁ. [29] Bi -nna.

pupphaphalabhārabharitaṁ[1] nānārukkhapaṭimaṇḍitaṁ uyyānaṁ disvā Kāḷakaṁ[2] pucchi: „paṇḍitena amhākaṁ vacanaṁ kataṁ, idāni kiṁ karomā“ 'ti. „Mahārāja ekarattena uyyānaṁ māpetuṁ sakkonto[3] rajjaṁ gahetuṁ kiṁ[4] na sakkotîti“. „Kiṁ dāni karomā“ 'ti. „Aparam pi naṁ[5] asayhakammaṁ kāremā[6]“ 'ti. „Kiṁ kammaṁ nāmā“ 'ti. „Sattaratanamayaṁ pokkharaṇiṁ māpemā[7]“ 'ti. Rājā „sādhū“ 'ti Bodhisattaṁ āmantetvā „ācariya uyyānaṁ tāva te māpitaṁ, etassa pana anucchavikaṁ sattaratanamayaṁ pokkharaṇiṁ māpehi[8], sace māpetuṁ na[9] sakkhissasi jīvitaṁ te n' atthîti“ āha. Bodhisatto „sādhu mahārāja, sakkonto māpessāmîti“. Ath' assa Sakko pokkharaṇiṁ māpesi sobhaggappattaṁ[10] satatitthaṁ[11] sahassavaṁkaṁ[12] pañcavaṇṇapadumasañchannaṁ Nandanapokkharaṇī-sadisaṁ[13]. Punadivase Bodhisatto tam pi[14] paccakkhaṁ katvā rañño ārocesi: „māpitā te[15] deva pokkharaṇîti“. Rājā tam pi disvā „idāni kiṁ karomā“ 'ti Kāḷakaṁ pucchi. „Uyyānassa anucchavikaṁ gehaṁ māpetuṁ āṇāpehi devā“ 'ti. Rājā Bodhisattaṁ āmantetvā[16] „idāni ācariya imassa uyyānassa c' eva pokkharaṇiyā ca anucchavikaṁ sabbadantamayaṁ[17] gehaṁ māpehi, no ce māpessasi jīvitan[18] te n' atthîti“ āha. Ath' assa Sakko geham pi māpesi. Bodhisatto punadivase taṁ pi paccakkhaṁ katvā rañño ārocesi. Rājā tam pi disvā „idāni kiṁ karomā“ 'ti Kāḷakaṁ pucchi. „Gehassa anucchavikaṁ maṇiṁ māpetuṁ āṇāpehi mahārājā“ 'ti āha. Rājā Bodhisattaṁ āmantetvā „paṇḍita, imassa dantamayassa[19] gehassa anucchavikaṁ[20] maṇiṁ māpehi, maṇiālokena vicarissāma[21], sace māpetuṁ na sakkosi jīvitan[18] te n' atthîti“ āha. Ath' assa Sakko maṇim pi māpesi. Bodhisatto punadivase taṁ paccakkhaṁ katvā rañño

[1] Bi puppaphalapūritaṁ. [2] Bi kālakaṁ. [3] Bi asak-. [4] K sakkoti. [5] K na. [6] Bi kārehi. [7] Bi māpethā. [8] Bi māpetīti. [9] both MSS. nā. [10] Bi -tta. [11] Bi satittaṁ. [12] Bi -vakiṁ. [13] Bi adds māpesi. [14] Bi omits pi. [15] K omits te. [16] Bi omits bodhisattaṁ āmantetvā. [17] Bi sapparatanamayaṁ. [18] Bi -taṁ. [19] K dantamayagehassa, Bi daṇḍamassa. [20] K -ka. [21] Bi -ssāmā ti.

ārocesi. Rājā tam pi[1] disvā „idāni kiṁ karissāmā“ 'ti Kāḷakaṁ[2] pucchi. „Mahārāja, 'Dhammaddhajabrāhmaṇassa icchiticchitadāyikā devatā atthîti' maññe, idāni yaṁ devatâpi māpetuṁ na sakkonti[3] taṁ āṇāpehi, caturaṅgasamannāgataṁ nāma
5 manussaṁ devatâpi[4] māpetuṁ na sakkonti, tasmā 'caturaṅgasamannāgataṁ me uyyānapālaṁ māpehîti' taṁ[5] vadā[6]“ 'ti. Rājā Bodhisattaṁ āmantetvā „ācariya, tayā amhākaṁ uyyānaṁ pokkharaṇī dantamayapāsādo[7] tassa ālokakaraṇatthāya[8] maṇiratanañ ca māpitaṁ, idāni me uyyānarakkhanakaṁ caturaṅga-
10 samannāgataṁ uyyānapālaṁ māpehi, no ce māpessasi jīvitan te n' atthîti“ āha. Bodhisatto „hotu labhamāno[9] jānissāmîti[10]“ gehaṁ gantvā subhojanaṁ bhuñjitvā nipanno paccūsakāle pabujjhitvā sayanapiṭṭhe nisinno cintesi: „Sakko devarājā yaṁ attanā sakkā māpetuṁ taṁ māpesi, caturaṅgasamannāgataṁ
15 pana uyyānapālaṁ na sakkā māpetuṁ, evaṁ sante paresaṁ hatthe maraṇato araññe anāthamaraṇam eva varataran“ ti so kassaci anārocetvā pāsādā otaritvā aggadvāren' eva nagarā nikkhamitvā araññaṁ pavisitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle sataṁ dhammaṁ āvajjamāno nisīdi. Sakko taṁ kāraṇaṁ ñatvā vana-
20 carako viya hutvā Bodhisattaṁ upasaṁkamitvā „brāhmaṇa, tvaṁ sukhumālo, adiṭṭhapubbadukkho[11] viya imaṁ araññaṁ pavisitvā kiṁ karonto nisinno sîti“ imam atthaṁ pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Sukhaṁ jīvitarūpo si raṭṭhā vivanam āgato,
25 so ekako [araññasmiṁ] rukkhamūle kapaṇo viya jhāyasîti. 138.

Tattha sukhaṁ jīvitarūpo sîti tvaṁ sukhena jīvitasadiso sukhe ṭhito sukhaparihaṭo[12] viya, raṭṭhā ti ākiṇṇamanussaṭṭhānā, vivanaṁ āgato ti nirūdakaṭṭhānaṁ[13] araññaṁ paviṭṭho, rukkhamūle ti rukkhasamīpe, kapaṇo

[1] K omits tam pi. [2] K omits kāḷakaṁ. [3] K sakkoti. [4] K devāti. [5] Bi omits taṁ. [6] Bi vadāhī. [7] Bi dantamassapāsādo. [8] Bi tassāloka-. [9] Bi Bp -nā. [10] Bi jānissāmāti. [11] Bi kadacī adiṭṭharūpo. [12] Bi -pariharako. [13] Bi rukkhaṭhānaṁ.

viya jhāyasîti kapaṇo viya ekako nisinno jhāyasi pajjhāyasi, kin[1] nām' etaṁ cintesîti pucchi.

Taṁ sutvā Bodhisatto dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Sukhaṁ jīvitarūpo 'smi
raṭṭhā vivanaṁ āgato, 5
so ekako [araññasmiṁ] rukkhamūle
kapaṇo viya jhāyāmi
sataṁ dhammaṁ[2] anussaran ti. 139.

Tattha sataṁ dhammaṁ anussaran ti samma saccam etaṁ: ahaṁ sukhaṁ jīvitarūpo raṭṭhato va[3] vivanaṁ āgato, so 'haṁ[4] ekako va imasmiṁ 10 araññe rukkhamūle nisīditvā kapaṇo viya jhāyāmi, yaṁ pana vadesi kin[1] nām' etaṁ cintesîti tan[5] te pavedemi, sataṁ dhammaṁ ti[6] ahaṁ hi sataṁ dhammaṁ anussaranto idha nisinno, sataṁ dhamman ti Buddha-Paccekabuddha-Buddhasāvakānaṁ[7] sataṁ sappurisānaṁ paṇḍitānaṁ dhammaṁ: lābho alābho yaso ayaso nindā pasaṁsā sukhaṁ[8] dukkhan ti ayaṁ hi aṭṭhavidho lokadhammo, 15 iminā pana abbhāhatā santo na kampanti na vedhanti[9], ayaṁ ettha akampanasaṁkhāto sataṁ dhammo, iti imaṁ sataṁ dhammaṁ anussaranto nisinno 'mhîti dīpeti.

Atha naṁ Sakko „evaṁ sante brāhmaṇa imasmiṁ ṭhāne kasmā nisinno sîti". „Rājā caturaṅgasamannāgataṁ uyyāna- 20 pālaṁ āharāpeti, tādisaṁ na sakkā[10] laddhuṁ, so 'haṁ 'kiṁ me parassa hatthe maraṇena, araññaṁ pavisitvā anāthamaraṇaṁ marissāmîti' cintetvā idhâgantvā nisinno" ti. „Brāhmaṇa, ahaṁ Sakko devarājā, mayā te uyyānādīni māpitāni, caturaṅgasamannāgataṁ uyyānapālaṁ māpetuṁ na sakkā[11], tumhākaṁ rañño 25 sīsapasādhanakappako Chattapāṇi nāma caturaṅgasamannāgato[12], uyyānapālena atthe sati etaṁ[13] kappakaṁ uyyānapālaṁ kātuṁ vadehîti". Iti Sakko Bodhisattassa ovādaṁ datvā „mā bhāyîti" samassāsetvā attano devapuram eva gato. Bodhisatto

[1] K kiṁ. [2] Bi dhammaṁ. [3] K ca, Bi omits va. [4] Bi omits haṁ. [5] K taṁ. [6] K omits sataṁ dhammaṁ ti. [7] Bi omits buddhapaccekabuddha. [8] K sukha. [9] Bi pavethenti, Bp pavedhenti. [10] Bi sakkomi. [11] Bi sakkomī. [12] K -tona? Bi -tena. [13] Bi ekaṁ.

gehaṁ gantvā bhuttapātarāso rājadvāraṁ gantvā Chattapāṇim pi hi[1] tatth' eva disvā hatthe gahetvā „tvaṁ kira samma Chattapāṇi caturaṅgasamannāgato[2]" ti pucchi, „ko te mayhaṁ caturaṅgasamannāgatabhāvaṁ[3] ācikkhîti" vutte „Sakko devarājā" ti vatvā „kiṁkāraṇā ācikkhîti" puṭṭho „iminā nāma kāraṇenā" 'ti sabbaṁ ācikkhi. So „āma ahaṁ caturaṅgasamannāgato" ti āha. Atha naṁ Bodhisatto hatthe gahetvā va rañño santikaṁ gantvā „ayaṁ mahārāja Chattapāṇi caturaṅgasamannāgato, uyyānapālena atthe sati imaṁ uyyānapālaṁ karothā" 'ti āha[4]. Atha naṁ rājā „tvaṁ kira caturaṅgasamannāgato" ti pucchi. „Āma mahārājā" ti. „Katamehi caturaṅgehi samannāgato sîti".

Anusuyyako[5] ahaṁ deva amajjapāyako[6] ahaṁ
nisnehako[7] ahaṁ deva akkodhanaṁ adhiṭṭhito ti.

Mayhaṁ hi[8] mahārāja usuyyā[9] nāma n' atthi, majjaṁ me na pītapubbaṁ[10], paresu me sneho vā[11] kodho vā na bhūtapubbo, imehi catuhi[12] aṅgehi[13] samannāgato 'mhîti

Atha naṁ[14] rājā „bho Chattapāṇi 'anusuyyako 'smîti' vadesîti". „Āma deva, anusuyyako 'smîti[15]". „Kiṁ ārammaṇaṁ disvā anusuyyako[16] jāto sîti". „Suṇāhi[17] devā" 'ti attano anusuyyakakāraṇaṁ[16] kathento imaṁ gātham āha:

Itthiyā kāraṇā rājā[18] bandhāpesiṁ purohitaṁ,
so maṁ atthe nivesesi, tasmâhaṁ anusuyyako[16] ti.

Tass' attho: ahaṁ[19] deva pubbe imasmiṁ ñeva Bārāṇasīnagare[20] tādiso va rājā hutvā itthiyā kāraṇā purohitaṁ bandhāpesiṁ

Abaddhā tattha bajjhanti yattha bālā pabhāsare, (Cfr. vol. I p. 440.)
baddhâpi[21] tattha muccanti[22] yattha dhīrā pabhāsare ti

[1] Bi omits pi hi. [2] Bi adds sī. [3] Bi -gataṁ vācaṁ. [4] Bi omits bodhisatto- - - āha. [5] K anas-. [6] K avajja-? Bi amacca-. [7] Bi nisinnehako. [8] Bi omits hi. [9] Bi ussuyya. [10] Bi pivitapuppaṁ. [11] K omits vā. [12] so both MSS. [13] Bi omits aṅgehi. [14] Bi omits naṁ. [15] Bi anussuyyakomhīti. [16] Bi anussu-. [17] so K Bp; Bi suṇohi. [18] K rājā corr. to rāja, Bi rāja. [19] Bi adds pi. [20] K -si-. [21] both MSS. bandhāpi. [22] Bi muñcanti.

imasmiṁ[1] hi jātake āgatanayen' eva ekasmiṁ kāle ayaṁ Chattapāṇi rājā hutvā catusaṭṭhiyā pādamūlakehi saddhiṁ sampadussitvā Bodhisattaṁ attano manorathaṁ apūrentaṁ nāsetukāmāya deviyā paribhinno bandhāpesi, tadā naṁ[2] bandhitvā ānīto Bodhisatto yathābhūtaṁ deviyā dosaṁ ārocetvā sayaṁ mutto raññā bandhāpite sabbe pi te pādamūlike mocāpetvā etesañ ca deviyā ca aparādhaṁ khamatha mahārājā 'ti ovadi, sabbaṁ heṭṭhāvuttanayen' eva vitthārato veditabbaṁ, taṁ sandhāyâha: 5

Itthiyā kāraṇā rājā[3] bandhāpesiṁ purohitaṁ,
so maṁ atthe nivesesi, tasmâhaṁ anusuyyako[4] ti.

Tadā pana so haṁ cintesiṁ[5]: ahaṁ soḷasasahassā[6] itthiyo pahāya etaṁ ekam eva kilesavasena saṁgaṇhanto pi santappetuṁ nâsakkhiṁ, evaṁ duppūraṇīyānaṁ[7] itthīnaṁ kujjhanan nāma, nivatthavatthe[8] kilissante kasmā kilissatîti kujjhanasadisaṁ hoti, bhuttabhatte gūthabhāvaṁ āpajjante kasmā etaṁ sabhāvaṁ āpajjatîti kujjhanasadisaṁ viya[9] hoti, ito dāni paṭṭhāya yāva arahattaṁ na pāpuṇāmi tāva kilesaṁ nissāya mayhaṁ usūyā[10] mā uppajjatū 'ti adhiṭṭhahiṁ[11], tato paṭṭhāya anusuyyako va jāto, idaṁ sandhāya tasmâhaṁ anusuyyako[4] ti āha. 10 15

Atha naṁ rājā „samma Chattapāṇi, kiṁ ārammaṇaṁ disvā amajjapo jāto sîti“ pucchi. So taṁ kāraṇaṁ ācikkhanto imaṁ gātham āha: 20

Matto ahaṁ mahārāja puttamaṁsāni khādayiṁ,
tassa soken' ahaṁ puṭṭho majjapānaṁ vivajjayin ti.

Ahaṁ mahārāja pubbe tādiso va Bārāṇasīrājā[12] hutvā majjena vinā vattituṁ nâsakkhiṁ, amaṁsakabhattam[13] pi bhuñjituṁ nâsakkhiṁ, nagare uposathadivasesu[14] mā ghāto[15] hoti bhattakārako pakkhassa terasiyañ ñeva maṁsaṁ gahetvā ṭhapesi[16], taṁ dunnikkhittaṁ sunakhā khādiṁsu, bhattakārako uposathadivase maṁsaṁ alabhitvā rañño nānaggarasabhojanaṁ pacitvā pāsādaṁ āropetvā upanāmetuṁ asakkonto deviṁ upasaṁkamitvā 'devi ajja me maṁsaṁ na laddhaṁ amaṁsabhojanaṁ[17] upanāmetuṁ na sakkomi kin ti karomîti' āha, 'tāta mayhaṁ putto rañño piyo manāpo, puttam me disvā rājā tam eva cumbanto parissajanto 25 30

[1] Bi -iñ. [2] so Bi Bp; K omits naṁ. [3] Bp rāja. [4] Bi anussu-. [5] K so haṁ cintesi, Bi so cintesi. [6] Bi -ssa. [7] both MSS. -ṇi-. [8] Bi nivatravavattte. [9] Bi adds ca. [10] Bi ussuyya. [11] K Bi -hi, Bp adhiṭṭhāmi. [12] K -si-. [13] Bi amasakaṁ bhattaṁ. [14] Bi -vase. [15] Bi ghāpito. [16] Bi dhapemi. [17] Bi amaṁsakaṁ bhojanaṁ.

attano atthibhāvam pi na jānāti, aham puttaṁ maṇḍetvā rañño ūrumhi nisīdāpeyyaṁ[1], tassa puttena saddhiṁ kīḷanakāle tvaṁ bhattaṁ upanāmeyyāsîti', sā evaṁ vatvā attano puttaṁ lalitadārakaṁ[2] maṇḍetvā rañño ūrumhi nisīdāpesi, rañño puttena saddhiṁ kīḷanakāle bhattakārako bhattaṁ upanesi, rājā surāmada-
5 matto pātiyaṁ maṁsaṁ adisvā 'maṁsaṁ kahan' ti pucchitvā 'ajja deva uposathe māghātatāya[3] maṁsaṁ na laddhan' ti vutte 'mayhaṁ maṁsaṁ nāma dullabhan' ti vatvā ūrumhi nisinnassa piyaputtassa gīvaṁ valetvā[4] jīvitakkhayaṁ pāpetvā bhattakārakassa purato khipitvā 'vegena sampādetvā āharā' 'ti āha, bhattakārako tathā akāsi, rājā puttamaṁsena bhattaṁ bhuñji, rañño bhayena eko pi kandituṁ
10 vā rodituṁ vā kathetuṁ vā[5] samattho nāma nâhosi, rājā bhuñjitvā sayanapiṭṭhe niddaṁ upagantvā paccūsakāle pabujjhitvā vigatamado 'puttam[6] me ānethā' 'ti āha, tasmiṁ kāle devī kandamānā pādamūle pati 'kiṁ bhadde' ti ca vutte 'deva hiyyo te puttaṁ māretvā puttamaṁsena bhattaṁ bhuttan' ti āha, rājā puttasokena roditvā kanditvā 'idaṁ[7] me dukkhaṁ surāpānaṁ nissāya uppannan' ti
15 surāpāne dosaṁ disvā 'ito paṭṭhāya yāva arahattaṁ na pāpuṇāmi tāva evarūpaṁ vināsakārakasuran[8] nāma na pivissāmîti' paṁsuṁ gahetvā mukhaṁ puñchitvā[10] adhiṭṭhāsiṁ[11], tato paṭṭhāya majjaṁ nāma na piviṁ, imam atthaṁ sandhāya m a t t o a h a ṁ m a h ā r ā j ā 'ti imaṁ gātham āha.

Atha naṁ rājā „kiṁ pana samma ārammaṇaṁ disvā nisneho
20 jāto sîti" pucchi. So taṁ kāraṇaṁ ācikkhanto imaṁ gātham āha:

Kitavāso nām' ahaṁ rājā putto paccekabodhi me
pattaṁ bhinditvā cavito[12] nisneho tassa kāraṇā.

Mahārāja pubbe ahaṁ Bārāṇasiyaṁ Kitavāso nāma rājā, tassa me putto
25 vijāyi, lakkhaṇapāṭhakā taṁ[13] disvā 'mahārāja ayaṁ kumāro pānīyaṁ[14] alabhitvā[15] marissatîti' āhaṁsu, Duṭṭhakumāro ti 'ssa nāmaṁ ahosi, so viññūtaṁ[16] patto oparajjaṁ kāresi; rājā[17] kumāraṁ pacchato vā purato vā katvā vicarati, pānīyaṁ[14] alabhitvā maraṇabhayena c' assa catusu dvāresu antonagaresu[18] ca tattha tattha pokkharaṇiyo kāresi, catukkādisu maṇḍape kāretvā pānīyacāṭiyo[19]
30 ṭhapāpesi[20], so ekadivasaṁ alaṁkatapaṭiyatto sayam eva uyyānaṁ gacchanto antarāmagge Paccekabuddhaṁ passi, mahājano pi Paccekabuddhaṁ disvā tam eva

[1] Bi -pessāmi. [2] K laḷita-, Bi pilantana-. [3] Bi -ghātaṁtāya. [4] Bi vattetvā. [5] K omits vā. [6] Bi puttaṁ. [7] Bi imaṁ. [8] so both MSS. [9] Bi nāsakārakaṁ-, Bp -kāraṇaṁ-. [10] Bi muñcitvā. [11] all three MSS. -si. [12] Bi vidhito. [13] so Bi Bp; K naṁ. [14] K pāṇīyaṁ, Bi pāṇiyaṁ. [15] Bi adds na. [16] Bi -ttaṁ. [17] so Bp; K Bi rāja. [18] K attanonagaresu. [19] K pāṇīya-, Bi pāṇiyapāṭiyo. [20] Bi thapesi.

vandati[1] pasaṁsati añjaliñ c' assa paggaṇhāti[2], kumāro cintesi: 'mādisena saddhiṁ gacchantā imaṁ muṇḍakaṁ vandanti pasaṁsanti añjaliñ c' assa[3] paggaṇhantîti' so kupito[4] hatthito oruyha Paccekabuddhaṁ upasaṁkamitvā 'laddhan[5] te samaṇa bhattan' ti vatvā 'āma kumārā' 'ti vutte tassa hatthato pattaṁ gahetvā bhūmiyaṁ pātetvā[6] saddhiṁ bhattena madditvā pādappahārena cuṇṇavicuṇṇaṁ akāsi, Paccekabuddho 'naṭṭho vatâyaṁ satto' ti tassa mukhaṁ olokesi, kumāro 'ahaṁ samaṇa Kitavāsarañño putto nāmena Duṭṭhakumāro nāma, tvam me kuddho akkhīni ummīletvā olokento kiṁ karissasîti' āha, Paccekabuddho chinnabhatto hutvā vehāsaṁ abbhuggantvā Uttarahimavante[7] Nandamūlapabbhāram[8] eva gato, kumārassâpi taṁ khaṇañ[9] ñeva pāpakammaṁ paripacci, so 'ḍayhāmi[10] ḍayhāmîti' samuggatasarīraḍāho[11] tatth' eva pati[12], tattha tatth' eva yattakaṁ pānīyaṁ[13] tattakaṁ pānīyaṁ sabbaṁ chijji, mātikā sussiṁsu, tatth' eva jīvitakkhayaṁ patvā avīcimhi nibbatti, rājā taṁ pavattiṁ sutvā puttasokena abhibhūto cintesi: 'ayaṁ me soko piyavatthuto uppajji, sace me sineho nâbhavissa[14] soko na uppajjissa, ito dāni me paṭṭhāya saviññāṇake vā aviññāṇake vā kismici[15] vatthusmiṁ sineho nāma mā uppajjîti[16]' adhiṭṭhāsi, tato paṭṭhāy' assa[17] sineho nāma n' atthi, taṁ sandhāya Kitavāso nām' ahan[18] ti gātham āha, tattha putto paccekabodhi me pattaṁ bhinditvā cavito ti mama putto paccekabodhipattaṁ bhinditvā[19] cavito ti attho, nisneho tassa kāraṇā ti tadā uppannassa snehavatthussa[20] kāraṇā nisneho jāto ti attho.

Atha naṁ rājā „kiṁ pana samma ārammaṇaṁ disvā nikkodho jāto sîti" pucchi. So taṁ kāraṇaṁ[21] ācikkhanto[22] imaṁ gātham āha:

Arako hutvā mettacittaṁ satta vassāni bhāvayiṁ[23],
satta kappe Brahmaloke, tasmā akkodhano ahan ti.

Tass' attho: ahaṁ mahārāja Arako nāma tāpaso hutvā satta vassāni mettacittaṁ bhāvetvā satta saṁvaṭṭavivaṭṭakappe[24] Brahmaloke vasiṁ, tasmā ahaṁ dīgharattaṁ mettābhāvanāya āciṇṇapariciṇṇattā akkodhano jāto ti.

Evaṁ Chattapāṇinā attano catusu aṅgesu kathitesu rājā parisāya iṅgitasaññaṁ adāsi.

[1] K vandāti. [2] Bi paggayhati. [3] K omits cassa. [4] Bi Bp kuppito. [5] Bi laddhaṁ. [6] Bi pothetvā. [7] K -ta. [8] Bi -mūlaṁkapa-. [9] K khaṇaṁ. [10] Bi omits ḍayhāmi. [11] Bi -dāho. [12] Bi pati. [13] K omits tattha - - - pānīyaṁ. [14] K nābh- corr. to nabh-. [15] Bi kismiṁñci. [16] Bi uppajjatuti. [17] Bi paṭhāya. [18] Bi nāmāhan. [19] Bi tvāna. [20] Bi smehavatthukassa. [21] Bi omits kāraṇaṁ. [22] K pucchanto. [23] K bhāvayi, Bi bhāvassi. [24] K saṁvaddhavivaddhákappe, Bi saṁvattavīvaṭṭakappe. [25] K khaṇaṁ.

brāhmaṇagahapatikādayo ca uṭṭhahitvā „are lañcakhādaka[1] duṭṭhacora, tvaṁ lañcaṁ alabhitvā paṇḍitaṁ upavaditvā māretukāmo[2] jāto“ ti Kāḷakaṁ hatthapādesu gahetvā rājanivesanā otāretvā gahitagahiteh' eva pāsāṇamuggarehi sīsaṁ bhinditvā jīvi-
5 takkhayaṁ pāpetvā pādesu[3] gahetvā kaḍḍhantā saṁkāraṭṭhāne chaḍḍesuṁ[4]. Tato paṭṭhāya rājā dhammena rajjaṁ kāretvā[5] yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Kāḷakasenapati[6] Devadatto ahosi, Chattapāṇikappako Sāriputto, Dham-
10 maddhajo pana aham evā“ 'ti. Dhammaddhajajātakaṁ[7]. Bīraṇatthambhakavaggo sattamo.

8. KĀSĀVAVAGGA.

1. Kāsāvajātaka.

Anikkasāvo kāsāvan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viha-
15 ranto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ[8] pana Rājagahe samuṭṭhitaṁ. Ekasmiṁ samaye dhammasenāpati pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ Veḷuvane viharati. Devadatto pi attano anurūpāya dussīlaparisāya parivuto Gayāsīse viharati. Tasmiṁ samaye Rājagahavāsino chandakaṁ saṁharitvā[9] dānaṁ sajjayiṁsu. Ath' eko vohāratthāya
20 āgatavāṇijo „idaṁ[10] sāṭakaṁ vissajjetvā mam pi pattikaṁ[11] karothā“ 'ti mahagghaṁ gandhakāsāvaṁ adāsi. Nāgarā mahādānaṁ pavattayiṁsu. Sabbaṁ chandakena saṁkaḍḍhitaṁ kahāpaṇeh' eva niṭṭhāsi. So sāṭako atireko ahosi. Mahājano sannipatitvā „ayaṁ gandhakāsāvasāṭako atireko, kassa naṁ[12] dema, kiṁ[13] Sāriputtattherassa[14] udāhu
25 Devadattassā“ 'ti mantayiṁsu. Tatth' eke[15] „Sāriputtattherassā“ 'ti āhaṁsu, apare „Sāriputtatthero katipāhaṁ vasitvā yathāruciṁ

[1] K lañcaṁ-. [2] Bi mārāpetukāmo. [3] so Bi Bp; K pāde. [4] Bi chaṭṭesuṁ, K chaḍḍhesuṁ. [5] Bi kārento. [6] Bi kāla-. [7] Bi dhammadhajajātakaṁ dasamaṁ. [8] Bi vatthu. [9] so Bi Bp; Ck saṁgharitva, Cs saṁsaritvā. [10] Bi imaṁ. [11] so Cs Bp; Ck Bi sattikaṁ. [12] Ck Cs nau. [13] Bi adds mayaṁ. [14] Bi adds dassāma. [15] Bi tatreke.

pakkamissati, Devadattatthero[1] pana nibaddhaṁ[2] amhākaṁ nagaram eva upanissāya viharati, maṅgalāvamaṅgalesu[3] ayam eva amhākaṁ avassayo, Devadattassa dassāmā“ 'ti āhaṁsu. Sambahulikaṁ[4] karontesu[5] pi „Devadattassa dassāmā“ 'ti vattāro bahū[6] ahesuṁ. Atha naṁ Devadattassa adaṁsu. Devadatto tassa dasā[7] chindāpetvā ovaṭṭikaṁ[8] sibbāpetvā[9] rajāpetvā suvaṇṇapaṭṭavaṇṇaṁ[10] katvā pārupi. Tasmiṁ kāle tiṁsamattā bhikkhū[11] Rājagahā Sāvatthiṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā katapaṭisanthārā taṁ pavattiṁ ārocetvā „evaṁ bhante Devadatto attano[12] ananucchavikaṁ arahaddhajaṁ[13] pārupītī“ ārocesuṁ. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano ananurūpaṁ arahaddhajaṁ[14] paridahati, pubbe pi paridahi yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[15] hatthikule nibbattitvā vayappatto asītisahassamattavāraṇaparivāro yūthapati hutvā araññāyatane vasati. Ath' eko duggatamanusso Bārāṇasiyaṁ viharanto dantakāravīthiyaṁ[16] dantakāravalayādīni[17] karonte disvā „hatthidante labhitvā gaṇhissathā“ 'ti pucchi. Te „āma gaṇhissāmā“ 'ti āhaṁsu. So[18] āvudhaṁ ādāya kāsāyavatthavasano Paccekabuddhavesaṁ[19] gaṇhitvā paṭisīsakaṁ paṭimuñcitvā hatthivīthiyaṁ ṭhatvā[20] āvudhena hatthiṁ māretvā dante ādāya Bārāṇasiyaṁ vikkiṇanto jīvikaṁ kappesi. So aparabhāge Bodhisattassa parivārahatthīnaṁ[21] sabbapacchimaṁ hatthiṁ[22] māretuṁ ārabhi. Hatthino devasikaṁ hatthisu[23] parihāyantesu „kena nu kāraṇena hatthino parihāyantīti“ Bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto pariganhanto „Paccekabuddhavesaṁ gahetvā hatthivīthipariyante eko puriso tiṭṭhati, kacci[24] nu kho so māreti, parigaṇhissāmi nan“ ti ekadivasaṁ hatthī[25] purato katvā

---

[1] B^i devadatthero, C^k C^s devadattathero. [2] B^i nibandhaṁ. [3] C^s B^i maṅgalāmaṅgalesu. [4] C^s -līkaṁ. [5] B^i kathentesu. [6] so B^p; C^k omits bahū, B^i bahu. [7] B^i vassa dasāni. [8] C^k C^s ovaddhikaṁ. [9] so B^p; B^i sippāpetvā, C^k C^s siudhāp-. [10] C^k -paddhavaṇṇaṁ, C^s -paddhavannaṁ?, B^i -pattavaṇaṁ. [11] B^i bahu. [12] B^i repeats attano. [13] C^k arahaṇḍajaṁ, B^i arahantadhajaṁ. [14] B^i arahantaṁ dhajaṁ. [15] B^i -ppadese. [16] C^s -yā, B^i -vithiyaṁ daṇḍakāre. [17] B^i dandavalayādīni. [18] B^i adds sādhū ti. [19] B^i paccekasambuddha-. [20] B^i thatvā. [21] B^i parivārāṇaṁ hatthinaṁ. [22] C^s B^i hatthi, C^k hatthimaṁ. [23] so all three MSS. [24] B^i kiñci. [25] all three MSS. hatthi.

sayaṁ pacchato ahosi. So Bodhisattaṁ disvā āvudhaṁ ādāya pakkhandi[1]. Bodhisatto nivattitvā ṭhito „bhūmiyaṁ pothetvā māressāmi nan“ ti soṇḍaṁ pasāretvā tena paridahitāni kāsāyāni disvā „imaṁ arahaddhajaṁ[2] mayā garuṁ kātuṁ[3] vaṭṭatîti[4]“ soṇḍaṁ paṭisaṁharitvā[5] „ambho purisa, nanu esa arahaddhajo[6] ananucchaviko tuyhaṁ, kasmā etaṁ paridahasîti“ imā gāthā avoca:

1\. Anikkasāvo kāsāvaṁ yo vatthaṁ paridahessati
apeto damasaccena na so kāsāvam arahati. (Dhp. v. 9.) 140.

2\. Yo ca vantakasāv' assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvam arahatîti. 141.

Tattba anikkasāvo ti kāsāvo vuccati rāgo doso[7] moho makkho palāso issā macchariyaṁ māyā sāṭheyyaṁ thambho sārambho māno atimāno mado pamādo sabbe akusaladhammā sabbe duccaritā sabbaṁ bhavagāmikammaṁ diyaḍḍhakilesasahassaṁ, eso kasāvo nāma, so yassa puggalassa appahīno sasantānato[8] anissaṭṭho[9] anikkhanto so anikkasāvo nāma, kāsāvan ti kasāyarasapītaṁ[10] arahaddhajabhūtaṁ[11], yo vatthaṁ paridahessatîti yo evarūpo hutvā evarūpaṁ vatthaṁ paridahessati nivāseti ca[12] pārupati ca, apeto damasaccenā 'ti indriyadamasaṁkhātena damena nibbānasaṁkhātena ca paramatthasaccena apeto parivajjito, nissakkaatthe[13] vā karaṇavacanaṁ, etasmā damasaccā apeto ti attho, saccan ti c' ettha vacīsaccaṁ[14] catusaccam pi vaṭṭati[15] yeva, na so kāsāvam arahatîti so puggalo anikkasāvattā arahaddhajaṁ[16] kāsāvaṁ na arahati, anucchaviko so etassa, yo ca vantakasāvassā 'ti yo pana puggalo yathāvuttassa[17] kasāvassa abhāvā[18] vantakasāvo assa, sīlesu susamāhito ti maggasīlesu c' eva phalesu[19] ca sammā āhito, ānetvā ṭhapito viya tesu patiṭṭhito[20], tehi sīlehi samaṅgībhūtassa[21] etaṁ adhivacanaṁ, upeto ti sampanno samannāgato, damasaccenā ti vuttappakārena damena ca[12] saccena ca, sa ve kāsāvam arahatîti so evarūpo puggalo imaṁ arahaddhajaṁ[22] kāsāvaṁ[23] arahati.

[1] B^i pakkhanti, C^k pakkhaṭṭhe? [2] B^i arahantī dhajaṁ. [3] B^p guruṁ-, C^k C^s garu-. [4] C^k C^s vaddhatîti. [5] so B^p; C^k paṭisaṁgaritvā corr. to -gharitvā, C^s parisaṁsaritvā corr. to paṭisaṁgharitvā, B^i paṭisaṅkhāritvā. [6] B^i arahattajo. [7] B^i deso. [8] B^i sandhānato anupassato. [9] B^i omits anissaṭṭho. [10] B^i kāsāya-. [11] B^i arahantajabhutaṁ. [12] B^i ceva. [13] B^i nissakkatte. [14] B^i omits vacīsaccaṁ. [15] so B^i B^p; C^k vuccati, C^s vuccati corr. to vaddhati. [16] B^i arahantaddhaja. [17] B^i -ttasseva, C^s -ttassa tassa. [18] B^i cantattā (read vantattā). [19] B^i malasīlesu. [20] B^i adds viya [21] B^i -bhūtass. [22] B^i arahatthadhajaṁ. [23] K kasāvaṁ.

Evaṁ Bodhisatto tassa purisassa imaṁ kāraṇaṁ kathetvā „ito paṭṭhāya mā idhâgami, āgacchasi ce jīvitaṁ[1] te n' atthîti“ tajjetvā palāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānsei: „Tadā hatthimārakapuriso Devadatto ahosi, yūthapati pana aham evā“ 'ti. Kāsāvajātakaṁ[2].

2. Cūlanandiyajātaka.

Idaṁ tadācariyavaco ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ[3] hi bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Devadatto nāma kakkhaḷo pharuso sāhasiko Sammāsambuddhe abhimāre[4] payojesi silaṁ[5] pavijjhi Nāḷāgirim[6] pi[7] payojesi, khantimettānuddayamattam pi 'ssa Tathāgate n' atthîti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto kakkhaḷo pharuso nikkāruṇiko yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[8] Nandiyo[9] nāma vānaro ahosi, kaniṭṭhabhātiko pan' assa Cullanandiyo nāma. Te ubho pi asītisahassavānaraparivārā Himavantapadese[8] andhamātaraṁ paṭijaggantā vāsaṁ kappesuṁ. Te mātaraṁ sayanagumbe ṭhapetvā[10] araññaṁ pavisitvā madhurāni phalāphalāni labhitvā mātu[11] pesenti[12], āharaṇakā[13] tassā na denti, sā khudāya[14] pīḷitā aṭṭhicammāvasesā[15] ahosi[16]. Atha naṁ Bodhisatto āha: „mayaṁ amma tumhākaṁ madhuraphalāni[17] pesema, tumhe kasmā milāyathā“ 'ti. „Tātâhaṁ na[18] labhāmîti“. Bodhisatto

[1] B^i jīvitan. [2] B^i adds pathamaṁ. [3] B^i -sañ. [4] so C^k B^i B^p; C^s ahimāle corr. to ahimāre. [5] C^s B^i sīlaṁ. [6] C^s nālāgiriṁ. [7] C^s B^i omit pi. [8] B^i -ppadese. [9] B^i mahānindiyo. [10] B^i thapetvā. [11] C^k māte corr. to mātu, B^i mātuyā. [12] C^s C^s posenti. [13] C^k āharanakā, B^i āharavānarā. [14] C^k C^s khudāhi. [15] C^s aṭṭhacammā-, B^i atthidhammā-. [16] B^i hosi. [17] B^i -phalāphalāni. [18] B^i tāta nāhaṁ.

cintesi: „mayi yūthaṁ pariharante mātā me nassissati, yūthaṁ pahāya mātaraṁ yeva paṭijaggissāmîti“ so Cullanandikaṁ[1] pakkositvā[2] „tāta, tvaṁ yūthaṁ parihara, ahaṁ mātaraṁ paṭijaggissāmîti“ āha. So pi naṁ „bhātika, mayhaṁ yūthapariharaṇena kammaṁ n' atthi, aham pi mātaram eva paṭijaggisāmîti“ āha. Iti te ubho pi ekacchandā hutvā yūthaṁ pahāya mātaraṁ gahetvā Himavantā oruyha paccante nigrodharukkhe vāsaṁ kappetvā mātaraṁ paṭijaggiṁsu. Ath' eko Bārāṇasi-vāsiko[3] brāhmaṇamāṇavo Takkasilāyaṁ[4] disāpāmokkhassa ācariyassa santike sabbasippāni uggaṇhitvā „gamissāmîti“ ācariyaṁ āpucchi. Ācariyo aṅgavijjānubhāvena[5] tassa kakkhaḷapharusasāhasikabhāvaṁ ñatvā „tāta, tvaṁ kakkhaḷo pharuso sāhasiko, evarūpānaṁ[6] pana na[7] sabbakālaṁ ekasadisam eva ijjhati[8], mahāvināsaṁ mahādukkhaṁ passanti[9], tvaṁ mā kakkhaḷo hosi[10], pacchātāpanakammaṁ mā karîti“ ovaditvā uyyojesi. So ācariyaṁ vanditvā Bārāṇasiṁ gantvā ghārāvāsaṁ gahetvā aññehi sippehi jīvikaṁ kappetuṁ asakkonto „dhanukoṭim nissāya jīvissāmîti“ luddakakammaṁ katvā „jīvikaṁ kappessāmîti“ Bārāṇasito nikkhamitvā paccantagāmake vasanto dhanukalāpasannaddho araññaṁ pavisitvā nānāmige māretvā maṁsavikkayena jīvikaṁ kappesi. So ekadivasaṁ araññe kiñci alabhitvā āgacchanto aṅgaṇapariyante[11] ṭhitaṁ nigrodharukkhaṁ disvā „api nām' ettha kiñci bhaveyyā“ 'ti nigrodharukkhābhimukho pāyāsi. Tasmiṁ khaṇe ubho pi te bhātaro mātaraṁ phalāni khādāpetvā purato katvā viṭapantare nisinnā taṁ[12] āgacchantaṁ disvā „mātaraṁ no disvâpi kiṁ karissatîti“ sākhantare nilīyiṁsu. So pi kho sāhasikapuriso rukkhamūlaṁ āgantvā taṁ tesaṁ mātaraṁ jarādubbalaṁ andhaṁ disvā cintesi „kim me tucchahatthagamanena, imaṁ makkaṭiṁ vijjhitvā[13] gamissāmîti“

[1] Bⁱ -nandiyaṁ. [2] Bⁱ pakkosāpetvā. [3] Bⁱ -sīvāsi. [4] Cᵏ -silāya, Cˢ Bⁱ -sīlāyaṁ. [5] Cᵏ āhavijjā-, Cˢ āhavijjā- corr. to aṅgavijjā-. [6] Bⁱ evarūpo. [7] Cᵏ omits na. [8] Bⁱ icchati. [9] Bⁱ pāpunissakiṁ. [10] Cᵏ Cˢ hoti. [11] so Bᵖ; Bⁱ alaṅgaṇa-, Cᵏ Cˢ aṁgaṇa-. [12] Cᵏ naṁ. [13] Bⁱ adds gahetvā.

so tassā vijjhanatthāya dhanuṁ gaṇhi[1]. Taṁ disvā Bodhisatto „tāta Cullanandiya, esa me puriso mātaraṁ vijjhitukāmo, aham assā jīvitadānaṁ dassāmi, tvaṁ mam' accayena mātaraṁ paṭijaggeyyāsîti“ vatvā sākhantarā nikkhamitvā „bho purisa, mā me mātaraṁ vijjhi, esā andhā jarādubbalā, aham assā jīvitadānaṁ demi, tvaṁ etaṁ amāretvā maṁ mārehîti“ tassa paṭiññaṁ gahetvā sarassa[2] āsannaṭṭhāne[3] nisīdi. So nikkaruṇo Bodhisattaṁ[4] vijjhitvā pātetvā mātaram pi 'ssa[5] vijjhituṁ puna[6] dhanuṁ sannahi[7]. Taṁ disvā Cullanandiko[8] „ayaṁ[9] me mātaraṁ vijjhitukāmo, ekadivasam pi kho me mātā jīvamānā laddhajīvitā nāma yeva[10] hoti, jīvitadānaṁ assā dassāmîti“ sākhantarā nikkhamitvā[11] „bho purisa, mā me mātaraṁ vijjhi, aham assā jīvitadānaṁ dammi, tvaṁ maṁ vijjhitvā amhe dve bhātike gahetvā amhākaṁ mātu jīvitadānaṁ dehîti“ tassa paṭiññaṁ gahetvā sarassa[12] āsannaṭṭhāne[13] nisīdi. So taṁ[14] pi[15] vijjhitvā māretvā[16] „ghare dārakānaṁ bhavissatîti“ mātaram pi tesaṁ vijjhitvā pātetvā tayo pi kācenâdāya[17] gehābhimukho pāyāsi. Ath' assa pāpapurisassa gehe asani patitvā bhariyañ ca dve dārake ca gehen' eva saddhiṁ jhāpesi, piṭṭhivaṁsathūṇamattaṁ avasissi[18]. Atha naṁ gāmadvāre yeva eko puriso disvā taṁ pavattiṁ ārocesi. So puttadārakānaṁ[19] sokena abhibhūto tasmiṁ yeva ṭhāne maṁsakācañ[20] ca dhanuñ ca chaḍḍetvā[21] vatthaṁ pahāya naggo bāhā paggayha paridevamāno gantvā gharaṁ pāvisi. Ath' assa sā thūṇā bhijjitvā sīse patitvā sīsaṁ bhindi. Paṭhavi[22] vivaraṁ adāsi, avīcito jālā uṭṭhahi. So paṭhaviyā[23] giliyamāno[24] ācariyassa ovādaṁ saritvā „imaṁ

B^i ākadaḍḍhi. [2] B^i parassa. [3] so B^p; C^k āsanena, C^s āsanne, B^i āsanaṭhāne. C^k C^s -satto. [5] C^k omits ssa. [6] B^i pana. [7] B^i sannayhi. [8] B^i -nandiyo. [9] C^s ayam. [10] B^i yeva nāma. [11] C^k nikkhami, C^s nikkhami corr. to nikkhamitvā. [12] B^i saraṭhassa. [13] B^i āsanaṭhāne. [14] B^i taṁ. [15] B^i omits pi. [16] B^i pātetvā. [17] C^s kājenādāya, B^i kājena ādāya. [18] C^k B^i bhavissati. [19] B^i puttadāra. [20] C^k -kācañca corr. to -kājañca, C^s -kājañca, B^i maṁkojañca. [21] C^s chaḍḍhetvā, B^i chaṭṭetvā. [22] B^i pathavī. [23] B^i pathavīyā. [24] C^k C^s gilīya-, B^i gīliya-.

vata kāraṇaṁ disvā[1] Pārāsariyabrāhmaṇo[2] mayhaṁ ovādam adāsîti[3]" paridevamāno imaṁ gāthadvayam āha:

1. Idaṁ tad ācariyavaco Pārāsariyo[4] yad abravi:
mā su tvaṁ akarā pāpaṁ yaṁ tvaṁ pacchā kataṁ tape, 142.

2. Yāni karoti puriso tāni attani passati
kalyāṇakārī kalyāṇaṁ pāpakārī ca[5] pāpakaṁ,
yādisaṁ vapate[6] bījaṁ tādisaṁ harate phalan ti. 143.

Tass' attho: yaṁ Pārāsariyo[4] brāhmaṇo abravi mā[7] tvaṁ pāpaṁ[8] akara[9] yaṁ kataṁ[10] pacchā[11] taṁ[12] ñeva tapeyyā 'ti[13] idaṁ taṁ ācariyassa vacanaṁ[14], yāni kāyavacīmanodvārehi kammāni puriso karoti tesaṁ vipākaṁ paṭilabhanto tāni yeva attani passati kalyāṇakammakārī kalyāṇaṁ[15] phalam anubhoti pāpakārī ca pāpakam éva lāmakaṁ[16] aniṭṭhaṁ[17] phalam anubhoti, lokasmiṁ pi hi yādisaṁ vapate bījaṁ tādisaṁ harate phalaṁ bījānurūpaṁ bījānucchavikam eva phalaṁ harati gaṇhāti anubhavatîti.

Iti so paridevanto paṭhaviṁ[18] pavisitvā avīcimahāniraye nibbatti.

Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva kakkhaḷo[19] pharuso pubbe pi kakkhaḷo[19] pharuso nikkāruṇiko yevā" 'ti[20] imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā luddapuriso[21] Devadatto ahosi, disāpāmokkhācariyo[22] Sāriputto[23], Cullanandiko[24] Ānando, mātā Mahāpajāpatī Gotamī, Mahānandiko pana aham evā" 'ti. Cullanandiyajātakaṁ[25].

3. Puṭabhattajātaka.

Name namantassā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuṭumbikaṁ[26] ārabbha kathesi. Sāvatthinagara-vāsī[27] kir' eko kuṭumbiko[26] ekena jānapadakuṭumbikena[28] saddhiṁ vohāraṁ akāsi.

[1] Bi omits disvā. [2] Bi porāṇācariyassabrahmaṇo, Bp porāṇācariyabra-. [3] Bi vadatîti. [4] Bi porāṇacariyo, Bp porāṇācariyo. [5] Cs va. [6] Ck vapato, Bi pappate. [7] Bi adds su. [8] Ck pāpayaṁ. [9] Bi ataraṁ. [10] Bi taṁ. [11] Cs Bi paccha. [12] Bi tvaṁ. [13] Bi si. [14] Bi vacaṁ. [15] Bi -ṇa. [16] Bi hinalāmakaṁ. [17] all three MSS. aniṭṭha. [18] Bi pathavī. [19] Cs Bi -lo. [20] Bi adds vatvā. [21] Bi luddakapu-. [22] Bi -kkho ācariyo. [23] Bi adds ahosi. [24] Bi -cūḷa-. [25] Cs cullanandijā-, Ck cūḷanandijā-, Bi adds dutiyaṁ. [26] Cs kuṭim-. [27] Ck Cs -vāsi. [28] Cs janapada-.

So attano bhariyaṁ ādāya tassa dhāraṇakassa santikaṁ agamāsi. Dhāraṇako „dātuṁ na sakkomîti“ na kiñci adāsi. Itaro kujjhitvā bhattaṁ abhuñjitvā nikkhami. Atha naṁ antarāmagge chātajjhattaṁ disvā maggapaṭipannā purisā „bhariyāya pi datvā bhuñjāhîti“ bhattaputaṁ adaṁsu. So taṁ gahetvā tassā adātukāmo hutvā „bhadde, idaṁ[1] corānaṁ tiṭṭhanaṭṭhānaṁ[2], tvaṁ purato yāhîti“ taṁ[3] uyyojetvā sabbaṁ bhattaṁ bhuñjitvā tucchapuṭaṁ dassetvā „bhadde abhattakaṁ[4] tucchapuṭaṁ eva adaṁsū“ 'ti āha. Sā tena ekaken' eva bhuttabhāvaṁ ñatvā domanassappattā ahosi. Te ubho pi Jetavanapiṭṭhivihārena[5] gacchantā „pānīyaṁ[6] pivissāmā“ 'ti Jetavanaṁ pavisiṁsu[7]. Satthâpi tesañ[8] ñeva āgamanaṁ olokento maggaṁ[9] gahetvā ṭhitaluddo[10] viya gandhakuṭicchāyāya nisīdi. Te Satthāraṁ disvā upasaṁkamitvā vanditvā nisīdiṁsu. Satthā tehi saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā „kiṁ upāsike ayaṁ[11] te bhattā hitakāmo sasneho“ ti[12] pucchi. „Bhante, ahaṁ etassa sasnehā[13], ayaṁ pana mayhaṁ nisneho, tiṭṭhantu[14] aññe divasā ajj' ev' esa[15] antarāmagge puṭaṁ[16] labhitvā mayhaṁ adatvā attanā va bhuñjîti“. „Upāsike niccakālaṁ[17] pi tvaṁ etassa hitakāmā sasnehā ayaṁ nisneho va, yadā pana paṇḍite nissāya tava guṇe jānāti tadā te sabbissariyaṁ niyyādetîti“ vatvā tāya yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Tadā[18] rājā „padubbheyyâpi[19] me ayan[20]“ ti attano puttaṁ āsaṁkanto nīhari. So attano bhariyaṁ gahetvā nagarā nikkhamma ekasmiṁ Kāsikagāmake[21] vāsaṁ kappesi. So aparabhāge pitu kālakatabhāvaṁ sutvā „kulasantakaṁ rajjaṁ gaṇhissāmîti“ Bārāṇasiṁ[22] paccāgacchanto[23] antarāmagge „bhariyāya pi datvā[24] bhuñjāhîti“ bhattaputaṁ labhitvā tassā[25] adatvā sayam etaṁ[26] bhuñji. Sā

[1] C^k imaṁ. [2] B^i tiṭhana. [3] C^k C^s omit taṁ. [4] B^i abhattaṁka. [5] B^i -re. [6] B^i pāṇiyaṁ. [7] B^i pavisitvā. [8] C^k C^s tesaṁ. [9] B^i B^p migaṁ. [10] B^i vitaluddako. [11] B^i ayan. [12] C^s hoti corr. to hotīti. [13] C^k sasneho, B^i sineho. [14] B^i tiṭhatu. [15] B^i ajjevame. [16] B^i pūṭabhattaṁ. [17] so all three MSS. [18] B^i atha naṁ. [19] C^k padubbeyyapi corr. to padubbheyyāpi, C^s padubbheyyatipi, B^i padubbeyyāsi, B^p padūseyya. [20] B^i ayyan. [21] B^i -gāme. [22] C^k C^s -siyaṁ, B^i -sī. [23] C^k C^s pacchā-. [24] C^s dahitvā. [25] B^i tayā. [26] B^i eva.

„kakkhaḷo[1] vatâyaṁ satto[2]“ ti domanassappattā ahosi. So Bārāṇasiyaṁ rajjaṁ gahetvā taṁ[3] aggamahesiṭṭhāne ṭhapetvā „ettakam[4] eva etissā alan“ ti na aññaṁ sakkāraṁ vā sammānaṁ vā karoti, „kathaṁ yāpesîti“ pi na naṁ[5] pucchati. Bodhisatto cintesi „ayaṁ no[6] devī[7] rañño bahūpakārā sasnehā, rājā pan' etaṁ kismici na maññati, sakkārasammānam assā[8] kāressāmîti“ taṁ upasaṁkamitvā upacāraṁ[9] katvā ekamantaṁ ṭhatvā „kin tātā“ 'ti vutte „kathaṁ[10] samuṭṭhāpetuṁ mayaṁ devi tumhe upaṭṭhahāma, kiṁ nāma mahallakānaṁ pitunnaṁ[11] vatthakhaṇḍaṁ vā bhattapiṇḍaṁ vā dātuṁ na vaṭṭatîti[12]“ āha. „Tāta ahaṁ attanā va kiñci na labhāmi, tumhākaṁ kiṁ dassāmi[13], nanu labhanakāle adāsiṁ, idāni pana me rājā na kiñci deti, tiṭṭhatu aññaṁ dānaṁ rajjaṁ gaṇhituṁ āgacchanto antarāmagge bhattapuṭaṁ labhitvā bhattamattam[14] pi me adatvā attanā va bhuñjîti[15]“. „Kiṁ pana amma rañño santike evaṁ kathetuṁ sakkhissasîti[16]“. „Sakkhissāmi tātā“ 'ti. „Tena hi ajj' eva mama rañño santike ṭhitakāle mayi pucchante evaṁ kathetha, ajj' eva te guṇaṁ jānāpessāmîti“ evaṁ vatvā Bodhisatto purimataraṁ gantvā rañño[17] santike aṭṭhāsi. Sâpi gantvā rañño samīpe aṭṭhāsi. Atha naṁ Bodhisatto „amma tumhe ativiya kakkhaḷā, kiṁ nāma[18] pitunnaṁ[19] vatthakhaṇḍaṁ vā bhattapiṇḍaṁ vā dātuṁ na vaṭṭatîti“. „Tāta, aham eva rañño santikā kiñci na labhāmi, tumhākaṁ kiṁ dassāmîti[20]“. „Nanu aggamahesiṭṭhānaṁ vo[21] laddhan“ ti. „Tāta kismici[22] sammāne asati aggamahesiṭṭhānaṁ kiṁ karissati, idāni me[23] tumhākaṁ rājā kiṁ dassati, so antarāmagge bhattapuṭaṁ labhitvā tato kiñci

[1] all three MSS. -lo. [2] B^i pūriso. [3] C^k C^s omit taṁ. [4] B^i etthakam. [5] C^s omits naṁ. [6] B^i omits no. [7] C^k C^s devi. [8] C^k C^s -sammānassā, B^i sampānimayā. [9] B^i upaṭhānaṁ. [10] C^s kataṁ. [11] K -kānam pitunnaṁ, C^s pitunhaṁ corr. to pitunnaṁ, B^i pitunaṁ. [12] C^k C^s vaddhatîti. [13] C^s -mā, C^k omits tumhākaṁ kiṁ dassāmi. [14] B^i bhattapūṭaṁ. [15] C^s bhuñjiti, B^i bhuñjati. [16] B^i -ssathāti. [17] C^k C^s omit rañño. [18] B^i adds mahallakānaṁ. [19] B^i pitunaṁ. [20] C^k C^s dassāma. [21] B^i te. [22] B^i kismiñci. [23] C^k C^s omit me.

adatvā sayam eva bhuñjîti[1]". Bodhisatto „evaṁ kira mahārājā" 'ti pucchi. Rājā adhivāsesi. Bodhisatto tassa adhivāsanaṁ viditvā „tena hi amma rañño appiyakālato paṭṭhāya kiṁ tumhākaṁ idha vāsena, lokasmiṁ hi appiyasampayogo va dukkho, tumhākaṁ idha vāse sati[2] rañño appiyasampayogo va dukkhaṁ bhavissati, ime sattā nāma bhajantaṁ bhajanti, abhajantaṁ abhajanabhāvaṁ ñatvā aññattha gantabbaṁ, mahanto[3] lokasannivāso" ti vatva imā gāthā avoca:

1. Name namantassa, bhaje bhajantaṁ,
kiccānukubbassa kareyya kiccaṁ,
nânatthakāmassa kareyya atthaṁ,
asambhajantam pi na sambhajeyya. 144.

2. Caje cajantaṁ, vanathaṁ na kayirā,
apetacittena na sambhajeyya,
dijo dumaṁ khīṇaphalan ti ñatvā
aññaṁ samekkheyya, mahā hi loko ti. 145.

Tattha name namantassa bhaje bhajantan ti yo attano namati tass' eva paṭinameyya yo ca bhajati[4] tañ ñeva bhajeyya, kiccānukubbassa kareyya kiccan ti attano uppannakiccaṁ[5] anukubbantass' eva tassâpi uppannakiccaṁ[5] paṭikareyya, caje cajantan vanathaṁ[6] na kayirā ti attānaṁ jahantaṁ jaheth' eva[7], tasmiṁ taṇhāsaṁkhātañ[8] ca[9] vanathaṁ na kareyya, apetacittenā 'ti vigatacittena vipallatthacittena, na sambhajeyyā 'ti tathārūpena saddhiṁ na sambhaveyya[10], dijo duman ti yathā sakuṇo pubbe phalitam pi rukkhaṁ phale khīṇe khīṇaphalo ayan ti ñatvā taṁ chaddetvā[11] aññaṁ samekkhati pariyesati evaṁ aññaṁ samekkheyya, mahā hi esa loko, atha[12] tumbe sasnehaṁ ekaṁ[13] purisaṁ labhissathā 'ti.

Taṁ sutvā Bārāṇasirājā deviyā sabbissariyaṁ adāsi. Tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā vasiṁsu.

[1] B^i bhuñjatīti. [2] B^i vāsoti. [3] B^i adds hi. [4] C^k C^s bhajatīti. [5] B^i uppannaṁ-. [6] B^i panataṁ [7] B^i adds kiñci. [8] B^i taṇhāsandhavasaṁkhātaṁ. [9] B^i omits ca. [10] C^k samābhaveyya, B^i sammāgaccheyya. [11] B^i chaṭṭetvā, C^s chaḍḍhetvā. [12] B^i avassaṁ. [13] C^k C^s ekaṁ.

Satthā imaṁ desanaṁ[1] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne dve jayampatikā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu) Tadā jayampatikā[2] ime dve jayampatikā ahesuṁ, paṇḍitāmacco pana aham evā 'ti. Puṭabhattajātakaṁ[3].

5 4. Kumbhīlajātaka.

Yassete caturo dhammā ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi.

1. Yass' ete caturo dhammā vānarinda yathā tava[4]
saccaṁ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṁ so ativattati[5]. 146.

10 2. Yassa te ca na vijjanti guṇā paramabhaddakā[6]
saccaṁ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṁ so nâtivattatîti[7]. 147.

Tattha guṇā[4] paramabhaddakā ti yass' ete paramabhaddakā cattāro rāsaṭṭhena[8] piṇḍaṭṭhena[9] guṇā na vijjanti so paccāmittaṁ atikkamituṁ na sakkotîti[10]; sesam ettha sabbaṁ heṭṭhā Kumbhīlajātake[11] vuttanayam eva saddhiṁ
15 samodhānenā" 'ti.

Kumbhīlajātakaṁ[10].

5. Khantivaṇṇanajātaka.

Atthi me puriso devā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṁ ārabbha kathesi. Tassa kir' eko bahūpa-
20 kāro[13] amacco antepure[14] padussi. Rājā „upakārako me" ti ñatvâpi adhivāsetvā Satthu ārocesi. Satthā „porāṇakarājāno pi mahārāja adhivāsesuṁ yevā" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente eko amacco tassa antepure[15] padussi, amaccassâpi sevako tassa
25 gehe padussi. So tassa aparādhaṁ adhivāsetuṁ[16] asakkonto taṁ ādāya rañño santikaṁ gantvā „deva, eko me upaṭṭhāko

[1] Bi dhammadesanaṁ. [2] Ck Cs omit jayampatikā. [3] Bi adds tatiyaṁ. 4. Cfr. supra vol. I p. 278: Vānarindajātaka. [4] so Bp; Bi guṇā, ca paramabhaddakā in the place of vānar-. [5] Bi tīti. [6] Bp -ka. [7] so Bp; Ck Cs omit both verses, Bi has only the former. [8] Bi rāsaṭhena, Ck rāsaddhena. [9] Bi piṇḍattena, Ck piṇḍaddhena. [10] Bi sakkoti. [11] so all three MSS. [12] Bi Bp add catutthaṁ. 5. Cfr. supra vol. II. p. 125. [13] Cs Bi bahu-. [14] Ck Cs anto-. [15] Cs ante- corr. to anto-. [16] Bi vāsetuṁ.

sabbakiccakārako, so mayhaṁ gehe padussi, tassa kiṁ kātuṁ vaṭṭatîti[1]" pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Atthi me puriso deva sabbakiccesu vyāvaṭo[2],
tassa c' eko 'parādh' atthi, tattha tvaṁ kin ti maññasîti. 148.

Tattha tassa cekoparādhatthîti tassa ca purisassa eko aparādho atthi, tattha tvaṁ kin ti maññasîti tattha tassa purisassa aparādhe tvaṁ kiṁ kātabban ti maññasi, yathā te cittaṁ uppajjati tadanurūpaṁ assa daṇḍaṁ paṇehîti dīpeti. 5

Taṁ sutvā rājā dutiyaṁ gātham āha:

2. Amhākaṁ c' atthi puriso ediso, idha vijjati, 10
dullabho aṅgasampanno, khantir asmāka ruccatîti. 149.

Tass' attho: amhākam pi rājūnaṁ sataṁ ediso bahūpakāro[3] agāre[4] dussanapuriso[5] atthi, so ca kho[6] idha[7] vijjati idāni pi idh' eva[8] saṁvijjati, mayaṁ rājāno pi samānā tassa[9] bahūpakārataṁ[10] sandhāya adhivāsema, tuyhaṁ pana araññο pi sato adhivāsanaṁ[11] bhāro jāto, aṅgasampanno ti[12] sabbehi guṇa- 15 koṭṭhāsehi[13] samannāgato puriso nāma dullabho, tena kāraṇena amhākaṁ evarūpesu ṭhānesu adhivāsanakhanti yeva ruccatîti.

Amacco attānaṁ sandhāy' eva[14] rañño[15] vuttabhāvaṁ ñatvā tato paṭṭhāya antepure padussituṁ na visahi. So pi 'ssa sevako rañño ārocitabhāvaṁ ñatvā tato paṭṭhāya taṁ kammaṁ 20 kātuṁ na visahi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā aham eva Bārāṇasīrājā[16] ahosin" ti. So pi amacco rañño[17] Satthu kathitabhāvaṁ ñatvā tato paṭṭhāya taṁ kammaṁ kātuṁ nâsakkhîti[18]. Khantivaṇṇanajātakaṁ[19]. 25

[1] Ck Cs vaddhatīti. [2] Bi vāvaṭo. [3] Cs Bi bahu-. [4] Cs agāro, Bi aṅgāre aṅgāre. [5] Bi dussanakapūriso. [6] Ck so khamo, Cs so khamo corr. to so ca kho. [7] Ck idaṁ, Cs idaṁ corr. to idha. [8] Cs icceva corr. to idheva, Bi itheva. [9] Ck Cs omit tassa. [10] Ck bahūpakārānaṁ, Cs bahupakāreṇataṁ corr. to bahupakārataṁ, Bi bahupakārathaṁ. [11] Bi -na. [12] Ck -panne hi, Cs -panno hi. [13] Bi lakkhaṇakoṭhāsehi. [14] Bi sandhāya. [15] Ck raññā. [16] Ck Cs -si-. [17] Ck raṁñā. [18] Cs na sakkhīti. [19] Bi khaṇdhivaṇṇajātakaṁ pañcamaṁ.

6. Kosiyajātaka.

Kāle nikkhamanā sādhū 'ti. Idaṁ **Satthā Jetavane** viharanto **Kosalarājānaṁ** ārabbha kathesi. Kosalarājā paccantavūpasamanatthāya[1] akāle nikkhami. Vatthuṁ heṭṭhā vuttanayam eva. Satthā pana atītaṁ āharitvā āha: mahārāja

atīte Bārāṇasīrājā[2] akāle nikkhamitvā uyyāne khandhāvāraṁ nivesesi[3]. Tasmiṁ kāle ulūkasakuṇo[4] veḷugumbaṁ[5] pavisitvā nilīyi. Kākasenā āgantvā „nikkhantam eva taṁ gaṇhissāmā“ 'ti parivāresi[6]. So suriyatthagamanaṁ[7] anoloketvā va akālass' eva[8] nikkhamitvā palāyituṁ ārabhi. Atha naṁ kākā parivāretvā tuṇḍehi koṭṭentā[9] paripātesuṁ. Rājā Bodhisattaṁ āmantetvā „kin nu kho paṇḍita ime kākā kosiyaṁ paripātentîti“ pucchi. Bodhisatto „akāle mahārāja attano vasanaṭṭhānā nikkhamantā evarūpaṁ dukkhaṁ paṭilabhanti yeva, tasmā akāle attano vasanaṭṭhānā nikkhamituṁ na vaṭṭatîti[10]“ imam atthaṁ pakāsento imaṁ gāthadvayam āha:

1. Kāle nikkhamanā sādhu, nâkāle sādhu nikkhamo[11],
akālena hi nikkhamma ekakaṁ pi bahūjano[12]
na kiñci atthaṁ joteti[13] dhaṁkasenā va kosiyaṁ. 150.

2. Dhīro ca vidhividhānaññū paresaṁ vivarantagū[14]
sabbāmitte vasīkatvā[15] kosiyo va sukhī siyā ti. 151.

Tattha **kāle nikkhamanā sādhū** 'ti mahārāja nikkhamanā[17] nāma niggamanaṁ[18] vā[19] parakkamanaṁ[20] vā yuttapayuttakāle[21] sādhu, **nākāle sādhu nikkhamo** ti akāle pana attano vasanaṭṭhānato aññattha gantuṁ nikkhamanaṁ vā parakkamanaṁ vā na sādhu, **akālena hîti** ādīsu[22] catusu[23] padesu paṭhamena[24] saddhiṁ tatiyaṁ dutiyena catutthaṁ yojetvā evaṁ attho veditabbo: attano vasanaṭṭhānato[25] puriso akālena[26] nikkhamitvā vā parakkamitvā vā na

6. Cfr. supra p. 74. [1] C^k paccantaṁ-. [2] C^k C^s -si-. [3] B^i nivāsesi. [4] B^i uluñka-. [5] B^i -kumbhaṁ. [6] B^i -resuṁ. [7] B^i sūriyattaṅgamanaṁ. [8] so B^p; C^k C^s sakāl-, B^i cīrakāle yeva. [9] C^k C^s koddhentā, B^i koṭṭetvā. [10] C^k C^s vaddhatîti, B^i vaṭṭati [11] C^k C^s nakāle. [12] C^s B^i bahu-. [13] C^k jāneti. [14] B^i vañka-. [15] C^k -gu, C^s -raṁtagu, B^i vivarānabhu. [16] B^i vasaṁkatvā. [17] C^k B^i -naṁ. [18] B^i omits nāma niggamanaṁ. [19] C^s omits vā. [20] B^i parakkamaṁ, C^s parakkanaṁ. [21] B^i yuttamattakāle. [22] C^k C^s ādisu. [23] B^i omits catusu. [24] B^i paṭhamapadena. [25] B^i vasanato hi koci. [26] B^i akāle.

kiñci atthaṁ joteti attano appamattakam pi vaḍḍhiṁ[1] pabhāvetuṁ[2] na sakkoti, atha kho ekakan[3] pi bahujano bahu[4] pi so paccatthikajano[5] etaṁ[6] akāle nikkhantaṁ vā parakkamantaṁ vā ekakaṁ samparivāretvā mahāvināsaṁ pāpeti, tatthâyaṁ[7] upamā: dhaṁkasenā va kosiyaṁ yathā ayaṁ dhaṁkasenā imaṁ akāle nikkhamantañ ca parakkamantañ ca kosiyaṁ tuṇḍehi vitudanti[8] mahāvināsam pāpenti[9] tathā, tasmā[10] tiracchānagate ādiṁ[11] katvā kenaci akāle attano vasanaṭṭhānā na nikkhamitabbam[12] na parakkamitabban ti, dutiyagāthāya dhīro ti paṇḍito, vidhîti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitapaveṇi, vidhānan ti koṭṭhāso vā saṁvidahanaṁ vā. vivarantagū[13] ti vivaraṁ[14] anugacchanto jānanto, sabbāmitte ti[15] sabbe amitte, vasīkatvā[16] ti attano vase katvā, kosiyo vā 'ti imamhā bālakosiyā añño paṇḍitakosiyo viya, idaṁ vuttaṁ hoti: yo ca kho paṇḍito imasmiṁ kāle nikkhamitabbaṁ parakkamitabbaṁ[17] imasmiṁ pana[18] na[19] nikkhamitabbaṁ na parakkamitabban ti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitassa paveṇisaṁkhātassa vidhino koṭṭhāsasaṁkhātaṁ vidhānaṁ vā tassa vā vidhino vidhānaṁ saṁvidahanaṁ anuṭṭhānaṁ jānāti so vidhividhānaññū, paresaṁ attano paccāmittānaṁ vivaraṁ ñatvā yathā nāma paṇḍito kosiyo rattisaṁkhātena[20] attano kālena[21] nikkhamitvā ca parakkamitvā ca tattha tattha sayitānañ ñeva kākānaṁ sīsāni chindamāno[22] te sabbe[23] amitte vasīkātvā sukhī siyā evaṁ dhīro pi kāle nikkhamitvā parakkamitvā attano paccāmitte vasīkatvā sukhī niddukkho bhaveyyā 'ti.

Rājā Bodhisattassa vacanaṁ sutvā nivatti..

Satthā imaṁ desanaṁ[24] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco pana aham evā" 'ti. Kosiyajātakaṁ[25].

7. Gūthapāṇajātaka.

Sūro sūrena saṁgammā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ[26] kāle Jetavanato gāvutaddhayojanamatte[27] eko nigamagāmo, tattha bahūni salākabhattapakkhikabhattāni[28] atthi. Tatth' eko[29] pañhapucchako[30] koṇṭo[31] vasati, so salākabhattapakkhikabhattānaṁ atthāya gate dahare

---

[1] B^i vuḍḍhaṁ. [2] C^k pabhāvetu, C^s pabhāvetu corr to -tuṁ, B^i uppādetuṁ. [3] B^i ekekaṁ. [4] C^k bahū. [5] B^i paccatti, C^s paccatti corr. to paccatthi-. [6] C^s B^i ekaṁ. [7] C^s tattha aya. [8] read -tī? [9] B^i omits tatthāyaṁ - - -pāpenti [10] B^i tasmī. [11] B^i ādi. [12] C^k C^s nikka-. [13] C^s cīvarantagu, B^i vivarāṇabhu, B^p vivarānugū [14] C^s cīvaraṁ. [15] C^k C^s -ttehi. [16] B^i vasaṁ-. [17] B^i omits parakkamitabbaṁ. [18] C^k C^s omit pana [19] B^i omits na. [20] B^i -te. [21] B^i -le. [22] B^i chindayamāno. [23] C^s adds pi. [24] B^i dhammadesanaṁ. [25] B^i adds chaṭṭhaṁ. [26] B^i adds kira. [27] B^i -taḍḍhayojanapatte. [28] C^s -pakkhibhattāni. [29] B^i tatreko. [30] C^s pañhaṁpu-, B^i paññaṁpu-. [31] B^i koṇḍo.

ca sāmaṇere ca „ke khādanti ke pivanti ke bhuñjantîti“ pañhaṁ pucchitvā kathetuṁ asakkonte[1] lajjāpesi, te tassa bhayena salākabhattapakkhikabhattatthāya taṁ gāmaṁ na gacchanti. Ath' ekadivasaṁ eko bhikkhu salākaggaṁ gantvā „bhante asukagāme salākabhattaṁ vā pakkhikabhattaṁ vā atthîti“ pucchitvā „atth' āvuso, tattha pan' eko koṇṭo pañhaṁ pucchati[2], kathetuṁ asakkonte[3] akkosati paribhāsati, tassa bhayena koci gantuṁ na sakkotîti“ vutte „bhante tattha bhattāni mayhaṁ pāpetha[4], ahaṁ[5] taṁ dametvā nibbisevanaṁ katvā tato paṭṭhāya tumhe disvā palāyanakaṁ[6] karissāmîti“ āha. Bhikkhū „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā tassa[7] tattha bhattāni pāpesuṁ. So tattha gantvā gāmadvāre cīvaraṁ pārupi. Taṁ[8] disvā koṇṭo[9] caṇḍameṇḍako viya vegena upagantvā „pañhaṁ[10] me samaṇa kathehîti“ āha. „Upāsaka gāme caritvā yāguṁ ādāya āsanasālaṁ[11] tāva me āgantuṁ[12] dehîti“. So yāguṁ ādāya āsanasālaṁ āgate pi tasmiṁ tath' eva āha. So pi taṁ bhikkhuṁ „yāguṁ tāva me pātuṁ dehi, āsanasālaṁ sammajjituṁ dehi, salākabhattaṁ tāva[13] āharituṁ dehîti“ vatvā salākabhattaṁ āharitvā tam eva pattaṁ[14] gāhāpetvā[15] „ehi, pañhaṁ te kathessāmîti“ bahigāmaṁ[16] netvā cīvaraṁ saṁharitvā[17] aṁse ṭhapetvā tassa hatthato pattaṁ gahetvā aṭṭhāsi. Tatrâpi taṁ so[18] „samaṇa pañhaṁ me kathehîti“ āha. Atha naṁ „kathemi te pañhan“ ti ekappahāren' eva pātetvā aṭṭhīni saṁcuṇṇento[19] pothetvā gūthaṁ mukhe pakkhipitvā „ito dāni paṭṭhāya imaṁ gāmaṁ āgataṁ kañci bhikkhuṁ[20] pañhaṁ pucchitakāle jānissāmîti“ santajjetvā pakkāmi. So tato paṭṭhāya bhikkhū[21] disvā va palāyati. Aparabhāge tassa bhikkhuno sā kiriyā bhikkhusaṁghe[22] pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ[23] kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asukabhikkhu kira koṇṭassa mukhe gūthaṁ pakkhipitvā gato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so bhikkhu idān' eva taṁ miḷhena[24] āsādesi, pubbe pi āsādesi[25] yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

[1] C^k -to. C^s -to corr. to -te. [2] B^i pucchitaṁ. [3] C^k B^i -to. [4] B^i pāyetha. [5] B^i ahan. [6] B^i salākassanakaṁ. [7] B^i tattha. [8] B^i pārumpitaṁ. [9] B^i koṇḍo ca, C^s koṇṭho. [10] C^s pañham. [11] C^s -lan. [12] B^i gantuṁ. [13] B^i adds me. [14] B^i bhattaṁ. [15] B^i omits gāhāpetvā. [16] B^i gāmadvāre. [17] C^k C^s saṁgharitvā, B^i gharitvā, B^p saṁkaḍḍhetvā. [18] B^i bho. [19] C^k -cuṇṇanto, B^i adds viya. [20] B^i bhikkhuṁ kiñci. [21] B^i bhikkhuṁ. [22] B^i -saṅghe. [23] B^i adds bhikkhu. [24] C^s milhena, B^i milena. [25] B^p āharesi - - - āharesi, B^i pakkhipitvā gato puppe pi dhiḷe pakkhipi in the place of āsādesi - - - āsādesi.

Atīte Aṅga-Magadha-vāsino aññamaññassa[1] raṭṭhaṁ[2] gacchantā ekadivasaṁ dvinnaṁ raṭṭhānaṁ sīmantare ekaṁ gharaṁ nissāya vasitvā suraṁ[3] pivitvā macchamaṁsaṁ khāditvā pāto va yānāni yojetvā pakkamiṁsu. Tesaṁ gatakāle eko gūthakhādakapāṇako[4] gūthagandhena āgantvā tesaṁ pītaṭṭhāne[5] chaḍḍhitaṁ[6] suraṁ disvā pānīyaṁ[7] pipāsāya pivitvā matto hutvā gūthapuñjaṁ abhirūhi[8]. Allagūthaṁ tasmiṁ ārūḷhe thokaṁ onami. So „paṭhavī maṁ dhāretuṁ na sakkotîti" viravi. Tasmiñ ñeva khaṇe eko mattavāraṇo[9] taṁ padesaṁ patvā gūthagandhaṁ ghāyitvā jigucchanto paṭikkami. So taṁ disvā „esa[10] bhayena palāyatîti" saññī hutvā „iminā[11] saddhiṁ saṁgāmetuṁ[12] vaṭṭatîti" taṁ avhayanto[13] paṭhamaṁ gātham āha:

1\. Sūro sūrena saṁgamma vikkantena[14] pahārinā[15]
ehi nāga nivattassu, kin nu bhīto palāyasi,
passantu Aṅga-Magadhā mama tuyhañ ca vikkaman ti. 152.

Tass' attho: tvaṁ sūro mayā sūrena saddhiṁ samāgantvā viriyavikkamena vikkantena pahāradānasamatthatāya pahārinā kiṁkāraṇā asaṁgāmetvā va gacchasi, kin nu nāma ekasampahāro pi dātabbo siyā, tasmā ehi nāga nivattassu, ettaken' eva maraṇabhayatajjito hutvā kin nu bhīto palāyasi, ime imaṁ sīmaṁ antaraṁ katvā vasantā passantu, Aṅga-Magadhā[16] mama tuyhañ ca vikkamaṁ ubhinnam pi ambākaṁ parakkamaṁ passantū 'ti.

So hatthi kaṇṇaṁ datvā[17] tassa vacanaṁ sutvā nivattitvā tassa santikaṁ gantvā taṁ apasādento[18] dutiyaṁ gātham āha:

2\. Na taṁ pādā vadhissāmi na dantehi na soṇḍiyā,
mīḷhena[19] taṁ vadhissāmi, pūti haññatu pūtinā ti. 153.

[1] Bi aññamaññaṁ. [2] Ck raṭṭhā, Bi raṭhā, Cs raṭṭhā corr to raṭṭhaṁ. [3] Ck suram, Cs Bi sūraṁ. [4] Ck -khādita-. Cs -khādika-. [5] Bi piviṭhāne. [6] Bi chaṭṭita, Bp chaṭṭitaṁ. [7] Ck Cs pānīya, Bi pāṇiyaṁ [8] Cs -ruhi. [9] Cs mattavaravā-. [10] Bi adds mama. [11] Bi adds me. [12] Bi saṁgāmaṁ kātuṁ. [13] Bi avhāyanto [14] Bi vītikkantena. [15] Bi mahīrinā. [16] Ck Cs aṅga-. [17] Bi uccāretvā, Bp uccāraṁ dassetvā. [18] Bp apassādento, Bi aparento [19] all three MSS. miḷhena.

Tass' attho: na taṁ pādādīhi[1] vadhissāmi tuyhaṁ pana anucchavikena mīḷhena[2] taṁ vadhissāmîti evañ ca pana vatvā pūtigūthapāṇako pūtinā va haññatū 'ti

tassa matthake mahantaṁ laṇḍaṁ pātetvā udakaṁ vissajjetvā tatth' eva taṁ jīvitakkhayaṁ pāpetvā koñcanādaṁ nadanto araññam eva pāvisi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā gūthapāṇako koṇṭo[3] ahosi, vāraṇo so bhikkhu, taṁ pana kāraṇaṁ paccakkhato disvā tasmiṁ vanasaṇḍe nivutthadevatā pana aham evā“ 'ti. Gūthapāṇajātakaṁ[4].

8. Kāmanītajātaka.

Tayo girin ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kāmanītabrāhmaṇaṁ[5] nāma ārabbha kathesi. Vatthuṁ paccuppannañ ca atītañ ca Dvādasanipāte Kāmajātake āvibhavissati.

Tesu pana dvīsu rājaputtesu jeṭṭhako āgantvā Bārāṇasiyaṁ rājā ahosi kaniṭṭho uparājā[6]. Tesu rājā vatthukāmakilesakāmesu atitto dhanalolo[7] ahosi. Tadā Bodhisatto Sakko devarājā hutvā Jambudīpaṁ olokento tassa rañño dvīsu pi kāmesu atittabhāvaṁ[8] ñatvā „imaṁ rājānaṁ niggahetvā[9] lajjāpessāmîti“ brāhmaṇamāṇavavaṇṇena āgantvā rājānaṁ passi raññā ca „ken' atthena āgato si māṇavā“ 'ti vutte „ahaṁ mahārāja tīṇi nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pahūtahatthiassarathapattīni[10] hiraññasuvaṇṇālaṁkārabharitāni, sakkā ca pana tāni appaken' eva balena gaṇhituṁ, ahaṁ te tāni gahetvā dātuṁ āgato“ ti āha, „kadā gacchāma[11] māṇavā“ 'ti vutte „sve mahārājā“ 'ti „tena hi gaccha, pāto va āgaccheyyāsîti“ „sādhu mahārāja, vegena balaṁ sajjehîti“ vatvā Sakko

[1] Bⁱ pādā. [2] Cˢ mīḷhena. [3] Bᵖ koṇṭho or koṇṭo, Bⁱ koṇḍā. [4] Bⁱ adds sattamaṁ. [5] Cˢ kāmanita-. Bⁱ kāmanika-. [6] Bⁱ adds ahosi. [7] Bⁱ -lobho. [8] Bⁱ atittaṁ-. [9] Bⁱ niggaṇhitvā. [10] Cˢ -pantīni, Bⁱ -hatthini. [11] Bⁱ gacchasi.

sakaṭṭhānam eva gato. Rājā punadivase bheriñ[1] carāpetvā balaṁ sajjaṁ kāretvā amacce pakkositvā[2] „hīyo eko brāhmaṇamāṇavo 'Uttarapañcāle Indapatte Kekake ti imesu tīsu nagaresu rajjaṁ gahetvā dassāmîti' āha[3], taṁ māṇavaṁ ādāya tīsu nagaresu rajjaṁ gaṇhissāma[4], vegena taṁ pakkosathā" 'ti. „Katth' assa deva nivāso dāpito" ti. „Na me tassa nivāsagehaṁ[5] dāpitan" ti. „Nivāsaparibbayo[6] pana dinno" ti. „So pi na[7] dinno". „Atha kahaṁ[8] taṁ[9] passissāmā[10]" 'ti. „Nagaravīthīsu[11] olokethā" 'ti. Te olokento adisvā „na passāma mahārājā" 'ti āhaṁsu. Rañño māṇavaṁ apassantassa „evaṁ mahantā nāma issariyā parihīno 'smîti[12]" mahāsoko udapādi, hadayavatthuṁ uṇhaṁ ahosi, vatthulohitaṁ kuppi, lohitapakkhandikā udapādi, vejjā tikicchituṁ nâsakkhiṁsu[13]. Tato tīhacatuhaccayena Sakko āvajjamāno tassa taṁ ābādhaṁ ñatvā „tikicchissāmi nan" ti brāhmaṇavaṇṇena āgantvā dvāre ṭhatvā „vejjabrāhmaṇo tumhākaṁ tikicchanatthāya āgato" ti ārocāpesi. Rājā taṁ sutvā „mahantamahantā[14] rājavejjā maṁ tikicchituṁ nâsakkhiṁsu[13], paribbayam assa dāpetvā uyyojethā" 'ti āha. Sakko taṁ sutvā „mayhaṁ n' eva nivāsanaparibbayena[15] attho vejjalābham pi na gaṇhissāmi, tikicchissāmi naṁ, rājā maṁ passatū" 'ti āha. Rājā taṁ sutvā „tena hi āgacchatū" 'ti āha. Sakko pavisitvā jayāpetvā[16] ekamantaṁ aṭṭhāsi. Rājā „tvaṁ maṁ tikicchasîti" āha. „Ama devā" 'ti. „Tena hi tikicchassū" 'ti. „Sādhu mahārāja[17], vyādhino[18] me[19] lakkhaṇam pi[20] kathetha, kena kāraṇena uppanno, kiṁ khāditaṁ vā pītaṁ vā nissāya udāhu diṭṭhaṁ vā sutaṁ vā" ti. „Tāta mayhaṁ vyādhi[21] sutaṁ nissāya uppanno" ti. „Kin[22] te sutan" ti. „Tāta, eko

[1] B^i bheri. [2] B^i pakkosāpetvā. [3] C^s āga corr. to āha [4] B^i -mi, C^k -mi corr. to -ma. [5] B^i nivāsanagehaṁ [6] B^i nivāsanaparippayo. [7] B^i omits na. [8] B^i kathaṁ. [9] B^i na. [10] B^i passāmā. [11] C^k -thisu. [12] B^i -hinomhiti. [13] B^i nāsakkhisu, C^k na sakkhiṁsu. [14] so B^p; B^i mahantāmahantā, C^k C^s mahantamahanta. [15] so B^p; C^k nivāpena-, C^s nivāpetha-, B^i nivāsanena-, read: nivāsena na - -? [16] C^s chāyāpetvā corr. to jayāpetvā. [17] B^i adds ajja. [18] B^i byādhino. [19] B^i omits me. [20] C^k C^s omit pi. [21] B^i byādhi. [22] C^s kiṁ.

māṇavo[1] āgantvā mayhaṁ 'tīsu nagaresu rajjaṁ gaṇhitvā dassāmîti' āha, ahaṁ tassa nivāsanaṭṭhānaṁ vā nivāsaparibbayaṁ[2] na dāpesiṁ[3], so mayhaṁ kujjhitvā aññassa rañño santikaṁ gato bhavissati[4], atha me evaṁ 'mahantā nāma issariyā pari-
5 hīno 'mhîti' cintentassa ayaṁ vyādhi[5] uppanno ti[6], sace sakkosi taṁ[7] me kāmacittaṁ nissāya uppannaṁ[8] vyādhiṁ[5] tikicchā"
'ti etam atthaṁ pakāsento paṭhamaṁ gātham āha:

1. Tayo giriṁ antaraṁ kāmayāmi:
Pañcālā[9] Kuruyo[10] Kekake[11] ca,
10 tatuttariṁ brāhmaṇa kāmāyāmi,
tikiccha maṁ brāhmaṇa kāmanītan[12] ti. 154.

Tattha tayo girin ti tayo girī[13], ayam eva vā pāṭho, yathā ca Sudassanassa[14] girino dvāraṁ h' etaṁ[15] pakāsatîti ettha Sudassanaṁ[14] devanagaraṁ yujjhitvā duggaṇhatāya duccalanatāya[16] Sudassanagirîti vuttaṁ evam idhâpi tīṇi
15 nagarāni tayo girin ti adhippetāni, tasmā ayam ettha attho: tīṇi ca[17] tesañ ca antaraṁ tividham pi raṭṭhaṁ kāmayāmi, Pañcālā[18] Kuruyo[19] Kekake[20] cā 'ti imāni tesaṁ raṭṭhānaṁ nāmāni tesu Pañcālā[18] Uttarapañcālā[18] tattha Kampillaṁ[21] nāma nagaraṁ, Kuruyo[22] ti Kururaṭṭhaṁ tattha[23] Indapattaṁ nāma nagaraṁ, Kekake[24] cā 'ti paccatte upayogavacanaṁ tena Kekayaraṭṭhaṁ[25] das-
20 seti tattha Kekayarājadhānī[26] yeva nagaraṁ, tatuttarin ti taṁ ahaṁ ito paṭiladdhā Bārāṇasīrajjā[27] tatuttariṁ tividhaṁ rajjaṁ kāmayāmi, tikiccha maṁ brāhmaṇa kāmanītan[28] ti[29] iti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītaṁ hataṁ[30] pahataṁ[31] sace sakkosi tikiccha maṁ brāhmaṇā 'ti.

Atha naṁ Sakko „mahārāja, tvaṁ mūlosadhādīhi atekiccho,
25 ñāṇosadhen' eva tikicchitabbo" ti vatvā dutiyaṁ gātham āha:

[1] Ck Cs mānavo. [2] Bi nivāsaparippayaṁ, Ck Cs nivāpa-. [3] Ck Bi dāpesi. [4] Bi -tīti. [5] Bi byādhi. [6] so all three MSS. [7] Bi tvaṁ. [8] Bi uppanna. [9] Bi -lo. [10] so Bi Bp; Ck Cs kurayo. [11] Bp ketake, Bi keake. [12] Ck -ṇītan, Bi -nitan. [13] Ck Cs giri, Bi Bp giri. [14] Bi -na. [15] Bi sotaṁ. [16] Ck duccalantāya, Cs duccalantāya corr. to duccalanatāya, Bi duccanalatāya. [17] Ck omits ca, Cs va. [18] Bi Bp -lo. [19] Ck Cs kurayo. [20] Bp ketake, Bi kotake. [21] Bp kappilaṁ, Bi kapilaṁ. [22] so Cs Bi Bp; Ck kurayo. [23] Ck Cs omit tattha. [24] Bi Bp ketake [25] Bp ketakassa raṭṭhaṁ, Bi ketakavuṭhaṁ. [26] Bi ketakerājaṭhānī. [27] Ck Cs -sirajjā, Bi -sīrājā. [28] Ck -ṇītaṁ, Bi -nitan. [29] Ck Cs omit ti. [30] so Ck Cs Bp; Bi haṭaṁ. [31] so Ck Cs Bp; Bi omits pahataṁ

2. Kaṇhāhi[1] daṭṭhassa karonti h' eke[2],
amanussavaddhassa[3] karonti[4] paṇḍitā[5],
na kāmanītassa karoti koci,
okkantasukkassa hi kā tikicchā ti. 155.

Tattha kaṇhāhi[6] daṭṭhassa karonti heke ti[7] ekacce hi tikicchakā[8] ghoravisena kāḷasappena daṭṭhassa mantehi c' eva osadhehi ca tikiccham karonti, amanussavaddhassa[9] karonti paṇḍitā ti apare paṇḍitā bhūtavejjā bhūtayakkhādīhi amanussehi vaddhassa[10] vadhitassa abhibhūtassa gahitassa balikammaparittakaraṇaosadhaparibhāvitādīhi tikiccham karonti, na kāmanītassa karoti kocîti[11] kāmehi pana nītassa kāmavasikassa puggalassa aññatra paṇḍitehi añño koci tikiccham na karoti, karonto pi kātum samattho nāma n' atthi[12], kiṁkāraṇa: okkantasukkassa hi kā tikicchā ti[13] okkantasukkassa avakkantakusaladhammassa[14] mariyādam atikkantassa akusaladhamme patiṭṭhitassa[15] puggalassa mantosadhādīhi kā nāma tikicchā, na sakkā osadhehi[16] tikicchitun ti

Iti Mahāsatto imaṁ kāraṇaṁ dassetvā uttariṁ evam āha[17]: „mahārāja, sace tvaṁ tāni tīṇi rajjāni lacchasi[18] api nu kho imesu catūsu[19] nagaresu rajjaṁ kārento ekappahāren' eva cattāri sāṭakayugāni[20] paridaheyyāsi[21] catūsu[19] vā suvaṇṇapātīsu bhuñjeyyāsi catūsu[19] vā sirisayanesu sayeyyāsi[22], mahārāja taṇhāvasikena nāma bhavituṁ na vaṭṭati[23], taṇhā hi nām' esā vipattimūlaṁ[24], sā vaḍḍhamānā yo taṁ[25] vaḍḍheti[26] taṁ puggalaṁ aṭṭhasu mahānirayesu soḷasaussadanirayesu nānappakārabhedesu[27] ca avasesu apāyesu khipatîti". Evaṁ rājānaṁ nirayādibhayena tajjetvā Mahāsatto dhammaṁ desesi[28]. Rājâpi 'ssa dhammaṁ sutvā vigatasoko hutvā tāvad eva nivyādhitaṁ[29]

[1] Ck Bi taṇhāhi, Cs taṇhāhi corr. to kaṇhāhi. [2] Bi soke. [3] Bp viddhassa, Bi omits vaddhassa. [4] Ck omits heke amanussavaddhassa karonti. [5] Bi adds va. [6] Bi taṇhāhi. [7] Bi sokeci, Cs hoketi corr. to heketi. [8] Ck Bi tikiccha, Ck tikicchā corr. to tikicchaka. [9] Bi -viddhassa, Bp -ssāviddhassa. [10] Bi viddhassa, Bp paviddhassa. [11] Ck Cs kecīti. [12] Bi natthīti. [13] Ck Cs omit ti. [14] Ck Cs -dhamma, Bi avakkantassa sukkassa kusaladhammassa. [15] Bi omits akusala--- patiṭṭhitassa. [16] so Bp; Ck esabalehi, Cs esabālehi, Bi etehi. [17] Ck Cs omit māha. [18] Bi lajjasi. [19] so Bp; Ck Cs Bi catusu. [20] Cs sāṭakayuggalāni, Bi sākaṭayugāni. [21] Bi sarire daheyyāsi. [22] Bi seyyāsi. [23] Ck Cs vaddhati, Bi vattati. [24] Ck Cs -lā, Bi vippaṭimūlā. [25] Cs yo naṁ, Bi so kaṁ. [26] Ck Bi vaḍḍhati. [27] Ck nānappakāre-. [28] Bi desayi. [29] Bi Bp nibyā-.

pāpuṇi. Sakko pi 'ssa ovādaṁ datvā sīlesu patiṭṭhāpetvā devalokam eva gato. So pi tato paṭṭhāya dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā kāmanītabrāhmaṇo[1] ahosi, Sakko pana aham evā" 'ti. Kāmanītajātakaṁ[2].

9. Palāyijātaka.

Gajaggameghehîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Palāyiparibbājakaṁ[3] ārabbha kathesi. So kira vādatthāya[4] sakala-Jambudīpaṁ vicaritvā kiñci paṭivādiṁ alabhitvā anupubbena Sāvatthiṁ gantvā „atthi nu kho koci mayā saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho" ti manusse pucchi. Manussā „tādisānaṁ sahassena[5] pi saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho sabbaññū dipadānaṁ[6] aggo Mahāgotamo dhammissaro paravādappamaddano[7], sakale[8] Jambudīpe uppanno parappavādo taṁ Bhagavantaṁ atikkamituṁ samattho n' atthi, velantaṁ patvā ūmiyo[9] viya hi[10] sabbavādā tassa pādamūlaṁ patvā cuṇṇavicuṇṇā hontîti" Buddhaguṇe kathesuṁ. Paribbājako „kahaṁ pana so etarahîti" pucchitvā „Jetavane" ti sutvā „idāni 'ssa vādaṁ āropessāmîti" mahājanaparivuto Jetavanaṁ gacchanto Jetarājakumārena[11] navakoṭidhanaṁ vissajjetvā kāritaṁ Jetavanadvārakoṭṭhakaṁ[12] disvā[13] „ayaṁ samaṇassa Gotamassa vasanapāsādo" ti pucchitvā „dvārakoṭṭhako ayan" ti sutvā „dvārakoṭṭhako tāva evarūpo vasanagehaṁ kīdisaṁ bhavissatîti" vatvā „gandhakuṭī[14] nāma appameyyā[15]" ti vutte „evarūpena samaṇena saddhiṁ ko vādaṁ karissatîti" tato va palāyi. Manussā unnādino[16] hutvā Jetavanaṁ pavisitvā Satthārā „kiṁ akāle āgat' atthā" 'ti vuttā[17] taṁ[18] pavattiṁ kathayiṁsu. Satthā „na kho upāsakā idān' eva pubbe p' esa mama vasanaṭṭhānassa dvārakoṭṭhakaṁ disvā palāyat' evā[19]" 'ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari:

[1] B^i kāmanika-, C^k kāmaṇīta-. [2] C^k kamaṇīta-, B^i kāmanijātakaṁ aṭhamaṁ. [3] C^k C^s palāsi-, B^i palāyiparippā-. [4] B^i vādaṭhāya. [5] C^k sahasse, C^s sahasse corr. to sahassena. [6] B^i dvip-. [7] B^i parappavādamaddano. [8] B^i sakala. [9] B^i samuddaumpiyo viya. [10] B^i omits hi. [11] B^i jetavane pi jetavane rājakumārena. [12] C^k C^s -koddhakaṁ, B^i -koṭhakaṁ. [13] B^i adds va. [14] C^s B^i -kuṭi. [15] C^k -yyo, C^s -yyo corr. to -yyā. [16] C^s unnā-. [17] B^i vutte [18] C^k C^s naṁ. [19] B^i palāyi yevā.

Atīte Gandhāraraṭṭhe **Takkasilāyaṁ Bodhisatto** rajjaṁ kāresi, Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto. So „Takkasilaṁ gaṇhissāmîti“ mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre ṭhatvā „iminā niyāmena hatthī[1] pesetha iminā asse iminā rathe iminā pattī[2], evaṁ dhāvitvā āvudhehi paharatha, evaṁ ghanavassaṁ[3] valāhakā viya saravassaṁ[4] vassathā[5]“ 'ti senaṁ vicārento imaṁ gāthadvayam āha: 5

1. Gajaggameghehi[6] hayaggamālihi[7]
   rathūmijātehi[8] sarābhivassehi[9]
   tharuggahāvaṭṭadaḷhappahārihi[10] 10
   parivāritā[11] Takkasilā samantato. 156.

2. Abhidhāvathā ca patathā ca
   vividhavinaditā ca[12] dantihi[13],
   vattat' ajja tumulo[14] ghoso
   yathā vijjutā jaladharassa[15] gajjato[16] ti. 157. 15

Tattha gajaggameghehîti[17] aggagajameghehi[18] koñcanādaṁ gajjitaṁ[19] gajjantehi mattavaravāraṇavalāhakehîti[20] attho, hayaggamālihîti[21] aggahayamālīhi[22] varasindhavamālākulehi[23] assānikehîti[24] attho, rathūmijātehîti[25] sañjātaūmivegehi[26] sāgarasalilehi[27] viya sañjātarathūmīhi[28] rathānikehîti attho, sarābhivassehîti[29] tehi yeva rathānikehi ghanavassamegho viya saravassaṁ 20

[1] B^p hatthiṁ, C^k C^s B^i hatthi. [2] B^p pattiṁ, C^k C^s B^i patti. [3] C^k C^s -vassa, B^i -vassaṁ vassāpetvā. [4] so C^s B^p; C^k saravassa, B^i saravasa. [5] B^p passatha, B^i ṭhānaṁ. [6] B^i gajjaggameghopi. [7] B^i sāyaggamālibhi, C^s hayaggamālibhi. [8] B^i ratubhummijātebhi, B^p rathammijātebhi [9] B^p -vassebhi, C^k C^s sarāhivassahi, B^i sarātivassati. [10] C^k taruggahāvaṇḍa-, C^s tharuggahāvaddhadaḷhappahāribhi, B^i dhanuggavaṭṭadaḷhapahāribhi. [11] B^i paripāritā, C^s pavāritā. [12] C^s -- patthā ca ---, B^i abhidhāvatā cuppatadhāvavatā ca vividhavinadībhā ca, B^p abhidhāvatha cupakavatha ca vividhavinaditā va, but further on: abhidhāvatha ca upaupadhāvatha ca ---. [13] B^i rantibhi, B^p dantibhi. [14] B^i tumūlo. [15] B^i vijjalatādharassa, B^p vijjulatājaladharassa. [16] B^i jaggato. [17] C^s gajjameghehīti, B^i gajaggameghetiṇi. [18] B^i aggajaggameghebhi. [19] B^i jaggitaṁ. [20] B^i -vaḷāhakehiti. [21] C^k -līhīti, B^i sāyaggamālibhiṇi. [22] B^i aggasāyamālibhi. [23] B^p -dhavavalāhakehi. [24] B^i assāṇikehiti. [25] B^i rathumpijātebhiti. [26] C^k sataūmi-, C^s sañjāna-, B^i sañcātaumpi-. [27] B^i sāgarasasīlehi. [28] C^k sañjataṁ-, C^s saṁjāta-, B^i saṁjāta, omits rathūmīhi. [29] C^k sārabhivassahīti, C^s -vassihīti corr. to -vassahīti, B^p -vassebhiti. B^i sarātivasatīti.

vassantehi, tharuggahāvaṭṭadaḷhappahārihîti[1] tharuggahehi[2] āvaṭṭadaḷhapahārihi[3] ito c' ito ca āvattitvā[4] parivattitvā[5] daḷhaṁ paharantehi gahitakhaggaratanatharudaṇḍehi[6] pattiyodhehi cā 'ti attho, parivāritā Takkasilā samantato ti yathā ayaṁ Takkasilā parivāritā hoti sīghaṁ tathā karothā 'ti attho, abhidhāvathā[7] ca patathā cā[8] ti vegena dhāvatha[9] c' eva uppatathā[10] ca, vividhavinaditā ca dantihîti[11] varavāraṇehi saddhiṁ vividhavinaditā bhavatha[12], selitagajjitavāditehi[13] nānāviravā hothā ti attho, vattatajja[14] tumulo[15] ghoso ti vattatu[16] ajja[17] tumulo[15] mahanto[18] asanisaddasadiso ghoso, yathā vijjutā[19] jaladharassa gajjato[20] ti yathā gajjantassa jaladharassa mukhato niggatā[21] vijjutā[22] caranti evaṁ vicarantā nagaraṁ parivāretvā rajjaṁ gaṇhathā 'ti vadati.

Iti so rājā gajjitvā senaṁ vicāretvā nagaradvārasamīpaṁ gantvā dvārakoṭṭhakaṁ[23] disvā „idaṁ rañño vasanagehan" ti pucchitvā „ayaṁ nagaradvārakoṭṭhako[24]" ti vutte „nagaradvārakoṭṭhako[25] tāva evarūpo rañño nivesanaṁ kīdisaṁ bhavissatîti" vatvā „Vejayantapāsādasadisan" ti sutvā „evaṁ yasasampannena raññā saddhiṁ yujjhituṁ na sakkhissāmā" 'ti dvārakoṭṭhakaṁ[26] disvā va nivattitvā palāyitvā Bārāṇasim eva āgamāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ[27] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Bārāṇasirājā Palāyiparibbājako[28] ahosi, Takkasilārājā aham evā" 'ti. Palāyijātakaṁ[29].

[1] Ck tharuggahāvavaddhadaḷhappahārīhîti, Cs tharuggahāvavaddhadaḷhappahāribhīti corr. to tharuggahāvaddha-, Bi dhanuggahāvaṭṭadaḷhappahāribhiti. [2] Bi dhanuggahehi. [3] Bi -ribhi, Ck Cs āvaddha--bhi. [4] Bi āvaṭṭitvā. [5] Bi parivattetvā. [6] Ck Cs -tharuddaṇḍehi, Bi -dhanudaṇḍehi. [7] Bi asidhāvata, Cs abhidhāvata corr. to -thā. [8] Cs ca patthā cā corr. to cā, Bi cuppatadhāvatā ca. [9] Cs dhāvata corr. to dhāvatha. [10] Cs upajjantā corr. to upanathā, Bi uppatadhāvatā. [11] Ck dantīhîti, Bp -ta va dantibhīti, Bi rantisiti [12] Bi vividha. [13] Ck selina-, Cs selina- corr. to selita-, Bp soṭṭhita-, Bi selitavajjitavāritebhi. [14] Ck vattanajja, Cs vatthanajja corr. to vattatajja [15] Bi tumūlo. [16] Ck Bi vatta, Cs vatta corr. to vattatu. [17] Ck Bi omit ajja. [18] Ck mahantā, Cs mahantā corr. to mahanto. [19] Ck Cs vijjunā, Bi vijjulatā. [20] Cs gajjanto corr. to gajjato, Bi gacchato. [21] Ck nigañjunā, Cs nigañjunā corr. to niggatā. [22] Cs vijjunā corr. to vijjutā, Bi vijjulatā. [23] Ck -koddhakaṁ, Bi -koṭhakaṁ. [24] Ck Cs -koddhako, Bi -dvāraṁkoṭhako [25] Ck Cs -koddhako, Bi -koṭhako. [26] Ck Cs -koddhakaṁ, Bi -koṭhakaṁ. [27] Bi dhammadesanaṁ. [28] Ck palāsa-, Cs palāsi-, Bi palāyi-. [29] Ck palāsa-, Cs palāsi-, Bi palāyitajā-navamaṁ.

10. Dutiyapalāyijātaka.

Dhajamaparimitan ti. Idaṁ **Satthā Jetavane** viharanto ekaṁ **Palāyiparibbājakaṁ**[1] eva ārabbha kathesi. Imasmiṁ pana vatthusmiṁ so paribbājako Jetavanaṁ pāvisi. Tasmiṁ khaṇe Satthā mahājanaparivuto alaṁkatadhammāsane nisinno manosilātale sīhanādaṁ nadanto sīhapoto[2] viya dhammaṁ deseti[3]. Paribbājako Dasabalassa brahmasarīrapaṭibhāgaṁ[4] rūpaṁ puṇṇacandasassirīkaṁ[5] mukhaṁ suvaṇṇapaṭṭasadisaṁ[6] nalāṭañ[7] ca disvā „ko evarūpaṁ purisaṁ[8] jinituṁ sakkhissatîti" nivattitvā parisantaraṁ pavisitvā palāyi. Mahājano taṁ anubandhitvā nivattitvā Satthu taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā „na so[9] paribbājako idān' eva pubbe pi mama suvaṇṇavaṇṇaṁ[10] mukhaṁ disvā palāto[11] yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte **Bodhisatto Bārāṇasiyaṁ** rajjaṁ kāresi, Takkasilāyaṁ eko Gandhārarājā. So „Bārāṇasiṁ gahessāmîti" caturaṅginiyā senāya āgantvā nagaraṁ[12] parivāretvā nagaradvāre ṭhito attano balavāhanaṁ oloketvā[13] „ko ettakaṁ[14] balavāhanaṁ jinituṁ sakkhissatîti" attano senaṁ vaṇṇetvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Dhajam aparimitaṁ anantapāraṁ
duppasahaṁ, dhaṁkehi[15] sāgaram iva
giri-m-iva anilena duppasaho
duppasaho aham ajja tādisenā 'ti. 158.

Tattha **dhajamaparimitan** ti idaṁ tāva me rathesu morapāde[16] ṭhapetvā[17] ussāpitaṁ dhajam eva aparimitaṁ bahuṁ anekasatasaṁkhaṁ[18], **anantapāran** ti balavāhanam pi me ettakā[19] hatthī[20] ettakā[19] assā ti gaṇanaparicchedarahitaṁ[21] anantapāraṁ, **duppasahan** ti na sakkā paṭisattūhi[22] sahituṁ

[1] C^k palāsa-, C^s palāsi-, B^i palāyiparippājakam. [2] B^i -potako. [3] B^i desesi, C^s desesi corr. to deseti. [4] B^i brahmasaribhāga. [5] B^i -candasārikaṁ. [6] C^k C^s -paddha-, B^i -patti-. [7] B^i nālātañ. [8] B^i purisuttamaṁ. [9] B^i adds kho. [10] B^i suddhasuvaṇṇa-. [11] C^k palāyato, B^i palāyayo corr. to palāto. [12] C^k C^s -ram. [13] B^i olokento. [14] B^i etthakaṁ. [15] B^i -kebhi. [16] B^i -pādaṁ. [17] B^i thapetvā. [18] B^i -saṅkhyaṁ. [19] B^i etthakā. C^s etthakā corr. to ettakā. [20] all three MSS. hatthi. [21] B^i gaṇapari-, C^s gananaparicchedaṁ-, corr. to gaṇanaparicchedaṁ-. [22] B^i -satthuhi.

abhibhavitum, yathā kiṁ: dhaṁkehi sāgaram ivā[1] 'ti[2] yathā sāgaro bahūhi[3] pi kākehi vegavikkhambhanavasena[4] vā atikkamanavasena vā[5] duppasaho evaṁ duppasahaṁ, girimiva anilena duppasaho ti api ca me ayaṁ balakāyo yathā pabbato vātena akampanīyato[6] duppasaho tathā aññena balakāyena duppa-
5 saho, duppasaho ahamajja tādisenā 'ti sv-āhaṁ iminā balena samannāgato ajja tādisena duppasaho ti aṭṭālake[7] ṭhitaṁ Bodhisattaṁ sandhāya vadati.

Ath' assa so puṇṇacandasassirīkaṁ attano mukhaṁ dassetvā „bāla mā vippalapa[8], idāni te balavāhanaṁ mattavaravāraṇo viya naḷavanaṁ[9] viddhaṁsessāmîti" santajjetvā dutiyaṁ gā-
10 tham āha:

2. Mā bāliyaṁ vippalapi[10], na hi 'ssa[11] tādisaṁ,
viḷayhase[12], na hi labhase[13] nisedhakaṁ,
āsajjasi[14] gajam iva ekacārinaṁ
yo taṁ[15] padā nalam[16] iva pothayissatîti. 159.

15 Tattha mā bāliyaṁ vippalapîti[17] mā attano bālabhāvaṁ vilapa[18], na hissa tādisan ti na hi'ssa tādiso, ayam eva vā pāṭho, tādiso anantapāraṁ me[19] balavāhanan ti evarūpaṁ takkento rajjañ ca[20] gahetuṁ samattho nāma na hi assa[21] na hotîti attho, viḷayhase[22] ti tvaṁ hi kevalaṁ rāgadosamohamānapariḷāhena[23] viḷayhasi[24] yeva, na hi labhase nisedhakan ti mādisaṁ pana
20 pasayha abhibhavitvā nisedhakaṁ[25] tāva na[26] labhasi, ajja taṁ āgatamaggen' eva palāpessāmi, āsajjasîti[27] upagacchasi, gajam iva ekacārinan ti ekacārinaṁ[28] mattavaravāraṇaṁ viya, yo taṁ[15] pādā nalam[29] iva pothayissatîti yo taṁ yathā nāma mattavaravāraṇo pādā nalaṁ[29] potheti sādhu[30] cuṇṇeti[31] evaṁ pothayissati, tvaṁ taṁ āsajjasîti attānaṁ sandhāyâha.

25 Evaṁ tajjentassa pan' assa kathaṁ[32] sutvā Gandhārarājā

[1] Ck Cs iva. [2] Ck Cs omit ti. [3] Ck Bi bahuhi, Cs bahūhi? [4] Cs -vikkhambhavasena. [5] Bi omits vā. [6] Ck Cs akampani-, Bi akammani-, Bp akampaniyako. [7] Ck Cs addhālake. [8] Bi vipalapasi. [9] Bi naṭhānaṁ. [10] Bi vilapasi. [11] Cs nabhissa, Bi nahissu [12] Cs vilayhase, Bi vidayhase. [13] Ck lase, Cs lase corr. to labhase. [14] Bi āpajjasi. [15] Bi tvaṁ. [16] Ck Bi pādā-, Bp pādā naḷaṁ, Cs padānalam. [17] Bi vilapassā. [18] Bi vilapasi. [19] Bi anantapārameva. [20] Bi rajjaṁ. [21] Bi assu. [22] Ck Cs vilayhase, Bi vidayhase. [23] Ck -mānaṁpariḷāhena, Cs mānaṁparilābhena. [24] Cs vilayhasī, Bi vidayhasī. [25] Ck Cs -kan. [26] Bi na tāva. [27] Bi āpajjasîti. [28] Bi omits ekacārinaṁ. [29] Ck Bp -naḷaṁ. [30] Ck sa. [31] Ck cuṇṇoti. [32] Bi omits pādānalamiva---kathaṁ.

ullokento[1] kañcanapaṭṭasadisaṁ[2] mahānalāṭaṁ[3] disvā attano gahaṇabhīto[4] nivattitvā palāyanto[6] sakanagaram eva agamāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ[7] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Gandhārarājā Palāyiparibbājako[8] ahosi, Bārāṇasirājā pana ahaṁ evā“ 'ti. Dutiyapalāyijātakaṁ[9]. Kāsāvavaggo aṭṭhamo. 5

9. UPAHANAVAGGA.

1. Upāhanajātaka.

Yathāpi kītā ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane[10] viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Dhammasabhāyaṁ hi[11] bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Devadatto ācariyaṁ paccakkhāya Tathāgatassa 10 paṭipakkho paṭisattu hutvā mahāvināsaṁ pāpuṇīti“. Satthā agantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva ācariyaṁ paccakkhāya paṭipakkho hutvā mahāvināsaṁ patto[12], pubbe pi patto yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthisippe nipphattiṁ pāpuṇi. Ath' eko kāsigāmako[13] māṇavako[14] āgantvā tassa santike sippaṁ uggaṇhi. Bodhisattā nāma sippaṁ vācentā[15] ācariyamuṭṭhiṁ na karonti, attano jānananiyāmena[16] niravasesaṁ[17] sikkhāpenti, tasmā so māṇavo Bodhisattassa jānanasippaṁ niravasesaṁ[17] gaṇhitvā Bodhisattaṁ āha: 20

[1] Bi olokento. [2] Ck Cs -paddha-. [3] Ck -naḷātaṁ. [4] Bi gahanaṁ apassanto bhīto, Bp gahaṇaṁbhīto. [6] Ck omits palāyanto. [7] Bi dhammadesanaṁ. [8] Ck palāsi-, Cs paḷāsi-, Bi omits palāyi. [9] Ck -paḷāsi-, Cs palāsi-, Bi adds dasamaṁ. [10] Bi jetavane. [11] Ck Cs omit hi. [12] Bi pāpuṇi. [13] Bi kāsikagāmavāsiko. [14] Bi māṇavo. [15] Ck Bi bodhisatto - - - -to, Cs -tto - - - -to corr. to -ttā - - - -tā. [16] Cs jānaniyāmena. [17] Cs nivarasesaṁ.

„ācariya ahaṁ rājānaṁ upaṭṭhahissāmîti". Bodhisatto „sādhu
tātā" 'ti gantvā[1] ārocesi: „mahārāja mama antevāsiko tumhe
upaṭṭhātuṁ[2] icchatîti". „Sādhu, upaṭṭhātū[3]" 'ti. „Tena hi
'ssa paribbayaṁ jānāthā" 'ti. „Tumhākaṁ antevāsiko tumhehi
5 samakaṁ[4] na lacchati, tumhesu sataṁ[5] labhantesu paṇṇāsaṁ
lacchati, dve labhantesu ekaṁ lacchatîti". So gehaṁ gantvā
taṁ pavattiṁ antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko „ahaṁ ācariya
tumhehi samasamasippaṁ[6] jānāmi, sace samakaṁ ñeva parib-
bayaṁ labhissāmi upaṭṭhahissāmi, noce[7] na upaṭṭhahissāmîti"
10 āha. Bodhisatto taṁ pavattiṁ rañño ārocesi. Rājā „sace so
tumhehi samappakāraṁ[8] karotu[9] tumhehi samakaṁ ñeva sip-
paṁ dassetuṁ sakkonto samakaṁ labhissatîti" āha[10]. Bodhi-
satto taṁ pavattiṁ tassa ārocetvā tena[11] „sādhu, dassessāmîti"
vutte rañño ārocesi. Rājā „tena hi sve sippaṁ dassethā" 'ti.
15 „Sādhu, dassessāma[12], nagare bheriñ carāpethā" 'ti āha[10]. Rājā
„sve kira ācariyo ca[13] antevāsiko ca ubho hatthisippaṁ das-
senti[14], sve[15] rājaṅgaṇe sannipatitvā daṭṭhukāmā passantū" 'ti
bheriñ carāpesi. Ācariyo „na me antevāsiko upāyakosallaṁ
jānātîti" ekaṁ hatthiṁ gahetvā ekaratten' eva vilomaṁ sikkhā-
20 pesi. So taṁ „gacchā" 'ti vutte osakkituṁ „osakkā" 'ti vutte
gantuṁ „tiṭṭhā" 'ti vutte nipajjituṁ[17] „nipajjā" 'ti vutte ṭhā-
tuṁ „gaṇhā" 'ti vutte ṭhapetuṁ „ṭhapehîti" vutte gaṇhituṁ
sikkhāpetvā punadivase taṁ hatthiṁ abhirūhitvā[18] rājaṅgaṇaṁ
agamāsi[19]. Antevāsiko pi ekaṁ manāpahatthiṁ[20] abhirūhi[21].
25 Mahājano sannipati. Ubho pi samakaṁ sippaṁ dassesuṁ.
Puna Bodhisatto attano hatthiṁ vilomaṁ kāresi, so „gacchā",

[1] B^i ti vatvā rañño. [2] C^k C^s upaṭṭhānaṁ, B^i upaṭhātu. [3] B^i upaṭhahatu.
[4] C^s samaṁ. [5] B^i samakaṁ. [6] B^i samaṁ sippaṁ. [7] B^i adds labhissāmi.
[8] B^i samappakā, C^s samappakā corr. to samappakāraṁ. [9] B^i rotu, C^s rotu corr.
to karotu. [10] B^i omits āha. [11] B^i adds hi. [12] B^i -mi. [13] B^i omits ca.
[14] B^i B^p dassesanti. [15] B^i omits sve. [16] C^k ācariyayo. [17] C^s B^i nippajjituṁ.
[18] B^i abhirūyhitvā. [19] B^i -ṇe āga-. [20] B^i manāpaṁ-. [21] B^i abhirūyhi, C^s
abhirubi.

'ti vutte osakki, „osakkā" 'ti vutte purato dhāvi, „tiṭṭhā" 'ti vutte nipajji, „nipajjā" 'ti vutte tiṭṭhati, „gaṇhā" 'ti vutte nikkhipi, „nikkhipā" 'ti vutte gaṇhi. Mahājano[1] „mā[2] are[3] duṭṭhantevāsika[4] tvaṁ ācariyena saddhiṁ sārambhaṁ karohi[5], attano pamāṇaṁ na[6] jānāsi, 'ācariyena saddhiṁ samakaṁ 5 jānāmîti' saññī hosîti[7]" leḍḍudaṇḍādīhi paharitvā tatth' eva jīvitakkhayaṁ pāpesi. Bodhisatto hatthimhā oruyha rājānaṁ upasaṁkamitvā „mahārāja sippaṁ nāma attano sukhatthāya gaṇhanti, ekaccassa[8] pana gahitasippaṁ dukkatā[9] upāhanā viya vināsam eva āvahatîti" vatvā idaṁ[10] gāthadvayam āha: 10

1. Yathâpi kītā purisass' upāhanā
sukhassa atthāya dukhaṁ udabbahe
ghammābhitattā talasā papīḷitā
pāde tass' eva purisassa khādare 160.

1. Evam eva yo dukkulino[11] anariyo 15
tumhāka[12] vijjañ ca sutañ ca-m-ādiya
tam eva so tattha sutena[13] khādati
anariyo vuccati pānadūpamo[14] ti. 161.

Tattha udabbahe ti udabbaheyya[15], ghammābhitattā talasā papīḷitā ti ghammena[16] abhitattā pādatalena ca papīḷitā, tassevā 'ti yena tā sukhatthāya 20 kiṇitvā pādesu paṭimukkā dukkatupāhanā[17] tass' eva khādare ti vaṇaṁ vā[18] karonti pāde khādanti, dukkulino[19] ti dujjātiko akulaputto, anariyo[20] ti hirottappavajjito asappuriso, tumhāka[12] vijjañ ca sutañ ca mādiyā[21] 'ti ettha taṁ[22] taṁ namati[23], tumhākan[24] ti vattabbe tumhāka iti vuttaṁ, tumhākaṁ[25] taṁ[26] taṁ sippaṁ āsevati parivattetîti attho, ācariyass' etaṁ nāmaṁ, tasmā tumhākā 'ti[27] 25

[1] Ck omits mahājano. [2] Bi omits mā. [3] Bi hare. [4] Bi duṭhaante-. [5] Bi sārabbhaṁ karosi. [6] Ck omits na, Cs has added na. [7] Bi ahositi. [8] Ck ekassa, Cs ekacchassa corr. to ekaccassa. [9] Ck Cs dukkataṁ, Bi dukkaṭaṁ, Bp duggata. [10] Bi imaṁ. [11] so all four MSS. [12] so Bp; Ck Cs tamhāka, Bi tumhākaṁ. [13] Bi suttena. [14] Ck pāṇadūpamo, Cs pānadupamo, Bp dupāhanupamo, Bi vuccatupāhanupamo. [15] Bi appaheyya. [16] so Bi Bp; Ck Cs ghamme. [17] Bi -ṭu-. [18] Bi omits vā. [19] Ck -kulīno. [20] Bi anatthiyo. [21] Bi ādiyā. [22] Ck na? [23] so Bi Bp; Cs mantiti, Ck mantīti. [24] Ck taṁmāko, Cs tamāno corr. to taṁmāko. [25] so Bp; Ck Cs tamhāko, Bi tumhāko, all three omit iti vuttaṁ tumhākaṁ. [26] Bi kaṁ [27] Ck Cs tamhākā, Bi tumhākā so, all three omit ti.

gāthābandhanasukhatthaṁ pan' assa rassabhāvo kato, vijjan ti aṭṭhārasasu vijjaṭṭhānesu, yaṁ kiñci sutan[1] ti yaṁ kiñci sutapariyattiṁ[2], ādiyā ti ādiyitvā, tam eva so tattha sutena[3] khādatîti tam evā[4] 'ti[5] attānam eva, yo ti[6] yo dukkulīno[7] anariyo ācariyamhā vijjañ ca sutañ ca ādiyati[8] so tattha sutena khādatîti tassa[9] santike sutena so attānam eva khādatîti attho, Aṭṭhakathāyaṁ pana ten' eva so tattha sutena khādatîti pi pāṭho, tassâpi so tena[10] tattha sutena[11] attānam eva[12] khādatîti ayam eva[13] attho, anariyo vuccati pānadupamo[14] ti iti anariyo dupāhanūpamo[15] dukkatupāhanūpamo[16] vuccati, yathā hi[17] dukkatūpāhanā[18] purisaṁ khādanti[19] evam esa[20] sutena khādanto attanā va[21] attānaṁ khādati, athavā pānāya duto[22] ti pānadu, upāhanūpānâpi[23] tassa[24] upāhanāya khāditapādass' etaṁ[25] nāmaṁ, tasmā yo so[26] attānaṁ sutena khādati so tena sutena[27] khāditattā anariyo ti vuccati, pānadūpamo[28] upāhanūpatāpitasadiso[29] ti vuccatîti[30] ayam ettha attho.

Rājā tuṭṭho Bodhisattassa mahantaṁ yasaṁ adāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ[31] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā antevāsiko Devadatto ahosi, ācariyo pana aham evā 'ti. Upāhanajātakaṁ[32].

2. Vīṇāthūṇajātaka.

Ekacintito va ayam attho ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ kumārikaṁ ārabbha kathesi. Sā kir' ekā Sāvatthiyaṁ seṭṭhidhītā attano[33] gehe usabharājassa[34] sakkāraṁ kayiramānaṁ[35] disvā dhātiṁ pucchi „amma ko nām' esa evaṁ sakkāraṁ labhatîti". „Usabharājā nāma ammā" 'ti. Puna sā ekadivasaṁ pāsāde[36] ṭhatvā[37] antaravīthiṁ olokentī[38] ekaṁ khujjaṁ disvā cintesi:

[1] Bi subhan. [2] Bi subhapariyatti. [3] Bi subhena [4] Cs eva. [5] Ck Cs omit ti. [6] Ck yā ti, Cs yā ni corr. to yo ti, Bi so ti [7] Cs Bi -kulino, Ck -kulīno. [8] Ck ādiyāti, Cs ādiyati corr. to ādiyāti. [9] Ck nassa. [10] Bi omits tena. [11] Bi sutesu. [12] Ck attanāmeva, Cs attanomeva corr. to attānameva. [13] Ck ayamattho, Cs ayamattho corr. to ayam eva attho [14] Bp dupāhanupamo, Bi vuccatupāhanupamo. [15] Bp dupāhanupamo, Bi napāhanupamo. [16] Bi omits dukka-, Bp duupāhanupamā ti. [17] Ck Cs pi. [18] Cs -tu-. [19] Bi khādati. [20] Bi eva. [21] Bi omits attanāva. [22] Ck dūto, Bi pāhanā dukkhā. [23] Ck upahānū-, Cs upāhānū- corr. to upāhanū-. [24] Bi has only pādā in the place of pānadu - - - tassa. [25] Bi khāditaupāhanassetaṁ. [26] Ck Cs so yo. [27] Bi omits sutena. [28] Bi upāhanupamo. [29] Bi upāhanāṭhāpitaṁ. [30] Bi vuccati. [31] Bi dhammadesanaṁ. [32] Bi adds paṭhamaṁ. [33] Bi atta. [34] Bi uparājassa. [35] Bi kariyamānaṁ. [36] Bi adds vātapāne. [37] Bi thatvā. [38] Cs Bi -ti.

„guṇṇaṁ[1] antare jeṭṭhakassa piṭṭhiyaṁ kakudhaṁ hoti, manussajeṭṭhakassâpi tena bhavitabbaṁ, ayaṁ manussesu purisūsabho bhavissati, etassa mayā pādaparicārikāya bhavituṁ vaṭṭatîti[2]“ sā dāsiṁ pesetvā „seṭṭhidhītā tayā[3] saddhiṁ gantukāmā, asukaṭṭhānaṁ kira gantvā[4] tiṭṭhathā“ 'ti tassa ārocetvā sārabhaṇḍakaṁ ādāya aññātakavesena pāsādā otaritvā tena saddhiṁ palāyi. Aparabhāge taṁ kammaṁ[5] nagare ca bhikkhusaṁghe ca pākaṭaṁ jātaṁ. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asukā kira seṭṭhidhītā khujjena saddhiṁ palātā“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esā[6] khujjaṁ kāmeti, pubbe pi kāmesi yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ nigamagāme seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṁ vasanto puttadhītāhi vaḍḍhamāno attano puttassa Bārāṇasīseṭṭhissa[7] dhītaraṁ vāretvā divasaṁ ṭhapesi. Seṭṭhidhītā attano gehe usabhassa sakkārasammānaṁ disvā „ko nām' eso“ ti dhātiṁ pucchitvā „usabho“ ti sutvā antaravīthiyā gacchantaṁ ekaṁ khujjaṁ disvā „ayaṁ purisūsabho bhavissatîti“ sārabhaṇḍaṁ[8] gahetvā tena saddhiṁ palāyi. Bodhisatto pi kho „seṭṭhidhītaraṁ gehaṁ ānessāmîti[9]“ mahantena parivārena Bārāṇasiṁ gacchanto tam eva maggaṁ paṭipajji. Te ubho pi sabbarattiṁ maggaṁ agamaṁsu[10]. Atha khujjassa sabbarattiṁ sītābhihatassa[11] aruṇodaye sarīre vāto kuppi, mahantā vedanā vattanti, so maggā ukkamma[12] vedanāmatto[13] hutvā vīṇādaṇḍako[14] viya saṁkuṭito[15] nipajji, seṭṭhidhītâpi 'ssa pādamule nisīdi. Bodhisatto seṭṭhidhītaraṁ khujjassa pādamūle nisinnaṁ disvā saṁjānitvā[16] upasaṁkamitvā seṭṭhidhītāya saddhiṁ sallapanto paṭhamaṁ gātham āha:

[1] so C^k B^i B^p; C^s guttaṁ corr. to guṇṇaṁ. [2] C^k C^s vaddhatīti, B^i vattatīti. [3] B^i tassā. [4] B^i gatvá. [5] B^i taṁ tassā kiriyaṁ. [6] B^i idānevasā. [7] C^k -si-. [8] C^k sā sārabhaṇḍaṁ, B^i sārabhaṇḍakaṁ. [9] C^s āneyāmiti. [10] B^i āg-. [11] B^i pītābhītatassa. [12] C^k ukkama, B^i okkama. [13] B^i -nāḷatto, B^p -nappatto. [14] C^s vīṇā- corr. to vīnā-, B^i vinā-. [15] B^i sakuṭiko. [16] B^i omits saṁjānitvā.

1. Ekacintito va ayam attho, bālo aparināyako[1],
na hi khujjena vāmena bhoti saṁgantum arahasîti. 162.

Tattha ekacintito va ayam attho ti amma yaṁ tvaṁ[2] cintetvā iminā khujjena saddhiṁ palātā ayaṁ tayā ekikāya evaṁ cintito bhavissati[3], bālo apa-
5 rināyako[4] ti[5] ayaṁ hi khujjo bālo, duppaññabhāvena mahallako pi bālo va, aññasmiṁ gahetvā gacchante asati gantuṁ asamatthatāya aparināyako[6], na hi khujjena vāmena bhoti saṁgantum arahasîti iminā hi[7] khujjena vāmanattā[8] vāmena bhoti tvaṁ mahākule jātā abhirūpā dassanīyā saṁgantuṁ samāgantuṁ[9] nârahasîti.

10 Ath' assa taṁ vacanaṁ sutvā seṭṭhidhītā dutiyaṁ gātham āha:

2. Purisūsabhaṁ maññamānā ahaṁ khujjam akāmayiṁ,
so 'yaṁ[10] saṁkuṭito[11] seti chinnatanti[12] yathā viṇā[13] ti. 163.

Tass' attho: ahaṁ ayya[14] ekaṁ usabhaṁ disvā guṇnaṁ jeṭṭhakassa piṭṭhi-
15 yaṁ kakudhaṁ hoti imassâpi taṁ atthi iminā purisūsabhena bhavitabban ti evam ahaṁ khujjaṁ purisūsabhan ti maññamānā akāmayiṁ, sv-āyaṁ yathā nāma chinnatanti sadoṇiko vīṇādaṇḍako evaṁ saṁkuṭito[11] setîti.

Bodhisatto tassā aññātakavesena[15] nikkhantabhāvamattam[16] eva ñatvā nahāpetvā[17] alaṁkaritvā rathaṁ āropetvā geham[18] eva
20 agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā ayam eva seṭṭhidhītā ahosi, Bārāṇasīseṭṭhi[20] pana aham evā“ 'ti. Vīṇāthūṇajātakaṁ[21].

[1] Ck -ṇā-. [2] Bi taṁ attaṁ. [3] Bi -tīti. [4] Bi -ṇā-. [5] Ck omits ti. [6] Ck Bi -ṇā-. [7] Bi omits hi. [8] Ck vāmananāvā, Cs vāmananā corr. to vāmanatāvā, Bp vānamattā. [9] Ck samāgantuṁ added. [10] Bi svāyaṁ. [11] Bi Bp -ko. [12] Bi -santi. [13] Ck puṇā, Cs thūnā, Bi vinā. [14] Cs ayyo corr. to ayya, Bi ayye. [15] Ck aṁñāṇavasena, Cs aṁñānavasena. [16] Ck nikkhamanta-, Bi nikkhandha-. [17] Bi taṁ adāya. [18] Bi attano geham. [19] Ck -si-. [20] Cs -thūna-, Bi vināraṇatakaṁ dutiyaṁ.

3. Vikaṇṇakajātaka.

Kāmaṁ yahiṁ icchasi tena gacchā 'ti. Idaṁ **Satthā Jetavane** viharanto ekaṁ **ukkaṇṭhitabhikkhuṁ** ārabbha kathesi. So hi dhammasabhaṁ ānīto[1] „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti Satthārā puṭṭho „saccan" ti vatvā „kasmā ukkaṇṭhito sîti" vutte „kāmaguṇakāraṇā" ti āha. Atha naṁ Satthā „kāmaguṇā nām' ete bhikkhu vikaṇṇakasallasadisā[2] sakiṁ hadaye patiṭṭhaṁ labhamānā, vikaṇṇakaṁ[3] viya paviṭṭhaṁ[4] suṁsumāraṁ maraṇam eva pāpetîti[5]" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte **Bodhisatto Bārāṇasiyaṁ** dhammena rajjaṁ kārento ekadivasaṁ uyyānaṁ gantvā pokkharaṇītīraṁ[6] sampāpuṇi. Naccagītādisu kusalā naccagītāni payojesuṁ. Pokkharaṇiyaṁ macchakacchapā gītasaddalolatāya[7] sannipatitvā raññā va saddhiṁ gacchanti. Rājā tālakkhandhappamāṇaṁ macchaghaṭaṁ disvā „kin nu kho ime macchā mayā saddhiṁ ñeva carantîti" amacce pucchi. Amaccā „ete devaṁ upaṭṭhahantîti" āhaṁsu. Rājā „ete kira maṁ upaṭṭhahantîti" tussitvā tesaṁ niccabhattaṁ paṭṭhapesi, devasikaṁ taṇḍulammaṇaṁ paccati. Macchā bhattavelāya[8] ekacce āgacchanti ekacce nâgacchanti, bhattaṁ nassati. Rañño tam atthaṁ ārocesuṁ. Rājā „ito paṭṭhāya bhattavelāya bheriṁ paharitvā bherisaññāya[9] macchesu[10] sannipatitesu bhattaṁ dethā" 'ti āha. Tato paṭṭhāya bhattakammiko bheriṁ paharāpetvā[11] sannipatitānaṁ[12] macchānaṁ bhattaṁ deti. Te pi bherisaññāya[13] sannipatitvā bhuñjanti. Tesu evaṁ sannipatitvā bhuñjantesu eko suṁsumāro[14] āgantvā macche khādi. Bhattakammiko[15] rañño ārocesi. Rājā taṁ sutvā „suṁsumāraṁ[16] macchānaṁ khādanakāle vikaṇṇakena vijjhitvā gaṇhā"

[1] C^s āniko, B^i āṇiko. [2] C^s vikiṇṇaka-, B^i vikaṇṇasallo-. [3] B^i vikaṇṇaka, C^k vikannakaṁ. [4] C^s paviṭṭhaṁ corr. to patiṭṭhaṁ, B^i viddha. [5] B^i pāpenti, B^p pāpesi. [6] C^k -ṇi-. [7] B^i -saddasmī lokatāya. [8] B^i -yaṁ. [9] C^s bheriṁsaṁñāya. [10] C^k C^s macche. [11] C^s pahārā-, C^k pahāpetvā [12] C^k C^s -tite. [13] B^i omits bheri. [14] B^i susu-. [15] B^i bhattaṁ-. [16] B^i susumāri.

'ti āha. So „sādhū“ 'ti gantvā nāvāya ṭhatvā[1] macche khādituṁ āgataṁ suṁsumāraṁ[2] vikaṇṇakena pahari. Taṁ tassa[3] antopiṭṭhiṁ pāvisi. So vedanāmatto[4] hutvā taṁ gahetvā va palāyi. Bhattakammiko tassa viddhabhāvaṁ ñatvā taṁ ālapanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Kāmaṁ yahiṁ icchasi tena gaccha,
viddho si[5] mammamhi[6] vikaṇṇakena,
hato si bhattena savāditena
lolo ca macche anubandhamāno ti. 164.

Tattha kāman ti ekaṁsena, yahiṁ icchasi tena gacchā 'ti yasmiṁ icchasi tattha gaccha, mammasmin[7] ti mammaṭṭhāne[8], vikaṇṇakenā 'ti[9] vikaṇṇakasallena, hato si bhattena savāditena lolo ca macche anubandhamāno ti tvaṁ bherivāditasaññāya bhatte diyyamāne[10] lolo hutvā khādanatthāya macche anubandhamāno tena savāditena bhattena hato, gataṭṭhāne pi te jīvitaṁ n' atthîti.

So attano vasanaṭṭhānaṁ patvā jīvitakkhayaṁ patto.

Satthā imaṁ kāraṇaṁ dassetvā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Evam pi lokāmisam opatanto
vihaññatī[11] cittavasānuvattī,
so haññati ñātisakhāna majjhe
macchānugo so-r-iva suṁsumāro[2] ti. 165.

Tattha lokāmisan ti pañca kāmaguṇā, te hi loko iṭṭhato kantato manāpato gaṇhāti tasmā lokāmisan ti vuccati, taṁ lokāmisaṁ anupatanto kilesavasena cittavasānuvattī[12] puggalo vihaññati kilamati, so haññatîti so evarūpo[13] puggalo ñātīnaṁ[14] ca sakhānañ ca majjhe pi so vikaṇṇakena viddho macchānugo suṁsumāro[2] viya pañca kāmaguṇe manāpā ti gahetvā haññati kilamati mahāvināsaṁ pāpuṇāti yevā 'ti.

[1] Bi thatvā. [2] Bi susu-. [3] Bi tasā. [4] Bi -patto, Bp -nappatto. [5] Ck smi, Cs smi corr. to si. [6] Ck mammamhi, Cs cammamhi corr. to mammamhi, Bi mamasmī. [7] Bi mamasmīn, Cs cammasmin corr. to mammasmin. [8] Cs mammaṭhāne. [9] Ck omits vikaṇṇakenā ti, Cs has added this. [10] Ck dīyya-. [11] Cs vibhaññati, Bi vihaññati. [12] Ck -vatti, Bi vattati. [13] Bi evaṁ-. [14] Cs Bi ñātinaṁ.

Evaṁ Satthā imaṁ desanaṁ[1] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito[2] bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā Bārāṇasīrājā[3] aham eva ahosin“ ti. Vikaṇṇaka-jātakaṁ[4].

4. Asitābhujātaka.

Tvam eva dānim akarā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ kumārikaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kir' ekasmiṁ dvinnaṁ aggasāvakānaṁ upaṭṭhākakule ekā kumārikā abhirūpā sobhaggappattā. Sā vayappattā samānajātikaṁ[5] kulaṁ agamāsi[6]. Sāmiko taṁ kismici amaññamāno aññattha cittavasena carati. Sā tassa taṁ attani anādarataṁ agaṇetvā dve aggasāvake nimantetvā mahādānaṁ[7] datvā dhammaṁ suṇantī[8] sotāpattiphale patiṭṭhahi. Sā tato paṭṭhāya maggasukhena phalasukhena vītināmayamānā „sāmiko[9] maṁ na icchati, gharāvāsena pi[10] me kammaṁ n' atthi, pabbajissāmîti“ cintetvā mātāpitunnaṁ ācikkhitvā pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇi. Tassā[11] sā kiriyā bhikkhūsu[12] pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asukakulassa dhītā atthagavesikā, sāmikassa anicchanabhāvaṁ ñatvā aggasāvakānaṁ dhammaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya puna mātāpitaro āpucchitvā pabbajitvā arahattaṁ pattā[13], evaṁ atthagavesikā āvuso sā kumārikā“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esā kuladhītā atthagavesikā, pubbe pi atthagavesikā yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca[14] nibbattetvā Himavantapadese[15] vāsaṁ kappesi. Tadā Bārāṇasīrājā[16] attano puttassa Brahmadattakumārassa parivārasampattiṁ disvā uppannāsaṁko puttaṁ raṭṭhā pabbājesi[17].

[1] B^i dhammade-. [2] B^i ukkaṇhita. [3] C^k C^s -si-. [4] C^s B^i vikaṇṇajātakaṁ, B^i adds tatiyaṁ. [5] B^i samajā-. [6] B^i āg-. [7] B^i omits mahā. [8] C^k B^i -ti. [9] C^k -ko, C^s -ko ti corr. to -ko pi. [10] B^i omits pi [11] B^i tassāpi. [12] C^s B^i bhikkhusu. [13] B^i arahappattā. [14] B^i omits ca. [15] B^i -ppadese. [16] C^k C^s -si-.

So Asitābhun[1] nāma attano deviṁ ādāya Himavantaṁ pavisitvā macchamaṁsaphalāphalaṇi khādanto paṇṇasālāya nivāsaṁ[2] kappesi. So ekaṁ kinnariṁ disvā paṭibaddhacitto „imaṁ pajāpatiṁ karissāmîti“ Asitābhuṁ[3] agaṇetvā[4] tassā anupadaṁ agamāsi. Sā taṁ kinnariṁ anubandhamānaṁ disvā „ayaṁ maṁ agaṇetvā kinnariṁ[5] anubandhati, kiṁ[6] iminā“ ti virattacittā hutvā Bodhisattaṁ upasaṁkamitvā vanditvā attano kasiṇaparikammaṁ kathāpetvā kasiṇaṁ olokentī abhiññā ca samapattiyo ca nibbattetvā Bodhisattaṁ vanditvā āgantvā attano paṇṇasāladvāre aṭṭhāsi. Brahmadatto pi kinnariṁ anubandhanto vicaritvā tassā gatamaggam pi adisvā[7] chinnāso[8] hutvā paṇṇasālābhimukho va jāto. Asitābhū[9] taṁ āgacchantaṁ disvā vehāsaṁ abbhuggantvā maṇivaṇṇe gaganatale[10] ṭhitā „ayyaputta taṁ nissāya mayhaṁ[11] idaṁ[12] jhānasukhaṁ laddhan“ ti vatvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Tvam eva dānim akara[13] yaṁ kāmo vyapagamā tayi[14],
so 'yaṁ appaṭisandhiko kharā chinnaṁ va rerukan ti. 166.

Tattha tvam eva dānim akarā[13] 'ti ayyaputta maṁ pahāya kinnariṁ anubandhanto tvaṁ ñeva dāni idaṁ akara[13], yaṁ kāmo vyapagamā[15] tayîti yaṁ mama tayi kāmo vigato vikkhambhanappahānena[16] pahīno yassa pahīnattā[17] ahaṁ imaṁ visesaṁ pattā ti dīpeti, so yaṁ appaṭisandhiko ti so pana kāmo idāni appaṭisandhiko na sakkā paṭisandhetuṁ[18], kharā chinnaṁ va rerukan ti kharo vuccati kakaco rerukaṁ vuccati hatthidanto, yathā kakacehi chinno[19] va hatthidanto appaṭisandhiko hoti na puna purimanayena allīyati[20] evaṁ puna mayhaṁ tayā saddhiṁ cittassa ghaṭanaṁ[21] nāma n' atthîti

vatvā tassa passantass' eva uppatitvā aññattha agamāsi. So tassā[22] gatakāle paridevamāno dutiyaṁ gātham āha:

[1] Bⁱ asitānubhūtā. [2] Bⁱ vāsaṁ. [3] Bⁱ asikābhuṁ, Cˢ asikābhuṁ corr. to asitā-. [4] Cᵏ aganetvā, Cˢ aganetvā corr. to -ṇe-, Bⁱ agahetvā. [5] Bⁱ -rī. [6] Bⁱ adds me. [7] Bⁱ mayaṁ adisvā. [8] Cᵏ chintāso. [9] Cᵏ asinabhū. [10] Cᵏ gagana- [11] Cˢ has added mayā, Cᵏ omits mayhaṁ. [12] Bⁱ imaṁ. [13] Bⁱ -ri. [14] Bⁱ byagata mayī. [15] Bⁱ byagamā. [16] Cˢ vikkhamahappahātena. [17] Cˢ pahīnontā corr. to pahīnantā. [18] Bⁱ Bᵖ -dhituṁ [19] Bⁱ kakacachinno. [20] Cᵏ Cˢ allīyatīti, Bⁱ alliyati. [21] Cᵏ Cˢ -nan. [22] Bⁱ tassa, Cˢ tassa corr. to tassā.

2. Atricchāatilobhena atilobhamadena ca
evaṁ hāyati atthamhā ahaṁ va Asitābhuyā ti. 167.

Tattha atricchāatilobhenā 'ti atricchā vuccati atra atra icchā saṁkhātā[1] apariyantataṇhā, atilobho vuccati atikkamitvā pavattanalobho, atilobhamadena cā 'ti purisamadaṁ uppādanato atilobhamado nāma jāyati[2], idaṁ vuttaṁ hoti: atricchāvasena atricchamāno puggalo atilobhena ca atilobhamadena ca yathā ahaṁ Asitābhuyā[3] rājadhītāya parihīno evaṁ atthā hāyatîti. 5

Iti so imāya gāthāya paridevitvā araññe ekako va vasitvā pitu accayena gantvā rajjaṁ gaṇhi.

Satthā imaṁ desanaṁ[4] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājaputto ca rājadhītā ca ime janā ahesuṁ, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Asitābhūjātakaṁ[5]. 10

5. Vacchanakhajātaka.

Sukhā gharā vacchanakhā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Roja-Mallaṁ ārabbha kathesi. So kirâyasmato Ānandassa gihisahāyo[6] ekadivasaṁ[7] āgamanatthāya therassa sāsanaṁ pāhesi. Thero Satthāraṁ āpucchitvā agamāsi. So theraṁ nānaggarasabhojanaṁ bhojetvā ekamantaṁ nisinno therena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā theraṁ gihibhogena[8] pañcakāmaguṇehi nimantento „bhante Ānanda, mama gehe pahūtaṁ saviññāṇakaaviññāṇakaratanaṁ, idaṁ majjhe bhinditvā tuyhaṁ dammi, ehi ubho agāraṁ ajjhāvasāmā[9]“ 'ti. Thero tassa kāmesu ādīnavaṁ kathetvā uṭṭhāyâsanā vihāraṁ gantvā „diṭṭho te Ānanda Rojo“ ti Satthārā pucchito „āma bhante“ ti vatvā „kim assa kathesîti“ vutte „bhante maṁ Rojo gharāvāsena nimantesi, ath' assâhaṁ gharāvāse c' eva kāmaguṇesu ca ādīnavaṁ kathesin“ ti. Satthā „na kho Ānanda Rojo Mallo idān' eva pabbajite gharāvāsena nimantesi[10], pubbe pi nimantesi[10] yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari: 15 20 25

[1] Ck Cs -to. [2] Bi Bp jāto. [3] so Bp; Ck Cs ahaṁ ca asitābhuyā ti, Bi ahaṁ asītābhu. [4] Bi dhammade-. [5] Bi asītābhūjātakaṁ catutthaṁ. [6] Ck gihī-. [7] Bi adds tassa. [8] Ck Cs gihī-. [9] Bi ajhāvasissāmā. [10] Bi -teti.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto aññatarasmiṁ nigamagāme[1] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese[2] ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya[3] Bārāṇasiṁ patvā rājuy-
5 yāne vasitvā punadivase Bārāṇasiṁ pāvisi. Ath' assa Bārāṇasīseṭṭhi[4] cāravihāre[5] pasīditvā gehaṁ netvā bhojetvā uyyāne vasanatthāya paṭiññaṁ gahetvā taṁ paṭijagganto[6] uyyāne vasāpesi. Te aññamaññaṁ uppannasinehā ahesuṁ. Ath' ekadivasaṁ Bārāṇasīseṭṭhi[4] Bodhisatte pemavissāsavasena evaṁ cintesi:
10 „pabbajjā nāma dukkhā, mama sahāyaṁ[7] Vacchanakhaṁ paribbājakaṁ uppabbājetvā sabbaṁ vibhavaṁ majjhe bhinditvā tassa datvā dve pi samaggavāsaṁ vasissāmā“ 'ti so ekadivasaṁ bhattakiccapariyosāne tena saddhiṁ madhurapaṭisanthāraṁ katvā „bhante Vacchanakha, pabbajjā nāma dukkhā,
15 sukho gharāvāso, ehi ubho samaggā kāme paribhuñjamānā vasāmā“ 'ti vatvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Sukhā gharā Vacchanakha sahiraññā sabhojanā
yattha bhutvā ca pītvā ca sayeyyātha anussuko[8] ti. 168.

Tattha sahiraññā ti sattaratanasampannā, sabhojanā ti bahukhādanīya-
20 bhojanīyā[9], yattha bhutvā ca pītvā cā 'ti yesu sahiraññasabhojanesu gharesu nānaggarasāni bhojanāni paribhuñjitvā nānāpānāni ca pivitvā[10], sayeyyātha anussuko[8] ti yesu alaṁkate[11] sirisayanapiṭṭhe anussuko[8] hutvā sayeyyāsi, tena[12] gharā nāma ativiya sukhā ti.

Ath' assa[13] sutvā Bodhisatto „mahāseṭṭhi, tvaṁ aññāṇa-
25 tāya kāmagiddho hutvā gharāvāsassa guṇaṁ[14] pabbajjāya ca aguṇaṁ kathesi, gharāvāsassa te aguṇaṁ kathessāmi, suṇāhi dānîti“ vatvā dutiyaṁ gātham āha:

[1] Bi omits nigama. [2] Bi -ppadese. [3] Bi loṇampilapaṭivesanatthāya [4] Ck Cs -si-. [5] Bi ācāra-, Bp iriyāpathe [6] Ck -ggento [7] Ck -ya, Cs -ya corr. to -yaṁ. [8] Bi -ssukko. [9] Ck Bi -niyabhojaniyā, Cs -niyabhojaniyā corr. to -nīyabhojanīyā. [10] Ck pītvā. [11] Bi -tesu, Cs adds sirikate. [12] Bi tenassa. [13] Bi adds vacanaṁ. [14] Bi adds kathesi.

2. Gharā nânīhamānassa[1] gharā nâbhaṇato musā
gharā nādinnadaṇḍassa paresaṁ anikubbato,
evaṁ chiddaṁ durabhibhavaṁ ko gharaṁ paṭipajjatîti. 169.

Tattha gharā nānīhamānassā[2] ti niccakālaṁ kasigorakkhādikaraṇena[3] anīhamānassa avāyamantassa gharā nāma n' atthi, gharāvāso[4] na[5] patiṭṭhā[6] ti attho, gharā nābhaṇato musā ti khettavatthuhiraññasuvaṇṇādīnaṁ[7] atthāya amusā bhaṇato pi gharā nāma n' atthi, gharā nādinnadaṇḍassa paresaṁ anikubbato ti naādinnadaṇḍassâpi[8] agahitadaṇḍassa nikkhittadaṇḍassa paresaṁ anikubbato gharā nāma n' atthi, yo pana ādinnadaṇḍo[9] hutvā paresaṁ dāsakammakarādīnaṁ tasmiṁ tasmiṁ aparādhe aparādhānurūpaṁ vadhabandhanacchedanatāḷanādivasena karoti tass' eva gharāvāso saṇṭhahatîti attho, evaṁ chiddaṁ durabhibhavaṁ ko gharaṁ paṭipajjatîti taṁ dāni evaṁ etesaṁ kuhanādīnaṁ[10] akaraṇe sati taya tāya[11] parihāniyā chiddaṁ[12] karaṇe pi sati niccam eva kātabbato durabhisambhavaṁ durārādhanīyaṁ[13] niccaṁ karontassâpi vā[14] durabhisambhavam eva[15] duppūraṁ gharāvāsaṁ ahaṁ nipparitasso[16] hutvā ajjhāvasissāmîti ko gharaṁ paṭipajjatîti[17].

Evaṁ Mahāsatto gharāvāsassa dosaṁ kathetvā uyyānam eva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Bārāṇasīseṭṭhi[18] Rojo Mallo ahosi, Vacchanakhaparibbājako pana aham evā" 'ti. Vacchanakhajātakaṁ[19].

6. Bakajātaka.

Bhaddako vatayaṁ[20] pakkhîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakaṁ ārabbha kathesi. Taṁ hi Satthā ānetvā dassitaṁ[21] disvā „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa kuhako yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

[1] all three MSS. nāniha-. [2] Ck Bi nāniha. [3] Bi -kāṇena. [4] Ck -vāsa. [5] Bi pana. [6] Ck patiṭṭhāsī, Cs patiṭṭhāsī corr. to patiṭṭhasī. [7] Ck -suvaññādīnaṁ, Cs -suvaññādinaṁ corr. to -suvaṇṇādinaṁ, Bi -suvaṇṇadini. [8] so Bp; Ck naadi-, Cs nadi- corr. to naadi-, Bi naadinnanassāpi. [9] Ck Cs adinna-. [10] Cs kuhanā- corr. to kuhaṇā-, Bi īhanā-, Bp katahananādīnaṁ. [11] Ck Bi only one tāya. [12] Ck Cs chidda, Bi chinna, Bp chinnaṁ. [13] Ck -niyaṁ, Bi durabhavaniyaṁ, Bp dūrabhāvaniyā. [14] Bp omits vā, Bi taṁ. [15] Bi adds evaṁ. [16] Bi Bp nippuritavāso. [17] Ck Cs -pajjissatīti. [18] Ck Cs -si. [19] Bi adds pañcamaṁ. [20] Bi-toyaṁ. [21] Bi dassī-.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[1] ekasmiṁ sare maccho hutvā mahāparivāro vasi[2]. Ath' eko bako „macche khādissāmîti" sarassa āsannaṭṭhāne sīsaṁ pātetvā pakkhe pasāretvā mandaṁ 5 mandaṁ[3] macche olokento aṭṭhāsi tesaṁ pamādaṁ āgamayamāno. Tasmiṁ khaṇe Bodhisatto macchagaṇaparivuto gocaraṁ gaṇhanto taṁ ṭhānaṁ pāpuṇi. Macchagaṇo taṁ bakaṁ passitvā pathamaṁ gātham āha:

1. Bhaddako vat' ayaṁ[4] pakkhī dijo kumudasannibho,
10 vūpasantehi pakkhehi mandamando va jhāyatîti. 170.

Tattha mandamando va jhāyatîti abalabalo[5] viya hutvā kiñci ajānanto viya ekako va jhāyatîti.

Atha naṁ Bodhisatto oloketvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Nâssa sīlaṁ vijānātha, anaññāya pasaṁsatha,
15 amhe dijo na pāleti, tena pakkhī na phandatîti. 171.

Tattha anaññāyā 'ti ajānitvā, amhe dijo na pāletîti esa dijo amhe na rakkhati na gopāyati, kataraṁ nu kho etena kabalaṁ karissāmîti upadhāreti, tena pakkhī na phandatîti ten' esa sakuṇo na phandati na calatîti.

Evaṁ vutte macchagaṇo udakaṁ khobhetvā[6] bakaṁ pa-
20 lāpesi.

Satthā imaṁ desanaṁ[7] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā bako kuhako ahosi, maccharājā pana aham evā" 'ti. Bakajātakaṁ[6].

7. Sāketajātaka.

Ko nu kho bhagavā hetū 'ti. Idaṁ Satthā Sāketaṁ
25 upanissāya viharanto Sāketaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ[9] pan' ettha atītam pi paccuppannam pi heṭṭhā Ekanipāte kathitam eva.

[1] Bⁱ -ppadese. [2] Cᵏ vasī. [3] Bⁱ mandamando. [4] Bⁱ vatāyaṁ. [5] Bⁱ aphalaphalo. [6] Cˢ khobhetvā, Bⁱ khotetvā. [7] Bⁱ ahammadesanaṁ. [6] Bⁱ ekajātakaṁ chaṭṭhaṁ. 7. Cfr. supra vol. I p. 308. [9] Bⁱ vatthu.

Tathāgatassa pana vihāraṁ gatakāle bhikkhu „sineho nām' esa bhante kathaṁ patiṭṭhātîti[1]“ pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Ko nu kho bhagavā hetu ekacce idha puggale
atīva hadayaṁ nibbāti[2] cittaṁ câpi[3] pasīdatîti. 172. 5

Tass' attho: ko nu kho hetu yena idh' ekacce puggale diṭṭhamatte yeva hadayaṁ ativiya nibbāyati[4] suvāsitassa[5] udakassa[6] ghaṭasahassena parisittaṁ viya sītalaṁ hoti, ekacce na nibbāti[7], ekacce[8] diṭṭhamatte yeva cittaṁ[9] pasīdati muduṁ[10] hoti pemavasena allīyati, ekacce na allīyatîti.

Atha nesaṁ Satthā pemakāraṇaṁ dassento dutiyaṁ gātham āha: 10

2. Pubbe va[11] sannivāsena paccuppannahitena vā
evaṁ[12] taṁ jāyate pemaṁ uppalaṁ va yathodake ti. 173.

Tass' attho: bhikkhave pemaṁ nām' etaṁ dvīhi kāraṇehi jāyati purimabhave mātā vā pitā vā dhītā vā putto vā[13] bhātā[14] vā bhaginī[15] vā pati vā[16] bhariyā vā sahāyo vā mitto vā hutvā yo yena saddhiṁ ekaṭṭhāne vutthapubbo[17] 15 tassa iminā pubbeva[18] sannivāsena va[19] bhavantare anubandhanto so[20] sineho na vijahati, imasmiṁ attabhāve katena paccuppannahitena vā evaṁ[21] taṁ jāyate pemaṁ, imehi dvīhi[22] taṁ[23] pemaṁ nāma[24] jāyati, yathā kiṁ: uppalaṁ va yathodake ti vakārassa rassattaṁ kataṁ[25] samuccayatthe c' esa[26] vutto, tasmā uppalañ ca sesañ ca[27] jalajapupphaṁ yathā udake jāyamānaṁ dve kāraṇāni[28] 20 nissāya jāyati udakañ c' eva kalalañ ca tathā etehi dvīhi[29] kāraṇehi pemaṁ jāyatîti[30] evam ettha attho daṭṭhabbo.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca ime va[31] dve janā ahesuṁ, putto pana aham evā“ 'ti. Sāketajātakaṁ[32]. 25

[1] Bi patinṭhatīti. [2] Ck nibbāni, Bi nippāti. [3] Cs cittaṁ vāpi, Bi vittañ cāpi. [4] Bi nibbātī, Bp nibbāti. [5] so Bp; Ck Cs sukhāsitassa, Bi suvāsītassa. [6] Cs udassa. [7] Bi nibbānī, Bp nippāti. [8] Cs adds va. [9] Bi vittaṁ [10] Bi mudukaṁ. [11] so Bi Bp; Ck pubbena, Cs pubbena corr. to pubbe va. [12] Cs evan [13] Bi puttā vā dhītā vā. [14] Bi bhātaro. [15] Cs Bi bhagini, Ck bhaginī. [16] Ck omits pati vā, Bi patini vā. [17] Ck Bi vutta-, Cs vutta- corr. to vuttha. [18] Bi puppena. Bp puppe. [19] Cs -seneva. [20] Bi pi. [21] Bi evan. [22] Cs dvihi, Bi dīhi. [23] Bi omits taṁ. [24] Bi omits nāma. [25] Bi kathaṁ, Cs kathaṁ corr. to kataṁ. [26] Ck ceva, Cs cevasa corr. to cesa. [27] Bi yesañ ca, Cs sesa. [28] Bi kāraṇe. [29] Cs dvihi. [30] Bi jāyati. [31] Bi omits va. [32] Bi adds sattamaṁ.

8. Ekapadajātaka.

Iṁgha[1] ekapadaṁ tātā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuṭumbikaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthi-vāsiko kir' esa kuṭumbiko. Ath' assa ekadivasaṁ aṁke nisinno putto atthassa[2]
5 dvāraṁ nāma pañhaṁ pucchi. So „buddhavisayo esa pañho, na naṁ añño kathetuṁ sakkhissatîti" puttaṁ gahetvā Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā „bhante, ayam me[3] dārako ūrumhi nisinno atthassa dvāraṁ[4] pañhaṁ pucchi, ahaṁ[5] taṁ ajānanto idhâgato, kathetha bhante imaṁ pañhan" ti. Satthā „na kho upāsaka ayaṁ dārako
10 idān' eva atthagavesako pubbe pi atthagavesako va hutvā imaṁ pañhaṁ paṇḍite pucchi, porāṇakapaṇḍitâpi 'ssa kathesuṁ, bhavasaṁkhepagatattā pana na sallakkhesîti" vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena
15 seṭṭhiṭṭhānaṁ labhi. Ath' assa putto daharo[6] kumāro ūrumhi nisīditvā „tāta mayhaṁ ekapadaṁ anekatthanissitaṁ ekaṁ[7] kāraṇaṁ kathethā" 'ti pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Iṁgha ekapadaṁ tāta anekatthapadanissitaṁ
kiñci saṁgāhikaṁ brūsi[8] yen' atthe sādhayemase ti. 174.

20 Tattha iṁghā 'ti yācanatthe codanatthe vā nipāto, ekapadan ti ekaṁ kāraṇapadaṁ ekaṁ kāraṇūpasaṁhitaṁ vā vyañjanapadaṁ[9], anekatthapadanissitan ti anekāni atthapadāni kāraṇapadāni nissitaṁ, kiñci saṁgāhikaṁ brūsîti[10] kiñci ekaṁ bahunnaṁ padānaṁ saṁgāhikaṁ brūhi[11], ayam eva vā pāṭho, yenatthe sādhayemase ti yena kena padena anekatthanissitena
25 mayaṁ[12] attano vaḍḍhiṁ[13] sādheyyāma tam me[14] kathehîti pucchi[15].

Ath' assa pitā kathento dutiyaṁ gātham āha:

2. Dakkheyyekapadaṁ[16] tāta anekatthapadanissitaṁ
tañ[17] ca sīlena saṁyuttaṁ khantiyā upapāditaṁ
alaṁ mitte sukhāpetuṁ amittānaṁ dukhāya cā 'ti. 175.

---

[1] Bi iṅgha. [2] so Ck Bp; Cs Bi athassa. [3] Bi ayaṁme, Cs ayameva. [4] so Bp; Ck atthaṁssa dvāraṁ, Cs athassa dvāraṁ, Bi athassa dvāra. [5] Cs Bi ahan. [6] Bi -ra. [7] Bi etaṁ. [8] Cs Bi Bp brūhi. [9] Bi byañjana-. [10] Bi brūhiciti, Bp brūhiti, Cs brūsiti. [11] Ck brūsi. [12] Bi mayhaṁ. [13] Bi vuḍḍhi. [14] Bi omits tam me. [15] Bi pucchati [16] Ck Cs -dan. [17] Ck nañ.

Tattha dakkheyyekapadan ti dakkheyyaekapadaṁ, dakkheyyaṁ nāma lābhuppādakassa jeṭṭhakassa[1] kusalassa ñāṇasampayuttaṁ[2] viriyaṁ, anekatthapadanissitan ti evaṁ vuttappakāraṁ viriyaṁ anekehi atthapadehi nissitaṁ, katarehîti sīlādīhi, ten' eva tañ ca sīlena saṁyuttan[3] ti ādim āha, tass' attho: tañ ca pan' etaṁ viriyaṁ ācārasīlasampayuttaṁ adhivāsanakhantiyā upetaṁ mitte sukhāpetuṁ amittānañ ca dukkhāya alaṁ samatthaṁ, ko hi nāma lābhuppādañāṇasampayuttakusalaviriyasamannāgato[4] ācārakhantisampanno mitte sukhāpetuṁ āmitte vā dukkhāpetuṁ na sakkotîti[5]. 5

Evaṁ Bodhisatto puttassa pañhaṁ kathesi. So pi pitu kathitanayen' eva attano atthaṁ sādhetvā yathākammaṁ gato. 10

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne pitāputtā sotāpattiphale patiṭṭhitā) „Tadā putto ayam eva ahosi, Bārāṇasīseṭṭhi[6] pana aham evā" 'ti. Ekapadajātakaṁ[7].

9. Haritamātajātaka. 15

Asīvisaṁ mamaṁ[8] santan ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Ajātasattuṁ ārabbha kathesi. Kosalarājassa hi[9] pitā Mahākosalo Bimbisārarañño dhītaraṁ dadamāno dhītu nahānamūlaṁ Kāsigāmakaṁ[10] nāma adāsi. Sā Ajātasattunā pitughātakamme kate rañño sinehena nacirass' eva[11] kālam akāsi. Ajātasattumātari kālakatāya[12] 20 pi taṁ gāmaṁ bhuñjat' eva Kosalarājā, „pitughātakassa corassa mama kulasantakaṁ gāmaṁ na dassāmîti" tena saddhiṁ yujjhati. Kadāci mātulassa jayo hoti kadāci bhāgineyyassa. Yadā pana Ajātasattu jināti tadā[13] rathe dhajaṁ ussāpetvā mahantena yasena nagaraṁ pavisati, yadā pana parājīyati tadā domanassappatto kañci[14] ajānāpetvā 25 va pavisati. Ath' ekadivasaṁ bhikkhū[15] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ[16]: „āvuso Ajātasattu mātulaṁ jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotîti[17]". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave

[1] B[i] B[p] chekassa. [2] C[s] -yutta. [3] C[k] C[s] sampayuttan [4] C[s] -yuttaṁ-, B[i] dakañāṇasampayuttaṁ- [5] C[k] sakkontīti, C[s] sakkontīti corr. to sakkotīti. [6] C[k] C[s] -si. [7] B[i] adds aṭhamaṁ. [8] C[k] C[s] mama, B[i] maṁ si, B[p] pi maṁ. [9] B[i] omits hi. [10] B[i] kāsakagā-. [11] B[i] cirasseva, C[s] cirasseva corr. to nacirasseva [12] B[i] kālaṅkatāya. [13] B[i] adds sopanassapatto (for soma-). [14] B[i] kinci, C[s] kiñci corr. to kañci. [15] B[i] bhikkhu, C[k] C[s] omit bhikkhū. [16] B[i] samuṭhasuṁ. [17] B[i] omits hotī.

etarahi kathāya sannisinnā" 'ti pucchitvā „imāya nāmā 'ti vutte „na bhikkhave idāni pubbe p' esa jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotîti[1]" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente
5 Bodhisatto nīlamaṇḍukayoniyaṁ nibbatti. Tadā manussā nadīkandarādīsu[2] tattha[3] tattha macchagaṇhanatthāya[4] kumināni oḍḍesuṁ. Ekasmiṁ kumine bahū[5] macchā pavisiṁsu. Ath' eko udakāsīviso[6] macche khādanto taṁ kuminaṁ pāvisi. Bahumacchā ekato hutvā taṁ khādantā ekalohitaṁ[7] akaṁsu.
10 So paṭisaraṇaṁ apassanto maraṇabhayatajjito kuminamukhena nikkhamitvā vedanāmatto[8] udakapariyante nipajji. Nīlamaṇḍuko pi tasmiṁ khaṇe uppatitvā kuminamūlamatthake nipanno hoti. Āsīviso[9] vinicchayaṭṭhānaṁ alabhanto tattha[10] nipannaṁ[11] disvā „samma[12] nīlamaṇḍuka imesaṁ macchānaṁ[13] kiriyā ruc-
15 cati tuyhan" ti pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Āsīvisaṁ[14] mamaṁ[15] santaṁ [6] paviṭṭhaṁ kuminâmukhaṁ
ruccate haritāmātā[17] yaṁ maṁ khādanti macchakā ti. 176.

Tattha āsīvisaṁ mama[18] santan ti maṁ āgatavisaṁ[19] samānaṁ, ruccate haritāmātā yaṁ maṁ khādanti macchakā ti[20] etaṁ[21] tava[22]
20 ruccati haritamaṇḍukaputtā 'ti vadati.

Atha naṁ haritamaṇḍuko „āma samma ruccati, kiṁkāraṇā: sace tvaṁ hi tava padesaṁ āgate macche khādasi[23] macchâpi

[1] C[k] hoti, C[s] hoti corr. to hotîti. [2] C[k] nadīkandarādīsu, C[s] nadikandarādisu, B[i] nadīkandantādīsu. [3] B[i] vatthu. [4] C[k] macchā-, C[s] macchaṁ gaṇhanatthāya corr. to macchagaṇhaṇatthāya, B[i] macchagaṇattāya. [5] C[s] bahuṁ corr. to bahu, B[i] bahu. [6] C[s] B[i] -si-. [7] B[i] ekaṁ-. [8] C[k] vedanāmatto corr. to- mahanto, B[i] vedanāpatto, B[p] -nappatto. [9] C[s] āsiviso, B[i] āsivinesā. [10] B[i] omits tattha. [11] B[i] nipannakā. [12] B[i] ampa. [13] B[i] maccānaṁ, C[s] maccānaṁ corr. to macchānaṁ. [14] C[k] -sa, C[s] āsivisa corr. to āsīvisaṁ, B[i] āsīvisam. [15] C[s] mmaṁ corr. to mamaṁ, B[i] pasi, B[p] pimaṁ. [16] B[i] santi. [17] B[i] paharitā-, C[s] bharitā-. [18] B[i] pisī, C[s] mamaṁ. [19] B[i] sa. [20] C[k] C[s] omit ti. [21] B[i] omits etaṁ. [22] so B[i] B[p]; C[k] tāva, C[s] tava corr. to tāva. [23] B[i] khādati, C[s] khādati corr. to -si.

attano padesaṁ āgataṁ taṁ khādanti, attano attano[1] visaye padese gocarabhūmiyaṁ[2] abalavā nāma n' atthîti" vatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Vilumpat' eva puriso yāv' assa upakappati,
yadā c' aññe vilumpanti[3] so vilutto vilumpatîti. 177.

Tattha vilumpateva yāvassa upakappatîti yāva[4] purisassa issariyaṁ upakappati ijjhati[5] pavattati tāva so aññaṁ vilumpati yeva, yāva so upakappatîti pi pāṭho, yattakaṁ kālaṁ so puriso sakkoti vilumpituṁ ti attho, yadā c' aññe vilumpantîti yadā ca[6] aññe issarā hutvā vilumpanti[7], so vilutto vilumpatîti atha so vilumpako aññehi[8] vilumpati, vilumpate ti pi pāṭho, ayam ev' attho[9], vilumpanaṁti[10] paṭhanti, tass' attho na[11] sameti, evaṁ vilumpako puna vilumpaṁ pāpuṇātîti

Bodhisattena atte vinicchite udakāsīvisassa dubbalabhāvaṁ ñatvā „paccāmittaṁ gaṇhissāmā[12]" 'ti macchagaṇā kuṇinamukhā nikkhamitvā tatth' eva jīvitakkhayaṁ pāpetvā pakkāmuṁ[13].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā udakāsīviso[14] Ajātasattu ahosi, nīlamaṇḍuko pana aham evā" 'ti. Haritamātajātakaṁ[15].

10. Mahāpiṅgalajātaka.

Sabbo jano ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Devadatte[16] Satthari āghātaṁ[17] bandhitvā navamāsaccayena Jetavanadvārakoṭṭhake[18] paṭhaviyaṁ[19] nimugge Jetavanavāsinc ca sakalaraṭṭhavāsino ca „Buddhapaṭikaṇṭako[20] Devadatto paṭhaviyā[21] gilito, nihatapaccāmitto dāni[22] Sammāsambuddho jāto" ti

[1] Bi only one attano. [2] Ck Cs gocarabhūmiṁ, Bi gocaraṁbhumiyaṁ. [3] Ck -penti, Cs viḷumpenti, Bi vilampanti, Bp viluppanti. [4] Bi adds assa [5] Bi icchati. [6] Ck Cs omit ca [7] Ck -tīti, Cs viḷumpantīti. [8] Bi attesa hi. [9] Bi ayam etta attho. [10] Ck vilumpanaṁ tīti, Cs viḷumpanaṁtiti pi, Bi vilumpatīti, Bp vilappati twice. [11] Ck va, Cs va corr. to na. [12] Bi -mi. [13] Bi pakkamuṁ. [14] Cs Bi -si-. [15] Bi -mātu- and adds navamaṁ, Bp haritamaṇḍukajā-. [16] Ck Cs -tto. [17] Bi -taṁ. [18] Ck Cs -koddhake. [19] Bi pathavīyaṁ. [20] Bi -kaṇḍako. [21] Bi pathavīyā. [22] Bi idāni.

tuṭṭhapahaṭṭhā ahesuṁ. Tesaṁ sutvā paramparāghosena[1] sakala-Jambudīpa-vāsino yakkhabhūtadevagaṇā ca tuṭṭhapahaṭṭhā evam eva ahesuṁ. Ath' ekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ[2]: „āvuso, Devadatte paṭhaviyaṁ nimugge[3] 'Buddhapaṭikaṇṭako[4] Devadatto[5] paṭhaviyā[6] gilito'[7] ti[8] mahājano attamano jāto" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Devadatte[9] mate mahājano[10] tussati c' eva hasati ca, pubbe pi tussati c' eva hasati cā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Mahāpiṅgalo nāma rājā adhammena visamena rajjaṁ kāresi, chandādivasena pāpakammāni karonto daṇḍabalijaṅghakahāpaṇādigahaṇena ucchuyante ucchuṁ viya janaṁ[11] pīḷesi kakkhaḷo[12] pharuso sāhasiko, paresu anuddayamattam pi nām' assa n' atthi, gehe itthīnam pi puttadhītānam pi amaccabrāhmaṇagahapatiādīnam[13] pi appiyo amanāpo, akkhimhi patitarajaṁ[14] viya bhattapiṇḍe sakkharā viya paṇhiṁ vijjhitvā paviṭṭhakaṇṭako[15] viya ca ahosi. Tadā Bodhisatto Mahāpiṅgalassa putto hutvā nibbatti. Mahāpiṅgalo dīgharattaṁ rajjaṁ kāretvā kālam akāsi. Tasmiṁ kālakate[16] sakala-Bārāṇasī-vāsino[17] haṭṭhatuṭṭhā mahāhasitaṁ hasitvā dārūnaṁ[18] sakaṭasahassena Mahāpiṅgalaṁ jhāpetvā anekehi ghaṭasahassehi āḷāhanaṁ[19] nibbāpetvā Bodhisattaṁ rajje abhisiñcitvā „dhammiko no rājā laddho" ti haṭṭhatuṭṭhā nagare ussavabheriṁ[20] carāpetvā samussitadhajapaṭākaṁ[21] naṁ[22] nagaraṁ alaṁkaritvā dvāre dvāre[23] maṇḍapaṁ kāretvā vippakiṇṇalājakusumamaṇḍitatalesu alaṁkatamaṇḍapesu nisīditvā khādiṁsu c' eva piviṁsu[24] ca. Bodhisatto pi alaṁkatamahātale samussitasetacchattassa

[1] B^i paraṁpara-. [2] B^i samuṭha-. [3] so B^p; C^k C^s B^i devadatto - - -gge. [4] C^k C^s -kaṇṭake. B^i -kaṇḍako. [5] C^k C^s -tte. [6] B^i pathavīyā. [7] C^k C^s -te. [8] C^k C^s omit ti. [9] B^i -tto [10] C^k -ne, C^s -ne corr. to -no. [11] B^i mahājanaṁ. [12] C^s B^i -lo, B^i adds dārako. [13] C^s -ādinam, B^i -patikādinaṁ. [14] C^k C^s patitaṁ- [15] B^i paviṭhakaṇḍako. [16] B^i kālaṅkate. [17] C^k C^s -si-. [18] C^s dārūṇaṁ corr. to dārūnaṁ. [19] C^k C^s ālā- [20] B^i ussavaṁbheri. [21] so B^i B^p; C^k C^s -paṭākā. [22] B^i B^p omit naṁ [23] B^i only one dvāre. [24] so B^p; C^k pivisuṁ, C^s pivisuñ, B^i pivisu.

pallaṁkavarassa majjhe mahāyasaṁ anubhavanto nisīdi, amaccā ca brāhmaṇagahapatiraṭṭhikadovārikādayo ca rājānaṁ parivāretvā aṭṭhaṁsu. Ath' eko dovāriko nāma avidūre[1] ṭhatvā assasanto passasanto parodi. Bodhisatto taṁ disvā „samma dovārika, mama pitari kālakate[2] sabbe tuṭṭhapahaṭṭhā ussavaṁ kīḷantā vicaranti, tvaṁ parodamāno ṭhito, kin nu kho mama pitā tav' eva piyo ahosi manāpo“ ti pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Sabbo jano hiṁsito Piṅgalena, (Cfr. Dhp. p. 149.)
tasmiṁ mate paccayaṁ[3] vedayanti,
piyo nu te āsi akaṇhanetto[4],
kasmā nu tvaṁ rodasi dvārapālā 'ti. 178.

Tattha hiṁsito ti nānappakārehi daṇḍabaliādīhi pīḷito, Piṅgalenā 'ti piṅgalakkhena, tassa kira dve pi akkhīni nibbiṭṭhapiṅgalāni[5] biḷālakkhivaṇṇāni[6] ahesuṁ, ten' ev' assa Piṅgalo ti nāmaṁ akaṁsu, paccayaṁ[7] vedayantîti pītiyo pavedayanti, akaṇhanetto[8] ti piṅgalanetto, kasmā nu tvan ti kena nu[9] kāraṇena tvaṁ rodasi Aṭṭhakathāyaṁ[10] pana kasmā tuvan[11] ti pāṭho

So tassa vacanaṁ sutvā „nâhaṁ 'Mahāpiṅgalo mato' ti sokena[12] rodāmi, sīsam assa me sukhaṁ[13] jātaṁ, Piṅgalarājā hi pāsādā orohanto[14] cârohanto[15] ca kammāramuṭṭhikāya hananto[16] viya mayhaṁ sīse aṭṭhaṭṭha[17] khaṭake deti, so paralokaṁ gantvâpi[18] mama sīse dadamāno viya nirayapālānaṁ pi Yamassa[19] sīse khaṭake dassati, atha naṁ[20] te 'ativiya amhe bādhatîti' puna idh' eva ānetvā vissajjeyyuṁ, atha me so puna pi[21] sīse khaṭake dadeyyā 'ti bhayenâhaṁ rodāmîti“ imam atthaṁ pakāsento dutiyaṁ gātham āha:

[1] Bi nātidūre. [2] Bi kālaṅkate [3] Cs Bi paccayā. [4] so Bp; Ck akaṇṇa-, Cs akaṇṇa- corr. to akaṇha-, Bi aṇḍanetto. [5] Bi nibbiddha-. [6] Cs bilāla-, Bi piḷāla-. [7] Bi paccayā. [8] so Bi Bp; Ck Cs akaṇṇa-. [9] Bi adds kho [10] Ck Cs -yam, Bi -ya. [11] Cs tucan, Ck tun. [12] Bi omits sokena. [13] Bi sisassa me sukha. [14] Bi otaranto. [15] Bi ārohanto. Cs has added cāro-. [16] Ck haṇanto, Bi pāharaṇto. [17] Ck aṭṭha aṭṭha. [18] Bi omits pi. [19] Bi yamassāpī. [20] Ck nan, Cs san corr. to nan. [21] Bi omits pi.

2. Na me piyo āsi akaṇhanetto[1],
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato hiṁseyya maccurājaṁ,
so hiṁsito āneyya puna idhā 'ti. 179.

5 Atha naṁ Bodhisatto „so rājā dārūnaṁ vāhasahassena[2] daḍḍho, udakaghaṭasatehi sittā sâpi 'ssa āḷāhanabhūmi[3] samantato khatā[4], pakatiyā ca paralokaṁ gatā nāma aññatragativasā[5] puna ten' eva sarīrena na[6] āgacchanti[7], mā tvaṁ bhāyîti" taṁ samassāsento imaṁ gātham āha:

10 Daḍḍho vāhasahassehi sitto ghaṭasatehi so,
parikkhatā ca[8] sā bhūmi, mā bhāyi nâgamissatîti.

Tato paṭṭhāya dovāriko assāsaṁ paṭilabhi. Bodhisatto dhammena rajjaṁ kāretvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

15 Satthā imaṁ desanaṁ[9] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Piṅgalo[10] Devadatto ahosi, putto pana aham evā" 'ti. Mahāpiṅgalajātakaṁ[11]. Upāhanavaggo navamo.

10. SIGĀLAVAGGA.

1. Sabbadāṭhajātaka.

20 Sigālo mānatthaddho ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Devadatto Ajātasattuṁ pasādetvā[12] uppāditalābhasakkāraṁ ciraṭṭhitikaṁ kātuṁ nâsakkhi. Nālāgiripayojane[13] paṭihāriyassa diṭṭhakālato paṭṭhāya tassa so lābhasak-

[1] so B^p; C^k C^s akaṇṇa, B^i akuṇhanto. [2] B^i vāhasakaṭasahassena. [3] C^k āḷāhanabhūmī, C^s ālāhana-. [4] so C^k C^s; B^i saṅkhatā, B^p khaṇati. [5] B^i aññattagatocaso. [6] C^k omits na. [7] C^s āgacchati corr. to nāgacchaṁ ti. [8] so B^p; C^k C^s parikkhitā ca, B^i sarikkhatāva. [9] B^i dhammade-. [10] B^i Mahāpiṅgalo [11] B^i adds dasamaṁ. [12] B^i paharetvā. [13] B^i B^p nāḷāgiri.

kāro antaradhāyi. Ath' ekadivasaṁ bhikkhū[1] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Devadatto lābhasakkāraṁ uppādetvā ciraṭṭhitikaṁ kātuṁ nâsakkhîti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ 'ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano uppannaṁ[2] lābhasakkāraṁ antaradhāpesi, pubbe pi antaradhāpesi[3] yevā[4]“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi tiṇṇaṁ vedānaṁ aṭṭhārasannaṁ[5] sippānaṁ[6] pāraṁ[7] gato. So paṭhavījayamantaṁ[8] nāma jānāti, paṭhavījayamanto[8] ti āvajjanamanto[9] vuccati. Ath' ekadivasaṁ **Bodhisatto** „taṁ mantaṁ sajjhāyissāmîti“ ekasmiṁ aṅgaṇaṭṭhāne piṭṭhipāsāṇe nisīditvā sajjhāyam akāsi. Taṁ kira mantaṁ aññaṁ[10] vidhirahitaṁ sāvetuṁ[11] na sakkā, tasmā naṁ[12] so tathārūpe ṭhāne sajjhāyati. Ath' assa sajjhāyakaraṇakāle eko sigālo ekasmiṁ bile nipanno taṁ mantaṁ sutvā va paguṇam akāsi, so kira antarātīte attabhāve paguṇapaṭhavījayamanto[13] eko brāhmaṇo ahosi. Bodhisatto[13] sajjhāyaṁ katvā uṭṭhāya „paguṇo vata me ayaṁ manto“ ti āha. Sigālo bilā nikkhamitvā „ambho brāhmaṇa, ayaṁ manto tayâpi mam' eva paguṇataro[14]“ ti vatvā palāyi. Bodhisatto „ayaṁ sigālo mahantaṁ akusalaṁ karissatîti, gaṇhatha gaṇhathā[15]“ 'ti thokaṁ anubandhi. Sigālo palāyitvā araññaṁ pāvisi. So gantvā ekaṁ sigāliṁ thokaṁ sarīre ḍasi[16] „kiṁ sāmîti“ ca vutte „mayhaṁ jānāsi na jānāsîti“ āha. Sā „ajānāmîti[17]“ sampaṭicchi. So paṭhavījayamantaṁ[8] parivattetvā anekāni sigālasatāni āṇāpetvā[18] sabbe pi hatthiassasīhavyagghasūkaramigādayo[19] catuppade attano san-

[1] C^k C^s omit bhikkhū, B^i bhikkhu [2] B^i -nna [3] B^i antarathāpeti [4] B^i omits yevā. [5] C^k C^s -rasañca. [6] B^i sippāni. [7] B^i pārañ. [8] C^k C^s paṭhavi-, B^i pathavī- [9] B^i āvaṭṭana-. [10] B^i añña. [11] B^i sādhetuṁ. [12] C^k C^s B^i na, B^p omits naṁ. [13] B^i so bodhi-. [14] C^k C^s pagunekaro. [15] B^i gaṇha gaṇhā. [16] B^i ḍāmsī. [17] B^i āma jānāmiti. [18] C^s ānā- corr. to āṇā-. [19] B^i -sīhadīpibyaggha-.

tike akāsi, katvā ca pana Sabbadāṭho nāma rājā hutvā ekaṁ sigāliṁ aggamahesiṁ akāsi. Dvinnaṁ hatthīnaṁ[1] piṭṭhe sīho tiṭṭhati, sīhapiṭṭhe Sabbadāṭho sigālo[2] rājā sigāliyā aggamahesiyā saddhiṁ nisīdati, mahanto yaso ahosi. So yasamahantena pamajjitvā mānaṁ uppādetvā „Bārāṇasīrajjaṁ[3] gaṇhissāmîti“ sabbacatuppadaparivuto Bārāṇasiyā avidūraṭṭhānaṁ sampāpuṇi. Parisā dvādasayojanā ahosi. So avidūre ṭhito yeva „rajjaṁ vā detu yuddhaṁ vā“ ti rañño pesesi. Bārāṇasīvāsino[3] bhītatasitā nagaradvārāni pidahitvā aṭṭhaṁsu. Bodhisatto rājānaṁ upasaṁkamitvā „mā bhāyi mahārāja, Sabbadāṭhasigālena saddhiṁ yuddhaṁ mama bhāro, ṭhapetvâpi maṁ añño tena saddhiṁ yujjhituṁ samattho nāma n' atthîti“ so rājānañ ca nāgare ca samassāsetvā „kin ti katvā[4] Sabbadāṭho etaṁ rajjaṁ gahessati, pucchissāmi tāva nan“ ti dvāraṭṭālakaṁ[5] abhirūhitvā[6] „Sabbadāṭha kin ti katvā imaṁ rajjaṁ gaṇhissasîti[7]“ pucchi. „Sīhanādaṁ nadāpetvā mahājanaṁ saddena santāsetvā gaṇhissāmîti“. Bodhisatto „atth' etan“ ti ñatvā aṭṭālakā[8] oruyha „sakaladvādasayojaniya-Bārāṇasīnagara-vāsino[9] kaṇṇacchiddāni māsapiṭṭhena limpantū[10]“ 'ti bheriñ carāpesi. Mahājano bheriyā āṇaṁ sutvā antamaso biḷāle upādāya sabbacatuppadānañ c' eva attano ca kaṇṇacchiddāni yathā parassa saddaṁ sotuṁ na sakkā evaṁ māsapiṭṭhena limpi[11]. Atha naṁ Bodhisatto puna aṭṭālakaṁ[8] abhirūhitvā[12] „Sabbadāṭhā“ 'ti āha. „Kiṁ brāhmaṇā“ 'ti. „Imaṁ rajjaṁ kin ti katvā gaṇhissasîti“. „Sīhanādaṁ nadāpetvā manusse tāsetvā[13] jīvitakkhayaṁ pāpetvā gaṇhissāmîti“. „Sīhanādaṁ nadāpetuṁ na sakkhissasi[14], jātisampannā hi surattahatthapādā kesarasīharājāno tādisassa[15] jarasigālassa āṇaṁ na karissantîti“. Sigālo mānatthaddho

[1] B^i hatthinaṁ [2] B^i siṅgāla. [3] C^k C^s -si-. [4] B^i adds nu kho. [5] C^k C^s dvāraddhā-. [6] B^i -rūyhitvā. [7] C^k C^s gaṇhissatîti, B^i gaṇhissāmîti. [8] C^k C^s addhā-. [9] C^k C^s -yaṁbārāṇasi-, B^i dvārayoniyaṁbārāṇasīnagare-. [10] B^i lañcantu. [11] B^i lañcaṁ. [12] B^i -rūyhitvā. [13] C^s tāsetvā? C^k nāsetvā, B^i omits manusse tāsetvā. [14] B^i nāsakkhissasiti. [15] C^s tādissasa corr. to tādissa.

hutvā „aññe tāva sīhā[1] tiṭṭhantu, yassâhaṁ[2] piṭṭhe nisinno taññ[3] ñeva nadāpessāmîti“ āha. „Tena hi nadāpehi yadi sakkosîti“. So yasmiṁ sīhe nisinno tassa „nadāhîti“ pādena saññaṁ adāsi. Sīho hatthikumbhe mukhaṁ uppīḷetvā tikkhatuṁ appativattiyaṁ[4] sīhanādaṁ nadi. Hatthī[5] santāsappattā[6] hutvā sigālaṁ pādamūle pātetvā pāden' assa sīsaṁ akkamitvā cuṇṇavicuṇṇaṁ akaṁsu. Sabbadāṭho tatth' eva jīvitakkhayaṁ patto. Te pi hatthī[4] sīhanādaṁ sutvā maraṇabhayatajjitā aññamaññaṁ ovijjhitvā tatth' eva jīvitakkhayaṁ pāpuṇiṁsu. Ṭhapetvā sīhe sesâpi[7] migasūkarādayo sasabiḷālapariyosānā sabbe catuppadā tatth' eva jīvitakkhayaṁ pāpuṇiṁsu. Sīhā palāyitvā araññaṃ pavisiṁsu. Dvādasayojaniko[8] maṁsarāsi[9] ahosi. Bodhisatto aṭṭālakā[10] otaritvā nagaradvārāni vivarāpetvā „sabbe attano kaṇṇesu māsapiṭṭhaṁ[11] apanetvā maṁsatthikā[12] maṁsaṁ harantū[13]“ 'ti nagare bheriñ carāpesi. Manussā allamaṁsaṁ khāditvā sesaṁ sukkhāpetvā vallūraṁ akaṁsu. Tasmiṁ kira kāle vallūrakaraṇaṁ[14] udapādîti vadanti.

Satthā imaṁ desanaṁ[15] āharitvā imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakaṁ samodhānesi:

1. Sigālo mānatthaddho va[16] parivārena atthiko
   pāpuṇi[17] mahatiṁ bhūmiṁ rājâsi[18] sabbadāṭhinaṁ. 180.

2. Evam evaṁ[19] manussesu yo hoti parivāravā
   so hi tattha mahā hoti sigālo viya dāṭhinan ti. 181.

Tattha mānatthaddho ti parivāraṁ nissāya uppannena mānena thaddho parivārena atthiko[20] ti uttarim pi parivārena atthiko hutvā, mahatiṁ bhūmin ti mahantaṁ sampattiṁ, rājāsi[18] sabbadāṭhinan[21] ti sabbesaṁ

[1] Bi omits sīhā. [2] Bi tiṭhantassu haṁ. [3] Ck Cs taṁ [4] Bi appaṭi-. [5] all three MSS. hatthi [6] Bi -tto. [7] Bi avasesāpi. [8] Cs -ko corr. to -ke. [9] Bi -rāsī, Ck Cs -rāsiyo. [10] Ck Cs addhā-. [11] Bi -piṭṭhi. [12] Bi maṁsaṭhikā. [13] Bi āharantū. [14] Bi vallurakāraṇaṁ. [15] Bi dhammade-. [16] Ck Cs omit va. [17] Ck -ṇiṁ. [18] Bi rājāpi. [19] Cs evameva, Bi eva. [20] Bi aṭhiko. [21] Ck Cs sabbadāṭhin, Bi sabbadānitthinan.

dāṭhīnaṁ[1] rājā āsi[2], so hi tattha mahā hotîti so parivārasampanno[3] puriso tesu parivāresu mahā nāma hoti, sigālo viya dāṭhinan ti yathā sigālo dāṭhīnaṁ[4] mahā ahosi evaṁ mahā hoti, atha so sigālo viya pamādaṁ āpajjitvā taṁ parivāraṁ nissāya vināsaṁ pāpuṇātīti

5 „Tadā sigālo Devādatto ahosi rājā Sāriputto[5], purohito pana eham evā“ 'ti. Sabbadāṭhajātakaṁ[6].

2. Sunakhajātaka.

Bālo vatāyaṁ sunakho ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ambalakoṭṭhakaāsanasālāya[7] bhattabhuñjanasunakhaṁ[8]
10 ārabbha kathesi. Taṁ kira jātakālato paṭṭhāya pānīyahārakā[9] gahetvā tattha taṁ[10] posesuṁ. So aparabhāge tattha bhattaṁ bhuñjanto thullasarīro[11] ahosi. Ath' ekadivasaṁ eko gāmavāsī[12] puriso taṁ ṭhānaṁ patto sunakhaṁ disvā pānīyahārakānaṁ[13] uttarisāṭakañ ca kahāpaṇañ ca datvā gaddūlena[14] bandhitvā taṁ ādāya pakkāmi. So[15] gahetvā
15 nīyamāno na vassi, dinnaṁ[16] khādanto pacchato pacchato agamāsi. Atha so puriso „ayaṁ dāni[17] maṁ piyāyatîti“ gaddūlā[18] mocesi. So vissaṭṭhamatto ekavegena āsanasālam eva gato. Bhikkhū taṁ disvā katakāraṇaṁ jānitvā sāyaṇhasamaye dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso āsanasālaṁ[19] sunakho bandhanā[20] mokkhakusalo
20 vissaṭṭhamatto va puna āgato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so sunakho idān' eva bandhanā[20] mokkhakusalo, pubbe pi kusalo yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente
25 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[21] ekasmiṁ mahābhogakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṁ gaṇhi[22]. Tadā Bārāṇasiyaṁ ekassa manussassa sunakho ahosi, so[23] piṇḍabhattaṁ labhanto thūla-

[1] Bi dāṭhinaṁ. [2] Bi āsī. [3] Bi parivarena sampanno. [4] Bi dāṭhina. [5] Bi adds ahosi. [6] Bi adds paṭhamaṁ. [7] Bi -lāyaṁ. [8] Bi -bhuñjane-, Ck Cs bhattaṁ-. [9] Bi pāpuṇihaharakā [10] Bi omits taṁ. [11] Cs thūllasarīro, Bi thūlasariyo. [12] Ck -si. [13] Bi pāṇiyahādakānaṁ. [14] Bi gaddalena. [15] so Ck Cs; Bi Bp add taṁ. [16] Cs repeats dinnaṁ. [17] Bi idāni. [18] Ck gaddūla, Bi gaddusaṁ? Cs naddālā. [19] Ck Cs -lā, Bi -lāyaṁ. [20] Bi -na. [21] Bi kāsikaraṭhe. [22] Ck saṁgaṇhi, Bi aggahesi. [23] Bi naso.

sarīro jāto. Ath' eko gāmavāsī[1] Bārāṇasiṁ āgato taṁ sunakhaṁ disvā tassa manussassa uttarasāṭakañ[2] ca kahāpaṇañ ca datvā sunakhaṁ gahetvā cammayottena[3] bandhitvā yottakoṭiyaṁ[4] gahetvā gacchanto aṭavimukhe[5] ekaṁ sālaṁ pavisitvā sunakhaṁ bandhitvā phalake nipajjitvā niddaṁ okkami. Tasmiṁ kāle Bodhisatto kenacid eva[6] karaṇīyena aṭaviṁ[7] pavisanto[8] taṁ sunakhaṁ yottena bandhitvā ṭhapitaṁ[9] disvā paṭhamaṁ gātham āha: 5

1. Bālo vatâyaṁ sunakho yo varattaṁ na khādati
bandhanā ca pamuñceyya[10] asito[11] ca gharaṁ vaje ti. 182. 10

Tattha pamuñceyyā ti pamocetvā[12], ayam eva vā pāṭho, asito[11] ca gharaṁ vaje ti asito[11] ti[13] dhāto[14] suhito hutvā attano vasanaṭṭhānaṁ gaccheyya

Taṁ sutvā sunakho dutiyaṁ gātham āha:

2. Aṭṭhitaṁ me manasmiṁ me atho me hadaye kataṁ
kālañ ca patikaṁkhāmi[15] yāva passupatū[16] jano[17] ti. 183. 15

Tattha aṭṭhitaṁ me manasmiṁ me ti yaṁ tumhe kathetha taṁ mayā adhiṭṭhitam eva, manasmiṁ[18] yeva[19] ca[20] me etan ti, atho[21] me hadaye katan ti atha[22] pana me tumhākam pi vacanaṁ hadaye katam eva, kālañ ca patikaṁkhāmîti[23] kālaṁ patimānemi[24], yāva passupatū[25] jano[26] ti yāvâyaṁ[27] mahājano pasupatu niddaṁ okkamatu tāvâhaṁ kālaṁ patimānemi[24], itarathā hi[28] ayaṁ sunakho palāyatîti ravo uppajjeyya, tasmā rattibhāge[29] sabbesaṁ suttakāle cammayottaṁ khāditvā palāyissamîti. 20

So evaṁ vatvā mahājane niddaṁ okkante yottaṁ khāditvā suhito[30] hutvā[31] palāyitvā attano sāmikānaṁ gharam eva gato. 25

---

[1] Ck Bi -si. [2] Bi uttari-. [3] Bi cammaṁ-. [4] Bi yoṭṭa-. [5] Bi aṭṭavi-. [6] Bi kenaci. [7] Bi aṭṭavi [8] Bi paṭipanto. [9] Bi pathavītaṁ. [10] Ck namuñceyya. [11] Bi asīto, Bp āsito and asito. [12] Ck Cs pamuñceyya. [13] Ck ni [14] Bi tato, Bp omits ti dhāto. [15] Bi paṭikaṅkhāmi. [16] Cs passupatu, Bi pasuppatu [17] Bi jjano [18] Cs adhiṭṭhitaṁ me va tasmiṁ, [19] Bi yega. [20] Bi omits ca [21] Bi attho [22] Bi adds ca. [23] Bi paṭikaṅkhāmi. [24] Bi paṭi-. [25] Cs passupatu, Bi pasuppatu. [26] Bi jjano, Cs jano corr. to jjano. [27] Ck Cs avāyaṁ. [28] Bi ti. [29] Cs rattiṁbhāge. [30] Bi adds va. [31] Bi omits hutvā.

Satthā imaṁ desanaṁ[1] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sunakho etarahi sunakho paṇḍitapuriso pana aham evā“ 'ti. Sunakhajātakaṁ[2].

3. Guttilajātaka.

Sattatantiṁ sumadhuran ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ hi kāle bhikkhū Devadattaṁ āhaṁsu: „āvuso Devadatta, Sammāsambuddho tuyhaṁ ācariyo, tvaṁ Sammāsambuddhaṁ nissāya tīṇi piṭakāni ugganhi[3] cattāri jhānāni uppādesi, ācariyassa nāma paṭisattunā bhavituṁ na yuttan“ ti. Devadatto „kiṁ pana me āvuso Samaṇo Gotamo ācariyo, nanu mayā attano balen' eva tīṇi piṭakāni uggahitāni cattāri jhānāni uppāditānîti“ ācariyaṁ paccakkhāsi. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ[4]: āvuso Devadatto ācariyaṁ paccakkhāya Sammāsambuddhassa paṭisattu hutvā mahāvināsaṁ patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva[5] ācariyaṁ paccakkhāya mama paṭisattu hutvā vināsaṁ[6] pāpuṇāti[7], pubbe pi patto yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto gandhabbakule nibbatti[8]. Guttilakumāro ti 'ssa nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto gandhabbasippe nipphattiṁ patvā Guttilagandhabbo nāma sakala-Jambudīpe ayyagandhabbo[9] ahosi. So dārābharaṇaṁ[10] akatvā andhe mātāpitaro poseti[11]. Tadā Bārāṇasi-vāsino vāṇijā vaṇijjāya Ujjeniṁ gantvā ussave ghuṭṭhe[12] chandakaṁ saṁharitvā[13] bahuṁ[14] mālāgandhavilepanañ ca khajjabhojjādīni[15] ca ādāya kīḷanaṭṭhāne[16] sannipatitā[17] „vetanam[18] datvā ekaṁ gandhabbaṁ ānethā“ 'ti āhaṁsu. Tena samayena Ujjeniyaṁ Mūsilo[19] nāma

[1] B^i dhammade-. [2] B^i adds dutiyaṁ. [3] B^i uggahi. [4] B^i samuṭhapesuṁ. [5] B^i idāneva devadatto. [6] C^k -sam. [7] B^i pāpuṇi. [8] B^i nippattitvā. [9] B^i adds va. [10] B^i dāra-. [11] B^i posesi. [12] B^i saṁguṭhe. [13] so B^p; C^k saṁgharitvā, C^s sagharitvā, B^i saṁgāharitvā. [14] B^i bahu. [15] B^i -bhojanādīni. [16] B^i kīḷanatvāyakiḷamaṇḍale. [17] B^i -titvā. [18] B^i vettanaṁ. [19] C^s musilo, B^i musilo.

jeṭṭhagandhabbo hoti. Te taṁ[1] pakkosāpetvā attano gandhabbaṁ kāresuṁ. Mūsilavīṇāvādako[2] pi vīṇaṁ uttamamucchanāya mucchetvā vādesi. Tesaṁ Guttilagandhabbassa gandhabbe jātaparicayānaṁ[3] tassa gandhabbaṁ kilañjakaṇḍūvanaṁ[4] viya hutvā upaṭṭhāsi, eko pi pahaṭṭhākāraṁ na dassesi. Mūsilo[5] tesu tuṭṭhākāraṁ adassantesu „atikharaṁ katvā vādemi, maññe" ti majjhimamucchanāya mucchetvā majjhimasarena vādesi. Te[6] tattha pi majjhattā va ahesuṁ. Atha so „ime na kiñci[7] jānanti, maññe" ti sayam pi ajānanako viya hutvā tantiyo sithile vādesi[8]. Te tattha pi na kiñci āhaṁsu. Atha ne[9] Mūsilo[10] „ambho vāṇijā kin nu kho mayi vīṇaṁ vādente tumhe na tussathā" 'ti. „Kiṁ[11] pana tvaṁ vīṇaṁ vādesi, mayaṁ hi 'ayaṁ vīṇaṁ mucchetîti' saññaṁ akarimhā" ti. „Kiṁ pana tumhe mayā uttaritaraṁ ācariyaṁ jānātha, udāhu attano ajānanabhāvena na[12] tussathā" 'ti. Vāṇijā „Bārāṇasiyaṁ Guttilagandhabbassa[13] vīṇāsaddaṁ sutapubbānaṁ tava vīṇāsaddo[14] itthīnaṁ[15] dārake[16] tosāpanasaddo viya hotîti" āhaṁsu. „Tena hi tumhehi handa dinnaparibbayaṁ[17] paṭigaṇhatha, na mayhaṁ eten' attho, api[18] kho pana Bārāṇasiṁ gacchantā maṁ gaṇhitvā gaccheyyāthā[19]" 'ti. Te „sādhū" ti sampaṭicchitvā gamanakāle taṁ ādāya Bārāṇasiṁ gantvā tassa „etaṁ[20] Guttilassa vasanaṭhānan" ti ācikkhitvā sakanivesanaṁ agamaṁsu[21]. Mūsilo[22] Bodhisattasa gehaṁ pavisitvā laggetvā ṭhapitaṁ Bodhisattassa jātivīṇaṁ disvā gahetvā vādesi. Atha Bodhisattasa mātāpitaro andhabhāvena taṁ

[1] C^k B^i saṁ, C^s sam corr. to taṁ. [2] C^s musila-, B^i musilo viṇaṁ vādento. [3] B^i adds vasena [4] C^k kilañjakaṇḍuvanaṁ, B^i kilañcakaṇḍuviṇaṁ. [5] C^s B^i musilo. [6] C^k B^i omit te [7] B^i ime kiñci na. [8] C^s vādeti. [9] C^s te. [10] C^s musīlo. [11] C^s kaṁ. [12] B^i omits na. [13] B^i guttilassa gandhappassa. [14] B^i vinaṁsaddaṁ sutvā musilagandhappassa vināsaddo. [15] C^s B^i itthinaṁ. [16] C^s dārake corr. to dāraka, B^i dārakeka. [17] B^i dinnaṁ pi parippayaṁ. [18] B^i adds ca. [19] B^i -yyathā. [20] C^k B^i ekaṁ. [21] B^i āgamīsu. [22] C^s musīlo, B^i musilo.

apassantā „mūsikā maññe vīṇaṁ khādantîti, susu[1] undurā vīṇaṁ khādantîti“ āhaṁsu. Tasmiṁ kāle Mūsilo[2] vīṇaṁ ṭhapetvā[3] Bodhisattassa mātāpitaro vanditvā „kuto āgato sîti“ vutte „ācariyassa santike sippaṁ ugganhituṁ Ujjenito āgato 'mhîti“ āha. So „sādhū“ 'ti vutte „kahaṁ ācariyo“ ti pucchitvā „vippavuttho[4] tāta, ajja āgamissatîti“ sutvā tatth' eva nisīditvā Bodhisattaṁ āgataṁ disvā tena katapaṭisanthāro attano āgatakāraṇaṁ ārocesi. Bodhisatto aṅgavijjāpāṭhako, so tassa asappurisabhāvaṁ[5] ñatvā „gaccha tāta, n' atthi tava[6] sippan“ ti paṭikkhipi. So Bodhisattassa mātāpitunnaṁ pāde gahetvā upakāraṁ[7] karonto te ārādhetvā „sippaṁ me dāpethā“ 'ti yāci. Bodhisatto mātāpituhi[8] punappuna[9] vuccamāno te atikkamituṁ asakkonto sippaṁ adāsi. So[10] Bodhisatten' eva[11] saddhiṁ rājanivesanaṁ gacchati. Rājā taṁ disvā „ko esa ācariyā“ 'ti pucchati[12]. „Mayhaṁ antevāsiko mahārājā“ 'ti. So anukkamena rañño vissāsako[13] ahosi. Bodhisatto ācariyamuṭṭhiṁ akatvā attano jānananiyāmena sabbaṁ sippaṁ sikkhāpetvā „niṭṭhitaṁ[14] te tāta sippan“ ti āha. So cintesi: „mayhaṁ sippaṁ paguṇaṁ, idañ ca Bārāṇasīnagaraṁ[15] sakala-Jambudīpe agganagaraṁ, ācariyo pi[16] mahallako, idh' eva mayā vasituṁ vaṭṭatîti“ so ācariyaṁ āha: „ācariya ahaṁ rājānaṁ upaṭṭhahissāmîti“. Ācariyo „sādhu tāta, rañño ārocessāmîti“ vatvā[17] gantvā „amhākaṁ antevāsiko devaṁ upaṭṭhātuṁ[18] icchati, deyyadhammam assa[19] jānāthā“ 'ti rañño ārocetvā raññā „tumhākaṁ deyyadhammato upaḍḍhaṁ labhissatîti“ vutte taṁ pavattiṁ Mūsilassa[20] ārocesi. Mūsilo[20] „ahaṁ tumhehi samakaṁ ñeva labhanto upaṭṭhahissāmi, alabhanto na

---

[1] C^k omits susu, B^i maññāyasusu. [2] C^s musilo, B^i musilo. [3] B^i tha-. [4] C^k vippayutto corr. to -vuttho, B^i vippavutto. [5] B^i asappūrisassa-. [6] B^i tāva. [7] B^i -kāraṇaṁ. [8] so all three MSS., B^p -pituhi. [9] B^i -naṁ. [10] B^i omits so [11] C^s sattoneva. [12] B^i pucchi. [13] C^s -siko, B^i visāsako, B^p vissasiko [14] B^i niṭhitan. [15] C^k C^s -si-. [16] C^k C^s omit pi. [17] B^i omits vatvā. [18] C^k C^s upaṭṭhitum. B^i upaṭṭhātaṁ. [19] B^i -dhammassa, C^s -dhammassa corr. to -dhammam assa. [20] C^s B^i mu-.

upaṭṭhahissāmîti" āha. „Kiṁkāraṇā" ti. „Nanu ahaṁ tumhākaṁ jānanasippaṁ sabbaṁ jānāmîti". „Āma jānāsîti". „Evaṁ sante kasmā mayhaṁ upaḍḍhaṁ detîti". Bodhisatto rañño ārocesi. Rājā „yadi evaṁ tumhehi samakaṁ sippaṁ dassetuṁ sakkonto samakaṁ labhissatîti" āha. Bodhisatto rañño vacanaṁ[2] tassa ārocetvā tena „sādhu dassessāmîti[3]" vutte rañño taṁ pavattiṁ ārocetvā „sādhu dassetu, kataradivasaṁ sākacchā hotîti[4]" vutte „ito[5] sattame[6] divase hotu mahārājā" 'ti āha. Rājā Mūsilaṁ[7] pakkosāpetvā „saccaṁ kira tvaṁ ācariyena saddhiṁ sākacchaṁ karissasîti[8]" pucchitvā „saccaṁ devā" 'ti vutte „ācariyena saddhiṁ viggaho nāma na[9] vaṭṭati[10], mā karîti" vāriyamāno pi „alaṁ mahārāja, hotu yeva me ācariyena saddhim sattame divase sākacchā, katarassa[11] jānanabhāvaṁ jānissāmā[12]" ti āha. Rājā „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā „ito kira sattame divase ācariya-Guttilo ca[13] antevāsika-Mūsilo[14] ca rājadvāre aññamaññaṁ sākacchaṁ katvā[15] sippaṁ dassessanti, nāgarā sannipatitvā sippaṁ passantū" ti bheriñ carāpesi. Bodhisatto cintesi „ayaṁ Mūsilo[16] daharo taruṇo, ahaṁ mahallako parihīnatthāmo, mahallakassa kiriyā nāma na sampajjati, antevāsikena nāma jinite[17] pi viseso n' atthi, antevāsikassa pana jaye sati[18] paṭtabbalajjato[19] araññaṁ pavisitvā maraṇaṁ[20] varan" ti so araññaṁ pavisitvā maraṇabhayena nivattati lajjābhayena gacchati. Evam assa gamanāgamanaṁ karontass' eva cha divasā atikkantā. Tiṇāni matāni, jaṁghamaggo nibbatti. Tasmiṁ khaṇe Sakkassa āsanaṁ[21] uṇhākāraṁ dassesi. Sakko āvajjamāno taṁ kāraṇaṁ ñatvā „Guttilagandhabbo antevāsikassa vasena[22] araññe mahādukkhaṁ

[2] B^i adds sutvā. [3] C^k C^s dassemīti. [4] B^i hotu ti [5] B^i omits ito. [6] B^i satta. [7] C^s mu-, B^i musīlaṁ. [8] all three MSS. -tīti. [9] C^k B^i omit na. [10] C^k C^s vaddhati, B^i vattati. [11] so B^p; C^k C^s etarassa, B^i katassa. [12] B^i jānina- jānāpessāmā. [13] B^i omits ca. [14] C^s -mu-, B^i -musīlo. [15] C^k C^s sākacchitvā, B^i sākiccaṁ katvā. [16] B^i mu-. [17] B^i parājite, B^p antevāsikena nāma jito. [18] B^i sasati [19] C^k -lajjano, C^s -lajjito, B^i sappatthalajito, B^p pattappalajjato. [20] B^i maraṇame. [21] B^i sakkasabhavanaṁ [22] B^i bhayena.

anubhoti[1], etassa mayā avassayena bhavituṁ vaṭṭatîti[2]" vegena gantvā Bodhisattassa purato ṭhatvā[3] „ācariya kasmā araññaṁ paviṭṭho sîti" pucchitvā „ko si tvan" ti vutte „Sakko 'ham asmîti[4]" āha. Atha naṁ Bodhisatto „ahaṁ kho devarāja an-
5 tevāsikato parājayabhayena araññaṁ paviṭṭho" ti vatvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Sattatantiṁ sumadhuraṁ rāmaṇeyyaṁ avācayiṁ,
so maṁ raṅgamhi avheti[5], saraṇam[6] me hohi[7] Kosiyā 'ti. 184.

Tass' attho: ahaṁ devarāja Mūsilaṁ[8] nāma antevāsikaṁ sattatantiṁ su-
10 madhuraṁ rāmaṇīyaṁ[9] vīṇaṁ attano jānananiyāmena sikkhāpesiṁ, so maṁ idāni raṅgamaṇḍale pakkosati, tassa me tvaṁ Kosiyagotta saraṇaṁ hohîti.

Sakko tassa vacanaṁ sutvā „mā bhāyi, ahan te tāṇan ca leṇañ cā" 'ti vatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Ahaṁ[10] taṁsaraṇaṁ samma, aham ācariyapūjako,
15 na taṁ jayissati sisso, sissam ācariya jessasîti. 185.

Tattha ahaṁ taṁsaraṇan ti ahaṁ saraṇaṁ avassayo patiṭṭhā hutvā taṁ[11] tāyissāmi, sammā 'ti piyavacanam etaṁ[12], sissam ācariya jessasîti ācariya tvaṁ vīṇaṁ vādayamāno sissaṁ jinissasi.

„Api ca tvaṁ vīṇaṁ vādento ekaṁ tantiṁ chinditvā cha
20 vādeyyāsi, vīṇāya te pakatisaddo bhavissati, Mūsilo[13] pi tantiṁ chindissati, ath' assa vīṇāya saddo na bhavissati, tasmiṁ khaṇe so[14] parājayaṁ pāpuṇissati. Ath' assa parājayabhāvaṁ ñatvā dutiyam pi tatiyam pi catuttham pi pañcamam pi chaṭṭham pi sattamam pi tantiṁ chinditvā suddhadaṇḍakam eva vādeyyāsi,
25 chinnatantikoṭīhi[15] saro nikkhamitvā sakalaṁ dvādasayojanikaṁ[16]

[1] C^s anuhoti. [2] C^s vaddhatîti. [3] B^i thatvā. [4] C^k C^s asminti, B^i asmīnti. [5] C^k amheti. [6] B^i -naṁ. [7] C^k B^i hoti, C^s hoti corr. to hohi. [8] C^s mūsilaṁ, B^i musilaṁ. [9] B^i ramaṇiyaṁ. [10] C^s ahan. [11] C^k tan, C^s tat corr. to taṁ. [12] C^k C^s -vacanaṁ metaṁ. [13] C^s B^i mu-. [14] C^k C^s omit so. [15] C^k -tanta-, C^s -koṭihi, B^i -tantidekātihi. [16] B^i sakaladvādasayojanika.

Bārāṇasīnagaraṁ[1] chādetvā ṭhassati". Evaṁ vatvā Sakko Bodhisattassa tisso pāsaghaṭikā[2] datvā evam āha: „vīṇāsadden' eva[3] sakalanagare chādite ito[4] ekaṁ pāsaghaṭikaṁ ākāse khipeyyāsi, atha te purato otaritvā tīṇi accharāsatāni naccissanti, tesaṁ naccanakāle dutiyaṁ khipeyyāsi, athâparāni tīṇi satāni otaritvā tava vīṇādhure naccissanti, tato tatiyam pi[5] khipeyyāsi, athâparāni tīṇi satāni otaritvā raṅgamaṇḍale naccissanti, aham pi tesaṁ santikaṁ āgamissāmi, gaccha mā bhāyîti[6]". Bodhisatto pubbaṇhasamaye gehaṁ agamāsi. Rājadvāre pi maṇḍapaṁ[7] katvā rañño āsanaṁ paññāpesuṁ. Rājā pāsādā otaritvā[8] alaṁkatamaṇḍape pallaṁkamajjhe nisīdi. Dasasahassā[9] alaṁkatitthiyo amaccabrāhmaṇaraṭṭhikādayo[10] ca[11] rājānaṁ parivārayiṁsu. Sabbe nāgarā sannipatiṁsu. Rājaṅgaṇe cakkāticakke mañcātimañce bandhiṁsu. Bodhisatto pi nahātānulitto nānaggarasabhojanaṁ bhuñjitvā vīṇaṁ gāhāpetvā attano paññattāsane nisīdi. Sakko adissamānakāyenâgantvā[12] ākāse aṭṭhāsi. Bodhisatto yeva naṁ passati. Mūsilo[13] pi āgantvā attano āsane nisīdi. Mahājano parivāresi. Ādito ca dve pi samasamaṁ[14] vādayiṁsu. Mahājano dvinnam pi vāditena tuṭṭho ukkuṭṭhisahassāni pavattesi. Sakko ākāse ṭhatvā Bodhisattaṁ ñeva sāvento[15] „ekaṁ tantiṁ chindā" 'ti āha. Bodhisatto bhamaratantiṁ chindi, sā chinnâpi[16] chinnakoṭiyā[17] saraṁ[18] muñcat' eva, devagandhabbaṁ viya vattati. Mūsilo[19] pi tantiṁ chindi, tato saddo na nikkhami. Ācariyo[20] dutiyam pi - pe - sattamam pi chindi, suddhadaṇḍakaṁ vādentassa saddo nagaraṁ chādetvā aṭṭhāsi, celukkhepasahassāni[21] c' eva ukkuṭ-

[1] Ck Cs -si-. [2] Bi tiso pāsakagbaṭikāyo. [3] Ck Cs -saddenaca. [4] Bi omits ito. [5] Bi omits pi [6] Bi adds bodhisassaṁ assasesi. [7] Bi maṇḍalaṁ. [8] Bi adds pāsādatale. [9] Bi davāsaṅkasahassā. [10] Bi samaccabrahmaṇaseṭhiraṭhi-. [11] Bi omits ca. [12] Bi -kāyena āgantvā. [13] Bi mu-. [14] Bi sampaṁ sammaṁ. [15] Bi sāvajjo. [16] Cs chinnāpi crossed out. [17] Cs chinnakoṭiyā corr. to chinnā- [18] Bi paraṁ. [19] Bi mu-. [20] Bi adds pi. [21] Cs celu-.

ṭhisahassāni[1] ca[2] pavattayiṁsu. Bodhisatto ekaṁ pāsakaṁ ākāse khipi[3], tīṇi accharāsatāni otaritvā nacciṁsu, evaṁ dutiye ca tatiye ca khitte nava[4] accharāsatāni otaritvā vuttanayena nacciṁsu. Tasmiṁ khaṇe rājā mahājanassa iṅgitasaññaṁ adāsi, 5 mahājano uṭṭhāya „tvaṁ ācariyena saddhiṁ virajjhitvā[5] 'samakāraṁ[6] karomîti' vāyamasi, attano pamāṇaṁ na jānāsîti“ Mūsilaṁ[7] tajjetvā gahitagahiteh' eva[8] pāsāṇadaṇḍādīhi saṁcuṇṇetvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā pāde gahetvā saṁkāraṭṭhāne chaḍḍesi[9]. Rājā tuṭṭhacitto ghanavassaṁ vassanto viya Bodhisattassa 10 bahuṁ[10] dhanam adāsi, tathā nāgarā. Sakko pi tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā „ahaṁ te paṇḍita sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ gāhāpetvā[11] pacchā[12] Mātaliṁ pesessāmi, tvaṁ sahassayuttaṁ Vejayantarathavaraṁ[13] abhiruyha[14] devalokaṁ āgaccheyyāsîti“ vatvā pakkāmi. Atha naṁ[15] gantvā paṇḍukam- 15 balasilāya[16] nisinnaṁ „kahaṁ gat' attha mahārājā“ 'ti devadhītaro pucchiṁsu. Sakko tāsaṁ taṁ kāraṇaṁ vitthārena kathetvā Bodhisattassa sīlañ ca[17] guṇañ ca vaṇṇesi. Devadhītaro „mahārāja, mayaṁ hi ācariyaṁ daṭṭhukāmā, idha naṁ ānehîti“ āhaṁsu. Sakko Mātaliṁ āmantetvā „tāta, devaccharā 20 Guttilagandhabbaṁ[18] daṭṭhukāmā, gaccha naṁ Vejayantarathe nisīdāpetvā ānehîti“. So „sādhū“ 'ti vatvā[19] gantvā Bodhisattaṁ ānesi Sakko Bodhisattena saddhiṁ sammoditvā „devakaññā kira te ācariya gandhabbaṁ sotukāmā“ ti āha. „Mayaṁ mahārāja gandhabbā nāma sippaṁ nissāya jīvāma, 25 mūlaṁ labhantā vādeyyāmā“ 'ti. „Vādehi[20], ahaṁ te[21] mūlaṁ dassāmîti“. „Na me aññena[22] mūlen' attho, imā pana me devadhītaro attano[23] kalyāṇakammaṁ kathentu, ev' āhaṁ

[1] B^i ukkaṭhitasa-. [2] C^k ce, C^s ceva [3] B^i adds tadā. [4] C^s naca, B^i tītiṇi [5] B^i virujhitvā. [6] B^i samākāraṁ. [7] C^s B^i mu-. [8] C^s gahitega-. [9] B^i chaṭṭesi. [10] B^i bahu. [11] B^i gahetvā. [12] B^i gacchati [13] B^i vejayarathaṁ. [14] B^i -ruyha. [15] B^i omits naṁ. [16] B^i -yaṁ. [17] so B^i B^p; C^k C^s sīlañpaññā. [18] C^k C^s guttilassa gandhabbaṁ. B^i guttilagandhappa. [19] B^i omits vatvā. [20] B^i vārehi. [21] B^i taṁ [22] C^k C^s namaṁññena. [23] B^i repeats attano

vādessāmîti". Atha naṁ devadhītaro āhaṁsu: „amhehi katakalyāṇakammaṁ pacchā tuṭṭhā[1] kathessāma, gandhabbaṁ karohi ācariyā" 'ti. Bodhisatto sattāhaṁ devatānaṁ gandhabbaṁ akāsi, taṁ dibbagandhabbaṁ abhibhavitvā pavatti[2], sattame divase ādito paṭṭhāya devadhītānaṁ kalyāṇakammaṁ pucchi. Ekaṁ Kassapabuddhakāle ekassa bhikkhuno uttamavatthaṁ datvā Sakkassa paricārikā hutvā nibbattaṁ accharāsahassaparivāraṁ uttamadevakaññaṁ „tvaṁ purimabhave kiṁ kammaṁ katvā nibbattā" ti pucchi. Tassa pucchanākāro ca vissajjanañ ca Vimānavatthumhi āgatam eva, vuttaṁ hi tattha:

Abhikkantena vaṇṇena yaṁ tvaṁ tiṭṭhasi devate
obhāsentī[3] disā sabbā osadhī[4] viya tārakā,

Kena te[5] tādiso vaṇṇo, kena te idha-m-ijjhati
uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā.

Pucchāmi taṁ devi[6] mahānubhāve
manussabhūtā kim akāsi puññaṁ,
kenāsi evaṁ jalitānubhāvā
vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsati.

Vatthuttamadāyikā nārī[7]
pavarā hoti naresu[8] nārisu
evaṁ piyarūpadāyikā[9]
manāpaṁ dibbaṁ[10] sā labhate upecca ṭhānaṁ.

Tassā me passa vimānaṁ, accharā kāmavaṇṇinī 'ham asmi[11]
accharāsahassassâhaṁ pavarā, passa puññānaṁ vipākaṁ.

Tena me tādiso vaṇṇo, tena me idha-m-ijjhati,
uppajjanti ca me bhogā ye keci manaso piyā.

Ten' amhi evaṁ jalitānubhāvā
vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatîti.

[1] B^i tuyhaṁ. [2] B^i pavattati. [3] C^k C^s -ti, B^i obhāsanti. [4] C^s B^i -dhi. [5] B^i me. [6] C^k C^s deva, B^i R^p devī. [7] C^s B^i nāri. [8] B^i nare. [9] C^k C^s piyarūpaṁ-, B^i pīyaṁrūpa-. [10] B^i khippaṁ. [11] B^i ahamasmī.

Aparā piṇḍāya caramānassa bhikkhuno pūjanatthāya pupphāni adāsi. Aparâpi[1] „cetiye gandhapañcaṅgulikaṁ dethā“ 'ti gandhe adāsi. Aparā madhurāni phalāphalāni[2] adāsi. Aparā uttamarasaṁ adāsi. Aparā Kassapadasabalassa cetiye gandhapañcaṅgulikaṁ adāsi. Aparā maggapaṭipannānaṁ bhikkhūnaṁ[3] bhikkhunīnaṇ ca kulagehe[4] vāsaṁ upagatānaṁ santike dhammaṁ assosi[5]. Aparā nāvāya[6] bhuttassa[7] bhikkhuno udake[8] ṭhatvā[9] udakaṁ adāsi[10]. Aparā[11] agāramajjhe vasamānā akkodhanā[12] hutvā sassusasuravattaṁ[13] akāsi. Aparā attano laddhakoṭṭhāsato[14] pi saṁvibhāgaṁ katvā va paribhuñji sīlavatī ca ahosi. Aparā paragehe[15] dāsī[16] hutvā nikkodhā[17] nimmānā attano laddhakoṭṭhāsato saṁvibhāgaṁ katvā devaraññо paricārikā hutvā nibbattā. Evaṁ sabbâpi Guttilavimānavatthumhi āgatā sattatiṁsā devadhītā yaṁ yaṁ kammaṁ katvā tattha nibbattā sabbaṁ[18] Bodhisatto[19] pucchi, tâpi 'ssa attano katakammaṁ gāthāhi eva[20] kathesuṁ. Taṁ sutvā Bodhisatto „lābhā vata[21] me, suladdhaṁ vata[21] me, sv-āhaṁ idhâgantvā appamattakena[22] pi kammena paṭiladdhā sampattiyo assosiṁ[23], ito dāni paṭṭhāya manussalokaṁ gantvā dānādīni[24] kusalakammān' eva[25] karissāmîti“ vatvā[26] imaṁ udānaṁ udānesi:

Svāgataṁ vata me ajja suppabhātaṁ suvuṭṭhitaṁ[27],
yaṁ addasāsiṁ[28] devatāyo accharā kāmavaṇṇiyo[29]

[1] B^i omits pi [2] B^i phalāni. [3] B^i bhikkhunañca [4] B^i -ha. [5] B^i ahosi. [6] B^i apara upaṭhakaṭhāya veḷāya, C^k bhunnassa, C^s bhunnassa corr. to bhuttassa. [8] B^i udakaṁ. [9] B^i labhitvā. [10] C^k C^s udakamadāsi [11] B^i tasmā. [12] B^i omits akkodhanā. [13] C^s sassura- corr. to sasura-, B^i sassura- [14] B^i -sako. [15] B^i panageha, C^s parageha corr. to paragehe. [16] C^s B^i dāsi. [17] B^i nikkodhanā. [18] B^i taṁ sappaṁ. [19] B^i -sattena. [20] B^i yeva. [21] B^i thā. [22] B^i -nā. [23] B^i ahosi [24] B^i adds puññāni katvā. [25] C^k -kammameva, C^s -kammameva corr to -kammāneva, B^p -kammāni eva, B^i -kammeneva. [26] B^i omits vatvā. [27] B^i omits suvuṭṭhitaṁ. [28] B^i adassāsi, B^p addasiṁ. [29] so B^p; C^k -vaṇṇiniyo, C^s -vantiniyo, B^i saccharākāmavaṇṇayo.

Imās' ahaṁ dhammaṁ sutvā[1] kāhāmi[2] kusalaṁ bahuṁ
dānena samacariyāya saṁñamena[3] damena ca,
so 'haṁ tattha gamissāmi yattha gantvā na socare ti.

Atha naṁ sattāhaccayena devarājā Mātalisaṅgāhakaṁ[4] āṇāpetvā rathe nisīdāpetvā Bārāṇasiṁ eva pesesi. So Bārāṇasiṁ gantvā devaloke attanā[5] diṭṭhakāraṇaṁ manussānaṁ ācikkhi. Tato paṭṭhāya[6] manussā saussāhā[7] puññāni kātuṁ maññiṁsu.

Satthā imaṁ desanaṁ[8] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Mūsilo[9] Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, rājā Ānando[10], Guttilagandhabbo pana aham eva" 'ti. Guttilajātakaṁ[11].

4. Vīticchajātaka.

Yaṁ passati na taṁ icchatîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ palāyikaṁ[12] paribbājakaṁ ārabbha kathesi. So kira sakala-Jambudīpe paṭivādaṁ[13] alabhitvā Sāvatthiṁ āgantvā „ko mayā saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho" ti pucchitvā „Sammāsambuddho" ti sutvā mahājanaparivuto Jetavanaṁ gantvā Bhagavantaṁ catuparisamajjhe dhammaṁ desentaṁ pañhaṁ pucchi. Ath' assa Satthā taṁ[14] vissajjetvā ekaṁ nāma kin ti pañhaṁ pucchi. So kathetuṁ asakkonto uṭṭhāya[15] palāyi. Nisinnaparisā „ekapaden' eva vo[16] bhante[17] paribbājako niggahito[18]" ti āhaṁsu. Satthā „nâhaṁ upāsakā[19] idān' eva taṁ ekapaden' eva niggaṇhāmi, pubbe pi nigganhiṁ yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[20] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā dīgharattaṁ

[1] Ck Cs sutvāna. [2] Cs kahāmi. [3] Bd sayamena. [4] Bd mātaligāhakaṁ. [5] Bd attano. [6] Bd adds te. [7] so Ck Bp; Cs saussāha, Bd saussāsā. [8] Bd dhammade-. [9] Cs Bd musilo. [10] Bd adds ahosi. [11] Bd adds tatiyaṁ. [12] Ck paḷāsikaṁ, Cs palāsikaṁ, Bd palāsi. [13] so Ck Cs Bp; Bd paṭivāri. [14] Ck naṁ. [15] Bd uṭhayāsanā. [16] Bd kho. [17] Bd bhonto, Cs bhanto corr. to bhante. [18] so all three MSS. [19] Bd -ka. [20] Bd kāsikaraṭhe.

Himavante[1] vasi. So pabbatā oruyha[2] ekaṁ gāmanigamaṁ[3] nissāya Gaṅgānivattane paṇṇasālāya vāsaṁ kappesi. Ath' eko paribbājako sakala-Jambudīpe paṭivādaṁ[4] alabhitvā taṁ nigamaṁ patvā „atthi nu kho koci mayā saddhiṁ vādaṁ 5 kātuṁ samattho" ti pucchitvā „atthîti" Bodhisattassa ānubhāvaṁ sutvā mahājanaparivuto tassa vasanaṭṭhānaṁ[5] gantvā paṭisanthāraṁ katvā nisīdi. Atha naṁ Bodhisatto „vanagandhaparibhāvitaṁ[6] Gaṅgāpānīyaṁ[7] pivissasîti" pucchi. Paribbājako vādena ottharanto[8] „kā[9] Gaṅgā, vāluk@[10] Gaṅgā, uda- 10 kaṁ Gaṅgā, orimatīraṁ Gaṅgā, pārimatīraṁ Gaṅgā" ti āha. Bodhisatto taṁ pana paribbājakaṁ „ṭhapetvā udakaṁ vālukaṁ orimatīraṁ[11] pārimatīrañ[12] ca kahaṁ Gaṅgaṁ labhissatîti[13] āha. Paribbājako appaṭibhāno[14] hutvā uṭṭhāya palāyi. Tasmiṁ palāte[15] Bodhisatto nisinnaparisāya dhammaṁ desento imā 15 gāthā avoca:

1. Yaṁ passati na taṁ icchati, yañ ca na passati taṁ kira icchati,
maññāmi ciraṁ carissati, na hi taṁ lacchati yaṁ so icchati. 186.

20 2. Yaṁ labhati na tena tussati, yaṁ pattheti laddhaṁ hīḷeti,
icchā hi anantagocarā, vīticchānaṁ[16] namo karomase ti. 187.

Tattha yaṁ passatîti yaṁ udakādiṁ passati taṁ Gaṅgā ti na icchati, yañ ca na passatîti yañ ca udakādivinimmuttaṁ Gaṅgaṁ na passati taṁ 25 kira icchati[17], maññāmi ciraṁ carissatîti ahaṁ evaṁ maññāmi: ayaṁ paribbājako evarūpaṁ Gaṅgaṁ pariyesanto ciraṁ carissati, yathā vā udakādivinimmuttaṁ Gaṅgaṁ evaṁ[18] rūpādivinimmuttaṁ attānam pi pariyesanto saṁsāre

[1] Ck -vantaṁ, Cs -vantaṁ corr. to -vante. [2] Bi orūyhaṁ. [3] Bi nigamagāmaṁ. [4] so Ck Bp; Cs -vādaṁ corr. to -vādiṁ, Bi -vādi. [5] Cs vacanaṭhānaṁ. [6] Bi vaṇṇa-. [7] Bi -pāṇīyaṁ. [8] Bi oṭṭaranto. [9] Bi omits kā. [10] Cs vāḷukā. [11] Ck Cs oriman-. [12] Ck Cs pārimantiraṁ. [13] so Ck Bi; Bp labhissasîti, Cs labhissātiti corr. to labhissāsiti? [14] Ck -bhāṇo, Bi -pāno. [15] Bi palāyante. [16] Cs vītiracchānaṁ, Bi vigaticchānaṁ. [17] Ck Cs icchāti. [18] Ck Cs Bi eva.

ciraṁ carissati, na hi taṁ lacchatîti ciraṁ caranto pi yan[1] taṁ evarūpaṁ Gaṅgaṁ vā attānaṁ vā icchati taṁ na lacchati; yaṁ labhatîti yaṁ udakaṁ vā rūpādiṁ[2] vā labhati tena na tussati, yaṁ pattheti laddhaṁ hīḷetîti evaṁ laddhena atussanto yaṁ yaṁ sampattiṁ pattheti taṁ taṁ labhitvā kiṁ etāyā ti hīḷeti avamaññati, icchā hi anantagocarā ti[3] laddhaṁ laddhaṁ[4] hīḷetvā aññamaññaṁ ārammaṇaṁ icchanato[5] ayaṁ icchā nāma taṇhā anantagocarā, vīticchānaṁ[6] namo karomase ti tasmā ye vigaticchā Buddhādayo tesaṁ mayaṁ namakkāraṁ karomā 'ti.

Satthā imaṁ desanaṁ[7] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā paribbājako va etarahi paribbājako ahosi[8], tāpaso pana aham evā" 'ti. Vīticchajātakaṁ[9].

5. Mūlapariyāyajātaka.

Kālo ghasati[10] bhūtānîti. Idaṁ Satthā Ukkaṭṭhaṁ nissāya Subhagavane viharanto Mūlapariyāyasuttantaṁ ārabbha kathesi: Tadā kira pañcasatā brāhmaṇā tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sāsane pabbajitvā tīṇi piṭakāni uggaṇhitvā mānamadamattā hutvā „Sammāsambuddho pi tīṇ' eva[11] piṭakāni jānāti, mayam pi tāni[12] jānāma, evaṁ sante kiṁ tassa amhehi nānākaraṇan[13]" ti Buddhupaṭṭhānaṁ na gacchanti[14], samasatthā[15] hutvā caranti. Ath' ekadivasaṁ Satthā tesu āgantvā attano santike nisinnesu aṭṭhahi bhūmīhi patimaṇḍetvā[16] Mūlapariyāyasuttantaṁ kathesi. Te na[17] kiñci sallakkhesuṁ. Atha nesaṁ etad ahosi: „mayaṁ 'amhehi sadisā paṇḍitā[18] n' atthîti' mānaṁ karoma, idāni pana na kiñci jānāma, Buddhehi sadiso paṇḍito n' atthi, aho[19] Buddhaguṇā nāmā" 'ti, te tato paṭṭhāya nihatamānā hutvā uddhaṭadāṭhā viya sappā[20] nibbisevanā jātā. Satthā Ukkaṭṭhāyaṁ yathābhirantaṁ viharitvā Vesāliṁ gantvā Gotamakacetiye Gotamakasuttantaṁ nāma kathesi. Sahassīlokadhātukampanaṁ[21] ahosi[22]. Taṁ[23] sutvā te bhikkhū arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Mūlapariyāyasuttantapariyosāne pana Satthari Ukkaṭṭhāya viharante yeva

[1] Bi yaṁ. [2] Ck Bi rūpādi, Cs -di corr. to diṁ. [3] Bi adds yaṁ. [4] Cs laddhāladdhaṁ. [5] Ck Cs icchanto, Bp icchato. [6] Bi vigaticchānaṁ. [7] Bi dhammade-. [8] Ck Cs omit ahosi. [9] Cs vīticchajātakaṁ, Bi Bp vigaticchajātakaṁ. [10] Bi ghapaṭi [11] Bi tīṇi. [12] Bi tīṇi piṭakāni. [13] Ck -kāraṇan. [14] Bi omits buddhu- - na gacchanti. [15] Bi Bp paṭipakkhā. [16] Bi paṭi-. [17] Bi adds hi. [18] Bi adds nāma. [19] Bi maho. [20] Bi sabbā. [21] Bi dasasahassalokadhātukammi. [22] Bi omits ahosi. [23] Bi mūlaparisāyasuttanti pana.

bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso aho[1] Buddhānaṁ ānubhāvo, te nāma brāhmaṇapabbajitā[2] tathā mānamadamattā Bhagavatā[3] Mūlapariyāyadesanāya nihatamānā katā" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti 5 pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe p' ahaṁ ime[4] mānapaggahitasire[5] vicarante nihatamāne akāsiṁ yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brāhmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tiṇṇaṁ vedā- 10 naṁ pāragū[6] disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasatāni[7] mante vācesi. Te pañcasatâpi niṭṭhitasippā sippe anuyogaṁ datvā „yattakaṁ amhe jānāma ācariyo pi tattakam eva, viseso n' atthîti" mānatthaddhā ācariyassa santikaṁ na gacchanti, vattapaṭivattaṁ[8] na karonti. Te ekadivasaṁ ācariye 15 badarirukkhamūle nisinne taṁ vañcetukāmā badarirukkhaṁ nakhena ākoṭetvā „nissāro vâyaṁ[9] rukkho" ti āhaṁsu. Bodhisatto attano vañcanabhāvaṁ ñatvā „antevāsikā ekaṁ vo pañhaṁ pucchisāmîti" āha. Te haṭṭhatuṭṭhā „vadetha, kathessāmā" 'ti. Ācariyo pañhaṁ pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

20 1. Kālo ghasati[10] bhūtāni sabbān' eva sah' attanā,
yo ca kālaghaso[11] bhūto sa bhūtapacaniṁ[12] pacîti[13]. 188.

Tattha kālo ti purebhattakālo pi pacchābhattakālo pîti evamādi, bhūtānîti sattādhivacanam etaṁ, na kālo bhūtānaṁ cammamaṁsādīni[14] luñcitvā khādati api ca kho tesaṁ āyuvaṇṇabalāni khepento yobbaññaṁ[15] maddanto 25 ārogyaṁ vināsento ghasati[16] khādatîti vuccati, evaṁ ghasanto ca[17] na kiñci vajjeti, sabbān' eva ghasati, na kevalañ ca bhūtān' eva api ca kho sahattanā[18] attānam pi ghasati, purebhattakālo[19] pacchābhattakālaṁ na pāpuṇāti, esa nayo pacchābhattakālādīsu[20], yo ca kālaghaso bhūto ti khīṇāsavass' etaṁ adhiva-

[1] Ck Bi omit aho. [2] Bi brahmaṇā pabbajitvā. [3] Bi āgatā. [4] Bi adds evaṁ. [5] Bi -hitenasikhire, Bp -hitasile. [6] Cs -gu. [7] Ck Cs pañcasatamāṇavakasatāni. [8] Bi vattaṁ. [9] Ck Cs cāyaṁ. [10] Bi yapati. [11] Ck Cs kāloghaso. [12] Ck -pacatiṁ, Bi bhutapacani. [13] Bi saciti. [14] Ck bhūtānañ ca maṁsādīni, Cs bhūtānañ ca maṁsādīni ca. [15] Bi yoppanaṁ. [16] Bi ghasatîti. [17] Bi omits ca. [18] Bi sahatthanā. [19] Ck -le. [20] Ck -disu.

naṁ, so hi ariyamaggena āyatiṁ paṭisandhikālaṁ khepetvā khāditvā ṭhitattā kālaghaso[1] bhūto[2] ti vuccati, sa bhūtapacaniṁ[3] pacîti[4] yâyaṁ taṇhā apāyesu bhūte pacati taṁ ñāṇagginā paci dahi[5] bhasmam akāsi, tena bhūtapacaniṁ[6] pacîti[7] vuccati, pajātikin[8] ti pi pāṭho, jātikiṁ[9] nibbattikin[10] ti attho.

Imaṁ pañhaṁ sutvā māṇavesu eko pi jānituṁ samattho nâhosi. Atha ne Bodhisatto „mā kho tumhe 'ayaṁ pañho tīsu vedesu atthîti[11]' saññaṁ akattha, tumhe yam ahaṁ jānāmi taṁ sabbaṁ jānāmā[12] 'ti maññamānā badarirukkhasadisaṁ karotha, mama tumhehi aññātassa[13] bahuno[14] jānanabhāvaṁ na jānātha, gacchatha, sattame divase kālaṁ dammi, ettakena kālen' imaṁ pañhaṁ cintethā" 'ti. Te Bodhisattaṁ vanditvā attano attano vasanaṭṭhānaṁ gantvā sattāhaṁ cintetvâpi pañhassa n' eva antaṁ na koṭiṁ passiṁsu. Te sattame divase ācariyassa santikaṁ gantvā vanditvā nisīditvā „kiṁ[15] bhadramukhā[16] jānittha pañhan" ti vutte[17] „na jānāmā" 'ti vadiṁsu. Puna Bodhisatto te garahamāno dutiyaṁ gātham āha:

2. Bahūni narasīsāni lomasāni brahāni ca
gīvāsu paṭimukkāni, kocid ev' ettha kaṇṇavā ti. 189.

Tass' attho: bahūni narānaṁ sīsāni dissanti, sabbāni ca tāni lomasāni, sabbāni mahantāni, gīvāsu yeva ṭhapitāni, na tālaphalaṁ viya hatthena gahitāni, n' atthi tesaṁ imehi dhammehi nānākaraṇaṁ, ettha pana kocid eva kaṇṇavā ti attānaṁ[18] sandhāyâha, kaṇṇavā ti paññavā, kaṇṇachiddaṁ[19] pana na kassaci n' atthi.

Iti te māṇavake „kaṇṇachiddamattam eva tumhākaṁ bālānaṁ atthi, na paññā" ti garahitvā pañhaṁ vissajjesi. Te

---

[1] B[i] kālaṁghaso. [2] B[i] omits bhūto. [3] C[k] -pacitiṁ, C[s] bhutapaciniṁ? B[i] bhutapacanani. [4] B[i] saciti. [5] B[i] pacati dahati. [6] B[i] bhutapacanaṁ, C[s] bhutapaciniṁ corr. to -pacaniṁ, C[k] -pacitiṁ. [7] C[s] paciti, B[i] sati. [8] B[i] pacanan, B[p] pajaniu ti. [9] C[s] jānikiṁ, B[i] janika, B[p] janitaṁ. [10] B[i] nippattakan, B[p] nippattitaṁ. [11] B[i] atthi pi ti. [12] B[i] jānāhi. [13] B[i] aññatarassa. [14] C[k] C[s] bahuto. [15] B[i] omits kiṁ. [16] C[s] bhadda- corr. to bhaddra, B[i] bhadramukhatumhe. [17] C[k] C[s] tato, B[i] vutte te, B[p] āha. [18] C[k] attāni, C[s] attāni corr. to attāniṁ. [19] C[k] pañhakaṇha-, C[s] paṇhaṁkaṇhachiddaṁ corr. to paññavā kaṇha-, B[i] paññākaṇṇachiddaṁ.

sutvā „aho ācariyā nāma mahantā" ti khamāpetvā nihatamānā Bodhisattaṁ upaṭṭhahiṁsu.

Satthā imaṁ desanaṁ[1] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā pañcasatā māṇavakā ime bhikkhū ahesuṁ, ācariyo pana aham evā" 5 'ti. Mūlapariyāyajātakaṁ[2].

6. Telovādajātaka.

Hantvā jhatvā vadhitvā cā 'ti. Idaṁ Satthā Vesāliṁ upanissāya kūṭāgārasālāyaṁ viharanto Sīhasenāpatiṁ ārabbha kathesi. So hi Bhagavantaṁ saraṇaṁ gantvā nimantetvā punadivase 10 samaṁsakaṁ[3] bhattaṁ adāsi. Nigaṇṭhā taṁ sutvā kupitā[4] anattamanā Tathāgataṁ viheṭhetukāmā „samaṇo Gotamo jānaṁ uddissakaṭaṁ[5] maṁsaṁ bhuñjatîti[6]" akkosiṁsu. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Nigaṇṭha-Nāthaputto[7] 'samaṇo Gotamo jānaṁ uddissa-kaṭaṁ[5] maṁsaṁ bhuñjatîti' saddhiṁ parisāya 15 akkosanto āhiṇḍatîti". Taṁ sutvā Satthā „na bhikkhave Nigaṇṭho Nāthaputto[8] idān' eva maṁ uddissa-kaṭaṁ maṁsaṁ khādanena garahati[9], pubbe pi garahi yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipab-20 bajjaṁ pabbajitvā loṇambilasevanatthāya Himavantato Bārāṇasiṁ[10] āgantvā punadivase nagaraṁ bhikkhāya pāvisi. Ath' eko kuṭumbiyo[11] „tāpasaṁ viheṭhessāmîti" gharaṁ pavesetvā paññattāsane nisīdāpetvā macchamaṁsena parivisitvā bhattakiccāvasāne ekamantaṁ nisīditvā „idaṁ maṁsaṁ tumhe yeva 25 uddissa pāṇe māretvā kataṁ[12], idaṁ akusalaṁ mā amhākam eva tumhākam pi hotîti" vatvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Hantvā jhatvā[13] vadhitvā ca deti dānaṁ asaññato,
   edisaṁ bhattaṁ bhuñjamāno so pāpena upalippatîti[14]. 190.

[1] Bi dhammade-. [2] Bi adds pañcamaṁ. [3] Ck Cs sasamaṁ-. [4] Bi kuppitā. [5] Bi -kataṁ. [6] Bi -jasīti. [7] Ck -nāṭaputto, Bi nigaṇho nāṭaputto. [8] Ck nāṭaputto, Bi napūre. [9] Bi garagarahi. [10] Ck Cs -siyaṁ, Bi -sī. [11] Bi kuṭumpiko. [12] Bi kathaṁ. [13] Bi Bp chetvā. [14] Bi sa pāpamūlapalimmatīti, Bp sa pāpamupalimpatīti.

Tattha hantvā ti hanitvā[1] paharitvā jhatvā[2] ti kilametvā vadhitvā ti[3] māretvā, deti dānaṁ asaññato ti asaññato dussīlo evaṁ katvā dānaṁ deti, edisaṁ bhattaṁ bhuñjamāno sa pāpenamupalippatîti[4] edisaṁ uddissakaṭaṁ bhuñjamāno so samaṇo[5] pi pāpena upalippati saṁyujjati[6] yevā 'ti.

Taṁ sutvā Bodhisatto dutiyaṁ gāthaṁ āha: 5

2. Puttadāram pi ce hantvā deti dānaṁ asaññato
bhuñjamāno pi sappañño na pāpena upalippatîti[7]. 191.

Tattha bhuñjamāno pi sappañño ti tiṭṭhatu aññaṁ maṁsaṁ puttadāraṁ vadhitvâpi dussīlena dinnaṁ sappañño khantimettādiguṇasampanno taṁ bhuñjamāno pi pāpena na upalippatîti[8]. 10

Evam assa Bodhisatto dhammaṁ kathetvā uṭṭhāyâsanā pakkāmi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā kuṭumbiko Nigaṇṭha-Nāthaputto[9] ahosi, tāpaso pana aham evā" 'ti. Telovādajātakaṁ[10]. 15

7. Pādañjalijātaka.

Addhā Pādañjalī[11] sabbe ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyitheraṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi[12] divase dve mahāsāvakā pañhaṁ vinicchinanti. Bhikkhū pañhaṁ suṇantā there pasaṁsanti. Lāḷudāyitthero parisantare[13] nisinno „ete amhehi 20 samaṁ kiṁ jānantîti" oṭṭham bhañji[14]. Taṁ disvā therā uṭṭhāya[15] pakkamiṁsu. Parisā bhijji. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Lāḷudāyi[16] dve aggasāvake garahitvā oṭṭhaṁ bhañjîti". Taṁ sutvā Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Lāḷudāyī[17] ṭhapetvā oṭṭhabhañjanaṁ tato uttariṁ aññaṁ na jānātîti" 25 vatvā atītaṁ āhari:

---

[1] Bi omits hanitvā. [2] Bi chetvā. [3] Ck Cs omit ti. [4] Bi saṁpāpamupalimmatiti, Bp sa pāpamupalimpatīti. [5] Ck samāṇo, Bi omits so samaṇo pi. [6] Ck Cs saṁsujjati. [7] Bi pāpaṁ upalimpatīti. [8] Ck Bi upalimpatīti. [9] Bi nigaṇṭho nāṭāputtako. [10] Bi Bp bālovādajātakaṁ chaṭhaṁ. [11] Bi pādañcalī. [12] Bi omits hi. [13] Bi parisante. [14] Cs bhuñji corr. to bhañja, Bi bhañci. [15] Bi uṭhāyāsanā. [16] Bi lāludāyithero. [17] Ck -yi, Cs -yiṁ.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco ahosi. Rañño pana Pādañjali[1] nāma putto lālo[2] dandhaparisakkano[3] ahosi. Aparabhāge rājā kālam akāsi. Amaccā rañño matakiccāni katvā „taṁ rajje abhisiñcissāmā“ 'ti mantayamānā rājaputtaṁ Pādañjalikaṁ[4] āhaṁsu. Bodhisatto pana „ayaṁ kumāro lālo[2] dandhaparisakkano, pariggahetvā taṁ abhisiñcissāmā[5]“ 'ti āha. Amaccā vinicchayaṁ sajjetvā kumāraṁ samīpe nisīdāpetvā aṭṭaṁ vinicchinantā na sammā vinicchiniṁsu, te asāmikaṁ sāmikaṁ katvā kumāraṁ pucchiṁsu: „kīdisaṁ kumāra suṭṭhu vinicchinimhā“ 'ti. So oṭṭhaṁ bhañji. Bodhisatto „paṇḍito maññe kumāro, asammāvinicchitabhāvo tena ñāto bhavissatîti“ maññamāno paṭhamaṁ gātham āha:

1. Addhā Pādañjalī[6] sabbe paññāya atirocati,
tathā hi oṭṭhaṁ bhañjati, uttariṁ[7] nūna passatîti. 192.

Tass' attho: ekaṁsena Pādañjali[8] kumāro sabbe amhe paññāya atirocati, tathā hi oṭṭhaṁ bhañjati, nūna uttariṁ aññaṁ kāraṇaṁ passatîti.

Te aparasmiṁ[9] pi[10] divase vinicchayaṁ sajjetvā aññaṁ aṭṭaṁ suṭṭhu[11] vinicchinitvā „kīdisaṁ te deva suṭṭhu vinicchitan“ ti pucchiṁsu. So puna pi oṭṭham eva bhañji. Ath' assa andhabālabhāvaṁ ñatvā Bodhisatto dutiyaṁ gātham āha:

2. Nâyaṁ dhammaṁ adhammaṁ vā atthānatthañ ca bujjhati[12],
aññatra oṭṭhanibbhogā nâyaṁ jānāti kiñcanan ti. 193.

Amaccā Pādañjalikumārassa[13] lālabhāvaṁ[14] ñatvā Bodhisattaṁ rajje abhisiñciṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Pādañjalī[15] Lāḷudāyī[16] ahosi, paṇḍitāmacco[17] pana aham evā“ 'ti. Pādañjalijātakaṁ[18].

---

[1] B^i pādañcali. [2] B^i lāḷo. [3] C^k -to, B^i dantaparisakkano. [4] B^i pādañcalīnti. [5] B^i āsiñcis- [6] C^s pādañjali, B^i pādañcali. [7] C^k uttari, C^s uttarima, B^i uttari. [8] B^i pādañcaliṁ. [9] C^k parasmim, C^s parasmim corr. to apa-. [10] B^i omits pi. [11] C^k C^s su. [12] B^i bhuñjati. [13] B^i pādañcalī-. [14] B^i lāḷa-. [15] B^i pādancali. [16] C^s -yi. [17] B^i paṇḍitaamacco. [18] B^i pādañcali - - sattamaṁ.

8. Kiṁsukopamajātaka.

Sabbehi kiṁsuko diṭṭho ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kiṁsukopamasuttantaṁ ārabbha kathesi. Cattāro hi[1] bhikkhū Tathāgataṁ upasaṁkamitvā kammaṭṭhānaṁ yāciṁsu. Satthā tesaṁ kammaṭṭhānaṁ kathesi. Te[2] kammaṭṭhānaṁ gahetvā attano attano[3] rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni agamaṁsu[4]. Tesu eko cha phassāyatanāni[5] pariganhitvā arahattaṁ pāpuṇi, eko pañcakkhandhe eko cattāro mahābhūte eko aṭṭhārasa dhātuyo[6]. Te attano attano adhigatavisesaṁ Satthu ārocesuṁ. Tatth' ekassa bhikkhuno parivitakko udapādi: „imesaṁ kammaṭṭhānānaṁ nibbānaṁ ekakaṁ[7], kathaṁ sabbehi arahattaṁ pattan" ti so Satthāraṁ pucchi. Satthā „kin te bhikkhu kiṁsukadiṭṭhabhātikehi[8] nānattan[9]" ti vatvā „idaṁ no bhante kāraṇaṁ kathethā" 'ti bhikkhūhi yācito atītaṁ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tassa cattāro puttā ahesuṁ. Te ekadivasaṁ sārathiṁ pakkositvā „mayaṁ samma kiṁsukaṁ daṭṭhukāmā, kiṁsukarukkhaṁ no dassehîti" āhaṁsu. Sārathi „sādhu, dassessāmîti" vatvā catunnam pi ekato adassetvā jeṭṭhaputtaṁ tāva rathe nisīdāpetvā araññaṁ netvā „ayaṁ kiṁsuko" ti khāṇukorakāle[10] kiṁsukaṁ dassesi, aparassa bālapalāsakāle aparassa pupphitakāle aparassa phalitakāle. Aparabhāge cattāro pi bhātaro ekato nisinnā „kiṁsuko nāma kīdiso" ti kathaṁ samuṭṭhāpetvā eko „seyyathâpi jhāmathūṇo" ti āha, dutiyo „seyyathâpi nigrodharukkho" ti, tatiyo „seyyathâpi maṁsapesîti", catuttho „seyyathâpi sirīso" ti te aññamaññassa kathāya aparituṭṭhā pitu santikaṁ gantvā „deva kiṁsuko nāma kīdiso" ti pucchitvā „tumhehi kiṁ kathitan" ti vutte attanā[11] kathitanīhāraṁ rañño kathesuṁ. Rājā „catuhi[12] pi[13] tumhehi kiṁsuko diṭṭho, kevalaṁ vo kiṁsukassa[14] dassento sārathi 'imasmiṁ kāle kiṁsuko

[1] C^k C^s omit hi. [2] B^i adds bhikkhū taṁ [3] B^i only one attano. [4] B^i āg-. [5] C^k B^i pas-, C^s pas- corr. to phas-. [6] B^i adds ti. [7] B^i pana ekaṁ. [8] B^i kintikaṁ diṭhaṁ catuhi kaniṭṭhabhātikehi. [9] C^k nānatthan. [10] B^p khāṇukakāle. [11] B^i -no. [12] so all three MSS. [13] B^i omits pi.

kīdiso' ti 'imasmiṁ kāle kīdiso' ti vibhajitvā na pucchito, tena vo kaṁkhā uppannā" ti vatvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Sabbehi kiṁsuko diṭṭho, kin n' ettha[1] vicikicchatha,
na hi sabbesu ṭhānesu sārathī[2] paripucchito ti. 194.

5 Tattha na hi sabbesu ṭhānesu sārathī[3] paripucchito ti sabbehi vo kiṁsuko diṭṭho ti kin nu tumhe ettha vicikicchatha[4], sabbesu ṭhānesu kiṁsuko p'eso, tumhehi pana na hi sabbesu sārathi paripucchito[5], tena vo kaṁkhā uppannā ti.

Satthā imaṁ kāraṇaṁ dassetvā „yathā bhikkhave[6] cattāro bhā-10 tikā vibhāgaṁ katvā apucchitattā[7] kiṁsuke kaṁkhaṁ uppādesuṁ evaṁ tvam pi imasmiṁ dhamme kaṁkhaṁ uppādesîti[8]" vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Evaṁ sabbehi ñāṇehi yesaṁ dhammā ajānitā
te ve dhammesu kaṁkhanti kiṁsukasmiṁ va bhātaro ti. 195.

15 Tass' attho: yathā te bhātaro sabbesu ṭhānesu kiṁsukassa adiṭṭhattā kaṁkhiṁsu evaṁ sabbehi vipassanāñāṇehi yesaṁ sabbe pi hi[9] chaphassāyatanakkhandhabhūtadhātubhedā dhammā ajānitā[10] sotāpattimaggassa anadhigatattā appaṭividdhā te ve[11] tesu phassāyatanādidhammesu kaṁkhanti yathā ekasmiṁ ñeva[12] kiṁsukasmiṁ cattāro bhātaro ti.

20 Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Bārāṇasirājā aham eva ahosin" ti. Kiṁsukopamajātakaṁ[13].

9. Sālakajātaka.

Ekaputtako bhavissasîti[14]. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ mahātheraṁ ārabbha kathesi. So kir' ekaṁ 25 kumārakaṁ pabbājetvā piḷento tattha viharati. Sāmaṇero piḷaṁ sahituṁ asakkonto uppabbaji. Thero gantvā upalāpeti: „kumāraka tava

---

[1] Ck Cs kintettha, Bi kinettha? Bp kiṁnvettha. [2] Cs -thi, Bi sārathiṁ. [3] Ck Cs -thi. [4] so Bp; Ck Cs vinicchatha. [5] Bi omits ti sabbehi - - - paripucchito. [6] Bi bhikkhu te. [7] Cs -tatva corr. to -tattha, Bi -tatthā. [8] Ck -deseti, Bi -desisi. [9] Bi omits yesaṁ sabbe pi hi. [10] Bi ajānanto. [11] all three MSS. te neva. [12] Bi ekasmi yeva. [13] Bi adds aṭhamaṁ. [14] Ck Cs -tīti, Bi -tiṁti.

cīvaraṁ tav' eva[1] bhavissati patto pi, mama santakaṁ pattacīvaram pi tav' eva[1] bhavissati, ehi pabbajāhîti". So „nâhaṁ pabbajissāmîti" vatvâpi punappuna[2] vuccamāno pabbaji. Atha naṁ pabbajitadivasato paṭṭhāya puna thero viheṭhesi. So pīḷaṁ asahanto puna uppabbajitvā anekavāraṁ[3] yācante[4] pi tasmiṁ „tvaṁ n'eva maṁ sahasi[5] na vinā vattituṁ sakkosi, gaccha na pabbajissāmîti" na pabbaji. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso suhadayo vata so dārako, mahātherassa āsayaṁ ñatvā na pabbajîti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa suhadayo pubbe pi suhadayo, ekavāraṁ etassa dosaṁ disvā na puna ganhîti[6]" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto kuṭumbikakule nibbattitvā vayappatto dhaññavikkayena jīvikaṁ kappesi. Aññataro pi ahiguṇṭhiko[7] ekaṁ makkaṭaṁ sikkhāpetvā osadhaṁ gāhāpetvā tena sappaṁ kīḷāpento jīvikaṁ kappesi. So Bārāṇasiyaṁ ussave ghuṭṭhe[8] ussavaṁ kīḷitukāmo „imaṁ mā pamajjîti" taṁ makkaṭaṁ tassa vāṇijakassa[9] hatthe ṭhapetvā ussavaṁ kīḷetvā sattame divase tassa santikaṁ gantvā „kahaṁ makkaṭo" 'ti pucchi. Makkaṭo sāmikassa saddaṁ sutvā va dhaññāpaṇato[10] vegena nikkhami. Atha naṁ so veḷupesikāya piṭṭhiyaṁ pothetvā ādāya uyyānaṁ gantvā ekamante bandhitvā niddaṁ okkami. Makkaṭo tassa niddāyanabhāvaṁ ñatvā attano bandhanaṁ mocetvā palāyitvā ambarukkhaṁ āruyha ambapakkaṁ khāditvā aṭṭhiṁ[11] ahiguṇṭhikassa[12] sarīre pātesi. So pabujjhitvā ullokento taṁ disvā „madhuravācāya taṁ[13] vañcetvā rukkhā otāretvā gaṇhissāmîti" taṁ upalāḷento[14] paṭhamaṁ gātham āha:

1. Ekaputtako bhavissasi
tvañ ca no hessasi issaro kule,

[1] so B^p; C^k C^s tam eva, B^i tattheva. [2] B^i punappunnaṁ. [3] C^k C^s athekavāraṁ. [4] B^i yojente. [5] B^i saha vasituṁ. [6] B^i upagacchatīti. [7] C^s -gunṭhiko, B^i -kuṇḍiko. [8] B^i saṁghuṭhe. [9] C^k C^s vāṇi-, B^i dhaññavāṇi-. [10] B^i dhaññaāp-. [11] B^i aṭṭhihi. [12] B^i kuṇḍikassa. [13] B^i naṁ. [14] C^s B^i -lento.

oroha dumasmā Sālaka,
ehi dāni gharaṁ vajemase ti. 196.

Tass' attho: tvaṁ mayhaṁ[1] ekaputtako bhavissasi kule ca[2] me bhogānaṁ issaro, etasmā[3] rukkhā otara, ehi amhākaṁ gharaṁ gamissāma, Sālakā[4] 'ti 5 nāmena ālapanto[5] āha.

Taṁ sutvā makkhaṭo dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Nanu maṁ hadaye 'timaññasi
yañ ca hanasi[6] maṁ[7] veḷuyaṭṭhiyā,
pakkambavane ramāmase,
10 gaccha tvaṁ gharakaṁ yathāsukhan ti. 197.

Tattha nanu maṁ hadaye timaññasîti nanu tvaṁ maṁ hadaye atimaññasi, suhadayo ayan ti maññasîti attho, yañ ca maṁ hanasi[8] veḷuyaṭṭhiyā[9] ti yaṁ evaṁ atimaññasi yañ ca veḷupesikāya hanasi, tenâhaṁ nâgacchāmîti dīpeti. Atha naṁ mayaṁ imasmiṁ vane pakkambavane ramāmase, 15 gaccha tvaṁ gharakaṁ yathāsukhan ti

vatvā uppatitvā vanaṁ pāvisi, ahiguṇṭhiko[10] pi anattamano attano[11] gehaṁ agamāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ[12] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā makkaṭo sāmaṇero ahosi, ahiguṇṭhiko mahāthero, dhaññavāṇijo pana 20 aham evā" 'ti. Sālakajātakaṁ[13]

10. Kapijātaka.

Ayaṁ isī[14] upasamasaṁñame[15] rato ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakaṁ[16] bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tassa hi kuhakabhāvo bhikkhūsu pākaṭo jāto. Dhammasabhāyaṁ 25 kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asuko bhikkhu niyyānike Buddhasāsane pabbajitvā kuhakavattaṁ pūretîti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha

---

[1] Bᵈ omits mayhaṁ. [2] Cᵏ Cˢ ce. [3] Bᵈ etambā. [4] Bᵈ mahalakā. [5] Bᵈ -pento. [6] Cᵏ haṇasi, Cˢ hanasi corr. to haṇasi. [7] Bᵈ yañ ca maṁ hanasī. [8] Cᵏ yañ ca ma hanasi corr. to yañ ca haṇasi. [9] Cᵏ Cˢ veḷulaṭṭhiyā. [10] Bᵈ -kuṇḍīko. [11] Bᵈ omits gehaṁ. [12] Bᵈ dhammade-. [13] Bᵈ adds navamaṁ. [14] Cˢ Bᵈ isi. [15] Bᵈ saṁyame. [16] Bᵈ -ka

bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave esa bhikkhu idān' eva kuhako, pubbe pi kuhako va[1] aggimattassa[2] kāraṇā makkaṭo hutvā kohaññaṁ akāsîti" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[3] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle brāhmaṇiyā matāya[4] puttaṁ aṁkenâdāya Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā tam pi puttaṁ tāpasakumārakaṁ[5] katvā paṇṇasālāya vāsaṁ kappesi. Vassārattasamaye acchinnadhāre[6] deve vassante makkaṭo sītapīḷito dante khādanto kampento vicarati. Bodhisatto mahante dārukkhandhe āharitvā aggiṁ katvā mañcake nipajji. Puttako pi 'ssa pāde parimajjamāno nisīdi. So makkaṭo ekassa matatāpasassa[7] santakāni vakkalāni nivāsetvā ca pārupitvā[8] ca ajinacammaṁ ekaṁsaṁ[9] katvā kācakamaṇḍaluṁ[10] ādāya isivesena gantvā paṇṇasāladvāre aggissa[11] kāraṇā kuhanakammaṁ katvā aṭṭhāsi. Tāpasakumārako[12] taṁ disvā „tāta tāpaso eko sītapīḷito kampamāno tiṭṭhati, idha naṁ pakkosatha, visīvessatîti[13]" pitaraṁ āyācanto[14] paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Ayaṁ isī upasamasaṁyame rato
santiṭṭhati sisirabhayena[15] aṭṭito,
handa ayaṁ pavisatu 'maṁ agārakaṁ,
vinetu sītaṁ darathañ ca kevalan ti. 198.

Tattha upasamasaṁyame rato ti rāgādikilesaupasame[16] ca sīlasaṁyame[16] ca rato, santiṭṭhatîti so tiṭṭhati, sisirabhayenā[17] 'ti vātavuṭṭhijanitassa sisirassa[18] bhayena, aṭṭito ti pīḷito, pavisatu man ti pavisatu imaṁ, kevalan ti sakalaṁ anavasesaṁ.

Bodhisatto puttassa[19] vacanaṁ sutvā uṭṭhāya olokento makkaṭabhāvaṁ ñatvā dutiyaṁ gātham āha:

---

[1] Bi yeva. [2] Cs -mantassa. [3] Bi kāsikaraṭhe. [4] Cs mātāya. [5] Bi -raṁ. [6] Cs -dhare, Bi acchinadhāre. [7] Ck matakatāp-. [8] Bi pārumpetvā. [9] Bi ekaṁse. [10] Cs kājakamaṇḍaluṁ corr. to kācakamaṇḍaluṁ, Bi kākemaṇḍala, Bp kājakamaṇḍaluṁ. [11] Bi aggi. [12] Bi tāpassakumāro. [13] Cs vī-, Bi visippissatīti. [14] Bi yācento. [15] Bi sitabhayena. [16] Bi -mena. [17] Bi sītabhayenā [18] Bi sītassa. [19] Bi putta.

2. Nâyaṁ isī[1] upasamasaṁyame rato,
kapī ayaṁ dumavarasākhagocaro,
so dūsako rosako câpi jammo,
sace vaje imam pi dūsaye[2] gharan ti. 199.

5 Tattha dumavarasākhagocaro ti dumavarānaṁ sākhagocaro, so dūsako rosako câpi jammo ti so esa[3] gatagataṭṭhānassa dūsanato dūsako, ghaṭṭanatāya rosako, lāmakabhāvena jammo, sace vaje ti yādisaṁ paṇṇasālaṁ sa vaje[4] paviseyya sabbaṁ uccārapassāvakaraṇena[5] ca aggidānena ca dūseyyā 'ti[6].

Evañ ca[7] vatvā Bodhisatto ummukaṁ[8] gahetvā taṁ[9] san-
10 tāsetvā[10] palāpesi. So uppatitvā vanaṁ paccakkhanto[11] va tathā pakkhanto va[12] ahosi, na puna taṁ ṭhānaṁ agamāsi. Bodhisatto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā tāpasakumārakassa[13] kasiṇaparikammaṁ ācikkhi, so ca[14] abhiññā ca samāpattiyo ca uppādesi. Te ubho pi aparihīnajjhānā Brahmaloka-
15 parāyanā ahesuṁ.

Satthā „na bhikkhave idān' eva[15] porāṇato paṭṭhāya p' esa kuhako yevā" 'ti imaṁ desanaṁ[16] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino ahesuṁ) „Tadā makkaṭo kuhako bhikkhu ahosi, putto
20 Rāhulo, pitā aham evā" 'ti. Kapijātakaṁ[17]. Sigālavaggo dasamo. Dukanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

[1] Cs isiṁ, Bi isi. [2] Bi dūsasse. [3] Ck ye eka, Bi Bp so evaṁ. [4] Ck Cs avaje in the place of savaje, Bp avase. [5] Bi -kā-. [6] Bi adds attho. [7] Bi adds pana. [8] Ck Cs ummukkaṁ, Bi umpakkaṁ. [9] Ck Bi omit taṁ. [10] Bi santāpetvā. [11] Ck pakkhanto. [12] Bi vanaṁ pakkhanto va ahosi in the place of vanaṁ paccakkhanto va tathā pakkhanto va. [13] Bi -rassa. [14] Bi so pi. [15] Ck Cs omit idāneva. [16] Bi dhammade-. [17] Bi adds dasamaṁ.

III. TIKANIPĀTA.

1. SAṀKAPPAVAGGA.

1. Saṁkappajātaka.

Saṁkapparāgadhotenā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuṁ[1] ārabbha kathesi. Sāvatthinagaravāsī[2] kir' esa[3] kulaputto ratanasāsane[4] uraṁ datvā pabbajito[5] ekadivasaṁ Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caranto ekaṁ alaṁkatapaṭiyattaṁ itthiṁ disvā uppannakāmarāgo anabhirato cari[6]. Tam enaṁ[7] ācariyupajjhāyādayo[8] disvā[9] anabhiratikāraṇaṁ pucchitvā vibbhamitukāmabhāvam assa ñatvā „āvuso, Satthā nāma rāgādikilesapīḷitānaṁ[10] kilese hāretvā[11] saccāni pakāsetvā sotāpattiphalādīni deti, ehi taṁ Satthu santikaṁ nessāmā" 'ti ādāya agamaṁsu Satthārā ca[12] „kin nu kho bhikkhave anicchamānakaṁ ñeva bhikkhuṁ gahetvā āgat' atthā" 'ti vutte tam atthaṁ ārocesuṁ. Satthā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti pucchitvā „saccan[13]" ti vutte „kiṁkāraṇā" ti pucchi. So tam atthaṁ ārocesi. Atha naṁ Satthā „itthiyo nām' etā bhikkhu pubbe jhānabalena[14] vikkhambhitakilesānaṁ visuddhasattānam pi saṁkilesaṁ[15] uppādesuṁ, tādisā[16] tucchapuggalā[16] kiṁkāraṇā na saṁkilissanti, visuddhâpi sattā saṁkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi āyasakyaṁ pāpuṇanti pag eva aparisuddhā, Sineru-kampanavāto[17] purāṇapaṇṇasaṭaṁ[18]

[1] Bi ukkaṇhitabhāvaṁ. [2] Ck Bi Bd -si. [3] Bi kira eko, Bd kira ko. [4] Bi omits ratana, Bd tena sāsane. [5] Bi pappajjitvā. [6] Bi Bd vicari. [7] Ck Cs etaṁ. [8] Ck -jjhādayo, Cs -cchādayo, Cs dupl.: -jjhādayo, Bi bhāvāyajhāyādayo. [9] Bi omits disvā. [10] Bi kāmarāgādi-. [11] Bi pahāretvā, Bd kilesaṁ hānitvā. [12] Bi omits ca. [13] Bi Bd add bhante. [14] Bi Bd phalena. [15] Bi Bd -se. [16] all four MSS. -aṁ. [17] Bi -kampavāto, Bd -kampanakato. [18] Bi -paṇṇachattaṁ.

kin na kampessati[1], bodhitale nisīditvā abhisambujjhanakasattaṁ[2] ayaṁ kileso āloḷesi, tādisaṁ kin na āloḷessatîti" vatvā tehi yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto asītikoṭivibhave brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasiṁ paccāgantvā katadārapariggaho[3] mātāpitunnaṁ accayena tesaṁ petakiccāni[4] katvā hiraññolokanakammaṁ karonto „idaṁ dhanaṁ paññāyati, yehi pan' etaṁ sambhūtaṁ[5] te na paññāyantîti" āvajjanto[6] saṁvegappatto ahosi, sarīrā sedā mucciṁsu. So gharāvāse ciraṁ vasanto mahādānaṁ datvā kāme pahāya assumukhaṁ ñātisaṁghaṁ pariccajitvā Himavantaṁ pavisitvā[7] ramaṇīye padese paṇṇasālaṁ māpetvā uñchācariyāya[8] vanamūlaphalāphalādīhi[9] yāpento nacirass' eva abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto ciraṁ vasitvā cintesi: „manussapathaṁ gantvā loṇambilaṁ upasevissāmi, evaṁ me sarīraṁ c' eva thiraṁ bhavissati jaṁghāvihāro[10] ca[11] kato bhavissati, ye ca[12] mādisassa sīlavantassa[13] bhikkhaṁ vā dassanti abhivādanādīni vā karissanti te saggapadaṁ[14] pūressantîti" so Himavantā otaritvā anupubbena cārikaṁ[15] caramāno Bārāṇasiṁ[16] patvā suriyatthagamanavelāya[17] vasanaṭṭhānaṁ olokento rājuyyānaṁ[18] disvā „idaṁ paṭisallānasāruppaṁ, ettha vasissāmîti" uyyānaṁ pavisitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle nisinno jhānasukhena rattiṁ khepetvā punadivase katasarīrapaṭijaggano pubbaṇhasamaye[19] jaṭājinavakkalāni saṇṭhapetvā bhikkhābhājanaṁ ādāya santindriyo santamānaso iriyāpathasampanno yugamattadaso[20] hutvā sabbākārasampannāya attano rūpasiriyā

[1] B^i kammeyyāti, B^d ki nu kampeyyāti. [2] B^i abhibujhānakasaddaṁ. [3] B^i kataputtadāra-, B^d tattha puttā-. [4] B^i mataṁ kiccāni, B^d matakic-. [5] B^i sambhītaṁ, B^d sambhataṁ. [6] C^k C^s āvajjento. [7] B^i B^d add isipappajjam pappajjitvā. [8] C^k uñchā- corr. to uñja-, C^s uñjā-, B^i ucchā-. [9] C^s -mūlaphalādīhi, B^i B^d vanamūlaphalādīhi [10] B^i jaṅgha-, B^d jañga. [11] B^i B^d add me. [12] C^k C^s va. [13] B^i B^d sīlasampannassa. [14] B^i saggaṁ, B^d sakkapūraṁ. [15] B^i carikañ, B^d carākañ. [16] C^k -siṁ. B^i B^d -sī. [17] B^i sūriyattaṅga-. [18] B^i omits raj. [19] B^i puppaṇhasamantare yeva. [20] C^k -mattādaso, B^i B^d yuggamattadassano.

lokassa vilocanāni ākaḍḍhento[1] nagaraṁ[2] pavisitvā bhikkhāya caranto rañño nivesanadvāraṁ pāpuṇi.. Rājā mahātale caṁkamanto vātapānantarena Bodhisattaṁ disvā iriyāpathasmiṁ yeva[3] pasīditvā „sace santadhammo nām' atthi[4] imassa tena abbhantare[5] bhavitabban" ti cintetvā „gaccha taṁ[6] tāpasaṁ ānehîti" ekaṁ amaccaṁ āṇāpesi. So gantvā vanditvā bhikkhābhājanaṁ gahetvā „rājā bhante taṁ pakkosatîti[7]" āha. Bodhisatto „mahāpuñña[8], amhe rājā na jānātîti" āha. „Tena hi bhante yāvâhaṁ āgacchāmi tāva idh' eva hothā" 'ti vatvā rañño ārocesi. Rājā „amhākaṁ kulūpakatāpaso[9] n' atthi, gaccha[10] taṁ ānehîti" sayam pi vātapānena hatthaṁ pasāretvā vadanto „ito etha bhante" ti āha. Bodhisatto amaccassa hatthe bhikkhābhājanaṁ datvā mahātalaṁ abhirūhi[11]. Atha naṁ rājā vanditvā rājapallaṁke nisīdāpetvā attano sampāditehi yāgukhajjakabhattehi parivisitvā katabhattakiccaṁ pañhaṁ pucchi, pañhavyākaraṇena[12] bhīyosomattāya[13] pasīditvā vanditvā[14] „bhante tumhe katthavāsikā, kuto āgat' atthā" 'ti pucchitvā „Himavantavāsikā[15] mayaṁ mahārāja, Himavantā[16] āgatā" ti vutte puna „kiṁkāraṇā" ti pucchitvā „vassārattakāle[17] mahārāja nibaddhavāso[18] nāma laddhuṁ vaṭṭatîti" vutte „tena hi bhante rājuyyāne vasatha, tumhe ca[19] catupaccayehi[20] na kilamissatha, ahañ ca saggasaṁvattanikaṁ puññaṁ pāpuṇissāmîti[21]" paṭiññaṁ gahetvā bhuttapātarāso Bodhisatten' eva[22] saddhiṁ uyyānaṁ gantvā paṇṇasālaṁ kāretvā caṁkamaṁ māpetvā sesāni pi rattiṭṭhānadivāṭṭhānādīni sampādetvā pabbajitaparikkhāre paṭiyādetvā „sukhena vasatha bhante" ti uyyānapālaṁ sampaṭicchāpesi. Bodhisatto tato paṭṭhāya

[1] B^i -ākappento, B^d -ḍḍhanto. [2] C^k C^s -ram. [3] B^i B^d ñeva. [4] C^s B^d nāma atthi, B^i nāma satti. [5] C^k imassanto abbhantare, B^i imassa tena abbhantarena [6] B^i omits taṁ, C^s gacchantaṁ, B^d gaccha tvaṁ. [7] C^k pakkosāti, B^i pakkosahîti [8] B^i -paññā, B^s -puññaṁ [9] C^s kulūpaga-, B^i kulupake-. [10] C^s gacchaṁ corr. to gaccha. [11] C^s -ruhi. [12] B^i paññabyāka-. [13] C^k bhīyyo-, B^i bhiyyo-. [14] B^i omits vanditvā. [15] B^i -te-. [16] B^i B^d -tato. [17] B^i vassāvutta-. [18] B^i B^d nibandha-. [19] B^i B^d omit ca. [20] B^i B^d catūhi paccayehi, C^k catuppa-. [21] B^i B^d saṁpāpuṇissāmi. [22] B^i B^d -ttena.

dvādasa saṁvaccharāni tatth' eva vasi. Ath' ekadivasaṁ rañño paccanto kupito[1]. So tassa vūpasamanatthāya gantukāmo deviṁ āmantetvā „bhadde tayā vā mayā vā nagare ohīyituṁ[2] vaṭṭatîti“ āha. „Kiṁ nissāya kathetha devā“ 'ti. „Sīlavantatāpasaṁ[3] bhadde“ 'ti. „Deva nâhaṁ tasmiṁ pamajjissāmi[4], amhākaṁ ayyassa[5] paṭijagganaṁ mama bhāro, tumhe nirāsaṁkā gacchathā“ 'ti. Rājā nikkhamitvā gato, devī pi kho[6] Bodhisattaṁ tath' eva sakkaccaṁ upaṭṭhahi[7]. Bodhisatto pana rañño gatakāle nibaddhavelāya[8] āgantvā attano rucitāya[9] velāya rājanivesanaṁ gantvā bhattakiccaṁ karoti[10]. Ath' ekadivasaṁ Bodhisatte[11] aticirāyante devī sabbaṁ khādanīyabhojanīyaṁ[12] paṭiyādetvā nahātvā[13] alaṁkaritvā[14] nīcamañcakaṁ[15] paññāpetvā Bodhisattassa āgamanaṁ olokayamānā maṭṭasāṭakaṁ[16] sithilaṁ katvā nivāsetvā[17] nipajji. Bodhisatto pi velaṁ sallakkhetvā bhikkhābhājanaṁ ādāya ākāsena gantvā mahāvātapānadvāraṁ pāpuṇi[18]. Tassa vakkalisaddaṁ sutvā sahasā uṭṭhahamānāya deviyā pītakamaṭṭasāṭako bhassittha[19]. Bodhisatto visabhāgārammaṇaṁ[20] indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Ath' assa jhānabalena sannisinno pi kileso karaṇḍake pakkhittāsīviso viya phaṇaṁ katvā uṭṭhahi, khīrarukkhassa vāsiyā ākoṭitakālo[21] viya ahosi, kilesuppādanena[22] sah' eva jhānāni parihāyiṁsu, indriyāni aparisuddhāni[23] ahesuṁ, sayaṁ pakkhacchinnakāko[24] viya ahosi. So pubbe viya nisīditvā[25] bhattakiccaṁ hi[26] kātuṁ nâsakkhi[27], nisīdāpiyamāno[28] pi na nisīdi. Ath' assa devī sabbaṁ khādaniyaṁ[29] bhojaniyaṁ[29] bhikkhā-

---

[1] B^i kuppito. [2] C^k obhīyyatuṁ, C^s ohiyyituṁ, B^i B^d ohiyituṁ. [3] B^i B^d sīlavantaṁ-. [4] C^k pavaj-, B^i pappajjissaṁ, B^d pamajjeyaṁ. [5] B^i ayya, B^d ayyakassa [6] B^i omits kho. [7] B^i upaṭhāsi, B^d upaṭhāhi. [8] B^i nibandhaṁ-, B^d nibandha. [9] B^i rucikāya. [10] B^i aṇāsī. [11] C^k C^s B^i -satto. [12] C^k B^d -niyabhojaniyaṁ, C^s -niyabhojaniyaṁ corr. to -nīyabhojanīyaṁ, B^i -niyaṁbhojaniyaṁ. [13] B^i B^d nhatvā. [14] C^s omits nahātvā alaṁkaritvā. [15] B^i omits nīca. [16] B^i B^d maṭha-. [17] C^k B^i B^d omit nivāsetvā. [18] B^i B^d saṁpāpuṇi. [19] B^i deviyā sarirā maṭhasātaṁko bhassi, B^d deviyā dahiritamaṭhasāṭako. [20] B^i B^d add disvā. [21] C^k ākoṭikālo, B^i ākoṭikakālo. [22] C^k C^s add ceva. [23] B^i B^d aparipuṇṇāni. [24] B^i pattachinda-, B^d pakkhacchanda-. [25] B^i anisī-. [26] B^i B^d omit hi. [27] B^i na sakkhi. [28] B^i nisīdā ti vuccamāno, B^d nisīdāhi ti pucchamāno. [29] so all four MSS.

bhājane[1] yeva pakkhipi, yathā ca pubbe bhattakiccaṁ katvā sīhapañjarena[2] nikkhamitvā ākāsen' eva[3] gacchati evaṁ[4] taṁ divasaṁ[5] gantuṁ nâsakkhi, bhattaṁ pana[6] gahetvā mahānisseṇiyā[7] otaritvā uyyānaṁ agamāsi. Devī pi[8] tassa attani paṭibaddhacittataṁ[9] aññāsi. So uyyānaṁ gantvā bhattaṁ abhuñjitvā va heṭṭhāmañce nikkhipitvā „deviyā evarūpā hatthasobhā pādasobhā evarūpaṁ kaṭipariyosānaṁ evarūpaṁ ūrulakkhaṇan“ ti ādīni vippalapanto sattāhaṁ nipajji. Bhattaṁ pūtikaṁ[10] ahosi nīlamakkhikāparikiṇṇaṁ[11]. Atha rājā paccantaṁ vūpasametvā paccāgato. Alaṁkatapaṭiyattaṁ nagaraṁ padakkhiṇam katvā rājanivesanaṁ āgantvā[12] va „Bodhisattaṁ passissāmîti“ uyyānaṁ gantvā ukkalāpaṁ[13] assamapadaṁ disvā „pakkanto bhavissatîti“ paṇṇasālāya dvāraṁ vivaritvā antopaviṭṭho. Taṁ[14] nipannakaṁ disvā „kenaci aphāsukena bhavitabban“ ti pūtibhattaṁ chaḍḍāpetvā[15] paṇṇasālaṁ paṭijaggitvā[16] „bhante kin te aphāsukan“ ti pucchi. „Viddho smi mahārājā“ 'ti. Rājā „mama paccāmittehi mayi okāsaṁ alabhantehi 'piyaṭṭhānam assa dubbalaṁ karissāmā' 'ti āgantvā esa viddho bhavissati maññe“ ti sarīraṁ parivattetvā viddhaṭṭhānaṁ olokento vedhaṁ[17] adisvā „kattha viddho si bhante“ ti pucchi. Bodhisatto „nâhaṁ mahārāja aññena viddho, ahaṁ pana attanā va attānaṁ hadaye vijjhin“ ti vatvā uṭṭhāya āsane[18] nisīditvā[19] imā gāthā avoca:

1. Saṁkapparāgadhotena[20] vitakkanisitena ca
   nâlaṁkatena[21] bhaddena[22] na usukārakatena[23] ca 1.
2. Na kaṇṇāyatamuttena[24] nâpi[25] morūpasevinā
   ten' amhi hadaye viddho sabbaṅgaparidāhinā[26]. 2.

[1] B^i omits bhikkhā. [2] B^i -pañcare, B^d -pañcarena. [3] B^i ākāse yeva [4] C^k evan. [5] B^i tā disaṁ. [6] B^i B^d bhattabhājanaṁ. [7] C^k C^s -niyā, B^i mahāniniseniyā. [8] B^i B^d pana. [9] C^k -cittaṁtaṁ, C^s -cittaṁtaṁ corr. to -cittataṁ, B^i B^d paṭibandhacittaṁ. [10] B^i -puṭikaṁ. [11] C^k C^s -paripuṇṇā, B^d -kāhipariṭiṇṇā. [12] B^i B^d anāgaṁtvā. [13] C^s uklāpaṁ, B^i B^d ullāpaṁ. [14] C^k tan. [15] C^k B^i chaḍā-. [16] B^i paṭijaggāpetvā. [17] B^i B^d viddhaṭhānaṁ. [18] B^i B^d omit āsane. [19] B^i nisīdāpetvā. [20] B^i -rāgamohena [21] C^k C^s nālaṁkaṭa, B^d nevālaṅka-. [22] B^i B^d bhadrena. [23] C^k yusukā-, B^i usuṁkā-, C^s susukā- corr. to na yusukā-. [24] B^i nakaṇṇāyatanamuttena. [25] C^k omits nā, C^s B^d na pi. [26] B^i -pariḍahinā.

3\. Āvedhañ[1] ca na passāmi yato ruhiram assave[2],
yāva ayonisocittaṁ, sayaṁ me[3] dukkham ābhatan ti. 3.

Tattha saṁkapparāgadhotenā[4] 'ti kāmavitakkasampayuttarāgadhotena[4], vitakkanisitena[5] cā 'ti ten' eva rāgodakena vitakkapāsāṇe[6] nisitena 5 nālaṁkatena[7] bhaddenā[8] 'ti n' eva alaṁkatena bhaddena[9], analaṁkatena[10] bībhacchenā[11] 'ti attho, na usukārakatena[12] cā[13] 'ti usukārehi pi akatena, na kaṇṇāyatamuttenā[14] ti yāva[15] dakkhiṇakaṇṇacūḷikaṁ[16] ākaḍḍhitvā[17] amuttakena, nâpi[18] morūpasevinā[19] ti morapattagijjhapattādīhi[20] akatūpasevanena, tenamhi hadaye viddho ti tena kilesakaṇḍenâhaṁ[21] hadaye 10 viddho, sabbaṅgaparidāhinā[22] ti sabbāni[23] aṅgāni paridahanasamatthena, mahārāja[24] tena kilesakaṇḍena hadaye[20] viddhakālato paṭṭhāya mama aggipadittāni[25] va[27] sabbāni aṅgāni dayhantîti dasseti, āvedhañ[28] ca na passāmîti viddhaṭṭhāne vaṇañ ca[29] na passāmi[30], yato ruhiramassave[31] ti yato me āvedhato[32] lohitaṁ paggharevya[33] taṁ na passāmîti attho, yāva ayoniso-15 cittan ti ettha yāvā 'ti daḷhatthe nipāto, ativiya daḷhaṁ katvā ayonisocittaṁ vaḍḍhitan ti attho, sayam me[34] dukkhamābhatan ti attanā va mayā attano dukkhaṁ ānītan ti.

Evaṁ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi rañño dhammaṁ desetvā rājānaṁ paṇṇasālato bahikatvā kasiṇaparikammaṁ katvā 20 naṭṭhaṁ[35] jhānaṁ uppādetvā paṇṇasālāya nikkhamitvā ākāse nisinno rājānaṁ ovaditvā[36] „mahārāja ahaṁ Himavantam eva gamissāmîti[37]" vatvā „na sakkā bhante gantun" ti vuccamāno pi „mahārāja mayā idha vasantena evarūpo vippakāro patto[38], idāni na sakkā idha vasitun" ti rañño[39] yācantass' eva ākāse 25 uppatitvā Himavantaṁ gantvā[40] yāvatāyukaṁ ṭhatvā Brahmalok-ūpago ahosi.

---

[1] Bi avaddhañ, Ck Cs Bd avedhañ. [2] Bi rahiraṁ pasave. [3] Cs sayāme corr. to sayameva, Bi ayame. [4] Bi -rāgamohenā. [5] Bi Bd -nisi-. [6] Bd pāsāṇa, Bi -pāsādena. [7] Ck Cs nālaṁkata, Bd nevālaṅkata. [8] Bi Bd bhadrenā. [9] Bi bhadrena. [10] Bd alaṅkatena, Cs alaṁkatena corr. to analaṁ-, Bi alaṅkatena. [11] Bi vigatena, Bd vinicchenā. [12] Bd na ussukārākatena, Bi ussukārāgatena and omits na. [13] Ck Cs omit cā. [14] Bi Bd kaṇṇāyatanamuttenā. [15] Bi yā [16] Bi takkhaṇakannacullakaṁ. [17] Bi ātamitvā. [18] Ck Cs na pi. [19] Bi morapasevitenā. [20] Cs Bd -dihi. [21] Bi -kaṇḍena, Bd -kaṇḍakenāhaṁ. [22] Ck Bi -ḍāhinā. [23] Bi sabba. [24] Bi omits mahārāja. [25] Bi adds viddhaddhomhi. [26] Bi aṅgaṇattāni, Bd aggiparittāni. [27] Bd ca, Bi omits va. [28] Cs Bd avedhañ, Bi aveddhañ. [29] Bi viddhaṭhāṇeṇa uñca. [30] Bi -miti. [31] Bi ruhirapasate. [32] Bi bhavevi, Bd avedhā. [33] Bi lohitagghareya. [34] Cs sayameva, Bi ayaṁ me. [35] Bi raṭhaṁ. [36] Bi Bd ovādetvā. [37] Bi -māti. [38] Bi adds hutvā. [39] Bi omits rañño, Ck raṁññā. [40] Bi adds tatta, Bd tattha.

Satthā imaṁ desanaṁ[1] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patiṭṭhāsi[2], keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino[3] ahesuṁ) „Tadā rājā Ānando ahosi, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Saṁkappajātakaṁ[4].

2. Tilamuṭṭhijātaka.

Ajjâpi metaṁ manasîti[5]. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ kodhanaṁ[6] ārabbha kathesi. Aññataro kira bhikkhu kodhano ahosi upāyāsabahulo, appam pi vutto samāno kuppi abhisajji, kopañ ca dosañ ca appaccayañ ca pātvakāsi[7]. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū[8] kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: āvuso asuko nāma bhikkhu kodhano upāyāsabahulo uddhane pakkhittaloṇaṁ viya taṭataṭāyanto[9] vicarati. evarupe nikkodhane[10] sāsane pabbajitvā[11] kopamattam[12] pi niggaṇhituṁ na sakkotîti“. Satthā taṁ[13] sutva ekaṁ bhikkhuṁ pesetvā taṁ bhikkhuṁ pakkosāpetvā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu kodhano“ ti pucchitvā „saccaṁ bhante“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āyaṁ[14] kodhano va[15] ahosîti[16]“ vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tassa putto Brahmadattakumāro nāma ahosi. Porāṇakarājāno[17] ca attano putte „evaṁ[18] ete nihatamānadappā[19] sītuṇhakkhamā lokacārittaññū ca bhavissantîti[20]“ attano nagare disāpāmokkhe ācariye vijjamāne pi sippuggahaṇatthāya dūre tiro raṭṭhaṁ[21] pesenti. Tasmā so pi rājā soḷasavassapadesikaṁ[22] puttaṁ pakkositvā[23] ekatalikaupāhanā[24] ca paṇṇacchattañ ca kahāpaṇasahassañ ca datvā „tāta Takkasilaṁ gantvā sippaṁ ug-

[1] C^s B^i B^d dhammade-. [2] B^i patiṭhahi. [3] B^i B^d add keciarahantā. [4] B^i B^d add paṭhamaṁ. [5] B^i sarasīti, B^d panasīti. [6] B^i B^d add bhikkhuṁ. [7] C^k appañcaccayañca - - corr. to appaccayañca - -, C^s appañca pātvākāsi corr. to appaccayañca pātvākāsi, B^s appañca appañcayamāno akāsi, B^d appaccayamāno patvākāsi. [8] B^i B^d athekadivasaṁ bhikkhu dhammasabhāyaṁ. [9] B^i kaṭāyanto, B^d pakaṭābbhaṭāyanto. [10] B^i evarūpena kodhena, B^d evarūpe nikodha. [11] B^i B^d pappajjito samāno. [12] B^i kodhamattaṁ, B^d kodhanamatta. [13] B^i B^d tesaṁ kathaṁ. [14] B^i pi ayaṁ. [15] C^s ti crossed out, B^i B^d yevā. [16] B^i B^d omit ahosī. [17] C^s purāṇarā-. [18] C^k C^s evam, B^d evaṁmete. [19] B^i nihitamānaṁdaṇḍā, B^d nihatamānampo. [20] B^i lokacaritañ ca jānissantīti. [21] B^i tire raṭhe, B^d tiro raṭhe. [22] B^i -vasuddesikaṁ, B^d -vassudesikaṁ. [23] B^i B^d pakkosāpetvā. [24] B^i ekapaṭaṇikaṁ upāhaṇañca, B^d ekapaṭalikaṁ upāhanañca.

gaṇhā[1]" 'ti pesesi. So „sādhū" 'ti mātāpitaro vanditvā nikkhamitvā anupubbena Takkasilaṁ patvā[2] ācariyassa gehaṁ pucchitvā ācariye[3] māṇavakānaṁ sippaṁ vācetvā uṭṭhāya gharadvāre caṁkamante[4] gehaṁ gantvā yasmiṁ ṭhāne ṭhito ācariyaṁ addasa tatth' eva upāhanā muñcitvā[5] chattaṁ[6] apanāmetvā[7] ācariyaṁ vanditvā aṭṭhāsi. So tassa kilantabhāvaṁ ñatvā āgantukasaṁgahaṁ kāresi. Kumāro bhuttabhojano thokaṁ vissamitvā ācariyaṁ upasaṁkamma[8] vanditvā aṭṭhāsi „kuto āgato si tātā" 'ti ca[9] vutto[10] „Bārāṇasito" ti[11] „kassa putto sîti" „Bārāṇasîrañño[12]" ti[13] „ken' atthena āgato[14] sîti" „sippaṁ uggaṇhanatthāyā" 'ti „kin te ācariyabhāgo ābhato udāhu dhammantevāsiko[15] hotukāmo sîti" so „ācariyabhāgo me ābhato" ti vatvā ācariyassa[16] pādamūle sahassatthavikaṁ ṭhapetvā vandi[17]. Dhammantevāsikā divā ācariyassa kammaṁ katvā rattiṁ sippaṁ[18] uggaṇhanti, ācariyabhāgadāyakā gehe jeṭṭhaputtā viya hutvā sippam eva uggaṇhanti, tasmā so pi ācariyo sallahukena nakkhattena[19] kumārassa sippaṁ paṭṭhapesi. Kumāro[20] sippaṁ uggaṇhanto ekadivasaṁ ācariyena saddhiṁ nahāyituṁ agamāsi. Ath' ekā mahallikā[21] tile sete[22] katvā[23] pattharitvā[24] rakkhamānā nisīdi. Kumāro setatile disvā khāditukāmo hutvā ekaṁ tilamuṭṭhiṁ gahetvā khādi. Mahallikā „taṇhāluko nu kho[25] eso" ti kiñci avatvā tuṇhī[26] ahosi. So punadivase pi tāya velāya tath' eva[27] akāsi. Sâpi naṁ na kiñci āha. Itaro tatiyadivase pi tath' eva akāsi. Tadā mahallikā[28] „disāpāmokkhācariyo[29] attano antevāsikehi maṁ vilumpāpetîti[30]" bāhā paggayha kandi[31]. Ācariyo nivattitvā „kiṁ

---

[1] B^i B^d ugganhābi. [2] B^i gaṁtvā. [3] B^i B^d ācariyo, C^s -yo corr. to -ye. [4] B^i B^d -to, B^i ādds ṭhito taṁ. [5] B^i B^d omuñcitvā [6] B^i chattañca. [7] B^i B^d apanetvā. [8] B^i B^d upasaṅkamitvā. [9] B^i B^d omit ca. [10] B^i B^d vutte, C^s vutte corr. to vutto. [11] B^i B^d add āha. [12] C^k -siraṁño, B^d adds putto. [13] C^k C^s omit ti. [14] B^i B^d kenatthenāgato. [15] B^i B^d kammante. [16] B^i ācariya. [17] B^i vanditvā. [18] C^k C^s omit sippaṁ. [19] B^i B^d subhanakkhattena [20] B^i B^d add pi [21] B^i B^d add itthi [22] B^i tilānaṁ setaṁ, B^d tile nattuse. [23] B^i adds sedhetvā. [24] B^i paṭharetvā, B^d pattaretvā. [25] C^s omits nu kho, B^d taṇhaludhako. [26] B^i B^d -hi. [27] B^i tathā. [28] B^i B^d add disvā āha. [29] B^i B^d -kkho ācariyo. [30] B^i visammāpetīti, B^d -siti. [31] B^i B^d kandati, B^i adds vilati, B^d vilapati.

etaṁ ammā" 'ti pucchi. „Sāmi, antevāsiko te mayā katānaṁ setatilānaṁ ajj' ekamuṭṭhiṁ[1] khādi hiyyo ekaṁ[2] pare ekaṁ, nanu evaṁ khādanto mama santakaṁ sabbaṁ nāsessatîti". „Amma, mā rodi, mūlan te dāpessāmîti". „Na me sāmi mūlena attho[3], yathā pan' esa kumāro puna evaṁ[4] na karoti tathā naṁ[5] sikkhāpehîti". Ācariyo „tena hi passa ammā" 'ti dvīhi māṇavehi taṁ kumāraṁ dvīsu hatthesu gāhāpetvā veḷupesikaṁ gahetvā „puna evarūpaṁ mâkāsîti[6]" tikkhattuṁ piṭṭhiyaṁ pahari. Kumāro ācariyassa kujjhitvā rattāni akkhīni katvā pādapiṭṭhito yāva matthakā[7] olokesi. So pi 'ssa kujjhitvā olokitabhāvaṁ aññāsi. Kumāro sippaṁ niṭṭhāpetvā[8] anuyogaṁ datvā „mārāpetabbo esa mayā" ti tena katadosaṁ hadaye ṭhapetvā gamanakāle ācariyaṁ vanditvā „ahaṁ[9] ācariya Bārāṇasiyaṁ rajjam[10] patvā tumhākaṁ santikaṁ pesessāmi, tadā tumhe āgaccheyyāthā[11]" 'ti sasneho viya paṭiññaṁ gahetvā pakkāmi. So Bārāṇasiṁ gantvā[12] mātāpitaro vanditvā sippaṁ dassesi. Rājā „jīvamānena me putto diṭṭho, jīvamāno c' assa[13] rajjasiriṁ passissāmîti" puttaṁ rajje patiṭṭhāpesi. So rajjasiriṁ anubhavamāno ācariyena katadosaṁ saritvā uppannakopo[14] „mārāpessāmi nan" ti pakkosanatthāya ācariyassa dūtaṁ[15] pāhesi. Ācariyo „taruṇakāle naṁ saññāpetuṁ na sakkhissāmîti" agantvā[16] tassa rañño majjhimavayakāle „idāni naṁ saññāpetuṁ sakkhissāmîti" gantvā rājadvāre ṭhatvā „Takkasilācariyo āgato" ti ārocāpesi. Rājā tuṭṭho[17] brāhmaṇaṁ pakkosāpetvā taṁ attano santikaṁ āgataṁ disvā va kopaṁ uppādetvā rattāni akkhīni katvā amacce āmantetvā „bho ajjâpi[18] me ācariyena pahataṭṭhānaṁ[19] rujati[20], ācariyo[21] nalāṭena maccum[22] ādāya

[1] Bi Bd ajjekaṁmuṭhi. [2] Bi ekanti. [3] Bi Bd mūlenattho. [4] Bi yathā puna cesa kumāro evaṁ. [5] Bi Bd taṁ. [6] Bi Bd mā akāsiti. [7] Ck vatthakā, Bi Bd kesamattakā. [8] Bi Bd sippaṁniṭhitaṁ patvā. [9] Bi vandiyamāno yadā ahaṁ, Bd vandamāno āha yadā ahaṁ. [10] Bi Bd bārāṇasīrajjaṁ. [11] Bi gaccheyyāthā. [12] Bi patvā. [13] Bi Bd tassa. [14] Bi Bd -kodho. [15] Bi Bd add sakkārena saddhi. [16] all four MSS. āgantvā [17] Bi kuddho. [18] Bi ajjā, and adds jīvitena me sī yenāpi brahmaṇā toyaṁ maṁ bāhā gahetvā tikkhattuṁ anutāsayīti pi. [19] Ck pahaddha-, Bi pahadaṭhānaṁ, Bd pahataṭhānaṁ. [20] Ck rūjati, Bi ruccati, Bd rujjati. [21] Bi āma acariyo. [22] Ck Bi maccu.

'marissāmîti' āgato, ajj' assa jīvitaṁ n' atthîti" vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Ajjâpi me taṁ manasi[1] yaṁ[2] maṁ tvaṁ tilamuṭṭhiyā[3]
   bāhāya maṁ gahetvāna laṭṭhiyā anutāḷayi[4]. 4.
2. Nanu jīvitena ramasi yenâsi brāhmaṇâgato
   yaṁ maṁ bāhā gahetvāna tikkhattuṁ anutāḷayîti[5]. 5.

Tattha yaṁ mam[6] bāhāya man ti dvīsu padesu[7] upayogavacanaṁ anutāḷanagahaṇāpekkhaṁ yaṁ[8] maṁ tvaṁ tilamuṭṭhiyā kāraṇā anutāḷayi[9] anutāḷento[10] ca maṁ[11] bāhāya[12] gahetvā anutāḷayi[13] taṁ anutāḷanaṁ[14] ajjâpi me manasîti[15], ayaṁ h' ettha attho, nanu jīvitena ramasîti maññe tvaṁ attano jīvitamhi nâbhiramasi[16], yenāsi brāhmanāgato ti yasmā brāhmaṇa idha mama santikaṁ āgato si, yaṁ maṁ bāhā[17] gahetvānā[18] 'ti yaṁ mama bāhaṁ gahetvāna, yaṁ maṁ bāhāya[19] gahetvā ti[20] pi attho, tikkhattuṁ anutāḷayîti[21] tayo vāre veḷulaṭṭhiyā tāḷesi[22], ajja dāni tassa phalaṁ vindāhîti[23]

Iti naṁ maraṇena santajjento evam āha. Taṁ sutvā ācariyo tatiyaṁ gātham āha:

3. Ariyo[24] anariyaṁ kubbānaṁ yo daṇḍena nisedhati
   sāsanatthaṁ na taṁ veraṁ, iti naṁ paṇḍitā vidū ti. 6.

Tattha ariyo[24] ti sundarādhivacanam etaṁ, so pan' esa[25] ariyo[24] catubbidho hoti ācāraariyo dassanaariyo liṅgaariyo paṭivedhaariyo ti, tattha manusso vā hotu tiracchāno vā ariyācāre ṭhito ācāraariyo[26] nāma, vuttam pi c' etaṁ[27]:

Ariyaṁ[28] vattasi vakkaṅga yo vaddham apacāyasi,
vajāmi[29] te taṁ bhattāraṁ, gacchath' ubho yathāsukhan ti,

rūpena pana iriyāpathena ca pāsādikena dassanīyena samannāgato dassanaariyo nāma, vuttam pi c' etaṁ:

[1] C^k B^d manasī, B^i sarasī. [2] C^k C^s ya [3] C^k -muṭṭhīyā, C^s muṭṭhiyo corr. to -yā, B^i -muṭhiyā. [4] C^k B^i B^d -tālayi, C^s -tālayī corr. to -tāḷayī. [5] C^k B^i -tālayīti, C^s -tālayīti corr. to -tāḷayīti. [6] B^i B^d omit yaṁ maṁ. [7] B^i omits padesu. [8] C^k -tāḷanagahaṇāpekkhayaṁ, C^s -tālanagahaṇapekkhaya corr. to -tāḷanagahaṇapekkhāya, B^i B^d -tālanagahaṇāpekkhaṁ yaṁ. [9] C^s -layī corr. to -ḷayī, B^i -layi. [10] B^i B^d -lento, C^s -lento corr. to -ḷento. [11] B^i omits ca maṁ B^d maṁ. [12] C^k C^s -yaṁ, B^i B^d -ya maṁ. [13] C^k B^i B^d -layi, C^s -layī corr. to -ḷayī. [14] B^i -laṇaṁ, C^s -lanaṁ corr. to -ḷanaṁ, B^d -lanaṁ. [15] B^i sarasīti, B^d ma mantasīti. [16] C^s -sī, B^i B^d -sīti. [17] C^k bāhaṁ, C^s B^d bāhāya. [18] C^k C^s gahetvā. [19] C^k C^s bāhaṁ. [20] C^s omits ti. [21] B^i B^d -layiti, C^s -layīti corr. to -ḷayīti. [22] C^s B^i B^d tālesi. [23] B^i vidāhiti. [24] B^i ācariyo. [25] C^k C^s yo panesa. B^i so pana, B^d so pasena. [26] B^i ācariyo. [27] B^i vutti pi ca taṁ. [28] C^k C^s ariya. [29] B^i jānāmi.

Ariyāvakāso si pasannanetto,
maññe bhavaṁ pabbajito kulamhā,
kathan nu vittāni pahāya bhoge
pabbajji[1] nikkhamma gharā sapañño[2] ti,

nivāsanapārupanaliṅgagahaṇena[3] samaṇasadiso hutvā vicaranto dussīlo pi liṅga-ariyo nāma, yaṁ sandhāya vuttaṁ: 5

Chadanaṁ katvāna subbatānaṁ
pakkhandī[4] kuladūsako pagabbho
māyāvi[5] asaññato palāpo
patirūpena[6] caraṁ samaggadūsîti[7], 10

Buddhādayo pana paṭivedhaariyā nāma, tena vuttaṁ: ariyā vuccanti Buddhā ca paccekabuddhā ca sāvakā[8] cā 'ti, tesu idha ācāraariyo[9] adhippeto, anariyan[10] ti dussīlaṁ pāpadhammaṁ, kubbānan ti pāṇātipātādikaṁ pañcavidhaṁ[11] dussīlyakammaṁ[12] karontaṁ, ekam eva[13] vā[14] etaṁ anatthapadaṁ[15] anariyaṁ hīnaṁ lāmakaṁ pañcaverabhayaṁ kammaṁ karontaṁ puggalaṁ, yo ti khattiyādīsu[16] yo koci, daṇḍenā 'ti yena kenaci pahārakena[17], nisedhatîti[18] mā su[19] puna evarūpaṁ karîti vāreti[20], sāsanatthaṁ na taṁ veran ti taṁ mahārāja akattabbaṁ karonte puttadhītaro vā antevāsike vā evaṁ paharitvā nisedhanaṁ nāma imasmiṁ loke sāsanaṁ anusatthi[21] ovādo[22] na veraṁ, iti naṁ paṇḍitā vidū ti evam etaṁ paṇḍitā jānanti. 20

„Tasmā mahārāja tvam pi evaṁ jāna, na[23] evarūpe ṭhāne veraṁ kātuṁ arahasi[24], sace hi[25] tvaṁ mahārāja mayā evaṁ[26] sikkhāpito nâbhavissa[27] gacchante kāle pūvasakkhaliādīni c'eva phalāphalādīni ca haranto corakammesu[28] paluddho anupubbena sandhicchedapanthadūhanagāmaghātādīni[29] katvā rājāparādhiko coro ti sahabhaṇḍaṁ[30] gahetvā rañño dassito 'gacchath' assa[31] dosānurūpaṁ daṇḍaṁ panethā[32]' 'ti[33] rājadaṇḍabhayaṁ pāpuṇissa[34], kuto te evarūpā sampatti abhavissa, nanu maṁ[35] nissāya imaṁ issariyaṁ tayā[36] laddhan" ti. Evaṁ ācariyo rājānam 25

[1] Bi pappaji, Bd pappajji. [2] Ck Cs sapaññā, Bi Bd sapp-. [3] Bi Bd add pana. [4] Cs -di, Bi Bd -ti. [5] Ck Cs Bd -vī. [6] Bd Bi paṭi-. [7] Ck -dūsīni, Bi samaggarūpiti. [8] Ck Bd buddhasāvakā. [9] Bi Bd add ti. [10] Bi naariyaṁ. [11] Bi -dha. [12] Bi Bd dussīla-. [13] Bi Bd evameva, Bd omits ekaṁ. [14] Bi Bd omit vā. [15] Ck Cs attha-, Bi anattapadaṁ. [16] Ck -disu. [17] Bi paharaṇena, Bd paharaṇakena. [18] Ck Cs Bd -dhetīti. [19] Bi Bd omit su. [20] Bi Bd paharanto nivāreti. [21] Cs anusāsani, Bi Bd anusiṭṭhaṁ. [22] Cs -dā, Bd -daṁ. [23] Bi tvaṁ evarūpaṁ jananaṁ, Bd tvaṁ pi evarūpaṁ jānanaṁ. [24] Bi Bd na arahasī. [25] Bi Bd omit hi. [26] Bi omits mayā evaṁ. [27] Cs na-, Bi Bd add atha. [28] Bi Bd -kammaṁ. [29] Bi santicchedanapaṇhaduhanaghārakādīni, Bd sandhicchedanapaṇhadūhanagāmaghāṭakādīni [30] Bi todaṁ, Bd todhaṁ. [31] Cs -thassa corr. to -tassa, Bi Bd gacchatassa. [32] Ck paṇethā. [33] Bi omits daṇḍaṁ panethā ti. [34] Bi Bd apā-. [35] Bi Bd guruṁ in the place of nanu maṁ. [36] Bi Bd te.

saññāpesi. Parivāretvā ṭhitā amaccâpi 'ssa katham sutvā „saccaṁ deva idaṁ issariyaṁ ācariyass' eva santakan" ti āhaṁsu. Tasmiṁ khaṇe rājā ācariyassa guṇaṁ sallakkhetvā „sabbissariyan te ācariya dammi, rajjaṁ paṭicchā[1]" 'ti āha. 5 Ācariyo „na me mahārāja rajjen' attho" ti paṭikkhipi. Rājā Takkasilaṁ pesetvā ācariyassa puttadāraṁ ānāpetvā[2] mahantaṁ issariyaṁ[3] datvā tam eva purohitaṁ katvā pituṭṭhāne[4] ṭhapetvā tass' ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā saggaparāyano ahosi.

10 Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi[5]. Saccapariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi, bahū sotāpannasakadāgāmianāgāmino[6] ahesuṁ[7]. „Tadā rājā kodhano bhikkhu ahosi, ācariyo pana aham evā" 'ti. Tilamuṭṭhijātakaṁ[8].

3. Maṇikaṇṭhajātaka.

15 Mamannapānan ti. Idaṁ Satthā Āḷaviṁ[9] nissāya Aggāḷave cetiye viharanto Kuṭikārasikkhāpadaṁ ārabbha kathesi. Āḷavakā hi bhikkhū saññācikāyo[10] kuṭiyo[11] kārayamānā[12] yācanabahulā viññattibahulā vihariṁsu „purisaṁ[13] detha, purisatthakaraṁ[14] dethā" 'ti ādīni vadantā. Manussā upaddutā yācanāya viññattiyā 20 upaddutā[15] bhikkhū disvā ubbijjiṁsu[16] pi uttasiṁsu pi palāyiṁsu pi. Athâyasmā Mahākassapo Āḷaviṁ upasaṁkamitvā piṇḍāya pāvisi[17]. Manussā theram[18] pi disvā tath' eva paṭijaggiṁsu[19]. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto bhikkhū āmantetvā „pubb' āyaṁ[20] āvuso Āḷavī[21] sulabhapiṇḍā, idāni kasmā dullabhapiṇḍā jātā" ti pucchitvā 25 taṁ kāraṇaṁ sutvā Bhagavati[22] Āḷaviyaṁ āgantvā Aggāḷave cetiye viharante[23] Bhagavantaṁ upasaṁkamitvā etam atthaṁ ārocesi. Satthā etasmiṁ kāraṇe[24] bhikkhusaṁghaṁ sannipātetvā[25] Āḷavake bhikkhū

---

[1] B^i B^d paṭicchādesi. [2] C^k āṇāpetvā, B^i B^d âharāpetvā. [3] B^i yassaṁ. [4] C^k piniṭṭhāne. [5] B^d B^i pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi. [6] B^i -gāmino anāgāmino. [7] C^k C^s caahesuṁ. [8] B^i B^d add dutiyaṁ. [9] C^k ālaviṁ, B^i alavī, C^s ālaviyaṁ. [10] C^k saññāciyo, B^i saṁyācikāko, B^d saṁyācikāyā. [11] B^i kuṭīkāyo. [12] C^k -no, B^i kāraṇamānā. [13] C^k -san. [14] B^i B^d hatthakāraṁ [15] B^i B^d omit upaddutā. [16] C^s ubbijjaṁsu, B^i ujhāyīsu, B^d ujjhāyīsu. [17] B^i B^d pavisitvā. [18] B^i B^d mahākassapattheraṁ. [19] B^i paṭipajjīsu. [20] B^i B^d puppe ayaṁ. [21] C^k C^s B^d -vi. [22] C^k bhagaveti. [23] C^s -to corr. to -te. [24] C^s pakaraṇe, B^i omits taṁ kāraṇaṁ - - - kāraṇe. [25] C^s pātetvā corr. to -pātāpetvā, B^i te bhikkhū saṁghe sannipātāmetvā.

paṭipucchi „saccaṁ kira tumhe bhikkhave saññācikāyo[1] kuṭiyo kārethā“ 'ti „saccaṁ bhante“ ti ca[2] vutte te bhikkhū garahitvā „bhikkhave yācanā nām' esā sattaratanaparipuṇṇanāgabhavane[3] vasantānaṁ[4] nāgānam pi amanāpā pag eva manussānaṁ[5] yesaṁ ekaṁ kahāpaṇaṁ[6] uppādentānaṁ pāsāṇato maṁsaṁ uppāṭanakālo viya hotîti“ vatvā[7] atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbatti. Tassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle añño pi puññavā satto tassa mātu kucchismiṁ nibbatti. Te ubho pi bhātaro vayappattā mātāpitunnaṁ kālakiriyāya saṁviggahadayā isipabbajjaṁ pabbajitvā Gaṅgātīre paṇṇasālaṁ māpetvā vasiṁsu. Tesu jeṭṭhassa Uddhagaṅgāya[8] paṇṇasālā ahosi kaniṭṭhassa Adhogaṅgāya. Ath' ekadivasaṁ Maṇikaṇṭho[9] nāma nāgarājā bhavanā[10] nikkhamitvā Gaṅgātīre māṇavavesena[11] vicaranto kaniṭṭhassa assamaṁ gantvā vanditvā[12] ekamantaṁ nisīdi. Te aññamaññaṁ sammodanakathaṁ katvā[13] vissāsikā ahesuṁ vinā vattituṁ nâsakkhiṁsu. Maṇikaṇṭho[9] abhiṇhaṁ kaniṭṭhatāpasassa[14] santikaṁ āgantvā kathāsallāpena nisīditvā gamanakāle tāpase[15] sinehena[16] attabhāvaṁ vijahitvā bhogehi tāpasaṁ parikkhipanto parissajitvā upari muddhani mahantaṁ phaṇaṁ dhāretvā thokaṁ sayitvā[17] sineham[18] vinodetvā sarīraṁ viniveṭhetvā tāpasaṁ vanditvā sakabhavanam eva gacchati. Tāpaso tassa bhayena kiso ahosi lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto. So ekadivasaṁ bhātu santikaṁ agamāsi. Atha naṁ so pucchi: „kissa tvaṁ bho kiso lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto“ ti. So tassa taṁ pavattiṁ ārocetvā „kiṁ pana tvaṁ bho tassa nāgassa[19] āgama-

---

[1] C^k saṁñācikāye, B^i saṁyācikāya, B^d saṁyācikoya. [2] C^s B^i B^d omit ca [3] B^i B^d -puṇṇe-. [4] B^i adds sappesaṁ [5] C^k amanussānaṁ. [6] C^k C^s -naṁ, B^i kahāmanaka, B^d -panakaṁ. [7] B^i B^d add tuṇhi ahosi tehi yācito. [8] B^i B^d uparigaṅgāya. [9] B^i -kaṇḍo. [10] B^i B^d nāgabhavanā. [11] B^i B^d māṇakavesena. [12] C^k omits vanditvā. [13] B^i aññamaññassa samodaniyakathaṁ gāhetvā, B^d a. s-yaṁ k. kathetvā. [14] C^k B^i -tāpassa. [15] B^i B^d tāpasassa. [16] C^s sinehe. [17] B^i passitvā, B^d masitvā. [18] B^i B^d taṁ sinehaṁ. [19] B^i B^d nāgarājassa.

naṁ[1] icchasi na icchasîti" puṭṭho „na icchāmîti" āha[2], „so pana nāgarājā tava santikaṁ āgacchanto kiṁ pilandhanaṁ[3] pilandhitvā[3] āgacchatîti" vutte „maṇiratanan" ti āha. „Tena hi tvaṁ tasmiṁ nāgarāje tava santikaṁ[4] āgantvā anisinne[5] yeva[6] 'maṇiṁ me dehîti' yāca[7], evaṁ so[8] nāgo taṁ bhogehi aparikkhipitvā va gamissati[9], punadivase assamadvāre ṭhatvā āgacchantam eva naṁ[10] yāceyyāsi, tatiyadivase Gaṅgātīre udakā ummujjantam eva naṁ[11] yāceyyāsi, evan te so[12] santikaṁ puna na āgamissatîti[13]". Tāpaso „sādhū" ti patisuṇitvā attano paṇṇasālaṁ gantvā punadivase nāgarājānaṁ āgantvā ṭhitamattam eva „etaṁ me[14] attano pilandhanamaṇiṁ[15] dehîti" yāci. So[16] anisīditvā va palāyi. Atha naṁ dutiyadivase assamadvāre[17] ṭhatvā āgacchantam eva „hiyyo pi me maṇiratanaṁ na adāsi, ajja dāni laddhuṁ vaṭṭatîti" āha[18]. Nāgo assamapadaṁ[19] apavisitvā va palāyi. Tatiyadivase[20] udakato[21] ummujjantam eva taṁ „ajja me tatiyo divaso yācantassa[22], dehi dāni[23] me etaṁ maṇiratanan" ti āha. Nāgarājā udake ṭhatvā va tāpasaṁ paṭikkhipanto[24] dve gāthā avoca[25].

1. Mam' annapānaṁ vipulaṁ[26] uḷāraṁ
uppajjatîmassa[27] maṇissa hetu,
tan te na dassaṁ, atiyācako si,
na câpi te assamaṁ āgamissaṁ. 7.

2. Susū yathā sakkharadhotapāṇi
tāses' imaṁ selaṁ yācamāno,
tan te na dassaṁ, atiyācako si,
na câpi te assamaṁ āgamissan ti[28]. 8.

---

[1] B^i gamanaṁ. [2] B^i B^d vatvā. [3] C^k C^s piḷ-. [4] B^i -ke. [5] B^i nisinne. [6] B^i adds pūrato āgacchante. [7] B^i yāci. [8] B^i B^d so evaṁ. [9] C^k C^s -ssasīti. [10] B^i ṭhatvā āgaṁtvā āgaṁtvā apavissantikemevanaṁ, B^d thatvā apavissantassamevanaṁ. [11] C^s taṁ. [12] B^i B^d evaṁ so te. [13] C^k C^s -ssasīti. [14] B^i pi. [15] C^k C^s piḷ-, B^i piladdhanamaṇi me. [16] C^k C^s omit so. [17] B^i B^d assamapadadvāre. [18] B^i hiyo me maṇi tena nādānāsi ajjāpi dehiti āha, B^d nādāsi ajjāpi dehīti āha. [19] B^i B^d assamaṁ. [20] B^i adds pana. [21] B^i udake thatvā [22] B^i omits yācantassa. [23] B^i idāni. [24] C^k pari-, C^s pari- corr. to paṭi-, B^i paṭikkhīpento. [25] B^i B^d āha. [26] C^s -ḷaṁ corr. to -laṁ, B^i -ḷaṁ. [27] C^k -ticassa? B^i -ti assa, B^d -ti massa. [28] C^k C^s -ssaṁ, and omit ti.

Tattha mamannapānan ti mama yāgubhattādidibbabhojanaṁ aṭṭhapānakabhedañ ca dibbapānaṁ, vipulan ti bahu[1], uḷāran ti seṭṭhaṁ paṇītaṁ, tan te ti taṁ maṇiṁ tuyhaṁ, atiyācako sîti kālañ ca pamāṇañ ca atikkamitvā ajja tīṇi divasāni mayhaṁ piyaṁ manāpaṁ maṇiratanaṁ yācamāno[2] atikkamma yācako si, na câpi te ti taṁ[3] kevalaṁ na[4] dassaṁ, assamam pi te na āgamissam[5], susū yathā ti yathā nāma yuvā taruṇamanusso[6], sakkharadhotapāṇîti sakkharāya dhotapāṇi telapāsāṇe[7] dhotaasihattho sîti attho[8], tāsesimaṁ selaṁ yācamāno ti imaṁ maṇiṁ yācanto[9] tvaṁ kañcanatthārukhaggaṁ[10] abbahitvā[11] sīsaṁ te chindāmîti[12] vadanto taruṇapuriso[13] viya tāsesi. 5

Evaṁ vatvā so nāgarājā udake nimujjitvā attano nāgabhavanam eva gantvā na puna paccāgañchi[14]. Atha so tāpaso tassa dassanīyassa nāgarājassa adassanena bhiyyosomattāya[15] kiso ahosi lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto. Atha jeṭṭhatāpaso „kaniṭṭhassa pavattiṁ jānissāmîti" tassa santikaṁ āgantvā[16] taṁ bhiyyosomattāya paṇḍurogiṁ[17] disvā „kin nu kho bho tvaṁ bhiyyosomattāya paṇḍurogī[18] jāto" ti vatvā „tassa dassanīyassa nāgassâdassanenā[19]" 'ti sutvā „ayaṁ tāpaso nāgarājena[20] vinā vattituṁ na sakkotîti" sallakkhetvā tatiyaṁ gātham āha: 10 15

8. Na taṁ yāce yassa piyaṁ jigiṁse, 20
desso hoti atiyācanāya,
nāgo maṇiṁ yācito brāhmaṇena
adassanaṁ yeva tad' ajjhagamā ti. 9.

Tattha na taṁ yāce ti taṁ bhaṇḍām na yāceyya, yassa piyaṁ jigiṁse ti yaṁ bhaṇḍam yassa puggalassa piyan ti jāneyya, desso hotîti appiyo hoti, atiyācanāyā 'ti pamāṇaṁ atikkamitvā varabhaṇḍaṁ yācanto tāya atiyācanāya, adassanañ ñeva[21] tadajjhagamā ti tato paṭṭhāya adassanam eva gato. 25

Evaṁ pana naṁ[22] vatvā „ito dāni mā socîti" samassāsetvā jeṭṭhabhātā attano assamam eva gato. Athâparabhāge

[1] Bi bahaguṇuṁ. [2] Ck Cs yācato. [3] Cs Bi Bd na. [4] Bi Bd omit na. [5] Bi nāgamissaṁ. [6] Ck -ssā. [7] Cs -no corr. to -ṇo, Bd pāsāṇena. [8] Bi omits sîti attho. [9] Bi Bd yācamāno. [10] Bi kañcanakhaggaṁ. [11] Bi sanmāyitvā. [12] Bi Bd chindissāmiti. [13] Cs taruṇa- corr. to ratanaṁ. [14] Cs paccāgañchi corr. to pacchā-, Ck pacchā-, Bi Bd pacchāgacchi. [15] Bi rajjassadassanena abhiyo. [16] Bi Bd āgamāsi. [17] Bd -roginaṁ, Bi sabhīyoso - - - rogīnaṁ. [18] Bi Bd add va. [19] Ck nāgassādanenā, Cs nāggassādanto corr. to -danenā, Bi Bd nāgarājassa adassanena. [20] Bi -rājānaṁ [21] Ck -naṁ ñeva, Bi Bd -naṁ yeva. [22] Bi Bd taṁ.

te[1] dve pi bhātaro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloka-parāyanā ahesuṁ.

Satthā „evaṁ bhikkhave sattaratanaparipuṇṇanāgabhavane[2] vasantānaṁ[3] nāgānam pi yācanā[4] amanāpā kimañga[5] pana manussānan“ ti[6] imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā kaniṭṭho Ānando ahosi, jeṭṭho pana aham evā“ 'ti. **Maṇikaṇṭhajātakam**[7].

4. Kuṇḍakakucchisindhavajātaka.

Bhutvā tiṇaparighāsan ti. Idaṁ **Satthā Jetavane** viharanto **Sāriputtattheraṁ** ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi samaye Sammāsambuddhe Sāvatthiyaṁ vassaṁ vasitvā cārikaṁ caritvā puna paccāgate manussā „āgantukasakkāraṁ karissāmā“ 'ti Buddhapamukhassa saṁghassa[8] dānaṁ[9] dadanti. Vihāre ekaṁ dhammaghosakabhikkhuṁ[10] ṭhapesuṁ, so ye ye āgantvā[11] yattake[12] bhikkhū icchanti tesaṁ tesaṁ[13] bhikkhū vicāretvā deti. Ath' ekā duggatamahallikā[14] ekam eva paṭiviṁsaṁ[15] sajjetvā tesaṁ tesaṁ manussānaṁ bhikkhūsu[16] vicāretvā dinnesu ussūre[17] dhammaghosakassa santikaṁ āgantvā „mayhaṁ ekaṁ bhikkhuṁ dethā“ 'ti āha. So „mayā sabbe bhikkhū[18] vicāretvā dinnā, Sāriputtatthero[19] pana vihāre yeva[20], tvaṁ tassa[21] bhikkhaṁ[22] dehîti“ āha. Sā „sādhū“ 'ti tuṭṭhacittā Jetavanadvārakoṭṭhake[23] ṭhatvā therassa āgatakāle vanditvā hatthato pattaṁ gahetvā gharaṁ netvā nisīdāpesi. „Ekāya[24] kira mahallikāya dhammasenāpati attano ghare nisīdāpito“ ti bahūni saddhāni kulāni assosuṁ. Tesu rājā Pasenadi-Kosalo taṁ pavattiṁ sutvā tassā sāṭakena c' eva sahassatthavikāya ca saddhiṁ bhattabhājanāni pahiṇi[25]: „mayhaṁ ayyaṁ[26] parivisamānā imaṁ sāṭakaṁ nivāsetvā ime kahāpaṇe valañjetvā[27] theraṁ parivisatū[28]“ 'ti, yathā ca rājā evaṁ Anāthapiṇ-

---

[1] Ck omits te. [2] Bi Bd -puṇṇe-. [3] Bi Bd add sabbesaṁ. [4] Bi adds nāma. [5] Cs kimañgaṁ, Bi kiṁ mañgaṁ, Bd kiṁ mañga. [6] Bi Bd add satthā. [7] Bi Bd add tatiyaṁ. [8] Bi Bd bhikkhusaṁghassa [9] Bi Bd mahādānaṁ. [10] Bi -kaṁ bhikkhuṁ, Bd -pakaṁ. [11] Bi āgatā. [12] Ck repeats yattake. [13] Bi only one tesaṁ, Cs having originally one tesaṁ has later added another. [14] Bi Bd add itthi. [15] Ck -visaṁ, Bd paṭivasaṁ. [16] Bi -usu. [17] Ck omits ussūre, Bi ussure. [18] Bi Bd omit bhikkhū. [19] Ck Cs Bi -thero [20] Bi Bd add atthi. [21] Bi yācasu. [22] Bi bhikkhuṁ. [23] Ck Bi -re-. [24] Bi etāya. [25] Ck pahinī, Cs pahīṇi. [26] Cs omits ayyaṁ, Bi ayya, Bd ayyassa. [27] Ck vaḷ-, Bi valajjetvā. [28] Bi parisīsathā, Bd -visathā.

ḍiko culla-Anāthapiṇḍiko[1] Visākhā ca mahāupāsikā pahiṇi[2], aññāni[3] pana kulāni ekasatadvisatādivasena[4] attano[5] balānurūpena kahāpaṇe pahiṇiṁsu, evaṁ ekāhen[6] eva sā mahallikā satasahassamattaṁ labhi. Thero[6] tāya dinnayāgum[7] eva pivitvā tāya katakhajjakam eva pakkabhattam eva ca[8] paribhuñjitvā anumodanaṁ katvā mahallikaṁ sotāpattiphale patiṭṭhāpetvā vihāram eva agamāsi[9]. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū therassa guṇakathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso dhammasenāpati mahallikagahapatāniṁ[10] duggatabhāvato[11] mocesi[12] patiṭṭhā ahosi, tāya dinnaṁ āhāraṁ ajigucchanto paribhuñjatîti[13]". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave Sāriputto idān' eva etissā mahallikāya avassayo[14] jāto, na ca idān' eva tāya dinnaṁ āhāraṁ ajigucchanto paribhuñji[15], pubbe pi paribhuñji yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte[16] Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Uttarāpathe vāṇijakule[17] nibbatti. Uttarāpathajānapadā[18] pañcasatā assavāṇijā asse Bārāṇasiyaṁ[19] ānetvā vikkiṇanti. Aññataro pi assavāṇijo pañca assasatāni[20] ādāya Bārāṇasīmaggaṁ[21] paṭipajji. Antarāmagge[22] Bārāṇasito avidūre[23] eko[24] nigamo[25] atthi, tattha pubbe mahāvibhavo seṭṭhi ahosi, tassa mahantaṁ nivesanaṁ, taṁ pana kulaṁ anukkamena parikkhayaṁ gataṁ, ekā[26] mahallikā avasesā[27], sā tasmiṁ nivesane vasati. Atha[28] so assavāṇijo taṁ nigamaṁ[29] patvā „vetanaṁ dassāmîti" tasmiṁ[30] nivesane nivāsaṁ gaṇhitvā asse ekamante ṭhapesi. Taṁ divasam ev' assa[31] ekissā ājānīyavaḷavāya[32] gabbhavuṭṭhānaṁ ahosi. So dve tayo divase vasitvā[33] „rājānaṁ passissāmîti" asse ādāya pāyāsi. Atha naṁ mahallikā „gehavetanaṁ dehîti" vatvā „sādhu amma

---

[1] Ck cullanātha-, Bi Bd cūḷaanātha-. [2] Cs pahīṇi, Bi Bd pahiṇiṁsu. [3] Bi Bd adds pi. [4] Bi Bd -dvesatā-. [5] Bi Bd repeat attano. [6] Bi Bd add pana. [7] Bi Bd dinnaṁyā-. [8] Bi Bd omit ca. [9] Bi Bd āg-. [10] Cs Bi Bd -tāni. [11] Bi Bd dukkhato, Cs -bhavato. [12] Bi adds tassa [13] Ck -bhuñjīti, Bi -bhuñcatīti. [14] Bi -kāyāvassayo. [15] Bi bhuñji. [16] Bi adds bhikkhave. [17] Bi ajjavāṇīja-, Bd assavā-. [18] Bi Bd -janapadato. [19] Bi Bd -ṇasī. [20] Bi Bd pañcasataassāni. [21] Ck -si-. [22] Bi adds ca, Bd va. [23] Bi atidūre. [24] Cs adds ca [25] Bi Bd niggamagāmo. [26] Bi Bd add va. [27] Cs avaḍḍhā corr. to avasiṭṭhā, Bi apatiṭhā, Bd avasiṭhā. [28] Bi Bd add kho. [29] Bi Bd nigamagāmaṁ. [30] Bi tassā, Bd tassa. [31] Bi Bd divase pi. [32] Bi ajāniyāvālavāya, Bd ājaniyavāla-. [33] Bi Bd add asse balaṁ gāhāpetvā.

demîti“ vutte „tāta vetanaṁ me dadamāno imam pi assapotakaṁ vetanato[1] khaṇḍetvā dehîti“ āha. Vāṇijo tathā katvā pakkāmi. Sā tasmiṁ assapotake puttasinehaṁ paccupaṭṭhāpetvā avassāvanajhāmakabhattaṁ[2] vighāsatiṇāni[3] datvā taṁ
5 paṭijaggati[4]. Athâparabhāge Bodhisatto pañca assasatāni ādāya āgacchanto[5] tasmiṁ gehe nivāsaṁ gaṇhi. Kuṇḍakakhādakassa sindhavapotakassa ṭhitaṭṭhānato gandhaṁ ghāyitvā ekaasso pi gehaṁ pavisituṁ nâsakkhi. Bodhisatto[6] mahallikaṁ pucchi: „amma kacci[7] imasmiṁ gehe asso atthîti“. „Tāta
10 añño[8] asso nāma n' atthi, ahaṁ pana puttaṁ katvā ekaṁ assapotakaṁ paṭijaggāmi, so ettha atthîti“. „Kahaṁ so ammā“ 'ti. „Carituṁ[9] gato tātā“ 'ti. „Kāya velāya āgacchissati[10] ammā“ 'ti. „Sakālass' eva[11] āgacchissati[12] tātā“ 'ti. Bodhisatto tassa āgamanaṁ patimānento asse bahi ṭhapetvā va nisīdi.
15 Sindhavapoto[13] pi caritvā sakālass' eva[14] āgami. Bodhisatto kuṇḍakakucchikasindhavapotakaṁ[15] disvā lakkhaṇāni samānetvā „ayaṁ sindhavo anaggho[16], mahallikāya mūlaṁ datvā gahetuṁ vaṭṭatîti“ cintesi[17]. Sindhavo[18] pi gehaṁ pavisitvā attano vasanaṭṭhāne yeva ṭhito. Tasmiṁ khaṇe te assā gehaṁ pa-
20 visituṁ[19] sakkhiṁsu. Bodhisatto dvīhatīhaṁ vasitvā asse santappetvā gacchanto „amma imaṁ[20] assapotakaṁ[21] mūlaṁ gahetvā mayhaṁ dehîti“ āha. „Kiṁ vadesi tāta, putte nāma vikkiṇantā atthîti[22]“. „Amma tvaṁ etaṁ kiṁ khādāpetvā paṭijaggasîti“. „Odanakañjikajjhāmabhattaṁ[23] vighāsatiṇaṁ
25 khādāpetvā kuṇḍakayāguñ ca pāyetvā[24] paṭijaggāmi tātā“ 'ti. „Amma ahaṁ etaṁ labhitvā piṇḍarasabhojanaṁ bhojessāmi,

[1] Bi gehavettanato, Bd gehaveṭṭanato. [2] Bi athassa sā odanakuṇhākacchāmabhattaṁ, Bd athassa sā odanakuṇḍakajhāmakapattañca. [3] Bd adds ca, Bi -tiṇaṁ. [4] Bi Bd -jaggi. [5] Bi Bd gacchanto. [6] Bi Bd add taṁ. [7] Bi Bd kiñci. [8] Bi aṁñe. [9] Cs vapitum? corr. to carituṁ, Bi Bd khādituṁ. [10] Bi Bd āgamissati, Cs āgacchati. [11] Bi Bd sāyaṇhe. [12] Bi Bd omit āg-. [13] Bi Bd -potako. [14] Bi vicāritvā kāle yeva, Bd pāto gocaraṁ caritvā kāle yeva. [15] Bi kuṇḍakucchi-. [16] Bi Bd add ti. [17] Bi cintetvā. [18] Bi Bd sindhavapotako. [19] Bi adds na. [20] Bd pe, Bi omits imaṁ. [21] Bi Bd -kassa. [22] Bi puttaṁ vikiṇantā nāma natthîti. [23] Bi odakakuṇḍakajhāmabhatta, Bd odanakuṇḍakajhāmakaattaṁ. [24] Ck pāsetvā, Bi pāsitvā, Bd pāyitvā.

ṭhitaṭṭhāne celavitānaṁ pasāretvā attharakapiṭṭhe[1] ṭhapessâmîti". „Tāta evaṁ sante mama putto sukhaṁ anubhavatu, gahetvā naṁ gacchā[2]" 'ti. Atha Bodhisatto tassa catunnaṁ pādānaṁ naṅguṭṭhassa ca mukhassa ca mūlaṁ ekekaṁ katvā cha[3] sahassatthavikā[4] ṭhapetvā mahallikaṁ ahatavatthaṁ[5] nivāsāpetvā alaṁkaritvā[6] sindhavapotakassa purato ṭhapesi. So akkhīni ummīletvā mātaraṁ oloketvā assūni pavattesi. Sâpi tassa[7] piṭṭhiṁ parimajjitvā „ahaṁ[8] mayā puṭṭhaposāvanikaṁ labhiṁ, tvaṁ[9] gaccha tātā[10]" 'ti āha[11]. Tadā so agamāsi. Bodhisatto punadivase assapotakassa piṇḍarasabhojanaṁ sajjetvā „vīmaṁsāmi[12] tāva naṁ, jānāti nu kho attano balaṁ udāhu na jānātîti" doṇiyaṁ kuṇḍakayāguṁ ākirāpetvā dāpesi. So „nâhaṁ imaṁ[13] bhojanaṁ bhuñjissāmîti" taṁ[14] yāguṁ pātuṁ[15] na icchi[16]. Bodhisatto taṁ[17] vīmaṁsanavasena paṭhamaṁ gātham āha:

1. Bhutvā tiṇaparighāsaṁ bhutvā ācāmakuṇḍakaṁ
   etaṁ te bhojanaṁ āsi, kasmā dāni na bhuñjasîti. 10.

Tattha bhutvā tiṇaparighāsan ti tvaṁ pubbe mahallikāya dinnaṁ tesaṁ tesaṁ[18] khāditāvasesaṁ tiṇaparighāsasaṁkhātaṁ vighāsatiṇaṁ bhuñjitvā[19] vaḍḍhito, bhutvā ācāmakuṇḍakan ti ettha ācāmo vuccati odanāvasesaṁ[20] kuṇḍakaṁ[21], kuṇḍakaṁ eva etañ ca bhuñjitvā vaḍḍhito sîti dīpeti, etan te ti etaṁ tava pubbe bhojanaṁ āsi, kasmā dāni na bhuñjasîti mayâpi te tad eva[2] dinnaṁ taṁ tvaṁ[23] kasmā idāni na bhuñjasîti.

Taṁ sutvā sindþavapotako itarā dve gāthā avoca:

2. Yattha posaṁ na jānanti jātiyā vinayena vā
   pahūt' attha[24] mahābrahme api ācāmakuṇḍakaṁ. 11.
3. Tvañ ca kho maṁ pajānāsi[25] yādis' āyaṁ hayuttamo,
   jānanto jānam āgamma na te bhakkhāmi kuṇḍadakan ti. 12.

---

[1] Bi attaraṇa-, Bd attano pi. [2] Bi putto ca bhogasukhaṁ labhisuṁ sakkoti taṁ gahetvā gacchā, Bd putto bhoge sukhaṁ anubhavituṁ sakkoti taṁ gahetvā gacchā. [3] Cs ca. [4] Cs -kaṁ, Bi Bd -kāyo. [5] Cs navavatthaṁ, Bi navavattaṁ, Bd -kāya navavattaṁ. [6] Bi omits al-. [7] Cs ssa. [8] Bi Bd āha. [9] Ck labhitvaṁ, Bi puttapo- -laddhitvaṁ, Cs labhitvā, Bd puttapo- -laddha tvaṁ. [10] Bi Bd tāta gacchāhi. [11] Bi ti vatvā. [12] Bi Bd vimaṁsissāmi. [13] Bi omits imaṁ. [14] Bi Bd omits taṁ [15] Bi omits pātuṁ, Bd pāyituṁ. [16] Bi icchasi. [17] Bi Bd tassa. [18] Bi Bd adds vighāsaṁ. [19] Bi tiṇaparighāsaṁ bhuñcatvā. [20] Ck -vassanaṁ. Bi Bd -vasānaṁ. [21] Bi Bd -kan ti. [22] Ck Cs nadeva? Bi tameva, Bd mayāpitameva. [23] Cs kaṁ tvaṁ, Bi Bd tvaṁ taṁ. [24] Ck pahutattha, Bi bahuṁtattha, Bd ahaṁ tattha. [25] Ck Cs jānāsi.

Tattha yatthā ti yasmiṁ ṭhāne, posan ti sattaṁ, jātiyā vinayena vā ti jātisampanno vā esa no[1] vā ācārayutto vā na vā ti evaṁ na jānanti, mahābrahme ti garukālapanena ālapanto[2] āha, yādisāyan ti yādiso ayaṁ attānaṁ sandhāya vadati, jānanto jānamāgammā 'ti ahaṁ attano balaṁ jānanto jānam eva[3] taṁ āgamma paṭicca tava santakaṁ[4] kuṇḍakaṁ na bhuñjissāmi, na hi tvaṁ kuṇḍakaṁ bhojāpetukāmatāya cha sahassāni datvā maṁ gaṇhîti.

Taṁ sutvā Bodhisatto „tava[5] vīmaṁsanatthāya taṁ[6] mayā kataṁ, mā kujjhā 'ti[7]" taṁ subhojanaṁ bhojetvā ādāya rājaṅgaṇaṁ[8] gantvā[9] ekasmiṁ passe pañca assasatāni ṭhapetvā[10] ekasmiṁ passe cittasāṇiṁ[11] parikkhipitvā heṭṭhā attharakaṁ[12] santharitvā[13] upari celavitānaṁ[14] bandhitvā sindhavapotakaṁ[15] ṭhapesi. Rājā āgantvā asse olokento „ayaṁ asso[16] kasmā visuṁ ṭhapito" ti pucchitvā „mahārāja ayaṁ sindhavo ime asse visuṁ akato mocessatîti[17]" „sobhano[18] bho sindhavo" ti pucchi. Bodhisatto „āma mahārājā" 'ti vatvā „tena hi 'ssa[19] javaṁ passāmîti[20]" vutte taṁ assaṁ kappetvā abhiruhitvā[21] „passa[22] mahārājā" ti manusse ussārāpetvā[23] rājaṅgaṇe assaṁ vāhesi[24]. Sabbaṁ rājaṅgaṇaṁ nirantaraṁ assapantīhi[25] parikkhittam iva[26] ahosi[27]. Puna Bodhisatto „passa mahārāja sindhavapotakassa[28] vegan" ti vissajjesi, ekapuriso pi naṁ na addasa[29]. Puna rattapaṭṭaṁ[30] udare parikkhipitvā vissajjesi, rattapaṭṭam[31] eva passiṁsu. Atha naṁ antonagare ekissā uyyānapokkharaṇiyā udakapiṭṭhe vissajjesi, tatth' assa[32] udakapiṭṭhe dhāvato khuraggāni[33] pi na temiṁsu. Punavāraṁ[34] paduminipaṇṇānaṁ[35]

---

[1] Ck nā, Cs nā corr. to na. [2] Bi gurukaṁ sallāpanaṁ alapanto, Bd garukasallāpena ālapanto. [3] Cks Bi jānantameva. [4] Bi santike, Bd santaka. [5] Bid taṁ [6] Ck ta, Cs ta corr. to na, Bid omits taṁ. [7] Bi matukucchitaṁ, Bd mākucchiti. [8] Bid -ṇe. [9] Bi omits gantvā. [10] Bid katvā. [11] Cs cittāsaniṁ corr. to -saṇiṁ, Bi vicitrasāṇiyā, Bd vicittasāṇiyā. [12] Bid attaraṇaṁ. [13] Bid patthāritvā. [14] Cs ceḷa-. [15] Ck -potaṁ. [16] Bi so. [17] add vutte; Cks ime asse suṁ kato mo-, Bd imesu asse visuṁ akate mo-, Bi imesu assesu visuṁ akato mo-. [18] Ck -no. [19] Bid assa. [20] Bid passissāmīti. [21] Bid rūyhitvā. [22] Bid passatha. [23] Bid ussapetvā. [24] Bid pāhesi. [25] Cks apassanti, Bi asassabi, Bd assapantibi. [26] Bd eva, Bi evā. [27] Bi hoti. [28] Ck -potassa. [29] Cs naṁ nāddasa, Bid na naṁ addassa. [30] Ck -paddhaṁ, Cs paṇḍaṁ corr. to -paḍḍhaṁ, Bid -paṭaṁ. [31] Ck -paddham, Cs -paṇḍam corr. to -paddham, Bid -paṭam. [32] Bi tassa in the place of tatthassa. [33] Bid muggarāni. [34] Bid punekavāraṁ. [35] Ck -ṇi-, Cs -nipattānaṁ corr. to -nipaṇṇānaṁ, Bid nipattānaṁ.

upari dhāvanto ekapaṇṇam pi na udake osīdāpesi. Evam assa javasampadaṁ dassetvā oruyha pāṇiṁ[1] paharitvā hatthatalaṁ upanāmesi, asso upagantvā[2] cattāro pāde ekato katvā hatthatale aṭṭhāsi. Atha Mahāsatto rājānaṁ āha: „mahārāja imassa[3] assapotakassa[4] sabbākārena vege dassiyamāne samuddapariyanto[5] na-ppahotîti". Rājā tussitvā[6] Mahāsattassa upaḍḍharajjaṁ adāsi, sindhavapotam[7] pi abhisiñcitvā maṅgalassaṁ[8] akāsi, so rañño piyo ahosi manāpo, sakkāro pi 'ssa mahā ahosi, tassa pi[9] vasanaṭṭhānaṁ rañño alaṁkatapaṭiyatto vāsagharagabbho viya ahosi, catujātigandhehi bhūmilepanaṁ[10] akaṁsu, gandhadāmamāladāmāni[11] osārayiṁsu, upari suvaṇṇatārakakhacitaṁ[12] celavitānaṁ ahosi, samantā[13] cittasāṇi[14] parikkhittā va ahosi, niccaṁ gandhatelapadīpo[15] jhāyi[16], uccārapassāvaṭṭhāne pi 'ssa suvaṇṇakaṭāhaṁ[17] ṭhapayiṁsu, niccaṁ rājārahabhojanam[18] eva bhuñji. Tassa pana āgatakālato paṭṭhāya rañño sakala-Jambudīpe rajjaṁ hatthagatam eva ahosi. Rājā Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggaparāyano ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne[19] bahū[20] sotāpannā sakadāgāmianāgāmino[21] ahesuṁ) „Tadā ayam eva[22] mahallikā mahallikā[23] ahosi, sindhavo Sāriputto, rājā Ānando, assavāṇijo[24] pana aham evā" 'ti. Kuṇḍakakucchisindhavajātakaṁ[25].

5. Sukajātaka.

Yāvaṁ[26] so mattamaññāsîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ atibahuṁ bhuñjitvā ajīrakena kālakataṁ[27] bhikkhuṁ

[1] C^s pāniṁ corr. to pāṇiṁ. [2] B^{id} āgantvā. [3] B^{id} ayaṁ. [4] B^i -ko, B^d assa. [5] B^i -te, and adds rathe nikkhīpanto. [6] B^i taṁ passitvā, B^d tu-passitvā. [7] B^{id} -potakaṁ. [8] B^{id} maṅgalaassaṁ. [9] B^{id} hi. [10] C^s bhūmiṁ-, B^{id} bhummivilepanaṁ. [11] B^{id} -lādāmādīni. [12] B^{id} -tārakavicittaṁ. [13] B^{id} samantato. [14] C^{ks} -sāṇiṁ. [15] B^d -padīpā, B^i -teladīpā. [16] C^s jhāyī, B^i jhāyisu, B^d jhāyiṁsu. [17] C^s -haṁ corr. to hā. [18] C^s -rahaṁ-, B^{id} rājabhoj-. [19] C^{ks} omit sac-. [20] all three MSS. bahu. [21] B^i sakadāgāmino anāgāmino arahantā ca, B^d sakadāgāmianāgāmino arahantā. [22] B^i omits ayameva. [23] C^k -kāya, C^s -kāya eva. [24] C^k C^s -nijo. [25] B^{id} add catutthaṁ. [26] B^{id} yāva. [27] B^{id} kālaṁkataṁ.

ārabbha kathesi. Tasmiṁ kira evaṁ kālakate[1] dhammasabhāyaṁ bhikkhū tassâguṇakathaṁ[2] samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asuko nāma[3] bhikkhu attano kucchipamāṇaṁ[4] ajānitvā atibahuṁ bhuñjitvā[5] jīrāpetuṁ[6] asakkonto kālakato" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa atibhojanapaccayen' eva mato[7]" ti vatvā[8] atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[9] sukayoniyaṁ nibbattitvā anekānaṁ sukasahassānaṁ samuddānugate[10] Himavantapasse[11] vasantānaṁ rājā ahosi. Tass' eko putto ahosi. Tasmiṁ balappatte[12] Bodhisatto dubbalacakkhu[13] ahosi. Sukānaṁ kira sīgho vego hoti[14], tena tesaṁ mahallakakāle paṭhamaṁ cakkhum[15] eva[16] dubbalaṁ hoti[17]. Bodhisattassa putto mātāpitaro kulāvake katvā[18] gocaraṁ āharitvā[19] posesi. So ekadivasaṁ gocarabhūmiṁ gantvā pabbatamatthake ṭhito samuddaṁ olokento ekadīpakaṁ[20] passi, tasmiṁ pana suvaṇṇavaṇṇaṁ madhuraphalaṁ[21] ambavanaṁ atthi. So punadivase gocaravelāya uppatitvā tasmiṁ ambavane otaritvā ambarasaṁ pivitvā ambapakkaṁ ādāya gantvā[22] mātāpitunnaṁ adāsi. Bodhisatto taṁ khādanto rasaṁ jānitvā[23] „tāta nanu imaṁ asukadīpake ambapakkan" ti vatvā „āma tātā" 'ti vutte „tāta etaṁ dīpakaṁ gacchantā nāma sukā dīgham āyuṁ pālentā[24] nāma n' atthi, mā kho tvaṁ puna taṁ dīpakaṁ[25] agamāsîti". So tassa vacanaṁ agahetvā agamāsi[26] yeva. Ath' ekadivasaṁ bahuṁ ambarasaṁ pivitvā mātāpitunnaṁ[27] ambapakkaṁ ādāya samud-

[1] B^i tasmī kira samaye etasmī kālaṅkate. [2] C^k tassāguna-, C^s B^i tassa aguṇa-. [3] B^i omits nāma. [4] C^k pucchipamānaṁ. [5] B^i omits ati - - tvā. [6] B^i ji-. [7] B^i -paccayena mato yevā. [8] B^{id} add tuṇhi ahosi tehi yācito. [9] B^{id} -tappa-. [10] C^s samuddāgate. [11] B^{id} -tappadese. [12] B^i balapatte, B^d vayappatto. [13] C^s -kkhū, B^{id} -kkhuko. [14] B^{id} ahosi. [15] B^{id} cakkhu. [16] B^{id} omit eva [17] B^{id} dubbalameva ahosi. [18] B^i ṭhapetvā, B^d thapetvā. [19] B^i āharāpetvā. [20] C^s B^d ekaṁ-. [21] B^{id} madhurarasaphalaṁ. [22] B^{id} āgaṁtvā. [23] B^i sañcānitvā, B^d sañjānitvā. [24] B^{id} pālento, C^k -to corr. to -tā. [25] B^i omits puna taṁ dīpakam. [26] B^i āg-. [27] B^{id} add atthāya.

damatthakena āgacchanto[1] atidhātatāya[2] kilantakāyo niddāya abhibhūto[3], so niddāyanto pi āgacchat' eva, tuṇḍena pan' assa gahitaṁ ambapakkaṁ pati. So anukkamena āgamanavīthiṁ[4] jahitvā osīdanto udakapiṭṭhen' evâgacchanto[5] udake[6] pati[7]. Atha naṁ eko maccho gahetvā khādi. Bodhisatto tasmiṁ 5 āgamanavelāya[8] anāgacchante yeva[9] „samudde patitvā mato" ti[10] aññāsi. Ath' assa mātāpitaro pi[11] āhāraṁ alabhamānā sussitvā mariṁsu.

Satthā idaṁ[12] atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca: 10

1. Yāvaṁ[13] so mattam aññāsi bhojanasmiṁ vihaṅgamo
tāva addhānam āpādi mātarañ ca aposayi. 13.
2. Yato ca so bahutaraṁ bhojanaṁ ajjhupāhari[14]
tato tatth' eva saṁsīdi, amattaññū hi so ahu. 14.
3. Tasmā mattaññutā[15] sādhu bhojanasmiṁ agiddhitā, 15
amattaññū hi sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti. 15.

Tattha yāvaṁ[16] so ti yāva so vihaṅgamo[17] bhojane mattam aññāsi, tāva addhānam āpādîti tattakaṁ[18] kālaṁ jīvitaddhānaṁ[19] āpādi āyuṁ vindi[20], mātarañ cā 'ti desanāsīsam etaṁ, mātāpitaro ca aposayîti attho, yato ca kho[21] ti yasmiñ ca[22] kho kāle, bhojanaṁ ajjhupāharîti ambarasaṁ ajjhohari, tato ti tasmiṁ kāle, tattheva saṁsīdîti tasmiṁ samudde yeva osīdi nimujji macchabhojanataṁ āpajji, tasmā mattaññutā[23] sādhū ti yasmā bhojane amattaññusuko[24] samudde osīditvā mato tasmā bhojanasmiṁ agiddhitāsaṁkhātā[25] mattaññutā[26] sādhu, pamāṇajānanaṁ sundaran ti attho, atha vā paṭisaṁkhā yoniso āhāraṁ āhāreti[27] n' eva davāya -pe-[28] phāsuvihāro ca[29] 25
Allaṁ sukkhañ ca bhuñjanto na bāḷhaṁ[30] suhito siyā,
ūnudaro[31] mitāhāro sato bhikkhu paribbaje.

---

[1] B^i -kenāgacchanto, B^d kena ga-. [2] B^id atibhāratāya. [3] B^id niddāyābhibhuto. [4] C^k āgamāna-, B^i āgamanavitti, B^d -vittiṁ. [5] B^i -piṭhe āg-, B^d -piṭhenevagā-, B^i adds osadhento. [6] B^id add yeva. [7] B^id add so udake osīdati. [8] B^id -lāyam eva. [9] B^id omit yeva. [10] B^id mato bhavissatīti. [11] B^id omit pi. [12] B^id imaṁ. [13] B^id yāya. [14] B^i -naṁ majjhu-. [15] C^k B^i -ññūtā? [16] B^id yāva. [17] B^i adds va. [18] B^id tatthakaṁ. [19] B^i jīvitaṁ-, B^d jīvita ad-. [20] B^id vindati. [21] so all four MSS. [22] B^id omit ca. [23] B^i -ññūtā. [24] B^i samattaññūsuñko. [25] C^ks agiddhatā-, B^id agiddhitā - - to. [26] B^i mattaññūbhāvo, B^d mattaññubhāvo. [27] B^i āharati. [28] B^i tavāya na madāya, B^d davāya na madāya pa. [29] B^id cā ti. [30] B^i phāla, B^d aḷaṁ. [31] B^i anadaro, B^d onudaro.

Cattāro pañca ālope abhutvā udakaṁ pive,
alaṁ[1] phāsuvihārāya pahitattassa bhikkhuno.
Manujassa sadā satīmato[2] mattaṁ jānato[3] laddhabhojane[4]
tanū tassa[5] bhavanti vedanā, saṇikaṁ[6] jīrati, āyū[7] pālayantîti
evaṁ vaṇṇitā[8] mattaññutâpi sādhu,
Kantāre puttamaṁsaṁ va akkhass' abbhañjanaṁ[9] yathā
evaṁ āhari[10] āhāraṁ yāpanatthāya mucchito[11] ti
evaṁ vaṇṇitā agiddhitâpi[12] sādhu, Pāliyaṁ[13] pana agiddhimā[14] ti likhitaṁ, tato[15] ayaṁ Aṭṭhakathāpāṭho va sundarataro, *amattaññū* hi *sīdantîti*[16] bhojane pamāṇaṁ ajānantā hi rasataṇhāvasena pāpakammaṁ katvā catūsu[17] apāyesu sīdanti, *mattaññū ca na sīdare* ti ye pana bhojane pamāṇaṁ jānanti te diṭṭhadhamme pi samparāye pi na sīdantîti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū[18] sotāpannâpi sakadāgāmino pi anāgāmino pi arahantâpi[19] ahesuṁ) „Tadā[20] bhojane amattaññū bhikkhu[21] sukarājaputto ahosi[22], sukarājā pana aham evā" 'ti. *Sukajātakaṁ*[23].

6. Jarudapānajātaka.

Jarudapānaṁ[24] *khaṇamānā* ti. Idaṁ *Satthā* *Jetavane* viharanto Sāvatthi-vāsino[25] *vāṇije* ārabbha kathesi. Te kira Sāvatthiyaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā sakaṭāni pūretvā vohāratthāya gamanakāle Tathāgataṁ nimantetvā mahādānaṁ datvā saraṇāni gahetvā sīlesu patiṭṭhāya Satthāraṁ vanditvā „mayaṁ bhante vohāratthāya dīghamaggaṁ gamissāma, bhaṇḍaṁ vissajjetvā siddhippattā[26] sotthinā paccāgantvā puna tumhe vandissāmā" 'ti vatvā maggaṁ paṭipajjiṁsu. Te kantāramagge purāṇaudapānaṁ[27] disvā „imasmiṁ udapāne pānīyaṁ n' atthi, mayañ ca pipāsitā, khaṇissāma nan" ti[28] khaṇantā paṭipāṭiyā

[1] C^k C^s alam. [2] B^i sati-, B^d sadi-. [3] B^i B^d jānanato. [4] B^i B^d -naṁ. [5] C^k C^s taṁ nu tassa, B^i tanu tassa, B^d tanu kassa. [6] C^s B^i B^d sanikaṁ. [7] C^k C^s B^i āyu, B^d āyuṁ [8] C^k C^s -ta. [9] B^d bhañjanaṁ, B^i pañcanaṁ. [10] C^k āhāri, C^s āhariya. [11] B^i mukujhito, B^d mujjhito. [12] C^k C^s agiddha-. [13] C^s pāḷiyam, B^d pāḷiyaṁ. [14] B^i giddhimātā, B^d agiddhitā. [15] B^d omits tato, B^i pāto. [16] C^k C^s B^i sidanti. [17] C^k C^s catusu. [18] C^k C^s B^i bahu. [19] C^k C^s -to pi. [20] B^i B^d add suñko rājaputto. [21] B^d omits bhikkhu, C^k B^i B^d add ahosi. [22] B^i B^d omit sakarājāputto ahosi. [23] B^d suñka-, B^i B^d add pañcamaṁ. [24] C^k C^s jarū-. [25] B^d sāvatthi, B^i sāvatthiyaṁ, both omit vāsino. [26] C^k C^s siddhayattā? B^i saddhipattā. [27] C^k C^s purato-. B^i B^d add te.

va[1] bahuṁ[2] ayaṁ[3] -pe-[4] veḷuriyaṁ labhiṁsu. Te[5] ten' eva[6] santuṭṭhā hutvā tesaṁ ratanānaṁ sakaṭāni pūretvā sotthinā Sāvatthiṁ[7] paccāgamiṁsu. Te ābhataṁ[8] dhanaṁ paṭisāmetvā „mayaṁ[9] siddhippattā[10] bhattaṁ dassāmā[11]" 'ti Tathāgataṁ nimantetvā dānaṁ datvā vanditvā ekamantaṁ nisinnā attano[12] dhanassa[13] laddhākāraṁ[14] Satthu[15] ārocesuṁ. Satthā „tumhe[16] kho upāsakā tena dhanena santuṭṭhā hutvā pamāṇaññutāya[17] dhanañ ca jīvitañ ca labhittha, porāṇakā pana asantuṭṭhā amattaññuno[18] paṇḍitānaṁ vacanaṁ akatvā jīvitakkhayaṁ pattā[19]" ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Bārāṇasiyaṁ[20] vāṇijakule nibbattitvā vayappatto satthavāhajeṭṭhako ahosi. So Bārāṇasiyaṁ[21] bhaṇḍaṁ gahetvā sakaṭāni pūretvā bahuvāṇije ādāya tam eva kantāraṁ paṭipanno tam eva udapānaṁ addasa. Tattha te[22] vāṇijā „pānīyaṁ pivissāmā" 'ti udapānaṁ khaṇantā paṭipāṭiyā bahuayādīni[23] labhiṁsu. Te[24] bahum pi ratanaṁ labhitvā tena asantuṭṭhā „aññam pi ettha ito sundarataraṁ[25] bhavissatîti" bhiyyosomattāya naṁ[26] khaṇiṁsu yeva. Atha te Bodhisatto[27] āha: „bho vāṇijā, lobho nām' esa vināsamūlaṁ[28], amhehi bahuṁ[29] dhanaṁ laddhaṁ, ettakena[30] santuṭṭhā hotha, mā atikhaṇathā" 'ti. Te[31] tena vāriyamānâpi[32] khaṇiṁsu yeva. So ca udapāno nāgapariggahīto[33]. Ath' assa heṭṭhā vasanakanāgarājā attano vimāne bhijjante leḍḍusu[34] ca paṁsusu[35] ca patamānesu kuddho ṭhapetvā Bodhisattaṁ avasese pi sabbe[36] nāsikavātena[37] paharitvā

[1] Ck Cs Bi ca. [2] Bi Bd bahu. [3] Bd ayasaṁ, Bi omits ayaṁ. [4] Bi tipusisaṁ lohaṁ, Bd lohaṁ tipusīsaṁ; cfr. v. 1. [5] Bi Bd omit te. [6] Bi adds vudipattā, Bd vuddha-. [7] Ck Cs -iyaṁ. [8] Bi te ca taṁ. [9] Ck Cs Bi omit mayaṁ. [10] Ck Cs siddhayattā, Bd siddhiṁppattā. [11] Bd khānaṁ dassāmi, Bi bhagavantaṁ vandissāmā. [12] Cs Bi -nā. [13] Bd dhana, Bi omits dhanassa. [14] Bd laddhakāruṇaṁ, Bi luddhakāraṇaṁ. [15] Ck sutthu, Bd satthuno. [16] Ck Cs hetu. [17] Bi Bd pamāṇaṁ ñatvā. [18] Bi Bd add hutvā. [19] Bi Bd add yevā. [20] Bd -sī. [21] Bd omits bā-. [22] Ck te te. [23] Bi Bd bahuni veḷuriyādīni. [24] Ck Cs omit te. [25] Bi Bd sundararatanaṁ. [26] Bi Bd taṁ. [27] Bi Bd atha kho b. te. [28] Bi Bd -mūlo. [29] Bi Bd bahu. [30] Bi Bd etthakeneva. [31] Bi omits te. [32] Bi nivāri-, Bd nivārayamānopi. [33] Bi Bd -hito [34] Cs leḍḍu, Bi leṭṭu. [35] Ck Cs paṁsu. [36] Bi Bd sabbe pi instead of pi sabbe. [37] Ck Cs -kā-

jīvitakkhayaṁ pāpetvā nāgabhavanā nikkhamma sakaṭāni yojāpetvā[1] sabbaratanānaṁ pūretvā Bodhisattaṁ sukhayānake[2] nisīdāpetvā nāgamāṇavakehi[3] sakaṭāni pājāpento[4] Bodhisattaṁ Bārāṇasiṁ netvā gharaṁ[5] pavesetvā[6] dhanaṁ[7] paṭisāmetvā attano
5 nāgabhavanam eva[8] gato. Bodhisatto dhanaṁ[4] vissajjetvā sakala-Jambudīpaṁ[9] unnaṅgalaṁ[10] katvā dānaṁ datvā sīlaṁ samādiyitvā[11] uposathakammaṁ katvā jīvitapariyosāne saggapadaṁ[12] pūresi.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:
10 1. Jarudapānaṁ[13] khaṇamānā vāṇijā udakatthikā
ajjhagaṁsu[14] ayo[15] lohaṁ[16] tipu sīsañ ca vāṇijā 16.
2. Rajataṁ jātarūpañ ca muttā veḷuriyā bahū[17];
te ca tena asantuṭṭhā bhiyyo bhiyyo[18] akhāṇisuṁ[19]. 17.
3. Te[20] tatthâsīviso[21] ghoro tejasī tejasā hani[22],
15 tasmā khaṇe nâtikhaṇe, atikhātaṁ[23] hi pāpakaṁ,
khātena[24] ca[25] dhanaṁ laddhaṁ atikhātena[26] nāsitan ti, 18.

Tattha ayan[27] ti kāḷalohaṁ[28], lohan ti tambalohaṁ, muttā ti muttāyo[29], te ca tena asantuṭṭhā ti te ca[30] vāṇijā tena dhanena asantuṭṭhā, te tatthā 'ti te vāṇijā tasmiṁ udapāne, tejasī ti āsīviso[31] tejena samannāgato,
20 tejasā hanīti[32] visatejena ghātesi[33], atikhātena[26] nāsitan ti atikhaṇena[34] tañ ca dhanaṁ jīvitañ ca nāsitan[35] ti.

Satthā imaṁ desanaṁ[36] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā nāgarājā Sāriputto ahosi, satthavāhajeṭṭhako pana aham evā" 'ti. Jarudapānajātakaṁ[37].

[1] Bi Bd yojetvā. [2] Bd sukhi-. [3] Bi Bd add saddhiṁ. [4] Bi Bd yojāpento. [5] Ck gharam. [6] Bi Bd pavīsetvā. [7] Bi Bd taṁ dhanaṁ. [8] Ck omits eva. [9] Cs Bd -pe. [10] Ck unnagalaṁ, Bi Bd unañ-. [11] Ck Bd -da-. [12] Bi saggaṁ, Bd saggapūraṁ. [13] Ck Cs jarū. [14] Bi ajjagamuṁ, Bd ajjhāgamuṁ. [15] Bi Bd ayasaṁ. [16] Ck lobhaṁ. [17] Bi Bd maṇi. [18] Bi Bd only one bhiyyo. [19] Bi Bd khaṇiṁsu te. [20] Bd omits te. [21] Cs tatthātiviso, Bi tattha asiviso, Bd tattha āsīviso. [22] Ck haṇī, Cs hanī, Bi haṇi. [23] Ck Cs -khātam, Bi Bd -khaṇaṁ. [24] Bi Bd khaṇena. [25] Ck Cs omit ca. [26] Bi Bd -khaṇena. [27] Cs an, Bi Bd ayasan. [28] Bi Bd kāla-, Cs kāla- corr. to kāḷa-. [29] Bd muttā yeva. [30] Bi Bd omit ca. [31] Bi Bd visa. [32] Ck haṇīti, Bi Bd haṇiti. [33] Bi Bd ghāṭesi. [34] Ck -khaṇatena. [35] Bi Bd -taṁ and omit ti. [36] Bi Bd dhammade-. [37] Ck Cs jarū-, Bi Bd add chaṭṭhamaṁ.

7. Gāmaṇicaṇḍajātaka.

Nāyaṁ gharānaṁ kusalo ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto paññāpasaṁsanaṁ ārabbha kathesi. Dhammasabhāyaṁ[1] bhikkhū Dasabalassa paññaṁ[2] pasaṁsamānā[3] nisīdiṁsu: „Tathāgato mahāpañño puthupañño hāsupañño[4] javanapañño[5] tikkhapañño nibbedhikapañño, sadevakaṁ lokaṁ paññāya atikkamatîti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato paññavā yevā" 'ti vatvā[6] atītaṁ āhari:

Atīte bhikkhave Bārāṇasiyaṁ Janasandhe nāma rajjaṁ kārente[7] Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[8] nibbatti. Tassa mukhaṁ suparimajjitaṁ[9] kañcanādāsatalaṁ viya parisuddhaṁ hosi atisobhaggappattaṁ[10]. Ten' assa nāmagahaṇadivase Ādāsamukha-kumāro ti[11] nāmaṁ akaṁsu. Taṁ sattavassabbhantare yeva[12] pitā tayo vede[13] sabbañ ca loke kattabbaṁ[14] sikkhāpetvā tassa sattavassikakāle kālam akāsi. Amaccā mahantena sakkārena rañño sarīrakiccaṁ katvā matakadānāni[15] datvā[16] sattame divase rājaṅgaṇe sannipatitvā[17] „kumāro atidaharo, na sakkā rajje abhisiñcituṁ[18], vīmaṁsitvā taṁ[19] abhisiñcissāmā[20]" 'ti ekadivasaṁ nagaraṁ alaṁkārāpetvā[21] vinicchayaṭṭhānaṁ sajjetvā pallaṁkaṁ paññāpetvā kumārassa santikaṁ gantvā „vinicchayaṭṭhānaṁ deva gantuṁ vaṭṭatîti„āhaṁsu. Kumāro „sādhū" 'ti mahantena parivārena gantvā pallaṁke nisīdi. Tassa nisinnakāle amaccā ekaṁ dvipādehi[22] vicaraṇamakkaṭaṁ vatthuvijjācariyavesaṁ gāhāpetvā vinicchayaṭṭhānaṁ netvā „deva ayaṁ puriso pitu mahārājassa kāle vatthuvijjācariyo paguṇavijjo, antobhūmiyaṁ[23]

[1] B^i B^d add hi. [2] C^k paṁñāya, C^s paññāya, B^d omits paññaṁ [3] B^i pasaṁsanto, B^d -santā. [4] B^i B^d hāsa-. [5] B^i omits ja-. [6] B^i B^d add tuṇhi ahosi tena hi (B^d tehi) yācito. [7] B^i B^d janasandho (B^d -nto) nāma rājā rajjaṁ kāresi. [8] B^i B^d kucchimhi. [9] B^d -ta. [10] B^i B^d ativiya sobh-. [11] B^i B^d tissa. [12] B^i B^d add pana. [13] B^i B^d bede, B^i adds ca. [14] B^i kattappākattabbaṁ, B^d kattabbā. [15] B^i B^d -dānādīni. [16] B^i katvā. [17] B^i B^d sannipātetvā. [18] B^i B^d -sañci-. [19] B^i omits taṁ, B^d naṁ. [20] B^i -sañci-. [21] B^i alaṅkarāpetvā. [22] B^i dvīhi pādehi, B^d -pātehi. [23] B^i adhobhummiyā, B^d antobhūmiyā

sattaratanaṭṭhāne dosaṁ[1] passati, eten' eva gahitaṁ rājakulānaṁ gehaṭṭhānaṁ hoti, imaṁ devo saṁgaṇhitvā ṭhānantare ṭhapetū" 'ti āhaṁsu. Kumāro taṁ heṭṭhā ca upari ca oloketvā „nâyaṁ manusso, makkaṭo eso" ti ñatvā „makkaṭā nāma
5 kataṁ kataṁ viddhaṁsetuṁ jānanti, akataṁ pana kātuṁ vā vicāretuṁ vā na jānantîti" cintetvā amaccānaṁ paṭhamaṁ gātham āha:

1. Nâyaṁ gharānaṁ kusalo, lolo ayaṁ valīmukho,
katam kataṁ kho dūseyya[2], evaṁdhammam idaṁ kulan ti. 19.

10 Tattha nâyaṁ gharānaṁ kusalo ti ayaṁ satto na gharānaṁ kusalo, gharāni[3] vicāretuṁ vā kātuṁ vā cheko na hoti, lolo ti lolajātiko, valīmukho ti valiyo[4] mukho assā 'ti valīmukho, evaṁdhammam idaṁ kulan ti idaṁ makkaṭakulaṁ[5] nāma kataṁ dūsetabbaṁ[6] vināsetabban ti evaṁsabhāvan ti.

Amaccā[7] „evaṁ bhavissati devā" 'ti taṁ apanetvā ekā-
15 hadvīhaccayena puna tam eva alaṁkaritvā vinicchayaṭṭhānaṁ ānetvā „ayaṁ deva pitu mahārājassa kāle vinicchayāmacco vinicchayesu pavatti[8], imaṁ saṁgaṇhitvā vinicchayakammaṁ kāretuṁ vaṭṭatîti" āhaṁsu. Kumāro taṁ oloketvā „cittavato sampannamānasassa[9] lomaṁ nāma[10] evarūpaṁ na hoti, ayaṁ
20 niccittako[11] vānaro vinicchayakammaṁ[12] kātuṁ na sakkhissatîti" ñatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Na idaṁ[13] cittavato[14] lomaṁ, nâyaṁ assāsiko[15] migo,
satthaṁ[16] me Janasandhena[17]: nâyaṁ kiñci vijānatîti[18]. 20.

Tattha na idaṁ[13] cittavato lomaṁ ti yaṁ idaṁ etassa sarīre[19] pha-
25 rusalomaṁ idaṁ vicāraṇapaññāya sampayuttacittavato na hoti, pakaticittena[20] pana acittako nāma tiracchānagato n'atthi, nâyaṁ assāsiko[21] ti ayaṁ avassayo vā hutvā anusāsaniṁ vā datvā aññaṁ assāsetuṁ asamatthatāya na assāsiko, migo

[1] Bi Bd pi guṇa dosaṁ. [2] Bi Bd dusseyya. [3] Bi Bd gharānaṁ. [4] Ck Cs valayo. [5] Ck kulan. [6] Bi dusse-, Bd duse-. [7] Bi Bd athāmmaccā. [8] Ck vinicchasuttamassasuppavatti, Cs vinicchayuttamassasuppavatti, Bd vinicchayesu pavattati. [9] Bi -manussassa, Bd -manusassa. [10] Bi omits nāma. [11] Cs niccittako corr. to niccinnako, Bi niccako, Bd vicittako. [12] Bi Bd vinicchayekammaṁ. [13] Bi Bd yidaṁ. [14] Bi cittato. [15] Bd asābhiko. [16] Bi Bd siṭhaṁ. [17] Bi -saddena, Bd -sandena. [18] Bi Bd vijānātīti. [19] Bd adds vijjamānaṁ. [20] Bi makkaṭa-, Bd makaṭa-. [21] Bi assātiko.

ti makkaṭaṁ āha. satthaṁ[1] me Janasandhenā[2] 'ti mayhaṁ pitarā Janasandhena[3] etaṁ satthaṁ[4] kathitaṁ: makkaṭo nāma kāraṇākāraṇaṁ na jānātīti[5] evaṁ anusāsanī[6] dinnā ti dīpeti, nâyam kiñci vijānātîti tasmā ayaṁ vānaro[7] kiñci na[8] jānātîti niṭṭham ettha[9] gantabbaṁ[10]. Pāliyaṁ[11] pana nâyaṁ kiñci na dūsaye[12] ti likhitaṁ[13], taṁ Aṭṭhakathāya[14] n' atthi. 5

Amaccā imam pi gāthaṁ[15] sutvā „evaṁ bhavissati devā" 'ti taṁ apanetvā puna pi ekadivasaṁ tam eva alaṁkaritvā vinicchayaṭṭhānaṁ ānetvā „ayaṁ deva puriso pitu mahārājassa kāle mātupaṭṭhānapitupaṭṭhanapūrako[16] kule jeṭṭhāpacāyikakammakārako, imaṁ saṁgaṇhituṁ vaṭṭatîti[17]" āhaṁsu. Puna[18] 10 kumāro taṁ oloketvā[19] „makkaṭā nāma calacittā, evarūpaṁ kammaṁ kātuṁ na samatthā" ti cintetvā tatiyaṁ gātham āha:

3. Na mātaraṁ pitaraṁ vā bhātaraṁ bhaginiṁ sakhaṁ[20]
bhareyya tādiso poso, satthaṁ[21] Dasarathena me ti. 21.

Tattha bhātaraṁ bhaginiṁ sakhan[22] ti attano bhātaraṁ vā bhaginiṁ vā, Pāliyaṁ[23] pana sakan ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakhan ti vutte sahāyako labbhatîti[24] vicāritam eva, bhareyyā ti poseyya, tādiso poso ti yādiso esa dissati tādiso makkaṭajātiko santo[25] na bhareyya, satthaṁ[26] Dasarathena me ti evaṁ[27] pitarā anusiṭṭhaṁ, pitā hi 'ssa janaṁ[28] catūhi[29] saṅgahavatthūhi[30] sandahanato[31] Janasandho[32] ti vuccati, dasahi rathehi kattabbaṁ[33] attano eken' eva rathena karaṇato Dasaratho ti, tassa santikā evarūpassa ovādassa sutattā evam āha. 15 20

Amaccā „evaṁ bhavissati devā" 'ti makkaṭaṁ apanetvā „paṇḍito kumāro, sakkhissati rajjaṁ kātun[34]" ti Bodhisattaṁ

---

[1] Bi siṭhaṁ, Bd siṭhame? [2] Bi -saddhena, Bd -sandan. [3] Bi -santena [4] Bi siṭhaṁ, Bd pi siṭhaṁ. [5] Bid jānāti. [6] Ck -na, Cs Bid -ni. [7] Bi bānaro. [8] Bid na kiñci [9] Ck tiṭṭhamettha, Bi niṭhamatte, Bd niṭhamettāva. [10] Bi gandhappaṁ, Bd gandhabbaṁ. [11] Ck pāḷiyaṁ, Cs pāḷiyā, Bd pāṇiyaṁ. [12] Bi dussaye, Bd dusayye. [13] Bid likkhitaṁ. [14] Bid aṭhakathāyaṁ. [15] Bi idaṁ maṁ pi kathaṁ, Bi imaṁ pi kathaṁ. [16] Bid mātāpitu upaṭhānakārako. [17] Cs Bi vaddhatīti. [18] Bid omit puna. [19] Bid olokento. [20] Bid sakaṁ. [21] Bi siṭhaṁ, Bd siṭṭhaṁ. [22] Bid sakan. [23] Cks Bd pāḷiyaṁ. [24] Bi pana saṁkhan ti likhitaṁ taṁ pi athakathāya sakan taṁ sakatātikataginiyo labbhanti sakhan ti vutte sahāyako laddho ti, Bd pana sakhanti likhitaṁ taṁ pi Aṭhakathāyaṁ sakan ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakhan ti vutte sahāyako sa laddho ti vicāritam eva. [25] Bid satto. [26] Bid siṭhaṁ. [27] Bid add me. [28] Ck chanaṁ, Bid omit janaṁ. [29] Ck Bi catuhi. [30] Bi vatthuhi. [31] Cs saṅgaṇhanato, Bid janasaṁgahaṇato. [32] Bi -saddo, Bd -sando. [33] Bi kattappākattappaṁ, Bd tattabbākattabbaṁ corr. to tattakattabbaṁ. [34] Bi karetun, Bd kāretun.

rajje abhisiñcitvā[1] „Ādāsamukharañño āṇā[2]" ti nagare bheriñ carāpesuṁ. Tato paṭṭhāya Bodhisatto dhammena[3] rajjaṁ kāresi. Paṇḍitabhāvo pi 'ssa sakala-Jambudīpe[4] pattharitvā gato. Paṇḍitabhāvadīpanatthaṁ pan' assa imāni cuddasa vatthūni
5 ābhatāni[5]:

Goṇo putto hayo c'eva naḷakāro gāmabhojako
gaṇikā taruṇī sappo migo tittiradevatā
nāgo tapassino c' eva atho brāhmaṇamāṇavo[6] ti.

Tatrâyaṁ anupubbikathā[7]: Bodhisattasmiṁ hi rajje[8] abhisiñ-
10 cite[9] eko Janasandharañño pādamūliko nāmena Gāmaṇicaṇḍo[10] nāma evaṁ cintesi: „idaṁ rajjaṁ nāma samānavayehi[11] saddhiṁ sobhati, ahañ ca mahallako[12], daharaṁ[13] kumāraṁ upaṭṭhātuṁ na sakkhissāmi[14], janapade kassakakammaṁ[15] katvā jīvissāmîti" so nagarato tiyojanamattaṁ[16] gantvā ekasmiṁ gā-
15 make vāsaṁ kappesi. Kasikammatthāya pan' assa goṇâpi[17] n' atthi. So deve vaṭṭe[18] ekaṁ sahāyakaṁ dve goṇe yācitvā sabbaṁ divasaṁ kasitvā tiṇaṁ khādāpetvā goṇe[19] sāmikassa niyyādetuṁ[20] gehaṁ agamāsi. So tasmiṁ khaṇe bhariyāya saddhiṁ gehamajjhe nisīditvā bhattaṁ bhuñjati, goṇâpi pari-
20 cayena[21] gehaṁ pavisiṁsu, tesu pavisantesu sāmiko thālakaṁ[22] ukkhipi, bhariyā thālakaṁ[23] apanesi. Gāmaṇicaṇḍo[24] „bhatte na maṁ nimanteyyun[25]" ti olokento goṇe aniyyādetvā va gato. Corā rattiṁ vajaṁ chinditvā te yeva goṇe hariṁsu. Goṇasāmiko pāto va vajaṁ paviṭṭho te goṇe adisvā corehi haṭa-
25 bhāvaṁ[26] jānanto pi „Gāmaṇissa[27] gīvaṁ karissāmîti" taṁ[28]

---

1 Bid abhisañcitvā. 2 Bi nāmā. 3 Bd adds samena. 4 Bid jambudīpaṁ. 5 Bid āgatāni. 6 Ck Bd -māṇavā. 7 Ck anupubbakathā. 8 Bi bodhisatte tasmiṁ rajje, Bd -satto tasmiṁ rajje. 9 Bi abhisañcite, Bd -siñcitena. 10 Ck gāmaṇi, Bi gāmini, Bd gāmani. 11 Ck samānayehi, Bi samānasadisehi. 12 Bi mahalliko. 13 Bi nāhantaṁ, Bd nāmahantaṁ corr. to nāhantaṁ. 14 Bid upaṭhānaṁ karissāmi. 15 Ck kassakammaṁ, Bi kasikīkammaṁ, Bd kasīkammaṁ. 16 Cs Bd dviyo-. 17 Bi goṇāpi, Bd goṇopi. 18 Bid vuṭhe. 19 Bid goṇa. 20 Bi niyāditum, Bd niyyāditum. 21 Bid pariccayena. 22 Ck phālaṁ, Cs phalaṁ. 23 Cks phālakaṁ. 24 Bd gāmani-. 25 Ck maṇṇimanteyyun, Bid maṁ nimanteyyā. 26 Bid gahitabhāvaṁ. 27 Bid gāmanicandassa. 28 Bi omits taṁ.

upasaṁkamitvā „bho goṇe me dehîti“ āha. „Nanu goṇā gehaṁ[1] paviṭṭhā“ ti. „Kiṁ pana te mayhaṁ niyyāditā“ ti. „Na niyyāditā“ ti[2]. „Tena hi ayaṁ te rājadūto, ehîti[3]“ āha. Tesu pi[4] janesu[5] yaṁ kiñci sakkharaṁ vā kapālakhaṇḍaṁ vā ukkhipitvā „ayaṁ te rājadūto, ehîti“ vutte yo na gacchati tassa rājāṇaṁ[6] karonti[7], tasmā so „dūto[8]“ ti sutvā[9] nikkhami. So tena saddhiṁ rājakulaṁ gacchanto ekaṁ sahāyassa vasanagāmaṁ[10] patvā „bho aticchāto[11], yāva gāmaṁ pavisitvā āhārakiccaṁ katvā āgacchāmi[12] tāva idh' eva hohîti“ vatvā sahāyassa gehaṁ pāvisi. Sahāyo pan' assa gehe n' atthi. Sahāyikā disvā „sāmi, pakkāhāro n' atthi, muhuttaṁ adhivāsehi, idān' eva pacitvā dassāmîti“ nisseṇiyā[13] vegena taṇḍulakoṭṭhakaṁ[14] abhirūhantī[15] bhūmiyaṁ pati. Taṁ khaṇaṁ ñev' assā[16] sattamāsiko gabbho patito. Tasmiṁ khaṇe tassā sāmiko āgantvā taṁ disvā „tvaṁ[17] me bhariyaṁ paharitvā gabbhaṁ pātesi[18], ayaṁ te rājadūto[19], ehîti“ taṁ gahetvā nikkhami. Tato paṭṭhāya dve janā Gāmaṇiṁ[20] majjhe katvā gacchanti. Ath' ekasmiṁ gāmadvāre eko assagopako[21] assaṁ nivattetuṁ na sakkoti[22], asso pi tesaṁ santikena[23] gacchati. Assagopako Gāmaṇiṁ[24] disvā „mātula Caṇḍagāmaṇi[25], etaṁ[26] tāva assaṁ kenacid eva paharitvā nivattehîti“ āha. So ekaṁ pāsāṇaṁ gahetvā khipi. Pāsāṇo assassa pāde paharitvā[27] eraṇḍadaṇḍakaṁ viya bhindi. Atha naṁ assagopako „tayā me assassa pādo bhinno, ayaṁ te rājadūto“ ti vatvā gaṇhi. So[28] tīhi janehi nīyamāno[29] cintesi: „ime maṁ rañño dassessanti[30], ahaṁ

---

[1] B^{id} gehe. [2] B^{d} adds na niyyāditā ti, C^{s} has added afterwards na niyyāditā. [3] B^{i} vehiti. [4] B^{i} hi, B^{d} omits pi. [5] B^{id} janapadesu. [6] C^{s} -naṁ, B^{id} rājadaṇḍaṁ. [7] B^{id} karoti. [8] B^{id} rājaduto. [9] B^{id} add va. [10] B^{i} vasananigamaṁ. [11] B^{id} aticchātomhiti. [12] B^{i} āgamī. [13] B^{i} nissetisā, C^{ks} B^{d} nisseniyā· [14] B^{i} -kola, B^{d} -koṭhaṁ. [15] C^{k} -ruhantī, C^{s} -ruhanti, B^{i} -rūyhanti, B^{d} rūhanti. [16] B^{i} ñevatassā, B^{d} -tassa. [17] C^{ks} omit tvaṁ. [18] C^{ks} B^{i} pāteti. [19] B^{id} rājaduto. [20]. B^{i} gāmiṇicaṇḍaṁ. [21] C^{k} omits assagopako. C^{s} has added this word. [22] B^{i} asakkonto [23] B^{id} -kaṁ. [24] B^{i} gāmaṇicandaṁ, B^{d} gāmani-. [25] C^{s} caṇḍagāmaṇiṁ, B^{d} candagāmiṇi. [26] C^{k} etaṁ. [27] B^{i} patitvā. [28] B^{id} add pi. [29] B^{id} niya-, C^{k} niyya-, C^{s} nīyya-. [30] B^{i} dassenti. C^{s} dassenti corr. to dassessanti, B^{d} dassisanti.

goṇamūlam pi dātuṁ na sakkomi, pag eva gabbhapātanadaṇḍaṁ[1], assamūlaṁ[2] pana kuto lacchāmi[3], mataṁ me seyyo[4]" ti gacchanto antarāmagge aṭaviyaṁ maggasamīpe yeva ekaṁ ekatopapātaṁ[5] pabbataṁ addasa. Tass' eva chāyāya[6] dve pitāputtā naḷakārā[7] kilañjaṁ cinanti[8]. Gāmaṇicaṇḍo[9] „bho sarīrakiccaṁ kātukāmo 'mhi, thokaṁ idh' eva hotha yāva āgacchāmîti" vatvā pabbataṁ abhirūhitvā[10] papātapasse[11] patamāno pitu naḷakārassa piṭṭhiyaṁ pati. Naḷakāro ekappahāren' eva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Gāmaṇi uṭṭhāya aṭṭhāsi. Naḷakāro[12] „tvaṁ me pitughātako coro[13], ayaṁ te rājadūto" ti vatvā[14] hatthe gahetvā gumbato[15] nikkhami[16], „kiṁ etan" ti ca vutte „pitughātakacoro me" ti āha. Tato paṭṭhāya Gāmaṇiṁ majjhe katvā cattāro janā parivāretvā[17] nayiṁsu[18]. Athâparasmiṁ gāmadvāre eko gāmabhojako Gāmaṇicaṇḍaṁ[19] disvā „mātula Caṇḍa[20] kahaṁ gacchasîti" vatvā „rājānaṁ passitun" ti vutte „addhā tvaṁ rājānaṁ passissasi[21], ahaṁ rañño sāsanaṁ dātukāmo, harissasîti[22]" āha. „Āma harissāmîti". „Ahaṁ pakatiyā abhirūpo dhanavā yasasampanno[23] ārogo[24], idāni pan' amhi duggato c' eva paṇḍurogī[25] ca, tattha kiṁ kāraṇan[26] ti rājānaṁ puccha[27], rājā kira paṇḍito, so te kathessati, tassa sāsanaṁ puna mayhaṁ katheyyāsîti". So „sādhū" 'ti sampaṭicchi. Atha naṁ purato[28] aññatarasmiṁ[29] gāmadvāre ekā gaṇikā disvā „mātula Caṇḍa[30] kahaṁ yāsîti[31]" vatvā „rājānaṁ passitun" ti vutte „rājā kira paṇḍito, mama sāsanaṁ harā[32]"

---

[1] Bd -bhaṇḍaṁ. [2] Ck -laṁ. [3] Bid labhissami. [4] Bi omits mataṁ me seyyo, Bd matameva seyyo. [5] Bi ekaṁtopapāta, Cs ekakato-, Bd ekatopapāta. [6] Ck tassevacchāyāya, Bi tassa chāyaṁ, Bd tassa chāyāya. [7] Bd nala-, Cs nala- corr. to naḷa-. [8] Ck vinanti, Cs vikkinanti. [9] Bi gāmaṇikacando, Bd gāmaṇicando. [10] Bid abhirūyhitvā, Cs -ruh-. [11] Bi papātapappatapassena, Bd papātapassena, Cs -passeva. [12] Bi nalakāraputto. [13] Bid pītaghātakacoro. [14] Bid add taṁ. [15] Ck kumbato, Bi gumpato, Bd gumpako. [16] Bi nikkhamāpetvā. [17] Bid parivāritvā. [18] Bi nayiṁsuṁ. [19] Bi -ṇīcandaṁ, Bd -canda [20] Bi mātulanti Bd mātula canda. [21] Bid -sī. [22] Ck rahassasīti, Cs harissatīti corr. to -sīti, Bi harissatīti, Bd parissatīti. [23] Bi adds puppe, Bd pubbe. [24] Bi arogo. [25] Bid -rogo. [26] Bi karaṇan. [27] Bid pucchi. [28] Bid pūrato. [29] Ck adds pi. [30] Ck omits caṇḍa, Bi caṇḍaṁ, Bd canda. [31] Bid gacchasīti. [32] Bid harāhi.

ti vatvā evaṁ āha: „ahaṁ pubbe[1] bahuṁ[2] labhāmi, idāni pana tambūlamattam pi na labhāmi, koci me santikaṁ āgacchanto[3] nāma n' atthi, tattha kiṁ kāraṇan[4] ti rājānaṁ pucchitvā[5] mayhaṁ katheyyāsîti“ āha[6]. Atha naṁ purato[7] aññatarasmiṁ[8] gāmadvāre ekā taruṇitthi disvā[9] tath' eva pucchitvā „ahaṁ n'eva sāmikassa gehe vattituṁ[10] sakkomi[11] na kulagehe, tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ pucchitvā[12] mayhaṁ katheyyāsîti“ āha. Atha naṁ tatoparabhāge[13] mahāmaggasamīpe ekasmiṁ vammike vasanto sappo disvā „Caṇḍa[14] kahaṁ yāsîti“ pucchitvā „rājānaṁ passitun“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, sāsanaṁ me harā[15]“ ti vatvā „ahaṁ gocarāya'gamanakāle chātajjhatto milātasarīro vammikato nikkhanto[16] sarīrena bilaṁ pūretvā sarīraṁ kaḍḍhanto[17] kicchena nikkhamāmi[18], vicaritvā[19] āgato pana suhito[20] thūlasarīro hutvā pavisanto bilapassāni aphusanto[21] sahasā va pavisāmi[22], tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ pucchitvā mayhaṁ katheyyāsîti[23]“ āha. Atha naṁ parato[24] eko migo disvā tath' eva pucchitvā „ahaṁ aññattha tiṇaṁ khādituṁ na sakkomi, ekasmiṁ ñeva[25] rukkhamūle sakkomi, tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ puccheyyāsîti“ āha. Atha naṁ tatoparabhāge[26] eko tittiro disvā[27] „ahaṁ ekasmiṁ ñeva[28] vammikapāde nisīditvā vassanto[29] manāpaṁ katvā vassituṁ sakkomi, sesaṭṭhānesu nisinno[30] na sakkomi, tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ puccheyyāsîti“ āha. Atha naṁ parato[31]

[1] B^i puppe ahaṁ, B^d pubbe ahaṁ. [2] B^i adds ati, B^d bhati. [3] B^{id} āgato. [4] B^i karaṇan. [5] B^i adds paccāgaṁtvā, B^d maccāgantvā. [6] B^i omits āha. [7] B^{id} pūrato. [8] C^{ks} add pi. [9] B^i taruṇaitthi taṁ disvā. [10] B^i vasituṁ. [11] C^k na sakkomi, C^s nāsakkomi corr. to sakkomi. [12] B^i adds pacchā gaṁtvā. [13] B^i pūrato gaṁtvā; aññatarasmiṁ gāmadvāre eka - - - parabhāge wanting in B^d. [14] B^{id} gāmaṇicanda. [15] B^i sāsanaṁ āharāhi, B^d ekaṁ sāsanaṁ āharāhi. [16] B^{id} nikkhamanto. [17] B^i kaḍhento, B^d kaḍḍhento. [18] B^i nikkhami, B^d nikkhamī. [19] B^{id} gocaraṁ caritvā. [20] B^i sukhito. [21] B^{id} aphussanto. [22] B^{id} pavissāmi. [23] B^i rājānaṁ puccheyyāsi. [24] B^i pūrato gaṁtvā. [25] C^s B^d yeva. [26] B^i omits eko migo - - - tatoparabhāge, B^d purato gantvā in the place of tatoparabhāge. [27] B^{id} add tatheva pucchitvā. [28] B^{id} yeva. [29] C^s B^{id} vasanto. [30] B^i sannisinno, B^{id} add pi. [31] B^i pūrato gaṁtvā, B^d pūrato gantvā.

ekā rukkhadevatā disvā „Caṇḍa[1] kahaṁ yāsîti[2]" pucchitvā „rañño santikan" ti vutte „rājā kira paṇḍito, ahaṁ pubbe sakkārappatto ahosiṁ, idāni pana[3] pallavamuṭṭhimattam[4] pi na labhāmi, tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ puccheyyāsîti" āha. Tatoparabhāge[5] pana naṁ[6] eko nāgarājā[7] disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṁ sare udakaṁ pasannaṁ maṇivaṇṇaṁ, idāni āvilaṁ maṇḍakapariyonaddhaṁ[8], tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ puccheyyāsîti" āha. Atha naṁ parato[9] nagarassa āsannaṭṭhāne[10] ekasmiṁ ārāme[11] vasantā tāpasā disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṁ ārāme phalāphalāni[12] madhurāni ahesuṁ, idāni nirojāni[13] kasaṭāni[14] jātāni, tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ puccheyyāsîti" āhaṁsu[15]. Tato naṁ[16] parato[17] pana[18] nagaradvārasamīpe[19] ekissā sālāya[20] brāhmaṇamāṇavakā disvā „kahaṁ bho Caṇḍa[21] gacchasîti" vatvā „rañño santikan" ti vutte „tena hi no[22] sāsanaṁ gahetvā gaccha, amhākaṁ hi pubbe gahitagahitaṭṭhānaṁ[23] pākaṭaṁ hoti[24], idāni pana chiddaghaṭe[25] udakaṁ viya na saṇṭhāti na paññāyati andhakāraṁ hoti[26], tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ puccheyyāsîti" āhaṁsu[15]. Gāmaṇicaṇḍo[27] imāni cuddasa[28] sāsanāni gahetvā rañño santikaṁ agamāsi[29]. Rājā[30] vinicchayaṭṭhāne nisinno va[31] ahosi. Goṇasāmiko[32] Gāmaṇicaṇḍaṁ[33] gahetvā rājānaṁ upasaṁkami. Rājā Gāmaṇicaṇḍaṁ[34] disvā va[35] sañjānitvā „ayaṁ amhākaṁ pitu upaṭṭhāko amhe ukkhipitvā parihari, kahaṁ nu kho ettakaṁ[36] kālaṁ

---

[1] B^{id} canda. [2] B^{i} gaccheyyāsiti. [3] B^{id} omit pana. [4] B^{i} paṇṇavamutti, B^{d} paṇṇamuṭṭhi-. [5] B^{id} tato aparabhāge. [6] B^{id} omit pana naṁ. [7] B^{i} adds naṁ, B^{d} taṁ. [8] B^{i} paṇṇakassevālapariyonaddhaṁ, B^{d} paṇṇakasevālapuri-. [9] B^{id} pūrato. [10] B^{id} asannaṭhāne [11] C^{ks} gāmake. [12] B^{i} phalāni. [13] B^{d} adds nirasāni. [14] B^{i} katakāni, B^{d} kaṭukāni. [15] B^{i} ahaṁsuṁ. [16] C^{ks} omit naṁ, B^{d} na. [17] B^{i} pūrato gatvā, B^{d} pūrato gantvā. [18] B^{id} omit pana. [19] B^{i} nagarasamīpe. [20] B^{i} sālāyaṁ. [21] B^{id} canda. [22] C^{k} nāsotā, C^{s} nāso corr. to no sā. [23] B^{id} gahitaṭhānaṁ. [24] B^{i} ahosi, B^{d} ahosī. [25] B^{id} bhinnaghaṭe. [26] antakāro viya ahosi, B^{d} andhakāro viya hoti. [27] B^{i} gāminicando, B^{d} gāmaṇicando. [28] B^{i} dassa, B^{d} dasa. [29] B^{i} āg-, B^{d} āgamāsī. [30] B^{id} add pi. [31] B^{i} omits va. [32] B^{i} goṇassā-. [33] B^{d} -candaṁ. [34] B^{id} -candaṁ. [35] C^{s} B^{i} omit va. [36] B^{i} etthakaṁ, B^{d} etthaka.

vasîti" cintetvā „ambho Caṇḍa kahaṁ ettakaṁ kālaṁ vasi, cirakālato paṭṭhāya na paññāyasi[1], ken' atthena āgato sîti" āha. „Āma deva amhākaṁ devassa saggagatakālato[2] paṭṭhāya janapadaṁ gantvā[3] kasikammaṁ katvā jīvāmi, tato maṁ ayaṁ puriso goṇaṭṭakāraṇā[4] rājadūtaṁ dassetvā tumhākaṁ santikaṁ[5] ākaḍḍhîti[6]". „Anākaḍḍhiyamāno na āgaccheyyāsi, ākaḍḍhitabhāvo yeva te[7] sobhano, idāni taṁ daṭṭhuṁ labhāmi[8], kahaṁ so puriso" ti. „Ayaṁ devā" 'ti. „Saccaṁ kira bho amhākaṁ Caṇḍassa[9] dūtaṁ dassesîti[10]". „Saccaṁ devā" 'ti. „Kiṁkāraṇā" ti. „Ayaṁ me dve goṇe na detîti". „Saccaṁ kira Caṇḍā[11]" 'ti. „Tena hi deva mayham pi[12] suṇāthā" 'ti sabbaṁ pavattim kathesi. Taṁ sutvā rājā goṇasāmikaṁ pucchi: kiṁ[13] bho tava[14] gehaṁ pavisante goṇe addasā[15]" ti. „Nâddasaṁ[16] devā" 'ti. „Kiṁ[13] bho maṁ 'Ādāsamukharājā nāmā' 'ti kathentānaṁ na sutapubbaṁ tayā, vissattho[17] kathehîti". „Addasaṁ[18] devā" 'ti. „Bho Caṇḍa[19] goṇānaṁ aniyyāditattā goṇā tava gīvā, ayaṁ pana puriso disvā va[20] 'na passāmīti' sampajānamusāvādaṁ bhaṇi, tasmā tvaṁ ñeva kammiko hutvā imassa purisassa akkhīni uppāṭetvā[21] sayaṁ goṇamūlaṁ catuvīsatikahāpaṇe dehîti" evaṁ[22] vutte goṇasāmikaṁ bahikariṁsu. So „akkhīsu uppāṭitesu[23] kahāpaṇehi[24] kiṁ karissāmîti" Gāmaṇicaṇḍassa[25] pādesu patitvā „sāmi Caṇḍa[26] goṇamūlakahāpaṇā[27] ca tuyh' eva hontu ime ca gaṇhā" ti aññe[28] pi kahāpaṇe datvā palāyi. Tato dutiyo āha: „ayaṁ deva mama pajāpatiṁ paha-

---

[1] instead of vasīti cintetvā - - - na paññāyasi B^{i} has vasi rājupāṭhāya pi na paññāyatīti pucchetvā, and B^{d} vasī rājupaṭhāya pi naṁ paññāyasi. [2] B^{d} saggagamanaṁ amanakālato. [3] B^{i} gatvā. [4] B^{id} goṇaaṭṭa-. [5] B^{i} adds mama, B^{d} mamaṁ. [6] B^{id} ākaḍhatīti. [7] C^{s} ne, B^{id} omit te. [8] B^{i} labhāmiti, B^{d} -mīti. [9] B^{id} candassa. [10] B^{d} dassetīti. [11] B^{id} candā. [12] B^{id} add vacanaṁ. [13] C^{ks} kim. [14] C^{k} va, C^{s} omits tava. [15] B^{i} passi and omits ti. [16] B^{i} napassāmi and omits devā, B^{d} na dassa. [17] B^{id} visaṭho. [18] B^{i} saccaṁ addassa, B^{d} saccaṁ addasa. [19] B^{id} canda. [20] C^{k} omits va. [21] C^{ks} imassa ca parisassa - -, B^{i} imassa pūrisassa ca pacāpatiyāya ca a. uppādetvā, B^{d} i. pūrisassa ca pajāpatiyā ca akkhinį uppādetvā. [22] B^{i} omits evaṁ. [23] B^{id} -titesu. [24] B^{id} catuvīsati ka-. [25] B^{id} -candassa. [26] B^{d} canda. [27] C^{k} -ṇañ. [28] B^{i} idaṁ me gaṇhāhi, B^{d} idameva gaṇhāhi, C^{s} ime maṁ na gaṇhathā ti. [29] C^{k} aṁññam, C^{s} aññam-.

ritvā gabbhaṁ pātesîti". „Saccaṁ Caṇḍā[1]" 'ti. „Suṇāhi mahārājā" 'ti Caṇḍo[2] sabbaṁ[3] vitthāretvā kathesi. Atha naṁ rājā „kiṁ pana tvaṁ etassa pajāpatiṁ paharitvā gabbhaṁ pātesîti" pucchi. „Na pātemi devā" 'ti[4]. „Ambho sakkhissasi tvaṁ iminā gabbhassa pātitabhāvaṁ[5] sādhetun[6]" ti. „Na sakkomi devā" 'ti. „Idāni kiṁ karohîti[7]". „Puttaṁ[8] me laddhuṁ vaṭṭatîti[9]. „Tena hi ambho Caṇḍa[10] tvaṁ etassa pajāpatiṁ tava gehe karitvā yadā puttaṁ vijātā hoti tadā naṁ netvā etass' eva dehîti". So pi Gāmaṇicaṇḍassa[11] pādesu patitvā „mā me sāmi gehaṁ bhindîti[12]" kahāpaṇe[13] datvā palāyi. Atha tatiyo patvā[14] „iminā me deva paharitvā[15] assassa pādo[16] bhinno" ti āha. „Saccaṁ Caṇḍā[17]" 'ti. „Suṇohi mahārājā" 'ti Caṇḍo[18] taṁ pavattiṁ vitthāretvā[19] kathesi. Taṁ sutvā rājā assagopakaṁ āha: „saccaṁ kira tvaṁ 'assaṁ paharitvā nivattehîti' kathesîti". „Na kathemi devā" 'ti. So punavāre pucchito „āma kathesin[20]" ti āha. Rājā Caṇḍaṁ[21] āmantetvā „ambho Caṇḍa[22] ayaṁ kathetvā[23] 'na kathemîti' musāvādaṁ kari[24], tvaṁ[25] etassa jivhaṁ chinditvā assamūlaṁ[26] amhākaṁ santikā[27] gahetvā sahassaṁ dehîti" āha. Assagopako[28] apare pi kahāpaṇe datvā palāyi. Tato naḷakāraputto[29] „ayaṁ me deva pitighātacoro[30]" ti āha. „Saccaṁ kira Caṇḍā[31]" 'ti. „Suṇohi devā" 'ti[32] Caṇḍo[33] tam pi kāraṇaṁ vitthāretvā kathesi. Rājā[34] naḷakāraṁ[35] āmantetvā „idāni kiṁ karosîti[36]" pucchi.

[1] B^i candā. [2] B^d cando. [3] B^{id} taṁ sabbaṁ. [4] B^d adds āha. [5] B^{id} iminā paharitvā gabbhapātitabhāvaṁ. [6] B^{id} bhāvetuṁ. [7] B^{id} karissatîti. [8] B^{id} deva puttaṁ. [9] C^s vaddhatîti. [10] B^{id} canda. [11] B^d -candassa. [12] B^{id} bhindā ti. [13] B^{id} -naṁ. [14] B^{id} gantvā. [15] B^{id} deva assassa pāde paharitvā. [16] C^k pāde, C^s pāde corr. to pādo. [17] B^{id} candā. [18] B^{id} cando. [19] B^{id} vitthārena. [20] B^{id} kathemi. [21] B^{id} candaṁ. [22] B^d canda. [23] B^{id} add va. [24] B^{id} vadati. [25] B^{id} add pana. [26] B^{id} assassa mulaṁ. [27] B^{id} -kaṁ. [28] B^i adds sāmi me jīvā mā bhindehi ti vāmaṇicandassa, B^d sāmi me jivā mā chindehīti gāmanicandassa. [29] C^s nalakārassa-. [30] C^s pitughātako-, B^{id} pitughātaka-. [31] C^k B^{id} candā. [32] C^k adds suṇāmi vadehi, C^s vadehi candā ti. [33] C^s omits caṇḍo, B^{id} cando. [34] B^{id} atha rājā. [35] C^s nala-, B^i naḷakāraka, B^d naḷakāraputtaṁ. [36] B^{id} karissatîti.

„Deva pitaraṁ me[1] laddhuṁ vaṭṭatîti[2]“. „Ambho Caṇḍa[3], imassa[4] pitaraṁ laddhuṁ vaṭṭati[5], matakaṁ pana na sakkā ānetuṁ[6], tvaṁ imassa mātaraṁ ānetvā tava gehe katvā[7] etassa[8] pitā hohîti“. Naḷakāraputto „mā me sāmi matassa pitu gehaṁ bhindîti[9]“ Gāmaṇicaṇḍassa[10] kahāpaṇe[11] datvā palāyi. Gāmaṇicando[12] aṭṭe[13] jayaṁ patvā tuṭṭhacitto rājānaṁ āha: „atthi deva tumhākaṁ[14] kehici kehici[15] sāsanaṁ pahitaṁ, taṁ vo kathemîti“. „Kathehi Caṇḍā[16]“ 'ti. Caṇḍo[17] brāhmaṇamāṇavakānaṁ sāsanaṁ ādiṁ katvā paṭilomakkamena[18] ekekaṁ[19] kathesi. Rājā paṭipāṭiyā vissajjesi, kathaṁ: Paṭhamaṁ tāva sāsanaṁ sutvā „pubbe tesaṁ vasanaṭṭhāne velaṁ jānitvā[20] vassanakukkuṭo[21] ahosi, tesaṁ tena saddena uṭṭhāya mante gahetvā sajjhāyaṁ karontānaṁ ñeva[22] aruṇo uggacchati, tena tesaṁ gahitagahitaṁ na nassi[23], idāni pana nesaṁ vasanaṭṭhāne avelāya vassanakukkuṭo[24] atthi, so atirattiṁ vā vassati atipabhāte vā, atirattiṁ vassantassa[25] sadden' uṭṭhāya mante gahetvā niddābhibhūtā sajjhāyaṁ akatvā va puna sayanti, atipabhāte vassantassa[26] sadden' uṭṭhāya sajjhāyituṁ na labhanti, tena tesaṁ gahitagahitaṁ[27] na paññāyatîti“ āha. Dutiyaṁ sutvā „te pubbe samaṇadhammaṁ[28] karontā[29] kasiṇaparikamme[30] yuttapayuttā ahesuṁ, idāni pana samaṇadhammaṁ vissajjetvā akattabbesu yuttapayuttā[31] ārāme uppannāni phalāphalāni upaṭṭhākānaṁ datvā piṇḍapātapatipiṇḍena[32] micchājīvena jīvikam[33] kappenti, tena tesaṁ[34] phalāphalāni na

[1] B^{id} me pi-. [2] C^{ks} vaddhatīti. [3] B^{id} canda. [4] B^{id} add kira. [5] C^{k} vaddhatī, C^{s} vaddhatīti, B^{id} vaṭṭaītti. [6] B^{i} kiñcāpi matakaṁ pana sakkā puna āṇetuṁ, B^{d} kiṇcāpi m. pana na s. puna ānetuṁ. [7] C^{s} omits t. g. k. [8] B^{i} ekassa. [9] B^{id} bhindā ti. [10] C^{s} -ni-, B^{i} -ṇicandassa, B^{d} -nicandassa. [11] B^{i} -naṁ, B^{d} -ṇaṁ. [12] C^{s} -ni-. B^{id} -ṇicando. [13] C^{k} addhe, C^{s} omits aṭṭe. [14] B^{id} amhākaṁ santike. [15] B^{id} only one kehici. [16] B^{id} candā. [17] B^{id} cando. [18] B^{i} -pakkamena, B^{d} -kāmena. [19] B^{id} add kathaṁ. [20] B^{i} jānatvā, B^{d} jānetvā. [21] B^{i} sakavassana-. [22] C^{ks} yeva. [23] C^{k} nassa, B^{i} nassāti, B^{d} nassatī. [24] B^{i} pavassana-. [25] B^{id} add tassa. [26] B^{i} vassanti, B^{d} vāvasanta. [27] B^{id} gahitaṁ. [28] C^{s} -dhamme. [29] C^{s} omits karontā. [30] B^{id} -kammena. [31] B^{id} add va. [32] B^{id} -piṇḍakena. [33] B^{id} -itaṁ. [34] B^{i} tenesaṁ, B^{d} tenatenasaṁ.

madhurāni[1] jātāni, sace pana te pubbe viya samaggā[2] puna[3]
samaṇadhammesu[4] yuttapayuttā bhavissanti puna tesaṁ pha-
lāphalāni madhurāni[5] bhavissanti, te tāpasā rājakulānaṁ paṇ-
ḍitabhāvaṁ na jānanti, samaṇadhammaṁ tesaṁ kātuṁ vade-
hîti“ āha. Tatiyaṁ sutvā „te nāgarājāno aññamaññaṁ kalahaṁ
karonti, tena taṁ[6] udakaṁ āvilaṁ jātaṁ, sace te pubbe viya
samaggā bhavissanti puna pasannaṁ[7] bhavissatîti“ āha. Ca-
tutthaṁ sutvā „sā rukkhadevatā pubbe aṭavipaṭipanne[8] manusse
rakkhati, tasmā nānappakāraṁ balikammaṁ labhati, idāni pana
ārakkhaṁ na karoti, tasmā balikammaṁ na labhati, sace pubbe
viya ārakkhaṁ karissati puna lābhaggappattā bhavissati, rā-
jūnaṁ atthibhāvaṁ[9] na jānāti, tasmā aṭaviārūḷhamanussānaṁ[10]
rakkhaṁ[11] kātuṁ vadehîti“ āha. Pañcamaṁ sutvā „yasmiṁ
vammikapāde nisīditvā so tittiro manāpaṁ vassati tassa heṭṭhā
mahantā nidhikumbhī[12] atthi, taṁ uddharitvā gaṇhāhîti“ āha.
Chaṭṭhaṁ sutvā „yassa rukkhassa mūle so migo tiṇāni khādi-
tuṁ sakkoti tassa rukkhassa upari mahantaṁ bhamaramadhuṁ[13],
so madhumakkhitesu[14] tiṇesu paluddho, aññāni[15] khādituṁ[16]
na sakkoti, tvaṁ taṁ madhupaṭalaṁ[17] haritvā aggamadhuṁ
amhākaṁ pahiṇa, sesaṁ[18] attanā paribhuñjā“ 'ti āha. Satta-
maṁ sutvā „yasmiṁ vammike so sappo vasati tassa heṭṭhā
mahantā nidhikumbhī[19], so taṁ rakkhamāno vasanto nikkha-
manakāle dhanalobhena sarīraṁ[20] lagganto nikkhamati, gocaraṁ
gahetvā dhanasinehena alagganto vegena sahasā pavisati, taṁ[21]
nidhikumbhiṁ[22] uddharitvā tvaṁ gaṇhāhîti“ āha. Aṭṭhamaṁ
sutvā „tassā taruṇitthiyā sāmikassa ca mātāpitunnañ[23] ca va-

---

[1] B^d ama-. [2] B^{id} omit samaggā. [3] B^d punapunnaṁ. [4] B^i -dhammena, B^d -dhamme; dhammaṁ karontā - - - - puna samaṇa wanting in C^k. [5] B^d repeats madhurāni. [6] B^{id} nesaṁ. [7] B^{id} passa-. [8] B^i ataviyaṁ maggapaṭi-, B^d aṭaviyaṁ paṭi-. [9] B^{id} paṇḍitabhāvaṁ. [10] B^i -vīpiār-. [11] B^i ārakkhā, B^d ārakkhaṁ. [12] C^{ks} -i, B^i -bhiyā, B^d -bhiyo. [13] B^{id} amaramadhu atthi. [14] B^d -makkhikesu. [15] B^d adds tiṇāni. [16] sakkoti - - khādituṁ wanting in C^s. [17] B^{id} -patalaṁ. [18] B^{id} tato sesaṁ. [19] all four MSS. -i, B^{id} adds atthi. [20] B^{id} add katvā. [21] B^{id} tā. [22] C^{ks} -bhi, B^{id} -bhiyo. [23] B^d -pitūnañ, B^i -pitunañ.

sanagāmānaṁ antare ekasmiṁ gāme[1] jāro atthi, sā taṁ saritvā tasmiṁ sinehena sāmikassa gehe vasituṁ asakkontī[2] 'mātāpitaro passissāmîti[3]' jārassa gehe katipāhaṁ vasitvā mātāpitunnaṁ gehaṁ gacchati, tattha katipāhaṁ vasitvā puna jāraṁ saritvā 'sāmikassa gehaṁ gamissāmîti' puna jārass' eva gehaṁ gacchati, tassā itthiyā rājūnaṁ atthibhāvaṁ ācikkhitvā 'sāmikass' eva kira gehe vasituṁ sace noce vasatu 'taṁ[4] rājā gaṇhāpeti jīvitaṁ[5] te n' atthi appamādaṁ kātuṁ vaṭṭatîti' tassā kathehîti" āha. Navamaṁ sutvā „sā gaṇikā pubbe ekassa hatthato bhatiṁ gahetvā taṁ ajīrāpetvā[6] aññassa hatthato na[7] gaṇhāti, ten' assā pubbe bahuṁ[8] uppajji[9] idāni pana attano dhammataṁ vissajjetvā[10] ekassa hatthato gahitaṁ ajīrāpetvā[11] va aññassa hatthato[12] gaṇhāti, purimassa okāsaṁ akatvā pacchimassa karoti, ten' assā bhati na uppajjati, na keci[13] naṁ upasaṁkamanti, sace attano dhamme ṭhassati[14] pubbe sadisā va[15] bhavissati, attano dhamme ṭhātum assā[16] kathehîti" āha. Dasamaṁ sutvā „so gāmabhojako pubbe dhammena samena[17] aṭṭaṁ vinicchini[18], tena manussānaṁ piyo ahosi manāpo, sampiyāyamānā[19] c' assa manussā bahupaṇṇākāraṁ āhariṁsu, tena abhirūpo dhanavā yasasampanno ahosi, idāni pana lañcavittako hutvā adhammena aṭṭaṁ vinicchinati, tena duggato[20] kapaṇo paṇḍurogena abhibhūto, sace pubbe viya dhammena aṭṭaṁ vinicchinissati puna pubbe[21] sadiso bhavissati[22], so rañño atthibhāvaṁ na jānāti, dhammena aṭṭaṁ vinicchinituṁ assa kathehîti[23] āha. Iti so Gāmaṇicaṇḍo[24] imāni ettakāni[25] sāsānani ārocesi. Rājā attano paññāya sabbāni pi[26] tāni sabbaññu-

[1] B^{id} gāmake. [2] C^{k} B^{id} -ti, C^{s} -to. [3] B^{id} add gatā. [4] dele sace? B^{i} gehe vasatu sace taṁ, B^{d} g. v. s. tvaṁ. [5] C^{ks} -tan. [6] B^{id} aji-. [7] C^{ks} omit na, B^{i} hatthito na, B^{d} hatthato bhataṁ na. [8] B^{i} cāti bahu, B^{d} bhati bahu. [9] B^{i} uppajjati, B^{d} upajjati. [10] B^{i} vissajjeti, B^{d} visajjeti. [11] B^{i} aji-, B^{d} ajā-. [12] B^{d} adds bhatiṁ. [13] B^{id} add pi. [14] B^{i} ṭhitassa [15] C^{ks} ca, B^{i} omits va. [16] C^{s} ṭhapetuṁ assa, B^{id} dhamme ṭhitassa mātugāmassa. [17] C^{k} omits samena. [18] C^{ks} B^{d} -nati. [19] C^{ks} -no, B^{i} samiyāyamānā ṭha. [20] B^{id} dukkaṭo. [21] C^{s} B^{d} pubba, B^{i} puppa. [22] B^{i} -tīti. [23] C^{ks} -tum. [24] B^{id} -cando. [25] B^{id} ettha-. [26] B^{id} omit pi.

Buddho viya vyākaritvā[1] Gāmaṇicaṇḍassa[2] bahuṁ[3] dhanaṁ datvā tassa vasanagāmaṁ brahmadeyyaṁ katvā tass' eva datvā uyyojesi. So nagarā nikkhamitvā Bodhisattena dinnaṁ[4] sāsanaṁ brāhmaṇamāṇavakānañ ca tāpasānañ ca nāgarājassa ca rukkhadevatāya ca ārocetvā tittirassa nisīdanaṭṭhānato[5] nidhiṁ gahetvā migassa[6] tiṇakhādanaṭṭhāne[7] rukkhato bhamaramadhuṁ gahetvā rañño madhuṁ[8] pesetvā sappassa[9] vasanaṭṭhāne[10] vammikaṁ bhindāpetvā[11] nidhiṁ saṅgahetvā[12] taruṇitthiyā[13] ca gaṇikāya ca gāmabhojakassa ca rañño kathitaniyāmena[14] sāsanaṁ ārocetvā mahantena yasena attano gāmaṁ[15] gantvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato. Ādāsamukharājâpi dānādīni puññāni katvā jīvitāvasāne[16] saggapadaṁ[17] pūrento gato.

Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān' eva mahāpañño pubbe pi mahāpañño yevā" 'ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū[18] sotāpannā[19] sakadāgāmī[20] anāgāmī[21] arahantā[22] ahesuṁ, „Tadā Gāmaṇicaṇḍo[23] Anando ahosi, Ādāsamukharājā[24] pana aham evā" 'ti. Gāmaṇicaṇḍajātakaṁ[25]

8. Mandhātujātaka.

Yāvatā candimasūriyā[26] ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira Sāvatthiyaṁ[27] piṇḍāya caramāno ekaṁ alaṁkatapaṭiyattaṁ itthiṁ disvā ukkaṇṭhi. Atha naṁ bhikkhū dhammasabhaṁ[28] ānetvā „ayaṁ bhante bhikkhu ukkaṇṭhito" ti Satthu dassesuṁ. Satthā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti pucchitvā „saccaṁ bhante" ti vutte „kadā

[1] B*id* byā-. [2] B*id* -candassa, B*i* adds pana. [3] B*id* bahu [4] B*id* dinna. [5] B*d* vasanaṭhānato, B*i* vasanasseva datvā uyyojānato. [6] B*id* gamissa. [7] B*i* -chādanaṭhāne. [8] B*i* omits madhuṁ [9] B*id* sabbassa. [10] B*i* pacanaṭhāne. [11] B*i* khaṇitvā. [12] B*id* gahetvā. [13] B*i* taruṇaitthiyā. [14] B*id* neva [15] B*id* gāmakaṁ. [16] B*id* -pariyosāne [17] B*id* saggapūraṁ. [18] B*i* adds vatvā satthā, B*d* vatvā. [19] all four MSS bahu. [20] B*d* -nna. [21] C*ks* B*i* -mi. [22] C*ks* -to. [23] B*id* -cando. [24] B*i* -mahārājā. [25] B*id* -candajātakaṁ sattamaṁ [26] C*ks* -su-. [27] B*id* -tthi. [28] B*i* -bhāyaṁ.

tvaṁ bhikkhu agāraṁ ajjhāvasamāno taṇhaṁ pūretuṁ sakkhissasi, kāmataṇhā hi nām' esā[1] samuddo viya duppūrā, porāṇā[2] dvisahassadīpaparivāresu[3] catūsu[4] mahādīpesu cakkavattirājaṁ kāretvā manussaparihāren' eva Cātummahārājikadevaloke[5] rajjaṁ kārentā[6] Tāvatiṁsadevaloke chattiṁsāya Sakkānañ ca[7] vasanaṭṭhāne devarajjaṁ kāretvâpi attano kāmataṇhaṁ pūretuṁ asakkontā[8] va kālam akaṁsu, tvaṁ pan' etaṁ[9] taṇhaṁ kadā pūretuṁ sakkhissasîti[10]" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte paṭhamakappesu[11] Mahāsammato nāma rājā ahosi, tassa putto Rojo nāma, tassa putto Vararojo nāma[12], tassa putto Kalyāṇo nāma, tassa putto Varakalyāṇo nāma, Varakālyānassa[13] putto Uposatho nāma[14], Uposathassa[15] putto[16] Mandhātā[17] nāma ahosi. So sattahi ratanehi catūhi iddhīhi[18] samannāgato cakkavattirajjaṁ kāresi. Tassa vāmahatthaṁ sammiñjetvā[19] dakkhiṇahatthena apphoṭhitakāle[20] ākāsā[21] dibbamegho viya jānuppamāṇaṁ[22] sattaratanavassaṁ[23] vassati[24], evarūpo acchariyamanusso ahosi. So[25] caturāsītivassasahassāni kumārakīḷaṁ[26] kīḷi, caturāsītivassasahassāni oparajjaṁ[27] kāresi, caturāsītivassasahassāni cakkavattirajjaṁ kāresi, āyu pan' assa[28] asaṁkheyyaṁ ahosi. So ekadivasaṁ kāmataṇhaṁ pūretuṁ asakkonto ukkaṇṭhitākāram[29] dassesi. Amaccā[30] „kiṁ nu kho deva ukkaṇṭhito sîti" pucchiṁsu. „Mayhaṁ puññabale[31] olokiyamāne[32] idaṁ rajjaṁ kiṁ karissati, kataran[33] nu kho ṭhānaṁ ramaṇīyan" ti. „Devaloko mahārājā" ti. So cakkaratanaṁ abbhukkiritvā saddhiṁ parisāya Cātummahārā-

---

1 C^k ti nāmesā, C^s kāmataṇhā panesā. 2 C^s porāṇa, B^i purāṇakarājāno, B^d porāṇakarājāno. 3 B^i dvisahassaparivuttadipaparivāresu, B^d -parittadipa-. 4 C^{ks} B^i catusu. 5 B^{id} cātuma-. 6 C^s kārento, B^i kārente, B^d karonto. 7 B^d omits ca. 8 B^{id} -to. 9 B^i pana. 10 C^k B^d -tīti. 11 B^d -ppe. 12 B^i omits tassa putto Vararojo nāma. 13 B^{id} tassa. 14 C^k omits nāma. 15 B^{id} tassa. 16 C^s omits uposatho nāma uposathassa putto, cfr. Weber's Ind. Stud. 5 Bd. p. 415 and Cetiyajātaka below. 17 B^{id} -tu. 18 B^{id} catuiddhihi. 19 C^s B^d sammiñjitvā, B^i sampañcitvā. 20 C^s appo-, B^i ampotesitato kāle, B^d appoṭesī tato kāle. 21 B^i -saṁ, B^d -se and adds oloketvā. 22 C^{ks} jaṇṇu-, B^i jāṇu-. 23 B^i -tanaṁ, B^d sattaranaṁ vasse. 24 C^s vassi, B^i vassesi, B^d vasatisī. 25 C^k B^i omit so. 26 B^d -ro-. 27 B^{id} upa-. 28 B^{id} -āyu pamāṇassa. 29 B^d uggaṇṭhi-. 30 B^i aṭhāmaccā. 31 B^{id} -lena. 32 so C^s corrected from -no, C^k B^{id} -no. 33 C^k katannu, C^s kathannu, B^{id} kataraṁ.

jikadevalokaṁ[1] agamāsi[2]. Ath' assa cattāro mahārājāno dibbamālāgandhahatthā[3] devagaṇaparivutā paccuggamanaṁ katvā taṁ ādāya Cātummahārājikadevalokaṁ[4] gantvā devarajjaṁ adaṁsu[5]. Tassa sakaparisāya parivāritass' eva tasmiṁ rajjaṁ
5 kārentassa dīgho addhā[6] vītivatto. So tatthâpi taṇhaṁ pūretuṁ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṁ dassesi. Cattāro mahārājāno „kin nu kho mahārāja[7] ukkaṇṭhito sîti" pucchiṁsu. „Imamhā devalokā kataraṁ ṭhānaṁ ramaṇīyan[8]" ti. „Mayaṁ deva paresaṁ upaṭṭhākamanussasadisā[9], Tāvatiṁsadevaloko ramaṇīyo"
10 ti. Mandhātā cakkaratanaṁ abbhukkiritvā attano parisāya parivuto tāvatiṁsābhimukho pāyāsi. Ath' assa Sakko devarājā dibbamālāgandhahattho devagaṇaparivuto paccuggamanaṁ katvā hatthe gahetvā „ito ehi mahārājā" 'ti āha. Rañño devagaṇaparivutassa gamanakāle parināyakaratanaṁ[10] cakkara-
15 tanaṁ ādāya saddhiṁ parisāya manussapathaṁ otaritvā attano nagaram eva pāvisi. Sakko Mandhātuṁ[11] Tāvatiṁsabhavanaṁ netvā devatā dve koṭṭhāse katvā attano rajjaṁ[12] majjhe bhinditvā[13] adāsi. Tato paṭṭhāya dve rājāno rajjaṁ kāresuṁ. Evaṁ kāle gacchante Sakko saṭṭhiñ ca vassasatasahassāni[14] tisso
20 ca vassakoṭiyo āyuṁ khepetvā cavi[15], añño Sakko nibbatti, so pi devarajjaṁ kāretvā āyukkhayena cavi. Eten' upāyena chattiṁsa Sakkā caviṁsu. Mandhātā[16] pana manussaparihārena[17] devarajjaṁ kāreti[18] yeva. Tassa evaṁ kāle gacchante bhiyyosomattāya kāmataṇhā uppajji: so „kiṁ me upaḍḍharajjena,
25 Sakkaṁ māretvā ekarajjam eva[19] karissāmîti[20]". Sakkaṁ māretuṁ nāma na[21] sakkā. Taṇhā pan' esā[22] vipattimūlaṁ. Ten' assa āyusaṁkhāro parihāyi, jarā sarīraṁ parihari, ma-

[1] B^i catuma - - ke d., B^d catuma - - kadevaloke corr. to - - kaṁ. [2] B^i āg-, B^d āgamāsī. [3] C^s -la-. [4] B^i catuma-, B^d cātuma-. [5] B^d -suṁ. [6] B^{id} addhāno. [7] B^{id} deva. [8] B^d -ṇiyataran [9] B^{id} upaṭhakaparisā-. [10] C^k -ṇā-, B^i parināyatanaṁ, B^d pariṇāyakātaṁ. [11] C^{ks} -tā, B^d -taṁ. [12] B^{id} devara-. [13] B^{id} paribh-. [14] B^{id} saṭhivassasatasahassādhikāni. [15] C^{ks} B^i omit cavi. [16] B^{id} -to. [17] B^{id} -ssasarīrena. [18] B^{id} -si. [19] B^{id} -rajjaṁ me va. [20] B^d adds cintesī. [21] B^d omits na. [22] B^{id} nāmesā.

nussasarīrañ ca nāma devaloke na bhijjati[1]. Atha so[2] devalokā bhassitvā uyyāne otari. Uyyānapālo tassa āgatabhāvaṁ rājakule[3] nivedesi, rājakulaṁ[4] āgantvā uyyāne yeva sayanaṁ paññāpesi, rājā anuṭṭhānaseyyāya[5] nipajji. Amaccā „deva tumhākaṁ parato kin ti kathemā“ 'ti pucchiṁsu. „Mama parato tumhe imaṁ sāsanaṁ mahājanassa katheyyātha: Mandhātumahārājā dvisahassadīpaparivāresu[6] catusu[7] mahādīpesu cakkavattirajjaṁ kāretvā dīgharattaṁ Cātummahārājikesu[8] rajjaṁ kāretvā chattiṁsāya Sakkānaṁ āyuparimāṇena[9] devaloke rajjaṁ kāretvā va[10] kālam akāsîti“. So evaṁ vatvā kālaṁ katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Yāvatā candimasuriyā[11] [pariharanti]
disā bhanti virocamānā
sabbe va dāsā Mandhātu[12]
[ye[13]] pāṇā paṭhavinissitā[14]. 22.

2. Na kahāpaṇavassena[15] titti kāmesu vijjati, (Dhp. p. 34.)
appassādā[16] dukhā[17] kāmā iti viññāya paṇḍito 23.

3. Api dibbesu kāmesu ratiṁ so nâdhigacchati,
taṇhakkhayarato hoti Sammāsambuddhasāvako ti. 24.

Tattha yāvatā ti paricchedavacanaṁ, pariharantîti yattakena[18] paricchedena Sineruṁ pariharanti, disā bhantîti dasasu disāsu[19] bhāsanti[20], virocamānā[21] ti ālokakaraṇatāya virocanasabhāvā, sabbe va dāsā Mandhātu[12] ye[22] pāṇā paṭhavinissitā[14] ti ettake[23] padese paṭhavinissitā[24] pāṇā janapadavāsino manussā sabbe va te dāsā, mayaṁ[25] rañño Mandhātussa ayirako[26] no rājā Mandhātā ti evaṁ upagatattā[27] bhujissâpi[28] samānā dāsā yeva, na kahāpaṇavassenā[29] 'ti tesaṁ dāsabhūtānaṁ manussānaṁ anuggahāya Mandhātā

[1] B^{i} devaloke vivijjati, B^{d} na devaloke vijjati. [2] B^{id} kho. [3] C^{s} -laṁ. [4] B^{id} -lā. [5] B^{i} anuṭhāya seyyāya. [6] B^{id} -ssaparittadīpapari-. [7] so all four MSS. [8] B^{i} catuma-, B^{d} cātuma-. [9] B^{id} āyuppamāṇena. [10] B^{i} adds taṇhaṁ apuritvā, B^{d} taṇhaṁ apuretvā. [11] B^{i} -sū-. [12] C^{ks} -tā. [13] B^{i} adds ca māga. [14] B^{id} pathavissitā. [15] B^{id} -vasena. [16] B^{id} appasādā. [17] B^{id} dukkhā. [18] B^{id} yattha-. [19] C^{k} omits disāsu, C^{s} has added disāsu. [20] B^{id} obhāsanti [21] C^{ks} virocan. [22] B^{id} ye ca. [23] B^{id} etthake. [24] B^{id} pathavi-. [25] B^{i} mayhaṁ. [26] B^{i} oyyākā, B^{d} ayyako. [27] B^{id} upasaṅkamantā. [28] C^{ks} bhuñjissāmi, B^{i} bhujassāpi, B^{d} bhūjissāmī. [29] B^{i} -navasenā.

appoṭhetvā[1] sattaratanavassaṁ vassāpeti[2], taṁ idha kahāpaṇavassan ti vuttaṁ, **titti kāmesū** 'ti tenâpi kahāpaṇavassena[3] vatthukāmakilesakāmesu[4] titti nāma n' atthi, evaṁ duppūrā esā taṇhā, **appassādā dukhā kāmā** ti supinakūpamattā[5] kāmā[6] appassādā parittasukhā, dukkham[7] eva pan' ettha bahutaraṁ, taṁ
5 Dukkhakkhandhasutta-pariyāyena veditabbaṁ[7], **iti viññāyā** 'ti evaṁ jānitvā[8], **dibbesū** 'ti devatānaṁ paribhogesu rūpādīsu[9], **ratiṁ so** ti so vipassako bhikkhu dibbehi kāmehi nimantiyamāno[10] pi tesu ratiṁ nâdhigacchati āyasmā Samiddhi[11] viya, **taṇhakkhayarato** ti nibbānarato, nibbānaṁ hi āgamma taṇhā khīyati, tasmā taṁ taṇhakkhayan[12] ti vuccati, tattha rato hoti[13] abhirato,
10 **sammāsambuddhasāvako** ti[14] Buddhassa savanante[15] jāto[16] bahussuto yogāvacarapuggalo[17].

Evaṁ Satthā imaṁ desanaṁ[18] āharitvā desetvā[19] cattāri[20] saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkhaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi aññe pana bahusotāpattiphalādīni
15 pāpuṇiṁsu) „Tadā Mandhātumahārājā[21] aham eva ahosin" ti[22]. **Mandhātujātakam**[23].

9. Tirīṭavacchajātaka.

Na yimassā[24] 'ti. Idaṁ Satthā **Jetavane** viharanto āyasmato **Anandassa** Kosalarañño mātugāmānaṁ[25] hatthato pañcasatāni
20 rañño hatthato pañcasatânîti **dussasahassapaṭilābhavatthuṁ** ārabbha kathesi. Vatthuṁ heṭṭhā Dukanipāte Sigālajātake[26] vitthāritam eva.

Atīte **Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte** rajjaṁ kārente **Bodhisatto Kāsiraṭṭhe**[27] **brāhmaṇakule** nibbattitvā nāma-
25 gahaṇadivase Tirīṭavacchakumāro[28] ti katanāmo[29] anupubbena vayappatto Takkasilāya[30] sippāni[31] uggaṇhitvā agāraṁ ajjhāvasanto mātāpitunnaṁ[32] kālakiriyāya[33] saṁviggo[34] nikkhamitvā

[1] Bid appoṭetvā. [2] Bi pesi, Bd vassāpesī. [3] Bid vatthukāmesu-. [4] Bid -kupamā, C^s supiṇakūpamā corr. to -pamattā. [5] Bid add nāma, C^s has afterwards added nāma. [6] C^k dukkhāṁ, C^s dukkhāṁ corr. to dukkham. [7] Bid dīpetabbaṁ. [8] Bid jānetvā. [9] C^ks Bi -disu. [10] Bi -tayamāno. [11] Bd samiddhim. [12] Bid tasmā taṇhakkhāyo. [13] Bd hotīti. [14] Bid add sammā sāmaṁ ca saccānaṁ buddhattā sammāsambuddho. [15] C^s savaṇante. [16] Bid jātattā sāvako. [17] Bi -ro-. [18] Bid dhammade-. [19] Bid omit desetvā. [20] Bid omit cattāri. [21] Bid -turājā pana [22] Bid ahamevā ti. [23] C^k -tajā-, Bid add aṭhamaṁ. [24] Bid -ssaviṭjā. [25] Bid -massa [26] = Guṇaj., vide supra p. 23. [27] Bid kāsikaraṭhe. [28] Bi titivaccha-, Bd ṭirivaccha-. [29] Bid nāmaṁ ahosi so. [30] Bid -lāyaṁ. [31] Bid sabbasippāni. [32] Bid -tunaṁ. [33] Bid kālaṁ-. [34] Bid saṁviggahamāno hutvā.

isipabbajjaṁ pabbajitvā araññāyatane vanamūlaphalāphalehi yāpento[1] vāsaṁ kappesi. Tasmiṁ tattha vasante Bārāṇasīrañño[2] paccanto kuppi[3]. So tattha gantvā yuddhaparājito maraṇabhayabhīto hatthikkhandhagato[4] ekena passena palāyitvā araññe vicaranto pubbaṇhasamaye Tirīṭavacche[5] phalāphalatthāya gate[6] tassa assamapadaṁ pāvisi. So „tāpasānaṁ vasanaṭṭhānan“ ti[7] hatthito otaritvā vātātapakilanto[8] pipāsito pānīyaghaṭaṁ olokento katthaci adisvā caṁkamanakoṭiyaṁ udapānaṁ addasa. Udakaṁ ussiñcanatthāya[9] rajjughaṭaṁ[10] adisvā pipāsaṁ sandhāretuṁ asakkonto hatthissa kucchiyaṁ baddhaṁ[11] yottaṁ gahetvā hatthiṁ udapānataṭe[12] ṭhapetvā[13] tassa pāde yottaṁ bandhitvā[14] yottena[15] udapānaṁ otaritvā yotte apāpuṇante uttarasāṭakaṁ[16] yottakoṭiyaṁ[17] saṁghāṭetvā[18] puna otaritvâpi[19] na-ppahosi yeva. So aggapādehi udakaṁ phusitvā[20] atipipāsito „pipāsaṁ vinodetvā maraṇam pi sumaraṇan“ ti[21] udapāne patitvā yāvadatthaṁ pivitvā paccuttarituṁ asakkonto tatth' eva aṭṭhāsi. Hatthī pi susikkhitattā aññattha agantvā rājānaṁ olokento tatth' eva ṭhito[22]. Bodhisatto sāyaṇhasamaye phalāphalaṁ āharitvā hatthiṁ disvā „rājā āgato bhavissati, vammitahatthi[23] yeva pana[24] paññāyati, kin[25] nu kho kāraṇan“ ti so hatthisamīpaṁ upasaṁkami. Hatthi[26] pi tassa upasaṁkamanabhāvaṁ ñatvā ekamantaṁ[27] aṭṭhāsi. Bodhisatto udapānataṭaṁ[28] gantvā rājānaṁ disvā „mā bhāyi mahārājā“ ti samassāsetvā[29] nisseṇiṁ bandhitvā rājānaṁ uttāretvā[30] kāyaṁ assa sambāhitvā telena makkhetvā[31] nahāpetvā phalāphalāni

[1] B^{id} -phalāhāro hutvā. [2] C^k -si-. [3] B^i kuppito, B^d kupito [4] B^{id} hatthikhandhavaragato. [5] B^i tiritivacchassa, B^d tirivacchassa. [6] B^i gatagatakāle, B^d gatakāle. [7] B^i -nambi. [8] C^k -kīlanto, C^s -kiḷanto, B^i gāthaṁ ne kilanto, B^d vātātappena kilanto. [9] B^{id} add pana. [10] B^{id} -ghaṭikaṁ. [11] B^{id} bandhana. [12] B^{id} udapānatīre. [13] B^i datvā, B^d thapetvā. [14] B^{id} bandhetvā. [15] C^k yotte. [16] B^d uttari-. [17] B^{id} -yā. [18] B^{id} ghaṭetvā. [19] B^i otaritassāpi, B^d otaritattāpi. [20] B^{id} phussitvā. [21] B^{id} add cintetvā. [22] B^{id} athāsi. [23] B^{id} dhammika-. [24] C^{ks} na, B^i omits pana. [25] B^{id} kiṁ. [26] so all four MSS. [27] B^d -tā. [28] B^{id} -tīraṁ. [29] B^i omits sam-. [30] B^{id} uttaritvā. [31] B^{id} makkhitvā.

datvā[1] hatthissa sannāhaṁ mocesi. Rājā dvīhatīhaṁ vissamitvā Bodhisattassa[2] attano[3] santikaṁ āgamanatthāya paṭiññaṁ gahetvā pakkāmi. Rājabalaṁ[4] nagarassa avidūre khandhāvāraṁ bandhitvā ṭhitaṁ[5] rājānaṁ āgacchantaṁ disvā parivāresi[6]. Bodhisatto pi māsaddhamāsaccayena[7] Bārāṇasiṁ[8] patvā uyyāne vasitvā punadivase[9] bhikkhaṁ caramāno rājadvāraṁ gato. Rājā mahāvātapānaṁ ugghāṭetvā rājaṅgaṇaṁ olokayamāno Bodhisattaṁ disvā sañjānitvā[10] pāsādā oruyha vanditvā mahātale[11] āropetvā samussitasetacchatte rājapallaṁke nisīdāpetvā attano paṭiyāditaṁ āhāraṁ bhojetvā[12] sayam pi bhuñjitvā uyyānaṁ netvā tatth' assa caṁkamanādiparivāriṁ[13] vasanaṭṭhānaṁ kāretvā sabbe pabbajitaparikkhāre datvā uyyānapālaṁ paṭicchāpetva[14] vanditvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto rājanivesane bhuñji[15]. Mahāsakkārasammāno ahosi. Taṁ asahamānā[16] amaccā „evarūpaṁ sakkāraṁ eko[17] yodho labhamāno kiṁ nāma kareyyā“ 'ti vatvā uparājānaṁ upasaṁkamitvā[18] „deva amhākaṁ rājā ekaṁ tāpasaṁ atimamāyati[19], kin nāma tena tasmiṁ diṭṭhaṁ, tumhe pi tāva raññā saddhiṁ mantethā“ 'ti āhaṁsu[20]. So „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā amaccehi saddhiṁ rājānaṁ upasaṁkamitvā vanditvā[21] paṭhamaṁ gātham āha:

1. Na-y-imassa vijjāmayam atthi kiñci
na bandhavo no pana te sahāyo,
atha kena vaṇṇena Tirīṭavaccho[22]
tedaṇḍiko bhuñjati aggapiṇḍan ti. 25.

Tattha nayimassa vijjāmayamatthi kiñcîti imassa tāpasassa vijjāmayaṁ kiñci kammaṁ n'atthi, na bandhavo ti sutabandhavasippabandhava-

[1] B^{id} khādāpetvā. [2] C^{ks} -ttaṁ. [3] B^{d} omits attano. [4] B^{i} rājābalakāyo, B^{d} rājāphalakāyo, C^{s} rājābalaṁ corr. to rāja-. [5] C^{s} taṁ, B^{id} ṭhito. [6] B^{id} add rājā nagaraṁ pavisitvā ṭhito. [7] B^{id} aḍḍhamās-. [8] C^{ks} -siyaṁ, B^{id} -sī. [9] B^{id} -saṁ. [10] B^{id} sañcānetvā. [11] B^{id} -laṁ. [12] B^{i} bhājetvā. [13] C^{s} -raṁ, B^{id} omit parivāriṁ, and add rattidivā. [14] B^{id} -cchādetvā, C^{s} vasāpetvā corr. to paṭicchāpetvā. [15] B^{d} -ne yeva paribuñjati, B^{i} -ne yeva paribhuñjiti. [16] C^{ks} asayha-. [17] B^{id} add pi. [18] B^{i} upagaṁtvā. [19] B^{id} ativiya ma-. [20] C^{ks} omit āhaṁsu. [21] B^{id} omit vanditvā. [22] B^{id} tiriti-.

gottabandhavañātibandhavesu aññataro pi na hoti, no pana te sahāyo ti sahapaṁsukīḷito[1] sahāyako pi te na hoti, kena vaṇṇenā 'ti kena kāraṇena, Tirīṭavaccho[2] ti tassa nāmaṁ, tedaṇḍiko ti kuṇḍikaṁ[3] ṭhapanatthāya[4] tidaṇḍaṁ gahetvā caranto, aggapiṇḍan ti rasasampannaṁ[5] rājārahaṁ aggabhojanaṁ.

Taṁ sutvā rājā puttaṁ āmantetvā „tāta mama paccantaṁ gantvā yuddhaparājitassa dvīhatīhaṁ anāgatabhāvaṁ sarasîti“ vatvā „sarāmîti“ vutte „tadā mayā[6] imaṁ nissāya jīvitaṁ laddhan“ ti sabbaṁ taṁ[7] pavattiṁ ācikkhitvā „tāta mama[6] jīvitadāyake mama santikaṁ[8] āgate rajjaṁ dadanto pi ahaṁ n' eva etena kataguṇānurūpaṁ[9] kātuṁ[10] sakkomîti“ vatvā itarā dve gāthā avoca:

2. Āpāsu[11] me yuddhaparājitassa
ekassa katvā vivanasmi[12] ghore
pasārayi[13] kicchagatassa pāṇim[14],
ten' ūdatāriṁ[15] dukhasampareto[16]. 26.

3. Etassa kiccena idhânupatto
Vesāyino[17] visayā jīvaloke,
lābhāraho tāta Tirīṭavaccho[18],
deth' assa bhogaṁ yajatañ ca[19] yaññan ti. 27.

Tattha āpāsū[20] 'ti āpadāsu, ekassā 'ti adutiyassa, katvā ti anukampaṁ karitvā pemaṁ uppādetvā, vivanasmin[21] ti pānīyarahite[22] araññe, ghore ti dāruṇe, pasārayī kicchagatassa pāṇin ti nisseṇiṁ bandhitvā kūpaṁ[23] otāretvā dukkhagatassa mayhaṁ uttāraṇatthāya viriyapaṭisaṁyuttaṁ hatthaṁ pasāresi[24], tenūdatāriṁ dukhasampareto ti[25] tena kāraṇen' amhi[26] dukkhaparivārito pi tamhā kūpā[27] utiṇṇo, etassa kiccena idhānupatto ti ahaṁ etassa tāpasassa kiccena etena katassa kiccassânubhāvena idha anup-

---

[1] C^{k} -kīlito, B^{i} kiliko, B^{d} kiḷiko. [2] B^{i} tiriti-, B^{d} tiriṭi-. [3] B^{i} kuṇḍaka, B^{d} kuṇḍika. [4] B^{i} ṭhapanattāya, B^{d} tthapanatthāya. [5] C^{ks} omit rasa. [6] B^{id} mayhaṁ. [7] B^{id} taṁ sabbaṁ. [8] B^{d} -ke. [9] B^{id} -guṇaṁ anu-. [10] B^{i} dātuṁ. [11] C^{s} avāsu corr to āpāsu, B^{i} avāssu, B^{d} avāsu. [12] all four MSS. -smiṁ. [13] B^{id} sahadassi. [14] C^{k} pāniṁ, C^{s} pāṇiṁ corr. to pāniṁ, B^{id} pāṇi. [15] C^{s} tenudatāriṁ, B^{i} tenittāri, B^{d} tenuddhatadi. [16] B^{id} dukkha-. [17] B^{id} veyyāsi. [18] B^{i} tiriti-, B^{d} tiriṭiviccho. [19] C^{k} yapitañca, B^{d} jayatañca. [20] B^{id} avāsu. [21] C^{s} B^{d} -smiṁ, B^{i} -smī. [22] C^{s} pāṇīya- corr. to pānīya-, B^{id} pāṇiya-. [23] C^{s} kūpā. [24] ghore - - - pasāresi wanting in B^{i}. [25] C^{k} - - sampare, C^{s} - - sampare corr. to sampareto ti. [26] C^{ks} - - ṇena tamhi. [27] B^{d} kuppā, and adds uddhatāti.

patto[1], Vesāyino visayā[2] ti Vesāyi[3] vuccati Yamo[4] tassa visayā, jīvaloke ti manussaloke. ahaṁ hi imasmiṁ jīvaloke ṭhito Yamavisayaṁ maccuvisayaṁ paralokaṁ gato nāma ahosiṁ[5], so 'mhi etassa kāraṇā tato puna idhâgato ti vuttaṁ hoti, lābhāraho ti lābhaaraho[6], catupaccayalābhassa anucchaviko, dethassa bhogan ti etena paribhuñjitabbaṁ catupaccayaṁ[7] sabbaṁ[8] samaṇaparikkhārasaṁkhātaṁ bhogaṁ etassa detha, yajatañ[9] ca yaññan ti tvañ[10] ca[11] amaccā ca[11] nāgarā cā[12] 'ti sabbe pi tumhe etassa bhogaṁ[13] detha yaññañ ca yajatha, tassa hi diyyamāno deyyadhammo tena bhuñjitattā[14] bhogo hoti itaresaṁ dānayaññattā[15] yaññaṁ, tenâha: deth' assa bhogaṁ yajatañ ca yaññan ti.

Evaṁ raññā[16] gaganatale candaṁ[17] uṭṭhapentena[18] viya Bodhisattassa guṇe pakāsite[19] tassa guṇo sabbatthakam eva pākaṭo[20] jāto, atirekataro tassa[21] lābhasakkāro udapādi[22]. Tato paṭṭhāya ca[23] uparājā vā amaccā vā[24] añño vā[25] koci kiñci[26] rājānaṁ vattuṁ[27] na visahi[28]. Rājā Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggapadaṁ[29] pūresi. Bodhisatto[30] abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā Brahmalokaparāyano ahosi.

Satthā „porāṇakapaṇḍitâpi upakāravasen' eva[31] kariṁsū" 'ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, tāpaso pana aham evā" 'ti. Tirīṭavacchajātakaṁ[32].

10. Dūtajātaka.

Yassatthā dūram āyantîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ lolabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ[33] Navanipāte Kākajātake[34] āvibhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ āman-

[1] B^{id} idhānupatto. [2] B^{i} veyyāsino, B^{d} veyyāsino vipassa? [3] B^{id} veyyā. [4] B^{i} yaso, C^{k} yavo. [5] all four MSS. ahosi. [6] C^{ks} lābhāraho, B^{i} alābhā arabho. [7] C^{k} -paccaṁ, C^{s} B^{id} -paccaya. [8] B^{i} omits sabbaṁ. [9] C^{s} yajathañ corr. to -tañ, B^{i} etañ. [10] B^{id} tvaṁ. [11] B^{d} omits ca. [12] C^{k} jā cā, B^{id} ca. [13] B^{id} bhogañ ca [14] B^{id} -tabbattā. [15] C^{ks} -saññatto, B^{d} -yaññatthā. [16] B^{d} rañño. [17] B^{id} puṇṇacando. [18] B^{id} uṭhāpento. [19] C^{k} pakāsitena. C^{s} pakāsesi tena, B^{i} pakāsite, B^{d} pakāsīte. [20] B^{id} -to. [21] B^{i} -taro cassa ahosi, B^{d} -taro cassa a. [22] B^{i} omits udapādi. [23] B^{id} omit ca. [24] B^{id} amaccā vā uparājā vā. [25] B^{id} omit vā. [26] B^{id} omit kinci. [27] B^{id} vatthuṁ. [28] B^{id} -hati. [29] B^{id} saggapūraṁ. [30] B^{id} add pi. [31] B^{id} -vasena. [32] B^{i} tiriti-, B^{d} tiriṭi-, B^{id} add navamaṁ [33] B^{id} vatthu. [34] = Cakkavākajā-?

tetvā „na kho bhikkhu idān' eva pubbe pi[1] lolo, lolyakāraṇen' eva pana asinā sīsacchedanaṁ labhîti[2]“ vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa putto hutvā vayappatto Takkasilāyaṁ sippāni[3] uggahetvā[4] pitu accayena rajje patiṭṭhāya bhojanasuddhiko ahosi, ten' assa Bhojanasuddhikarājā[5] tv-eva[6] nāmaṁ jātaṁ. So kira tathārūpena[7] vidhānena[8] bhattaṁ bhuñjati yathâssa[9] ekissā bhattapātiyā[10] satasahassaṁ vayaṁ gacchati[11], bhuñjanto pana antogehe na bhuñjati, attano pana[12] bhojanavidhānaṁ olokentaṁ[13] mahājanaṁ puññaṁ kāretukāmatāya rājadvāre ratanamaṇḍapaṁ kāretvā bhojanavelāya taṁ alaṁkārāpetvā kañcanamaye samussitasetacchatte rājapallaṁke[14] nisīditvā khattiyakaññāhi parivuto satasahassagghanikāya suvaṇṇapātiyā[15] satarasabhojanaṁ[16] bhuñjati. Ath' eko lolamanusso[17] tassa bhojanavidhānaṁ oloketvā taṁ bhojanaṁ bhuñjitukāmo hutvā pipāsaṁ sandhāretuṁ asakkonto „atth' esa[18] upāyo“ ti gālhaṁ nivāsetvā hatthe ukkhipitvā[19] „bho ahaṁ dūto dūto[20]“ ti uccāsaddaṁ karonto rājānaṁ upasaṁkami, tena ca samayena[21] tasmiṁ janapade „dūto smîti[22]“ vadantaṁ na vārenti[23], tasmā mahājano dvidhā bhijjitvā[24] okāsaṁ adāsi. So vegena gantvā rañño pātito[25] ekaṁ bhattapiṇḍaṁ gahetvā mukhe pakkhipi. Ath' „assa sīsaṁ[26] chindissāmîti[27]“ asigāho asiṁ abbāhesi[28]. Rājā „mā paharîti“ vāreti[29], „mā bhāyi, bhuñjassū“ 'ti. Hatthaṁ dhovitvā nisīdi.

[1] B^{id} add tvaṁ. [2] B^{i} lolakaraṇena samāno pana asisacchedaṁ labhasīti, B^{d} lolakaraṇeneva samāno pi na asinā sisacchedaṁ labhasīti. [3] B^{id} sabbasi-. [4] B^{id} uggaṇhitvā. [5] B^{i} -ko-. [6] C^{k} teva. [7] B^{id} tathānurūpena. [8] C^{s} B^{d} vidhāne. [9] B^{i} yato, B^{d} yathā. [10] C^{s} -pacchiyā, B^{i} -pāṭiyā, B^{d} -paṭiyā. [11] B^{i} -hassaṁ yeva hoti tāya, B^{d} satasāhassagghaniko yeva hoti. [12] B^{i} omits pana, B^{d} adds taṁ. [13] C^{ks} -ketuṁ. [14] B^{i} rājā pallaṅkena, B^{d} rājapallaṅkena. [15] B^{id} -pāṭiyā. [16] C^{s} paṇītarasa-, B^{id} sabbarassa-. [17] B^{id} -puriso. [18] B^{id} attheko. [19] B^{i} adds nisīdi. [20] B^{id} duto only once. [21] C^{s} tena tena ca samayena, B^{i} tena tena samayena, B^{d} tena samayena. [22] B^{i} dutombiti. [23] B^{i} vadantena nivāreti, B^{d} vadantaṁ na nivārentaṁ. [24] B^{id} bhinditvā. [25] B^{id} pāṭiyā. [26] B^{i} adds mayaṁ. [27] B^{i} -mā ti. [28] B^{i} si aggahesi, B^{d} asī agahesī [29] C^{s} vāresi, B^{id} nivāreti.

Bhojanapariyosāne c' assa[1] attano pivanapānīyam eva[2] tambūlañ ca[3] dāpetvā „bho purisa, tvaṁ 'dūto 'mhîti' vadasi[4], kassa dūto sîti" pucchi. „Mahārāja ahaṁ taṇhāya[5] dūto udaradūto[6], taṇhā maṁ āṇāpetvā 'tvaṁ[7] gācchāhîti[8]' dūtaṁ katvā pesesîti" 5 vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yass' atthā dūram āyanti[9] amittam api yācituṁ
tass' ūdarass' ahaṁ[10] dūto, mā me kujjhi rathesabha. 28.

2. Yassa divā ca ratto ca vasam āyanti māṇavā
tass' ūdarass' ahaṁ[10] dūto, mā me kujjhi rathesabhā 'ti. 29.

10 Tattha yassatthā dūramāyantîti yassa atthāya ime sattā taṇhāvasikā hutvā dūram pi gacchanti, rathesabhā ti rathayodhajeṭṭhaka.

Rājā tassa vacanaṁ sutvā „saccaṁ etaṁ, ime sattā udaradūtā, taṇhāvasena vicaranti taṇhā ca ime satte vicāreti, yāva manāpañ ca[11] vata iminā kathitan" ti tassa purisassa tussitvā 15 tatiyaṁ gātham āha:

3. Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnaṁ[12]
gavaṁ sahassaṁ saha puṅgavena,
dūto hi dūtassa kathaṁ na dajjā,
mayam pi tass' eva bhavāma dūtā ti. 30.

20 Tattha brāhmaṇā 'ti ālapanamattam etaṁ, rohiṇīnan[12] ti rattavaṇṇānaṁ, saha puṅgavenā 'ti yūthaparināyakena[13] upaddavarakkhakena[14] vasabhena[15] saddhiṁ, mayampîti ahañ ca avasesā ca sabbe sattā tass' eva udarassa dūtā bhavāma, tasmā ahaṁ udaradūto samāno udaradūtassa tuyhaṁ kasmā na dajjan[16] ti.

25 Evañ ca pana vatvā „iminā vata mahāpurisena sutacittakatāya[17] apubbaṁ kāraṇaṁ sāvito[18] ti tuṭṭhacitto tassa mahantaṁ yasaṁ adāsi.

[1] Ck vassa. [2] Cs -pāṇīyaṁ ce corr. to -pānīyaṁ ca, Bid -pāṇiyañceva. [3] Bid tampulañca, Ck taṇḍulañca, Cs taṇḍulañca corr. to tāmbūlañca. [4] Bi omits vadasi, Bd vadati. [5] Bid taṇhā. [6] Bi omits udaradūto. [7] Cs taṁ corr. to tvaṁ. [8] Cks gacchathā ti, Bid gacchahi ti. [9] Ck dūtamāyanti, Bi rassattā duramayanti, Bd yassattā duramāyanti. [10] Bid tassudarassāhaṁ. [11] Bid -paṁ. [12] Bid -ni-. [13] Ck Bd -ṇāyakena. [14] Bi -rakkhikena, Bd -rakkitena. [15] Bi ubhayena, Bd usabhena. [16] Bid dajjā. [17] Ck sutavittakatāya. [18] so Cks; Bd iminā ca tumhādisena purisena tāva asukapubbaṁ kāraṇaṁ kathitan, Bi iminā ca tumhādisena tāva asutapuppaṁ kāraṇaṁ kathitan.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi bahū[1] sotāpannādayo ahesuṁ) „Tadā lolapuriso etarahi lolabhikkhu[2], Bhojanasuddhirājā pana aham evā“ 'ti. Dūtajātakaṁ[3]. Saṁkappavaggo paṭhamo[4].

2. KOSIYAVAGGA.

1. Padumajātaka.

Yathā kesā ca massu cā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Ānandabodhimhi[5] mālāpūjakārake[6] bhikkhū ārabbha kathesi. Vatthuṁ[7] Kāliṅgabodhijātake āvibhavissati. So pana Ānandattherena ropitattā Ānandabodhîti jāto. Therena hi Jetavanadvārakoṭṭhake bodhissa[8] ropitabhāvo sakala-Jambudīpaṁ[9] patthari. Ath' ekacce janapadavāsino[10] bhikkhū „Ānandabodhimhi mālāpūjaṁ karissāmā“-'ti Jetavanaṁ āgantvā[11] Satthāraṁ vanditvā punadivase Sāvatthiṁ[12] pavisitvā[13] uppalavīthiṁ[14] gantvā mālaṁ alabhitvā āgantvā Ānandatherassa[15] ārocesuṁ: „āvuso mayaṁ bodhimhi mālāpūjaṁ karissāmā 'ti uppalavīthiṁ[16] gantvā ekamālam pi na labhimhā“ 'ti. Thero „ahaṁ vo āvuso āharissāmîti“ uppalavīthiṁ[17] gantvā bahū[18] nīluppalakalāpe ukkhipāpetvā āgamma tesaṁ dāpesi. Te tāni gahetvā bodhipūjaṁ kariṁsu. Taṁ pavattiṁ ñatvā[19] dhammasabhāyaṁ bhikkhū therassa guṇakathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso jānapadā[20] bhikkhū appapuññā uppalavīthiṁ[21] gantvā mālaṁ na labhiṁsu[22], thero pana[23] gantvā va āharāpesîti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave

---

[1] C^{ks} bahu, B^{i} aññe hi bahū, B^{d} aññe pi bahu. [2] B^{id} add ahosi. [3] B^{id} add dasamaṁ. [4] B^{id} add tassuddānaṁ, saṁkappatilamuṭṭhiñca maṇi ca sindhavā sukā jarudapānaṁ gāmaṇi mandhātā tiriṭi dūtan ti. [5] C^{k} -dhiṁ hi. [6] B^{id} māla-. [7] B^{id} vatthu. [8] B^{i} bodhino, B^{d} bodhi. [9] B^{id} -pe. [10] C^{k} jā-. [11] B^{i} gaṁtvā. [12] C^{k} -tthi, C^{s} -tthi corr. to -tthiṁ, B^{id} -tthiyaṁ. [13] B^{id} pavīsetvā. [14] B^{i} upalavitti, B^{d} upalavittiṁ. [15] C^{ks} B^{i} ānandathe-. [16] B^{i} upalacitti, B^{d} upalavittiṁ. [17] B^{i} upalaviti, B^{d} upalavithiṁ. [18] C^{k} bahuni, C^{s} bahūni, B^{i} bahi, B^{d} bahu. [19] B^{i} sutvā. [20] C^{s} janapada, B^{i} janappada, B^{d} janapadaṁ. [21] B^{i} upalapitti, B^{d} upavithī. [22] B^{i} mālaṁ alabhisu, B^{d} m. alabhiṁsu. [23] C^{s} janapadaṁ.

idān' eva vattucchekā[1] kathākusalamālaṁ[2] labhanti, pubbe pi labhiṁsū[3]" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto seṭṭhiputto ahosi. Antonagare va[4] ekasmiṁ sare padumāni pupphanti. Eko chinnanāso puriso[5] saraṁ rakkhati. Ath' ekadivasaṁ Bārāṇasiyaṁ ussave ghuṭṭhe[6] mālaṁ pilandhitvā ussavaṁ kīḷitukāmā tayo seṭṭhiputtā „nāsacchinnassa abhūtena vaṇṇaṁ vatvā māle[7] yācissāmā" 'ti tassa padumāni[8] bhañjanakāle[9] sarantikaṁ[10] gantvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu. Tesu eko taṁ[11] āmantetvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Yathā kesā ca massu[12] ca chinnaṁ chinnaṁ virūhati
evaṁ rūhati te nāsā, padumaṁ dehi yācito ti. 31.

So tassa kujjhitvā na padumaṁ adāsi[13]. Ath' assa dutiyo dutiyaṁ gātham āha:

2. Yathā sāradikaṁ bījaṁ khette vuttaṁ virūhati
evaṁ rūhatu[14] te nāsā, padumaṁ dehi yācito ti. 32.

Tattha sāradikan ti saradasamaye[15] gahetvā nikkhittaṁ sārasampannaṁ bījaṁ.

So tassa[16] kujjhitvā na padumaṁ[17] adāsi. Ath' assa tatiyo tatiyaṁ gātham āha:

3. Ubho pi palapante[18] te[19] 'api padumāni[20] dassati',
vajju[21] vā te na vā vajju[21] n'atthi nāsāya rūhanā,
dehi samma padumāni amhehi pi yācito[22] ti. 33.

Tattha ubho pi palapante[23] ti ete dve pi musā vadanti, api padumānîti[24] api nāma[25] no padumāni dassatîti cintetvā evaṁ vadanti[26], vajju

---

[1] Ck vatthucchedakā, Bi vatthucchekā, Bd vatthucchekā [2] Bid kusalāmālañca, Cs kusalamālā. [3] Cs Bid -su yevā. [4] Cs eva, Bid ca. [5] Bd adds taṁ, Bi ti. [6] Bi saṁghuṭhe, Bd saṅguṭhe. [7] Bid mālaṁ. [8] Bi -naṁ. [9] Cs bhājana-, Bi bhuñjana-. [10] Cs sarasan-, Bi sarassa santike, Bd sarassa santikaṁ. [11] Bid omit taṁ. [12] Cks massū. [13] Bid so kujjhitvā tasseva padumaṁ nādāsi. [14] Bi ruhati. [15] Bid sāra-. [16] Bid add pi. [17] Bid padumaṁ na. [18] Cs ubho vippalapante, Bi ubho pi vilabbhante, Bd ubho pi vilapante. [19] Ck ne. [20] Bid padāni. [21] Bi vajjuṁ, Bd vajjaṁ. [22] so Cs; Ck dehi samma padumāni yācito, Bi dehi sama padumātini ahaṁ yācāmi yācito, Bd deti samma padumāni mahaṁ yācāmi yācito. [23] Cs vippalapante, Bi pi vilabhante te, Bd pi vilapante te. [24] Bd api padmāniti, Bi api dāniti. [25] Bi adds ca. [26] Bi add kevelaṁ yācāmi.

vā te na vā vajjū 'ti[1] tava nāsā rūhatū 'ti[2] evaṁ vadeyyuṁ vā na vadeyyuṁ[3] etesaṁ vacanaṁ nāma[4] appamāṇaṁ, sabbatthâpi n' atthi nāsāya virūhanā, ahaṁ pana te nāsaṁ[5] paṭicca na kiñci vadāmi, kevalaṁ yācāmi tassa[6] dehi[7] samma padumāni yācito ti.

Taṁ sutvā padumasaragopako[8] „imehi dvīhi musāvādo kato[9], tumhehi sabhāvo kathito, tumhākaṁ anucchavikāni padumānîti" mahantaṁ padumakalāpaṁ ādāya tassa[10] datvā attano padumasaram eva gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samadhānesi: „Tadā padumalābhī[11] seṭṭhiputto[12] aham eva ahosin" ti[13]. Paduma-jātakaṁ[14].

2. Mudupāṇijātaka.

Paṇi ce muduko cassā[15] 'ti. Idaṁ Satthā Jetane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Taṁ hi Satthā dhammasabhaṁ[16] ānītaṁ „saccaṁ kira tvaṁ[17] ukkaṇṭhito[18]" ti pucchitvā „saccan" ti vutte „bhikkhu itthiyo nām' etā kilesavasena gamanato arakkhiyā, porāṇakapaṇḍitâpi attano dhītaraṁ rakkhituṁ nâsakkhiṁsu, pitaraṁ[19] hatthe gahetvā ṭhitā va pitaraṁ ajānāpetvā[20] kilesavasena purisena saddhiṁ palāyîti" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[21] nibbattitvā vayappatto Takkasilāya[22] sippāni[23] uggaṇhitvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṁ kāresi. So dhītarañ ca bhāgineyyañ ca dve pi antonivesane[24] posento ekadivasaṁ amaccehi saddhiṁ nisinno „mam' accayena mayhaṁ bhāgineyyo

[1] C^s vajju vā no na vajjū ti. B^i vajjaṁ vā te na vā vajjun ti, B^d vajjuṁ vā te na vā vajjun ti. [2] C^s ruhatîti, B^i vāva nāsā ruhabhuti. [3] B^d omits vā na vadeyyuṁ. [4] B^i omits nāma. [5] C^ks nāsāya. [6] read tasmā? B^i adds me. [7] B^i dehiti, B^d dehīti datvā. [8] B^id padumagopako. [9] B^id kathito. [10] C^ks ghare. [11] C^s -bhi corr. to -bhī, B^id -bhi. [12] B^id add pana. [13] B^id ahamevā ti. [14] B^i adds paṭhamaṁ. B^d pathamaṁ. [15] C^s vassā, B^id assā. [16] C^s B^i -bhāyaṁ. [17] B^i adds bhikkhu. B^d bhikkhuṁ. [18] B^i adds si, B^d sī. [19] B^id pitarā. [20] B^id add va. [21] B^id kucchimhi. [22] B^id -lāyaṁ. [23] B^id tabbasippāni. [24] B^i attano nivesane.

rājā bhavissati, dhītā[1] me tass' eva[2] aggamahesī bhavissatîti" vatvā aparabhāge tesaṁ vayappattakāle[3] puna amaccehi saddhiṁ nisinno „mayhaṁ bhāgineyyassa aññassa[4] dhītaraṁ ānessāma[5], mayhaṁ dhītaram pi[6] aññasmiṁ rājakule[7] dassāma, evaṁ no ñātakā bahū[8] bhavissantîti" āha. Amaccā sampaṭicchiṁsu. Atha rājā bhāgineyyassa bahigehaṁ dāpesi antopavesanaṁ[9] nivāresi. Te pana aññamaññaṁ paṭibaddhacittā ahesuṁ. Kumāro „kena nu kho upāyena rājadhītaraṁ bahi nīharāpeyyan" ti cintento „atthi upāyo" ti dhātiyā lañcaṁ datvā „kiṁ ayyaputta kattaban[10]" ti vutte „amma kathan nu kho rājadhītaraṁ bahi kātuṁ okāsaṁ labheyyāmā[11]" ti āha. „Rājadhītāya saddhiṁ kathetvā jānissāmîti". „Sādhu ammā" 'ti. Sā gantvā[12] „ehi amma, sīse te ūkā[13] gaṇhissāmîti" taṁ nīcapīṭhake[14] nisīdāpetvā sayaṁ ucce nisīditvā tassā sīsaṁ attano ūrūsu ṭhapetvā ūkā gaṇhamānā rājadhītāya sīsaṁ nakhena[15] vijjhi. Rājadhītā „nâyaṁ attano nakhena[15] vijjhati[16], pitucchāputtassa me kumārassa nakhena[15] vijjhatîti" ñatvā „amma tvaṁ kumārassa santikaṁ agamāsîti[17]" pucchi. „Āma ammā" 'ti. „Kin te na sāsanaṁ kathitan" ti. „Tava bahikaraṇūpāyaṁ[18] pucchati ammā" 'ti. Rājadhītā „paṇḍito[19] honto[20] jānissatîti[21]" paṭhamaṁ gāthaṁ[22] vatvā[23] „amma imaṁ uggahetvā kumārassa kathehîti" āha:

1. Pāṇi ce muduko c' assa[24] nāgo c' assa sukārito
andhakāro ca vasseyya[25] atha nūna tadā siyā ti. 34.

Sā taṁ uggahetvā[26] kumārassa santikaṁ gantvā „amma rājadhītā kim āhā" 'ti vutte[27] „aññaṁ kiñci avatvā imaṁ

[1] B^{id} add pi. [2] B^{id} tassa. [3] B^{id} bhāgineyyassa vayappattassa kāle. [4] B^{id} add rañño. [5] B^{id} aneyyāma. [6] B^{id} omit pi. [7] C^{ks} -kulaṁ, B^{id} add pi. [8] B^{id} bahutarā. [9] B^{id} antonive-. [10] B^{id} kiccan. [11] B^{i} labheyyāthā. [12] B^{id} agantvā. [13] C^{k} ūkaṁ, B^{i} ukkā, B^{d} ukā. [14] C^{k} -piṭhake, B^{i} nicapāṭhike, B^{d} nicapiṭhake. [15] B^{id} nakhehi. [16] C^{ks} vijjhīti. [17] B^{id} āgatāsīti. [18] B^{id} -kāra-. [19] all four MSS. -tā, B^{id} add va. [20] B^{d} -tā, B^{i} -tu. [21] C^{ks} -sīti, B^{i} -ssanti, B^{d} -ssantīti. [22] C^{k} omits gāthaṁ. [23] B^{i} na taṁ pathamaṁ gāthaṁ mantetvā, B^{d} pathamaṁ gāthaṁ bandhitvā. [24] B^{i} mudukā assa, B^{d} sudukā tassa. [25] B^{d} passeyya. [26] B^{id} uggahitvā. [27] B^{d} C^{s} ayyaputta.

gāthaṁ pahiṇîti[1]" taṁ gāthaṁ udāhāsi[2]. Kumāro[3] tass' atthaṁ ñatvā „gaccha ammā" 'ti taṁ[4] uyyojesi.

Gāthāy' attho: sace te ekassa[5] cullūpaṭṭhākassa[6] mama hattho viya[7] mudu assa yadi ca te ānañjakāraṇaṁ[8] sukārito eko hatthi assa yadi ca taṁ divasaṁ[9] caturaṅgasamannāgato viya bahulo[10] andhakāro assa devo ca[11] vasseyya atha nūna tadā siyā ti tādise kâle ime cattāro paccaye āgamma ekaṁsena te manorathassa matthakagamanaṁ[12] siyā ti.

Kumāro etam atthaṁ tattato[13] ñatvā ekaṁ abhirūpaṁ muduhatthaṁ cullūpaṭṭhākaṁ[14] sajjaṁ[15] katvā maṅgalahatthigopakassa lañcaṁ datvā hatthiṁ ānañjakāraṇaṁ[8] kāretvā kālaṁ āgamento acchi. Ath' ekasmiṁ kāḷapakkhuposathadivase[16] majjhimayāmasamanantare[17] ghanakāḷamegho[18] vassi. So „ayaṁ dāni rājadhītāya[19] vuttadivaso" ti vāraṇaṁ abhirūhitvā[20] muduhatthakaṁ cullūpaṭṭhākaṁ[21] hatthipiṭṭhe nisīdāpetvā gantvā rājanivesanassa ākāsaṅgaṇābhimukhe ṭhāne hatthiṁ mahābhittiyaṁ alliyāpetvā vātapānasamīpe temento[22] aṭṭhāsi. Rājâpi dhītaraṁ[23] rakkhanto aññattha sayituṁ na deti, attano santike cullasayane[24] sayāpeti. Sâpi „ajja kumāro āgamissatîti[25]" ñatvā niddaṁ anokkamitvā[26] va nipannā „tāta nahāyitukām' amhîti" āha. Rājā „ehi ammā" 'ti taṁ hatthe gahetvā vātapānasamīpaṁ netvā „nahāhi[27] ammā" 'ti ukkhipitvā vātapānassa bāhirapadumake[28] ṭhapetvā ekasmiṁ hatthe gahetvā aṭṭhāsi. Sā[29] nahāyamānā va[30] kumārassa hatthaṁ pasāresi[31]. So tassâ hatthato ābharaṇāni omuñcitvā[32] upaṭṭhākassa[33] hatthe pilandhāpetvā[34] taṁ ukkhipitvā rājadhītaraṁ nissāya padumake

[1] C^k -ṇī, C^s pahīṇi, B^{id} pahiṇiti. [2] B^{id} -sī. [3] B^{id} add ca. [4] C^k naṁ. [5] B^i etissā, B^d ekissā. [6] B^i cūḷapaṭhakāya, B^d cuḷupaṭhākāya. [7] B^{id} add hattho. [8] C^k āṇañja-, B^i āneñca-, B^d āṇañca-. [9] C^k yadi etaṁ divásaṁ. [10] C^s B^d bahalo, B^i bahavo. [11] C^k va. [12] B^{id} gamanaṁ matthakaṁ. [13] C^s tathato, B^i attato. [14] C^{ks} cullapa-, B^i cuḷupaṭhākaṁ, B^d cuḷūpaṭhāka. [15] B^{id} saññaṁ. [16] C^k B^d kāla-, B^i kālapaṇḍupo-. [17] B^{id} -samantare. [18] C^k B^i -kāla-, B^d -kāle-. [19] B^{id} rājadhītāya dāni. [20] C^{ks} -ru-, B^i vivāraṇaṁ abhiharitvā. [21] C^k cullu-, B^i cuḷupaṭhakaṁ, B^d cuḷupaṭhākaṁ. [22] B^{id} add va. [23] C^s rājadhītaraṁ. [24] B^{id} cuḷa-. [25] C^k -ssasīti. [26] C^k B^{id} anu-. [27] B^i nhāyāhi, B^d nāyāti. [28] B^i hahimassepadumake, B^d pahipasse-. [29] B^{id} omit sā. [30] B^{id} nhāyamānā ca. [31] B^d hatthe pasāreti. [32] C^s muñcitvā. [33] B^{id} upaṭhākāya. [34] C^k piḷa-, B^{id} pilandhitvā.

ṭhapesi. Sā tassa[1] hatthaṁ gahetvā pitu hatthe ṭhapesi. So tassa[2] hatthaṁ gahetvā dhītu hatthaṁ muñci[3]. Sā itarasmâpi[4] hatthā ābharaṇāni omuñcitvā tassa dutiyahatthe pilandhāpetvā[5] pitu hatthe ṭhapetvā kumārena[6] saddhiṁ agamāsi[7]. Rājā[8] „dhītā yeva me“ ti saññāya taṁ dārakaṁ[9] nahānapariyosāne[10] sirigabbhe sayāpetvā dvāraṁ pidhāya lañchetvā[11] ārakkhaṁ datvā attano sayanaṁ gantvā nipajji. So pabhātāya rattiyā dvāraṁ vivaritvā taṁ dārakaṁ[9] disvā „kiṁ etan[12]“ ti pucchi. So[13] tassā kumārena saddhiṁ gatabhāvaṁ kathesi. Rājā vippaṭisārī hutvā „hatthe gahetvā carantenâpi mātugāmaṁ rakkhituṁ na sakkā, evaṁ arakkhiyā nām' itthiyo[14]“ ti cintetvā itare dve gāthā avoca:

2. Analā mudusambhāsā duppūrā tā[15] nadīsamā,
sīdanti, naṁ viditvāna ārakā parivajjaye. 35.

3. Yaṁ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavedo va saṇṭhānaṁ khippaṁ anuḍahanti nan ti. 36.

Tattha analā mudusambhāsā ti muduvacanenâpi[16] asakkuṇeyyā[17], n' eva sakkā saṇhavācāya saṁgaṇhitun ti attho, purisehi vā etāsaṁ[18] na alan[19] ti analā, mudusambhāsā ti hadaye thaddhâpi[20] sambhāsā va mudu etāsan ti mudusambhāsā, duppūra tā[21] nādīsamā ti gathā nadī āgatāgatassa udakassa sandanato[22] udakena duppūrā evaṁ anubhūtehi[23] methunādīhi aparitussanato duppārā, tena vuttaṁ: tiṇṇaṁ bhikkhave dhammānaṁ atitto appaṭivāno[24] kālaṁ karoti, katamesaṁ tiṇṇaṁ methunadhammānaṁ[25], samāpattiyā ca vijāyanassa alaṁkārassa cā[26] 'ti[27] imesaṁ kho bhikkhave tiṇṇaṁ dhammānaṁ atitto appaṭivāno[28] mātugāmo kālaṁ karotîti, sīdantîti aṭṭhasu mahānirayesu soḷasasu ca ussadesu[29] nimujjanti, nan ti

---

[1] B^{id} tassā. [2] B^{id} tassā. [3] B^{i} mucci. [4] B^{i} -smimpi. [5] B^{id} pilaandhitvā. [6] B^{i} -reneva. [7] B^{id} āg-. [8] C^{ks} B^{d} rāja. [9] B^{id} dārikaṁ. [10] B^{d} nhāna-, B^{i} nāya-. [11] B^{id} lañcitvā. [12] B^{id} kimetan. [13] B^{id} sā. [14] C^{s} arakkhiyo nāmitthiyo, B^{i} arakkhiyamānaitthiyo nāma, B^{d} arakkhiyamānā ittiyo. [15] B^{i} duppurattā, B^{d} dupparuttā. [16] B^{id} -na pi. [17] C^{s} -neyyā, B^{i} asakkaneyyā, B^{d} asatthuṇeyyā. [18] B^{i} etassa. [19] C^{k} labhan, B^{i} ālan. [20] B^{i} thaddhe phi, B^{d} bandhe vi. [21] B^{i} duparatthā, B^{d} duppurattā. [22] C^{k} āgatāgatassa sanato, C^{s} āgatāgatassa sanako corr. to - - sandako. [23] C^{s} anubhūtehi corr. to anubhūtābhūtehi. [24] C^{k} appaṭino, B^{i} apaṭibhāṇo, B^{d} apaṭibhāno. [25] C^{ks} methunadhamma, B^{i} tinnaṁ medhunnaṁ, B^{d} metunaṁ dhammānaṁ. [26] add ca after vijā-? C^{k} alaṁkarassa ca, C^{s} alaṁkārassa ca, B^{i} alaṁkarissā. [27] C^{ks} omit ti. [28] B^{id} apaṭibhāno. [29] B^{i} usaddhasanirayesu, B^{d} usadanirayesu.

nipātamattaṁ, viditvānā ti evaṁ jānitvā, ārakā parivajjaye ti tā[1] itthiyo[2] methunadhammādīhi atittā kālaṁ katvā etesu nirayesu sīdanti, etā evaṁ attanā sīdamānā[3] kass' aññassa sukhāya bhavissantīti[4] evaṁ ñatvā paṇḍito puriso dūrato eva[5] tā vajjeyyā[6] ti dīpeti, chandasā vā dhanena vā ti attano vā chandena muciyā pemena[7] gativasena[8] laddhadhanena[9] vā yaṁ purisaṁ etā itthiyo upasevanti bhajanti, jātavedo ti aggi, so hi jātamatto va vediyati vidito[10] pākaṭo hotīti jātavedo, so yathā attano ṭhānaṁ kāranaṁ okāsaṁ vā[11] anudahati evam eva[12] tâpi yaṁ[13] upasevanti taṁ purisaṁ dhanayasasīlapaññāsamannāgatam pi tesaṁ sabbadhanādīnaṁ[14] vināsanato[15] paripuṇṇatāya sampattiyā abhāvuppattiṁ[16] kurumānā khippaṁ anudahanti jhāpenti, vuttam pi c' etaṁ:

Balavanto dubbalā honti thāmavanto[17] pi hāyare
cakkhumā andhitā[18] honti mātugāmavasaṁ gatā.
Guṇavanto nigguṇā honti paññavanto pi hāyare
pamattā bandhane senti mātugāmavasaṁ gatā.
Ajjhesanaṁ[19] tapaṁ sīlaṁ saccaṁ cāgaṁ satiṁ matiṁ
acchindanti pamattassa panthadūbhī[20] va takkarā.
Yasaṁ kittiṁ dhitiṁ sūraṁ bāhusaccaṁ pajānanaṁ
khepayanti[21] pamattassa kaṭṭhapuñjaṁ[22] vā pāvako ti.

Evaṁ vatvā Mahāsatto „bhāgineyyo[23] pi mayā[24] posetabbo" ti mahantena yasasakkārena[25] dhītaraṁ tass' eva[26] datvā taṁ oparajje[27] patiṭṭhāpesi[28]. So mātulassa accayena rajje patiṭṭhahi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā rājā aham eva ahosin" ti[29]. Mudupāṇijātakaṁ[30].

---

[1] C^s taṁ, B^id etā. [2] B^id add nāma [3] B^i ekāsaṁ evaṁ saṁsīdamānaṁ, B^d etāsaṁ evaṁ saṁsīdamānā, B^i adds rakkhamānā, B^d rakkhamānāpi. [4] C^s bhavissatīti. [5] B^id va. [6] B^i parivaccaye, B^d parivajjeyyā. [7] C^s vāyāmena. [8] B^id tittivasena. [9] B^i pisandhanena, B^d pilandhanena. [10] B^id add vā. [11] B^id omit vā. [12] C^ks e. [13] B^id add purisaṁ. [14] C^k sabbaṁ, B^id omit sabba. [15] B^id nāsanato. [16] B^i abhappuppattikaṁ, B^d agabbhūpattikaṁ. [17] B^id paññavanto. [18] B^id cakkhuno andhakā. [19] C^ks ajjhenaca. [20] C^k panthacūbhi, C^s panthadūbhī and patthavūbhi, B^i pāthanaduhi, B^d antadūhi. [21] B^i cajhāsayanti, B^d hāsayanti. [22] C^k kaṭṭhapūja, B^i kaṭhamuñcaṁ, B^d kattapuñjaṁ. [23] B^id -ṇe-. [24] B^i me, B^d omits mayā. [25] C^s omits yasa, B^i yassena yassena, B^d yaśena. [26] B^id tassa. [27] B^id upa-. [28] B^id -ṭha-. [29] B^id ahamevā ti. [30] B^id add dutiyaṁ.

3. Cullapalobhanajātaka.

Abhijjamāne vārismiṁ ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitam eva[1] ārabbha kathesi. Taṁ hi Satthā dhammasabhaṁ ānītaṁ[2] „saccaṁ kira tvaṁ[3] ukkaṇṭhito[4]" ti pucchitvā „saccan" ti vutte[5] „itthiyo nām' etā porāṇake suddhasatte pi saṁkilesesun" ti[6] vatvā[7] atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto rājā pana aputto[8] hutvā attano itthiyo „puttapatthanaṁ karothā" 'ti āha. Tā putte patthenti[9]. Evaṁ addhāne gate Bodhisatto Brahmalokā cavitvā aggamahesiyā kucchimhi nibbatti. Taṁ jātamattaṁ nahāpetvā[10] thaññaṁ[11] pāyanatthāya[12] dhātiyā adaṁsu. So pi pāyamāno rodati. Atha naṁ aññissā adaṁsu. Mātugāmahatthagato[13] n'eva tuṇhī hoti[14]. Atha naṁ ekassa pādamūlikassa adaṁsu. Tena gahitamatto tuṇhī ahosi. Tato paṭṭhāya purisā[15] taṁ gahetvā caranti. Thaññaṁ[16] pāyantā[17] duhitvā vā[18] pāyenti sāṇiantarena vā thanaṁ mukhe ṭhapenti. Tassa aparāparaṁ vaddhamānassâpi[19] mātugāmaṁ dassetuṁ nāma na sakkā[20], ten' assa rājā visuṁ ñeva[21] nisajjādiṭṭhānāni ca jhānāgārañ ca kāresi[22]. So tassa soḷasavassakāle[23] cintesi: „mayhaṁ añño putto n' atthi, ayaṁ kāme na[24] paribhuñjati, rajjam pi na icchissati[25], dulladdho[26] vata[27] me putto" ti. Atha naṁ ekā naccagītavāditakusalā purise[28] paricaritvā attano vase kātuṁ paṭibalā taruṇā[29] nāṭakitthī upasaṁkamitvā „deva kin nu[30] cintesîti" āha. Rājā[31] taṁ kāraṇaṁ acikkhi. „Hotu

[1] Cs Bid -tabhikkhumeva. [2] Cs -sabhaṁ āgantvā anītaṁ āhari, Bi -sabhāyaṁ nitaṁ. [3] Cs Bd add bhikkhu. [4] Bid add sī. [5] Bid add bhikkhave. [6] Ck -lesunti, Bid -lissantīti. [7] Bid add tehi yācito. [8] Bid -datte rajjaṁ kārente rājā aputtako. [9] Bi patthentiyo pi, Bd patthentiyo pi na labhiṁsu. [10] Bid nhā- [11] Ck taṁña. [12] Bi dāyanattāya. [13] Bid -gāmassa-. [14] Bid ahosi. [15] Bid add va. [16] Ck thaṁña, Bi dhaññaṁ. [17] Bi pāyento. [18] Bid va. [19] Bi parivattamānassa, Bd mukhe tenassa dā natthi gandha kumāraro ti nāma kariṁ tassa a. pari - - nassāpi. [20] Bid nāma dassetuṁ na sakkoti. [21] Cs Bid yeva. [22] Cs kārāpesi. [23] Bid -vassikakāle. [24] Bi ayaṁ pana kumāro na mātugāmena, Bd ayaṁ pana kumāro na kāmena. [25] Bi icchissatīti, Bd rajjaṁ na icchassati. [26] Bid dullabho. [27] Bi pana. [28] Bid purisavesena. [29] Bid -ṇa. [30] Bid kiṁ nu kho. [31] Bid add pana.

deva, ahaṁ taṁ palobhetvā kāmarasaṁ jānāpessāmîti". „Sace me puttaṁ anitthigandhakumāraṁ palobhetuṁ sakkhissasi so rājā bhavissati tvaṁ aggamahesîti". Sā „mayhaṁ so deva bhāro[1], tumhe mā cintethā[2]" 'ti vatvā ārakkhamanusse upasaṁkamitvā āha: „ahaṁ paccūsasamaye[3] āgantvā ayyaputtassa sayanaṭṭhāne[4] bahijjhānāgāre ṭhatvā[5] gāyissāmi[6], sace[7] kujjhati[8] mayhaṁ katheyyātha, ahaṁ apagacchissāmi[9], sace suṇāti[10] vaṇṇaṁ[11] me katheyyāthā" 'ti. Te „sādhū" ti sampaṭicchiṁsu. Sâpi paccūsakāle tasmiṁ padese ṭhatvā tantissarena gītassaraṁ gītassarena tantissaraṁ anatikkamitvā madhurena sarena[12] gāyi. Kumāro suṇanto[13] va nipajji, punadivase ca āsanne[14] ṭhatvā gāyituṁ āṇāpesi, punadivase jhānāgāre ṭhatvā gāyituṁ āṇāpesi, punadivase attano samīpe ṭhatvā ti evaṁ anukkamena[15] taṇhaṁ uppādetvā lokadhammaṁ sevitvā kāmarasaṁ ñatvā „mātugāmaṁ nāma[16] aññesaṁ na dassāmîti" asiṁ gahetvā antaravīthiṁ otaritvā purise anubandhanto carati[17]. Atha naṁ rājā gāhāpetvā tāya kumārikāya[18] saddhiṁ nagarā nīharāpesi. Ubho pi araññaṁ pavisitvā[19] Adhogaṅgaṁ gantvā ekasmiṁ passe Gaṅgaṁ ekasmiṁ samuddaṁ katvā ubhinnaṁ antare assamapadaṁ māpetvā vāsaṁ kappayiṁsu. Kumārikā paṇṇasālāya nisīditvā[20] kandamūlādīni pacati, Bodhisatto araññato phalāphalaṁ āharati[21]. Ath' ekadivasaṁ tasmiṁ phalāphalatthāya gate samuddadīpakā[22] eko tāpaso bhikkhācāratthāya[23] ākāsena[24] gacchanto dhūmaṁ disvā assamapade otari. Atha naṁ sā „nisīda yāva paccatîti" nisīdāpetvā itthikuttena[25] palobhetvā[26] jhānā cāvetvā[27] brahmacariyam assa antaradhāpesi. So pakkhacchinnakāko viya

[1] B^i sā sāmi mama bhāro, B^d sā sāmi me āro. [2] B^{id} cintayitthā. [3] B^i maccussa-, B^d paccussa. [4] B^{id} sayitaṭhāne. [5] C^k yatthā, C^s sattā corr. to ṭhatvā, B^{id} thatvā. [6] C^s hāyi- corr. to gāyi-, B^{id} gāyissāmīti. [7] B^{id} add so. [8] B^{id} kujjhissati. [9] B^{id} -mīti [10] B^{id} -ṇoti. [11] B^{id} omit vaṇṇaṁ. [12] B^{id} saddena. [13] B^{id} add va. [14] B^{id} āsannaṭhāne. [15] B^{id} -neva. [16] C^k omits nāma. [17] B^{id} vicari. [18] B^i -riyā. [19] B^{id} -setvā. [20] B^{id} nisīdāpetvā. [21] B^{id} āhari. [22] C^s -ko, B^{id} -ke. [23] B^{id} -ravelāya. [24] B^i -se, B^d -senā. [25] B^{id} -kuṭena. [26] B^i adds me. [27] B^{id} hāpetvā.

hutvā taṁ jahituṁ asakkonto sabbadivasaṁ[1] tatth' eva ṭhatvā Bodhisattaṁ āgacchantaṁ disvā vegena samuddābhimukho palāyi[2]. Atha naṁ so „paccāmitto[3] bhavissatîti" asiṁ abbāhetvā[4] anubandhi. Tāpaso uppatanākāraṁ dassetvā samudde pati. 5 Bodhisatto „esa tāpaso ākāsena āgato[5] bhavissati[6], jhānassa parihīnattā samudde patito, mayā dāni 'ssa avassayena bhavituṁ vaṭṭatîti[7]" cintetvā velante ṭhatvā imā gāthā avoca:

1. Abhijjamāne vārismiṁ sayaṁ[8] āgamma iddhiyā[9]
missībhāv' itthiyā[10] gantvā saṁsīdasi[11] mahaṇṇave. 37.

10 2. Āvaṭṭanī[12] mahāmāyā brahmacariyavikopanā
sīdanti[13], naṁ viditvāna[14] ārakā parivajjaye. 38.

3. Yaṁ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavedo va saṇṭhānaṁ khippaṁ anudahanti nan[15] ti. 39.

Tattha abhijjamāne vārismin ti imasmiṁ udake acalamāne akam-15 pamāne udakaṁ anāmasitvā sayaṁ[16] ākāsen' eva iddhiyā āgantvā, missībhāvitthiyā[17] ti lokadhammavasena itthiyā saddhiṁ missībhāvaṁ, āvaṭṭanī[18] mahāmāyā ti itthiyo nām' etā[19] kāmāvaṭṭena[20] āvaṭṭanato[21] āvaṭṭanī[22] anantāhi itthimāyāhi samannāgatattā mahāmāyā nāma, vuttaṁ h' etaṁ:

Māyā c' etā[23] marīcī ca[24] soko rogo c' upaddavo
20 kharā ca bandhanā c' etā[25] maccupāso guhāsayo,
tāsu yo vissase poso so naresu narādhamo ti[26],

brahmacariyavikopanā ti seṭṭhacariyassa methunaviratibrahmacariyassa[27] vikopanā, sīdantîti itthiyo nām' etā isīnaṁ brahmacariyavikopanena apāyesu sīdanti, sesaṁ purimanayen' eva yojetabbaṁ.

25 Etaṁ[28] pana Bodhisattassa vacanaṁ sutvā tāpaso samuddamajjhe ṭhito va[29] naṭṭhaṁ jhānaṁ puna uppādetvā ākāsena attano vasanaṭṭhānam eva gato. Bodhisatto cintesi: „ayaṁ tāpaso evaṁbhāriko[30] simbalitūlaṁ viya ākāsena[31] gato, mayâpi

[1] Bid sabbaṁ-. [2] Bi -yati. [3] Bid add me ayaṁ. [4] Bi sammāhitvā, Bd gahetvā. [5] Bid -nāgato. [6] Bid -tīti. [7] Cks vaddhatîti. [8] Bd ayaṁ. [9] Bd itthiyā. [10] Bi misibhāvittiyā, Bd missibhāvitthiyā. [11] Bid -dati. [12] Bid āvattani, Cs āvattani corr. to āvaddhanī, Ck āvaddhanī. [13] Bid sidanti. [14] Ck Bid viditvā. [15] Bid tan. [16] Bid ayaṁ. [17] Bi missibhāvittiyā, Bd missibhāvitthiyā. [18] Ck āvaddhati, Cs -ti corr. to -nī, Bid āvattani. [19] Bid itthi nāmesā. [20] Cks -vaddhena, Bid kāmavaṭṭena. [21] Ck āmaṇḍanato, Cs āvaddhanato, Bi āvaṭṭato, Bd to. [22] Ck āvaddhani, Cs āvaddhanī. [23] Cs Bid cesā. [24] Ck Bi va. [25] Bid cesā. [26] Bid add tattha. [27] Bid -virahitassa. [28] Bid evaṁ. [29] Bid yeva. [30] Bd -bhārito, Bi -sarito, Bd adds samāno, Bi samano. [31] Bi -nā.

iminā viya jhānaṁ uppādetvā ākāsena[1] carituṁ vaṭṭatîti[2]" so assamaṁ gantvā taṁ itthiṁ manussapathaṁ netvā „gaccha tvan" ti uyyojetvā araññaṁ pavisitvā manuññe bhūmibhāge assamaṁ māpetvā isipabbajjaṁ pabbajitvā kasiṇaparikammaṁ katvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmalokaparāyano ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā anitthigandhakumāro[3] aham eva ahosin[4]" ti. Cullapalobhanajātakaṁ[5].

4. Mahāpanādajātaka.

Panādo nāma so rājā ti. Idaṁ Satthā Gaṅgātīre nisinno Bhaddajitherassa ānubhāvaṁ[6] ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi[7] samaye Satthā Sāvatthiyaṁ[8] vassaṁ vasitvā[9] „Bhaddajikumārassa saṁgahaṁ karissāmîti" bhikkhusaṁghaparivuto cārikaṁ caramāno Bhaddiyanagaraṁ patvā[10] Jātiyāvane[11] tayo māse vasi kumārassa ñāṇaparipākaṁ[12] āgamayamāno. Bhaddajikumāro mahāyaso asītikoṭivibhavassa Bhaddiyaseṭṭhino ekaputtako, tassa tiṇṇaṁ utūnaṁ[13] tayo pāsādā ahesuṁ, ekekasmiṁ cattāro[14] māse vasati, ekasmiṁ vasitvā nāṭakaparivuto mahantena yasena aññaṁ pāsādaṁ gacchati. Tasmiṁ khaṇe „kumārassa yasaṁ passissāmā" 'ti sakalanagaraṁ saṁkhubhi, pāsādantare cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti. Satthā tayo māse vasitvā „mayaṁ gacchāmā" 'ti nagaravāsīnaṁ ārocesi. Nāgarā „bhante sve gamissathā" 'ti Satthāraṁ nimantetvā dutiyadivase Buddha-pamukhassa saṁghassa[15] mahādānaṁ sajjetvā[16] nagaramajjhe maṇḍapaṁ katvā alaṁkaritvā[17] āsanāni paññāpetvā kālaṁ ārocesuṁ. Satthā bhikkhusaṁghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Manussā mahādānaṁ adaṁsu. Satthā niṭṭhitabhattakicco madhurassarena anumodanaṁ ārabhi. Tasmiṁ khaṇe Bhaddajikumāro[18] pāsādato pāsādaṁ

---

[1] Bid -se. [2] Ck vaddhatīti. [3] Bi adds pana. [4] Bid ahamevā. [5] Bid cūḷa-, and add tatiyaṁ. [6] Bid -rassānubhāvaṁ. [7] Bid omit hi. [8] Ck omits sāvatthiyaṁ. [9] Bid pavisitvā in the place of vassaṁ vasitvā. [10] Bid gantvā. [11] Ck -ya-. [12] Bid -pakkaṁ. [13] Bid add anuchavikā. [14] Bd repeats cattāro. [15] Bid bhikkhusaṁghassa. [16] Bi sajjitvā, Bd sajjhitvā. [17] Bid omit alaṁkaritvā. [18] Bi adds pi.

gacchati. Tassa sampattidassanatthāya taṁ divasaṁ koci na[1] agamāsi[2], attano manussā parivāresuṁ. So manusse[3] pucchi: „aññasmiṁ kāle mayi pāsādato pāsādaṁ[4] gacchante sakalanagaraṁ saṁkhubhati[5], cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti, ajja pana ṭhapetvā mayhaṁ manusse añño koci n' atthi[6], kin nu kho kāraṇan" ti. „Sāmi, Sammāsambuddho imaṁ nagaraṁ[7] upanissāya tayo māse vasitvā ajja gacchissati[8], so bhattakiccaṁ niṭṭhapetvā mahājanassa dhammaṁ deseti, sakalanagaravāsino[9] tassa dhammakathaṁ suṇantîti[10]". So „tena hi etha, mayam pi[11] suṇissāmā" 'ti sabbābharaṇapatimaṇḍito[12] mahantena parivārena upasaṁkamitvā parisapariyante ṭhito dhammaṁ suṇanto[13] sabbakilese khepetvā aggaphalaṁ arahattaṁ pāpuṇi. Satthā Bhaddiyaseṭṭhiṁ āmantetvā „mahāseṭṭhi, putto te[14] alaṁkatapaṭiyatto va dhammakathaṁ suṇanto arahatte patiṭṭhito, ten' assa ajj' eva pabbajituṁ vā vaṭṭati[15] parinibbāyituṁ vā" ti āha. „Bhante, mayhaṁ puttassa parinibbānena kiccaṁ n' atthi, pabbājetha naṁ, pabbājetvā ca pana naṁ gahetvā sve amhākaṁ gehaṁ upasaṁkamathā" 'ti. Bhagavā nimantanaṁ[16] adhivāsetvā kulaputtaṁ ādāya vihāraṁ gantvā[17] pabbājetvā upasampadaṁ dāpesi. Tassa mātāpitaro sattāhaṁ mahāsakkāraṁ kariṁsu. Satthā sattāhaṁ vasitvā kulaputtaṁ[18] ādāya cārikaṁ caranto Koṭigāmaṁ pāpuṇi. Koṭigāmavāsino[19] Buddha-pamukhassa saṁghassa[20] mahādānaṁ adaṁsu. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṁ ārabhi. Kulaputto anumodanakaraṇakāle[21] bahigāmaṁ gantvā „Satthu āgatakāle yeva uṭṭhahissāmîti[22]" Gaṅgātitthasamīpe[23] ekasmiṁ rukkhamūle jhānaṁ appetvā[24] nisīdi. Mahallakatheresu[25] āgacchantesu pi avuṭṭhahitvā[26] Satthu āgatakāle yeva vuṭṭhahi[27]. Puthujjanā bhikkhū „ayaṁ pure viya pabbajitvā mahāthere āgacchante disvâpi[28] na vuṭṭhātîti[29]" kujjhiṁsu. Koṭigāmavāsino[30] nāvāsaṁghāṭe[31] bandhiṁsu. Satthā saṁghāṭetvā[32]

[1] B^{id} na koci. [2] B^{id} āg-. [3] C^k -ssāya, C^s -ssāya corr. to -sse. [4] B^d -de. [5] B^i khumbhati, B^d saṁkhumbhiti. [6] B^{id} natthiti. [7] B^d bhaddiyanagaraṁ, B^i bhindaya-. [8] B^{id} gamissati. [9] B^i adds pi. [10] B^{id} suṇissantīti. [11] B^{id} omit pi [12] C^k sabba-, B^i sabbabharaṇapari-, B^d sabbābharaṇapaṭi-, B^{id} add va. [13] B^{id} add ṭhito va. [14] B^{id} te putto. [15] C^k vaddhati. [16] C^k -ṇaṁ, C^s -naṁ corr. to -ṇaṁ. [17] B^i kulaputtaṁ vihāraṁ netvā. [18] B^{id} -ttam. [19] B^{id} add manussā. [20] B^{id} bhikkhusaṅghassa. [21] B^{id} anumodanakāle. [22] B^i upaṭha-, [23] B^{id} gaṅgatīra-. [24] B^{id} samāpajjitvā. [25] B^d -katthe-, B^i -katte-. [26] B^{id} -tesu na uṭhahitvā. [27] C^s uṭṭhahi, B^{id} uṭhahi. [28] B^{id} pi disvā. [29] C^k vuṭṭhāti taṁ, B^{id} uṭhahiti. [30] B^{id} add manussā. [31] B^{id} -taṁ. [32] B^{id} nāvā saṅghāṭe saṅghamajjhe ṭhatvā.

„kahaṁ Bhaddajîti“ pucchi. „Esa bhante idh' evā“ 'ti. „Ehi Bhaddaji, amhehi saddhiṁ ekanāvaṁ abhirūhā[1]“ 'ti. Thero pi[2] uppatitvā[3] ekanāvāya aṭṭhāsi. Atha naṁ Gaṅgāya majjhaṁ[4] gatakāle Satthā āha: „Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo kahan“ ti. „Imasmiṁ ṭhāne nimuggo bhante“ ti. Puthujjanā bhikkhū „Bhaddajithero aññaṁ vyākarotîti[5]“ āhaṁsu. Satthā „tena hi Bhaddaji sabrahmacārīnaṁ[6] kaṅkhaṁ chindā“ 'ti āha. Tasmiṁ khaṇe thero Satthāraṁ vanditvā iddhibalena gantvā pāsādathūpikaṁ[8] aṅguliyā[9] gahetvā pañcavīsatiyojanaṁ[9] pāsādaṁ gahetvā ākāse uppati, uppatito[10] ca[11] pana[12] heṭṭhā pāsāde ṭhitānaṁ pāsādaṁ bhinditvā paññāyi[13], ekayojanaṁ dviyojanaṁ[14] tiyojanaṁ[15] udakato pāsādaṁ ukkhipi. Ath' assa purimabhave ñātakā[16] pāsādalobhena macchakacchapanāgamaṇḍukā hutvā tasmiṁ ñeva[17] pāsāde nibbattā pāsāde uṭṭhahante parivattitvā parivattitvā[18] udake yeva patiṁsu. Satthā te patante disvā[19] „ñātakā te Bhaddaji kilamantîti“ āha. Thero Satthu vacanaṁ sutvā pāsādaṁ vissajjesi[20], pāsādo yathāṭhāne yeva patiṭṭhahi. Satthā Pāragaṅgaṁ gato[21]. Ath' assa[22] Gaṅgātīre yeva āsanaṁ paññāpayiṁsu[23]. So paññatte varabuddhāsane taruṇasuriyo viya rasmiyo muñcanto nisīdi. Atha naṁ bhikkhū „kasmiṁ kāle bhante ayaṁ pāsādo Bhaddajittherena ajjhāvuttho[24]“ ti pucchiṁsu. Satthā „Mahāpanādarājakāle“ ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Videharaṭṭhe Mithilāyaṁ[25] Suruci nāma rājā ahosi. Putto pi tassa[26] Suruci yeva, tassa pana[27] putto Mahāpanādo nāma ahosi. Te imaṁ pāsādaṁ paṭilabhiṁsu, paṭilābhatthāya pan' assa[28] pubbakammaṁ: dve pitāputtā naḷehi ca udumbaradārūhi[29] ca paccekabuddhassa vasanapaṇṇasālaṁ kariṁsu“ 'ti imasmiṁ jātake sabbaṁ atītavatthuṁ Pakiṇṇakanipāte Surucijātake āvibhavissati[30]

[1] Cks -ruhā. [2] Bid omit pi. [3] Bid upagantvā. [4] Bi gaṅgaṁ majhe, Bd gaṅgāmajjhe. [5] Bid byākarosîti. [6] Cks sabbra-, Bid bhikkhūnaṁ. [7] Cs -dasippikaṁ, Bi -davagupikaṁ, Bd -datupikaṁ. [8] Bid pādaṅguliyā. [9] Bid -na. [10] Bi ukkhipati ukkhipato, Bd ukkhippati ukkhipato. [11] Bi omits ca, Bd va. [12] Bid pana. [13] Bid add so. [14] Ck -nan. [15] Cs ekayojanatiyojanaṁ, Bid -dviyojanan ti yāva tiyojanāni. [16] Bid -kāyo. [17] Bid yeva. [18] Cs parivattetvā vattetvā, Bi parivattetvā, Bd parivattitvā only once. [19] Bid add va. [20] Bi vissajjī, Bd visajji. [21] Bi sattā gaṅgāto, Bd satthā paragaṅgāto. [22] Bid omit athassa [23] Ck paṁñāyiṁsu, Bi paññāyīsu, Bd paññāyisu. [24] Bid -vuṭho. [25] Bid mitthi-. [26] Bi pissa. [27] Bid omit pana. [28] Bid pana idaṁ. [29] Ck Bid -ruhi. [30] Bid -tîti.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho[1] hutvā imā gāthā avoca:

1. Panādo nāma so rājā yassa yūpo suvaṇṇayo[2]
tiriyaṁ soḷasapabbedho[3] uccam[4] āhu sahassadhā 40.
2. Sahassakaṇḍū[5] satabhedo[6] dhajālu haritāmayo,
Anaccuṁ[7] tattha gandhabbā cha sahassāni sattadhā, 41.
3. Evam etaṁ[8] tadā āsi yathā bhāsasi[9] Bhaddaji.
Sakko ahaṁ tadā āsiṁ veyyāvaccakaro tavan[10] ti. 42.

Tattha yūpo ti pāsādo, tiriyaṁ soḷasapabbedho[11] ti vitthārato soḷasakaṇḍapātavitthāro[12] ahosi, uccamāhu[13] sahassadhā ti ubbedhena sahassakaṇḍagamanamattaṁ ucco ahu[14], sahassakaṇḍagamanagaṇanāyaṁ[15] pañcavīsatiyojanappamāṇaṁ[16] hoti, vitthārato[17] pan' assa aḍḍhayojanamatto, sahassakaṇḍū[18] satabhedo[19] ti yo pan' esa[20] sahassakaṇḍubbedho ti[21] pāsādo satabhūmiko[22] ahosi, dhajālū ti dhajasampanno, haritāmayo[23] ti haritamaṇiparikkhato[24], Aṭṭhakathāyam[25] pana jhayāluharitāmayo[26] ti pāṭho, haritamaṇimayehi dvārakavāṭavātapānehi[27] samannāgato ti[28] attho, jhasā[29] ti kira dvārakavāṭavātapānānaṁ[27] nāmaṁ, gandhabbā ti naṭā[30], cha sahassāni sattadhā ti chagandhabbasahassāni sattadhā hutvā tassa pāsādassa sattasu ṭhānesu rañño ratijananatthāya[31] naccirisū ti attho, te evaṁ naccantâpi rājānaṁ hāsetuṁ na sakkhiṁsu, atha Sakko devarājā devanaṭaṁ pesetvā samajjaṁ kāresi, tadā Mahāpanādo hasi, yathā bhāsasi[32] Bhaddajîti Bhaddajitherena pi[33] Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo[34] kahan ti vutte[35] imasmiṁ ṭhāne nimuggo bhante ti vadantena tasmiṁ kāle attano atthāya tassa pāsādassa nibbattabhāvo Mahāpanādarājabhāvo ca bhāsito ti[36] taṁ gahetvā Satthā yathā tvaṁ Bhaddaji bhāsasi[37], evam etaṁ[38] tadā āsi[39] tadā etaṁ[40] tath' eva ahosi, ahaṁ tadā tava kāyaveyyāvaccakaro[41] Sakko devānaṁ indo ahosin ti[42].

[1] Bid sammāsam-. [2] Bid yupo suvaṇṇamayo. [3] Cs soḷasacubbedho, Bi soḷassuppedho, Bd soḷasubbedho. [4] Bid uddham. [5] Cs -khaṇḍaṁ corr. to -kaṇḍū, Bi -koṇḍo, Bd -kaṇḍo. [6] Ck -bhedho, Cs -bheṇḍuṁ corr. to -bhedo, Bi -keta, Bd -geṇḍu. [7] Bi ānacuṁ. [8] Bid evamevaṁ. [9] Cs Bid bhāsati. [10] Bid tāvā. [11] Cs soḷasacubbedho, Bi soḷasuppedho, Bd soḷasubbedho. [12] soḷakaṇḍapāvāvitthāro, Bd soḷasakaṇḍapādānavitthāro. [13] Bi uddham-, Bd uddhahu. [14] Bi āhu. [15] Bid -nāya. [16] Bid -napa-. [17] Bid vitthāro. [18] Ck -kaṇḍu, Cs -khaṇḍa corr. to -kaṇḍū, Bi omits sahassakaṇḍū, Bd -kaṇḍo. [19] Bid -geṇḍū. [20] Cks yojane, Bd phanesa. [21] Bid omit ti. [22] Bid satta-. [23] Bid -ta-. [24] Bd -maṇipayehi parikkhitto, Bi -maṇiparikkhitto. [25] Bi atthakatthāya. [26] Cs dhajāḷuharitāmayo, Bi sāmāluharitāmayo, Bd smāluharitvāmayo. [27] Bid omit vāṭa. [28] Ck hoti, Cs hotiti. [29] so Cks instead of jhayā? Bi sathāḷu, Bd samālū. [30] Ck nāṭā, Cs nāṭā corr. to naṭā. [31] Bi rativaḍhanattāya, Bd rativaddhanatthāya. [32] Cs Bid bhāsati. [33] Bid hi. [34] Bi ajhāvuṭha-, Bd ajjhavuṭhā-. [35] Bd vuttena, [36] Bid hoti. [37] Bid bhāsati. [38] Bi evamevā, Bd evameva. [39] Ck hāsi, Bi haṁ tadā asīti. [40] Bi evamevaṁ. [41] Bi -vaccaṁkaro, Bd -vaccaṁkaromi. [42] Bid add āha.

Tasmiṁ khaṇe puthujjanabhikkhū nikkaṁkhā ahesuṁ.

Satthā evaṁ dhammaṁ desetvā[1] jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Mahāpanādo[2] Bhaddaji ahosi, Sakko pana aham evā" 'ti. Mahāpanādajātakaṁ[3].

5. Khurappajātaka.

Disvā khurappe ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ossaṭṭhaviriyaṁ bhikkhuṁ[4] ārabbha kathesi. Taṁ[5] hi Satthā „saccaṁ kira tvaṁ ossaṭṭhaviriyo" ti pucchitvā „saccaṁ bhante" ti vutte „bhikkhu kasmā evaṁniyyānikasāsane pabbajitvā viriyaṁ ossaji[6], porāṇakapaṇḍitā aniyyānikaṭṭhāne[7] viriyaṁ kariṁsu" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ aṭaviārakkhikakule[8] nibbattitvā[9] vayappatto pañcapurisasataparivāro[10] aṭaviārakkhikesu jeṭṭhako[11] hutvā aṭavimukhe ekasmiṁ gāme vāsaṁ kappesi. So bhatiṁ[12] gahetvā manusse aṭaviṁ atikkameti. Ath' ekasmiṁ divase bārāṇaseyyako[13] satthavāhaputto pañcahi sakaṭasatehi taṁ gāmaṁ patvā taṁ pakkosāpetvā „samma sahassaṁ gahetvā maṁ[14] aṭaviṁ atikkamehîti[15]" āha. So „sādhū" 'ti tassa hatthato sahassaṁ gaṇhi, bhatiṁ gaṇhanto[16] yeva ca[17] tassa jīvitaṁ pariccaji. So taṁ ādāya aṭaviṁ pāvisi. Aṭavimajjhe pañcasatā corā uṭṭhahiṁsu. Core disvā va sesapurisā urena nipajjiṁsu, ārakkhikajeṭṭhako eko[18] va nadanto vagganto paharitvā pañcasate pi core palāpetvā[19] satthavāhaputtaṁ[20] sotthinā kantāraṁ tāresi[21]. Satthavāhaputto parakantāre[22] satthaṁ

[1] B^i imaṁ desanaṁ āharitvā, B^d i. dhammadesanaṁ ā. [2] B^{id} add rājā. [3] B^{id} add catutthaṁ. [4] C^k omits bhikkhuṁ. [5] C^k naṁ. [6] B^{id} osajji. [7] B^i adds pi. [8] C^k aṭaviyā ār- corr. to aṭaviār-, B^i attaviyaṁ ār-, B^d aṭṭayi ār-. [9] B^{id} -ttetvā. [10] B^{id} omit purisa. [11] C^{ks} add jeṭṭhakesu. [12] B^{id} add pana. [13] B^i -sīyaṁ seyyako, B^d -sīyaṁ seyako. [14] C^s va. [15] B^{id} -kkā-. [16] C^s sahassaṁ gaṇhinto yeva corr. to sahassaṁ gaṇhanto yeva. [17] B^{id} omit ca. [18] C^k omits eko. [19] B^i -pesi. [20] B^i -putto pi, B^d -puttapi. [21] B^i tārāpesi. [22] B^d panakantāre.

nivāsetvā[1] ārakkhikajeṭṭhakaṁ[2] nānaggarasabhojanaṁ bhojetvā sayam pi bhuttapātarāso sukhanisinno tena saddhiṁ sallapanto[3] „samma tathā dāruṇānaṁ[4] nāma[5] corānaṁ[6] āvudhāni gahetvā avattharaṇakāle[7] kena nu kho kāraṇena cittutrāsamattaṁ[8] pi
5 na uppannan" ti pucchanto paṭhamaṁ gātham āha:

1. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahīte[9] tikkhiṇe teladhote
tasmiṁ bhayasmiṁ maraṇe viyūḷhe[10]
kasmā nu[11] te nâhu chambhitattan ti. 43.

10 Tattha dhanuveganunne ti dhanuvegena visaṭṭhe[12], khagge gahīte[9] ti tharudaṇḍehi[13] sugahite khagge, maraṇe viyūḷhe[14] ti maraṇe paccupaṭṭhite, kasmā nu[15] te nāhū 'ti kena nu kho kāraṇena nâhosi, chambhitattan ti sarīracalanaṁ.

Taṁ sutvā ārakkhikajeṭṭhako[16] itarā dve gāthā avoca[17]:

15 2. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahīte[9] tikkhiṇe teladhote
tasmiṁ bhayasmiṁ maraṇe viyūḷhe[18]
vedaṁ alatthaṁ vipulaṁ uḷāraṁ. 44.

3. So vedajāto ajjhabhaviṁ amitte,
20 pubbe va me jīvitam āsi cattaṁ[19],
na hi jīvite ālayaṁ kubbamāno
sūro kayirā sūrakiccaṁ kadāciti. 45.

Tattha vedaṁ alatthan[20] ti tutthiñ c' eva[21] somanassañ ca paṭilabhiṁ, vipulan ti bahuṁ, uḷāran ti uttamaṁ, ajjhabhavin ti jīvitaṁ pariccajitvā
25 abhibhaviṁ, pubbe va me jīvitamāsi cattan[22] ti mayā hi[23] pubbe va tava hatthato bhatiṁ gaṇhanten' eva[24] jīvitaṁ cattam āsi, na hi jīvite ālayaṁ kubbamāno ti jīvitasmiṁ hi nikantiṁ kurumāno purisakiccaṁ[25] kadāci pi na karoti.

---

[1] B^{id} nivesetvā. [2] B^{i} ārakkhijeṭhakaṁ, B^{d} ārakkhajeṭhakaṁ. [3] B^{id} -pento. [4] C^{k} dārunaṁ, C^{s} dārūṇaṁ. [5] B^{id} omit nāma. [6] C^{k} coraṁ. [7] B^{id} avattaraṇa-, C^{s} avattharaṇakālaṁ. [8] C^{k} -uttāsa-. [9] B^{id} gahite. [10] C^{k} viyoḷha, B^{id} viruḷe. [11] C^{ks} hu. [12] B^{id} visatthe. [13] B^{i} khaṇukaṇḍe, B^{d} dhanukuṇḍe. [14] B^{i} virūḷe, B^{d} viruḷe. [15] C^{ks} kasmāhu. [16] B^{id} ārakkhaje-. [17] B^{id} abhāsi. [18] B^{i} viraḷe, B^{d} viruḷe. [19] C^{s} catthaṁ, B^{d} cittaṁ. [20] B^{d} āladdhan. [21] C^{k} tuṭṭhimeva. [22] C^{k} mattan, B^{d} cittan. [23] B^{i} va, B^{d} omits hi. [24] C^{s} gaṇhantoneva corr. to -teneva, B^{i} gaṇhante yeva, B^{d} -to yeva. [25] B^{id} surosurakiccaṁ.

Evaṁ so saravasse[1] vassanto[2] jīvitanikantiyā[3] vissaṭṭhattā[4] attanā[5] sūrakiccassa katabhāvaṁ ñāpetvā[6] satthavāhaputtaṁ uyyojetvā sakagāmam eva paccāgantvā[7] dānādīni puññani katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ desanaṁ[8] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ossaṭṭhaviriyo[9] arahatte patiṭṭhāsi[10]) „Tadā ārakkhikajeṭṭhako[11] aham eva ahosin[12]“ ti. **Khurappajātakaṁ**[13].

6. Vātaggasindhavajātaka.

Yenāsi kisiyā paṇḍū 'ti. Idaṁ **Satthā** **Jetavane** viharanto Sāvatthiyaṁ aññataraṁ **kuṭumbiyaṁ**[14] ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kir' ekā abhirūpā itthī[15] ekaṁ abhirūpaṁ kuṭumbiyaṁ[16] disvā paṭibaddhacittā[17] ahosi, sakalasarīraṁ jhāpayamāno[18] viy' assā[19] abbhantare kilesaggi uppajji, sā n' eva kāyassādaṁ na cittassādaṁ labhi, bhattam pi 'ssā na rucci[20], kevalaṁ mañcakassa aṭaniṁ[21] gahetvā nipajji[22] Atha naṁ upaṭṭhāyikā ca sahāyikā ca pucchiṁsu: „kin nu kho tvaṁ kampamānacittā aṭaniṁ[23] gahetvā nipannā, kin te aphāsukan“ ti ekadvevāresu[24] akathetvā punappuna[25] vuccamānā[26] tam atthaṁ ārocesi. Atha naṁ tā[27] samassāsetvā „mā cintayi, mayaṁ taṁ ānessāmā“ 'ti vatvā gantvā[28] kuṭumbikena[29] saddhiṁ mantesuṁ. So paṭikkhipitvā punappuna[25] vuccamāno adhivāsesi. Tā „asukadivase asukavelāyâgacchā[30]“ 'ti paṭiññaṁ gahetvā[31] tassā ārocesum. Sā attano sayanagabbhaṁ[32] sajjetvā attānaṁ alaṁkaritvā sayanapiṭṭhe nisinnā tasmiṁ āgantvā sayanekadese nisinne[33] cintesi: „sace hi[34]

---

[1] Cˢ saravasso, Bⁱ panarasse, Bᵈ panapare. [2] Cˢ vasanto, Bⁱ vavissajjente, Bᵈ hi sajjente. [3] Bⁱᵈ jīvite-. [4] Cˢ vissaṭṭhā [5] Bⁱᵈ attano. [6] Bⁱᵈ paññāpetvā. [7] Bⁱ pacchāgaṁtvā. [8] Cˢ dhammade-, Bⁱᵈ jātakaṁ. [9] Bⁱᵈ add bhikkhu. [10] Bⁱᵈ patiṭhahi. [11] Bⁱᵈ ārakkhajeṭhako pana [12] Bⁱᵈ ahamevā. [13] Bⁱᵈ add pañcamaṁ. [14] Bⁱᵈ -kaṁ, Cˢ kuṭimbiyaṁ. [15] Cˢ itthi corr. to itthī, Bⁱᵈ itthi. [16] Cˢ kuṭimbikaṁ, Bⁱᵈ kuṭumpikaṁ. [17] Bⁱᵈ paṭibandha- throughout. [18] Bⁱᵈ jhāyamānā. [19] Bⁱᵈ viya tassā. [20] Bⁱᵈ pi na bhuñjati. [21] Bⁱ mañcakaaṭavi, Bᵈ mañjakaaṭṭani. [22] Cᵏ nipajjiti corr to nipajjati, Bⁱᵈ nippajji. [23] Bⁱ mañcaattani, Bᵈ mañcaaṭṭani. [24] Bⁱ tāsaṁ ekaṁ dve vāre, Bᵈ sā taṁ ekaṁ dve vāre pucchiti. [25] Bⁱ punappunaṁ, Bᵈ punappunnaṁ. [26] Bⁱ pucchamānāya, Cˢ Bᵈ pucchamānā. [27] Cˢ omits tā. [28] Bⁱ omits gantvā. Bᵈ gandha. [29] Cˢ -ṭi-. [30] Cˢ -lāya gacchā, Bⁱᵈ -lāya āgacchāhi. [31] Bᵈ adds gantvā. [32] Cˢ sayaṁgabbhaṁ, Bⁱᵈ vasana-. [33] Cᵏˢ -nno. [34] Bⁱᵈ sacāhaṁ.

imassa garuṁ akatvā idān' eva okāsam[1] karissāmi issariyaṁ me[2] parihāyissati, āgatadivase yeva okāsakāraṇaṁ[3] nāma akāraṇaṁ, ajja naṁ maṁkuṁ katvā aññasmiṁ divase okāsaṁ karissāmîti". Atha naṁ[4] hatthagahaṇādivasena[5] keḷiṁ kātuṁ āraddhaṁ hatthe gahetvā 5 „apehi, na me tayā attho" ti nibbhacchesi[6]. So osakkitvā lajjito uṭṭhāya attano geham eva gato. Itarā itthiyo tāya tathākatabhāvaṁ[7] ñatvā kuṭumbiye[8] nikkhante[9] upasaṁkamitvā evam āhaṁsu: „tvaṁ[10] etasmiṁ[11] paṭibaddhacittā āhāraṁ paṭikkhipitvā nipajji[12], atha naṁ punappuna[13] yācitvā ānayimha[14], tassa kasmā okāsaṁ na akāsîti". 10 Sā tam atthaṁ ārocesi. Itarā „tena hi[15] paññāyissasîti[16]" apakkamiṁsu[17]. Kuṭumbiyo[18] puna nivattitvâpi na[19] olokesi. Sā taṁ[20] alabhamānā nirāhārā tatth' eva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Kuṭumbiyo[18] tassā matabhāvaṁ ñatvā bahumālāgandhavilepanaṁ[21] ādāya Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā[22] ekamantaṁ nisīditvā Satthārā[23] ca „kin 15 nu kho upāsaka na paññāyasîti" pucchite[24] tam atthaṁ ārocetvā „sv-āhaṁ bhante ettakaṁ[25] kālaṁ lajjāya Buddhūpaṭṭhānaṁ[26] nâgato[27]" ti āha. Satthā „upāsaka idāni tav' esā[28] kilesavasena taṁ pakkosāpetvā āgatakāle taṁ okāsaṁ akatvā[29] lajjāpesi, pubbe pi pana paṇḍitesu pi paṭibaddhacittā hutvā pakkosāpetvā āgatakāle okāsaṁ 20 akatvā kilametvā[30] vippayojesîti[31]" vatvā tena[32] yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto sindhavakule nibbattitvā Vātaggasindhavo[33] nāma hutvā tassa maṅgalasso ahosi. Assagopakā[34] taṁ netvā Gaṅgāya[35] nahāpenti[36]. Atha naṁ Kuṇḍāḷī[37] nāma gadrabhī[38] disvā 25 paṭibaddhacittā hutvā kilesavasena kampamānā n' eva tiṇaṁ

[1] Ck vokāsaṁ, Bd omit okāsaṁ. [2] Cs -yañce. [3] Ck vokāsaṁkāraṇ, Cs okāsaṁkaraṇaṁ. [4] Bd adds gantvā. [5] Ck Bid -gahaṇā-, Cs -gahaṇa-. [6] Bid nivāresi. [7] Cs tāyathākatabhāvaṁ, Bi tāya tathā ahatthagahaṇādibhāvaṁ, Bd tāya katā hatthagahaṇādibhāvaṁ. [8] Cs kuṭimbiye, Bid kuṭumpike. [9] Bid add taṁ. [10] Bi adds evamāha, Cs taṁ sutvā. [11] Bi tasmiṁ. [12] Bi nippajjasi. [13] Bid punappunnaṁ. [14] Bi ānayhimhā, Bd ānayimhā. [15] Bid add tvaṁ. [16] Cks Bi -tīti, Bid add vatvā. [17] Bi pakkamisuṁ, Bd pakkamisu. [18] Cs kuṭimbiko, Bid kuṭumpiko. [19] Bi puna nivattetvā na, Bd na puna nivattetvā. [20] Cs sā sātaṁ, Bi sā ṭaṁ. [21] Bd pagandhamālāvilepanaṁ. [22] Bid omit vanditvā. [23] Bi nisīdi suttā, Bd nisīdi satthā. [24] Bid paññāyatīti pucchitvā. [25] Bid ettha-. [26] Ck Bid buddhu-. [27] Cs gato, Bi nāgatosmīn, Bd nāgatosī [28] Bi na upāsaka idāneva. Bd na u. idāneva sā. [29] Bd katvā. [30] Bid kilamitvā. [31] Bi va uyyojesi, Bd uyyojesī. [32] Bi tehi. [33] Bd vātakka-. [34] Cks -ke. [35] Bd -yaṁ. [36] Cks -nte. [37] Cs -lī, Bi bhaddali, Bd baddhali. [38] Bi -bhā, Bd -bhi.

khādi na pānīyañ ca[1] pivi, parisussitvā[2] kisā aṭṭhicammamattā va[3] ahosi[4]. Atha naṁ putto gadrabhapotako tathā[5] parisussamānaṁ disvā „kin nu kho tvaṁ amma n' eva tiṇaṁ khādasi[6] na pānīyaṁ[7] pivasi[8], parisussitvā[9] tattha tattha kampamānā nipajjasi[10], kin te aphāsukan“ ti pucchi. Sā akathetvā[11] punappuna[12] vuccamānā[13] taṁ atthaṁ kathesi. Atha naṁ putto samassāsetvā „amma mā cintayi, ahaṁ[14] taṁ ānessāmîti[15]“ vatvā Vātaggasindhavassa[16] nahāyituṁ[17] gatakāle[18] taṁ[19] upasaṁkamitvā „tāta, mayhaṁ mātā tumhesu pāṭibaddhacittā, nirāhārā[20] sussitvā marati[21], jīvitadānam assā dethā“ 'ti āha. „Sādhu tāta dassāmi[22], assagopakā maṁ nahāpetvā[23] thokaṁ Gaṅgātīre[24] caraṇatthāya[25] vissajjenti[26], tvaṁ mātaraṁ gahetvā taṁ padesaṁ ehîti“. So gantvā mātaraṁ ānetvā tasmiṁ padese vissajjetvā[27] ekamantaṁ paṭicchanno[28] aṭṭhāsi. Assagopako[29] pi Vātaggasindhavaṁ[30] tasmiṁ ṭhāne vissajjesi[31]. So taṁ gadrabhiṁ oloketvā upasaṁkami. Atha sā gadrabhī[32] tasmiṁ[33] upasaṁkamitvā attano sarīraṁ upasiṁghamāne[34] „sac' āhaṁ garuṁ[5] akatvā[36] āgatakhaṇe[37] v' assa[38] okāsaṁ karissāmi evaṁ me yaso ca issariyañ ca parihāyissati[39], anicchamānā viya bhavituṁ vaṭṭatîti“ cintetvā sindhavassa heṭṭhāhanuke[40] pādena paharitvā palāyi. Dantamūlassa[41] bhijjitvā[42] gatakālo[43] viya ahosi. Vātaggasindhavo[44] „ko me etāya attho“

[1] Bid udakaṁ and omit ca. [2] Bi sussi, Bd sarīraṁ sussitvā. [3] Bid omit va [4] Bd hutvā, Bi hutvā punappunaṁ pajjāyī. [5] Bid mātaraṁ. [6] Ck khāsi, Bi khādi. [7] Bid udakaṁ. [8] Bid pivi. [9] Bd pasarīraṁ sussitvā. [10] Cs nipajji. [11] Bid add pi. [12] Bid -nnaṁ. [13] Bid pucchamānassa gadrabhī. [14] Bid ahan. [15] Bid taṁ ānetvā dassāmī. [16] Bi vātakka-. [17] Bid nhā-. [18] Bid āgamana-. [19] Bid omit taṁ. [20] Bd nihārā, Bi niharā. [21] Bid marissati. [22] Bid dassāmiti. [23] Bid nhāyitvā. [24] Bid add thatvā [25] Bi vicaraṇa-, Bd gocarattāya. [26] Bi visajjissati, Bd vissajjissanti. [27] Bid visajjitvā [28] Bi paṭichinno? Bd paṭipanne. [29] Bid -kā. [30] Bid vātakka-. [31] Bi vissajjesuṁ, Bd visajjesuṁ. [32] Ck Bi -bhi, Bd -bhiṁ. [33] Ck tasmiṁ ṭhāe, the latter word being scratched out, Bi omits tasmiṁ. [34] Cs -no. [35] Bi guruṁ. [36] Bd katvā. [37] -kkhaṇe [38] Bid yevassa. [39] Bi -yissatīti, Bd -hārissatīti. [40] Bd haṇu-. [41] Bi danda-, Bd dandha-. [42] Bi bhijjamānaṁ, Bd bhijjamāna. [43] Bid kālo. [44] Bi vātakka- corr. to vātagg-, Bid add pi.

ti lajjito tato va[1] palāyi. Sā vippaṭisārī[2] hutvā tatth' eva patitvā socamānā nipajji[3]. Atha naṁ putto upasaṁkamitvā pucchanto pathamaṁ gātham āha:

1. Yenâsi kisiyā paṇḍu yena bhattaṁ na ruccati[4]
ayaṁ so āgato tāto, kasmā dāni palāyasîti[5]. 46.

Tattha yenā[6] 'ti tasmiṁ paṭibaddhacittatāya yena kāraṇabhūtena.

Puttassa vacanaṁ sutvā gadrabhī dutiyaṁ gātham āha:

2. Sace[7] panâdiken' eva santhavo[8] nāma jāyati[9]
yaso hāyati itthīnaṁ[10], tasmā tāta palāy' ahan ti[11]. 47.

Tattha ādikenevā[12] 'ti ādito vā[13] paṭhamaṁ ñeva[14], santhavo ti methunadhammasampayogavasena[15] mittasanthavo, yaso hāyati itthīnan[10] ti tāta itthīnaṁ[10] hi garuṁ[16] akatvā ādito va[17] santhavaṁ kurumānānaṁ yaso hāyati issariyaṁ gabbitabhāvo[18] parihāyatîti.

Evaṁ sā itthīnaṁ[19] sabhāvaṁ[20] puttassa kathesi.

Tatiyaṁ gāthaṁ pana Satthā abhisambuddho hutvā āha:

Yasassinaṁ kule jātaṁ āgataṁ yā na icchati
socati cirarattāya Vātaggam iva Kundalîti[21]. 48.

Tattha yasassinan ti yasasampannaṁ, yā na icchatîti yā itthī[22] tathārūpaṁ[23] purisaṁ na icchati, cirarattāyā ti cirarattaṁ dīghamaddhānan ti attho.

Satthā imaṁ atītaṁ[24] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko[25] sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā gadrabhī[26] sā itthī ahosi, Vātaggasindhavo pana aham evā" 'ti. Vātaggasindhavajātakaṁ[27].

---

[1] C^s lajji tatheva, B^i lajjito tato, B^d lajjito tato ca. [2] C^k -rino, B^i -ri, B^d -tisāri. [3] B^{id} nipp-. [4] B^i viracati. [5] C^{ks} B^d -tīti. [6] B^{id} yenāsi. [7] B^i nākho, B^d nakho. [8] C^k satthavo, B^i satṭhavo, B^d sindhavo. [9] B^i -te. [10] B^{id} itthi-. [11] B^{id} palāyitanti. [12] B^{id} -kena vā. [13] C^s adds na. [14] C^s -maññeva, B^{id} pathamaṁ eva. [15] B^{id} -saṁyoga-. [16] B^d garukaṁ. [17] B^i yeva. [18] B^{id} labhitabhāvo. [19] B^{id} itthi-. [20] B^{id} -vo taṁ. [21] C^k kundālīti, C^s kuṇḍalīti, B^i bhaddaliti, B^d gadrabhiti. [22] B^{id} itthi. [23] C^k yathārūpaṁ. [24] B^{id} dhammadesanaṁ. [25] C^s kuṭi-. [26] B^{id} bhi. [27] B^{id} add chaṭṭhamaṁ.

7. Kakkaṭajātaka.

Siṅgī migo ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ itthiṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kir' eko kuṭumbiko[1] attano bhariyaṁ gahetvā uddhārasādhanatthāya[2] janapadaṁ gantvā uddhāraṁ[3] sādhetvā[4] āgacchanto antarāmagge corehi gahito. Bhariyā pan' assa abhirūpā pāsādikā[5]. Corajeṭṭhako tassâpi[6] sinehena kuṭumbikaṁ[1] māretuṁ ārabhi. Sā pana itthī[7] sīlavatī[8] ācārasampannā patidevatā[9], sā corajeṭṭhakassa pādesu patitvā[10] „sāmi[11] sace mayi sinehena[12] mayhaṁ sāmikaṁ māressasi[13] aham pi[14] visaṁ vā khāditvā[15] nāsāvātaṁ sannirumbhitvā[16] marissāmi, tayā pana saddhiṁ na gacchissāmi[17], mā me akāraṇā[18] sāmikaṁ mārehîti" yācitvā taṁ vissajjāpesi. Te ubho pi sotthinā Sāvatthiṁ patvā Jetavanapiṭṭhivihārena gacchantā „vihāraṁ pavisitvā Satthāraṁ vanditvā gamissāmā" 'ti[19] gandhakuṭipariveṇaṁ gantvā[20] vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Te Satthārā „kahaṁ gat' atthā[21]" 'ti puṭṭhā „uddhārasādhanatthāyā[22]" 'ti āhaṁsu, „antarāmagge pana ārogena[23] āgat' atthā" 'ti vutte kuṭumbiko[24] āha: „antarāmagge no bhante corā gaṇhiṁsu, tatr' esā[25] maṁ māriyamānaṁ corajeṭṭhakaṁ yācitvā mocesi[26], imaṁ nissāya[27] jīvitaṁ laddhan" ti. Satthā „upāsaka idāni tāv' etāya[28] tuyhaṁ jīvitaṁ[29] dinnaṁ[30], pubbe[31] paṇḍitānam pi adāsîti[32]" tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Himavante mahā udakarahado, tattha mahā suvaṇṇakakkaṭako ahosi, so tassa nivāsabhāvena[33] kulīradaho[34] ti paññāyittha. Kakkaṭako mahā ahosi khalamaṇḍalappamāṇo[35], hatthī[36] gahetvā vadhetvā[37] khādati, hatthī[38] tassa bhayena[39] otaritvā

---

[1] C^s kuṭi-. [2] B^i uddhāraṁ sodhan-, B^d uddharaṁ sodhan-. [3] B^i uddharaṁ. [4] B^{id} so-. [5] B^{id} add dassaniyā. [6] B^i tasmī, B^d tassā. [7] B^{id} itthi. [8] C^k B^{id} -ti. [9] B^{id} add hutvā. [10] B^{id} nippattitvā. [11] B^{id} add corajeṭhaka. [12] B^{id} sineho atthi mā. [13] B^i māreheti, B^d mārehi, B^{id} add sace māresi. [14] omit pi. [15] B^{id} khāditvā vā. [16] read -tvā vā? B^i sannirajjitvā, B^d -rujjitvā. [17] B^{id} gami-. [18] B^{id} -ṇena. [19] B^{id} satthāraṁ vandissāmā ti. [20] B^{id} add satthāraṁ. [21] B^{id} gatattā upāsikā. [22] B^i uddharaṁ sodha-, B^d uddhānaṁ sodha-. [23] C^k āroggena, B^i arogena, B^d āroge corr. to aroge. [24] C^s kuṭi-. [25] B^{id} tattha sā. [26] C^k mocehi. [27] B^i adds mayā. [28] B^{id} na idāneva tāya evaṁ. [29] B^i jīvitadānaṁ, B^d jīvitaṁdānaṁ. [30] B^i omits dinnaṁ. [31] B^{id} add pi. [32] B^{id} pi jīvitaṁ adāsi yevā ti. [33] B^i nivāsanassa bhāvena, B^d nivāsanabhāvena. [34] C^{ks} kuḷī-, B^{id} kuli-. [35] B^i -ṇaṁ, B^d -ṇā. [36] C^s B^{id} hatthi. [37] so C^{ks}; B^{id} omit vadhetvā. [38] C^s hatthi, B^{id} -iyo. [39] B^{id} add tattha.

gocaraṁ gaṇhituṁ na sakkonti[1]. Tadā Bodhisatto kulīradahaṁ[2] upanissāya vasamānaṁ hatthiyūthajeṭṭhakahatthiṁ[3] paṭicca kaṇeruyā[4] kucchismiṁ[5] paṭisandhiṁ gaṇhi. Ath' assa mātā „gabbhaṁ rakkhissāmîti[6]" aññaṁ pabbatapadesaṁ gantvā gabbhaṁ rakkhitvā puttaṁ vijāyi. So[7] anukkamena viññūtaṁ[8] patto mahāsarīro thāmasampanno sobhaggappatto añjanapabbato viya ahosi. So ekāya kaṇeruyā[9] saddhiṁ saṁvāsaṁ kappetvā „kakkaṭakaṁ gaṇhissāmîti[10]" attano bhariyañ ca mātarañ ca ādāya taṁ hatthiyūthaṁ upasaṁkamitvā pitaraṁ passitvā „tāta ahaṁ kakkaṭakaṁ gaṇhissāmîti" āha. Atha naṁ pitā „na sakkhissasi tātā[11]" 'ti vāretvā[12] punappuna[13] vadantam eva[14] „jānissasîti" āha. So kulīradahaṁ[15] upanissāya vasante[16] sabbavāraṇe sannipātetvā sabbehi saddhiṁ dahasamīpaṁ gantvā „kiṁ so kakkaṭako otaraṇakāle gaṇhati udāhu gocaraṁ gaṇhanakāle udāhu uttaraṇakāle" ti pucchitvā[17] „uttaraṇakāle" ti sutvā „tena hi tumhe kulīradahaṁ[15] otaritvā yāvadatthaṁ gocaraṁ gaṇhitvā[18] paṭhamaṁ uttaratha, ahaṁ pacchato gamissāmîti[19]" āha. Vāraṇā tathā kariṁsu. Kulīro[15] pacchā[20] uttarantaṁ Bodhisattaṁ mahāsaṇḍāsena kammāro[21] lohasalākaṁ[22] viya aḷavasena[23] pāde daḷhaṁ gaṇhi. Kaṇeru[24] Bodhisattaṁ avijahitvā samīpe yeva[25] aṭṭhāsi. Bodhisatto ākaḍḍhanto[26] kulīraṁ[27] cāletuṁ nâsakkhi. Kulīro[27] pana taṁ ākaḍḍhanto[26] attano abhimukhaṁ karoti. So maraṇabhayatajjito baddharāvaṁ[28] ravi. Sabbavāraṇā[29] maraṇabhayabhītā[30] kuñcanādaṁ[31] katvā muttakarīsaṁ cajamānā palāyiṁsu. Kaneru[24] pi 'ssa saṇṭhātuṁ[32] asakkontī[33] palāyituṁ ārabhi[34]. Atha

[1] B^{i} asakkonto, B^{d} asakkonti. [2] C^{ks} kuḷī-, B^{i} kuḷi-, B^{d} kuli-. [3] B^{id} -jeṭhakaṁ. [4] B^{i} kāretuṁyā, B^{d} kārekuyā. [5] B^{id} -imhi. [6] C^{s} -māti [7] C^{ks} omit so. [8] B^{d} -tam. [9] C^{k} kā-, B^{id} kāreṇuya. [10] B^{i} uggaṇhissāmiti, B^{d} ukkaṇh-. [11] B^{id} puttā. [12] B^{id} vāreti. [13] B^{id} -nnaṁ. [14] B^{i} vadantitvaññeva, B^{d} vadantaṁtvaññeva. [15] C^{ks} kuḷī-, B^{id} kuḷi-. [16] C^{s} -tā, B^{i} -to. [17] B^{id} pucchi. [18] B^{id} gahetvā. [19] B^{id} bhāvissāmīti. [20] B^{id} pacchato. [21] B^{id} kammāra. [22] B^{i} lohapaṭalakaṁ, B^{d} -salakaṁ. [23] C^{s} āla- corr. to aḷa-, B^{id} dviaḷadvayena. [24] B^{id} kāreṇukā. [25] C^{k} va. [26] C^{s} B^{i} ākaḍḍhento [27] C^{ks} kuḷī-, B^{i} -kuḷi-, B^{d} -kuli. [28] B^{id} bandharavaṁ. [29] B^{id} sabbe-. [30] B^{id} -tajjitā. [31] B^{id} koñca-. [32] B^{id} sandhāretuṁ. [33] B^{id} -ti. [34] B^{id} ārabbhi.

naṁ so attano baddhabhāvaṁ[1] ñāpetvā[2] tassā apalāyanatthaṁ paṭhamaṁ gātham āha:

1\. Siṅgī[3] migo āyatacakkhunetto[4]
aṭṭhittaco[5] vārisayo alomo,
tenâbhibhūto kapaṇaṁ rudāmi,
mā heva maṁ pāṇasamaṁ jaheyyā ti. 49.

Tattha siṅgī[3] migo ti siṅgī suvaṇṇavaṇṇo[6] migo dvīhi aḷehi siṅgakiccaṁ sādhentehi yuttatāya siṅgîti[7] attho, migo ti pana sabbasaṅgāhikavasena[8] idha kulīro[9] vutto, āyatacakkhunetto[10] ti[11] dassanaṭṭhena cakkhunayanaṭṭhena nettaṁ, āyatāni cakkhusaṁkhātāni nettāni assā ti āyatacakkhunetto dīghakkhîti attho, aṭṭhim ev' assa tacakiccaṁ sādhetîti aṭṭhittaco[12], tenābhibhūto ti tena[13] migena abhibhūto ajjhotthaṭo[14] niccalaṁ[15] gahito hutvā, kapaṇaṁ rudāmîti kāruññappatto[16] hutvā rodāmi[17] viravāmi, mā heva man[18] ti maṁ evarūpaṁ vyasanaṁ pattaṁ[19] attano pāṇasamaṁ piyasāmikaṁ tvaṁ mā heva jahi[20].

Atha sā kaṇeru[21] nivattitvā[22] taṁ assāsayamānā dutiyaṁ gātham āha:

2\. Ayya na taṁ jahissāmi kuñjara[23] saṭṭhihāyana[24],
pathavyā[25] cāturantāya suppiyo hosi me tuvan ti. 50.

Tattha saṭṭhihāyanā[26] 'ti jātiyā saṭṭhivassakālasmiṁ[27] hi kuñjarā thāmena parihāyanti, sā ahaṁ evaṁ thāmahīnaṁ[28] imaṁ vyasanaṁ pattaṁ[24] na taṁ[30] jahissāmi[31], mā bhāyi, imissā[32] hi[33] catūsu[34] disāsu samuddaṁ patvā ṭhitāya cāturantāya paṭhaviyā[35] tvaṁ mayhaṁ suṭṭhu piyo ti.

Atha naṁ santhambhetvā[36] „ayya idāni taṁ kulīrena[37] saddhiṁ thokaṁ kathāsallāpaṁ labhamānā vissajjāpessāmîti[38]" vatvā kulīraṁ[37] yācamānā tatiyaṁ gātham āha:

[1] B^{id} bandha-. [2] B^{id} paññā-. [3] B^{id} siṅga. [4] B^{id} āyati-. [5] B^{id} aṭṭiḥtaco. [6] C^{k} siṅgīsuvaṇṇāvaṇṇo, C^{s} siṅgīsuvaṇṇavaṇṇa, B^{i} siṅgasuvaṇṇavaṇṇā, B^{d} suvaṇṇavaṇṇo, omitting siṅga. [7] B^{id} siṅgan ti. [8] B^{i} sabbapāṇasaṅgahakavase, B^{d} sabbapāṇasaṅgāhatavasena. [9] C^{k} kuḷī-, C^{s} kuḷīroti, B^{id} kuḷiroti. [10] B^{i} āyati-. [11] B^{id} add ettha. [12] B^{id} aṭhitaco. [13] B^{i} teneva. [14] B^{i} ajjhottarato, B^{d} ajjhottharato. [15] B^{id} -lo. [16] C^{k} -ññapa-. [17] B^{i} ru-. [18] C^{ks} hevan. [19] B^{id} byasanappattaṁ. [20] B^{i} jahāmi, B^{d} jahā ti. [21] B^{id} kāreṇukā. [22] B^{id} nivatte- [23] B^{id} kuñcaraṁ. [24] B^{i} saṭhahāyanaṁ, B^{d} saṭhihāyanaṁ. [25] B^{id} -byā. [26] B^{id} -nan [27] B^{id} saṭhivassikakā-. [28] B^{i} thāmehi sampannaṁ, B^{d} thāmena hi sampannaṁ. [29] B^{i} idaṁ byasanappattaṁ, B^{d} imaṁ byasanappattaṁ. [30] B^{id} omit taṁ. [31] B^{id} -mīti. [32] atha sā kaneru - - - imissā wanting in C^{s}. [33] B^{id} ti. [34] C^{ks} B^{i} catusu. [35] B^{id} path- [36] C^{ks} santhambi, B^{i} saṇṭhapetvā, B^{d} saṇṭhambhetvā? [37] B^{id} kuli-. [38] B^{id} visa-.

8. Ye kulīrā[1] samuddasmiṁ Gaṅgāya Nammadāya ca[2]
tesaṁ tvaṁ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā patin ti[3]. 51.

Tass' attho: ye samudde vā Gaṅgāya vā nadiyā Nammadāya vā nadiyā kulīrā[4] sabbesaṁ vaṇṇasampattiyā ca mahantattena[5] ca tvaṁ eva seṭṭho[6], tena taṁ[7] yācāmi, mayhaṁ rodamānāya sāmikaṁ muñcā 'ti.

Kulīro[8] tassā kathayamānāya[9] itthisadde nimittaṁ gahetvā akampitamānaso[10] hutvā vāraṇassa pādato aḷe[11] viniveṭhento „ayaṁ[12] vissaṭṭho[13] idaṁ nāma karissatîti[14]" na[15] kiñci aññāsi. Atha naṁ vāraṇo pādaṁ ukkhipitvā piṭṭhiṁ[16] akkami, tāvad eva aṭṭhīni bhijjiṁsu[17]. Vāraṇo tuṭṭharāvaṁ[18] ravi. Sabbavāraṇā[19] sannipatitvā kulīraṁ[20] nīharitvā mahītale ṭhapetvā maddantā cuṇṇam[21] akaṁsu. Tassa dve aḷā sarīrato bhijjitvā ekamante patiṁsu. So ca kulīradaho[a] Gaṅgāya ekābaddho[22] Gaṅgāya[23] pūraṇakāle[24] Gaṅgodakena pūrati, udake mandībhavante[25] dahato udakaṁ Gaṅgaṁ otari[26]. Atha dve pi te aḷā uppatitvā[27] Gaṅgāya pavuyhiṁsu[28], tesu eko samuddaṁ[29] pāvisi, ekaṁ dasabhātikarājāno[30] udake kīḷamānā labhitvā Ānakaṁ[31] nāma mutiṅgaṁ[32] akaṁsu, samuddaṁ[33] paviṭṭhaṁ pana asurā gahetvā Āḷambaraṁ nāma bheriṁ kāresuṁ. Te aparabhāge Sakkena[34] saṅgāme[35] parājitā taṁ chaḍḍetvā[36] palāyiṁsu. Atha naṁ Sakko attano atthāya gaṇhāpesi, „Āḷambaramegho viya thanantîti[37]" taṁ sandhāya vadanti.

Satthā imaṁ dhammadesaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pi[38] jayampatikā sotāpattiphale

[1] Bid kuli-. [2] Bi gaṅgāya vā yamunā ca, Bd gaṅgāya yamunāya ca. [3] Cks patīti. [4] Cks kuḷī-, Bid gaṅgāya vā yamunāya vā kuli-. [5] Bid mahantena. [6] Bid add uttamo. [7] Cs tvaṁ. [8] Cks kuḷī-, Bid kuli-. [9] Bid kathi- [10] Bd ākaḍḍhiyamānaso, Bi akaḍḍhi-. [11] Cks aḷehi. [12] Ck alaṁ, Cs alaṁ corr. to aḷaṁ. [13] Bid visetho. [14] Cks -ssasīti, Bi -ssāmīti. [15] Ck omits na. [16] Bid piṭhiyaṁ. [17] Bd adds atha. [18] Bid tuṭhiravaṁ. [19] Bid sabbe. [20] Cks kuḷī-, Bi kuḷi-, Bd kuli-. [21] Bd cuṇṇavicuṇṇam. [22] Bd ekābandho, Bi ekobandho. [23] Cs omits gaṅgāya. [24] Cs Bd purāṇa-. [25] Bid mandībhūte. [26] Bid gaṅgāya otarati. [27] Bid uppalavitvā. [28] Cs vuyhiṁsu, Bid vuyhisu. [29] Bid -dde. [30] Cs -tu-. [31] Bi ālaka, Bd ālaṁkaṁ. [32] Bi mudiṅgaṁ, Bd muddiṅgaṁ. [33] Bid -dda. [34] Cs sakkotaṁ. [35] Bid mā. [36] Ck chaḍḍhetvā, Bi chaṭṭetvā, Bd chaṭetvā. [38] Bd thanatīti. [38] Bid omit (1.

patiṭṭhahiṁsu) „Tadā kaṇeru[1] ayaṁ upāsikā ahosi[2], vāraṇo pana aham aham evā“ 'ti. Kakkaṭajātaṁ[3].

8. Ārāmadūsajātaka.

Yo ve sabbasametānan ti. Idaṁ Satthā Dakkhiṇāgirijanapade[4] aññataraṁ uyyānapālaputtaṁ ārabbha kathesi. Satthā kira vutthavasso[5] Jetavanā nikkhamitvā Dakkhiṇāgirijanapade[4] cārikaṁ cari. Ath' eko upāsako Buddha-pamukhaṁ saṁghaṁ[6] nimantetvā uyyāne nisīdāpetvā yāgukhajjakehi santappetvā „ayyā[7] uyyānacārikaṁ[8] caritukāmā iminā uyyānapālena saddhiṁ carantū“ 'ti vatvā „ayyānaṁ phalāphalāni dadeyyāsîti“ uyyānapālaṁ āṇāpesi. Bhikkhū caramānā ekaṁ chiddaṭṭhānaṁ[9] disvā „imaṁ ṭhānaṁ chiddaṁ[10] avirūḷharukkhaṁ[11], kin nu kho kāraṇan“ ti pucchiṁsu. Atha nesaṁ uyyānapālo ācikkhi: „eko kira uyyānapālaputto uparopakesu udakaṁ āsiñcanto 'mūlappamāṇena[12] āsiñcissāmîti' uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṁ āsiñci, tena taṁ ṭhānaṁ chiddaṁ jātan“ ti. Bhikkhū Satthu santikaṁ āgantvā tam[13] atthaṁ ārocesuṁ. Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi so kumārako ārāmadūsako yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Vissasene[14] nāma[15] rajjaṁ kārente[16] ussave ghuṭṭhe[17] uyyānapālo „ussavaṁ kīḷissāmîti“ uyyānavāsino makkaṭe āha: „idaṁ uyyānaṁ tumhākaṁ bahūpakāraṁ, ahaṁ sattāhaṁ ussavaṁ kīlissāmi, tumhe sattame divase uparopakesu udakaṁ āsiñcathā“ 'ti āha. Te „sādhū“ 'ti sampaṭicchiṁsu. So tesaṁ cammaghaṭake datvā pakkāmi. Makkaṭā udakaṁ siñcitvā[18] uparopakesu āsiñciṁsu. Atha te[19] makkaṭajeṭṭhako āha: „āgametha tāva, udakaṁ nāma sabbakālaṁ dullabhaṁ, taṁ rakkhitabbaṁ[20], uparopake uppāṭetvā

---

[1] B^{id} kāreṇukā. [2] B^{id} omit ahosi. [3] C^{s} kakkaṭaka-, B^{i} kaṇṇata-, B^{id} add sattamaṁ. [4] C^{s} B^{id} -ṇa-. [5] C^{k} vuttavasse, B^{id} vuṭhavasso. [6] B^{id} bhikkhusaṁgham. [7] C^{s} ayya. [8] B^{id} uyyāne-. [9] B^{i} chindanaṭhānaṁ, B^{d} chindaṭhānaṁ. [10] B^{i} chinda, B^{d} chinnaṁ. [11] C^{ks} viraḷarukkhaṁ, B^{i} ruḷhaṁ avirakkhi. [12] C^{ks} mūlapa-. [13] B^{id} etam [14] C^{s} vissaseno, B^{id} visaseno. [15] C^{s} B^{d} add rājā. [16] B^{id} -to. [17] C^{k} ghuṭṭe, C^{s} ghuṭṭe corr. to ghuṭṭhe, B^{i} saṁghuṭhe, B^{d} saṁṅghuṭhe. [18] B^{i} āsiñcantā, B^{d} āsiñcitvā. [19] B^{id} ne. [20] B^{id} tattha.

mūlappamāṇaṁ ñatvā dīghamūlakesu bahuṁ[1] rassamūlakesu appaṁ udakaṁ āsiñcituṁ[2] vaṭṭatîti". Te „sādhū" 'ti vatvā[3] ekacce uparopake uppāṭetvā gacchanti ekacce te[4] ropetvā udakaṁ siñcanti. Tasmiṁ kāle Bodhisatto Bārāṇasiyaṁ ekassa kulassa putto ahosi. So kenacid eva karaṇīyena uyyānaṁ gantvā te makkaṭake[5] tathā karonte disvā „ko tumhe evaṁ kāretîti[6]" pucchitvā „vānarajeṭṭhako" ti vutte „jeṭṭhakassa[7] tāva vo ayaṁ paññā[8], tumhākaṁ kīdisī[9] bhavissatîti[10]" tam[11] atthaṁ pakāsento paṭhamaṁ[12] gātham āha:

1\. Yo ve sabbasametānaṁ ahuvā seṭṭhasammato
tassâyaṁ[13] edisī[14] paññā, kim eva itarā pajā ti. 52.

Tattha sabbasametānan ti imesaṁ sabbesam[15] pi samāgatānaṁ[16] ahuvā ti ahosi, kim eva itarā pajā ti yā itarā etesu lāmikā[17] pajā kīdisā nu kho tassâyaṁ[18] paññā ti.

Tassa kathaṁ sutvā vānarā dutiyaṁ gāthaṁ āhaṁsu:

2\. Evam eva tuvaṁ brahme anaññāya vinindasi,
kathaṁ hi mūlaṁ adisvā[19] rukkhaṁ jaññā patiṭṭhitan ti. 53.

Tattha brahme ti ālapanamattaṁ, ayaṁ pan' ettha saṁkhepattho: tvaṁ bho purisa kāraṇākāraṇaṁ ajānitvā evam evaṁ[20] amhe vinindasi, rukkhaṁ[21] nāma gambhīrapatiṭṭhito[22] vā esa na vā ti mūlena[23] anuppāṭetvā kathaṁ ñātuṁ[24] sakkā, tena mayaṁ uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṁ āsiñcāmā 'ti.

Taṁ sutvā Bodhisatto tatiyaṁ gātham āha:

3\. Nâhaṁ tumhe vinindāmi ye c' aññe[25] vānarā vane,
Vissaseno va gārayho yass' atthā rukkharopakā ti. 54.

Tattha Vissaseno va gārayho ti Bārāṇasīrājā[26] Vissaseno yev' ettha[27] garahitabbo, yassatthā rukkharopakā ti yass' atthāya tumhādisā rukkharopakā jātā ti.

---

1 C^s B^d bahu. 2 B^{id} siñci-. 3 B^{id} sampaṭicchitvā, B^i adds va 4 B^{id} omit te. 5 B^{id} -ṭe. 6 C^s karotīti, B^{id} kena tumhehi evaṁ kāritanti. 7 B^{id} vanaraje-. 8 B^{id} appapañño. 9 B^{id} -kaṁ pana kidisaṁ. 10 C^{ks} -ssasīti. 11 B^i etaṁ, B^d ekam. 12 B^{id} imaṃ. 13 C^k nass-. 14 C^s īdisī, B^{id} edisā. 15 C^k omits sabbesam. 16 B^{id} samānajātinaṁ. 17 C^s lāmakā, B^i lāmaka, B^d lāmake. 18 C^k tasmāyaṁ, B^i tassa, B^d tassā. 19 C^s B^{id} add na. 20 B^{id} eva 21 B^{id} rukkho. 22 B^{id} -re-. 23 B^{id} mūlaṁ. 24 C^s ñātaṁ, B^d ñāṇuṁ. 25 B^i ye vetta, B^d ye caññe tattha. 26 C^k -si-. 27 B^i yo etta etta, B^d yeva ettha.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā vānarajeṭṭhako ārāmadūsakakumāro ahosi, paṇḍitapuriso pana aham evā“ 'ti. Ārāmadūsakajātakaṁ[1].

9. Sujātajātaka.

Na hi vaṇṇena sampannā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa suṇisaṁ[2] Dhanañjayaseṭṭhidhītaraṁ Visākhāya kaniṭṭhabhaginiṁ Sujātaṁ ārabbha kathesi. Sā kira mahantena yasena Anāthapiṇḍikassa gharaṁ pūrayamānā pāvisi, „mahākulassa dhītā ahan“ ti pana[3] mānatthaddhā ahosi kodhanā caṇḍā[4] pharusā, sassusasurasāmikavattāni na karoti, gehajanaṁ tajjentī[5] paharantī[6] carati[7]. Ath' ekadivasaṁ Satthā pañcabhikkhusataparivuto[8] Anāthapiṇḍikassa gehaṁ gantvā nisīdi. Mahāseṭṭhi[9] dhammam suṇanto[10] Bhagavantaṁ upanisīdi[11]. Tasmiṁ khaṇe Sujātā dāsakammakarehi saddhiṁ kalahaṁ karoti. Satthā dhammakathaṁ ṭhapetvā „kiṁ saddo eso“ ti āha. „Esā[12] bhante kulasuṇhā agāravā, n' ev' assā[13] sassusasurasāmikavattaṁ atthi[14] na dānaṁ na sīlaṁ, assaddhā appasannā ahorattaṁ[15] kalahaṁ kurumānā vicaratîti“. „Tena hi[16] pakkosathā“ 'ti. Sā āgantvā[17] vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā „satt' imā Sujāte purisassa bhariyā, tāsaṁ[18] tvaṁ katarā“ ti pucchi. „Bhante, nâhaṁ taṁ[19] saṁkhittena kathitassa atthaṁ jānāmi, vitthārena me kathethā“ 'ti. Satthā „tena hi ohitasotā suṇāhîti“ vatvā imā gāthā abhāsi:

Paduṭṭhacittā ahitānukampinī
aññesu rattā atimaññate patiṁ
dhanena kītassa vadhāya ussukā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„vadhakā[20] ca[21] bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Yaṁ itthiyā vindati sāmiko dhanaṁ
sippaṁ vaṇijjañ ca kasiṁ adhiṭṭhaham[22]

[1] B^{id} add aṭhamaṁ. [2] C^k suni-, B^{id} suṇhaṁ. [3] B^{id} omit pana. [4] C^k caṇḍa, B^{id} caṇḍi. [5] C^k tajjenti, C^s tajja, B^{id} tajjanti. [6] C^s -ti, B^i -tīti, B^d -ti. [7] B^i omits carati, B^d vivadanti. [8] C^s B^{id} pañcahi bhikkhusatehi parivuto. [9] B^{id} add pi. [10] B^i adds va. [11] B^{id} upasaṅkamitvā vanditvā nisīdi. [12] B^{id} ekā. [13] B^i agārassa majhe vasamānā. [14] B^i natthi, B^d na atthi. [15] B^i -ttiṁ, B^d -ttiṁ corr. to -ttaṁ. [16] B^i adds naṁ. [17] B^i ti āha pakkosāpetvā āgaṁtvā, B^d ti -sāpetvā āgantvā. [18] C^k tāsan, B^i tāsu. [19] C^k na, B^i saṁ, B^d omits taṁ. [20] C^s ayyā, B^i vadhata. [21] B^i omits ca. [22] C^k -hiṁ, B^i adhiṭhakaṁ, B^d adhiṭhahaṁ.

appam pi tasmā[1] apahātum icchati[2],
yā evarūpā purisassa bhariyā
„corī[3] ca[4] bhariyā" ti ca sā pavuccati.
Akammakāmā[5] alasā[6] mahagghasā[7]
pharusā ca caṇḍī ca duruttavādinī[8]
upaṭṭhāyikānaṁ[9] abhibhuyya vattati[10],
yā evarūpā purisassa bhariyā
„ayyā ca[4] bhariyā" ti ca sā pavuccati[11].
Yā sabbadā hoti hitānukampinī
mātā va puttaṁ[12] anurakkhate[13] patiṁ[14]
tato dhanaṁ sambhataṁ assa rakkhati,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„mātā[15] ca bhariyā" ti ca sā pavuccati.
Yathâpi jeṭṭhā[16] bhaginī kaniṭṭhakā[17]
sagāravā hoti sakamhi sāmike
hirīmanā bhattuvasānuvattinī[18],
yā evarūpā purisassa bhariyā
„bhaginī ca bhariyā[19]" ti ca sā pavuccati.
Yā c' īdha[20] disvāna patiṁ pamoditā
sakhī sakhāraṁ va cirassa[21] āgataṁ
kolīniyā[22] sīlavatī patibbatā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„sakhī ca[23] bhariyā" ti ca sā pavuccati[24].
Akkuṭṭhasantā[25] vadhadaṇḍatajjitā
aduṭṭhacittā patino titikkhati
akkodhanā[26] bhattuvasānuvattinī[27],
yā evarūpā purisassa bhariyā
„dāsī[28] ca bhariyā" ti ca sā pavuccati.

---

[1] B^{id} tassa. [2] C^k-tu, B^{id} pahātumicchati. [3] B^i teri, B^d cori. [4] B^{id} omit ca. [5] C^k okkāmakāmā corr. to akāmakāmā, B^i akammaṁkāmā, B^d akammakā. [6] C^k alāsā, B^d asasā. [7] C^k maggasā. [8] B^i durattavādīni, C^k durannavādinī. [9] C^k uṭṭhā-, B^i upajhānakāni, B^d upaṭhayakānaṁ. [10] B^{id} pavattini. [11] the second and third verses (yaṁ ithiyā - - - akammakāmā - - -) are wanting in C^s. [12] B^{id} mātā puttaṁ va. [13] C^s anupekkhate, B^i anurakkhate, B^d -rakkhite. [14] B^{id} pati. [15] C^s sacī, wanting in B^i. [16] B^{id} jeṭha. [17] C^k kaniṭṭhā, B^{id} ganiṭhakā. [18] C^k -ni, B^{id} bhattavasānuvattani. [19] B^d kaniṭhabhariyā, wanting in B^i. [20] B^{id} cidha. [21] B^i cīrassaṁ, B^d cīrasaa. [22] C^k koḷī-, B^{id} koleyyakā. [23] C^k ma, B^i va. [24] the fifth and sixth verses are wanting in B^i. [25] B^i akuddha-, B^d akundhā-. [26] B^i sako-, B^d ako-. [27] B^i satta - - - ni, B^d bhatta-. [28] B^d dāsi, wanting in B^i.

Imā kho Sujāte purisassa satta bhariyā. Tāsu vadhakasamā corisamā ayyasamā ti imā tisso niraye nibbattanti, itarā catasso Nimmānarati-devaloke[1].

Yā c' īdha[2] bhariyā vadhakā ti vuccati[3]
corîti ayirā[4] ti ca sā pavuccati,
dussīlarūpā pharusā anādarā[5]
kāyassa bhedā nirayaṁ vajanti tā.
Yā c' īdha[2] mātā bhaginī sakhī ca
dāsîti[6] bhariyā ti ca sā pavuccati,
sīle ṭhitattā cirarattasaṁvutā
kāyassa bhedā sugatiṁ vajanti tā.

Evaṁ Satthari imā[7] satta bhariyā[8] dassente[9] yeva Sujātā sotāpattiphale patiṭṭhahi, tato[10] „tvaṁ imāsaṁ sattannaṁ bhariyānaṁ katarā" ti vutte „dāsīsamā[11] ahaṁ bhante" ti vatvā Tathāgataṁ vanditvā khamāpesi. Iti Satthā Sujātaṁ gharasuṇhaṁ ekovāden' eva[12] dametvā katabhattakicco Jetavanaṁ gantvā bhikkhusaṁghena[13] vatte dassite gandhakuṭiṁ pāvisi. Dhammasabhāyam pi kho bhikkhū Satthu guṇakathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso ekovāden' eva Satthā Sujātaṁ gharasuṇhaṁ dametvā sotāpattiphale patiṭṭhāpesîti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayā Sujātā ekovāden' eva[14] damitā[15]" ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto Takkasilāya[16] sippāni[17] uggaṇhitvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena[18] rajjaṁ kāresi. Tassa mātā kodhanā ahosi caṇḍā pharusā akkosikā paribhāsikā. So mātu[19] ovādaṁ dātukāmo „evaṁ[20] avatthukaṁ kathetuṁ na yuttan" ti tassā anusāsanatthaṁ ekaṁ upamaṁ olokento carati. Ath' ekadivasaṁ uyyānaṁ agamāsi[21], mātâpi puttena saddhiṁ ñeva[22]

[1] Bi adds uppajjanti, Bd upapajjanti. [2] Bid cidha. [3] Bi vadhakā pavuccati, Bd vadhakā ti pavuccati. [4] Bid ayyakā [5] Bid anācārā. [6] Bi dāsi, Bd dāsī, both omit ti. [7] Bid imāsu. [8] Bi -yāsu. [9] Ck dassente dassente, Cs dassento, Bid dassentesu. [10] Bid sujāte. [11] Bi dāsi-. [12] Bi ekavāreva, Bd ekovāreneva. [13] Bi -saṅghe, Bd -saṁghe. [14] Bd ekovāreneva [15] Bid add yevā. [16] Bid -lāyaṁ. [17] Bid sabbasi-. [18] Bi adds samena, Bd sammena. [19] Bi tassā. [20] Bi ekameva, Bd evameva. [21] Bid gacchanto. [22] Cs Bid saddhiññeva.

agamāsi. Atha[1] antarāmagge kikī sakuṇo viravi. Bodhisattaparisā[2] taṁ saddaṁ sutvā kaṇṇe thaketvā[3] „ambho caṇḍavāce[4] pharusavāce[4] mā saddam akāsîti“ āha. Bodhisatte[5] nāṭakaparivute[6] mātarā saddhiṁ uyyāne[7] vicarante ekasmiṁ supupphite[8] sālarukkhe nilīnā ekā kokilā madhurena sarena vassi[9]. Mahājano tassā sare sammatto hutvā añjalim[10] paggahetvā „saṇhavāce sakhilavāce[11] muduvāce vassa vassā“ 'ti gīvaṁ ukkhipitvā ohitasoto olokento aṭṭhāsi. Bodhisatto[12] tāni dve kāraṇāni disvā „dāni mātaraṁ saññāpetuṁ[13] sakkhissāmîti“ cintetvā „amma antarāmagge kikīsaddaṁ[14] sutvā[15] mahājano 'mā saddam akāsi[16], mā saddam akāsîti' kaṇṇe pidahi, pharusavācā nāma na kassaci piyā“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Na hi vaṇṇena sampannā mañjukā[17] piyadassanā[18]
kharavācā piyā honti asmiṁ loke paramhi ca. 55.

2. Nanu passas' imaṁ kāḷiṁ[19] dubbaṇṇaṁ[20] tilakāhataṁ[21]
kokilaṁ saṇhabhāṇena[22] bahunnaṁ pāṇinaṁ piyaṁ. 56.

3. Tāsmā sakhilavāc' assa[23] mantabhāṇī[24] anuddhato (Dhp. v. 363.)
atthaṁ dhammañ ca dīpeti madhuraṁ tassa bhāsitan ti. 57.

Tāsaṁ ayaṁ attho: amma ime sattā piyaṅgusāmādinā[25] sarīravaṇṇena sampannā[26] kathānigghosassa[27] madhuratāya mañjukā[28] abhirūpatāya[29] piyadassanā samānā[30] antamaso mātāpitaro pi[31] akkosaparibhāsādivasena[32] pavattāya[33] kharavācāya samannāgatattā kharavācā imasmiñ ca paramhi ca[34] loke piyā nāma na honti[35] antarāmagge kharavācā[36] kikī viya, saṇhabhāṇino pana maṭṭhāya[37] madhurāya vācāya samannāgatā virūpâpi[38] piyā honti, tena taṁ[39] vadāmi: nanu passasi imaṁ kāḷiṁ[40] dubbaṇṇasarīravaṇṇato[41] pi kāḷatarehi[42]

[1] Bd adds naṁ. [2] Bid bodhisattassa parisā ca. [3] Bid pidahitvā. [4] Ck -co. [5] Bi -tto, Bid add pana. [6] Cks -tena, Bi -varito, Bd -vāritena. [7] Bd uyyānameva. [8] Bd -ta. [9] Bd viravi. [10] Bd -añcali. [11] saddhiṁ - - - sakhilavāce wanting in Bi. [12] Bid atha mahāsatto. [13] Bi aññāpe-, Bd paññāpe-. [14] Bi kiṁki-, Bd kiki-. [15] Bi adds ki kathesi. [16] Bid omit mā saddamakāsi. [17] Bi maññunā, Bd mañjūkā. [18] Bi -dassiko, Bd -dassiṇā. [19] all four MSS. kāliṁ. [20] Ck -ṇṇā. [21] Ck -bhataṁ, Bi -haṇaṁ. [22] Bi -vāsena, Bd -vācena. [23] Bd cāya. [24] Bid -ṇi. [25] Cs -samādinā. [26] Bi samānā, Bd samāganā. [27] Bid gatānigho-. [28] Bi maññukā. [29] Ck -tāyaṁ. [30] Bd adds pi. [31] Bid omit pi. [32] Bi -satādi-, Bd -sakādi-. [33] Bd -ttā [34] Ck omits paramhi ca, Bi imasmī loke paramhi ca. [35] Bid add taṁ amma. [36] Ck Bd kharā-. [37] Ck maṇḍāya, Cs maṭṭāya, Bid maṭhāya. [38] Cks omit pi. [39] Bid naṁ. [40] Cs Bid kāliṁ. [41] Ck dubbaṇṇaṁ-, Bid duppaṇṇasariraṁ vaṇṇato. [42] Bid kālantare.

tilakehi āhatam[1] kokilaṁ yā[2] evaṁ dubbaṇṇā[3] samānâpi saṇhabhāṇena[4] bahunnaṁ pāṇinam piyā jātā, iti yasmā[5] kharavāco satto loke mātāpitunnam pi appiyo tasmā bahujanassa piyabhāvaṁ icchanto poso sakhilavāco saṇhamaṭṭamuduvāco[6] assa[7] paññāsaṁkhātāya[8] mantāya[9] paricchinditvā kathanato[10] mantabhāṇī[11] vinā uddhaccena pamāṇayuttass' eva kathanato anuddhato, yo[12] hi evarūpo[13] pāliñ ca[14] atthañ ca[15] dīpeti tassa bhāsitaṁ kāraṇasannissitaṁ[16] katvā paraṁ na akkosetvā[17] kathitatāya[18] madhuran ti. 5

Evaṁ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi mātu dhammaṁ desetvā mātaraṁ saññāpesi[19] Sā tato paṭṭhāya ācārasampannā ahosi. Bodhisatto pi mātaraṁ ekovāden' eva[20] nibbisevanaṁ katvā yathākammaṁ gato. 10

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Bārāṇasiraññ̄o mātā Sujātā ahosi, rājā pana aham evā“ 'ti. Sujātajātakaṁ[21].

10. Ulūkajātaka. 15

Sabbehi kira ñātīhîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto kākolūkakalahaṁ[22] ārabbha kathesi. Tasmiṁ[23] hi kāle kākā divā ulūke[24] khādanti, ulūkā[25] suriyagamanato[26] paṭṭhāya tattha tattha sayitānaṁ kākānaṁ sīsāni chinditvā[27] te[28] jīvitakkhayaṁ pāpenti. Ath' ekassa bhikkhuno Jetavanapaccante ekasmim pariveṇe vasantassa sammajjanakāle[29] rukkhato patitāni sattaṭṭhanāḷimattāni[30] pi[31] bahutarāni pi kākasīsāni chaḍḍetabbāni[32] honti. So tam atthaṁ bhikkhūnaṁ ārocesi. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asukassa[33] kira bhikkhuno vasanaṭṭhāne divase divase etta- 20

[1] Ck ābhataṁ, Cs ābhātaṁ corr. to āhataṁ. [2] Cs sā, Bid omit yā. [3] Bid -ṇṇa-. [4] Bid saṇhavācābhāvena. [5] Bi tasmā. [6] Ck saṇhavaddha-, Bid saṇhavāco mudu-, Bi adds maṭhavāco. [7] Bd assā. [8] Bi ñāṇasaṁ-, Bd paññāṇasaṅkhātāya. [9] Ck mattāya, Cs Bi samantāya. [10] Bid vacanato. [11] Bi samantabhāṇi, Bd samantābhāṇi. [12] Cks so. [13] Bid add puggalo. [14] Ck Bid pāḷiñca, Cs pāḷiatthañca. [15] Ck omits atthañca; Cs pāḷiñca in the place of atthañca. [16] Bi kara-. [17] Bi paraṁ sakopetvā, Bd paraṁ akopetvā. [18] Bid kathitassa. [19] Cs paññāpasi. [20] Bi ekovādena, Bd ekovāreneva. [21] Bid add navamaṁ. [22] Cs -ḷūka-, Bi -luka-, Bd -luṅka-. [23] Bid tasmiñ. [24] Cs uḷūke, Bid uluṅke. [25] Cs uḷūkā, Bi uluṅkā, Bd ulaṅkā. [26] Bid -yattaṅga-. [27] Bi bhinditvā. [28] Bid tesaṁ. [29] Bid samajjana-. [30] Cs Bid -nāli-. [31] Bid add lohitamakkhitāni. [32] Bd chaṭṭe-. [33] Bid amukassa.

kāni[1] nāma kākasīsāni chaḍḍetabhāni[2] hontîti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchi. Bhikkhū „imāya nāmā" 'ti vatvā[3] „kadā paṭṭhāya[4] pana bhante kākānañ ca ulūkānañ[5] ca aññamaññaṁ veraṁ uppannan" ti pucchiṁsu. Satthā „paṭhamakappiyakālato[6] paṭṭhāyā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte paṭhamakappikā[7] sannipatitvā ekaṁ abhirūpaṁ sobhaggappattaṁ āṇāsampannaṁ[8] sabbākāraparipuṇṇaṁ[9] purisaṁ gahetvā rājānaṁ kariṁsu, catuppadāpi[10] sannipatitvā ekaṁ sīhaṁ rājānaṁ kariṁsu, mahāsamudde macchā Ānandaṁ nāma macchaṁ rājānaṁ akaṁsu. Tato sakuṇagaṇā Himavantapadese[11] ekasmiṁ piṭṭhipāsāṇe sannipatitvā „manussesu rājā paññāyati tathā catuppadesu[10] c' eva macchesu ca, ambākaṁ pan' antare[12] rājā nāma n'atthi, appatissavāso[13] nāma na[14] vaṭṭati[15], ambākam pi rājānaṁ laddhuṁ vaṭṭati[16], ekaṁ rājaṭṭhane ṭhapetabbayuttakaṁ jānāthā[17]" ti te tādisaṁ sakuṇaṁ olokayamānā[18] ekaṁ ulūkaṁ[19] rocetvā „ayaṁ no ruccatîti" āhaṁsu. Ath' eko sakuṇo sabbesaṁ ajjhāsayagahanatthaṁ tikkhattuṁ sāvesi[20]. Tassa sāventassa dve sāvanā[21] adhivāsetvā tatiyasāvanāya[22] eko kāko uṭṭhāya „tiṭṭha tāv', etassa[23] imasmiṁ rājābhisekakāle evarūpaṁ mukhaṁ, kuddhassa kīdisaṁ bhavissatîti, iminā hi kuddhena olokitā mayaṁ tattakapāle[24] pakkhittatilā[25] viya tattha tatth' eva[26] bhijjissāma, imaṁ rājānaṁ kātuṁ mayhaṁ na ruccatîti" imam atthaṁ pakāsetuṁ paṭhamaṁ gātham āha:

1 B^i ettha-. 2 B^i chaḍḍhe-, B^d chaṭṭe-. 3 B^{id} pucchitvā imāya nāmā ti vutte na bhikkhave idāneva pubbe pi kalahaṁ karonti (B^i -to) yevā ti vatvā. 4 B^{id} omit paṭṭhāya. 5 B^{id} ulu-. 6 C^s B^{id} -kappika-. 7 B^i paṭhamakappe manussā, B^d pathamakappe manussā. 8 B^{id} ācāra-. 9 C^s sabbakāraparipūraṁ, B^i sabbālaṅkāraparipuṇṇaṁ. 10 B^{id} catupā-. 11 B^d -ppa- 12 B^{id} pana antare 13 C^{ks} appatissañcavāso, B^i appatissavovāso, B^d appatissavoso. 14 B^i omits na. 15 C^{ks} vaddhati. 16 C^k vaddhati, C^s vaddhatīti, B^{id} vaṭṭatīti. 17 C^{ks} jāna-. 18 B^{id} oloki-, 19 C^s B^d uḷūkaṁ, B^i uluñka. 20 B^d -ti. 21 C^s -ṇā, B^{id} savanā. 22 C^s -ṇāya, B^i -savanāya. 23 B^i akuddhassa bhāva tassa, B^d sakuddhassa tāva tassa in the place of tiṭṭha tāvetassa. 24 B^i tatthakapile, B^d tatthakapāle. 25 B^{id} -ttaloṇam. 26 B^i tattheva tattheva, B^d tattheva.

1. Sabbehi kira ñātīhi[1] kosiyo issaro kato,
sace ñātīh'[2] anuññāto bhaṇeyy' āhaṁ ekavāciyan[3] ti. 58.

Tass' attho: yā esā sāvanā[4] vattati[5] taṁ[6] sutvā vadāmi: sabbehi kira imehi samāgatehi ñātīhi ayaṁ kosiyo rājā kato sace panâhaṁ ñātīhi anuññāto bhaveyyaṁ ettha vattabbaṁ ekavācikaṁ[7] kinci bhaṇeyyan ti. 5

Atha naṁ anuññātattā[8] sakuṇā dutiyaṁ gātham āhaṁsu.

2. Bhaṇa samma anuññāto atthaṁ dhammañ ca kevalaṁ,
santi hi daharā pakkhī[9] paññāvanto[10] jutindharā ti. 59.

Tattha bhaṇa samma anuññāto ti samma vāyasa tvaṁ sabbeh' ev' amhehi[11] anuññāto, yaṁ te bhaṇitabbaṁ taṁ bhaṇa, attham dhammañ ca 10 kevalan ti bhaṇanto ca kāraṇañ c' eva[12] paveṇiāgatañ ca vacanaṁ āmuñcitvā[13] va bhaṇa, paññāvanto[14] jutindharā tipaññāsampannā c' eva[15] ñāṇobhāsadharā ca daharâpi hi[16] atthi yeva.

So evaṁ anuññāto tatiyaṁ gātham āha:

3. Na me ruccati bhaddaṁ vo[17] ulūkassâbhisecanaṁ, 15
akuddhassa mukhaṁ passa, kathaṁ kuddho karissatîti. 60.

Tass' attho: bhaddaṁ tumhākaṁ hotu, yaṁ[18] pan' etaṁ tikkhattuṁ sāvanavācāya[19] ulūkassa[20] abhisecanaṁ[21] kayirati[22] etaṁ mayhaṁ na ruccati, etassa hi idāni tuṭṭhacittassa akuddhassa mukhaṁ passatha, kuddho panâyaṁ[23] kathaṁ[24] karissatîti na jānāmi, sabbathâp' etaṁ[25] mayhaṁ na ruccatîti. 20

So evaṁ vatvā „mayhaṁ na ruccati[26], mayhaṁ[27] na ruccatîti" viravanto ākāse uppati. Ulūko[28] pi naṁ uṭṭhāya anubandhi. Tato paṭṭhāya te[29] aññamaññaṁ veraṁ bandhiṁsu. Sakuṇā suvaṇṇahaṁsaṁ[30] rājānaṁ katvā pakkamiṁsu.

[1] B^i imehitīhi. [2] B^id -hi. [3] B^id -kan [4] C^k sāvanāma, C^s sāvaṇā. [5] C^s ti, B^id vaṭṭati. [6] B^id add saddaṁ. [7] B^i -vācaṁ. [8] B^i anujānanti, B^d anujānantā. [9] C^s B^id pakkhi. [10] C^s B^i pañña-. [11] B^id amhehi sabbehi. [12] B^id -ṇaññeva. [13] C^ks B^i amuñcitvā, B^d āmuñjitvā. [14] C^s pañña-. [15] B^id omit ceva. [16] B^id omit hi. [17] B^id bhaddante. [18] C^s yaṁ. [19] C^ks -naṁ-, C^s -ṇaṁ-. [20] C^s uḷū-, B^id uluṅkassa. [21] C^ks -na. [22] C^k B^d kayirāti. [23] C^k panāya, B^d panayaṁ. [24] B^d kataṁ samuṭha. [25] B^id sabbathāpi etaṁ. [26] B^d omits mayhaṁ na ruccati. [27] C^ks omit mayhaṁ. [28] C^s uḷū-, B^id uluṅko. [29] B^d paṭhāyete corr. to paṭhāya te, B^i omits te. [30] C^ks -sa, B^d suvaṇṇaṁ hisa.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ[1] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi[2]: „Tadā rajje abhisittahaṁsapotako pana aham eva ahosin" ti. Ulūkajātakaṁ[3]. Kosiyavaggo[4] dutiyo.

3. ARAÑÑAVAGGA.

5 ### 1. Udapānadūsakajātaka.

Āraññakassa[5] isino ti. Idaṁ Satthā Isipatane[6] viharanto ekaṁ udapānadūsakaṁ sigālaṁ ārabbha kathesi. Eko kira sigālo bhikkhusaṁghassa pānīyaudapānaṁ uccārapassāvakaraṇena dūsetvā pakkāmi[7]. Atha naṁ ekadivasaṁ udapānasamīpaṁ āgataṁ 10 sāmaṇerā leḍḍūhi[8] paharitvā kilamesuṁ[9]. So tato paṭṭhāya[10] taṁ ṭhānaṁ puna nivattitvâpi na olokesi. Bhikkhū taṁ pavattiṁ ñatvā dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso udapānadūsakasigālo kira sāmaṇerehi kilamitakālato[11] paṭṭhāya puna nivattitvâpi na olokesîti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya 15 sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa[12] udapānadūsako yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṁ idam eva Isipatanaṁ ayam eva udapāno ahosi. Tadā Bodhisatto Bārāṇasiyaṁ kulaghare nibbattitvā[13] isipabbajjaṁ pabbajitvā isigaṇaparivuto Isipatane 20 vāsaṁ kappesi. Tadā eko[14] va sigālo idam eva udapānaṁ dūsetvā pakkamati. Atha naṁ ekadivasaṁ tāpasā parivāretvā ṭhitā eken' upāyena gahetvā Bodhisattassa santikaṁ nayiṁsu[15]. Bodhisatto sigālena sallapanto[16] paṭhamaṁ gātham āha:

1. Āraññakassa[5] isino cirarattatapassino[17]
25 kicchā kataṁ udapānaṁ kathaṁ samma[18] avāhayîti[19]. 61.

---

[1] C[s] desanaṁ. [2] B[id] add succapariyosāne bahu sotāpannādayo ahesuṁ. [3] C[s] uḷū-, B[id] uluñka-, and add dasamaṁ, tassuddānaṁ: padumaṁ mudupāṇiñca palobho ca panādakaṁ khurappasindhavañceva kakkaṭārāmadusakaṁ sujātaṁ uluñkadasamaṁ. [4] B[id] padumavaggo. [5] B[id] ar-. [6] B[id] jetavane. [7] B[id] pakkamati. [8] B[id] leṇḍuhi. [9] B[id] kilamisu. [10] B[id] add tathera. [11] B[i] nilapita-. [12] B[id] add siṅgālo. [13] B[id] add vayappatto. [14] C[k] eso. [15] B[id] ānayīsu. [16] B[i] peuto, B[d] sallamento. [17] B[id] cīraratta-. [18] B[id] amma. [19] B[id] avāhasīti.

Tass' attho: araññe vasanatāya[1] āraññakassa[2], esitaguṇattā[3] isino, cirarattaṁ tapaṁ nissāya vutthattā[4] cirarattatapassino[5], kicchā kataṁ[6] kicchena dukkhena nipphāditaṁ[7] udapānaṁ, kathaṁ[8] kimatthāya samma sigāla tvaṁ avāhayi[9] muttakarīsena ajjhotthari[10] dūsesi, taṁ vā muttakarīsaṁ[11] ettha avāhayi[12] pātesîti. 5

Taṁ sutvā sigālo dutiyaṁ gātham āha:

2. Esa dhammo sigālānaṁ yaṁ pītvā ohadāmase,
pitupitāmahaṁ dhammo, na naṁ ujjhātum arahasîti. 62.

Tattha esa dhammo ti esa sabhāvo, yaṁ pītvā ohadāmase ti samma mayaṁ yattha pānīyaṁ pivāma tam eva ūhadāma[13] pi[14] omuttema[15] pi, esa 10 amhākaṁ sigālānaṁ dhammo ti dasseti, pitupitāmahan ti pitunnañ[16] ca pitāmahānañ ca no esa dhammo, na naṁ[17] ujjhātum arahasîti etaṁ amhākaṁ paveṇiāgataṁ dhammaṁ[18] sabhāvaṁ tvaṁ[19] ujjhātuṁ nârahasi[20], na yuttaṁ[21] te ettha kujjhitun ti.

Ath' assa Bodhisatto tatiyaṁ gātham āha: 15

3. Yesaṁ vo ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṁ adhammaṁ vā addasāma kudācanan ti. 63.

Tattha mā vo ti tumhākaṁ dhammaṁ vā adhammam vā mā mayaṁ[22] kadāci addasāmā 'ti.

Evaṁ Mahāsatto tassa ovādaṁ datvā „mā puna āgacchîti[23]" āha. So tato paṭṭhāya puna nivattitvâpi na olokesi. 20

Satthā imaṁ desanaṁ[24] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā udapānadūsako ayaṁ eva sigālo ahosi, gaṇasatthā pana aham evā" 'ti. Udapānadūsakajātakaṁ[25].

[1] Cks vasantāya, Bi vasamanatāya. [2] Bid ar-. [3] Bi isita-, Bd esitaguṇatthā. [4] Bi vattattā. Bd vuṭhattā. [5] Bd cirarattā-, Bi vapassino? [6] Bid katanti. [7] Ck nippā-, Bi niṭhāritaṁ. Bd nipāditaṁ. [8] Bd katanti. [9] Bi savāha, Bd avāhasi. [10] Bi ajhottari, Bd ajjhettari, Cs ajjhottari corr. to -tthari. [11] Bi tvā kimuttakasiraṁ, Bd tvaṁ kimuttakiriṁsaṁ. [12] Bi avāhani, Bd avāhasi. [13] Bi ohadāma, Bd uhadāma. [14] Bi omits pi. [15] Bid omuttāma. [16] Bd pitūnañ. [17] Cs taṁ [18] Bi dhamma. [19] Cks taṁ, Bi omits tvaṁ. [20] Bd na arahasîti, Bi na arayati. [21] Cks yuttan. [22] Ck vā na mayaṁ, Cs vā ma māyaṁ, Bi vā ti mayaṁ mā. Bd vā mayaṁ vā. [23] Bi āgacchahîti, Bd āgacchasîti. [24] Bid dhammade-. [25] Bid add paṭhamaṁ.

2. Vyagghajātaka.

Yena mittena saṁsaggo 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ[1] ārabbha kathesi. Kokālikavatthuṁ[2] Terasanipāte Takkāriyajātake āvibhavissati. Kokāliko[3] pana „Sāriputta-Moggallāne gahetvā āgamissāmîti" Kokālikaraṭṭhato[2] Jetavanaṁ āgantvā Satthāraṁ vanditvā there upasaṁkamitvā[4] „āvuso Kokālikaraṭṭhavāsino manussā tumhe pakkosanti, ettha gacchāmā" 'ti āha. „Gaccha tvaṁ āvuso, na mayaṁ āgacchāmā[5]" 'ti. So therehi paṭikkhitto sayam eva agamāsi[6]. Atha bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi sahâpi vinâpi vattituṁ[7] na sakkoti, saṁyogaṁ pi na sahati viyogam pi na sahatîti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko Sāriputta-Mogallānehi n' eva saha[8] na[9] vinā vattituṁ[10] sakkotîti[11]" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto aññatarasmiṁ araññāyatane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa vimānato avidūre aññatarasmiṁ[12] vanaspatijeṭṭhake[13] aññā[13] rukkhadevatā[15] vasati. Tasmiṁ vanasaṇḍe sīhavyagghā[16] ca vasanti. Tesaṁ bhayena na koci tattha khettaṁ karoti[17] na rukkhaṁ chindati nivattitvā oloketuṁ samattho pi[18] n' atthi. Te pana sīhavyagghā[19] nānappakāre mige vadhitvā khādanti khāditāvasesaṁ tatth' eva pahāya gacchanti, tena[20] so vanasaṇḍo asucikuṇapagandho hoti[21]. Atha itarā[22] rukkhadevatā andhabālā kāraṇākāraṇaṁ ajānamānā ekadivasaṁ Bodhisattaṁ āha: „samma ete no sīhavyagghe[23] nissāya vanasaṇḍo asucikuṇapagandho jāto, ahaṁ ete palāpemîti[24]". Bodhisatto „samma ime dve nissāya amhākaṁ

[1] Ck -liyaṁ. [2] Ck -liya-. [3] Ck -liyo. [4] Ck -kami. [5] Bid gacchāmā. [6] Bid āg-. [7] Ck vattuṁ, Bid saha nisīdituṁ pi vinā vattituṁ (Bi nivattituṁ) pi. [8] Bid sahati. [9] Cks omit na. [10] Ck vattuṁ. [11] Ck sakkosīti. [12] araññāyatane - - - aññatarasmiṁ wanting in Bi. [13] Ck -ko corr. to -ke, Cs vanaspatijeṭṭhake corr. to vanappa-, Bd vanappatijeṭhako, Bi vanappatijeṭhekā. [14] Ck araññe, Cs aññe, Bd añña, Bi arañña. [15] Bid add hutvā. [16] Bid sīho ca byaggho. [17] Bid kasati. [18] Bid nāma. [19] Bid sīhabyagghā. [20] Bid tesaṁ gandhena. [21] Bid ahosi. [22] Bid aññatarā. [23] Bid -byagghe. [24] Bid -pessāmīti.

vimānāni[1] rakkhiyyanti[2], etesu palātesu[3] vimānāni no vinassissanti[4], sīhavyagghānaṁ[5] padaṁ apassamānā[6] manussā sabbaṁ[7] vanaṁ chinditvā ekaṁgaṇaṁ[8] katvā khettāni karissanti[9], mā te evaṁ ruccîti[10]" vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yena mittena saṁsaggā[11] yogakkhemo[12] vihiṁsati[13] 5
pubbe v' ajjhābhavan tassa rakkhe akkhîva paṇḍito. 64.
2. Yena mittena saṁsaggā[14] yogakkhemo pavaḍḍhati
kareyy' attasamaṁ vuttiṁ sabbakiccesu paṇḍito ti. 65.

Tattha yena mittena saṁsaggā[14] ti yena pāpamittena saddhiṁ saṁsaggahetu saṁsaggakāraṇā[15] yena saddhiṁ dassanasaṁsaggo savanasaṁsaggo 10 kāyasaṁsaggo samullāpasaṁsaggo[16] paribhogasaṁsaggo ti[17] imassa pañcavidhassa saṁsaggassa katattā ti attho, yogakkhemo[12] ti kāyacittānaṁ[18] sukhaṁ, taṁ hi dukkhayogato khemattā[19] idha yogakkhemo ti adhippetaṁ dīpeti[20], vihiṁsatîti[21] parihāyati[22], pubbevajjhābhavantassa rakkhe akkhīva paṇḍito ti tassa pāpamittassa ajjhābhavan[23], tena[24] abhibhavitabbaṁ[25] attano lā- 15 bhayasajīvitaṁ[26], yathā naṁ[27] so na ajjhābavati tathā paṭhamataram[28] eva attano akkhī viya paṇḍito puriso rakkheyya, dutiyagāthāya yenā 'ti yena kalyāṇamittena saha[29] saṁsaggakāraṇā[30], yogakkhemo pavaḍḍhatîti kāyacittasukhaṁ vaḍḍhati, kareyyattasamaṁ vuttin ti tassa kalyānamittassa sabbakiccesu paṇḍito puriso yathā attano jīvitavuttiñ ca upabhogaparibhoga- 20 vuttiñ ca karoti evam etaṁ[31] sabbaṁ kareyya adhikam[32] pi kareyya hīnaṁ pana na kareyyā 'ti.

Evaṁ Bodhisattena kāraṇe kathite pi sā bāladevatā anupadhāretvā[33] ekadivasaṁ bheravaṁ[34] rūpārammaṇaṁ dassetvā te sīhavyagghe[35] palāpesi. Manussā tesaṁ padavalañjaṁ[36] 25 adisvā „sīhavyagghe[35] aññaṁ vanasaṇḍaṁ gatā" ti ñatvā vanasaṇḍassa ekaṁ[37] passaṁ chindiṁsu. Devatā Bodhisattaṁ

---

[1] Ck Bi vamānāni, Bd vināni ṭhassanti. [2] Cks rakkhanti, Bid rakkhissanti. [3] Bid palāyantesu. [4] Bd vinississanti, Ck vimānāni teke passissanti, Cs vimānāni neke passissanti corr. to v. teke p. [5] Bid -byag-. [6] Ck apassanāma, Bid apassantā. [7] Bi sabba, Bd sabbe. [8] so Cs; Ck ekaṁghaṇaṁ, Bi ekā-, Bd ekaṅghaṇaṁ. [9] Bid kassissanti. [10] Bid ruccatīti. [11] all four MSS. -ggo. [12] Cks -mā. [13] Bid vihiyati. [14] Cs Bid -ggo. [15] Bid add ca. [16] Cs samullapana-, Bid sallāpa-. [17] Bi iti. [18] Bid -citta. [19] Bi khettamattā, Bd khemettā. [20] Bid omit dīpeti. [21] Bi vihiyatīti, Bd vihiratīti. [22] Ck parihāsati. [23] Cs -vaṁ, Bi ajhāvatavan. [24] Bid ti. [25] Bid bhavitabbaṁ. [26] Bid lābhassajīvitaṁ. [27] Cs taṁ. [28] Bid pavattam. [29] Bid omit saha. [30] Bid saṁsaggo-. [31] Bi evamevataṁ. [32] Bid -kaṁ. [33] Bid add va. [34] Bid -va. [35] Bid -byag-. [36] Ck -lajaṁ, Bi -lañcaṁ. [37] Bid eka.

upasaṁkamitvā „ahaṁ samma tava vacanaṁ akatvā te palāpesiṁ, idāni tesaṁ gatabhāvaṁ ñatvā manussā vanasaṇḍaṁ chindanti, kin[1] nu kho kattabban“ ti vatvā „idāni te asukavanasaṇḍe nāma vasanti, gantvā te ānehîti“ vuttā[2] tatth' eva[3]
5 gantvā tesaṁ purato ṭhatvā añjalim[4] paggayha tatiyaṁ gātham āha:

3. Etha vyagghā nivattavho paccametha[5] mahāvanaṁ,
mā vanaṁ chindi[6] nivyagghaṁ[7], vyagghā mā hesu[8] nibbanā[9] ti. 66.

10 Tattha vyagghā[10] ti ubho pi te vyagghanāmen' evâlapantī[11] āha, nivattavho ti nivattatha, paccametha[12] mahāvanan ti taṁ[13] mahāvanaṁ paccametha[12], puna upagacchatha, ayam eva vā[14] pāṭho, mā vanaṁ chindi[6] nivyagghan[15] ti amhākaṁ vanasaṇḍaṁ[16] idāni tumhākaṁ abhāvena nivyagghaṁ[17] manussā mā chindiṁsu, vyagghā[18] mā hesu[19] nibbanā[20] ti tum-
15 hādisā[21] vyaggharājāno[10] attano[22] vasanaṭṭhānā palāyitattā nibbanā[23] vasanaṭṭhānabhūtena vanena virahitā mā hesuṁ[24].

Te evaṁ[25] devatāya yāciyamānâpi „gaccha tvaṁ, na mayaṁ āgamissāmā[26]“ 'ti paṭikkhipiṁsu yeva. Devatā ekikā va vanasaṇḍaṁ paccāgañchi[27]. Manussâpi katipāhen' eva
20 sabbaṁ vanaṁ chinditvā khettāni karitvā kasikammaṁ kariṁsu.

Satthā imaṁ desanaṁ[28] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā apaṇḍitā devatā Kokāliko ahosi, sīho Sāriputto, vyaggho[29] Moggallāno, paṇḍitadevatā pana aham evā“ 'ti. Vyagghajātakaṁ[30].

---

1 Bid kiṁ. 2 Bd vutte. 3 Bid tattha. 4 Bi añcalī, Bd añjali. 5 Cs paccupetha corr. to paccametha, Bid paccupetha. 6 Bid chinda. 7 Cs nī-, Bi nibyagghā, Bd nibyagghaṁ. 8 Cs Bid hesuṁ. 9 Bid nibbānā. 10 Bid byag-. 11 all four MSS. -ti. 12 Cs Bid paccupetha. 13 Ck naṁ. 14 Ck omits vā. 15 Cs nicorr. to nī-, Bid nibyag-. 16 Bid vasanakavana-. 17 Cks vyagghaṁ, Bi nibyagghyaṁ, Bd nibyagghaṁ. 18 Bi byaghyā, Bd byagghā. 19 all four MSS. hesuṁ. 20 Bi nibbā, Bd nibbānā. 21 Bi adds ca, Bd ca dve. 22 Bi omits attano. 23 Bid nibbānā. 24 Bid ahesuṁ. 25 Bid add tāya. 26 Bi gamissāmā. 27 Ck pacchāgañchi, Cs paccāgañchi corr. to pacchāgañchi, Bi pacchāgacchi, Bd paccāgacchi. 28 Bid dhammade-. 29 Bid byag-. 30 Bid byaggha-, and add dutiyaṁ.

3. Kacchapajātaka.

Ko nu uddhitabhatto[1] vā[2] ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājassa dvinnaṁ mahāmattānaṁ kalahavūpasamanaṁ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthuṁ[3] Dukanipāte kathitam eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[4] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sippāni[5] uggaṇhitvā kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese[6] Gaṅgātīre assamapadaṁ māpetvā[7] abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto vāsaṁ kappesi. Imasmiṁ kira jātake Bodhisatto paramamajjhatto[8] ahosi upekkhāpāramiṁ[9] pūresi. Tassa paṇṇasāladvāre nisinnassa eko pagabbho dussīlo[10] makkaṭo āgantvā kaṇṇasotesu[11] aṅgajātena salākapavesanakammaṁ[12] karoti. Bodhisatto avāretvā[13] majjhatto[14] hutvā nisīdati[15] yeva. Ath' ekadivasaṁ eko[16] kacchapo udakā uttaritvā Gaṅgātīre mukhaṁ vivaritvā ātapaṁ tapanto niddāyati. Taṁ disvā so lolavānaro tassa mukhe salākapavesanakammaṁ[17] akāsi. Ath' assa kacchapo pabujjhitvā aṅgajātaṁ samugge pakkhipanto viya ḍasi. Balavavedanā uppajji, vedanā[18] adhivāsetuṁ asakkonto „ko nu kho maṁ imamhā dukkhā moceyya, kassa santikaṁ gacchāmîti[19]" cintetvā „añño maṁ imamhā dukkhā mocetuṁ samattho n' atthi aññatra[20] tāpasā[21], tassa[22] santikaṁ mayā gantuṁ vaṭṭatîti[23]" kacchapaṁ dvīhi hatthehi ukkhipitvā Bodhisattassa santikaṁ agamāsi. Bodhisatto tena dussīlamakkaṭena[24] saddhiṁ davaṁ karonto paṭhamaṁ gātham āha:

[1] Cks uddita-. [2] Ck cā, Ck vā corr. to cā, and then re-altered to vā. [3] Ck Bid -vatthu; cfr. supra p. 12. [4] Bid kāsika-. [5] Bid sabbasi-. [6] Bid -ppa-. [7] Bid add tattha. [8] Bid paramamajjhappatto. [9] Bid -miyo. [10] Bid -la. [11] Ck kanna-, Cs kanna- corr. to kaṇṇa-. [12] Bi lāmakapave-. [13] Bi adhivāsetvā, Bd anivāretvā. [14] Bi ajhatto. [15] Bid -di. [16] Bi eka. [17] Bi salāmaka-. [18] Bid -naṁ. [19] Bi -māti. [20] Cks aññattha. [21] Bi tāparresanāti, Bd tāpasenaha. [22] Cs tasseva. [23] Ck vaṭṭatīti corr. to vaddhatīti, Bi vattatiti. [24] Bi dussīlena.

1. Ko nu uddhitabhatto[1] va[2] pūrahattho[3] va brāhmaṇo,
kahan[4] nu bhikkhaṁ acari, kaṁ saddhaṁ upasaṁkamîti. 67.

Tattha ko nu uddhitabhatto[1] vā[5] ti ko[6] esa vaḍḍhitabhatto[7] viya, ekaṁ[8] bhattavaḍḍhitikaṁ[9] bhattapūrapātiṁ[10] hatthehi gahetvā viya ko nu esa[11] āgacchatîti attho, pūrahattho[12] va brāhmaṇo ti kattikamāse vācanakaṁ labhitvā puṇṇahattho[13] brāhmaṇo viya ca[14] ko nu eso ti vānaraṁ[15] sandhāya vadati, kahan[4] nu bhikkhaṁ acarîti bho vānara[16] kasmiṁ padese ajja tava[17] bhikkhaṁ acari, kaṁ saddhaṁ upasaṁkamîti kataran[18] nāma pubbe[19] pete uddissa kataṁ saddhābhattaṁ[20] kataraṁ vā saddhaṁ puggalaṁ[21] upasaṁkamitvā[22] te ayaṁ[23] deyyadhammo laddho[24] ti dīpeti.

Taṁ sutvā dussīlamakkaṭo[25] dutiyaṁ gātham āha:

2. Ahaṁ kapi 'smi[26] dummedho, anāmāsāni āmasiṁ,
tvaṁ maṁ mocaya[27], bhaddan te, mutto gaccheyya pabbatan ti. 68.

Tattha aham kapi 'smi[28] dummedho ti bhante aham asmi dummedho capalacitto makkaṭo, anāmāsāni āmasin ti anāmāsetabbāni[29] ṭhānāni āmasiṁ, tvaṁ maṁ mocaya bhaddam te ti tvaṁ[30] dayālu[31] anukampako maṁ[32] imamhā dukkhā mocehi, bhaddan te hotu[33], mutto gaccheyya pabbatan ti so 'haṁ tavânubhāvena imamhā vyasanā[34] mutto pabbatam eva gaccheyyaṁ, na te puna cakkhupathe attānaṁ dasseyyan ti.

Bodhisatto tasmiṁ kāle tena[35] kacchapena saddhiṁ sallapanto[36] tatiyaṁ gātham āha:

3. Kacchapā kassapā honti, koṇḍaññā honti makkaṭā,
muñca kassapa[37] koṇḍaññaṁ, kataṁ[38] methunakaṁ tayā ti. 69.

---

[1] C^{ks} uddita-. [2] C^{k} ca, C^{s} ca corr. to va. [3] C^{k} B^{i} purahatto, C^{s} purahattho, B^{d} puṇṇahattho. [4] B^{id} kahaṁ. [5] C^{k} cā. [6] B^{id} add nu. [7] B^{id} vaddhita-. [8] C^{s} B^{id} eka. [9] C^{k} -vaḍḍhītikaṁ, C^{s} -vaḍḍhitaka corr. to -kaṁ, B^{i} -vaḍhita, B^{d} bhattaṁ vaḍhita. [10] B^{i} bhattapuripāṭi, B^{d} bhattaṁ puṇṇapāṭi. [11] B^{id} eso. [12] C^{ks} pu-, B^{i} purahatto, B^{d} puṇṇahatto. [13] C^{k} B^{d} -hatto, B^{i} purahattho. [14] B^{id} omit ca. [15] B^{id} vāraṇaṁ. [16] B^{id} vāraṇa. [17] B^{id} tvaṁ. [18] B^{i} kathaṁ, B^{d} kataraṁ. [19] C^{s} pubba. [20] C^{s} saddha-, B^{id} sandhāya bhattaṁ vā. [21] C^{ks} add taṁ, B^{id} tvaṁ. [22] B^{id} -kamasi. [23] B^{id} kuto bho ayaṁ. [24] B^{i} kisaddo, B^{d} kilasaddho. [25] B^{id} -vānaro. [26] C^{s} -smiṁ. [27] B^{id} moceyya. [28] C^{s} B^{d} -smiṁ. [29] C^{k} anāmasitabbāni, B^{id} anāmasitabba. [30] B^{id} yo tvaṁ. [31] C^{s} -ḷu, B^{i} omits dayālu, B^{d} dayāluko. [32] B^{id} omit maṁ. [33] B^{i} omits hotu. [34] B^{id} bya-. [35] C^{s} B^{id} kāruññena in the place of kāletena. [36] B^{id} -pento. [37] B^{i} kacchapa, B^{d} kacchassapa. [38] C^{ks} B^{i} kathaṁ.

Tass' attho[1]: kacchapā nāma kassapagottā honti makkaṭā koṇḍaññagottā, kassapakoṇḍaññānañ ca[2] aññamaññaṁ āvāhavivāhasambandho[3] atthi[4], tay' idaṁ lolena dussīlamakkaṭena saddhiṁ tayā ca dussīlen' eva[5] iminā makkaṭena saddhiṁ gottasadisatāsaṁkhātassa[6] methunadhammassa anucchavikaṁ[7] dussīlyakammasaṁkhātam[8] pi methunakaṁ kataṁ, tasmā muñca kassapa koṇḍaññan ti. 5

Kacchapo Bodhisattassa vacanaṁ sutvā kāraṇena pasanno vānarassa aṅgajātaṁ muñci. Makkaṭo muttamatto[9] Bodhisattaṁ vanditvā[10] palāto, puna taṁ ṭhānaṁ nivattitvâpi na olokesi. Kacchapo pi Bodhisattaṁ vanditvā yathāṭṭhānam[11] eva gato. Bodhisatto pi aparihīnajjhāno Brahmaloka-parāyano va[12] ahosi. 10

Satthā imaṁ desanaṁ[13] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhanesi: „Tadā kacchapavānarā[14] dve mahāmattā ahesuṁ, tāpaso pana aham evā" 'ti. Kacchapajātakaṁ[15].

4. Lolajātaka.

Kāyaṁ balākā sikhinîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ lolabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Taṁ hi dhammasabhaṁ[16] ānītaṁ Satthā „na tvaṁ bhikkhu idān' eva lolo pubbe pi lolo va[17] lolatāy' eva ca[18] jīvitakkhayaṁ patto si[19]. taṁ nissāya porāṇakapaṇḍitâpi attano vasanaṭṭhānā paribāhirā ahesun[20]" ti vatvā atītaṁ āhari: 15 20

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasīseṭṭhino[21] mahānase bhattakārako puññatthāya nīḷapacchiṁ[22] ṭhapesi[23]. Tadā Bodhisatto pārāpatayoniyaṁ[24] nibbattitvā tattha vāsaṁ kappesi. Ath' eko lolakāko mahānasamatthakena gacchanto nānappakāramacchamaṁsavikatiṁ disvā pipāsābhibhūto „kin nu kho nissāya sakkā bhaveyya[25] 25

[1] Bid tattha. [2] Bid -naṁ, and omit ca, Cs -koṇḍaññā nāma. [3] Ck avāha-, Bid avāhavivāhasampanno. [4] Bi adds saddhā, Bd addhā. [5] Bid -lena ca. [6] Cks -sadisasaṁkhātassa, Bi -sadisattā-. [7] Bi -ka. [8] Bi dussīla-, Bd dussila-. [9] Bi mattamutto, Bid add va. [10] Bi cintetvā. [11] Bid sakaṭhānam. [12] Bid omit va. [13] Bid dhammade-. [14] Bid kacchapo ca bānaro ca. [15] Bid add tatiyaṁ. [16] Bi -bhāyaṁ. [17] Bi yevā ti, Bd yevā ti vatvā. [18] Bid lolatāya, and omit eva ca. [19] Bid ti. [20] Bid parihāyesuṁ. [21] Cks -si-. [22] Cks nīla-, Bi niṇḍapacchi, Bd nilīnapacchi. [23] Bid paṭhapesi. [24] Bid pārāvata-. [25] Bi sakko bhaveyyaṁ.

okāsaṁ laddhun“ ti cintento[1] Bodhisattaṁ disvā „imaṁ nissāya sakkā[2]“ ti sanniṭṭhānaṁ katvā tassa gocarāya araññagamanakāle piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha naṁ Bodhisatto „mayaṁ kho kāka aññagocarā[3] tvam pi aññagocaro, kin nu kho maṁ anubandhasîti“ āha. „Tumhākaṁ[4] kiriyā[5] mayhaṁ ruccati[6], aham pi[7] tumhehi yeva[8] samānagocaro hutvā tumhe upaṭṭhātuṁ icchāmîti[9]“. Bodhisatto sampaṭicchi. So[10] tena saddhiṁ gocarabhūmiyaṁ[11] ekagocaraṁ caranto viya osakkitvā[12] gomayarāsiṁ viddhaṁsitvā[13] pāṇake khāditvā[14] paripuṇṇakucchi hutvā[15] Bodhisattaṁ upasaṁkamitvā „tumhe ettakaṁ[16] kālaṁ carath' eva, nanu bhojanena[17] pamāṇaṁ ñātuṁ vaṭṭatîti[18], etha nātisāyam eva gacchāmā“ 'ti. Bodhisatto taṁ ādāya vasanaṭṭhānaṁ agamāsi. Bhattakārako „amhākaṁ pārāpato[19] sahāyaṁ gahetvā āgato“ ti kākassa[20] pi ekaṁ thusapacchiṁ ṭhapesi. Kāko[21] catuhapañcāhaṁ[22] ten' eva nīhārena[23] vasi[24]. Ath' ekadivasaṁ seṭṭhino[25] bahuṁ[26] macchamaṁsaṁ[27] āhariyittha[28]. Kāko taṁ disvā lobhābhibhūto[29] paccūsakālato paṭṭhāya nitthananto[30] nipajji. Atha naṁ punadivase Bodhisatto „ehi samma, gocarāya pakkamissāmā“ ti āha. „Tumhe gacchatha, mayhaṁ ajiṇṇāsaṁkā[31] atthîti“. „Samma kākānaṁ ajīrako nāma n' atthi, dīpavaṭṭimattam[32] eva gahitaṁ[33] tumhākaṁ kucchiyaṁ thokaṁ tiṭṭhati, sesaṁ ajjhohaṭamattam[34] eva jīrati[35], mama vacanaṁ karohi[36], mā[37]

[1] B^{id} cintetvā. [2] B^{d} omits sakkā, B^{i} sakkā laddhuṁ. [3] C^{ks} aṁñaṁ-, B^{d} arañña-. [4] B^{id} add sāmi. [5] B^{id} -yaṁ. [6] B^{id} -tīti. [7] B^{i} mayaṁ pi, B^{d} ahaṁ pi, C^{ks} ahaṁ hi. [8] B^{id} omit yeva. [9] B^{i} gacchimiti. [10] B^{id} omit so. [11] B^{id} gocaraṁ caranto bhummiyaṁ. [12] B^{i} osakkotvā, B^{d} osakketvā. [13] B^{id} vidhaṁsetvā. [14] B^{i} omits pāṇake khāditvā. [15] B^{id} kucchipūraṁ katvā in the place of pari - - hutvā. [16] B^{id} ettha-. [17] B^{i} carantena sobhaṇaṁ sāmi, B^{d} carante sobhaṇaṁ sāmi. [18] C^{k} vaddhatīti, B^{i} vattatīti. [19] C^{s} B^{id} pārāvato. [20] B^{i} kālassā, B^{d} kākassā. [21] B^{id} add pi. [22] C^{s} catū? [23] B^{i} vihāre, B^{d} vihārena. [24] B^{i} vasī. [25] B^{i} seṭhinā. [26] B^{i} bahu, B^{d} bahū. [27] B^{id} -se. [28] C^{s} -rīyittha, B^{id} āharayittha. [29] B^{id} lolābhi. [30] B^{i} niṭhunto, B^{d} sanniṭhunanto. [31] C^{k} ajiṇṇa-, C^{s} ajiṇṇa- corr. to ajiṇṇā-, B^{i} ajirako rogo, B^{d} ajirako go. [32] C^{k} -vaddhi-, B^{i} -vatti-. [33] B^{i} vatti, B^{d} hi. [34] B^{i} aheraṇamattam, B^{d} ajjhoaheraṇamattam. [35] C^{k} B^{i} jirati, B^{d} omits jīrati. [36] B^{i} karohiti, B^{d} karoti. [37] C^{k} maṁ, B^{i} mā tvaṁ.

etaṁ[1] macchamaṁsaṁ[2] disvā evaṁ akāsîti[3]". „Sāmi kiṁ[4] nām' etaṁ kathetha, ajiṇṇāsaṁkā[5] va mayhan" ti. „Tena hi appamatto hohîti" vatvā ovaditvā[6] Bodhisatto pakkāmi. Bhattakārako pi nānāmacchamaṁsavikatiyo sampādetvā sarīrato sedaṁ apanento mahānasadvāre aṭṭhāsi. Kāko „ayaṁ idāni 5 kālo maṁsaṁ khāditun" ti gantvā rasakaroṭimatthake[7] nisīdi. Bhattakārako kilîti[3] saddaṁ sutvā nivattitvā olokento kākaṁ disvā pavisitvā taṁ gahetvā sakalasarīraṁ[9] luñcitvā[10] matthake cūḷaṁ ṭhapetvā siṅgiverajīrakādīni[11] piṁsitvā[12] takkena āloḷetvā[13] „tvaṁ amhākaṁ seṭṭhino[14] macchamaṁsaṁ ucchiṭṭhaṁ[15] 10 karosîti" sakalasarīram assa makkhetvā khipitva nīḷapacchiyaṁ[16] pātesi. Balavavedanā uppajjiṁsu[17]. Bodhisatto gocarabhūmito āgantvā taṁ nitthanantaṁ[18] disvā davaṁ karonto 15 paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Kâyaṁ balākā sikhinī corī laṁghīpitāmahā[19],
 oraṁ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakhā ti. 70.

Tattha kāyaṁ balākā sikhinîti taṁ kākaṁ tassa[20] bahalatakkena makkhitasarīrasetavaṇṇattā[21] matthake ca sikhāya ṭhapitattā ti[22] kā esā 20 balākā sikhinîti pucchanto ālapati, corîti kulassa ananuññāya[23] kulagharaṁ kākassa vā aruciyā kākapacchiṁ[24] paviṭṭhattā corîti vadati, laṁghī pitāmahā[25] ti laṁghī[26] vuccati ākāse[27] laṁghanato megho balākā ca nāma meghasaddena[28] gabbhaṁ gaṇhantîti[29] meghasaddo balākānaṁ pitā megho pitāmaho ti[30] tenâha laṁghīpitāmahā[31] ti, oraṁ balāke āgacchā 'ti ambho balāke 25 ito ehi, caṇḍo me vāyaso sakhā ti mayaṁ sakhā pacchisāmiko vāyaso caṇḍo

---

[1] B[i] etā. [2] B[i] -maṁsavikatiyo, B[d] macchāmāsaṁ vikatiyo. [3] B[id] -si. [4] B[id] kiṁ nu kho. [5] C[ks] ajiṇṇasaṁkhā, B[id] ajiragāgo. [6] C[k] ovadhitvā, B[id] ovādetvā, B[id] omit vatvā. [7] B[i] rasakkāroti-, B[d] sarakāroti-. [8] B[id] kirīti. [9] B[i] -sarīre lomaṁ, B[d] -sarīralomaṁ. [10] luñjitvā. [11] C[k] -verarājikādīni, B[i] siṅgirevamaricchādīni, B[d] siṅgaveramaricchādīni. [12] B[i] pisetvā, B[d] pāsetvā. [13] C[k] āḷoletvā, C[s] āloletvā, B[id] ālulitvā. [14] B[id] sāmino. [15] C[k] ucciṭṭhiṁ, B[i] ucchittakaṁ, B[d] ucchiṭhakaṁ. [16] C[ks] nīla-, B[id] niṇḍapacchiyaṁ. [17] B[id] uppajji. [18] B[i] ṭhanantaṁ, B[d] niṭhuṁnantaṁ. [19] C[s] B[id] laṁghi-. [20] B[id] omit tassa. [21] C[ks] -raṁ seta-, B[id] makkhitaṁsarira-. [22] C[ks] ṭhapitanti. [23] B[i] kākassa aññassa and B[d] kākassa aññāya in the place of kulassa ananuññāya. [24] C[s] kākassa pacchiṁ, B[id] omit kāka. [25] C[k] laṁghi-, C[s] laṁghi- corr. to -ī, B[id] laṅghā-. [26] C[k] -i, C[s] -i corr. to -ī, B[i] laṅghā. [27] laṁghī vuccati ākāse wanting in B[d]. [28] B[i] adds ca. [29] B[i] gaṇhanti. [30] B[id] pitāmahā hoti. [31] C[ks] laṁghi-, B[i] laṅghi-, B[d] laṅgha-.

pharuso, so[1] āgato[2] taṁ disvā kaṇayasadisena[3] tuṇḍena koṭṭetvā[4] jīvitakkhayaṁ pāpeyya, tasmā yāva so na āgacchati[5] tāva pacchito otaritvā ito ehi, sīghaṁ[6] palāyassū[7] 'ti vadati.

Taṁ sutvā kāko dutiyaṁ gātham āha:

5 2. Nâhaṁ balākā sikhinī, ahaṁ lolo 'smi[8] vāyaso,
akatvā vacanaṁ tuyhaṁ passa lūno 'smi āgato ti. 71.

Tattha āgato ti tvaṁ idāni gocarabhūmito āgato maṁ lūnaṁ passā 'ti attho.

Taṁ sutvā Bodhisatto tatiyaṁ gātham āha:

10 3. Puna p' āpajjasī[9] samma, sīlaṁ hi tava[10] tādisaṁ,
na hi mānusakā[11] bhogā subhuñjā honti pakkhinā[12] ti. 72.

Tattha puna pāpajjasī[13] sammā 'ti[14] vāyasa puna pi tvaṁ[15] evarūpaṁ dukkhaṁ paṭilabhissas' eva[16], n' atthi te[17] ettakena mokkho[18], kiṁkāraṇā: sīlaṁ hi tava pāpakaṁ yasmā tava ācārasīlaṁ tādisaṁ dukkhādhigamass' eva 15 anurūpaṁ, na hi mānusakā[19] ti manussā nāma mahāpuññā, tiracchānagatānaṁ tathārūpaṁ puññaṁ n' atthi, tasmā mānusakā[20] bhogā tiracchānagatena pakkhinā na subhuñjā ti.

Evañ ca pana vatvā Bodhisatto „na ito dāni paṭṭhāya mayā ettha[21] vasituṁ sakkā“ ti[22] uppatitvā aññattha agamāsi. 20 Kāko pi nitthananto[23] tatth' eva kālam akāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ[24] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi) „Tadā lolakāko[25] lolabhikkhu ahosi, pārāpato[26] pana aham evā“ 'ti. Lolajātakaṁ[27].

---

[1] Ck omits so. [2] Bi gato. [3] Cs kanaya- corr. to kaṇaye-, Bi kālasa-, Bd kākassa-. [4] Ck koṭṭetvā corr. to kottetvā, Bid koṭetvā. [5] Bid yāva vāyaso āg-. [6] Ck sīghassa. [7] Bid palāyatū. [8] Bi lolasmī, Bd lolasmiṁ. [9] Bi māpajjasi. [10] Bd tāva. [11] Bi mānussikā, Bd mānusīko. [12] Bid -no. [13] Bi māpajjasi. [14] Bid add samma. [15] Bid puna tvaṁ pi. [16] Bi -labhati yeva, Bd -labhi yeva. [17] Ck omits te. [18] Bid sukhā. [19] Bi mānasīkā, Bd mānussikā. [20] Bi manussikā, Bd mānussikā. [21] Cks omit ettha. [22] Bi sakkotîti. [23] Bid niṭhananto. [24] Bid dhammade-. [25] Bid omit lola. [26] Bid pārāvato. [27] Bid add catutthaṁ.

5. Rucirajātaka.

Kāyaṁ balākā rucirā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ lolabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Dve pi vatthūni purimasadisān' eva. Gāthâpi[1]

1. Kâyaṁ balākā rucirā kākānīḷasmi[2] acchati[3],
   caṇḍo kāko sakhā mayhaṁ, tassa c' etaṁ[4] kulāvakaṁ. 73. 5
2. Nanu maṁ samma jānāsi dija[5] sāmākabhojana[6],
   akatvā vacanaṁ tuyhaṁ passa lūno 'smi āgato. 74.
3. Puna p' āpajjasī samma, sīlaṁ hi tava tādisaṁ,
   na hi mānusakā[7] bhogā subhuñjā honti pakkhinā[8] ti. 75. 10

Gāthā hi[9] ekantarikā eva[10].

Tattha rucirā ti takkamakkhitasarīratāya setavaṇṇataṁ sandhāya vadati, rucirā piyadassanā paṇḍarā ti attho, kākanīḷasmin[11] ti kākakulāvake, kākaniḍḍhasmin[12] ti pi[13] pāṭho[14], dijā 'ti kāko pārāpataṁ[15] ālapati, sāmākabhojanā[16] 'ti tiṇabījabhojana[17], sāmākagahaṇe[18] h' ettha sabbam pi tiṇabījam gahitaṁ[19]. 15

Idhâpi[20] Bodhisatto „na idāni[21] sakkā ito paṭṭhāya mayā ettha vasitun" ti uppatitvā aññattha gato.

Satthā imaṁ desanaṁ[22] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi) „Tadā lolabhikkhu kāko[23] ahosi, pārāpato pana aham evā" 'ti. Rucirajātakaṁ[24]. 20

6. Kurudhammajātaka.

Tava saddhañ ca sīlañ cā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ haṁsaghātakabhikkhuṁ[25] ārabbha kathesi. 25

---

[1] Bid gāthā pana nānā. [2] Cks kākānīlasmiṁ, Bid kākaniṇḍasmiṁ. [3] Bi agghati. [4] Bi yassa vetaṁ, Bd yassa cetaṁ. [5] Bid dijā. [6] Ck Bid -naṁ. [7] Bi mānusikā, Bd manussikā. [8] Bi -no. [9] Bid pi. [10] Bid yeva. [11] Bi -niṇḍasmin, Bd -niṇḍasmiṁ? Cs kākānīlasmin, Ck kākanīlasmin. [12] Ck kākaniḍhḍhasmin, Bi kākanikummi ni, Bd kākānilasmiṁ ti. [13] Bid omit pi. [14] Bid pāto. [15] Bd pārāvataṁ, Bi pavarātaṁ. [16] Bd -no. [17] Bid -nā, Cs -naṁ. [18] Ck sāmakagahaṇo, Bi sāmākasiṇakahaṇe, Bd sāmakagahaṇe. [19] Bi netta sāmākabhojāno ti ettha padehi sabbaṁ mi tiṇabījaṁ saṁgahitaṁ. [20] Ck Bd idāpi. [21] Bi idāneva, Bd dāni. [22] Bid dhammade-. [23] Bid kāko lolabhikkhu. [24] Bid add pañcamaṁ.
6. Cfr. Dhp. p. 415. [25] Bi -kaṁ-, Bd -ghāṭakaṁ-.

Sāvatthivāsino dve sahāyakā bhikkhū pabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato caranti[1]. Te ekadivasaṁ Aciravatiṁ gantvā nahātvā vālikapuline[2] ātapaṁ tappamānā[3] sārāṇīyakathaṁ[4] kathentā aṭṭhaṁsu. Tasmiṁ khaṇe dve haṁsā ākāsena gacchanti. Ath' eko daharabhikkhu sakkharaṁ gahetvā „etassa[5] haṁsapotakassa akkhim pi[6] paharāmîti[7]" āha. Itaro „na sakkhissasîti" āha. „Tiṭṭhatu, imasmiṁ passe akkhiṁ[8] parapasse[9] akkhiṁ[8] paharissāmîti". „Idaṁ[10] na sakkhissasi yevā" 'ti. „Tena hi upadhārehîti" tiyaṁsaṁ[11] sakkharaṁ gahetvā haṁsassa pacchābhāge[12] khipi. Haṁso sakkharasaddaṁ sutvā nivattitvā olokesi. Atha naṁ itaro[13] vaṭṭasakkharaṁ[14] gahetvā parapasse akkhimpi[15] paharitvā orimakkinā nikkhāmesi[16]. Haṁso viravanto parivattitvā[17] tesaṁ pādamūle yeva pati. Tattha tattha[18] ṭhitā bhikkhū disvā āgantvā „āvuso Buddhasāsane[19] pabbajitvā ananucchavikaṁ vo[20] kataṁ pāṇātipātaṁ karontehîti[21]" vatvā taṁ[22] ādāya Tathāgatassa dassesuṁ[23]. Satthā „saccaṁ kira tayā[24] pāṇātipāto kato[25]" ti pucchitvā „saccaṁ bhante" ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane[26] pabbajitvā evam akāsi[27], porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhe agāramajjhe saṁkiliṭṭhabhāvaṁ[28] vasamānā appamattakesu pi[29] ṭhānesu kukkuccaṁ kariṁsu, tvaṁ pana evarūpe sāsane[30] pabbajitvā kukkuccamattam pi na akāsi[31], nanu nāma bhikkhunā kāyavācācittehi saññatena[32] bhavitabban" ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Kururaṭṭhe I n d a p a t t a n a g a r e[33] D h a n a ñ j a y e[34] rajjaṁ kārente B o d h i s a t t o tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[35] paṭisandhiṁ gahetvā anupubbena viññūtaṁ patto[36] Takkasilāyaṁ sippāni[37] uggahetvā[38] pitarā oparajje[39] patiṭṭhāpito[40] apara-

[1] B^{d} vicaranti, B^{i} va vicaranti. [2] B^{d} vālukapulline, B^{i} lukaṁpulline. [3] B^{id} tapa-. [4] C^{s} sārāṇīyaṁ-, B^{id} sārāṇiya-. [5] B^{d} ekassa. [6] C^{s} akkhimhi, B^{i} akkhi, B^{d} akhini. [7] B^{id} paharissāmīti. [8] B^{id} akkhi. [9] C^{ks} para. [10] B^{id} idampi.. [11] C^{s} bhūmiyaṁ, B^{i} tikkharaṁ, B^{d} tikkha. [12] B^{id} pacchima-. [13] B^{i} aññaṁ, B^{d} añña in the place of atha naṁ itaro. [14] C^{k} vaddha-. [15] C^{ks} B^{i} akkhimhi. [16] B^{id} nikkhamāpesi. [17] C^{k} B^{d} -ttetvā. [18] only one tattha. [19] B^{id} evarūpe niyyānikabuddha-. [20] B^{i} te. [21] C^{s} karontosīti, B^{i} karohiti. [22] B^{i} teṃ saṁ, B^{d} te taṁ. [23] C^{k} sassesuṁ, B^{i} dassetuṁ. [24] B^{id} tvaṁ. [25] B^{i} si, B^{d} tī. [26] C^{s} nīyāṇika- corr. to nīyānika-. [27] B^{id} -sīti. [28] C^{k} yakaḷattavāsaṁ, C^{s} sakalattavāsaṁ. [29] B^{id} omit pi. [30] B^{id} niyyānika-. [31] C^{s} nākāsi, B^{id} na akāsīti. [32] B^{i} saññātehi, B^{d} saññitehi. [33] C^{k} -panta-, B^{i} -paṭha-. [34] B^{id} dhanañcayakorabye. [35] B^{i} kucchimhi. [36] B^{i} viññutappatto, B^{d} viññutappatvā. [37] B^{id} sabbasippāni. [38] B^{id} uggaṇhitvā. [39] B^{id} upa-. [40] C^{ks} -te, B^{i} upaṭhāpito.

bhāge[1] pitu accayena rajjaṁ patvā dasarājadhamme akopento Kurudhamme[2] vattittha[3]. Kurudhammo[4] nāma pañcasīlāni, tāni[5] Bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhi[6], yathā ca Bodhisatto evam assa mātā aggamahesī[7] kaniṭṭhabhātā uparājā porohito[8] brāhmaṇo rajjugāhako[9] amacco sārathi[10] seṭṭhī[11] doṇamāpako[12] mahāmatto dovāriko nagarasobhaṇā[13] vaṇṇadāsîti evam ete.

Rājā mātā mahesī[14] ca uparājā porohito[15]
rajjuko sārathi[16] seṭṭhī[17] doṇo dovāriko tathā
gaṇikā te ekādasa[18] Kurudhamme[19] patiṭṭhitā ti.

Iti ime[20] sabbe pi[21] parisuddhāni[22] katvā pañcasīlāni rakkhiṁsu. Rājā catūsu[23] nagaradvāresu[24] nagaramajjhe[25] nivesanadvāre[26] cha dānasālā[27] kāretvā[28] devasikaṁ[29] chasatasahassadhanaṁ vissajjento sakala-Jambudīpaṁ[30] unnaṅgalaṁ[31] katvā dānaṁ adāsi. Tassa pana[32] dānajjhāsayatā dānābhirati[33] sakala-Jambudīpaṁ[34] ajjhotthari[35]. Tasmiṁ kāle Kāliṅgaraṭṭhe Dantapuranagare Kāliṅgarājā rajjaṁ kāreti[36]. Tassa raṭṭhe devo na vassi, tasmiṁ avassante sakalaraṭṭhe chātakaṁ jātaṁ[37], āhāravipattiyañ[38] ca manussānaṁ rogo udapādîti[39] dubbuṭṭhibhayaṁ chātakabhayaṁ rogabhayan[40] ti tīṇi bhayāni uppajjiṁsu. Manussā niggahaṇā[41] dārake hatthesu gahetvā tattha tattha vicaranti. Sakalaraṭṭhavāsino ekato hutvā Dantapuraṁ gantvā rājadvāre ukkuṭṭhiṁ akaṁsu. Rājā vātapānaṁ nissāya ṭhito[42] saddaṁ sutvā „kiṁkāraṇā ete viravantîti[43]“ pucchi. „Mahā-

---

1 B^d tassa apara-. 2 B^{id} omit akopento kurudhamme. 3 C^k vantittha, B^{id} patiṭhabi. 4 B^{id} guru-. 5 B^i rakkhitāni. 6 B^{id} rakkhati. 7 C^s B^{id} -si. 8 C^s pu-, B^d pa-, B^i porāhiko. 9 C^s rajjuggā-, B^d rajjagā-. 10 C^k B^d -thī. 11 C^s B^{id} seṭṭhi. 12 B^{id} -māmako. 13 B^{id} -ṇi. 14 B^{id} -si. 15 C^s pu-, B^{id} pa-. 16 C^{ks} -thī. 17 B^{id} -i. 18 C^s te ekādasa janā, B^{id} ekādasa janā and omit te. 19 B^i guru-, B^d garu-. 20 C^k me. 21 B^d pi sabbe, B^i hi omitting sabbe. 22 C^s B^i suddhāni. 23 C^{ks} B^i -usu. 24 B^{id} add ca. 25 B^{id} -esu ca. 26 B^i -esu tadi, B^d -esu cā ti. 27 B^i -lāye, B^d -lāyo. 28 B^i karitvā, B^d kārāpetvā. 29 B^d repeats de-. 30 C^s B^d -pe. 31 B^{id} una-. 32 B^{id} omit pana. 33 B^{id} -tā. 34 B^{id} -pe. 35 C^k B^i -ttari. 36 B^{id} -si. 37 B^{id} ahosi. 38 B^{id} -yā. 39 B^{id} -di. 40 B^{id} chātabhayaṁ rogabhayaṁ dubbhikkhabhayan. 41 B^{id} nirāhārā. 43 B^i adds taṁ. 43 B^i vivarantîti, B^d vicarantîti.

rāja sakalaraṭṭhe tīṇi bhayāni uppannāni: devo na vassati, sassāni vipannāni, chātakaṁ[1] jātaṁ, manussā dubbhojanā rogābhibhūtā niggahaṇā putte[2] hatthesu gahetvā vicaranti, devaṁ vassāpehi mahārājā“ 'ti. „Poraṇakarājāno deve avassante kiṁ karontîti“. „Porāṇakarājāno[3] mahārāja deve avassante dānaṁ datvā[4] uposathaṁ adhiṭṭhāya samādinnasīlā[5] sirigabbhaṁ pavisitvā dabbasanthare[6] sattāhaṁ nipajjanti, tadā devo vassatîti[7]“. Rājā „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā tathā akāsi. Evaṁ sante pi devo na vassi[8]. Rājā amacce pucchi: „ahaṁ[9] mayā[10] kattabbakiccaṁ akāsiṁ, devo na vassati, kin ti karomā“ 'ti. „Mahārāja, Indapattanagare[11] Dhanañjayassa[12] Koravyarañño[13] Añjanavasabho[14] nāma maṅgalahatthī[15], taṁ[16] ānessāma, evaṁ sante devo vassatîti[17]“. „So rājā balavāhanasampanno[18] duppasaho, katham assa hatthiṁ ānessāmā“ 'ti. „Mahārāja, tena saddhim yuddhakiccaṁ n' atthi, dānajjhāsayo rājā dānābhirato yācito samāno alaṁkatasīsam pi chinditvā pasādasampannāni akkhīni uppāṭetvā sakalarajjam pi niyyādetvā[19] dadeyya, hatthimhi vattabbam eva n' atthi, avassaṁ yācito dassatîti[20]“. „Ke pana naṁ[21] yācituṁ samatthā“ 'ti. „Brāhmaṇā mahārājā“ 'ti. Rājā brāhmaṇagāmato[22] aṭṭha brāhmaṇe pakkosāpetvā sakkārasammānaṁ katvā hatthiṁ[23] yācaṇatthāya pesesi. Te paribbayaṁ ādāya addhikavesaṁ gahetvā sabbattha ekarattivāsena turitagamanaṁ gantvā[24] katipāhaṁ nagaradvāre dānasālāyaṁ[25] bhuñjitvā[26] sarīraṁ santappetvā[27] „kadā rājā dānaggaṁ āgacchissatîti“ pucchiṁsu. Manussā „pakkhassa tayo

---

[1] B^i -kabhayaṁ, B^d kaṁbhayaṁ. [2] B^i ni putte, B^d nirāhārā nikkhamitvā putte. [3] B^i porāṇamahārājāno. [4] B^{id} add sīlaṁ rakkhitvā. [5] C^{ks} -dinnāsīlā, B^{id} samādinnasīlāni. [6] C^s -santhāre, B^i dappatiṇasanthāre, B^d dabbatiṇasanthare. [7] B^{id} vassissatîti, B^d adds sutvā. [8] B^i vassati. [9] B^i kathaṁ. [10] B^{id} omit mayā. [11] B^d -pattha-. [12] B^{id} -ñceyya. [13] B^{id} korabya-. [14] B^{id} añcanavaṇṇo. [15] C^s B^{id} -i, B^d adds atthi. [16] C^k naṁ, B^d adds no. [17] B^d vassissatîti. [18] B^{id} -vāhena sampanno. [19] C^s nīyā-, B^i niyā-. [20] B^{id} dassessati. [21] B^{id} taṁ. [22] B^i brahmaṇato, B^d brahmaṇagaṇato. [23] B^{id} -i. [24] B^i katvā. [25] C^{ks} -lāsa, B^i -lāya. [26] B^i bhuñcanta, B^d bhuñjantā. [27] B^i santappetvā, B^d santapetvā.

divase cātuddase[1] pannarase[2] aṭṭhamiyañ[3] ca āgacchati, sve pana puṇṇamā[4], tasmā sve pi āgacchissatîti" vadiṁsu. Brāhmaṇā punadivase pāto va gantvā pācīnadvāre aṭṭhaṁsu. Bodhisatto pi[5] pāto va nahātānulitto[6] sabbālaṁkārapatimaṇḍito[7] alaṁkaṁkatavaravāraṇakkhandhagato[8] mahantena parivārena pācīnadvāre dānasālaṁ[9] gantvā otaritvā sattaṭṭhajanānaṁ sahatthā[10] bhattaṁ datvā „iminā va nīhārena[11] dethā" 'ti vatvā hatthiṁ abhirūhitvā[12] dakkhiṇadvāraṁ agamāsi. Brāhmaṇā pācīnadvāre ārakkhassa balavatāya okāsaṁ alabhitvā dakkhiṇadvāram eva gantvā rājānaṁ āgacchantaṁ olokayamānā dvārato nātidūre unnataṭṭhāne[13] sampattaṁ[14] rājānaṁ hatthe ukkhipitvā[15] jayāpesuṁ. Rājā vajiraṁkusena vāraṇaṁ nivattetvā[16] tesaṁ santikaṁ gantvā „bho brāhmaṇā, kiṁ icchathā" 'ti pucchi. Brāhmaṇā Bodhisattassa guṇaṁ vaṇṇentā paṭhamaṁ gātham āhaṁsu:

1. Tava saddhañ ca sīlañ ca viditvāna janādhipa (Dhp. p. 417.)
vaṇṇaṁ añjanavaṇṇena Kāliṅgasmiṁ[17] nimimhase[18] ti. 76.

Tattha saddhan ti kammaphalānaṁ saddahanavasena[19] okappanakasaddhaṁ[20], sīlan ti saṁvarasīlaṁ avītikkamasīlaṁ, vaṇṇan ti tadā tasmiṁ dese suvaṇṇaṁ vuccati. desanāsīsam eva c' etaṁ[21], iminā pana[22] padena sabbam pi suvaṇṇahiraññādidhanadhaññaṁ[23] saṁgahītaṁ[24], añjanavaṇṇenā 'ti añjanapuñjasamānavaṇṇena iminā tava nāgena, Kāliṅgasmin[25] ti Kāliṅgarañño santike, nimimhase[26] ti vinimayavasena[27] gaṇhimha[28] paribhogavasena[29] vā[30] udare pakkhipimhā ti attho, se ti nipātamattaṁ, idaṁ[31] vuttaṁ hoti: mayaṁ hi janādhipa tava saddhañ ca sīlañ ca viditvā[32] addhā no evaṁ[33] saddhāsīla-

[1] C^s -sī, B^id catuddasī. [2] C^s paṇṇarasī, B^id pannarasī. [3] B^id aṭhamīyañ. [4] B^id -mī. [5] B^i omits pi. [6] B^id nhatvā gattānulitto. [7] B^id -paṭi-. [8] B^id -hatthikkandhavaragato. [9] B^i omits pācīṇadvāre dāna. [10] B^id omit sahatthā. [11] B^d nihāreneva. [12] B^id -rūyhitvā. [13] B^i uṇṇaṭhāne. [14] C^k sampantaṁ, C^s appattaṁ, B^i sampatti. [15] B^i adds jayatu ayaṁ mahārājā, B^d jayatu bhavaṁ mahārājā ti. [16] C^ks -ttitvā. [17] B^i kaliṅgambhi, B^d kāliṅgāmbhi. [18] C^ks ninimhase, B^id vinim-. [19] B^d saddhahana- [20] B^id -niyaka-. [21] C^s -sam evetaṁ. [22] B^i omits pana. [23] C^ks -hiraññānidha-, B^i hiraññasusaṇṇādidhanaṁ, B^d hiraññasuvaṇṇādidhanadhaññaṁ. [24] B^id saṅgahitaṁ, C^k saṁgahīnaṁ, C^s saṅgahītaṁ. [25] B^i kaliṅgambhi. [26] B^i vanimhase, B^d vinimhase. [27] B^d vinimhayavasena, B^i vaṇimhasavanesana. [28] B^d -hā, B^i gaṇhinā. [29] B^i rasaparihhogīvasena, B^d rasaparibhogavasena [30] B^d omits vā. [31] B^i imaṁ. [32] B^id viditvāna. [33] B^id eso.

sampanno[1] rājā yācito añjanavaṇṇaṁ nāgaṁ dassatîti iminā attano santakena viya añjanavaṇṇena Kāliṅgarañño santike nāgaṁ te[2] āharissāmā 'ti vatvā bahuṁ dhanadhaññaṁ nimimhase[3] parivattayimha[4] c' eva udare ca pakkhipimha[5], evaṁ tassa[6] mayaṁ dhārayamānā[7] idhâgatā, tattha kattabbaṁ devo jānātū[8] 'ti, aparo nayo: tava saddhāsīlaguṇasaṁkhātaṁ[9] vaṇṇaṁ, uḷāraguṇo rājā jīvitam pi yācito dadeyya[10] pag eva tiracchānagataṁ nāgan ti, evaṁ Kāliṅgassa santike iminā añjanavaṇṇaṁ nāgaṁ dhaññena nimimhase[11] nimimha[12] tulayimhā[13], ten' amhā[14] idhâgatā ti.

Taṁ vatvā Bodhisatto „sace vo[15] brāhmaṇā[16] imaṁ nāgaṁ parivattetvā dhanaṁ khāditaṁ[17] mā cintayittha, yathālaṁkatam[18] eva vo nāgaṁ[19] dassāmîti[20]" samassāsetvā[21] itarā dve gāthā avoca:

2. Annabhaccā c' abhaccā ca yo dha[22] uddissa gacchati
sabbe[23] te appaṭikkhippā, pubbācariyavaco idaṁ. 77.

3. Dadāmi vo brāhmaṇā nāgam etaṁ
rājārahaṁ rājabhoggaṁ[24] yasassinaṁ
alaṁkataṁ hemajālābhichannaṁ[25]
sasārathiṁ, gacchatha yenakāman ti. 78.

Tattha annabhaccā cabhaccā cā 'ti purisaṁ upanissāya jīvamānā yāgubhattādinā annena bharitabbā ti annabhaccā ca, itare tathā abharitabbattā[26] abhaccā, sandhivasena pan' ettha akāralopo veditabbo, ettāvatā attānaṁ upanissāya ca anupanissāya ca[27] jīvamānavasena sabbe pi sattā dve koṭṭhāse katvā dassitā honti[28], yo dha[29] uddissa gacchatîti tesu sattesu idha jīvaloke yo satto yaṁ purisaṁ kāyacid eva paccāsiṁsanāya[30] uddissa gacchati, sabbe te appaṭikkhippā ti tathā uddissa gacchantā sace pi bahū honti tathâpi tena purisena sabbe te[31] appaṭikkhippā, apetha na vo[32] dassāmîti evaṁ na paṭikkhipitabbā ti attho, pubbācariyavaco idan ti pubbācariyā vuccanti mātāpitaro, idaṁ tesaṁ vacanaṁ, evam ahaṁ mātāpitūhi sikkhāpito ti dīpeti, dadāmi vo ti

[1] Bd saddho. [2] Cks neva. [3] Bid vinimhase [4] Bi -ttayhimhā, Bd -ttayimhā. [5] Cks Bi -mhā. [6] Bid taṁ [7] Bid āniyamānā. [8] Ck janātū, Bi vassatu, Bd va jānātū. [9] Bid saddhañ ca sīla-. [10] Cs -yyātha [11] Bid añjanakavaṇṇena tava vaṇṇaṁ vinimhase. [12] Bid vinimhā, Cs nimimhā. [13] Bi tuyena, Bd talayimhā. [14] Bd tena, Cs Bi omit tenamhā. [15] Cs no corr to vo, Bi te, Bd omits vo. [16] Bd brahmaṇa [17] Bi dhana saṅkharantîti, Bd dhanaṁ saṅkharitantī. [18] Bid yathā al-. [19] Bid nāgaṁ vo. [20] Cs Bi add vatvā. [21] Bi omits sam-, Bd sadassopetvā. [22] Bid omit dha, Ck dha ca. [23] Cs sabbe pi. [24] Bid -bhogaṁ. [25] Bi -jālābhisacchannaṁ, Bd -jalābhisanchannaṁ. [26] Bi ācāretabbatā. [26] Ck Bi omit anupanissāya ca. [28] Bi hontîti. [29] Ck ca [30] Ck -satāyaṁ? Bd paccāsīsasamānāya, Bi kāyavācīdve ca saccāsīlasamānāya. [31] Ck omits te. [32] Bi te

yasmā idaṁ amhākaṁ pubbācariyavaco tasmā ahaṁ[1] brāhmaṇā tumhākaṁ imaṁ[2] nāgaṁ dadāmi, rājārahan ti rañño anucchavikaṁ, rājabhoggan[3] ti rājaparibhogaṁ, yasassinan ti parivārasampannaṁ, taṁ kira nissāya hatthigopakā hatthivejjādīni pañcakulasatāni jīvanti, tehi saddhiṁ ñeva vo dadāmîti attho, alaṁkatan ti nānāvidhena[4] hatthialaṁkārena[5] alaṁkataṁ, hemajālābhichannan[6] ti suvaṇṇajālena abhicchannaṁ[7], sasārathin ti yo pan' assa[8] sārathi hatthidamako[9] ācariyo tena saddhiṁ ñeva dadāmi, tasmā sasārathī[10] hutvā tumhe saparivāraṁ imaṁ nāgam gahetvā yenakāmaṁ gacchathā 'ti.

Evaṁ hatthikkhandhagato[11] va Mahāsatto vācāya[12] datvā puna hatthikkhandhā oruyha „sace analaṁkataṭṭhānaṁ[13] atthi[14] alaṁkaritvā dassāmîti“ tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ karonto upaparikkhitvā[15] naalaṁkataṭṭhānaṁ[16] adisvā tassa soṇḍaṁ brāhmaṇānaṁ hatthesu ṭhapetvā suvaṇṇabhiṁkārena[17] pupphagandhavāsitaṁ udakaṁ pātetvā adāsi. Brāhmaṇā saparivāraṁ nāgaṁ sampaṭicchitvā hatthipiṭṭhe nisinnā Dantapuranagaraṁ[18] gantvā hatthiṁ rañño adaṁsu. Hatthimhi āgate pi devo na vassati[19] eva. Rājā[20] „kin nu kho kāraṇan“ ti uttariṁ pucchanto[21] „Dhanañjayakorabyarājā Kurudhammaṁ[22] rakkhati, ten' assa raṭṭhe anvaddhamāsaṁ[23] anudasāhaṁ devo vassati, rañño guṇānubhāvo c' esa[24], imassa pana[25] tiracchānagatassa guṇā hontàpi[26] kittakā[27] bhaveyyun[28]“ ti sutvā „tena hi yathālaṁkataṁ[29] eva saparivāraṁ hatthiṁ paṭinetvā[30] rañño datvā yaṁ so Kurudhammaṁ[31] rakkhati taṁ[32] suvaṇṇapaṭṭe likhitvā[33] ānethā“ ti brāhmaṇe ca amacce ca pesesi. Te gantvā rañño hatthiṁ niyyādetvā „deva imasmiṁ hatthimhi gate pi amhākaṁ

---

[1] Bid tasmāhaṁ. [2] Cs Bid idaṁ. [3] Bid -bhogan. [4] Bid -ehi. [5] Ck hatthiṁ-, Bid hatthialaṅkārehi. [6] Bid -bhisañchannan. [7] Bid abhisañchannaṁ. [8] Bi panāyaṁ. [9] Bid -gopako. [10] Bid sūrathi omiting sa [11] Bid -dhavaragato. [12] Ck vavācāyaṁ. [13] Ck anukata-, Cs alaṁkata- corr. to analaṁkata-, Bi alaṅkataṭhāne. [14] Cs Bi hatthi. [15] Bid upadhāretvā. [16] Cs Bd analaṁkata-. [17] Bid -bhiṅgārena. [18] Bid -puraṁ. [19] Bi vassi, Bd vassasi. [20] Bid te ca rājā ca [21] Ck uttariṁ-, Bi uttari pucchitvā, Bd uttaripucchite [22] Bid guru-. [23] Bi addhamāsaṁ, Bd anvaḍḍha-. [24] Cs ceva, Bi guṇābhavena na, Bd guṇānubhāveneva. [25] Bi omits pana. [26] Ck bhontāpi, Bi honti, Bd hentitipi. [27] Ck kittikā, Bi parikittikā. [28] Ck bhaven, Bi bhaveyyan, Bd bhiveyyun. [29] Bid yathā al-. [30] Bid paṭicchādetvā. [31] Bi garu-, Bd guru-. [32] Bi omits yaṁ and taṁ. [33] Bi likhipetvā.

raṭṭhe devo na vassati, tumhe[1] kira Kurudhammaṁ[2] nāma rakkhatha, amhākam pi rājā taṁ[3] rakkhitukāmo 'imasmiṁ suvaṇṇapaṭṭe likhitvā ānethā' 'ti pesesi[4], detha no Kurudhamman[2]" ti. „Tātā[5], sacc' āhaṁ[6] etaṁ Kurudhammaṁ[2] rakkhiṁ[7], idāni
5 pana me tattha kukkuccaṁ atthi, na me so Kurudhammo[2] cittaṁ ārādheti, tasmā tumhākaṁ dātuṁ na sakkā" ti[8]. Kasmā pana taṁ rājānaṁ sīlaṁ[9] na ārādhetîti. Tadā[10] kira[11] rājūnaṁ[12] tatiye tatiye[13] saṁvacchare kattikamāse kattikachaṇo nāma hoti[14], taṁ chaṇaṁ kīḷantā[15] rājāno sabbālaṁkārapati-
10 maṇḍitā[16] devavesaṁ gahetvā Cittarājassa nāma yakkhassa santike ṭhatvā catuddisā pupphapatimaṇḍite[17] cittasare[18] khipanti. Ayaṁ pi rājā taṁ[19] chaṇaṁ kīḷanto ekissā taḷākapāliyā[20] Cittarājassa[21] santike ṭhatvā catuddisā cittasare[22] khipi[23]. Tesu[24] sesadisā gate[25] tayo sare disvā udakapiṭṭhe khittaṁ
15 saraṁ[26] na addasaṁsu[27]. Rañño „kacci[28] nu kho mayā khitto saro macchasarīre patito" ti kukkuccaṁ ahosi pāṇātipātakammena sīlabhedaṁ ārabbha, tasmā[29] sīlaṁ nârādheti[30]. So evam āha: „tātā, mayhaṁ Kurudhamme[31] kukkuccaṁ atthi[32], mātā pana me surakkhitaṁ rakkhati, tassā santike gaṇhathā" 'ti.
20 „Mahārāja, tumhākaṁ 'pāṇaṁ vadhissāmîti' cetanā n'atthi, cittaṁ[33] vinā pāṇātipāto nāma na hoti, detha no attanā[34] rakkhitaṁ[35] Kurudhamman[31]" ti. „Tena hi likhathā[36]" 'ti suvaṇṇapaṭṭe likhāpesi[37]: „pāṇo na hantabbo[38], adinnaṁ[39] nâdā-

[1] B^d tumhehi. [2] B^d guru-. [3] C^s naṁ. [4] te gantvā - - - pesesi wanting in B^i. [5] B^{id} tāta. [6] C^s saccāsaṁ [7] B^{id} rakkhāmi. [8] C^s sakkoti, B^{id} sakkomi. [9] B^d sīlaṁ rājānaṁ [10] B^d tathā [11] B^i pana [12] B^d -unaṁ. [13] B^i only one tatiye. [14] B^{id} kattikamāse patte chaṇo nāma ahosi. [15] B^i te chaṇaṁ kilanti. [16] B^{id} -paṭi- [17] B^{id} pupphehi paṭi-. [18] B^{id} khitta-. [19] C^{ks} naṁ. [20] C^k talā-, C^s taḷākapāḷiyā, B^{id} talākapāṇiyā. [21] B^{id} add yakkhassa. [22] B^i sare, B^d khittasaro. [23] B^{id} khipitvā. [24] B^d tesu tesu. [25] B^i sasādisā gate, B^d disā gatesu, omitting sesa. [26] B^i khittam pi omitting saraṁ. [27] C^s nāddasaṁsu, B^{id} na addassa. [28] B^{id} kicci. [29] B^i tame, B^d taṁ maṁ. [30] B^{id} na ārādhetīti. [31] B^{id} guru-. [32] B^i ahosi. [33] B^{id} taṁ. [34] B^i -no. [35] B^d -tuṁ [36] C^k likhāthā, C^s likhatā corr. to -thā, B^i bho likkhikhattā, B^d likkhatā. [37] B^{id} likkhā-. [38] B^i hanantabbo [39] B^i adinnā dānā.

tabbaṁ[1], kāmesu micchā[2] na caritabbaṁ[3], musā[4] na bhaṇitabbaṁ[5], majjaṁ na pātabban[6]" ti, likhāpetvā[7] ca pana „evaṁ sante pi maṁ[8] na ārādheti, mātu me[9] santike gaṇhathā[10]" ti āha. Dūtā rājānaṁ vanditvā tassā santikaṁ gantvā „devi[11], tumhe kira[12] Kurudhammaṁ[13] rakkhatha, taṁ[14] no[15] dethā" 'ti vadiṁsu. „Tātā[16], sacc' āhaṁ[17] Kurudhammaṁ[18] rakkhāmi, idāni pana[19] me tattha kukkuccaṁ uppannam, na me so dhammo[20] ārādheti, tena vo dātuṁ na sakkā" ti[21]. Tassā kira dve puttā, jeṭṭho rājā kaniṭṭho uparājā. Ath' eko rājā Bodhisattassa satasahassagghanikaṁ[22] candanasāraṁ sahassagghanikaṁ kañcanamālaṁ pesesi. So „mātaraṁ pūjessāmîti" taṁ sabbaṁ mātu pesesi. Sā cintesi: „ahaṁ[23] n' eva candanaṁ vilimpāmi na mālaṁ dhāremi, suṇisānaṁ dassāmîti". Ath' assā etad ahosi: „jeṭṭhasuṇisā me[24] issarā aggamahesiṭṭhāne ṭhitā, tassā suvaṇṇamālaṁ dassāmi, kaniṭṭhasuṇisā pana duggatā, tassā candanasāraṁ dassāmîti" sā rañño deviyā suvaṇṇamālaṁ datvā uparājabhariyāya candanasāraṁ adāsi, datvā ca[25] pan' assā[26] „ahaṁ Kurudhammaṁ[18] rakkhāmi, etāsaṁ duggatāduggatabhāvo mayhaṁ appamāṇaṁ[27], jeṭṭhāpacāyikakammam eva[28] pana kātuṁ mayhaṁ anurūpaṁ, kacci[29] nu kho[30] tassa akatattā[31] sīlaṁ bhinnan" ti[32] kukkuccaṁ ahosi, tasmā evam āha. Atha naṁ dūtā „attano santakaṁ nāma yathāruciyā diyyati[33], tumhe ettakena pi[34] kukkuccaṁ kurumānā kiṁ aññaṁ pāpakaṁ[35] karissatha, sīlaṁ nāma evarūpena

---

[1] C^k na dā-, B^i na ādātabbā. [2] B^{id} micchācārā. [3] B^{id} -bbā. [4] B^i musāvādā, B^d -vādo. [5] C^k B^i -bbā, B^d -bbo. [6] B^i pāyit-, B^d pārit-. [7] B^{id} likkhāpesi likkhāpetvā. [8] B^{id} add sīlaṁ. [9] C^s mā tumhe. [10] B^{id} gacchathā. [11] C^s B^i devī. [12] B^i ki tumhe pi, B^d kīra tumhe pi. [13] B^{id} gurudhamme. [14] C^k ta. [15] C^k to, B^i me. [16] B^{id} tāta. [17] B^i sacāhaṁ. [18] B^{id} guru-. [19] C^k omits pana. [20] B^{id} gurudhammo. [21] B^i sakkotīti, B^d sakkomiti. [22] C^k -gganakaṁ. [23] B^{id} omit ahaṁ. [24] B^i adds na. [25] B^d va. [26] C^s panassa. B^d pana. [27] B^{id} add kule. [28] C^k B^i -kammaṁ meva [29] B^i kiñci. [30] B^{id} add me. [31] B^i akattabbā, B^d akattabbattā. [32] B^i sīlaṁ na bhindati, B^d sīlaṁ bhindati. [33] C^s dīyati. [34] B^{id} etthakenāpi. [35] C^s pāpaṁ. B^d pāpakaṁ corr. to pāpaṁ.

na bhijjati[1], detha no Kurudhamman[2]“ ti vatvā tassâpi santike[3] gahetvā[4] suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu[5]. „Tātā[6], evaṁ sante pi n' eva maṁ ārādheti[7], suṇisā pana me suṭṭhu rakkhati, tassā santike gaṇhathā[8]“ 'ti vuttā ca pana aggamahesiṁ upasaṁkamitvā purimanayen' eva Kurudhammaṁ[2] yāciṁsu. Sâpi purimanayen' eva vatvā „idāni maṁ[9] sīlaṁ nârādheti, tena vo dātuṁ na sakkā“ ti[10] āha. Sā kira ekadivasaṁ sīhapañjare ṭhitā rañño nagaram padakkhiṇaṁ karontassa pacchato hatthipiṭṭhe nisinnaṁ uparājānaṁ[11] disvā lobhaṁ uppādetvā „sac' āhaṁ[12] iminā saddhiṁ santhavaṁ kareyyaṁ bhātu accayena rajje patiṭṭhito maṁ[13] esa[14] gaṇheyyā[15]“ 'ti cintesi. Ath' assā „ahaṁ[16] Kurudhammaṁ[2] rakkhamānā sassāmikā[17] hutvā kilesavasena aññaṁ purisaṁ olokesiṁ[18], sīlena me bhinnena bhavitabban“ ti kukkuccaṁ ahosi, tasmā evam āha. Atha naṁ dūtā „aticāro nāma ayye cittuppādamattena na[19] hoti, tumhe ettakena pi[20] kukkuccaṁ kurumānā vītikkamaṁ kiṁ karissatha, na ettakena sīlaṁ bhijjati, detha no Kurudhammaṁ[2]“ ti vatvā tassâpi santike gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu[5]. „Tātā[6], evaṁ sante pi n' eva maṁ ārādheti, uparājā pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā[21]“ 'ti vuttā ca pana uparājānaṁ[22] upasaṁkamitvā purimanayen' eva Kurudhammaṁ[23] yāciṁsu. So pana sāyaṁ rājūpaṭṭhānaṁ[24] gacchanto rathen' eva rājaṅgaṇaṁ patvā sace rañño santike bhuñjitvā tatth' eva sayitukāmo hoti rasmiyo ca patodañ ca antodhure[25] chaḍḍeti[26], tāya saññāya jano[27] pakkamitvā punadivase pāto va gantvā tassa nikkhamanaṁ olokento va tiṭṭhati, sārathi[28] pi[29] rathaṁ

[1] B^{id} bhīndati. [2] B^i guru-. [3] B^i adds ca. [4] B^{id} add te. [5] B^{id} likkhisu. [6] B^{id} tāta. [7] C^k ārodheti, B^i arodhetīti. [8] B^d -hāṭhā. [9] B^i me [10] C^s sakko ṭi, B^{id} sakkomīti. [11] B^i -rājaṁ [12] C^k saccāhaṁ. [13] B^i omits maṁ. [14] C^k essaṁ, C^s evassaṁ corr. to esaṁ. [15] C^k -yyāsi corr. to -yyā. [16] B^{id} athassāhaṁ. [17] B^{id} sasā. [18] B^{id} -kemi. [19] C^s omits na. [20] B^{id} etthakenāpi. [21] B^i gaṇheyyāthā. [22] C^k -rājaṁ. [23] B^i guru-, B^d garu-. [24] C^k B^{id} rāju. [25] C^s antepure, B^{id} rathadhure. [26] C^{ks} B^d -si, B^i chaḍeti. [27] B^i mahājano. [28] C^k -thī. [29] B^{id} add taṁ.

gopayitvā[1] punadivase pāto va rathaṁ[2] ādāya rājadvāre tiṭṭhati, sace taṁ khaṇaṁ ñeva[3] niggantukāmo[4] hoti rasmiyo ca patodañ ca antorathe yeva ṭhapetvā rājūpaṭṭhānaṁ[5] gacchati, jano[6] tāya saññāya[7] „idān' eva nikkhamissatîti" rājadvāre yeva tiṭṭhati. So ekadivasaṁ evaṁ katvā rājanivesanaṁ pāvisi, paviṭṭhamattass' eva[8] c' assa devo pāvassi, rājā „devo vassatîti" tassa niggantuṁ[9] na adāsi[10], so tatth' eva bhuñjitvā sayi, mahājano[11] „idani nikkhamissatîti" sabbaṁ rattiṁ temento[12] aṭṭhāsi, uparājā dutiyadivase nikkhamitvā temetvā ṭhitaṁ mahājanaṁ disvā „ahaṁ Kurudhammaṁ[13] rakkhanto ettakaṁ[14] janaṁ kilamesiṁ[15], sīlena me bhinnena bhavitabban" ti kukkuccaṁ ahosi, tena tesaṁ dūtānaṁ „sacc' āhaṁ[16] Kurudhammaṁ[17] rakkhāmi, idāni pana me kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun" ti vatvā tam atthaṁ ārocesi[18]. Ath naṁ dūtā „tumhākaṁ deva 'ete kilamantū' 'ti cittaṁ n'atthi, acetanakaṁ kammaṁ na hoti, ettakena pi[19] kukkuccaṁ karontānam[20] kathaṁ tumhākaṁ vītikkamo bhavissatîti" vatvā tassa pi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu[21]. „Evaṁ sante pi[22] n' eva maṁ ārādheti, purohito pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā" 'ti āha[23], vuttā ca pana purohitaṁ upasaṁkamitvā yāciṁsu. So pi ekadivasaṁ rājūpaṭṭhānaṁ[24] gacchanto ekena raññā tassa rañño[25] pesitaṁ taruṇaravivaṇṇaṁ[26] rathaṁ antarāmagge disvā „kassâyaṁ ratho" ti pucchitvā „rañño ābhato" ti sutvā „ahaṁ mahallako, sace me rājā imaṁ rathaṁ dadeyya sukhaṁ imaṁ āruyha vicareyyan" ti cintetvā[27] rājūpaṭṭhānaṁ[28] gato tassa jayāpetvā ṭhitakāle rañño

[1] B^i gāhayitvā, B^d āharitvā. [2] B^i taṁ. [3] C^k yeva. [4] B^i gantu-, B^d nikkhamantu-. [5] C^k rāju-, B^i rājūnaṁ up-, B^d rāju up-. [6] B^{id} mahājano [7] jano pakkamitvā - - - - tāya saññāya wanting in C^s. [8] B^{id} -matte yeva. [9] B^d nikkhantu. [10] B^{id} nādāsi. [11] C^{ks} mahārājā no [12] B^{id} add va. [13] B^i guru-, B^d garu-. [14] B^i ettha-. [15] C^s -sinti corr. to -si. [16] B^i sacāhaṁ. [17] B^{id} guru- [18] B^d -ceti. [19] C^{ks} ettake pi, B^i etthakenāpi, B^d ettakenāpi. [20] B^{id} -to. [21] B^{id} likkh-. [22] B^{id} add sīlaṁ. [23] B^{id} omit āha [24] C^k B^{id} rāju-. [25] B^i omits tassa rañño. [26] B^{id} taruṇaruciravaṇṇa. [27] B^i adds va. [28] C^k B^i rāju-.

rathaṁ dassesuṁ[1]. Rājā disvā „ativiya sundaro ayam ratho, ācariyassa taṁ[2] dethā“ 'ti āha. Purohito na icchati[3], punappuna[4] vuccamāno pi na icchi yeva, kiṁkāraṇā: evaṁ kir' assa ahosi: „ahaṁ Kurudhammaṁ[5] rakkhanto va[6] parasantake lo-
5 bhaṁ akāsiṁ, bhinnena me sīlena bhavitabban“ ti so etam atthaṁ ācikkhitvā „tātā[7], Kurudhamme me kukkuccaṁ atthi, na maṁ[8] so dhammo ārādheti[9], tasmā[10] na sakkā dātun“ ti āha[11]. Atha naṁ dūtā „na ayyo[12] lobhuppādamattena sīlaṁ bhijjati, tumhe ettakena[13] pi kukkuccaṁ karontā[14] kiṁ vītikka-
10 maṁ karissathā“ 'ti vatvā tassâpi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu. „Evaṁ sante pi n' eva maṁ ārādheti[9], rajjugāhakaamacco[15] pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā“ 'ti vuttā ca[16] pana tam pi upasaṁkamitvā yāciṁsu. So pi ekadivasaṁ janapade khettaṁ minanto[17] rajjuṁ daṇḍake
15 bandhitvā ekaṁ koṭiṁ khettasāmikena[18] gāhāpetvā[19] ekaṁ attanā[20] aggahesi, tena gahitarajjukoṭiyā baddhadaṇḍako[21] ekassa kakkaṭakassa[22] bilamajjhaṁ pāpuṇi. So cintesi: „sace[23] daṇḍakaṁ bile otāressāmi[24] antobile kakkaṭako nassissati, sace pana[25] purato[26] karissāmi rañño santakaṁ nassissati, sace
20 orato karissāmi kuṭumbassa[27] santakaṁ nassissati, kin nu kho kātabban“ ti. Ath' assa etad ahosi: „bile kakkaṭakena[28] bhavitabban ti, sace bhaveyya paññāyeyya, etth' eva naṁ[29] otāressāmîti[30]“ bile[31] daṇḍakaṁ[32] otāresi. Kakkaṭako kirîti saddam akāsi. Ath' assa etad ahosi: „daṇḍako kakkaṭa-
25 piṭṭhe[33] otiṇṇo bhavissati, kakkaṭako mato bhavissati, ahañ ca Kurudhammaṁ[5] rakkhāmi[34], tena me[35] bhinnena bhavitabban“

---

1 B^{d} dassesi. 2 B^{id} naṁ. 3 B^{id} icchi. 4 B^{id} -naṁ. 5 B^{id} guru-. 6 C^{ks} ca, B^{i} omits ca. 7 B^{i} tassa, B^{d} tāta. 8 B^{i} me. 9 B^{i} āroceti. 10 B^{i} adds vo. 11 B^{id} omit āha. 12 B^{id} dūtā pana ayaṁ. 13 C^{ks} ettake, B^{i} etthake, B^{d} etthakenā. 14 B^{id} -to. 15 C^{s} -gāhaamacco, B^{id} -kāmacco. 16 C^{k} va. 17 B^{i} māṇanto. 18 B^{d} -ke. 19 B^{d} gaṇhā-. 20 B^{i} -sāmikena gaṇhā ti vatvā ekaṁ attvṇo. 21 B^{id} gaṇhadaṇḍaho. 22 C^{s} B^{id} kakkaṭassa. 23 B^{i} ajja. 24 B^{id} otari-. 25 B^{id} omit pana. 26 C^{k} purohito, B^{i} pūrato, B^{d} karato. 27 B^{id} kuṭumpikassa, B^{i} adds pana. 28 B^{d} adds na. 29 C^{s} na, B^{i} etevana, B^{d} etthenavaṁ. 30 B^{id} otarissāmîti. 31 B^{id} add taṁ. 32 B^{i} daṇḍaṁ. 33 B^{id} -ṭaka-. 34 B^{i} adds ti. 35 B^{id} add sīlena.

ti so etam atthaṁ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme[1] kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti āha. Atha naṁ dūtā „tumhākaṁ ‘kakkaṭako maratū’ ’ti cittaṁ n’ atthi[2], acetanakaṁ kammaṁ[3] na hoti, tumhe ettakena pi[4] kukkuccaṁ karontā[5] kiṁ vītikkamaṁ karissathā“ ’ti vatvā tassa pi[6] santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu[7]. „Evaṁ sante pi n’ eva maṁ ārādheti, sārathi pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike pi[6] gaṇhathā“ ’ti vuttā ca pana tam pi[6] upasaṁkamitvā yāciṁsu. So ekadivasaṁ rājānaṁ rathena uyyānaṁ nesi. Rājā tattha divā[8] kīḷitvā sāyaṁ nikkhamitvā[9] rathaṁ abhirūhi[10], tassa nagaraṁ asampattass’ eva[11] suriyatthagamanavelāya[12] megho uṭṭhahi. Sārathi[13] rañño temanabhāyena[14] sindhavānaṁ patodasaññaṁ[15] adāsi, sindhavā javena pakkhandiṁsu, tato paṭṭhāya ca pana te uyyānaṁ gacchantâpi tato āgacchantâpi[16] taṁ ṭhānaṁ patvā javena[17] gacchanti[18], kiṁkāraṇā: tesaṁ kira etad ahosi: „imasmiṁ ṭhāne parissayena bhavitabbaṁ[19], tena no sārathi tadā patodasaññaṁ adāsîti“. Sārathissâpi etad ahosi: „rañño temane vā atemane vā mayhaṁ doso n’ atthi, ahaṁ pana aṭṭhāne susikkhitasindhavānaṁ patodasaññaṁ adāsiṁ, tena me idāni aparāparaṁ javantā kilamanti, ahañ ca Kurudhammaṁ[1] rakkhāmi, tena me bhinnena[20] bhavitabban“ ti so etam atthaṁ ācikkhitvā „iminā kāraṇena Kurudhamme[1] kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti āha. Atha naṁ dūta „tumhākaṁ ‘sindhavā[21] kilamantū’ ’ti cittaṁ n’ atthi, acetanakaṁ[22] kammaṁ nāma na hoti, ettakena pi[23] ca tumhe kukkuccaṁ karontā[24] kiṁ vītikkamaṁ karissathā“ ’ti vatvā tassa santike sīlaṁ gahetvā suvaṇ-

[1] B^{id} guru-. [2] B^{i} omits cittaṁ natthi. [3] B^{d} adds nāma. [4] C^{ks} ettake pi, B^{id} etthakenāpi. [5] all four MSS. -to. [6] B^{id} omit pi. [7] B^{id} likkh-. [8] B^{id} divasaṁ pi. [9] B^{i} omits sāyaṁ ni-. [10] B^{id} -rūyhi. [11] B^{i} -patte, B^{d} -pattena yeva. [12] C^{s} B^{id} -tthaṅga-. [13] B^{id} tadā sā-. [14] B^{i} tepana-, C^{k} tevana-. [15] B^{id} -saññam. [16] C^{k} omits tato āg-. [17] B^{d} javavegena. [18] B^{i} adds āgacchanti. [19] B^{id} -bbanti [20] B^{id} add sīlena. [21] B^{id} add naṁ patodasaññaṁ adāsi. [22] C^{k} acetanakammaṁ, C^{s} acetanakakammaṁ, B^{i} sacetakakammaṁ. [23] C^{ks} ettake pi, B^{id} etthakenāpi. [24] B^{id} -to.

ṇapaṭṭe likhiṁsu[1]. „Evaṁ sante pi n' eva maṁ ārādheti, seṭṭhi pana suṭṭhu rakkhati, tassa pana[2] santike gaṇhathā“ 'ti vuttā ca pana tam pi[3] upasaṁkamitvā yāciṁsu. So pi[4] ekadivasaṁ gabbhato nikkhantasālisīsaṁ[5] attano sālikhettaṁ gantvā paccavekkhitvā nivattamāno „vīhimālaṁ bandhāpessāmîti[6]“ ekaṁ sīsamuṭṭhiṁ[7] gāhāpetvā thūnāya[8] bandhāpesi. Ath' assa etad ahosi: „imamhā kedārā mayā rañño bhāgo dātabbo, adinnabhāgato yeva ca[9] me kedārato sālisīsamuṭṭhi gāhāpito, ahañ ca Kurudhamme[10] rakkhāmi, tena me bhinnena[11] bhavitabban“ ti so etam atthaṁ ācikkhitvā „iminā me[12] kāraṇena Kurudhamme[10] kukkuccaṁ atthi, tena vo[13] na sakkā dātun“ ti āha. Atha naṁ dūtā „tumhākaṁ theyyacittaṁ n' atthi, tena vinā adinnādānaṁ nāma paññāpetuṁ na sakkā, ettakena pi[14] ca kukkuccaṁ karontā[15] tumhe aññasantakaṁ[16] nāma kiṁ gaṇhissathā“ 'ti vatvā tassâpi[17] santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu[1]. „Evaṁ sante pi n' eva maṁ ārādheti[18], doṇamāpako[19] pana mahāmatto suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā“ 'ti vuttā ca pana tam pi[3] upasaṁkamitvā yāciṁsu. So kira ekadivasaṁ koṭṭhāgāradvāre nisīditvā rājabhāge vīhiṁ mināpento amitavīhirāsito[20] vīhiṁ gahetvā lakkhaṁ[21] ṭhapesi. Tasmiṁ khaṇe devo pāvassi[22]. Mahāmatto lakkhāni[23] gaṇetvā[24] „mitavīhī[25] ettakā[26] nāma hontîti“ vatvā lakkhavīhiṁ[27] saṁkaḍḍhitvā mitarāsimhi[28] pakkhipitvā vegena gantvā dvārakoṭṭhake ṭhatvā cintesi: „kin nu kho mayā lakkhavīhī[29] mitarāsimhi[30] khittā[31] udāhu amitarāsimhîti“. Ath' assa etad ahosi: „sace

---

[1] B^{id} likkh-. [2] B^{id} omit pana. [3] B^{id} omit pi. [4] B^{id} add seṭhi. [5] B^{i} adds disvā [6] C^{s} -māti, B^{i} bandhapessāmiti, B^{d} bandhāpissāmīti. [7] B^{i} taṁ sālisīsaṁ samuṭhi, B^{d} ekaṁ sālisīsamuṭhiṁ. [8] B^{id} cūḷāya. [9] B^{id} omit ca. [10] B^{id} guru- [11] B^{id} add sīlena. [12] C^{s} omits me. [13] C^{ks} me. [14] C^{ks} ettake pi, B^{id} etthakenāpi. [15] B^{i} -to, B^{d} -ti. [16] C^{k} aṁñaṁ-, B^{id} para-. [17] B^{id} tassa [18] B^{id} ārodheti. [19] B^{i} doṇimāmako, B^{d} doṇamamako. [20] C^{ks} -sino, B^{i} -pihirāsīvi. [21] B^{i} lakkhaṇaṁ. [22] C^{k} pavassi, B^{i} vassi. [23] C^{ks} -ṇi, B^{id} lakkhaṇāni. [24] B^{i} gaṇhitvā, B^{d} vaḍhitvā. [25] C^{k} minavīhi, C^{s} amitavīhi, B^{id} mitavihi. [26] B^{i} etthako, B^{d} etthakā [27] C^{ks} -vīhi, B^{i} lakkhaṇavihi. [28] C^{k} rāsimhi, C^{s} rāsim. [29] C^{ks} lakkhavīhi, B^{i} lakkhe, B^{d} lakkha. [30] C^{k} rāsimhi, C^{s} mitavīhirāsimhi, B^{id} mitavīhi-. [31] B^{id} pakkhipitā.

me mitavīhirāsimhi khittā[1] akāraṇen' eva rañño santakaṁ vaḍḍhitaṁ gahapatikānaṁ santakaṁ nāsitaṁ, ahañ ca Kurudhammaṁ[2] rakkhāmi, tena me bhinnena[3] bhavitabban" ti so etam atthaṁ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā datun" ti āha. Atha naṁ dūtā „tumhākaṁ theyyacittaṁ n'atthi, tena vinā adinnādānaṁ nāma paññāpetuṁ[4] na sakkā, ettake[5] pi[6] ca[7] kukkuccāyantā[8] kiṁ tumhe parasantakaṁ[9] gaṇhathā[10]" 'ti vatvā tassâpi[11] santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu[12]. „Evaṁ sante pi n'eva maṁ ārādheti[13], dovāriko pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā" 'ti vuttā ca pana tam pi[14] upasaṁkamitvā yāciṁsu. So pi ekadivasaṁ nagaradvāraṁ pidhānavelāya[15] tikkhattuṁ saddam anussāvesi[16]. Ath' eko daliddo[17] manusso[18] attano kaniṭṭhabhaginiyā saddhiṁ dārupaṇṇatthāya araññaṁ gantvā nivattanto[19] tassa saddaṁ sutvā bhaginiṁ ādāya vegena sampāpuṇi. Atha naṁ dovāriko „tvaṁ nagare rañño atthibhāvaṁ[20] na jānāsi, 'sakālass' eva[21] imassa nagarassa dvāraṁ pidhīyatîti[22]' na jānāsi, attano mātugamaṁ gahetvā araññe ratikīḷaṁ[23] kīḷanto[24] vicarasîti[25]" āha. Ath' assa itarena[26] „na me sāmi[27] bhariyā bhaginī me esā" ti vutte etad ahosi „akāraṇaṁ[28] vata me kataṁ bhaginiṁ bhariyā ti vadantena[29], ahañ ca Kurudhammaṁ[2] rakkhāmi, tena me bhinnena[30] bhavitabban" ti so etam atthaṁ ārocetvā[31] „iminā me[32] kāraṇena Kurudhamme[2] kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun" ti āha[33]. Atha naṁ dūtā[34] „tumhehi tathāsaññāya[35] kathitaṁ,

[1] B^{id} pakkhipitā. [2] B^{id} guru-. [3] B^{id} add sīlena [4] B^{id} saññā-. [5] B^{i} etthake. [6] B^{i} omits pi. [7] B^{id} omits ca [8] B^{i} kukkuccaṁ karonto, B^{d} k. karontā. [9] B^{id} parassa-. [10] B^{id} gaṇhissathā. [11] B^{i} tassa, B^{d} tassa pi. [12] B^{id} likkh-. [13] B^{i} ārocesi. [14] B^{id} omit pi. [15] C^{s} pidahana-, B^{i} sāyaṇha-. [16] C^{s} saddamanussa-, B^{i} saddaṁ sāvesi. [17] C^{s} daliddo corr. to -dda. B^{id} dalidda. [18] B^{id} puriso. [19] C^{ks} B^{d} nivattento. [20] B^{id} add kiṁ. [21] B^{d} sakalasseva, C^{s} B^{i} kālasseva. [22] C^{ks} pithīyatîti, B^{i} pihiyati, B^{d} pidhiyatîti, B^{i} adds kiṁ. [23] B^{id} kāmaratikilaṁ. [24] B^{id} kilanto. [25] B^{i} divasaṁ carasi. B^{d} divasaṁ vicarasī. [26] C^{k} -ro. [27] B^{d} sā. [28] C^{s} -ṇā. [29] B^{id} bhaginiyā ti kathentena. [30] B^{d} adds sīlena. [31] B^{id} ācikkhitvā. [32] B^{id} omit me. [33] B^{i} omits āha. [34] B^{id} add etaṁ. [35] C^{s} kathā-.

ettha vo[1] sīlabhedo n'atthi, ettake[2] pi ca tumhe kukkuccāyantā Kurudhamme[3] sampajānamusāvādaṁ nāma kiṁ karissathā" 'ti vatvā tassa pi[4] santike sīlāni gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu[5]. „Evaṁ sante pi n' eva maṁ ārādheti, vaṇṇadāsī pana suṭṭhu rakkhati, tassā santike gaṇhathā" 'ti vuttā ca pana taṁ pi[6] upasaṁkamitvā yāciṁsu. Sâpi purimanayen' eva paṭikkhipi, kiṁkāraṇā: Sakko kira devānam indo „tassā[7] sīlaṁ vīmaṁsissāmîti" māṇavakavaṇṇena āgantvā „ahaṁ āgamissāmîti[8]" sahassaṁ datvā devalokam eva gantvā tīni saṁvaccharāni nâgacchi[9], sā attano sīlabhedabhayena tīṇi saṁvaccharāni aññassa purisassa hatthato tambūlamattam pi na gaṇhi, sā anukkamena duggatā hutvā cintesi: „mayhaṁ sahassaṁ datvā gatapurisassa tīṇi saṁvaccharāni nâgacchantassa[10] duggat' amhi[11] jātā, jīvitapavattiṁ[12] ghaṭetuṁ na sakkomi, ito dāni paṭṭhāya mayā vinicchayamahāmattānaṁ ārocetvā paribbayaṁ gahetuṁ vaṭṭatîti" sā vinicchayaṁ gantvā „sāmi, paribbayaṁ datvā gatapurisassa me tīṇi saṁvaccharāni, matabhāvam pi 'ssa[13] na jānāmi, jīvitaṁ[14] ghaṭetuṁ na sakkomi, kiṁ karomi sāmîti" āha. „Tīṇi saṁvaccharāni[15] anāgacchante kiṁ karissasi[16], ito paṭṭhāya paribbayaṁ gaṇhā" 'ti[17]. Tassā laddhavinicchayāya vinicchayato nikkhamamānāya[18] eva eko puriso sahassabhaṇḍikaṁ[19] upanāmesi, tassa gahaṇatthāya hatthānaṁ[20] pasāraṇakāle Sakko attānaṁ dassesi, sā disvā va „mayhaṁ saṁvaccharattayamatthake sahassadāyako puriso āgato[21], n' atthi me tava kahāpaṇehi attho" ti hatthaṁ sammiñjesi[22], Sakko attano sarīrañ ñeva[23] abhinimminitvā taruṇasuriyo viya jalanto ākāse aṭṭhāsi, sakalanagaraṁ sannipati[24], Sakko mahājanamajjhe

---

1 Bid omit ettha vo. 2 Bid ettbake. 3 Bi gurudhammena. Bd gurudhamme, Cs kurudhammo. 4 Bi omits pi. 5 Bid likkh-. 6 Bid omit pi 7 Bi tassa, Bd kassā. 8 Bid add vatvā. 9 Bi na gacchi. 10 Cs na āg-, Bi agacchantassa, Bd anāg . 11 Ck duggatampi, Bi duggatā. 12 Bid jīvitavuttiṁ. 13 Bi -bhāvamassa, Bd -bhāvamissa. 14 Ck ghā-, Bi ghaṭituṁ. 15 Bi adds nāma. 16 Bid -ti. 17 Bi gaṇhāhiti, Bd gaṇhatīti. 18 Bid nikkhamāṇāya. 19 Bid -bhaṇḍaṁ. 20 Bid hatthaṁ. 21 Bi adds tāta. 22 Ck sammijesi, Bi sammirañcesi, Bd samiñcesi. 23 Bid ceva. 24 Bd sannipātetvā.

„ahaṁ etissā vīmaṁsanavasena saṁvaccharattayamatthake sahassaṁ adāsiṁ, sīlaṁ rakkhantā nāma evarūpā hutvā rakkhathā“ 'ti ovādaṁ datvā tassā nivesanaṁ[1] sattahi ratanehi pūretvā „ito paṭṭhāya appamattā hohîti“ taṁ anusāsitvā devalokam eva agamāsi[2], iminā kāraṇena sā „ahaṁ gahitabhatiṁ ajīrāpetvā va aññena diyyamānāya bhatiyā hatthaṁ pasāresiṁ[3], iminā kāraṇena mama[4] sīlaṁ na ārādheti[5], tena vo dātuṁ na sakkā[6]“ ti paṭikkhipi[7]. Atha naṁ dūtā „hatthapasāraṇamattena sīlabhedo n' atthi, sīlaṁ nāma etaṁ[8] paramā[9] pārisuddhi[10] hotîti“ vatvā tassâpi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapatte likhiṁsu[11]. Iti te imesaṁ[12] ekādasannaṁ janānaṁ rakkhaṇasīlaṁ[13] suvaṇṇappaṭṭe likhitvā[14] Dantapuraṁ gantvā Kāliṅgarañño suvaṇṇapaṭṭaṁ datvā taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Rājā tasmiṁ Kurudhamme[14] vattamāno[15] pañcasīlāni pūresi. Tasmiṁ kāle[16] sakala-Kāliṅgaraṭṭhe devo vassi, tīṇi bhayāni vūpasantāni, raṭṭhaṁ khemaṁ subhikkhaṁ ahosi. Bodhisatto[17] yāvajīvaṁ dānādīni puññāni katvā saparivāro[18] saggapadaṁ[19] pūresi.

Satthā imaṁ desanaṁ[20] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi (Saccapariyosāne keci sotāpannā ahesuṁ keci sakadāgāmino keci anāgāmino keci arahantā[21] ti). Jātakasamodhāne[22] pana

Gaṇikā Uppalavaṇṇā ca Puṇṇo dovāriko tadā (Dhp. p. 417.)
rajjugāho[23] ca Kaccāno[24] doṇamātā ca Kolito[25]
Sāriputto tadā seṭṭhi Anuruddho ca sārathi
brāhmaṇo Kassapo thero uparājā Nandapaṇḍito
Mahesī Rāhulamātā Māyā devī janettiyā[26]
Kururājā Bodhisatto, evaṁ dhāretha jātakan ti.

Kurudhammajātakaṁ[27].

[1] C^{ks} -ne. [2] B^{id} āg. [3] B^{id} -remi [4] B^{id} maṁ. [5] B^{i} -si. [6] B^{i} sakko. [7] B^{d} pari-. [8] C^{ks} esa, B^{i} ekaṁ. [9] B^{id} -ma. [10] C^{k} pari-, B^{id} visuddhi. [11] B^{id} likkh-. [12] B^{i} iti tesaṁ, B^{d} iti tesaṁ dūtā imesaṁ. [13] B^{i} adds gahetvā. [14] B^{id} guru-. [15] B^{id} pava-. [16] B^{i} khaṇe. [17] B^{i} adds ca. [18] B^{i} sapariso. [19] B^{i} saggapūraṁ, B^{d} sakkapūraṁ. [20] B^{id} dhammade-. [21] C^{ks} -to. [22] B^{i} jātakaṁ-, B^{d} -kaṁ samodhānesi. [23] C^{s} rajjuggā-. [24] B^{id} kaccāyano. [25] B^{i} moggalāno doṇamāko, B^{d} moggalāmāno doṇamāmako. [26] C^{k} janentiyā. [27] B^{i} adds chaṭhamaṁ, B^{d} chaṭhaṁ.

7. Romakajātaka.

Vassāni paññāsā 'ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto[1] vadhāya parisakkanam ārabbha kathesi. Paccuppannavatthuṁ uttānam eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto pārāpato[2] hutvā bahūhi[3] pārāvatehi[2] parivuto araññe pabbataguhāyaṁ[4] vāsaṁ kappesi. Aññataro pi kho tāpaso sīlasampanno tesaṁ pārāpatānaṁ[5] vasanaṭṭhānato avidūre ekaṁ paccantagāmaṁ upanissāya assamapadaṁ māpetvā pabbataguhāyaṁ[6] vāsaṁ kappesi. Bodhisatto antarantarā tassa santikaṁ āgantvā sotabbayuttakaṁ suṇāti. Tattha tāpaso[7] ciraṁ vasitvā pakkāmi. Ath' añño kūṭajaṭilo[8] āgantvā tattha vāsaṁ kappesi. Bodhisatto[8] pārāpataparivuto[2] taṁ upasaṁkamitvā vanditvā paṭisanthāraṁ katvā assamapade vicaritvā girikandarasamīpe gocaraṁ gahetvā sāyaṁ attano vasanaṭṭhānaṁ gacchati. Kūṭatāpaso[9] tattha atirekapaṇṇāsavassāni[10] vasi. Ath' assa[11] ekadivasaṁ paccantagāmavāsino[12] pārāpatamaṁsaṁ[2] abhisaṁkharitvā adaṁsu. So tattha rasataṇhāya bajjhitvā „kiṁ maṁsaṁ nām' etan" ti pucchitvā „pārāpatamaṁsan[2]" ti sutvā cintesi: „mayhaṁ assamapadaṁ bahū[13] pārāpatā[2] āgacchanti, te māretvā maṁsaṁ khādituṁ vaṭṭatîti" so taṇḍulasappidadhijīrakamaricādīni[14] āharāpetvā[15] ekamante ṭhapetvā muggaraṁ cīvarakaṇṇena[16] paṭicchādetvā pārāpatānaṁ[2] āgamanaṁ olokento paṇṇasāladvāre nisīdi. Bodhisatto pārāpataparivuto[2] āgantvā tassa kūṭajaṭilassa[9] duṭṭhakiriyaṁ oloketvā „ayaṁ duṭṭhatāpaso aññenâkārena[17] nisinno, kacci[18] nu kho amhākaṁ samānajātiyānaṁ[19] maṁsaṁ khādi[20], pariganhissāmi nan" ti anuvāte ṭhatvā tassa sarīra-

[1] B^{id} add bhagavato. [2] B^{d} pārāva-, [3] B^{i} bahu. [4] C^{k} -ya. [5] C^{k} B^{i} -ya. [6] B^{id} tāpaso tattha [7] C^{k} B^{id} kuṭa-. [8] B^{d} adds pi. [9] B^{id} ku-. [10] C^{k} atirekapaṇṇani, B^{i} atiresavassāni. [11] B^{i} atha. [12] B^{id} add manussā. [13] C^{ks} -u. [14] B^{i} -khīraparіccā-, B^{d} khiramariccā- [15] C^{k} ārāpetvā. B^{id} āharitvā [16] C^{ks} cīrakena, B^{i} cīvarakaṇṇe. [17] B^{i} aññena kāraṇena, B^{d} aññena kārena. [18] B^{i} kiñci, B^{d} kicci [19] B^{i} -jātīnaṁ. [20] B^{i} khādīti, B^{d} khāti.

gandhaṁ ghāyitvā „ayaṁ amhe māretvā maṁsaṁ khāditukāmo, uàssa[1] santikaṁ[2] gantuṁ vaṭṭatîti" pārāpate[3] ādāya paṭikkamitvā[4] cari. Tāpaso taṁ anāgacchantaṁ disvā „madhurakathaṁ tehi saddhiṁ kathetvā vissāsena upagate māretvā maṁsaṁ khādituṁ vaṭṭatîti" cintetvā purimā dve gāthā avoca: 5

1. Vassāni paññāsa samādhikāni[5]
vasimha selassa guhāya romaka[6],
asaṁkamānā abhinibbutattā[7]
hatthattam[8] āyanti mam' aṇḍajā pure. 79.

2. Te dāni vakkaṅga[9] kimattham[10] ussukā[11] 10
vajanti[12] aññaṁ girikandaraṁ dijā,
nanū na maññanti mamaṁ yathā pure
cirappavutthā athavā na te ime ti. 80.

Tattha samādhikānîti[13] samaadhikāni[14], romakā[15] 'ti dumāya uppanna[16], sudhotapavālena[17] samānavaṇṇanettapādatāya[18] Bodhisatta-pārāpataṁ[19] 15 ālapati, asaṁkamānā ti evaṁ atirekapaññāsavassāni imissā pabbataguhāya vasantesu amhesu ete aṇḍajā ekadivasam pi mayi āsaṁkaṁ akatvā abhinibbutacittā[20] va[21]hutvā pubbe mama hatthattaṁ[22] hatthappasāraṇaokāsaṁ[23] āgacchantîti attho, te dānîti te idāni, vakkaṅgā 'ti Bodhisattaṁ ālapati, sabbe pi pana pakkhino uppatanakāle gīvaṁ vaṁkaṁ katvā[24] uppatanato vakkaṅgā 20 ti vuccanti, kimatthan ti kiṁkāraṇā[25] sampassamānā, ussukā ti ukkaṇṭhitarūpā hutvā, girikandaran ti girito aññaṁ pabbatakandaraṁ, yathā pure ti yathā pure[26] ete pakkhino maṁ garuṁ[27] katvā piyaṁ katvā maññanti tathā[28] idāni na[29] maññanti, pubbe idha nivutthatāpaso[30] añño ayaṁ[31] añño[32], evaṁ añño[33] ete maṁ[34] maññantîti dīpeti, cirappavutthā[35] athavā na te ime 25 ti kin nu kho ime ciraṁ vippavasitvā dīghassa addhuno accayena āgatattā maṁ

[1] Bid na tassa. [2] Bi -ke. [3] Bid pārāva-. [4] Bid paṭakka-. [5] Bi samīdhītāni, Bd samadhikāni. [6] Bid -kā. [7] Bi -nippaticittā, Bd -nibbūticittā. [8] Ck hatthattham, Cs Bd hattatthaṁ. [9] Bi vagkaṅgā, Bd vakkaṅgā. [10] Cks -ttha. [11] Bi usukā, Bd ussakā [12] Bid ajanti [13] Bi samadhitāniti, Bd samadhikāniti. [14] Bd mama adhi. [15] Bi ropakā. [16] Ck rūmaya uppanna, Cs rūmaya uppannā. [17] Cks -ḷena, Bi -leneva. [18] Bi sahanavaṇṇe netta pādamakāya. [19] Bid -sattaṁpārāvataṁ. [20] Ck abhinibbutacitā. [21] Bi omits va. [22] Cks hatthatthaṁ. [23] Bi pasāraṇokāsaṁ. [24] abhinibbutacittā - - - katvā wanting in Bd. [25] Bid -ṇaṁ. [26] Bid pubbe. [27] Bi guruṁ. [28] Ck yathā. [29] Bid nanu. [30] Bi nivatta-, Bd -nivuṭha-. [31] Bi assamaṁ. [32] Id añño añño ayan, Bid add ti. [33] Bid evaṁ añño. [34] Cks ma. [35] Bid ciraṁ pavuṭhā.

so[1] yeva ayan ti na sañjānanti, udāhu ye amhesu abhinibbutattā[2] na te ime, aññe va āgantukapakkhino, ime kena[3] maṁ na upasaṁkamantîti pucchati[4]

Taṁ sutvā Bodhisatto paṭikkamitvā ṭhito va tatiyaṁ gātham āha:

5 3. Jānāma taṁ, na mayam asma[5] mūḷhā,
so yeva[6] tvan[7], te mayam asma[8] nâññe[9],
cittañ ca te asmiṁ jane paduṭṭhaṁ,
ājīvika[10] tena[11] taṁ uttasāmā 'ti. 81.

Tattha na mayam asma[5] mūḷhā ti mayaṁ mūḷhā[12] pamattā na homa, 10 cittañ ca te asmiṁ jane paḷduṭṭhan[13] ti[14] tvaṁ so va[15] mayam pi te yeva, na taṁ[16] saṁjānāma, api[17] kho pana[18] tava cittaṁ asmiṁ jane paduṭṭhaṁ amhe māretuṁ uppannaṁ, ājīvikā[19] 'ti ājīvahetu pabbajita paduṭṭhatāpasa[20], tena taṁ uttasāmā 'ti tena[21] kāraṇena taṁ uttasāma bhāyāma na upasaṁkamāma.

15 Kūṭatāpaso[22] „ñāto ahaṁ imehîti" muggaraṁ khipitvā virajjhitvā „gaccha tāva[23], tvaṁ viraddho 'mhîti" āha. Atha naṁ Bodhisatto „maṁ[24] tāva viraddho si, cattāro pana apāye na virajjhasi[25], sace idha vasissasi[26] gāmavāsīnaṁ[27] 'coro ayan' ti ācikkhitvā taṁ gāhāpessāmi[28], sīghaṁ palāyassū" 'ti taṁ 20 tajjetvā[29] pakkāmi. Jaṭilo[30] tattha vasituṁ nâsakkhi[31].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā tāpaso[32] Devadatto ahosi, purimo sīlavantatāpaso Sāriputto, pārāpatajeṭṭhako[33] pana aham evā" 'ti. Romakajātakaṁ[34].

---

[1] C^k anāgatattā - -, B^{id} āgatatāpaso. [2] B^{id} -tacittā [3] B^{id} tena. [4] B^{id} pucchi. [5] B^{id} sampa. [6] B^{id} sveva in the place of so yeva. [7] B^{id} tvaṁ. [8] C^k B^i assa, B^d assu. [9] na aññe. [10] B^{id} ājīvakā. [11] C^s ttena. [12] B^{id} omit mayaṁ mūḷhā. [13] C^{ks} -aṁ. [14] C^{ks} omit ti [15] B^{id} so yeva. [16] B^{id} taṁ na. [17] B^{id} add ca. [18] B^i adds te, B^d ta [19] B^{id} ājīva-. [20] B^i -passa, B^d -saṁ. [21] B^{id} yena [22] B^{id} ku-. [23] B^i to, B^d bho. [24] C^{ks} man. [25] B^{id} viraddho si. [26] C^k sasi, C^s vassi corr. to vasasi, B^{id} vassissasi. [27] C^k -sinaṁ, B^i -sina [28] C^k B^i -mīti. [29] C^{ks} B^d tajjitvā, B^i vajjetvā. [30] B^{id} kuṭaja- [31] B^d na-, B^{id} add aññattha agamāsi. [32] B^{id} kuṭatā-. [33] B^i -vatasseṭhako, B^d -vatajeṭhako. [34] C^s pārāpatajā-, B^{id} romajā-, adding sattamaṁ.

8. Mahisajātaka.

Kimattham abhisandhāyā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ lolamakkaṭaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kir' ekasmiṁ kule eko posāvaniyalolamakkaṭo[1] hatthisālaṁ gantvā ekassa sīlavahatthissa[2] piṭṭhe nisīditvā uccārapassāvaṁ karoti piṭṭhiyaṁ caṁkamati. Hatthi[3] attano sīlavantatāya khantisampadāya na kiñci karoti. Ath' ekadivasaṁ tassa hatthissa ṭhāne añño duṭṭhahatthipoto aṭṭhāsi. Makkaṭo „so yeva ayan" ti saññāya duṭṭhahatthissa piṭṭhiṁ[4] abhirūhi[5]. Atha naṁ[6] so soṇḍāya gahetvā bhūmiyaṁ ṭhapetvā pādena akkamitvā saṁcuṇṇesi. Sā pavatti bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṁ bhikkhū[7] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso lolamakkaṭo kira sīlavahatthisaññāya[8] duṭṭhahatthipiṭṭhiṁ abhirūhi[9], atha naṁ so jīvitakkhayaṁ pāpesīti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa[10] lolamakkaṭo evaṁsīlo[11], porāṇato paṭṭhāya evaṁ sīlo[12] yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese mahisayoniyaṁ[13] nibbattitvā vayappatto thāmasampanno mahāsarīro pabbatapādapabbhāragiriduggavanaghaṭesu[14] caranto[15] ekam phāsukaṁ rukkhamūlaṁ disvā gocaraṁ gahetvā divā tasmiṁ rukkhamūle aṭṭhāsi. Ath' eko lolamakkaṭo rukkhā[16] otaritvā tassa piṭṭhiṁ abhirūhitvā[17] uccārapassāvaṁ katvā siṅge[18] gaṇhitvā olambanto naṅguṭṭhe gahetvā dolāyanto[19] kīḷi. Bodhisatto khantimettānuddayasampadāya[20] taṁ tassa anācāraṁ na manas' ākāsi[21] Makkaṭo punappuna[22] tath' eva karoti[23]. Ath' ekadivasaṁ tasmiṁ rukkhe adhivatthā[24] devatā rukkhakkhandhe ṭhatvā naṁ[25] „mahi-

---

[1] B^{id} -ṇiyamakkaṭo. [2] B^{i} sīlavantassa, B^{d} sīlavantassa hatthissa. [3] so all four MSS. [4] B^{id} -iyaṁ. [5] C^{ks} -ruhi, B^{i} -rūyhati, B^{d} -rūhati. [6] B^{id} add vegena. [7] C^{ks} omit bhikkhu [8] B^{i} sīlavantahatthissa, B^{d} sīlavantahatthi [9] B^{id} -rūḷho. [10] C^{s} idānavaso, B^{i} idāni puppe, B^{d} idāneva pubbe pi. [11] B^{i} evaṁlolo, B^{d} evaṁ pi lolo. [12] B^{i} ekaṁ pi lolo, B^{d} evaṁ pi lolo. [13] B^{id} mahiṁsu. [14] B^{i} -pāde - - dugge- [15] B^{id} vica-. [16] B^{i} rukkhato. [17] B^{d} -rūhi. [18] B^{id} siṅgesu. [19] B^{id} add va. [20] B^{i} -yaṁ. [21] B^{id} manasā akāsi. [22] B^{id} -unnaṁ. [23] B^{i} kari. [24] B^{id} -vattvā. [25] C^{k} B^{i} na, C^{s} omits naṁ.

sarāja[1], kasmā imassa duṭṭhamakkaṭassa avamānaṁ sahasi, nisedhehi nan[2]" ti vatvā etam atthaṁ pakāsentī[3] purimā dve gāthā avoca:

1. Kam attham[4] abhisandhāya lahucittassa dūbhino[5]
5 sabbakāmaduhassêva[6] imaṁ[7] dukkhaṁ titikkhasi. 82.

2. Siṅgena nihanāh' etaṁ[8] padasā ca adhiṭṭhaha[9],
bhiyyo bālā pakujjheyyuṁ no c' assa[10] paṭisedhako ti. 83.

Tattha kam attham abhisandhāya 'ti kin nu kho kāraṇaṁ paṭicca kiṁ sampassamāno[11], dūbhino[12] ti[13] mittadūbhissa[14], sabbakāmaduhas-10 sevā[15] 'ti sabbakāmadadassa sāmikassa viya, titikkhasîti adhivāsesi[16], padasā ca adhiṭṭhahā[17] 'ti pādena ca[18] naṁ tiṇhakhuraggena[19] yathā etth' eva marati evaṁ akkamatha[20], bhiyyo bālā ti sace hi paṭisedhako na bhaveyya bālā aññāṇasattā punappuna[21] kujjheyyuṁ[22] ghaṭṭeyyuṁ[23] viheṭheyyum evā[24] 'ti dīpeti.

15 Taṁ sutvā Bodhisatto „rukkhadevate, sac' ahaṁ iminā jātigottabalādīhi[25] avikkosamāno[26] imassa dosaṁ na sahissāmi kathaṁ me manoratho nipphattiṁ gamissati, ayaṁ pana maṁ viya aññam pi[27] maññamāno evaṁ anācāraṁ karissati, tato yesaṁ caṇḍamahisānaṁ esa evaṁ karissati te yeva etaṁ va-20 dhissanti, sā etassa[28] aññehi māraṇā[29] mayhaṁ dukkhato ca pāṇātipātato ca pamutti[30] bhavissatîti" vatvā tatiyaṁ gātham āha:

3. Mam evâyaṁ maññamāno aññam p' eva[31] karissati,
te taṁ[32] tattha vadhissanti, sā me mutti bhavissatîti. 84.

25 Katipāhaccayena pana Bodhisatto aññattha gato, añño caṇḍamahiso taṁ ṭhānaṁ[33] āgantvā aṭṭhāsi. Duṭṭhamakkaṭo „so

---

[1] B^{d} mahiṁsarājaṁ. [2] C^{s} taṁ. [3] all four MSS. -ti. [4] B^{id} kimattam. [5] B^{id} dubbhi-. [6] B^{id} -ruhasseva. [7] B^{id} idaṁ. [8] C^{s} nihatāhetaṁ, B^{i} nipatācetaṁ, B^{d} nihatācetaṁ. [9] C^{s} B^{id} -ṭṭhahi. [10] C^{k} vassa. [11] B^{id} omit saṁ. [12] C^{s} du-, B^{d} dubbhi-. [13] C^{ks} omit ti. [14] C^{s} -du-, B^{i} -dubbhassa, B^{d} -dubbhissa. [15] B^{id} -ruha-. [16] B^{i} -seti. [17] B^{id} -hi. [18] B^{d} pāteneva, B^{i} pādenava. [19] B^{i} tikkhakhurakkhena. [20] C^{k} akkama, C^{s} akkamama. [21] B^{i} -unnaṁ, B^{d} -unaṁ. [22] B^{i} paku-. [23] B^{id} ghāṭe-. [24] C^{s} -yyuṁ yevā, B^{id} -yyuṁ mevā. [25] C^{s} -di, B^{d} -dihi, B^{i} -gottādihi. [26] so C^{k}; B^{i} adhiko-, B^{d} aviko-, C^{s} avikkosayamāno. [27] C^{ks} omit aññam pi. [28] B^{id} omit sā e. [29] C^{s} -ṇa, B^{id} maraṇaṁ. [30] B^{i} vimutti, B^{d} vippamutti. [31] B^{id} aññameva. [32] B^{i} naṁ, B^{d} na. [33] B^{id} tattha in the place of t. ṭh.

yeva ayan" ti saññāya tassa piṭṭhiṁ abhirūhitvā tatth' eva anācāraṁ cari. Atha naṁ so vidhūnanto bhūmiyaṁ pātetvā siṅgena hadaye[1] vijjhitvā pādehi madditvā saṁcuṇṇesi.

Satthā imaṁ desanaṁ[2] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā duṭṭhamahiso ayaṁ duṭṭhahatthi[3] ahosi, duṭṭho[4] 5 duṭṭhamakkaṭo va[5], sīlavamahisarājā[6] pana aham evā" 'ti. Mahisajātakaṁ[7].

9. Satapattajātaka.

Yathā māṇavako panthe ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Paṇḍuka-Lohitake ārabbha kathesi. Chabbaggiyānaṁ hi 10 dve janā Mettiya-Bhummajakā[8] Rājagahaṁ upanissāya vihariṁsu, dve Assaji-Punabbasukā Kīṭāgiriṁ[9] upanissāya vihariṁsu, Paṇḍuka-Lohitakā ime pana dve Sāvatthiṁ upanissāya Jetavane vihariṁsu, te dhammena nihitaṁ adhikaraṇaṁ ukkoṭenti, ye pi tesaṁ sandiṭṭhasambhattā honti tesaṁ upatthambho hutvā „na āvuso tumhe etehi jātiyā vā gottena 15 vā sīlena vā nihīnatarā, sace tumhe attano gāhaṁ vissajjetha suṭṭhutaraṁ vo ete adhibhavissantîti" ādīni vatvā gāhaṁ vissajjetum[10] na denti, tena[11] bhaṇḍanāni c' eva[12] kalahaviggahavivādā[13] ca vattanti[14]. Bhikkhū etam atthaṁ Bhagavato ārocesuṁ. Bhagavā[15] etasmiṁ nidāne[16] etasmiṁ pakaraṇe bhikkhū sannipātetvā[17] Paṇḍuka-Lohitake 20 pakkosāpetvā „saccaṁ kira tumhe bhikkhave attanâpi[18] adhikaraṇaṁ ukkoṭetha, aññesaṁ[19] gāhaṁ vissajjetuṁ[20] na dethā" 'ti pucchitvā „saccaṁ bhante" ti vutte „evaṁ sante[21] hi[22] bhikkhave tumhākaṁ kiriyā satapattamāṇavassa kiriyā viya hotîti" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente 25 Bodhisatto aññatarasmiṁ Kāsigāme[23] ekasmiṁ kule nibbattitvā vayappatto kasivaṇijjādīhi[24] jīvikaṁ[25] akappetvā pañ-

---

1 Bid -yaṁ. 2 Bid dhammade-. 3 so all four MSS. 4 Bid omit duṭṭho. 5 Bi etarahi ayaṁ makkaṭo, Bd e. a. duṭha yeva in the place of va. 6 Bi sīlācara-, Bd sīlavā-. 7 Bd adds aṭhamaṁ. 8 Bd -bhūma-. 9 Bd kitvā-. 10 Bid visa-. 11 Cks te. 12 Bi omits ceva. 13 Cks Bd omit ca, Bi kalahavivādañca. 14 Bd pava-. 15 Bid atha kho bha-. 16 Bid omit e n. 17 Bd -pātāpetvā. 18 Bid attano. 19 Bid add pi. 20 Cks vissajjituṁ, Bid visajjetuṁ. 21 Bi omits sante, Bd bhante. 22 Bi pi, Bd omits hi. 23 Bid kāsigāmake. 24 Ck kasavani-, Cs kasivani-, Bi kasiṇavāṇijjā-, Bd kasivāṇijjā-. 25 Bi -taṁ.

casatamatte[1] core gahetvā tesaṁ jeṭṭhako hutvā panthadūbhanasandhicchedādīni[2] karonto jīvikaṁ[3] kappesi. Tadā Bārāṇasiyaṁ eko kuṭumbiko[4] ekassa jānapadassa[5] sahassaṁ kahāpaṇe[6] datvā puna agahetvā va kālaṁ akāsi. Ath' assa bhariyā aparabhāge gilānā maraṇamañcake[7] nipannā puttaṁ āmantetvā „tāta[8] pitā[9] te ekassa sahassaṁ datvā anāharāpetvā[10] va mato, sace aham pi marissāmi na so tuyhaṁ dassati, gaccha naṁ mama[11] jīvantiy' eva[12] āharāpetvā gaṇhā[13]“ 'ti āha. So „sādhū“ ti tattha gantvā kahāpaṇe labhi. Ath' assa mātā kālakiriyaṁ katvā puttasinehena tassa āgamanamagge opapātī[14] sigālī[15] hutvā nibbatti. Tadā so corajeṭṭhako maggapaṭipanne vilumpamāno sapariso tasmiṁ magge aṭṭhāsi. Atha sā sigālī putte aṭavimukhaṁ[16] patte[17] „tāta mā aṭaviṁ abhirūhi, corā ettha ṭhitā, te taṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhissantîti“ punappuna[18] maggaṁ occhindamānā[19] nivāreti. So taṁ kāraṇaṁ ajānanto „ayaṁ kālakaṇṇisigālī mayhaṁ maggaṁ occhindatîti[20]“ leḍḍudaṇḍaṁ[21] gahetvā mātaraṁ palāpetvā aṭaviṁ paṭipajji. Ath' eko satapattasakuṇo „imassa purisassa hatthe kahāpaṇasahassaṁ atthi[22], imaṁ[23] māretvā taṁ[24] kahāpaṇaṁ gaṇhathā[25]“ 'ti viravanto corābhimukho pakkhandi. Māṇavo tena katakāraṇaṁ ajānanto „ayaṁ maṅgalasakuṇo, idāni me sotthi bhavissatîti“ cintetvā „vassa sāmi vassa sāmîti“ añjaliṁ[26] paggaṇhi. Bodhisatto sabbarūtaññū[27] tesaṁ dvinnaṁ kiriyaṁ disvā cintesi: „imāya sigāliyā etassa mātarā bhavitabbaṁ, tena sā 'imaṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhantîti[28]' bhayena vāreti, iminā pana satapattena paccāmittena bhavitabbaṁ, tena so[29] 'imaṁ māretvā kahāpāṇe gaṇhathā' 'ti[30] ārocesi, ayaṁ pana etam atthaṁ ajānanto[31]

---

[1] Ck -tta, Cs -ttaṁ. [2] Cs -dūhana-, Bi paṇṭhaduhana, Bd pantidūhanasandhicchedāni. [3] Bid -taṁ. [4] Cs -ṭi- [5] Cs Bid ja-. [6] Bid omit ka-. [7] Bid -ce. [8] Cks tātā. [9] Cks omit pitā. [10] Bd -hā-. [11] Bid mayi. [12] Bid jīvantiyā. [13] Bid -hāhi. [14] Bi -tika, Bd -tikā. [15] Bid siṅgāli. [16] Bid -khe. [17] Bid sampatte. [18] Bid -nnaṁ. [19] Bid occhijjamānā. [20] Bid occhijjatīti. [21] Bid leṇḍu-. [22] Bi itthi. [23] Cks omit atthi imaṁ. [24] Bid omit taṁ. [25] Bd -hāthā. [26] Ck -liṁ. [27] Bid -rūdaññū. [28] Bid -hissantīti. [29] Cks omit so. [30] Bid add amhākaṁ. [31] Ck adds etam atthaṁ.

atthakāmaṁ mātaraṁ tajjetvā palāpesi, anatthakāmassa satapattassa 'atthakāmo me[1]' ti saññāya añjaliṁ[2] pagganhāti, aho vatâyaṁ bālo" ti. Bodhisattānaṁ hi evaṁ mahāpurisānam pi sataṁ parasantakagahaṇaṁ visamapaṭisandhigahaṇavasena[3] hoti, nakkhattadosenā 'ti pi vadanti. Māṇavo āgantvā corānaṁ antaraṁ pāpuṇi. Bodhisatto taṁ gāhāpetvā „katthavāsiko sîti" pucchi. „Bārāṇasīvāsiko[4] mhîti". „Kahaṁ agamāsîti". Ekasmiṁ gāmake sahassaṁ laddhabbaṁ[5] atthi, tattha agamāsin" ti. „Laddhaṁ pana te" ti. „Āma laddhaṁ" ti. „Kena tvaṁ[6] pesito sîti". „Sāmi, pitā me mato, mātâpi me gilānā, sā 'mayi matāya esa na labhissatîti' maññamānā pesesîti". „Idāni tava mātu pavattiṁ jānāsîti". „Nā jānāmi sāmîti". „Mātā te tayi nikkhante[7] kālaṁ katvā puttasinehena sigālī hutvā tava maraṇabhayabhītā maggan te[8] occhinditvā[9] vāreti, tvaṁ tajjetvā palāpesi, satapattasakuṇo pana te paccāmitto, so 'imaṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhathā' 'ti amhākaṁ ācikkhi, tvaṁ attano bālatāya atthakāmaṁ mātaraṁ 'anatthakāmo[10] me' ti maññasi anatthakāmaṁ satapattaṁ 'atthakāmo[11] me' ti, tassa tumhākaṁ[12] kataguṇo nāma n'atthi mātā pana te mahāguṇā[13], kahāpaṇe gahetvā gacchā[14]" ti vissajjesi[15].

Satthā imaṁ desanaṁ[16] āharitvā[17] ima gāthā avoca:

1. Yathā māṇavako panthe[18] sigāliṁ vanagocariṁ
   atthakāmaṁ pavadantiṁ[19] anatthakāmā[20] ti maññati
   anatthakāmaṁ satapattam atthakāmo ti maññati 85.
2. Evam evam[21] idh' ekacco puggalo hoti tādiso,
   hitehi[22] vacanaṁ vutto patigaṇhāti vāmato. 86.

[1] C^k B^i omit me. [2] C^k -liṁ. [3] B^{id} -ṇādivasena. [4] C^k -sivā-. [5] C^k sahassa laddha, B^i sahassaṁ laddhappaṁ, B^d sahassaṁ laddhappaṁ corr. to s. laddhaṁ? [6] B^{id} omit tvaṁ. [7] B^{id} nikkhamante. [8] B^{id} maggantare maggaṁ. [9] B^{id} add taṁ. [10] C^k -kā, C^s -mā. [11] C^k -kā. [12] C^{ks} tayā amhākaṁ. [13] C^k mātā, C^s matāva; B^{id} add te sandhāya sahassa. [14] B^{id} gacchāhi. [15] B^{id} visa-. [16] B^{id} dhammade-. [17] B^{id} add abhisambuddho hutvā. [18] B^i paṇthe, B^d pante. [19] C^k -danti, B^{id} -denti. [20] B^i -man, B^d -mo. [21] C^{ks} eva. [22] C^{ks} tehi.

3. Ye ca kho naṁ pasaṁsanti bhayā ukkaṁsayanti ca[1]
taṁ hi so maññate[2] mittaṁ satapattaṁ va māṇavo ti. 87.

Tattha hitehîti tehi[3] vaḍḍhiṁ[4] icchamānehi[5], vacanaṁ vutto[6] ti[7] hitasukhāvahaṁ[8] ovādānusāsaniṁ[9] vutto[10], paṭigaṇhāti[11] vāmato ti ovādaṁ agaṇhanto[12] ayaṁ me na atthāvaho[13] hoti[14] anatthāvaho me ayan ti gaṇhanto vāmato paṭigaṇhāti nāma, ye ca kho nan[15] ti[16] ye ca kho taṁ[17] attano gāhaṁ gahetvā ṭhitapuggalaṁ[18] adhikaraṇaṁ gahetvā ṭhitapuggalaṁ adhikaraṇaṁ gahetvā[19] ṭhitehi nāma tumhādisehi bhavitabban ti gaṇhanti[20], bhayā ukkaṁsayanti cā[21] ti imassa gāhassa vissaṭṭhapaccayā tumhākaṁ idañ c' idañ ca bhayaṁ uppajjissati mā vissajjayittha na te[22] bāhusaccakulaparivārādībi tumhe sampāpuṇantiti evaṁ vissajjanapaccayā[23] bhayaṁ dassetvā ukkhipanti, taṁ hi so maññate mittan[24] ti ye evarūpā honti tesu yaṁ kañci so ekacco bālapuggalo attano bālatāya mittaṁ maññeti[25] ayaṁ me atthakāmo mitto ti maññati, satapattaṁ vā māṇavo ti yathā anatthakāmaṁ ñeva satapattaṁ so[26] māṇavo attano bālatāya atthakāmo me ti maññati[27] paṇḍito pana evarūpaṁ[28] anuppiyabhāṇī[29] mitto ti agahetvā dūrato va taṁ[30] vivajjeti[31], tena vuttaṁ:

Aññadatthuharo mitto yo ca mitto vacīparo
anuppiyañ ca yo āha[32] apāyesu ca yo sakhā
Ete amitte cattāro iti viññāya paṇḍito
ārakā parivajjeyya maggaṁ paṭibhayaṁ yathā ti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ vitthāretvā[33] jātakaṁ samodhānesi: „Tadā corajeṭṭhako[34] aham eva ahosin" ti[35]. Satapattajātakaṁ[36].

10. Puṭadūsakajātaka.

Addhā hi nūna migarājā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ[37] puṭadūsakaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kir' eko amacco Buddha-pamukhaṁ saṁghaṁ[38] nimantetvā uyyāne nisī-

---

[1] Bid vā. [2] Cks -ti. [3] Ck hite, Bd tehi. [4] Bid vuḍḍhi. [5] Cks -nehi. [6] Cks vuttaṁ. [7] Cks hoti. [8] Ck hitaṁsukhāvaha. [9] Bid -ni. [10] Cs adds hitaṁ. [11] Cks na me ti gaṇhāti. [12] Bi adds pi, Bd va. [13] Bi attavaho, Bd atthakāmo. [14] Cks ti [15] Cks taṁ. [16] Cks omit ti. [17] Cks omit ye ca kho taṁ. [18] Bid ṭhitaṁ-. [19] Bid omit ṭhitapuggalaṁ a. g. [20] Bi vadanti, Bd ca vaṇṇenti. [21] Bid vā. [22] Bid ete. [23] Bid visaccana-. [24] Cks cittan. [25] Bid maññanti. [26] Bid omit so. [27] Bid maññittha. [28] Bi -pe, Bd -po. [29] Bi anappiyabhāṇi, Bd anu - - ṇi. [30] Bid naṁ. [31] Bi visajjeti, Bd vivajjesi. [32] Bi ahu, Bd āhu. [33] Bid āharitvā. [34] Bid add pana. [35] Bd evā ti. [36] Bid add navamaṁ. [37] Bid kumāraṁ. [38] Bid bhikkhusa-.

dāpetvā dānaṁ dadamāno antarābhatte[1] „uyyāne vicaritukāmā[2] vicarantū[2]“ 'ti āha. Bhikkhū uyyānacārikaṁ[3] cariṁsu. Tasmiṁ khaṇe uyyānapālo pattasampannaṁ rukkhaṁ abhirūhitvā mahantamahantāni pattāni[4] gahetvā „ayaṁ pupphānaṁ bhavissati ayaṁ phalānan“ ti puṭe katvā rukkhamūle pāteti[5], tassa putto dārako patitapatitaṁ[6] puṭaṁ viddhaṁseti. Bhikkhū tam[7] atthaṁ Satthu[8] ārocesuṁ. Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe p'esa puṭadūsako yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Bārāṇasiyaṁ ekasmiṁ kule[9] nibbattitvā vayappatto agāramajjhe vasamāno[10] ekadivasaṁ kenacid eva karaṇīyena uyyānaṁ agamāsi. Tattha bahuvānarā[11] vasanti. Uyyānapālo iminā va nayena[12] puṭe pāteti[13], jeṭṭhakavānaro pātitapātite[14] viddhaṁseti. Bodhisatto taṁ āmantetvā „uyyānapālena pātitapātitaṁ[15] puṭaṁ viddhaṁsetvā[16] manāpataraṁ kātukāmo maññetîti[17]“ vatvā paṭhamaṁ[18] gātham āha:

1. Addhā hi nūna migarājā puṭakammassa kovido,
tathā hi puṭaṁ dūseti[19], aññaṁ nūna karissatîti. 88.

Tattha migarājā ti makkaṭaṁ vaṇṇento vadati, puṭakammassā 'ti mālāpuṭakaraṇassa, kovido ti cheko, ayaṁ pan' ettha saṁkhepattho: ayaṁ migarājā ekaṁsena puṭakammassa kovido maññe, tathā hi pātitapātitaṁ[20] puṭaṁ dūseti, aññaṁ nūna tato manāpataraṁ[21] karissatîti.

Taṁ sutvā makkaṭo dutiyaṁ gātham āha:

2. Na me pitā vā mātā vā[22] puṭakammassa kovido,
kataṁ kataṁ kho dūsema, evaṁdhammam idaṁ kulan
ti. 89.

[1] C[k] antarabhante, B[i] dānibhante. [2] B[id] omit vi. [3] B[i] -ne-. [4] B[i] paṇṇāni. [5] B[id] -si. [6] C[k] patītapātinaṁ, B[i] patitaṁ patta, B[d] patitaṁ patitaṁ. [7] B[id] etam. [8] B[id] bhagavato. [9] B[id] brahmaṇakule. [10] B[id] agāraṁ ajjhāvasamāno. [11] B[i] bahū bāṇarā, B[d] bahubā-. [12] B[id] niyāmena. [13] B[id] pattapuṭe saṁpātesi. [14] C[s] patitapatite, B[i] patite, B[d] pātitapātitaṁ. [15] B[id] omits pātita. [16] B[i] adds aññaṁ aññaṁ, B[d] aññaṁ. [17] C[s] B[i] maññatîti. [18] B[i] imaṁ. [19] B[i] dusseti. [20] B[i] omits pātita. [21] B[id] add puṭaṁ. [22] B[id] mātā vā pitā vā.

Taṁ sutvā Bodhisatto tatiyaṁ gātham āha:

3. Yesaṁ vo[1] ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṁ adhammaṁ vā addasāma kudācanan ti 90.

vatvā[2] ca pana vānaraṁ[3] garahitvā pakkāmi.

Satthā imaṁ desanaṁ[4] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā vānaro[5] puṭadūsakadārako ahosi, paṇḍitapuriso pana aham evā“ 'ti. Puṭadūsakajātakaṁ[6]. Araññavaggo tatiyo[7].

4. ABBHANTARAVAGGA.

1. Abbhantarajātaka.

Abbhantaraṁ nāma dumo ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa Bimbādevītheriyā ambarasadānaṁ ārabbha kathesi. Sammāsambuddhasmiṁ[8] hi[9] pavattavaradhammacakke[10] Vesāliyaṁ kūṭāgārasālāyaṁ viharante[11] mahāpajāpatī[12] Gotamī pañcasākiyāsatāni[13] ādāya gantvā pabbajjaṁ yācitvā pabbajjañ c' eva upasampadañ ca labhi. Aparabhāge tā pañcasatā bhikkhuniyo Nandakovādaṁ sutvā arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Satthari pana Sāvatthiyaṁ[14] upanissāya viharante Rāhulamātā devī[15] „sāmiko me pabbajitvā sabbaññūtaṁ patto[16], putto pi pabbajitvā tass' eva[17] santike vasati[18], ahaṁ agāramajjhe kiṁ karissāmi, aham pi pabbajitvā Sāvatthiyaṁ[14] gantvā Sammāsambuddhañ ca puttañ ca nibaddhaṁ passamānā viharissāmīti“ cintetvā bhikkhunīupassayaṁ gantvā pabbajitvā ācariyupajjhāyehi[19] saddhiṁ Sāvatthiyaṁ[14] gantvā Satthāran ca piyaputtañ ca passamānā ekasmiṁ bhikkhunīupassaye vāsaṁ kappesi. Rāhulasāmaṇero gantvā[20] mātaraṁ passati. Ath' ekadivasaṁ theriyā udara-

[1] B^i yesañ ca, B^d yesañ ce. [2] B^id evaṁ vatvā. [3] B^i bāṇaragaṇānaṁ, B^d bā-ṇaṁ. [4] B^id dhammade-. [5] B^id bā-. [6] B^id add dasamaṁ. [7] B^id add tassudānaṁ, pāṇadūsakabyagghañ ca kaccahapo lolajātakaṁ ruciraṁ gurudhammañ ca romakaṁ mahisā va ca satapattaṁ pūṭadūsakaṁ Araññavaggo ti vuccati. [8] B^id -ddho. [9] B^d pi [10] C^s -cakko corr. to -cakke, B^id pavattita- -cakko. [11] B^id -to. [12] C^k B^id -ti. [13] B^id -kiyasatāni, C^k -kiyātisatāni, C^s -kiyānisatāni. [14] so all four MSS. [15] B^id bimbāde-. [16] B^i-pāpuṇi. [17] B^id tassa. [18] B^id vasi. [19] B^id -yāhi. [20] B^id āgantvā.

vāto kuppi, putte[1] daṭṭhuṁ āgate tassa dassanatthāya nikkhamituṁ nâsakkhi, aññā va[2] āgantvā aphāsukabhāvaṁ kathayiṁsu. So mātu santikaṁ gantvā „kiṁ vo[3] laddhuṁ vaṭṭatîti“ pucchi. „Tāta agāramajjhe[4] me sakkharāyojite[5] ambarase pīte[6] udaravāto vūpasammati[7], idāni pana[8] piṇḍāya caritvā jīvikaṁ[9] kappema, kuto naṁ[10] labhissāmā“ 'ti. Sāmaṇero „labhanto āharissāmîti“ vatvā nikkhami. Tassa panâyasmato upajjhāyo dhammasenāpati ācariyo Mahāmoggallāno cullapitā[11] Ānandatthero[12] pitā Sammāsambuddho ti mahāsampatti. Evaṁ sante pi aññassa santikaṁ agantvā[13] upajjhāyassa santikaṁ gantvā vanditvā dummukhākāro hutvā aṭṭhāsi. Atha naṁ thero „kin nu kho Rāhula dummukho[14] viyâsîti[15]“ āha. „Mātu me bhante theriyā udaravāto kupito“ ti. „Kiṁ laddhuṁ vaṭṭatîti“. „Sakkharāyojitena[5] kira ambarasena phāsukaṁ[16] hotîti“. „Hotu labhissāmi, mā cintayîti[17]“ so punadivase taṁ ādāya Sāvatthiṁ[18] pavisitvā sāmaṇeraṁ āsanasālāya nisīdāpetvā rājadvāraṁ agamāsi. Kosalarājā[19] theraṁ nisīdāpesi. Taṁ khaṇaṁ[20] ñeva uyyānapālo piṇḍipakkānaṁ madhuraambānaṁ ekaṁ puṭaṁ āhari. Rājā ambānaṁ tacaṁ apanetvā sakkharaṁ pakkhipitvā sayam eva madditvā therassa pattaṁ pūretvā adāsi. Thero rājanivesanā āsanasālaṁ gantvā sāmaṇerassa adāsi „haritvā[21] mātu[22] dehîti“. So haritvā[23] adāsi. Theriyā paribhuttamatte yeva[24] udaravāto vūpasami. Rājâpi manusse pesesi: „thero idha nisīditvā ambarasaṁ na paribhuñji, gaccha[25] kassaci dinnabhāvaṁ jānāhîti“. So therena saddhiṁ ñeva[26] gantvā taṁ pavattiṁ ñatvā āgantvā rañño kathesi. Rājā cintesi: „sace Satthā agāraṁ[27] ajjhāvasissa[28] cakkavattirājā abhavissa[29] Rāhulasāmaṇero pariṇāyakaratanaṁ[30] therī itthiratanaṁ sakalaṁ[31] cakkavāḷarajjaṁ[32] etesaṁ ñeva abhavissa, amhehi ete upaṭṭhahantehi[33] caritabbam assa, idāni pabbajitvā amhe upanissāya vasantesu na yuttaṁ amhākaṁ pamajjitun“ ti so tato paṭṭhāya theriyā nibaddhaṁ ambarasaṁ dāpesi. Therena Bimbādevītheriyā[34] ambarasassa[35] dinnabhāvo bhikkhusaṁghe pākaṭo jāto. Ath'

---

[1] B^{id} sā putte. [2] C^{ks} añño. [3] B^{id} te. [4] B^{d} adds vasamānā. [5] B^{id} -ra-. [6] B^{id} pivite. [7] B^{id} -samati. [8] B^{id} omit pana. [9] B^{id} -taṁ. [10] B^{id} taṁ. [11] C^{s} culạ-, B^{i} cūḷa. [12] C^{ks} B^{i} -athero. [13] C^{k} āgantvā, B^{id} anāgantvā. [14] B^{id} mudukho. [15] B^{i} vīsiti, B^{d} va thassasīti. [16] B^{id} phāsu. [17] B^{i} cintehiti. [18] B^{id} -iyaṁ. [19] B^{id} add disvā. [20] C^{s} B^{i} khaṇe. [21] B^{id} taṁ āharitvā. [22] B^{id} add te. [23] B^{id} āhāritvā. [24] B^{i} omits yeva, B^{d} va [25] B^{id} gacchatha. [26] B^{id} yeva. [27] B^{id} -re. [28] B^{id} -ssati. [29] B^{id} bhavissati. [30] C^{s} -nāya- corr. to -ṇāyā-. [31] C^{s} B^{id} -la. [32] C^{k} -la-. [33] C^{k} B^{d} -ṭṭhā-. [34] B^{id} -viyā the-. [35] C^{k} -rassa, B^{id} -rasaṁ.

ekadivasaṁ[1] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Sāriputtatthero[2] kira Bimbādevītheriṁ[3] ambarasena santappesîti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Rāhula-5 mātā Sāriputtena[4] ambarasena santappitā, pubbe p' esa etaṁ santappesi yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsigāmake[5] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāya sippāni uggaṇhitvā saṇṭhapitagharāvāso mā-10 tāpitunnaṁ accayena isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā isigaṇaparivuto gaṇasatthā hutvā dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya pabbatapādā otaritvā cārikaṁ[6] caramāno Bārāṇasiyaṁ patvā uyyāne vāsaṁ kappesi. Ath' assa isigaṇassa sīlatejena Sakka-15 bhavanaṁ[7] kampi. Sakko āvajjamāno taṁ kāraṇaṁ ñatvā „imesaṁ tāpasānaṁ āvāsāya[8] parisakkissāmi[9], atha[10] te bhinnāvāsā upaddutā caramānā cittekaggaṁ[11] na labhissanti, evaṁ me phāsu[12] bhavissatîti" cintetvā „ko nu kho upāyo" ti vīmaṁsanto imaṁ[13] upāyaṁ addasa: „majjhimayāmasamanantare 20 rañño aggamahesiyā sirigabbhaṁ pavisitvā ākāse ṭhatvā 'bhadde sace tvaṁ abbhantaraṁ ambapakkaṁ khādeyyāsi puttaṁ labhissasi[14], so cakkavattirājā bhavissatîti' ācikkhissāmi, rājā deviyā kathaṁ sutvā ambapakkatthāya uyyānaṁ pesessati, atha ahaṁ[15] ambāni antaradhāpessāmi, rañño uyyāne ambānaṁ 25 abhāvaṁ ārocessanti, 'ke[16] te khādantîti' vutte 'tāpasā khādantîti' vakkhanti, taṁ sutvā rājā tāpase pothetvā nīharāpessati, evaṁ ime[17] upaddutā bhavissantîti" so majjhimayāmasamanantare sirigabbhaṁ pavisitvā ākāse ṭhito attano devarājabhāvaṁ jānāpetvā tāya saddhiṁ sallapanto purimā dve 30 gāthā avoca:

---

[1] B^{id} add bhikkhū. [2] C^{ks} B^{i} -athero. [3] B^{id} -viyā theriyā. [4] B^{id} -thattherena. [5] B^{id} kāsikagā-. [6] B^{id} -kañ. [7] B^{id} sakkassa-. [8] B^{i} anāvā-, B^{d} āṇāvā-. [9] B^{id} -miti. [10] B^{i} athassa evaṁ. [11] B^{id} -ggataṁ. [12] B^{id} -ukaṁ. [13] B^{id} imañca. [14] B^{id} -ssati. [15] B^{id} athāhaṁ. [16] C^{k} te. [17] B^{id} te pana.

1. Abbhantaraṁ nāma dumo yassa dibbam idaṁ phalaṁ
bhutvā dohaḷinī[1] nārī cakkavattiṁ vijāyati. 91.
2. Tvañ ca bhadde mahesī si sā câsi[2] patino piyā,
āharissati te rājā idaṁ abbhantaraṁ phalan ti. 92.

Tattha abbhantaraṁ nāma dumo ti iminā tāva gāmanigamajanapadadīpapabbatādīnaṁ[3] asukassa abbhantare ti avatvā kevalaṁ ekaṁ abbhantaraṁ ambarukkhaṁ kathesi, yassa dibbamidaṁ phalan ti yassa ambarukkhassa devatānaṁ paribhogārahaṁ dibbaṁ phalaṁ, idan ti pana nipātamattam eva, dohaḷinîti sañjātadohaḷā, tvaṁ[4] bhadde mahesī sîti tvaṁ sobhane[5] mahesī asi, Aṭṭhakathāyaṁ pana mahesī cā ti pi pāṭho, sā cāsi[2] patino piyā ti[6] soḷasannaṁ devisahassānaṁ abbhantare aggamahesī[7] câsi[2] patino ca piyā ti attho, āharissati[8] te rājā[9] idaṁ abbhantaraṁ phalan ti tassâpi te piyāya aggamahesiyā idaṁ[10] mayā vuttappakāraphalam rājā āharāpessati, sā tvam taṁ[11] paribhuñjitvā cakkavattigabbhaṁ labhissasîti[12].

Evaṁ Sakko deviyā imā dve gāthā vatvā „tvaṁ appamattā hohi, mā papañcam akāsi, sve rañño āroceyyāsîti“ taṁ anusāsitvā[13] attano vasanaṭṭhānam eva gato. Sā punadivase gilānālayaṁ dassetvā paricārīnaṁ[14] saññaṁ datvā nipajji. Rājā samussitasetacchatte sīhāsane nisinno nāṭakāni passanto deviṁ adisvā „kahaṁ devîti“ paricārikaṁ[15] pucchi. „Gilānā devā“ 'ti. So tassā santikaṁ gantvā sayanapasse nisīditvā piṭṭhiṁ parimajjanto „kiṁ[16] bhadde aphāsukan“ ti pucchi. „Mahārāja, añño aphāsuko[17] nāma n'atthi, dohaḷo pana me uppanno“ ti. „Kiṁ icchasi bhadde“ ti. „Abbhantarambaphalaṁ devā“ 'ti[18]. „Abbhantarambaṁ[19] nāma kahaṁ atthîti“. „Nâhaṁ deva abbhantarambaṁ jānāmi, tassa pana me phale[20] labhamānāya jīvitaṁ atthi alabhamānāya n'atthîti“. „Tena hi āharāpessāma[21], mā cintayîti“ rājā deviṁ assāsetvā uṭṭhāya gantvā rājapallaṁke nisinno amacce pakkosāpetvā

---

1 Bid -li-. 2 Bid cāpi. 3 Ck -padīpa-, Bid -padādīnaṁ pappatādīnaṁ. 4 Bid add pi. 5 Bid -ṇe. 6 Cks omit ti. 7 all four MSS. -si. 8 Bid -issatīti. 9 Bid add āharissati. 10 Bid imaṁ. 11 Bid taṁ ca tvaṁ. 12 all four MSS -tīti. 13 Bid -setvā. 14 Bi -riyānaṁ, Bd -rikānaṁ. 15 Bid -ke. 16 Bid add te. 17 Bid aññaṁ aphāsukaṁ. 18 Bid omit abbh - - ti. 19 Cks -bā, Bid -ram ambaṁ. 20 Bid -laṁ. 21 Bid -mi.

„deviyā abbhantarambe[1] nāma dohaḷo uppanno, kiṁ kātabban“ ti pucchi. „Deva dvinnaṁ ambānaṁ antare ṭhito ambo abbhantarambo[2] nāma, uyyānaṁ pesetvā abbhantare ṭhitaambato phale[3] āharāpetvā deviyā dāpemā[4]“ 'ti. Rājā „sādhū“ 'ti „evarūpaṁ ambaṁ āharathā“ 'ti uyyānaṁ pesesi. Sakko attano ānubhāvena uyyāne ambāni khāditasadisāni katvā antaradhāpesi. Ambatthāya gatā[5] sakalauyyānaṁ vicaritvā[6] ekaṁ ambam pi alabhitvā gantvā uyyāne ambānaṁ abhāvam[7] rañño kathayiṁsu. „Ke ambāni khādantîti“. „Tāpasā devā“ 'ti. „Tāpase uyyānato pothetvā nīharathā“ 'ti. Manussā „sādhū“ 'ti sutvā[8] nīhariṁsu. Sakkassa manoratho matthakaṁ[9] pāpuni. Devī ambaphalatthāya nibandhaṁ[10] katvā nipajji yeva. Rājā kattabbakiccaṁ apassanto amacce ca brāhmaṇe ca sannipātetvā[11] „abbhantarambassa[12] atthibhāvaṁ jānāthā“ 'ti pucchi. Brāhmaṇā āhaṁsu: „deva, 'abbhantarambo[13] nāma devatānaṁ paribhogo[14], Himavati[15] Kañcanaguhāya[16] anto atthîti' ayaṁ no paramparāgato anussavo“ ti. „Ko taṁ[17] ambhaṁ āharituṁ sakkhissatîti“. „Na sakkā tattha manussabhūtena gantuṁ, ekaṁ sukapotakaṁ[18] pesetuṁ vaṭṭatîti“. Tena[19] samayena rājakule eko sukapotako[17] mahāsarīro kumārakānaṁ yānakacakkanābhimatto thāmasampanno[20] paññavā upāyakusalo, rājā naṁ[21] āharāpetvā „tāta sukapota[22], ahaṁ tava bahūpakāro[23], kañcanapañjare vasasi[24], suvaṇṇataṭṭake madhulāje[25] khādasi, sakkharapānakaṁ[26] pivasi, tayâpi amhākaṁ ekaṁ kiccaṁ nittharituṁ vaṭṭatîti“ āha. „Vadehi[27] devā“ 'ti. „Tāta, deviyā abbhantarambe[28] dohaḷo uppanno, so ca ambo Himavante Kañcanapabbatantare atthi, devatānaṁ paribhogo, na

---

[1] B^{id} -raambe. [2] C^s B^i -ra ambo, B^d omits abbhantara. [3] B^{id} -laṁ. [4] C^k dāmemā, B^d dāpethā. [5] B^{id} add manussā. [6] B^{id} -ranto. [7] B^{id} natthibhā- [8] B^{id} paṭisuṇitvā. [9] C^k -kam. [10] C^{ks} nibaddhaṁ. [11] B^i -tāpetvā. [12] B^{id} -raambassa. [13] B^i -raamba, B^d -raambā. [14] B^{id} -gā. [15] B^i -vanta, B^d -vante. [16] B^{id} -yaṁ. [17] B^{id} ko pana tato. [18] B^{id} suva-. [19] B^{id} add ca. [20] B^{id} thāmabala-. [21] B^{id} taṁ. [22] B^{id} -taka. [23] C^k -karo, B^i -kāre. [24] B^{id} vassāpesi. [25] B^{id} -jaṁ. [26] B^i -pāṇaṁ. [27] B^{id} kiṁ. [28] B^{id} tare ambe.

sakkā tattha manussabhūtena gantuṁ, tayā tato phalaṁ[1] āharituṁ vaṭṭatîti". „Sādhu deva āharissāmîti". Atha naṁ rājā suvaṇṇataṭṭake madhulāje[2] khādāpetvā sakkharodakaṁ[3] pāyetvā satapākatelena tassa pakkhantarāni[4] makkhetvā ubhohi hatthehi gahetvā sīhapañjare ṭhatvā[5] ākāse vissajjesi. So 5 pi rañño nipaccākāraṁ dassetvā ākāse pakkhanto manussapathaṁ atikkamma Himavante[6] paṭhame pabbatantare vasantānaṁ sukānaṁ santikaṁ gantvā „abbhantarambo[7] nāma kattha atthi[8], kathetha me taṁ ṭhānan" ti pucchi. „Mayaṁ na jānāma, dutiye[9] pabbatantare sukā jānissantîti". So tesaṁ[10] 10 sutvā tato uppatitvā dutiyaṁ[9] pabbatantaraṁ agamāsi. Tathā tatiyaṁ catutthaṁ pañcamaṁ chaṭṭhaṁ agamāsi. Tattha pi sukā „na mayaṁ jānāma, sattame pabbatantare sukā jānissantîti" āhaṁsu. So tattha pi gantvā „abbhantarambo[7] nāma kattha atthîti" pucchi. „Asukaṭṭhāne nāma Kañcanapabba- 15 tantare" ti āhaṁsu[11]. „Ahaṁ[12] tassa phalatthāya āgato, maṁ tattha netvā tato me phalaṁ dāpethā" 'ti[13]. „So Vessavaṇamahārājassa paribhogo, na sakkā upasaṁkamituṁ, sakalarukkho[14] mūlato paṭṭhāya sattahi lohajālehi parikkhitto, koṭisahassā[15] kumbhaṇḍarakkhasā rakkhanti, tehi diṭṭhassa jīvitaṁ 20 nāma n'atthi, kappuṭṭhānaggiavīcimahānirayasadisaṁ[16] ṭhānaṁ, mā tattha patthanaṁ karîti". „Sace tumhe na gacchatha mayhaṁ[17] ṭhānaṁ ācikkhathā" 'ti. „Tena hi asukena ca[18] asukena ca ṭhānena[19] yāhîti". So tehi ācikkhitavasena[20] suṭṭhu[21] maggaṁ upadhāretvā taṁ ṭhānaṁ gantvā divā attānaṁ 25 adassetvā majjhimayāmasamanantare rakkhasānaṁ niddokkamanasamaye abbhantarambassa[22] santikaṁ[23] gantvā ekena mūlantarena saṇikaṁ abhirūhituṁ ārabhi, lohajālaṁ kilîti[24] saddam

---

[1] Bid ambaphalaṁ. [2] Bid -jaṁ. [3] Bi -rapāṇakaṁ, Bd -rāpāṇa. [4] Bi pakkhante. [5] Bd ṭhapetvā. [6] Bi -tehi. [7] Bid -raambo. [8] Bid atthîti. [9] Cs -ya. [10] Bid add vacanaṁ. [11] Ck omits āhaṁsu. [12] Cs omits ahaṁ. [13] Bid add vutte taṁ sukagaṇā āhaṁsu samma. [14] Cs Bd -kkha. [15] Bid -ssa. [16] Ck Bid -sa. [17] Bid add taṁ. [18] Cs Bi omit one asukena ca, Bd asuke. [19] Ck adds ca. [20] Bid -neva. [21] Bd suṭhuṁ. [22] Bid -tarassa. [23] Bid -ke. [24] Bid kiriti.

akāsi, rakkhasā pabujjhitvā sukapotakaṁ disvā „ambacoro[1]“ ti gahetvā kammakaraṇaṁ saṁvidahiṁsu. Eko „mukhe pakkhipitva gilissāmi nan“ ti āha, aparo „hatthehi madditvā puñjitvā[2] vippakirissāmîti[3]“, aparo „dvedhā phāletvā aṅgāresu pacitvā khādissāmîti“. So tesaṁ kammakaraṇasaṁvidhānaṁ sutvâpi asantassitvā[4] va te rakkhase āmantetvā „ambho rakkhasā, tumhe kassa manussā“ ti āha. „Vessavaṇamahārājassā“ 'ti. „Ambho, tumhe pi ekassa rañño va manussā, aham pi rañño va manusso, Bārāṇasīrājā maṁ abbhantarambaphalatthāya[5] pesesi[6], sv-āhaṁ[7] tatth' eva attano rañño jīvitaṁ datvā āgato, yo hi attano mātāpitunnaṁ c' eva sāmikassa ca atthāya jīvitaṁ pariccajati so devaloke yeva nibbattati, tasmā aham pi imamhā tiracchānayoniyā muccitvā[8] devaloke nibbattissāmîti“ vatvā tatiyaṁ gātham āha:

3. Bhattur atthe parakkanto yaṁ ṭhānam adhigacchati
sūro attapariccāgī labhamāno bhavām' ahan ti. 93.

Tattha bhatturatthe ti bhattādīhi bharaṇakā posanakā[9] pitā mātā sāmiko ca iti[10] tividhassa petassa[11] bhattu atthāya, parakkanto ti parakkamaṁ karonto vāyamanto[12], yaṁ ṭhānam adhigacchatîti yaṁ sukhakāraṇaṁ yasaṁ vā lābhaṁ vā saggūpapattiṁ[13] vā adhigacchatîti[14], sūro ti abhīru vikkamasampanno, attapariccāgîti kāye ca jīvite ca nirapekkho hutvā assa[15] tividhassa[16] pi bhattu atthe[17] attānaṁ pariccajanto, labhamāno bhavāmahan ti yaṁ so evarūpo sūro devasampattiṁ vā manussasampattiṁ vā labhati aham pi[18] labhamāno bhavāmîti[19], tasmā hāso va me ettha na tāso, kiṁ maṁ[20] tumhe tāsethā 'ti.

Evaṁ so imāya gāthāya tesaṁ dhammaṁ desesi. Te tassa dhammaṁ[21] sutvā pasannacittā „dhammiko esa, na sakkā māretuṁ, vissajjetha[22] nan“ ti vatvā sukapotakaṁ vissajjetvā „ambho sukapotaka, mutto si, amhākaṁ hatthato sotthinā

[1] Bid add yan. [2] Bi bhuphussitvā, Bd sussitvā. [3] Bid -mi nan ti. [4] Bid asantāsetvā [5] Bid -raambatthāya. [6] Bid pesitvā. [7] Bd ahaṁ, Bi ayaṁ. [8] Bid cavitvā. [9] Bi bhattā vuccati takkarihi bharaṇaposakā, Bd tattā vuccanti bhattādīhi bharaṇaposakā. [10] Bi pitā sāmiko cakkatī. [11] Bi petiti, Bd pesitassa. [12] Bd omits vāyamanto. [13] Bid saggaṁ. [14] Bid -ati [15] Bid tassa. [16] Bid -ssā. [17] Bid atthāya. [18] Cs aham pi na. Bi ahaṁ hi, Bd ahaṁ vi taṁ hi. [19] Bid -mi. [20] Cks omit maṁ. [21] Bid dhammakathaṁ. [22] Bi visajjema

gacchā[1]“ 'ti āhaṁsu. „Mayhaṁ āgamanaṁ mā tucchaṁ karotha, detha me ekaṁ ambaphalan“ ti[2]. „Suvapotaka, tuyhaṁ ekaṁ phalaṁ[3] dātuṁ nāma na bhāro, imasmiṁ pana rukkhe ambāni aṁketvā gahitāni, ekaṁ phalaṁ asamente amhākaṁ jīvitaṁ[4] n' atthi, Vessavaṇena hi kujjhitvā sakiṁ olokite tattakapāle pakkhittatilā viya kumbhaṇḍasahassaṁ[5] bhijjitvā vippakirīyati[6], tena te dātuṁ na sakkoma, labhanaṭṭhānaṁ[7] pana[8] ācikkhissāmā“ 'ti. „Yo koci detu, phalen' eva me attho, labhanaṭṭhānaṁ[9] ācikkhathā“ 'ti. „Etassa[10] Kañcanapabbatajālassa antare Jotiraso nāma tāpaso aggiṁ juhamāno[11] Kañcanapattiyā[12] nāma paṇṇasālāya[13] vasati Vessavaṇassa kulūpako, Vessavaṇo tassa nibaddhaṁ cattāri phalāni[14] peseti[15], tassa santikaṁ gacchā[16]“ 'ti. So „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā tāpasassa[17] santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ tāpaso „kuto āgato sîti“ pucchi. „Bārāṇasīrañño santikā“ ti. „Kimatthāya āgato sîti“. „Sāmi, amhākaṁ rañño deviyā abbhantarambapakke[18] dohaḷo uppanno, tadatthaṁ āgato 'mhi, rakkhasā pana me sayaṁ[19] ambapakkaṁ adatvā tumhākaṁ santikaṁ pesesun“ ti. „Tena hi nisīda, labhissasîti“. Ath' assa Vessavaṇo cattāri phalāni pesesi. Tāpaso tato dve paribhuñji, ekaṁ sukapotakassa khādanatthāya adāsi, tena tasmiṁ khādite ekaṁ phalaṁ sikkāya[20] pakkhipitvā sukassa gīvāya paṭimuñcitvā[21] idāni gacchā[22]“ 'ti sukapotakaṁ vissajjesi. So taṁ āharitvā deviyā adāsi. Sā taṁ khāditvā dohaḷaṁ paṭippassambhesi[23], tatonidānaṁ pan' assā putto nâhosi.

1. B^{id} gacchāhi. 2 C^{ks} -lam, omitting ti. 3 B^{id} ambaphalaṁ. 4 so C^k, C^s - - asamento - -, B^i ambāni gaṇitāni tāni āgantvā gahetvā na gaṇitāni ekasmī phale apassante jīvitaṁ, B^d amāni g. t ā. g. na gahitāni e. ph. a. amhākaṁ jīvitaṁ. 5 B^{id} -ssa. 6 B^i vippatikiriyanti, B^d vippakiriyanti. 7 C^{ks} -nam, B^{id} laddhaṭhānaṁ. 8 B^{id} omit pana. 9 B^i labhaṭṭhānaṁ, B^d naṁ na labhamānaṭhānaṁ. 10 B^{id} ekassa. 11 C^k dūha-. 12 B^i -pantiyā, B^d kañcanantiyā. 13 B^{id} -yaṁ. 14 B^{id} ambapha-. 15 B^{id} pesesi. 16 B^{id} gacchāhi. 17 B^{id} tassa. 18 B^{id} -raamba-. 19 B^{id} mayhaṁ in the place of me sayaṁ. 20 B^d sikkhāya. 21 C^k pari-, B^{id} omit s. g. p. 22 B^{id} gacchathā. 23 B^{id} paṭipassambhi.

Satthā imaṁ desanaṁ[1] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā devī Rāhulamātā ahosi, suko Ānando, ambapakkadāyako tāpaso[2] Sāriputto, uyyāne vutthatāpaso pana aham evā“ 'ti. Abbhantarajātakaṁ[3].

2. Seyyajātaka.

Seyyaṁso seyyaso hotîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Kosalarañño amaccaṁ ārabbha kathesī. So kira rañño[4] bahūpakāro sabbakiccanipphādako[5] ahosi. Rājā „bahūpakāro me ayan“ ti tassa mahantaṁ yasaṁ adāsi. Taṁ asahamānā aññe rañño pesuññaṁ upasaṁharitvā taṁ[6] paribhedesuṁ[7]. Rājā tesaṁ vacanaṁ saddahitvā dosaṁ anupaparikkhitvā va taṁ sīlavantaṁ niddosaṁ saṁkhalikabandhanena[8] bandhitvā[9] bandhanāgāre pakkhipāpesi. So tattha ekako vasanto sīlasampattiṁ nissāya cittekaggataṁ labhitvā ekaggacitto saṁkhāre sammasitvā sotāpattiphalaṁ pāpuṇi. Ath' assa[10] rājā aparabhāge[11] niddosabhāvaṁ ñatvā saṁkhalikabandhanaṁ bhindāpetvā[12] purimayasato mahantataraṁ yasaṁ adāsi. So „Satthāraṁ vandissāmîti“ bahuṁ[13] gandhamālādiṁ[14] ādāya vihāraṁ gantvā Tathāgataṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ karonto „anattho[15] kira vo[16] uppanno ti assumhā“ 'ti āha. „Āma bhante uppanno[17], ahaṁ pana tena anatthena[18] atthaṁ[19] akāsiṁ, bandhanāgāre nisīditvā sotāpattiphalaṁ nibbattesin[20]“ ti. Satthā „na kho upāsaka tvaṁ ñeva anatthena atthaṁ[21] āhari, porāṇakapaṇḍitâpi attano anatthena atthaṁ[21] āhariṁsu yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[22] nibbattitvā vayappatto Takkasilāya[23] sippāni[24] uggahetvā[25] pitu accayena rajje patiṭṭhāya dasarājadhamme akopento[26] dānaṁ deti[27] sīlaṁ rak-

---

[1] B^{id} dhammade-. [2] B^{i} issi, B^{d} omits tāpaso. [3] B^{i} adds paṭhamaṁ, B^{d} paṭhamaṁ. [4] B^{id} pana. [5] C^{k} -kiccaninipphā-, B^{id} -kiccāninippā-. [6] B^{i} adds pana [7] B^{id} -bhindisu. [8] B^{id} saṅkhalikā-. [9] B^{id} bandhāpetvā [10] B^{i} atha. [11] B^{id} add tassa. [12] B^{i} chaṭṭāpetvā, B^{d} chindā-. [13] B^{id} bahu. [14] B^{id} -lādīni. [15] B^{id} anatto. [16] B^{id} te. [17] B^{id} add ti. [18] B^{i} anattena. [19] B^{i} attaṁ. [20] B^{id} nippattomhi. [21] B^{i} anattena attaṁ. [22] B^{id} kucchimhi. [23] B^{id} -yaṁ. [24] B^{id} sabbasippāni. [25] B^{id} uggaṇhitvā. [26] B^{id} -dhammena rajjaṁ kārento. [27] B^{id} Pañcasīlāni.

khati uposathaṁ[1] karoti. Ath' ass' eko[2] amacco antepure padussi. Pādamūlakādayo ñatvā „asukaamacco[3] antepure paduṭṭho" ti rañño ārocesuṁ. Rājā pariganhāpento[4] yathāsabhāvato ñatvā taṁ pakkositvā[5] „mā maṁ ito paṭṭhāya upaṭṭhahîti[6]" nibbisayaṁ[7] akāsi. So gantvā aññatarasāmantarājānaṁ[8] upaṭṭhahîti sabbaṁ vatthuṁ heṭṭhā Mahāsīlavajātake kathitasadisaṁ[9] eva. Idhâpi so rājā tikkhattuṁ vīmaṁsitvā tassa amaccassa vacanaṁ saddahitvā „Bārānasīrajjaṁ gaṇhissāmîti" mahantena parivārena rajjasīmaṁ pāpuṇi[10]. Bārāṇasīrañño pañcasatamattā[11] mahāyodhā taṁ pavattiṁ ñatvā „deva asuko nāma kira rājā 'Bārāṇasīrajjaṁ gaṇhissāmîti' janapadaṁ bhindanto āgacchati, etth' eva naṁ gantvā[12] gaṇhissāmā" 'ti āhaṁsu. „Mayhaṁ paravihiṁsāya[13] laddhena rajjena kiccaṁ n' atthi, mā kiñci karitthā" 'ti[14]. Corarājā āgantvā nagaraṁ parikkhipi. Puna amaccā rājānaṁ upasaṁkamitvā „deva, mā evaṁ karittha, gaṇhāma nan" ti āhaṁsu. Rājā „na labbhā kiñci kātuṁ, nagaradvārāni vivarathā" 'ti vatvā sayaṁ[15] amaccaparivuto[16] mahātale pallaṁke nisīdi. Corarājā catusu dvāresu manusse pātento[17] nagaraṁ pavisitvā pāsādaṁ abhiruyha amaccaparivutaṁ rājānaṁ gāhāpetvā saṁkhalikāhi bandhāpetvā bandhanāgāre pakkhipāpesi. Rājā bandhanāgāre nisinno va corarājānaṁ mettāyanto mettajjhānaṁ uppādesi. Tassa mettānubhāvena[18] corarañño kāye dāho[19] uppajji, sakalasarīraṁ yamakaukkāhi jhāpiyamānaṁ viya jātaṁ, so mahādukkhābhitunno „kin nu kho kāraṇan" ti pucchi. „Tumhe sīlavantaṁ rājānaṁ bandhanāgāre khipāpetha[20], tena vo idaṁ[21] dukkhaṁ uppannaṁ bhavissatîti". So gantvā Bodhisattaṁ khamāpetvā „tumhākaṁ rajjaṁ tumhākam eva hotū" 'ti rajjaṁ

---

[1] Bid uposathakammaṁ. [2] Ck athassa eko, Bi atheko. [3] Bi asukamacco. [4] Bid pariganhanto. [5] Bid -sāpetvā. [6] Ck Bd upaṭṭhā-. [7] Bid nibbisariyaṁ. [8] Bid -taraṁ-. [9] Bid kathitam. [10] Bid saṁpā-. [11] Bid satta sata-. [12] Bid omit gantvā. [13] Bid parahiṁ-. [14] Bid add āha. [15] Bid add pana. [16] Bid amaccagaṇa-. [17] Bi pothento, Bd potento. [18] Bid mettāya ānu-. [19] Bid ḍā-. [20] Bid pakkhipetha. [21] Bid te taṁ.

tass' eva niyyādetvā „ito paṭṭhāya tumhākaṁ paccatthikā[1] mayhaṁ[2] bhārā[3]“ ti vatvā duṭṭhāmaccassa[4] rājāṇaṁ[5] karitvā[6] attano nagaraṁ eva gato. Bodhisatto alaṁkatamahātale samussitasetacchatte[7] pallaṁke nisinno parivāretvā[8] nisinnehi amaccehi saddhiṁ sallapanto[9] purimā dve gāthā avoca:

1. Seyyaṁso seyyaso hoti yo seyyam upasevati,
ekena[10] sandhiṁ katvāna sataṁ vajjhe amocayiṁ[11]. 94.

2. Tasmā sabbena lokena[12] sandhiṁ katvāna ekako
pecca saggaṁ na gaccheyya[13], idaṁ suṇotha[14] Kāsayo[15]
ti. 95.

Tattha seyyaṁso seyyaso hoti yo seyyam upasevatîti anavajja-uttamadhammasaṁkhātaṁ seyyo[16] aṁso koṭṭhāso assā ti seyyaṁso kusaladhammasannissito[17] puggalo yo[18] punappuna[19] taṁ seyyaṁ kusaladhammabhāvanaṁ[20] kusalābhirataṁ vā uttamapuggalaṁ upasevati so seyyaso hoti pasaṁsataro ca hoti, ekena[21] sandhiṁ katvāna sataṁ vajjhe amocayin[22] ti tadaminâpi c' etaṁ[23] veditabbaṁ: ahaṁ hi[24] seyyaṁ mettabhāvanaṁ[25] upasevanto tāya mettabhāvanāya[26] ekena coraraññā saddhiṁ santhavaṁ[27] katvā mettābhāvanaṁ ghaṭetvā tumhe satajane[28] vajjhe[29] amocayiṁ. Dutiyagāthāya attho: yasmā ahaṁ ekena saddhiṁ ekako[30] mettābhāvanāsandhiṁ[31] katvā tumhe vajjhappatte satajane[32] mocayiṁ[33] tasmā veditabbam etaṁ, tasmā[34] sabbalokena saddhiṁ mettābhāvanāsandhiṁ[31] katvā[35] puggalo[36] paraloke saggaṁ na[37] gaccheyya, mettāya hi upacāraṁ kāmāvacare paṭisandhiṁ deti, āpannā Brahmaloke idaṁ mama vacanaṁ sabbe pi tumhe Kāsiraṭṭhavāsino suṇāthā 'ti.

Evaṁ Mahāsatto mahājanassa mettābhāvanāya guṇaṁ vaṇṇetvā[38] dvādasayojanike Bārāṇasīnagare setacchattaṁ[39] pahāya Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbaji.

[1] Bid -ko. [2] Bid me. [3] Bid -ro. [4] Bid padu-. [5] Ck Bid rājānaṁ, Cs rājānaṁ corr. to -ṇaṁ. [6] Bid kāretvā. [7] Bid -tacchatte. [8] Bid omit parivāretvā. [9] Bid -pento. [10] Bid etena. [11] Bi amodati, Bd amodayī. [12] Bid lokena sabbena. [13] Cks na gaccheyya, Bd nigaccheyya, Bi omits na. [14] Bid suṇā-. [15] Bid kāsiyā. [16] Cks seyyena. [17] Bid -manissita. [18] Bid so. [19] Bid -nnaṁ. [20] Bd adds vā. [21] Bi etena. [22] Bid amodayī. [23] Bid imināpetaṁ. [24] Bi kahaṁ upari, Bd ahañca. [25] Bid mettā-. [26] Cs Bid mettā-. [27] Bid omit santhavaṁ. [28] Bi sattasatajanā, Bd sattasatajana. [29] Cks vajjhā, Bi dhamme, Bd bajjhe. [30] Bi adds ca, Bd va. [31] Bid -nāyasaddhiṁ. [32] Bi sasājane, Bd sattasatajane. [33] Bi mocesi, Bd mocesī. [34] Cks kasmā. [35] Cks kato, Bid katvāna ekako. [36] Bid add pecca. [37] Bid ni. [38] Bid saṁvaṇ-. [39] Bid setacha-.

Satthā abhisambuddho[1] hutvā tatiyaṁ gāthaṁ āha:

3\. Idaṁ vatvā mahārājā Kaṁso Bārāṇasiggaho
dhanuṁ tūṇiñ ca[2] nikkhippa saññamaṁ ajjhupāgamîti. 96.

Tattha mahanto rājā[3] mahārājā, Kaṁso ti tassa nāmaṁ[4], Bārāṇasiṁ gahetvā ajjhāvasanato Bārāṇasiggaho, so rājā idaṁ vacanaṁ vatvā dhanuñ ca tūṇiñ ca[5] nikkhippa pahāya[6] chaḍḍetvā sīlasaṁyamaṁ upagato[7] jhānaṁ uppādetvā aparihīnajjhāno Brahmaloke uppanno ti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā corarājā Ānando ahosi, Bārāṇasīrājā pana ahaṁ evā“ 'ti. Seyyajātakaṁ[8].

3. Vaḍḍhakisūkarajātaka.

Varaṁ varaṁ tvan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Dhanuggahatissattheraṁ[9] ārabbha kathesi. Pasenadirañño pitā Mahākosalo Bimbisārarañño dhītaraṁ[10] Kosaladeviṁ dadamāno tassā nahānacuṇṇamūlaṁ[11] satasahassuṭṭhāyikaṁ[12] Kāsigāmaṁ[13] adāsi. Ajātasattunā pana pitari mārite Kosaladevī pi sokābhibhūtā kālam akāsi. Tato Pasenadirājā[14] cintesi: „Ajātasattunā pitā mārito, bhaginī pi me sāmikagatena[15] sokena kālakatā, pitughātakassa corassa Kāsigāmaṁ[16] na dassāmîti“ so taṁ[17] Ajātasattussa na adāsi. Taṁ gāmaṁ nissāya tesaṁ dvinnam pi kālena kālaṁ yuddhaṁ hoti. Ajātasattu taruṇo samattho, Pasenadi mahallako yeva, so abhikkhaṇaṁ parajjhati[18], Mahākosalassa[19] pi manussā yebhuyyena parājitā. Atha rājā „mayaṁ[20] abhiṇhaṁ parajjhāma[21], kin nu kho kātabban“ ti amacce pucchi. „Deva, ayyā nāma mantacchekā honti, Jetavanavihāre[22] bhikkhūnaṁ kathaṁ sotuṁ vaṭṭatîti“. Rājā „tena hitāyaṁ[23] velāyaṁ[23] bhikkhūnaṁ kathāsallāpaṁ suṇāthā“ 'ti carapurise[24] āṇāpesi. Te tato paṭṭhāya tathā akaṁsu. Tasmiṁ pana kāle dve mahallakatherā[26] vihārapaccante paṇṇasālāya vasanti Uttatthero[26] ca Dhanuggahatissat-

[1] Bi sammāsam-. [2] Bid tuṇḍiñca. [3] Bd adds ti. [4] Bid add bārāṇasiggaho ti. [5] Bid tuṇḍiñca, and add sarasaṅkhātaṁ tuṇḍiñca. [6] Bid ohāya. [7] Bid add pabbajito pabbajitvā ca pana [8] Cks seyyaṁ, Bid add dutiyaṁ [9] Bid add nāma. [10] Bi adds videhi nāma, Bd vedehi. [11] Bid -cuṇṇena mūlaṁ. [12] Bid -uṭhānaṁ. [13] Bid kāsikagā-. [14] Bid p. kosalarājā. [15] Bid sāmike kālaṅkate tena. [16] Bid kāsikagāmakaṁ. [17] Cks tassa. [18] Bid parājeti. [19] Bid -ssā. [20] Ck mayāṁ, Cs mayā, Bi mayhaṁ. [21] Bid aparajjhāma. [22] Bid -nevi-. [23] Bid -ya. [24] Bi caraṇapū-, Bd carikapu-. [25] Bd -katherā. [26] Bid datta-.

thero ca. Tesu Dhanuggahatissatthero paṭhamayāme pi[1] majjhimayāme pi niddāyitvā[2] pacchimayāme pabujjhitvā ummukkāni pothetvā[3] aggiṁ jāletvā nisinnako[4] āha: „bhante Uttattherā[5]“ 'ti. „Kiṁ bhante Tissattherā“ 'ti. „Niddāyasi no tvan[6]“ ti. „Aniddāyantā[7] kiṁ karissāmā“ 'ti. „Uṭṭhāya tāva nisīdathā“ 'ti. So uṭṭhāya nisinno taṁ Uttattheraṁ[8] „ayaṁ te lālo mahodara-Kosalo cāṭimattaṁ bhattam eva[9] pūtiṁ[10] karoti, yuddhavicāraṇaṁ pana kiñci na jānāti, parājito parājito[11] tv-eva[12] dāpetîti“. „Kiṁ pana kātuṁ vaṭṭatîti“. Tasmiṁ khaṇe te pana[13] carapurisā[14] tesaṁ kathaṁ suṇantā atthaṁsu. Dhanuggahatissatthero yuddhaṁ vicāresi: „bhante, yuddho nāma[15] padumavyūho[16] cakkavyūho[16] sakaṭavyūho[16] ti tayo vyūhā[17] honti, Ajātasattuṁ gaṇhitukāmena asuke nāma pabbatakucchismiṁ dvīsu pabbatabhittīsu[18] manusse ṭhapetvā purato dubbalabalaṁ[19] dassetvā pabbatantaraṁ paviṭṭhabhāvaṁ jānitvā[20] paviṭṭhamaggaṁ occhinditvā[21] purato ca pacchato ca ubhosu pabbatabhittīsu[22] vaggitvā unnaditvā[23] khippe patitamacchaṁ[24] viya antomuṭṭhiyaṁ maṇḍukapotakaṁ[25] viya ca katvā sakkā assa taṁ gahetun“ ti. Carapurisā[26] taṁ vacanaṁ[27] rañño ārosesuṁ. Taṁ sutvā rājā saṁgāmabheriṁ pahārāpetvā[28] gantvā sakaṭavyūhaṁ[29] katvā Ajātasattuṁ jīvagāhaṁ gāhāpetvā attano dhītaraṁ Vajirakumāriṁ[30] bhāgineyyassa datvā Kāsigāmakaṁ[31] tassā[32] nahānamūle[33] katvā datvā uyyojesi. Sā pavatti bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṁ[34] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Kosalarājā kira Dhanuggahatissassa[35] vicāraṇāya Ajātasattuṁ jinîti[36]“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddhavicāraṇāya cheko yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

[1] C^{ks} omit pi. [2] C^{ks} omit niddāyitvā [3] B^{i} yodhetvā, B^{d} sodhetvā. [4] B^{id} add va. [5] B^{id} datta-. [6] B^{i} kiṁ niddāyanto nisinno tvan, B^{d} kiṁ niddāyasinno tan. [7] B^{i} niddāyanto, B^{d} niddāyantā. [8] B^{id} nisinno bhante ti dattathera. [9] B^{id} pātibhuttabhattaṁ. [10] B^{id} pūtim eva. [11] B^{id} only one parājito. [12] C^{k} tevava, C^{s} tveva corr. to tvevava, B^{id} tvevava. [13] B^{id} omit pana. [14] B^{id} caraka-. [15] B^{id} add tividho. [16] B^{id} -byūho. [17] B^{id} -byūhā. [18] C^{k} B^{i} -isu. [19] B^{id} dubbalaṁ. [20] B^{id} ajānāpetvā. [21] B^{id} occhitvā. [22] C^{k} -isu. [23] C^{s} B^{i} unnā-. [24] B^{id} jāle pakkhittamacchaṁ. [25] B^{id} vaṭṭapo-. [26] B^{i} caraṇa-, B^{d} caraka-. [27] B^{id} sāsanaṁ. [28] B^{id} vicārāpetvā. [29] C^{k} B^{id} -byūhaṁ. [30] B^{id} add nāma. [31] B^{id} kāsikagāmaṁ. [32] C^{s} tassa. [33] B^{id} -laṁ. [34] B^{id} add bhikkhu. [35] B^{id} -tissattheraṁ. [36] B^{id} jinātīti.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto araññe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā Bārāṇasiṁ nissāya niviṭṭhā[1] vaḍḍhakigāmakā. Eko vaḍḍhaki[2] daṇḍatthāya[3] araññaṁ gantvā āvāṭe patitaṁ sūkarapotakaṁ disvā[4] gharaṁ netvā paṭijaggi. So vuddhippatto[5] mahāsarīro 5 vaṁkadāṭho ācārasampanno ahosi, vaḍḍhakinā puṭṭhattā[6] pana vaḍḍhakisūkaro tv-eva paññāyi. Vaḍḍhakissa rukkhatacchanakāle tuṇḍena rukkhaṁ parivatteti[7] mukhena ḍasitvā vāsipharasūni khādanamuggare āharati kāḷasuttakoṭiyaṁ gaṇhāti. Atha so vaḍḍhaki „kocid' eva naṁ khādeyyā" 'ti bhayena netvā 10 araññe vissajjesi. So pi araññaṁ pavisitvā khemaṁ vasanaphāsukaṭṭhānaṁ[8] olokento ekaṁ pabbatantare mahantaṁ girikandaraṁ addasa sampannakandamūlaphalaṁ phāsukaṁ vasanaṭṭhānaṁ. Anekasatasūkarā[9] taṁ disvā tassa santikaṁ agamiṁsu[10]. So pi te āha: „ahaṁ tumhe va olokento ca- 15 rāmi[11], tumhe ca[12] mayā diṭṭhā, idañ ca ṭhānaṁ ramaṇīyaṁ, aham pi dāni[13] idh' eva vasissāmîti". „Saccaṁ imaṁ ṭhānaṁ ramaṇīyaṁ, parissayo pan' ettha atthîti". „Aham pi tumhe disvā etaṁ aññāsiṁ[14], evaṁ gocarasampanne ṭhāne vasantānaṁ tesaṁ[15] sarīresu maṁsalohitaṁ n'atthi, kiṁ[16] pana vo ettha 20 bhayan" ti. „Eko vyaggho[17] pāto va āgantvā diṭṭhadiṭṭhaṁ yeva[18] gahetvā gacchatîti". „Kiṁ[19] pana so[20] nibaddhaṁ gaṇhāti udāhu antarantarā" ti. „Nibaddhaṁ gaṇhātîti". „Kati pana te vyagghā[17]" ti. „Ekako yevā" 'ti. „Ettakā tumhe ekassa[21] na sakkothā" 'ti. „Āma na sakkomā" 'ti. „Aham[22] 25 taṁ gaṇhissāmi, kevalaṁ tumhe mama vacanaṁ karotha, so vyaggho[17] kahaṁ vasatîti". „Etasmiṁ[23] pabbate" ti. So rattiṁ ñeva sūkare carāpetvā yuddhaṁ[24] vicārento „yuddhaṁ

---

[1] Bid nivuṭha. [2] Bid -kī. [3] Bid dabbatthāya. [4] Bid add taṁ. [5] Bid vuḍhi-. [6] Bid positattā. [7] Bid -vaṭṭesi. [8] Bid khemaṁ pana phāsu-. [9] Bid -sūkarasamākiṇṇaṁ te sūkarā. [10] Bi gamaṁsu, Bd āgamaṁsu. [11] Bid vica-. [12] Bid api ca neva in the place of tūmhe ca. [13] Bid idāni. [14] Ck akāsim. [15] Cs vo. [16] Cks kim. [17] Bid by-. [18] Bid yaṁ vā taṁ vā. [19] Ck kim. [20] Cs paneso. [21] Bid add yujjhituṁ. [22] Cks ahan. [23] Bid ekasmiṁ. [24] Bid add ñeva.

nāma padumavyūhacakkavyūhasakaṭavyūhavasena[1] tividhaṁ hotîti" vatvā padamavyūhavasena[1] vicāresi, so hi bhūmisīsaṁ jānāti, tasmā „imasmiṁ ṭhāne[2] yuddhaṁ vicāretuṁ vaṭṭatîti" sūkarapillake[3] mātare[4] ca tesaṁ majjhaṭṭhāne ṭhapesi, tā[5] āvijjhitvā[6] vajjhasūkariyo tā āvijjhitvā[6] potasūkare te āvijjhitvā[7] daharasūkare[8] te āvijjhitvā[7] dīghadāṭhasūkare te āvijjhitvā[7] yuddhasamatthe balavabalavasūkare[9] dasadasavīsativīsatijane[10] tasmiṁ ṭhāne[11] balagumbaṁ katvā ṭhapesi. Attano ṭhitaṭṭhānassa purato ekaṁ parimaṇḍalaṁ āvāṭaṁ khaṇāpesi, pacchato ekaṁ kullakasaṇṭhānaṁ[12] anupubbaninnaṁ pabbhārasadisaṁ. Tassa saṭṭhisattatimatte yodhasūkare ādāya tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne „mā bhāyitthā" 'ti kammaṁ vicārentass' eva vicarato[13] aruṇaṁ uṭṭhahi. Vyaggho[14] uṭṭhāya „kālo" ti ñatvā gantvā tesaṁ sammukhā ṭhito[15] pabbatatale ṭhatvā akkhīni ummīletvā sūkare olokesi. Vaḍḍhakisūkaro „paṭiolokethа[16] nan" ti[17] sūkarānaṁ saññam adāsi. Te paṭiolokesuṁ[16]. Vyaggho[14] mukhaṁ nibbeṭhetvā[18] assasi[19], sūkarâpi tathā kariṁsu. Vyaggho[14] muttaṁ chaḍḍesi, sūkarâpi chaḍḍayiṁsu. Iti yaṁ yaṁ so karoti taṁ taṁ te paṭikariṁsu. So cintesi: „pubbe sūkarā mayā olokitakāle palāyantā palāyitum pi na sakkonti, ajja apalāyitvā mama paṭisattu[20] hutvā mayā katam eva paṭikaronti[21], ekasmiṁ[22] bhūmisīse ṭhito eko nesaṁ[23] saṁvidahako[24] pi[25] atthi, ajja mayhaṁ tassa[26] jayo na paññāyatîti" so nivattitvā attano vasanaṭṭhānaṁ eva agamāsi. Tena pana gahitamaṁsakhādako eko kūṭajaṭilo atthi, so taṁ tucchahatthaṁ eva āgacchantaṁ disvā tena saddhiṁ sallapanto paṭhamaṁ gātham āha:

[1] Bid -byūha-. [2] Bid add taṁ. [3] Bid -pitaro ca. [4] Bid -ro. [5] Bid te. [6] Cks avi-. [7] Cs avi- [8] Bi jiyasū-, Bd jarasā-. [9] Cs balavabalasū-, Bi balavatarasū-, Bd phalavatarasū-. [10] Ck dasadasavīsatijane, Bi dasavīsatisajāne, Bd dasavīsatimsajane. [11] Bid gumbathāne. [12] Bid kulkasa-. [13] Bi kammaṁ vicārato, Bd kammaṁ vicārento. [14] Bid by-. [15] Cks -te. [16] Bid pati-. [17] Bid add vicārento tesaṁ. [18] Ck nibbāṭhetvā, Bi uppādetvā, Bd upātetvā. [19] Cs assa, Bid assosi. [20] Bid paṭi-. [21] Bid -tīti. [22] Ck etasmiṁ. [23] Bid tesaṁ. [24] Bid add koci. [25] Bid omit pi. [26] Cs Bid gatassa.

1. Varaṁ varaṁ tvaṁ nihanaṁ pure cari[1]
asmiṁ padese abhibhuyya sūkare,
so dāni eko vyapagamma[2] jhāyasi,
balaṁ nu te vyaggha na c' ajja[3] vijjatîti. 97.

Tattha varaṁ varaṁ tvaṁ nihanaṁ pure cari[1] asmiṁ padese abhibhuyya sūkare ti ambho vyaggha[4] tvaṁ[5] pubbe[6] imasmiṁ padese sabbasūkare abhibhavitvā imesu sūkaresu varaṁ tvaṁ uttamuttamasūkaraṁ[7] nihananto vicari, so dāni eko vyapagamma[8] jhāyasîti so tvaṁ idāni aññaṁ sūkaraṁ agahetvā ekako[9] apagantvā jhāyasi pajjhāyasi, balan nu te vyagha[10] na cajja vijjatîti ambho vyaggha ajja kāyabalaṁ n' atthîti. 10

Taṁ sutvā vyaggho[4] dutiyaṁ gātham āha:

2. Ime sudaṁ[11] yanti disodisaṁ pure
bhayadditā lenagavesino[12] puthu,
te dāni saṁgamma rasanti[13] ekato,
yatthaṭṭhitā duppasah' ajja 'me mayā ti. 98. 15

Tattha sudan[14] ti nipāto, ayaṁ pana saṁkhepattho: ime sūkarā pubbe maṁ disvā bhayena aṭṭitā pīḷitā attano lenagavesino[12] puthu[15] visuṁ hutvā disodisaṁ[16] yanti, taṁ taṁ disaṁ[17] abhimukhā palāyanti, te idāni[18] sabbe pi samāgantvā ekato rasanti[19] nadanti[20] tañ ca bhūmisīsaṁ upagatā, yatthaṭhitā[21] duppasahā dummaddayā[22] ajja ime[23] mayā ti. 20

Ath' assa ussāhaṁ janento kūṭajaṭilo „mā bhāyi, gaccha tayi naditvā pakkhandante[24] sabbe bhītā bhijjitvā palāyissantîti" āha. Vyaggho[4] tasmiṁ ussāhaṁ janente sūro hutvā puna gantvā pabbatatale aṭṭhāsi. Vaḍḍhakisūkaro dvinnaṁ āvāṭānaṁ antare aṭṭhāsi. Sūkarā „sāmi mahâcoro punâgato" ti āhaṁsu. 25 „Mā bhāyatha[25], idāni naṁ[26] gaṇhissāmîti". Vyaggho[4] naditvā vaḍḍhakisūkarass' upari[27] pati[28]. Sūkaro tassa attano upari-

[1] Cks -raṁ. [2] Bi byagghamaggamma, Bd byagghyapagamma. [3] Ck vajja. [4] Bid by-. [5] Bid add pūre. [6] Bd pubbaṁ. [7] Bid -maṁ sū-. [8] Bi byagghamaggammi, Bd byagghyapagamma. [9] Bid add va. [10] Ck tikinnu, Cs nakinnu in the place of vyaggha, Bid byaggha. [11] Bi imassukho, Bd imassutā. [12] Bid leṇaṁ-. [13] Cs rayanti, Bi vasantā, Bd vasanti. [14] Bi assukī, Bd assutā. [15] Bid add ti. [16] Cs -sā. [17] Cks -sā. [18] Bid dāni. [19] Bi vasanti, Bd vasantī. [20] Bi ṭhappanti, Bd tiṭhanti. [21] so all four MSS. [22] Bid dujjayā. [23] Bid me. [24] Bid pakkante. [25] Bid -yittha. [26] Bid omit naṁ. [27] Bid -rassa upari. [28] Bid pakkhandi.

patitakāle[1] parivattitvā vegena ujukaṁ[2] khataāvāṭe[3] pati. Vyaggho[4] vegaṁ sandhāretuṁ asakkonto upariuparibhāgena[5] gantvā kullakamukhassa tiriyaṁ khataāvāṭassa[6] atisaṁbādhamukhaṭṭhāne[7] patitvā puñjakato[8] viya ahosi. Sūkaro āvāṭā uttaritvā asani vegena gantvā vyagghaṁ[4] antarasatthimhi[9] dāṭhāya paharitvā yāva vakkapadesā[10] phāletvā pañcamadhuramaṁsaṁ[11] dāṭhāya paliveṭhetvā[12] vyagghassa matthake āvijjhitvā „gaṇhatha tumhākaṁ paccāmittan" ti ukkhipitvā[13] bahi āvāṭe chaḍḍesi[14]. Paṭhamāgatā[15] vyagghamaṁsaṁ[4] labhiṁsu, pacchā āgatā[16] „vyagghamaṁsaṁ[4] kīdisaṁ[17] hotīti" tesaṁ mukhāni[18] upasiṅghantā vicariṁsu, sūkarā na tāva tussanti. Vaḍḍhakisūkaro tesaṁ iṅgitaṁ disvā „kin nu kho tumhe na tussathā" 'ti āha. „Sāmi, kiṁ etena vyagghena[4] ghātitena[19], aññe dasa[20] vyagghe[21] ānayanasamattho kūṭajaṭilo atthi yevā" 'ti. „Ko nām' eso" ti[22]. „Eko dussīlatāpaso" ti. „Vyaggho[4] pi mayā ghātito[23], so me kiṁ[24] pahoti, atha[25] gaṇhissāma nan" ti sūkaraghaṭāya[26] saddhiṁ pāyāsi. Kūṭatāpaso vyagghe[4] cirāyante „kin nu kho sūkarā vyagghaṁ[4] gaṇhiṁsū" 'ti paṭipathaṁ gacchanto[27] sūkare āgacchante disvā attano parikkhāraṁ ādāya palāyanto tehi anubaddho[28] parikkhāruṁ chaḍḍetvā vegena udumbararukkhaṁ abhirūhi[29]. Sūkarā „idāni 'mha[30] sāmi naṭṭhā[31], tāpaso palāyitvā rukkham abhirūḷho[32]". „Kiṁ rukkhaṁ nāmā" 'ti. „Udumbararukkhan" ti. So „sūkariyo udakaṁ āharantu, sūkarapotakā[33] khaṇantu, dīghadāṭhā sūkarā mūlāni chindantu, sesā parivāretvā rakkhantū[34]" 'ti saṁvidahitvā tesu tathā karontesu sayaṁ udumbarassa ujukaṁ gata-

---

[1] B^{id} uparipatana-. [2] C^{k} B^{id} -ka. [3] B^{id} khaṇante āvāte. [4] B^{id} by-. [5] B^{id} omit one upari. [6] C^{k} khataṁ-, B^{i} khaṇa-. [7] B^{id} -dhe-. [8] B^{id} pañcalikato. [9] B^{i} antaravatthumhi, B^{d} omits a. [10] B^{id} -se. [11] C^{k} paca-. [12] B^{i} paṭisedhetvā, B^{d} paṭivedhetvā. [13] C^{ks} khi-. [14] B^{d} -ti. [15] C^{k} -taṁ, B^{id} pathamaṁgatā. [16] C^{k} taṁ. [17] B^{id} kiṁdiso. [18] B^{id} mukhaṁ. [19] B^{id} khāditena. [20] B^{id} añño pana, C^{k} aṁño dasa. [21] B^{i} byaggha, B^{d} byaggho. [22] C^{ks} omit tt. [23] B^{id} -ṭito. [24] C^{ks} kim. [25] B^{id} etha. [26] B^{i} -gaṇāya. [27] B^{id} add te. [28] B^{id} bandhito. [29] B^{id} -rūyhi. [30] C^{s} mhā, B^{i} omits mha. [31] B^{i} duṭhā, B^{d} duṭha. [32] B^{i} -rūyhiti, B_{d} -rūhiti. [33] C^{s} -potā, B^{id} add pathavī. [34] B^{id} āra.

thūlamūlaṁ[1] pharasunā paharanto viya ekappahāram eva[2] katvā udambararukkhaṁ pātesi. Parivāretvā ṭhitasūkarā kūṭajaṭilaṁ bhūmiyaṁ pātetvā khaṇḍākhaṇḍaṁ[3] katvā yāva aṭṭhito[4] khāditvā vaḍḍhakisūkaraṁ udumbarakhandhe yeva nisīdāpetvā kūṭajaṭilassa paribhogasaṁkhena udakaṁ āharitvā abhisiñcitvā rājānaṁ kariṁsu, ekañ ca taruṇasūkariṁ abhisiñcitvā tassa aggamahesiṁ akaṁsu. Tato paṭṭhāya kira yāv' ajjatanā rājāno udumbarabhaddapīṭhe nisīdāpetvā tīhi saṁkhehi abhisiñcanti. Tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā naṁ[5] acchariyaṁ disvā ekasmiṁ khandhavivare[6] sūkarānaṁ abhimukhā hutvā tatiyaṁ gātham āha:

3. Nam' atthu saṁghānaṁ samāgatānaṁ,
disvā sayaṁ sakhya[7] vadāmi abbhutaṁ
vyagghaṁ[8] migā yattha jiniṁsu dāṭhino
sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare[9] ti. 99.

Tattha namatthu saṁghānan ti ayaṁ mama namakkāro samāgatānaṁ sūkarasaṁghānaṁ atthu, disvā sayaṁ sakhya[10] vadāmi abbhutan ti idaṁ pubbe abhūtapubbaṁ abhūtaṁ sakhyaṁ[11] mittabhāvaṁ sayaṁ disvā vadāmi, vyagghaṁ[8] migā yattha jiniṁsu dāṭhino ti yatra hi nāma dāṭhino sūkarā migā vyagghaṁ jiniṁsu[12] ayam eva vā pāṭho, sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare[13] ti yā esā dāṭhabalesu[14] sūkaresu sāmaggi ekajjhāsayatā[15] tāya[16], tesu sāmaggiyā te dāṭhabalā paccāmittaṁ gahetvā ajja maraṇabhayā muttā ti attho.

Satthā imaṁ desanaṁ[17] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Dhanuggahatisso vaḍḍhakisūkaro ahosi, rukkhadevatā aham evā“ 'ti. Vaḍḍhakisūkarajātakaṁ[18].

4. Sirijātaka.

Yaṁ ussukā saṁgharantîti[19]. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ siricorabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Imasmiṁ

---

[1] Bid omit gata. [2] Bid -rena. [3] Bi khaṇḍikaṁ, Bd khaṇḍākhaṇḍikaṁ. [4] Bi aṭhikā, Bd ajjhito. [5] Bid taṁ. [6] Bid viṭapantare. [7] Bid saṅkhyaṁ. [8] Bid by-. [9] Bid muñcare. [10] Ck sakhyaṁ, Bid saṅkhyaṁ. [11] Cks saṁkhyaṁ, Bid abbhutapubbasaṅkhyaṁ. [12] Bi jānisu. [13] Bd muñcare. [14] Bi omits muccare - - - lesu. [15] Cs sāmaggiyā eka-, Bi sāmaggā eka-. [16] Bid omit tāya. [17] Bid dhammade-. [18] Bid add tatiyaṁ. [19] Bi saṅkhār-, Bd saṅkhar-.

jātake paccuppannavatthuṁ heṭṭhā Khadiraṅgajātake vitthāritam eva. Idhâpi pana sā Anāthapiṇḍikassa ghare catutthe dvārakoṭṭhake vasanakamicchādiṭṭhidevatā[1] daṇḍakammaṁ karontī[2] catupaṇṇāsahiraññakoṭiyo[3] āharitvā koṭṭhe pūretvā seṭṭhinā saddhiṁ sahāyikā ahosi.
5 Atha naṁ so ādāya Satthu santikaṁ nesi. Satthā tassā dhammaṁ desesi. Sā dhammaṁ sutvā sotāpannā ahosi. Tato paṭṭhāya seṭṭhino yaso yathāporāṇo va jāto. Ath' eko Sāvatthi-vāsī sirilakkhaṇabrāhmaṇo[4] cintesi: „Anāthapiṇḍiko[5] duggato hutvā puna issaro jāto, yaṁ nūnâhaṁ daṭṭhukāmo viya gantvā tassa gharato siriṁ
10 thenetvā āgaccheyyaṁ“ ti so tassa gharaṁ gantvā tena katasakkārasammāno sāraṇīyakathāya vattamānāya „kimatthaṁ āgato sîti“ vutte „kahan[6] nu kho siri patiṭṭhitā“ ti olokesi. Seṭṭhino ca sabbaseto dhotasaṁkhapaṭibhāgo kukkuṭo suvaṇṇapañjare pakkhipitvā ṭhapito atthi, tassa cūḷāya siri patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo olokayamāno[7]
15 siriyā[8] patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā[9] „ahaṁ mahāseṭṭhi pañcasate māṇave mante vācemi, akālarāviṁ[10] ekaṁ kukkuṭaṁ nissāya te ca mayañ ca kilamāma, ayañ ca kira kukkuṭo kālarāvī[11], imass' atthāya āgato 'mhi, dehi[12] etaṁ kukkuṭan“ ti āha[13]. „Gaṇha brāhmaṇa, demi te kukkuṭan“ ti, „demîti“ ca vuttakkhaṇe yeva siri tassa cūḷāto apagan-
20 tvā ussīsake ṭhapite maṇikkhandhe patiṭṭhāsi[14]. Brāhmaṇo siriyā maṇimhi patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā maṇim[15] pi yāci, „maṇim pi demîti“ vuttakkhaṇe yeva[16] siri maṇito apagantvā ussīsake ṭhapite ārakkhayaṭṭhiyaṁ[17] patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo[18] tattha patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā[19] yāci, „gāhāpetvā[20] gacchā[21]“ 'ti vuttakkhaṇe yeva[16] ca[22] siri tato[23]
25 apagantvā Puññalakkhaṇadeviyā nāma seṭṭhino[24] aggamahesiyā sīse patiṭṭhāsi. Siricorabrāhmaṇo tattha patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā „avissajjiyabhaṇḍaṁ[25] etaṁ yācitum pi na sakkā[26]“ ti cintetvā seṭṭhiṁ etad avoca: „mahāseṭṭhi ahaṁ 'tumhākaṁ gehe siriṁ thenetvā gamissāmîti' āgañchiṁ[27], siri pana te kukkuṭassa cūḷāya patiṭṭhitā ahosi, tasmiṁ
30 mama dinne tato apagantvā maṇimhi patiṭṭhahi, maṇimhi dinne ārakkhayaṭṭhiyā[28] patiṭṭhahi, ārakkhayaṭṭhiyā dinnāya tato apagantvā Puñña-

---

[1] B^{id} -kā-. [2] C^{s} -ti, B^{id} karoti. [3] B^{id} -paññāsa-. [4] B^{id} -ṇaññūbrā-. [5] B^{id} add pubbe. [6] C^{k} katan, C^{s} kathan, B^{d} katta, B^{i} omits kahan. [7] B^{id} -kiya-. [8] B^{id} add tattha. [9] B^{id} add āha. [10] B^{id} -ravaṁ. [11] all four MSS. -vi. [12] B^{id} add me. [13] B^{id} omit āha. [14] B^{id} aṭhāsi. [15] B^{id} taṁ. [16] B^{id} ṇaññeva. [17] B^{i} ārakkhakatturaya-, B^{d} -kattaraya-. [18] B^{id} add siriyā. [19] B^{id} add taṁ pi. [20] B^{id} gahetvā. [21] B^{id} gacchāhi. [22] B^{id} omit ca. [23] B^{id} yaṭhito. [24] B^{id} add bhariyāya. [25] B^{i} abhisajjiya-, B^{d} avisajjiya-. [26] B^{id} sakkomi. [27] C^{k} āgañji, C^{s} agañjiṁ, B^{id} āgacchi. [28] B^{id} -yaṭhiyaṁ.

lakkhaṇadeviyā sīse patiṭṭhahi[1], idaṁ kho[2] avissajjiyabhaṇḍan[3] ti imaṁ[4] pi me na gahitaṁ, na sakkā tava siriṁ thenetuṁ, tava santakaṁ[5] tav' eva hotū" 'ti uṭṭhāyâsanā pakkāmi. Anāthapiṇḍiko „imaṁ kāraṇaṁ Satthu kathessāmîti" vihāraṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisinno sabbam Tathāgatassa ārocesi. Satthā taṁ sutvā „na kho gahapati[6] aññesaṁ siri aññatra[7] gacchati, pubbe pi appapuññehi uppāditasiri pana puññavantānaṁ yeva[8] pādamūlaṁ[9] gatā" ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[10] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sippāni[11] uggaṇhitvā agāraṁ[12] ajjhāvasanto mātāpitunnaṁ kālakiriyāya saṁviggo nikkhamitvā Himavantapadese isipabbajjaṁ pabbajitvā[13] samāpattiyo[14] uppādetvā dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya janapadaṁ gantvā Bārāṇasīrañño uyyāne vasitvā punadivase bhikkhaṁ caramāno hatthācariyassa gharadvāraṁ agamāsi. So tassa cāre ca vihāre ca[15] pasanno bhikkhaṁ datvā uyyāne vasāpetvā niccaṁ paṭijaggi. Tasmiṁ kāle eko kaṭṭhahārako araññato dārūni āharanto velāya nagaraṁ[16] pāpuṇituṁ nâsakkhi[17], sāyaṁ ekasmiṁ devakule dārukalāpaṁ ussīsake katvā nipajji. Devakule vissaṭṭhâpi[18] kho bahū[19] kukkuṭā tassâvidūre ekasmiṁ rukkhe sayiṁsu, tesaṁ uparisayitakukkuṭo paccūsakāle vaccaṁ[20] pātento heṭṭhāsayitakukkuṭassa sarīre pātesi, „kena me sarīre vaccaṁ[20] pātitan" ti ca vutte „mayā" ti āha, „kiṁkāraṇā" ti ca vutte „anupadhāretvā[21]" ti vatvā puna pi[22] pātesi. Tato ubho pi aññamaññaṁ vatvā[23] „kin te balaṁ[24] kin te balan" ti kalahaṁ kariṁsu. Atha heṭṭhāsayitakukkuṭo āha: „maṁ māretvā aṅgāre pakkamaṁsaṁ khādanto pāto va

[1] Bi -ṭhāhi, Bd -ṭhāti. [2] Bid add pana. [3] Bi apisajjiya-, Bd avisajjiya-. [4] so Bid; Cks nāmaṁ. [5] Cks -kā. [6] Bid add idāneva. [7] Bd aññattha. [8] Bi omits yeva, Bd -naññeva. [9] Bid -le. [10] Bid kāsika-. [11] Bi sippaṁ, Bd sippañca. [12] Bid -re. [13] Bid add pañca abhiññā ca aṭha [14] Bid add ca. [15] Bi omits ca vihāre ca, Bd ca ca. [16] Bid -radvāraṁ. [17] Bid na-. [18] Ck Bid visa-. [19] Cs Bid bahu. [20] Cks -cam. [21] Bid -remī. [22] Bid omit pi. [23] Bid kuddhā kalahaṁ katvā in the place of vatvā. [24] Cks balanti.

kahāpaṇasahassaṁ labhatîti“. Uparisayitakukkuṭo āha: „ambho, mā tvaṁ ettakena gajji, mama thullamaṁsaṁ khādanto[1] rājā hoti bahimaṁsaṁ khādanto[1] puriso ce[2] senāpatiṭṭhānaṁ itthī ce[3] aggamahesiṭṭhānaṁ labhati, aṭṭhimaṁsaṁ pana me khādanto[1] gihī ce bhaṇḍāgārikaṭṭhānaṁ pabbajito ce rājakulūpakabhāvaṁ labhatîti“. Kaṭṭhahārako tesaṁ vacanam sutvā „rajje patte sahassena kiccaṁ n' atthîti“ saṇikaṁ abhirūhitvā uparisayitakukkuṭaṁ gahetvā māretvā ucchaṅge katvā „rājā bhavissāmîti“ gantvā[4] vivaṭadvāren' eva nagaraṁ[5] pavisitvā kukkuṭaṁ nittacaṁ katvā udaraṁ sodhetvā „idaṁ kukkuṭamaṁsaṁ sādhukaṁ sampādehîti“ pajāpatiyā adāsi. Sā kukkuṭamaṁsañ ca bhattañ ca sampādetvā „bhuñjissāmîti“ tassa upanāmesi. „Bhadde, etaṁ maṁsaṁ mahānubhāvaṁ, etaṁ khāditvā ahaṁ rājā bhavissāmi, tvaṁ aggamahesī bhavissasîti“ taṁ[6] bhattañ ca maṁsañ ca ādāya Gaṅgātīraṁ[7] gantvā „nahāyitvā bhuñjissāmîti[8]“ bhattabhājanaṁ tīre ṭhapetvā nahānatthāya otariṁsu. Tasmiṁ khaṇe vātena khubhitaṁ udakaṁ āgantvā bhattabhājanaṁ ādāya agamāsi. Taṁ[9] nadiyā[10] sotena vuyhamānaṁ heṭṭhānadiyaṁ hatthī[11] nahāpento eko hatthācariyo mahāmatto disvā ukkhipāpetvā „kiṁ etthā“ 'ti[12] pucchi. „Bhattañ c' eva[13] kukkuṭamaṁsañ ca sāmîti“. So taṁ pidahāpetvā lañchāpetvā[14] „yāva mayaṁ āgacchāma tāv' imaṁ bhattaṁ mā vivarā“ 'ti bhariyāya pesesi. So pi kho kaṭṭhahārako mukhato paviṭṭhena vālukodakena uddhumātaudaro palāyi. Ath' eko tassa[15] hatthācariyassa kulūpako dibbacakkhutāpaso „mayhaṁ upaṭṭhāko hatthiṭṭhānaṁ na vijahati, kadā nu sampattiṁ sampāpuṇissatîti[16]“ dibbacakkhunā upadhārento taṁ purisaṁ disvā taṁ kāraṇaṁ ñatvā puretaraṁ gantvā hatthācariyassa nivesane nisīdi. Hatthācariyo āgantvā[17]

---

[1] B^{id} -dento. [2] B^{i} vaca, C^{ks} omit ce. [3] C^{ks} ca. [4] B^{id} vatvā. [5] C^{ks} -ram. [6] B^{id} tvaṁ. [7] B^{id} -re. [8] B^{id} bhuñcissāmāti. [9] B^{id} tañca. [10] C^{k} nadī. [11] C^{k} -īnaṁ, C^{s} B^{id} -i. [12] B^{i} etanti etthakanti, B^{d} etanti. [13] B^{id} ca. [14] C^{ks} lañjāpetvā, B^{id} lañcāpetvā. [15] B^{id} omit tassa. [16] B^{id} pāpu. [17] B^{id} add taṁ.

vanditvā ekamantaṁ nisinno, taṁ bhattabhājanaṁ āharāpetvā „tāpasaṁ maṁsodakena[1] parivisathā" 'ti āha. Tāpaso bhattaṁ gahetvā maṁse dīyamāne[2] agahetvā „imaṁ maṁsaṁ ahaṁ vicāremîti" vatvā „vicārethā bhante" ti vutte thūlamaṁsādīni ekekaṁ koṭṭhāsaṁ kāretvā thūlamaṁsaṁ hatthācariyassa dāpesi bahimaṁsaṁ tassa bhariyāya, aṭṭhimaṁsaṁ attanā paribhuñji. So bhattakiccāvasāne gacchanto „tvaṁ ito tatiyadivase rājā bhavissasi, appamatto hohîti" vatvā pakkāmi. Tatiyadivase eko sāmantarājā āgantvā Bārāṇasiṁ parivāresi. Bārāṇasīrājā hatthācariyaṁ rājavesaṁ gāhāpetvā „hatthiṁ abhirūhitvā[3] yujjhā[4]" 'ti āṇāpetvā[5] sayaṁ aññātakavesena senāya vicārento ekena mahāvegena sarena viddho taṁ khaṇam ñeva mari. So tassa matabhāvaṁ ñatvā hatthācariyo bahū[6] kahāpaṇe nīharāpetvā „dhanatthikā purato hutvā yujjhantū" 'ti bheriñ[7] carāpesi. Balakāyo muhutten' eva paṭirājānam[8] jīvitakkhayaṁ pāpesi. Amaccā rañño sarīrakiccaṁ katvā „kaṁ[9] rājānaṁ karomā" 'ti mantayamānā[10] „rājā jīvamāno attano vesaṁ hatthācariyassa adāsi, ayam eva yuddhaṁ katvā rajjaṁ gaṇhi, etass' eva rajjaṁ dassāmā" 'ti taṁ rajjena[11] abhisiñciṁsu, bhariyam assa aggamahesiṁ akaṁsu. Bodhisatto rājakulūpako ahosi.

Satthā imaṁ desanaṁ[12] āharitvā abhisambuddho hutvā imā[13] dve gāthā abhāsi[14]:

1. Yaṁ ussukā saṁgharanti[15] alakkhikā bahuṁ dhanaṁ
   sippavanto asippā ca[16] Lakkhī va[17] tāni bhuñjati. 100.
2. Sabbattha katapuññassa atīv' aññe va[18] pāṇino
   uppajjanti bahū[7] bhogā app-aññāyatanesu pîti. 101.

Tattha yaṁ ussukā ti yattha[19] dhanasaṁgharaṇe[20] ussukkam āpannā chandajātā kicchena bahuṁ[21] dhanaṁ saṁgharanti[22], ye ussukā ti pi pāṭho ye

[1] Ck -dakena, Bi -dhaṇena. [2] Ck Bid diya-, Cs dīyya-. [3] Bid -rūyhitvā. [4] Bid yujjhāhi. [5] Bid positvā. [6] Cs Bi bahu. [7] Bid bheriṁ. [8] Bid sāmantarā-. [9] Bid taṁ. [10] Bid add amhākaṁ. [11] Bid rajjaṁ. [12] Bid atītaṁ [13] Bid add tāva. [14] Bid āha. [15] Cs saṁharanti, Bid saṁkharanti. [16] Bid asippavā. [17] Bid lakkhivā. [18] Cs Bid aticaññeva. [19] Bid yaṁ. [20] Bi dhanaṁsaṁkharaṇe, Bd kharake, Cs dhanasaṁha- corr. to -saṁbha-. [21] Bi -u, Bd -ū. [22] Cs saṁhacorr. to saṁgha-, Bid sañkha-.

purisā dhanasaṁgharaṇe[1] ussukā hatthisippādivasena sippavanto[2] asippā ca antamaso vetanena[4] kammaṁ katvā bahuṁ[5] dhanaṁ saṁgharantîti[6] attho, lakkhī va[7] tāni bhuñjatîti tāni bahuṁ[5] dhanaṁ[8] vuttāni dhanāni puññavā puriso attano va[9] puññaphalaṁ paribhuñjanto kiñci[10] kammaṁ akatvā[11]
5 paribhuñjati. atīvaññeva[12] pāṇino ti atīva aññe yeva[13] pāṇino, evakāro purimapadena yojetabbo, sabbath' eva katapuññassa aññe akatapuññe[14] satte atikkamitvā ti attho, appanāyatanesu pîti api anāyatanesu pi ratanākaresu pi[15] aratanākaresu pi[16] ratanāni asuvaṇṇāyatanādīsu[17] suvaṇṇādīni ahatthāyanādīsu[18] hatthiādayo ti saviññāṇakāviññāṇakā[19] bahū[20] bhogā uppajjanti,
10 tattha muttāmaṇiādīnaṁ[21] anākare uppattiyaṁ[22] duṭṭhagāmani-Abhayamahārajassa[23] vatthuṁ kathetabbaṁ.

Satthā pan'[24] imaṁ gāthaṁ vatvā „gahapati imesaṁ sattānaṁ puññasadisaṁ aññaṁ āyatanaṁ nāma n'atthi, puññavantānaṁ[25] hi anākaresu[26] ratanāni uppajjanti yevā“ 'ti vatvā imaṁ dhammaṁ[27]
15 desesi:

Esa devamanussānaṁ sabbakāmadado nidhi (Khud. Pāṭha p. 14.)
yaṁ yad evâbhipatthenti[28] sabbam etena[29] labbhati.
Suvaṇṇatā sussaratā susaṇṭhānasurūpatā[30]
adhipaccaparivāro[31] sabbaṁ etena labbhati.
20 Padesarajjaṁ issariyaṁ cakkavattisukham[32] pi yaṁ
devarajjam[33] pi[33] dibbesu sabbaṁ etena labbhati.
Mānusikā ca sampatti devaloke ca yā rati
yā ca nibbānasampatti sabbaṁ etena labbhati[34].
Mittasampadaṁ āgamma[35] yoniso ve[36] payuñjato[37]
25 vijjāvimutti vasībhāvo sabbam etena labbhati.
Paṭisambhidā vimokho ca yā ca sāvakapāramī
paccekabodhibuddhabhūmi sabbam etena labbhati.
Evaṁ mahiddhiyā[38] esā yadidaṁ puññasampadā,
tasmā dhīrā pasaṁsanti paṇḍitā katapuññatan ti.

---

[1] C^s -saṁha- corr. to -saṁgha-, B^i -saṁkha-, B^d -saṁha-. [2] B^id add vā. [3] B^id asippavā. [4] B^id vetta-. [5] B^i -u, B^d -ū. [6] C^s saṁha- corr. to saṁgha-, B^d saṅkha-. [7] B^id lakkhivā. [8] B^id -nanti. [9] B^id omit va. [10] C^ks kañci. [11] B^id -tvāpi. [12] B^id aticcaññeva. [13] ti atīva aññe yeva wanting in B^i; B^d ati aññe evaṁ. [14] B^i katapuñña. [15] B^id omit ratanā - - pi. [16] B^id omit pi. [17] C^k -disu. [18] C^k -disu, B^i ahatthivāhanā-. [19] -kaavi-. [20] C^s B^id bahu-. [21] B^id mutta - - dīni. [22] B^i upaṭhahanti, B^d uppajjanaṁ. [23] B^i duṭhagāmini-. [24] B^id omit pan. [25] B^id -nañ. [26] B^id anāgāre, C^s -resupi. [27] B^i dhamme, B^d dhammadesanaṁ. [28] C^k yaṁ devā-, B^i yaṁ yadāvā-. [29] B^i sabbadānena. [30] B^id -nā-. [31] C^s ādhi - - rā. [32] B^d -aṁ. [33] C^k hi. [34] padese - - - labbhati wanting in B^i. [35] B^id āgama. [36] B^i ye, B^d ce. [37] B^i vayujjanto, B^d payujjako. [38] B^i -kā.

Idāni yesu Anāthapiṇḍikassa siri patiṭṭhitā tāni ratanāni dassetuṁ kukkuṭā[1] ti ādim āha:

s. Kukkuṭamaṇayo[2] daṇḍo[3] thiyo[4] ca pūññalakkhaṇā
uppajjanti apāpassa katapuññassa jantuno ti 102.

vatvā[5] pana jātakaṁ samodhānesi.

Tatthā daṇḍo ti ārakkhikāyaṭṭhiṁ[6] vuttaṁ, thiyo ti seṭṭhibhariyaṁ Puññalakkhaṇadeviṁ, sesam ettha uttānam evā 'ti.

Jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Ānandatthero ahosi kulūpakatāpaso[7] Sammāsambuddho" ti[8]. Sirijātakaṁ[9].

5. Maṇisūkarajātaka.

Dariyā sattavassānîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sundarimāraṇaṁ[10] ārabbha kathesi. Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato hotîti[11]. Vatthu[12] Kandhake[13] āgatam eva, ayaṁ pan' ettha saṁkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaṁghassa pañcannaṁ mahānadīnaṁ mahoghasadise lābhasakkāre uppanne hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopanakasadisā[14] nippabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayiṁsu: „mayaṁ samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no[15] koci atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhiṁ ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṁ uppādetvā lābhasakkāram assa antaradhāpeyyāmā" 'ti. Atha nesaṁ etad ahosi. „Sundariyā saddhiṁ ekato hutvā sakkuṇissāmā[16]" 'ti te ekadivasaṁ Sundariṁ titthiyārāmaṁ pavisitvā vanditvā ṭhitaṁ nâlapiṁsu. Sā punappuna[17] sallapantī pi paṭivacanaṁ alabhitvā „api nu ayyā[18] kenaci viheṭhit' atthā" 'ti pucchi. „Bhagini[19], samaṇaṁ Gotamaṁ amhe viheṭhetvā hatalābhasakkāre[20] karitvā[21] vicarantaṁ na passasîti". Sā[22] evam āha: „mayā ettha kiṁ kātuṁ vaṭṭatîti". „Tvaṁ kho si[23] bhagini abhirūpā sobhaggappattā, samaṇassa Gotamassa ayasaṁ āropetvā mahājanaṁ tava

[1] Bid -ṭo. [2] Ck -mānayo, Bid -ṭomaṇiyo. [3] Cs dabbo. [4] Ck tiyo, Bi itthiyo. [5] Bid add ca. [6] Bid ārakkhayaṭṭhiṁ. [7] Ck kuḷu-, Bid kulu-, Bid add pana aham eva. [8] Cks omit ti. [9] Bd adds catutthaṁ, Bi ca vuttaṁ. [10] Bid -risamāgamaṁ. [11] Bi hoti, Bd omits hotîti. [12] so all four MSS. [13] Bid maṇikhandhajātake. [14] Bid -nakā viya. [15] Ck omits no. [16] Bid saṁgaṇhissāmā. [17] Bid -nnaṁ. [18] Bid add tumhe. [19] Bi ki bhagīṇi, Bd kiṁ pagini. [20] Cks -raṁ. [21] Bid katvā. [22] Ck omits sā, Bid omit sā evam āha. [23] Bid pi.

kathaṁ gāhāpetvā hatalābhasakkāraṁ karohîti[1]". Sā „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā vanditvā pakkantā. Tato paṭṭhāya mālāgandhavilepanakappūrakaṭukapphalādīni gahetvā sāyaṁ mahājanassa Satthu dhammadesanaṁ sutvā nagaraṁ pavisanakāle jetavanābhimukhā[2] gacchati, „kahaṁ gacchasîti" ca puṭṭhā „samaṇassa Gotamassa santikaṁ[3], ahaṁ hi tena[4] ekagandhakuṭiyaṁ vasāmîti[5]" vatvā aññatarasmiṁ titthiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggaṁ otaritvā nagarābhimukhā[2] gacchati, „kiṁ Sundari, kahaṁ gatâsîti" ca puṭṭhā „samaṇena Gotamena saddhiṁ ekagandhakuṭiyaṁ vasitvā taṁ kilesaratiyā ramāpetvā āgat' amhîti" vadati. Atha naṁ[6] katipāhaccayena dhuttānaṁ kahāpaṇe datvā „gacchatha, Sundariṁ māretvā samaṇassa Gotamassa gandhakuṭisamīpe[7] mālākacavarantare nikkhipitvā ethā" 'ti vadiṁsu. Te tathā akaṁsu. Tato titthiyā „Sundariṁ na passāmā" 'ti kolāhalaṁ katvā rañño ārocetvā „kahaṁ vo āsaṁkā" ti vuttā[8] „ime divase[9] Jetavanaṁ[10] gatā ti[11], tatr' assa pavattiṁ na jānāmā" 'ti vatvā „tena hi gacchatha, naṁ vicinathā" 'ti raññā anuññātā attano upaṭṭhāke[12] gahetvā Jetavanaṁ gantvā vicinantā mālākacavarantare disvā mañcakaṁ āropetvā nagaraṁ pavesetvā[13] „samaṇassa Gotamassa sāvakā 'Satthārā katapāpakammaṁ[14] paṭicchādessāmā' 'ti Sundariṁ māretvā mālākacavarantare nikkhipiṁsu" 'ti rañño ārocayiṁsu[15]. Rājā „tena hi gacchatha, nagaraṁ āhiṇḍathā" 'ti āha. Te nagaravīthīsu „passatha samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ kamman" ti ādīni viravitvā[16] puna rañño nivesanadvāraṁ agamiṁsu[17]. Rājā Sundariyā sarīraṁ āmakasusāne aṭṭakaṁ āropetvā rakkhāpesi. Sāvatthivāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena „passatha samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ kamman" ti ādīni vatvā antonagare[18] bahinagare[19] upavanaaraññesu bhikkhū akkositvā[20] vicaranti. Bhikkhū taṁ pavattiṁ Tathāgatassa ārocesuṁ. Satthā „tena hi tumhe[21] te manusse evaṁ paṭicodethā[22]" ti

Abhūtavādī nirayaṁ upeti (Dhp. v. 306.)
yo vâpi[23] katvā na karomîti câha[24],

---

[1] Bid add āhaṁsu [2] Ck -khi, Bid -khaṁ. [3] Bid -kanti. [4] Bid add saddhiṁ. [5] Bi vasissāmāti, Bd vasissāmīti. [6] so all four MSS. [7] Bid -ṭiyāsa-. [8] Ck vutthā, Bi vatvā, Bd vutte. [9] Bi imasmī divase, Bd imesu divasesu. [10] Bid -ne. [11] Bid vasati. [12] Bid add ca. [13] Bid add ambho. [14] Bid kataṁ-. [15] Bid ārocesuṁ. [16] Bid vacanāni vatvā. [17] Bid āgamaṁsu. [18] Bi adds ca. [19] Bid add ca. [20] Bid akkosanti paribhāsanti. [21] Bi adds ti, Bd pi. [22] Bid paṭivādethā. [23] Bid cāpi. [24] Bid āha.

ubho pi te pecca samā bhavanti
nihīnakammā manujā paratthā ti

imaṁ gātham āha. Rājā „Sundariyā aññehi māritabhāvaṁ jānāthā[1]“ 'ti purise payojesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṁ[2] pivantā[3] aññamaññaṁ kalahaṁ karonti, tatth' eko evam āha: „tvaṁ Sundariṁ ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare nikkhipitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṁ[2] pivasi“. „Hotu hotū“ 'ti[4] rājapurisā te dhutte gahetvā rañño dassesuṁ. Atha ne[5] rājā „tumhehi māritā“ ti pucchi. „Āma devā“ 'ti. „Kehi mārāpitā“ ti. „Aññatitthiyehi devā“ 'ti. Rājā titthiye pakkosāpetvā „Sundariṁ[6] ukkhipāpetvā gacchatha, tumhe evaṁ vadantā nagaraṁ āhiṇḍatha: 'ayaṁ Sundarī samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṁ āropetukāmehi amhehi mārāpitā, n'eva Gotamassa[7] na Gotamasāvakānaṁ doso atthi[8], amhākaṁ[9] doso'“ ti. Te tathā akaṁsu. Bālamahājano tadā saddahi, titthiyâpi purisavadhadaṇḍena[10] palibuddhā. Tato paṭṭhāya Buddhānaṁ[11] sakkāro mahantataro[12] ahosi. Ath' ekadivasaṁ[13] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso, titthiyā 'Buddhānaṁ kāḷakabhāvaṁ[14] uppādessāmā' 'ti sayaṁ kāḷakajātā[15], Buddhānaṁ pana mahantataro[16] lābhasakkāro udapādîti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave sakkā Buddhānaṁ saṁkilesaṁ uppādetuṁ, Buddhānaṁ saṁkiliṭṭhabhāvakaraṇaṁ nāma jātimaṇino kiliṭṭhabhāvakaraṇasadisaṁ, pubbe 'jātimaṇiṁ kiliṭṭhaṁ karissāmā' 'ti vāyamantâpi nâsakkhiṁsu kiliṭṭhaṁ kātun“ ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto ekasmiṁ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāmesu ādīnavaṁ disvā nikkhamitvā Himavantapadese[17] tisso pabbatarājiyo atikkamitvā tāpaso hutvā paṇṇasālāya[18] vasi. Tassâvidūre[19] maṇiguhā ahosi, tattha tiṁsamattā sūkarā vasanti. Guhāya avidūre eko sīho carati[20], tassa

[1] Cks jānathā. [2] Cks -ram. [3] Bi -ti. [4] Bid ke tumhe ti in the place of hotu hotū ti. [5] Bi te, Bd kho. [6] Bi adds maññe, Bd mañce. [7] Bid samaṇassa. [8] Bid omit atthi. [9] Bid add yeva. [10] Cks -daṇḍana. [11] Bd -dhassa. [12] Bid mahantaro lābhasakkāro. [13] Bid add bhikkhū. [14] Bi kālaha-, Bd kālaka-. [15] Cs kāḷakā-, Bid ti yaṁ yaṁ karonti tesaṁ kālakabhāvo jāto. [16] Bd mahantaro, Bi mahanta. [17] Bid -ppa-. [18] Bid -lāyaṁ. [19] Bid tassa a-. [20] Bd vica-.

maṇimhi chāyā paññāyati. Sūkarā[1] sīhacchāyaṁ disvā bhītā utrāsā appamaṁsalohitā ahesuṁ. Te „imassa maṇino vippasannattā ayaṁ chāyā paññāyati, imaṁ maṇiṁ saṁkiliṭṭhaṁ vivaṇṇaṁ karomā“ 'ti cintetvā avidūre ekaṁ saraṁ gantvā
5 kalale vaṭṭitvā[2] āgantvā taṁ maṇiṁ ghaṁsanti. So sūkaralomehi ghaṭṭiyamāno[3] vippasannataro ahosi. Sūkarā upāyaṁ apassantā „imassa maṇino vivaṇṇakaraṇūpāyaṁ tāpasaṁ pucchissāmā“ 'ti Bodhisattaṁ upasaṁkamitvā vanditvā ekamantaṁ ṭhitā purimā dve gāthā udāhariṁsu:

10 1. Dariyā sattavassāni tiṁsamattā vasāmase,
'hañchema[4] maṇino ābhaṁ' iti no mantitaṁ[5] ahu[6]. 103.

2. Yāva yāva[7] nighaṁsāma[8] bhiyyo vodāyate maṇi,
brāhmaṇaṁ tv-eva[9] pucchāma: 'kiṁ kiccaṁ idha maññasîti'. 104.

15 Tattha dariyā ti maṇiguhāya[10], vasāmase ti vasāma, hañchemā[11] ti hanissāma[12], idañ ca dāni pucchāmā 'ti idāni mayaṁ kena[13] kāraṇena ayaṁ maṇi kilissamāno[14] vodāyatîti[15] idaṁ taṁ pucchāma, kiṁ kiccaṁ idha maññasîti imasmiṁ atthe tvaṁ imaṁ kiccaṁ kin ti maññasi[16].

Atha nesaṁ ācikkhanto Bodhisatto tatiyaṁ gātham āha:

20 3. Ayaṁ maṇī[17] veḷuriyo akāco vimalo subho,
nâssa sakkā siriṁ hantuṁ, apakkamatha sūkarā ti. 105.

Tattha akāco ti akakkaso, subho ti sobhano[18], sirin ti pabhaṁ, apakkamathā ti imassa maṇissa pabhā[19] nāsetuṁ na sakkā, tumhe pana imaṁ maṇiguhaṁ pahāya aññattha gacchathā 'ti.

25 Te tassa kathaṁ sutvā tathā akaṁsu. Bodhisatto jhānaṁ uppādetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ desanaṁ[20] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā tāpaso[21] aham evā“ 'ti. Maṇisūkarajātakaṁ[22].

[1] Bid add pi. [2] Bid pavattetvā. [3] Bid ghaṁsiya-. [4] Ck hachema, Cs hañjema? Bid haññāma. [5] Ck mattitaṁ, Bi mantinaṁ, Bd mantitvaṁ. [6] Cs ahū, Bd āhu. [7] Bid yāvatā. [8] Bid maṇi ghaṁsāma. Ck Bi ghāsā. [9] Bid idañcidāni in the place of brāhmaṇaṁ tveva. [10] Bid -yaṁ. [11] Ck haṁchemā, Cs hañjema? Bid haññamā. [12] Bid add mayaṁ pi vivaṇṇaṁ karissāma. [13] Cks tena. [14] Bd kilissiya-, Bi kilisiya-. [15] Bid -teti. [16] Bid -sîti [17] Bid -ṇi. [18] Cs -no corr. to -ṇo. [19] Bd -bhaṁ. [20] Bid dhammade-. [21] Bid add pana. [22] Bid maṇighaṁsajātakaṁ pañcamaṁ.

6. Sālūkajātaka.

Mā sālūkassa pihayîti. Idaṁ **Satthā Jetavane** viharanto **thullakumārikapalobhanaṁ**[1] ārabbha kathesi. Taṁ Cullanāradakassapajātake[2] āvibhavissati. Taṁ pana bhikkhuṁ[3] Satthā „saccaṁ kira tvaṁ[4] bhikkhu ukkaṇṭhito[5]" ti pucchitvā[6] „evaṁ[7] bhante" ti „ko taṁ ukkaṇṭhāpesîti[8]" „thullakumārikā[9] bhante" ti. Satthā „esā te bhikkhu anatthakārikā, pubbe pi[10] tvaṁ etissā vivāhatthāya[11] āgataparisāya uttaribhaṅgo ahosîti" vatvā bhikkhūhi yācito atītaṁ āhari:

Atīte **Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte** rajjaṁ kārente **Bodhisatto** Mahālohitagoṇo nāma ahosi, kaniṭṭhabhātā pan' assa Cullalohito nāma, ubho pi gāmake ekasmiṁ kule kammaṁ karonti. Tassa kulassa ekā vayappattā kumārikā atthi, taṁ aññaṁ kulaṁ vāresi. Atha naṁ kulaṁ[12] „vivāhakāle[13] uttaribhaṅgo[14] bhavissatîti" Sālūkaṁ nāma sūkaraṁ yāgubhattena paṭijaggi, so heṭṭhāmañce sayati. Ath' ekadivasaṁ Cullalohito[2] bhātaraṁ āha: „bhātika, mayaṁ imasmiṁ kule kammaṁ karomá, amhe nissāya imaṁ kulaṁ jīvati, atha ca pan' ime manussā amhākaṁ tiṇapalālamattaṁ[15] denti, imaṁ pana sūkaraṁ yāgubhattena posenti, heṭṭhāmañce sayāpenti, kin nām' esa[16] etesaṁ karissatîti". Mahālohito „tāta, mā tvaṁ etassa yāgubhattaṁ patthayi[17], etissā[18] kumārikāya vivāhadivasaṁ[19] etaṁ pana uttaribhaṅgaṁ kātukāmā ete maṁsassa[20] thullabhāvakaraṇatthaṁ posenti, katipāhaccayena taṁ passa[21] heṭṭhāmañcato nikkhāmetvā[22] vadhitvā khaṇḍākhaṇḍikaṁ chinditvā āgantukabhattaṁ kayiramānan" ti vatvā purimā dve gāthā samuṭṭhāpesi:

---

1 B^{id} add bhikkhuṁ. 2 B^{id} cūḷa-. 3 B^{id} add pakkosāpetvā. 4 B^{id} omit bhikkhu. 5 B^{id} add sī. 6 B^{id} pucchi. 7 C^{ks} evaṁ. 8 C^{ks} -tīti. 9 B^{id} -kāya. 10 B^{id} omit pi. 11 B^{i} vivāhakāleneva, B^{d} -kāle. 12 B^{id} kule. 13 C^{k} -lo. 14 B^{i} -ge. 15 B^{i} -palāsa-. 16 C^{s} kinte in the place of kinnāmesa. 17 C^{ks} pattha, B^{i} paṭhāhi. 18 amhākaṁ tiṇa - - - etissā wanting in B^{d}. 19 B^{id} -ge. 20 B^{id} maṁsa. 21 B^{id} passisāma. 22 B^{i} nikkhamitvā, B^{d} niharitvā?

1. Mā Sālūkassa pihayi, āturannāni[1] bhuñjati,
appossukko bhusaṁ khāda[2], etaṁ dīghāyulakkhaṇaṁ. 106.
2. Idāni so idhâgantvā atithi yuttasevako,
atha dakkhasi Sālūkaṁ sayantaṁ musaluttaran[3] ti. 107.

5 Tatrâyaṁ[4] saṁkhepattho: tāta tvaṁ mā Sālūkasūkara-bhāvaṁ patthayi, ayaṁ hi āturannāni[5] maraṇabhojanāni bhuñjati, yāni bhuñjitvā naciras' eva maraṇaṁ pāpuṇissati, tvaṁ pana appossukko nirālayo hutvā attano laddhaṁ idaṁ[6] palālamissakaṁ[7] bhusaṁ khāda, etaṁ dīghāyubhāvassa lakkhaṇaṁ sañjānanaṁ nimittaṁ, idāni katipāhass' eva so[8] vevāhikapuriso[9] mahatiyā pari-10 sāya yutto[10] yuttasevako idha atithi hutvā āgato bhavissati, ath' etaṁ Sālūkaṁ musalasadisena uttaroṭṭhena samannāgattā musaluttaraṁ māritum[11] sayantaṁ dakkhasîti.

Tato katipāhass' eva vevāhikesu[12] āgatesu[13] Sālūkaṁ māretvā uttaribhaṅgaṁ[14] akaṁsu. Ubho[15] goṇā taṁ tassa pavat-15 tiṁ[16] disvā „amhākaṁ bhusam eva varan" ti mantayiṁsu[17].

Satthā abhisambuddho hutvā tadatthajotakaṁ[18] tatiyaṁ gātham āha:
3. Vikantaṁ[19] sūkaraṁ disvā sayantaṁ[20] musaluttaraṁ
jaraggavāsā cintesuṁ[21]: var' amhākaṁ bhusām ivā 'ti. 108.

Tattha bhusām ivā 'ti bhusam eva[22] amhākaṁ varaṁ uttaman ti.

20 Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā thullakumārikā etarahi thullakumārikā[23], Sālūko ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi[24], Cullalohito Ānando, Mahālohito pana aham evā" 'ti. Sālūkajātakaṁ[25].

25 7. Lābhagarahajātaka.

Nānummatto ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa saddhivihārikaṁ ārabbha kathesi. Therassa kira

[1] Cks -rantāni. [2] vadhitvā - - - khāda wanting in Bi. [3] Bid mussa. [4] Bid tatthāyaṁ. [5] Cks Bi -rantāni. [6] Bid imaṁ. [7] Bid palāsa-. [8] Bid omit so. [9] Bid vivāhopuriso. [10] Bi yuttāyuttaṁ, Bd yuttattā. [11] so Ck Bid; Cs vārituṁ. [12] Bd vivāhe, Bi vivāhake. [13] Bid āgate [14] Bid -gam. [15] Bid add te. [16] Bid vipattiṁ. [17] Bid cintayiṁsu. [18] Ck -tikaṁ. [19] so Bd; Bi vikanta, Cks vikattaṁ. [20] Cks sayaṁ. [21] Bid -vāvicint-. [22] Bid idha. [23] Bid add ahosi. [24] Bid omit ahosi. [25] Bi adds chaṭhamaṁ, Bd chaṭhaṁ.

saddhivihāriko theraṁ upasaṁkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisinno „lābhuppattipaṭipadaṁ me bhante kathetha[1], kiṁ karonto cīvarādīnaṁ lābhī hotîti“ pucchi. Ath assa thero „āvuso, catuh' aṅgehi samannāgatassa lābhasakkāro uppajjati, attano abbhantare hiriṁ[2] bhinditvā sāmaññaṁ pahāya anummatten' eva ummattena viya bhavitabbaṁ, 5 pisuṇā vācā vattabbā, naṭasadisena bhavitabbaṁ, vikiṇṇavācena kutūhalena bhavitabbaṁ“ ti imaṁ[3] lābhuppattipaṭipadaṁ kathesi. So taṁ paṭipadaṁ garahitvā uṭṭhāya pakkanto. Thero Satthāraṁ upasaṁkamitvā[4] taṁ pavattiṁ ācikkhi. Satthā „na so Sāriputta bhikkhu idān' eva lābhaṁ garahi[5] pubbe pi garahi[6] yevā“ 'ti vatvā therena 10 yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto soḷasavassakāle yeva tiṇṇaṁ vedānaṁ[7] aṭṭhārasannaṁ[8] sippānaṁ pariyosānaṁ[9] patvā disāpāmokkhācariyo[10] hutvā pañcamāṇava- 15 kasatāni sippaṁ vācesi. Tatr' eko māṇavo sīlācārasampanno ekadivasaṁ ācariyaṁ upasaṁkamitvā „kathaṁ imesaṁ sattānaṁ lābho uppajjatîti“ lābhapaṭipadaṁ[11] pucchi. Ācariyo „tāta imesaṁ sattānaṁ catūhi[12] kāraṇehi lābho uppajjatîti“ vatvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha: 20

1. Nânummatto nâpisuṇo nânaṭo nâkutūhalo
mūḷhesu labhate lābhaṁ, esā te anusāsanîti. 109.

Tattha nānummatto ti na anummatto, idaṁ vuttaṁ hoti: yathā ummattako nāma itthipurisadārake disvā tesaṁ vatthālaṁkārādīni vilumpati tato tato macchamaṁsapūvādīni balakkārena gahetvā khādati evam[13] evaṁ yo[14] gihībhūto 25 ajjhattabahiddhāsamuṭṭhānaṁ hirottappaṁ pahāya kusalākusalaṁ agaṇetvā nirayabhayaṁ abhāyanto lobhābhibhūto pariyādinnacitto[15] kāmesu pamatto sandhicchedādīni sāhasikakammāni karoti, pabbajito pi hirottappaṁ[16] pahāya kusalākusalaṁ agaṇetvā nirayabhayaṁ abhāyanto Satthārā paññattaṁ sikkhāpadaṁ maddanto lobhena abhibhūto pariyādinnacitto[15] cīvarādimattaṁ nissāya attano 30 sāmaññaṁ vijahitvā pamatto vejjakammadūtakammādīni karoti veḷudānādīni nissāya jīvikaṁ[17] kappeti[18], ayaṁ anummatto pi ummattasadisattā ummatto

[1] B^i kathehiti. [2] C^k hiraṁ, B^d hiriottappaṁ. [3] B^d idaṁ. [4] B^d add vanditvā. [5] B^d -hati. [6] B^d pubbe pesā garahati. [7] B^d add ca. [8] B^d -sānañca. [9] B^d nipphattipari-. [10] C^k B^d -kkho āc-, B^i -kkhā āc-. [11] B^d lābhuppaṭṭipaṭi-. [12] C^k B^i -uhi. [13] B^d omit evaṁ. [14] B^d omit yo. [15] C^k -dinna-, C^s -dinna- corr. to -diṇṇa-. [16] C^k hiriot-. [17] B^d -taṁ. [18] C^ks -si.

nāma, evarūpassa khippaṁ lābho uppajjati, yo pana evaṁ na ummatto[1] lajjī kukkuccako esa mūḷhesu[2] apaṇḍitesu[3] purisesu lābhaṁ na labhati, tasmā lābhatthikena ummattakena viya bhavitabban ti, nāpisuṇo ti tatthâpi[4] yo[5] pisuṇo hoti asukena idaṁ nāma katan ti rājakule pesuññaṁ upasaṁharati so aññesaṁ yasaṁ acchinditvā attano gaṇhāti, rājāno pi naṁ[6] ayaṁ amhesu sasneho ti[7] ucce ṭhāne ṭhapenti, amaccādayo pi 'ssa ayaṁ no rājakule paribhindeyyā ti bhayena dātabbaṁ maññanti, evaṁ etarahi pisuṇassa lābho uppajjati, yo pana apisuṇo so na mūḷhesu lābhaṁ labhati[8]. evam attho veditabbo, nānaṭo ti lābhaṁ uppādentena naṭena viya bhavitabbaṁ, yathā naṭo hiriottappaṁ[9] pahāya naccagītavāditehi kīḷaṁ katvā dhanaṁ saṁharati evam eva lābhatthikena hiriottappaṁ[9] bhinditvā itthipurisadārakānaṁ[10] soṇḍasahāyena viya hutvā nānappakāraṁ keḷiṁ karontena vicaritabbaṁ, yo evaṁ anaṭo so mūḷhesu lābhaṁ na labhati, nākutūhalo ti kutūhalo nāma vippakiṇṇavāco, rājāno hi amaccaparivutā amacce pucchanti: asukaṭṭhāne kira manusso mārito gharaṁ viluttaṁ paresaṁ dārā padhaṁsitā ti sūyati, kesaṁ nu kho idaṁ kamman ti[11] tattha sesesu[12] akathentesu yeva uṭṭhahitvā asuko ca[13] asuko ca nāmā 'ti vadati[14], ayaṁ kutūhalo nāma, rājāno tassa vacanena te purise pariyesitvā[15] nisedhetvā imaṁ nissāya no nagaraṁ niccoraṁ jātan ti tassa mahantaṁ yasaṁ denti, sesâpi janā ayaṁ no rājapurisehi[16] puṭṭho suyuttaṁ[17] duyuttaṁ[18] katheyyā[19] ti bhayena tass' eva dhanaṁ denti[20], evaṁ kutūhalassa lābho uppajjati, yo pana akutūhalo esa na mūḷhesu labhati lābhaṁ, esā te anusāsanīti esā amhākaṁ santikā tuyhaṁ lābhānusatthi[21].

Antevāsiko ācariyassa kathaṁ sutvā lābhaṁ garahanto

2\. Dhi-r-atthu taṁ yasalābhaṁ dhanalābhañ ca brāhmaṇa
yā vutti vinipātena adhammacaraṇena[22] vā. 110.

3\. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje
esā va jīvikā seyyā yā câdhammena esanā ti 111.

gāthādvayam[23] āha.

Tattha yā vuttīti yā jīvitavutti, vinipātenā 'ti attavinipātena[24] adhammacariyāya[25] vā[26] ti adhammakiriyāya[27] visamakiriyāya vadhabandhanagarahādīni[28] attānaṁ[29] vinipātetvā adhammaṁ caritvā yā vutti tañ ca yasa-

---

[1] B[id] anummatto in the place of na u. [2] B[i] anumūḷesu, B[d] amuḷhesu. [3] B[id] pa-. [4] B[d] etthāpi. [5] B[id] add pana. [6] B[i] taṁ, C[k] omits pi naṁ. [7] B[i] hoti, B[d] hotīti. [8] B[id] labhate lābhan ti. [9] B[id] hirot-. [10] B[i] -dārikadārakānaṁ, B[d] -dārikadārikānaṁ. [11] B[d] adds vutte. [12] C[ks] sese. [13] C[s] omits ca. [14] manusso - - - vadati wanting in B[i]. [15] B[id] -setvā. [16] C[k] rājapariyesati, C[s] rājāparisesati, B[i] rājāpūrisehi, B[d] rājāpuriso ti corr. to rāja-. [17] B[d] -tta. [18] B[id] viyu-. [19] B[i] -yyāsi. [20] C[k] tasseva pavadanti, C[s] tasseva vadenti. [21] B[id] lābhādisu anu-. [22] B[d] -cariyāya. [23] C[k] B[i] gātha-. [24] B[id] attano vi-. [25] C[ks] -yaṁ. [26] C[ks] cā. [27] B[id] add vinipātakiriyāya. B[id] ca bandhana-. [29] so C[ks] B[i] attāni, B[d] attā.

dhanalābhañ ca sabbaṁ dhir atthu nindāmi garahāmîti[1], na me etena[2] attho ti adhippāyo. pattamādāyā 'ti bhikkhābhājanaṁ gahetvā, anāgāro paribbaje ti ageho[3] pabbajito hutvā vicareyya, na ca sappuriso kāyaduccaritādivasena adhammacariyaṁ[4] careyya, kiṁkāraṇā: esā va jīvikā seyyā yā cādhammena[5] esanā ti yā esā[6] adhammena jīvikapariyesanā[7] tato esā pattahatthassa[8] parakulesu bhikkhācariyā va seyyā sataguṇena sahassaguṇena sundaratarā ti dasseti. 5

Evaṁ māṇavo pabbajjāya guṇaṁ vaṇṇetvā nikkhamitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā dhammena bhikkhaṁ pariyesanto samāpattiyo[9] nibbattetvā Brahmaloka-parāyano ahosi. 10

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā māṇavo lābhagarahikabhikkhu[10] ahosi, ācariyo pana aham evā" 'ti. Lābhagarahajātakaṁ[11].

8. Macchuddānajātaka.

Agghanti macchā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kūṭavāṇijaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ heṭṭhā kathitam eva. 15

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto kuṭimbikakule[12] nibbattitvā viññūtaṁ patto[13] kuṭumbaṁ saṇṭhapesi. Kaniṭṭhabhātaro[13] pi 'ssa atthi. Tesaṁ aparabhāge pitā kālakato[15]. Te ekadivasaṁ „pitu santakaṁ vohāraṁ sādhessāmā[16]" 'ti ekaṁ gāmaṁ gantvā kahāpaṇasahassaṁ labhitvā āgacchantā nadītitthe nāvaṁ patimānento[17] puṭabhattaṁ bhuñjiṁsu. Bodhisatto atirekabhattaṁ Gaṅgāya macchānaṁ datvā nadīdevatāya pattiṁ adāsi, devatā pattiṁ anumoditvā yeva ca[18] dibbena yasena vaḍḍhitvā attano yasavaḍḍhiṁ[19] āvajjamānā taṁ kāranaṁ aññāsi. Bodhisatto pi 20 25

[1] B^{id} -mi. [2] B^{id} eten. [3] B^{i} anāgāho, B^{d} anāgeho [4] C^{k} adhammaṁ, B^{id} -yañ. [5] C^{ks} ca adh-. [6] B^{i} esanā, B^{d} esana. [7] C^{k} -kaṁ-, C^{s} -ka corr. to kaṁ, B^{i} -ta-, B^{d} -taṁ-. [8] C^{k} pattu-, C^{s} pattā corr. to patta-. [9] B^{id} abhiññāsamā-. [10] C^{s} -hita-, B^{id} -garahabhi-. [11] C^{ks} -garukajā-, B^{i} -gahejā-. B^{id} add sattamaṁ. [12] B^{id} kuṭumbiya-. [13] B^{id} -tappatto. [14] B^{i} -bhā, B^{d} -bhātā. [15] B^{d} pitari - - te. [16] B^{id} karissāmā. [17] so C^{ks}; B^{id} paṭimānento. [18] B^{id} omit ca. [19] B^{i} -vutti, B^{d} -vuḍḍhi.

vālukāya[1] uttarāsaṅgaṁ pattharitvā nipanno niddaṁ okkami. Kaniṭṭhabhātā pan' assa thokam corapakatiko, so te kahāpaṇe Bodhisattassa adatvā sayam eva gaṇhitukāmo[2] tāya kahāpaṇabhaṇḍikāya sadisaṁ ekaṁ sakkharābhaṇḍikaṁ[3] katvā dve pi bhaṇḍikā ekato ṭhapesi. Tesaṁ nāvaṁ abhirūhitva Gaṅgā-majjhagatānaṁ[4] kaniṭṭho nāvaṁ koṭṭhetvā[5] „sakkharabhaṇḍikaṁ udake khipissāmîti" sahassabhaṇḍikaṁ khipitvā „bhātika sahassabhaṇḍikā udake patitā, kin ti karomā" 'ti āha. „Udake patitāya kiṁ karissāma, mā cintayîti[6]" nadīdevatā cintesi „ahaṁ iminā dinnaṁ pattiṁ anumoditvā dibbayasena vaḍḍhitā[7], etassa santakaṁ rakkhissāmîti" attano ānubhāvena taṁ bhaṇḍikaṁ ekaṁ mahāmukhaṁ macchaṁ gilāpetvā sayaṁ ārakkhaṁ gaṇhi. So pi kho coro gehaṁ gantvā „bhātā me vañcito" ti bhaṇḍikaṁ mocento sakkharā[8] passitvā hadayena sussantena mañcassa aṭaniṁ[9] upagūhitvā[10] nipajji. Tadā kevaṭṭā macchaṁ[11] gahaṇatthāya jāle[12] khipiṁsu. So maccho devatānubhāvena jālaṁ pāvisi. Kevaṭṭā taṁ gahetvā[13] vikkiṇituṁ nagaraṁ paviṭṭhā. Manussā mahāmacchaṁ disvā mūlaṁ pucchanti. Kevaṭṭā „kahāpaṇasahassañ ca satta[14] māsake datvā gaṇhathā[15]" ti vadanti. Manussā „sahassagghaṇakamaccho[16] pi no diṭṭho" ti parihāsaṁ karonti. Kevaṭṭā macchaṁ gahetvā Bodhisattassa gharadvāraṁ gantvā „imaṁ macchaṁ gaṇhathā" 'ti āhaṁsu. „Kim assa mūlan" ti. „Satta māsake datvā gaṇhathā" 'ti. „Aññesaṁ dadamānā kathaṁ dethā" ti. Aññesaṁ sahassena ca sattahi ca māsakehi dema, tumhe pana satta māsake datvā gaṇhathā" 'ti. So tesaṁ satta māsake datvā macchaṁ bhariyāya pesesi. Sā macchassa kucchiṁ phālayamānā[17] sahassabhaṇḍikaṁ disvā

[1] C^e vāḷu-, B^i vālikāyaṁ, B^d vāḷukāyaṁ. [2] B^{id} -ma. [3] B^{id} -ra-. [4] B^i -jho-, B^d -jjhe-. [5] C^e koṭṭhetvā corr. to koṭhe-, B^{id} khobhetvā. [6] sakkharabhaṇḍikaṁ - - - cintayîti wanting in B^i. [7] B^d -itvā. [8] B^{id} -raṁ. [9] B^i attani, B^d aṭṭani. [10] B^d -guyhi-. [11] B^i macchā, B^d maccha. [12] B^{id} -laṁ. [13] C^k omits gahetvā. [14] B^{id} add ca. [15] B^d agghantī. [16] C^k -naka-, B^{id} -niko-. [17] B^i phāletvā, B^d phaliyamānā.

Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto taṁ oloketvā attano lañchaṁ[1] disvā sakabhāvaṁ[2] ñatvā „idāni ime kevaṭṭā imaṁ macchaṁ aññesaṁ dadamānā sahassena c'eva sattahi ca[3] māsakehi, denti amhe pana datvā sahassassa[4] amhākaṁ santakattā satt' eva māsake gahetvā adaṁsu, idaṁ antaraṁ ajānantaṁ na sakkā kañci[5] saddahāpetun" ti cintetvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Agghanti macchā adhikaṁ sahassaṁ,
   na so atthi yo ima[6] saddaheyya,
   mayhañ ca assū[7] idha satta māsā,
   aham pi taṁ macchuddānaṁ[8] kiṇeyyan ti. 112.

Tattha **adhikan** ti aññehi pucchitā kevaṭṭā sattamāsādhikaṁ sahassaṁ agghatîti vadanti[9], **na so atthi yo imaṁ saddaheyyā** ti so purisо n'atthi[10] yo imaṁ kāraṇaṁ paccakkhato ajānanto mama vacanena saddaheyya, ettakaṁ vā[11] macchā agghantîti yo imaṁ saddaheyya so n'atthi, tasmā yeva te aññehi na gahitā ti pi[12] attho, **mayhañ ca assū** 'ti mayhaṁ pana[13] sattamāsakā ahesuṁ, **macchuddānan**[14] ti macchavaggaṁ[15], tena hi macchena saddhiṁ aññe pi macchā ekato baddhā, taṁ[16] sakalam pi macchuddānaṁ[17] sandhāy' etaṁ vuttaṁ, **kiṇeyyan** ti kiṇissaṁ[18], satt' eva māsake datvā ekamacchamattaṁ[19] gaṇhin ti attho.

Evañ ca pana vatvā idaṁ[20] cintesi[21]: „kin nu kho nissāya mayā ete kahāpaṇā[22] laddhā" ti. Tasmiṁ khaṇe nadīdevatā ākāse adissamānarūpā[23] ṭhatvā „ahaṁ Gaṅgādevatā, tayā macchānaṁ atirekabhattaṁ datvā mayhaṁ patti[24] dinnā, tenâhaṁ tava santakaṁ rakkhantī[25] āgatā[26]" ti dīpayamānā

2. Macchānaṁ bhojanaṁ datvā mama dakkhiṇam ādisi[27],
   taṁ dakkhiṇaṁ sarantiyā kataṁ apacitiṁ tayā ti 113.

gātham āha.

[1] C^s lañjaṁ? B^{id} lañcanaṁ. [2] B^{id} sakasantakabhā-. [3] B^i omits ca. [4] B^i -ssāya, B^d -ssaṁ. [5] B^{id} kiñci. [6] C^k B^d imaṁ. [7] C^k B^{id} assu. [8] B^{id} macchadānaṁ. [9] B^{id} -tīti. [10] B^{id} na atthi. [11] B^{id} omit vā [12] B^{id} omit pi. [13] B^{id} panassa. [14] B^{id} macchadānan [15] C^{ks} -ggā. [16] B^{id} bandhanāmaṁ. [17] B^{id} sakalamacchadānaṁ. [18] C^{ks} kiṇissa, B^{id} kiṇi. [19] B^{id} etthakaṁ macchavaggaṁ. [20] B^{id} imaṁ. [21] B^i mantesi. [22] C^k B^i -ne, C^s -ne corr. to -ṇe, B^d -ṇe. [23] C^k -rūpena, B^d dissamānarūpā. [24] C^{ks} pattiṁ. [25] all four MSS. -ti. [26] C^k -tiyā āsatā. [27] B^{id} ādāsi.

Tattha dakkhiṇan ti imasmiṁ ṭhāne pattidānaṁ dakkhiṇā[1] nāma jātaṁ, kataṁ apacitiṁ tayā ti taṁ tayā mayhaṁ kataapacitiṁ[2] sarantiyā[3] idaṁ[4] tava dhanam rakkhitan ti attho.

Idaṁ vatvā[5] pana sā devatā tassa kaniṭṭhena kataṁ[6] kūṭakammaṁ sabbaṁ kathetva „eso dāni[7] hadayena sussantena nipanno, duṭṭhacittassa vaḍḍhi[8] nāma n'atthi, ahaṁ pana tava santakaṁ mā nassîti[9] dhanaṁ te āharitvā adāsiṁ, idaṁ[10] tava kaniṭṭhacorassa adatvā sabbaṁ tvaṁ ñeva gaṇhāhîti[11]" vatvā tatiyaṁ gātham āha:

a. Paduṭṭhacittassa na phāti[12] hoti,
na câpi taṁ devatā pūjayanti
yo bhātaraṁ pettikaṁ sāpateyyaṁ
avañcayī[13] dukkatakammakārîti[14]. 114.

Tattha na phāti[15] hotîti evarūpassa puggalassa idhaloke vā paraloke vā vaḍḍhi[16] nāma na hoti, na cāpi tan[17] ti taṁ puggalaṁ tassa santakaṁ rakkhamānā devatā na pūjenti.

Iti devatā mittadūbhicorassa[18] kahāpaṇe na[19] dātukāmā[20] evam āha. Bodhisatto pana „na sakkā evaṁ kātun" ti[21] tassa pi pañcasatāni pesesi yeva.

Satthā imaṁ desanaṁ[21] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne vāṇijo sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā kaniṭṭhabhātā idāni kūṭavāṇijo, jeṭṭhabhātā pana aham evā" 'ti. Macchuddānajātakaṁ[22].

9. Nānacchandajātaka.

Nānacchandā[24] mahārājā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto āyasmato Ānandassa aṭṭhavaralābhaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ Ekādasanipāte Juṇhajātake āvibhavissati.

[1] B^{d} -ṇaṁ. [2] taṁ dakkhiṇaṁ - - - apicitiṁ wanting in B^{i}. [3] B^{id} add mayā. [4] B^{d} imaṁ. [5] B^{id} add (a. [6] B^{i} kaṭa, B^{d} kata. [7] B^{id} idāni. [8] C^{k} vaḍḍhiṁ, B^{id} vuḍḍhi. [9] B^{id} nassāti. [10] B^{id} imaṁ. [11] B^{id} gaṇhathā ti. [12] C^{k} pāni, B^{i} pati. [13] C^{k} -yi, B^{d} -si, B^{i} bhavañcali. [14] B^{id} dukkaṭa-. [15] C^{ks} pāti. [16] B^{id} vuḍḍhi. [17] C^{ks} pan. [18] C^{ks} -bhī-, B^{id} -dubbhi-. [19] B^{d} -ṇaṁ. [20] B^{d} adā-. [21] taṁ puggalaṁ - - - kātun ti wanting in B^{i}. [22] B^{id} dhammadesanaṁ. [23] B^{id} macchadāna-, and add aṭhamaṁ. [24] B^{id} nānāchandā.

Atīte pana Bodhisatto Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sippāni[1] uggahetvā pitu accayena rajjaṁ pāpuṇi. Tassa ṭhānato apanīto pitu purohito atthi, so duggato hutvā ekasmiṁ jarāgehe[2] vasati. Ath' ekadivasaṁ 5 Bodhisatto aññātakavesena rattibhāge nagaraṁ pariganhanto carati. Tam enaṁ katakammacorā ekasmiṁ surāpāne suraṁ[3] pivitvā aparam pi ghaṭen âdāya attano gehaṁ gacchantā antaravīthiyaṁ disvā „are kho si tvan" ti vatvā paharitvā uttarisāṭakaṁ gahetvā ghaṭaṁ ukkhipitvā[4] tāsentā[5] gacchiṁsu. So 10 pi kho brāhmaṇo tasmiṁ khaṇe nikkhamitvā antaravīthiyaṁ ṭhito nakkhattaṁ olokento[6] rañño amittānaṁ[7] hatthagatabhāvaṁ ñatvā brāhmaṇiṁ āmantesi. Sā „kiṁ ayyā" 'ti vatvā vegena tassa santikaṁ āgatā[8]. Atha naṁ sā āha: „bhoti amhākaṁ rājā amittānaṁ vasaṁ gato" ti. „Ayya, kin te rañño 15 santike pavattiyā[9], brāhmaṇā jānissantîti". Rājā brāhmaṇassa saddaṁ sutvā thokaṁ gantvā dhutte āha: „duggato 'mhi sāmī[10], uttarāsaṅgaṁ gahetvā vissajjetha man" ti. Te punappuna[11] kathentaṁ[12] kāruññena vissajjesuṁ. So tesaṁ vasanageham sallakkhetvā nivatti. Brāhmano[13] pi „bhoti am- 20 hākaṁ rājā amittahatthato mutto[14]" ti āha. Rājā tam pi sutvā[15] pāsādaṁ abhirūhi[16]. So vibhātāya rattiyā brāhmaṇe pakkosāpetvā „kiṁ ācariyā rattim nakkhattaṁ olokayitthā" 'ti pucchi. „Āma devā" 'ti. „sobhanaṁ[17] asobhanan" ti. „Sobhanaṁ[18] devā" 'ti. „Koci gāho[19] n'atthîti". „N' atthi 25 devā" 'ti. Rājā „asukagehato brāhmaṇaṁ pakkosathā" 'ti purāṇapurohitaṁ[20] pakkosāpetvā „kiṁ ācariya rattiṁ te

---

[1] Bid sabbasi-. [2] Bd jara-. [3] Cks suraṁ. [4] Bid ukkhipāpetvā. [5] Ck Bd -to. [6] Bid -ketvā. [7] Bid amitta. [8] Ck āgantvā corr. to āgatā, Bi gantvā, Bd āgato. [9] Cks -yāsā, Bi pattiya, Bd pattayasā. [10] Cks sāmi, Bid sāmīti. [11] Bid -nnaṁ. [12] Bi -te. [13] Bid atha porāṇakaparohito brā-. [14] Cs amutto. [15] Bi adds taṁ pi gehaṁ sallakkhetvā, Bd tassa gehaṁ s. [16] Cks -ruhi, Bid -rūyhi. [17] Cs -ṇaṁ, Bid kiṁ sobhaṇanti, omitting asobhanan ti. [18] Ck -no, Cs -ṇo, Bid -ṇaṁ. [19] Bid viggaho. [20] Bid porāṇakapa-.

nakkhattaṁ diṭṭhan" ti pucchi. „Āma devā" 'ti. „Atthi koci gāho[1]" ti. „Āma mahārāja, ajjarattiṁ tumhe amittavasaṁ gantvā muhutten' eva muttā" ti. Rājā „nakkhattajānanakena nāma evarūpena bhavitabban" ti sesabrāhmaṇe nikkaḍḍhā-
5 petvā „brāhmaṇa pasanno 'smi, te varaṁ gaṇhā[2]" ti āha. „Mahārāja puttadārena saddhiṁ mantetvā gaṇhissāmîti". „Gaccha mantetvā ehîti". So gantvā brāhmaṇiñ ca puttañ ca suṇisañ ca dāsiñ ca pakkositvā[3] „rājā me varaṁ deti[4], kiṁ gaṇhāmîti" pucchi. Brāhmaṇī „mayhaṁ dhenusataṁ ānehîti"
10 āha. Putto chattamāṇavo nāma „mayhaṁ kumudavaṇṇehi[5] sindhavehi yuttaṁ ājaññarathan" ti. Suṇisā „mayhaṁ maṇikuṇḍalaṁ ādiṁ[6] katvā sabbālaṁkāran" ti. Puṇṇā nāma dāsī „mayhaṁ[7] udukkhalamusalañ c' eva suppañ cā" 'ti. Brāhmaṇo pana gāmavaraṁ gahetukāmo rañño santikaṁ gantvā
15 „kiṁ brāhmaṇa pucchito te dāro[8]" ti. „Puṭṭho[9] āma mahārāja[10], pucchitā[11] na pan' ekacchandā[12]" ti vatvā paṭhamaṁ gāthadvayam[13] āha:

1. Nānacchandā[14] mahārāja ekāgāre vasāmase,
aham gāmavaraṁ icche, brāhmaṇī ca gavaṁ sataṁ, 115,
20 2. Chatto[15] ca ājaññarathaṁ, kaññā ca maṇikuṇḍalaṁ,
yā c' esā Puṇṇikā jammī udukkhalaṁ abhikaṁkhatîti[16]. 116.

Tattha icche ti icchāmi, gavaṁ satan ti rohiṇīnam[17] guṇṇaṁ[18] sataṁ, kaññā ti suṇisā, yā cesā ti yā esā amhākaṁ ghare Puṇṇikā nāma dāsī sā jammikā lāmikā suppamusalehi saddhiṁ udukkhalaṁ abhikaṁkhati[19]
25 icchatîti[20].

Rājā „sabbesaṁ icchiticchitaṁ dethā" 'ti āṇāpento

---

[1] Bid viggaho-. [2] Bid -hāhī. [3] Bid -sāpetvā. [4] Bid dadāti. [5] Bd adds catuhi. [6] Bd ādi. [7] dhenusataṁ - - - dāsī mayhaṁ wanting in Bi. [8] Bd pucchitā te puttadārā, Bi te puttadāro puṭho. [9] Bi omits puṭṭho. [10] Bid devā ti in the place of mahārāja. [11] Bi -te, Cks -to. [12] Bid anekacchandā in the place of napaneka-. [13] Cks gātham. [14] Cks nānācch-, Bid nānāch-. [15] Bid putto. [16] Cks -khati. [17] Bi dhenuna, Bd khira. [18] Bi guṇa, Bd gunnaṁ. [19] Bd -tīti. [20] Bd -ati.

s. Brāhmaṇassa gāmavaraṁ detha brāhmaṇiyā gavaṁ sataṁ
Chattassa ājaññarathaṁ[1] kaññāya maṇikuṇḍalaṁ,
yañ c' etaṁ Puṇṇikaṁ jammiṁ paṭipādetha udukkhalan
ti 117.

gātham āha.

Tattha yañcetan ti yaṁ[2] etaṁ Puṇṇikan ti vadati taṁ jammiṁ udukkhalaṁ paṭipādetha sampaṭicchādethā ti.

Iti rājā yaṁ[3] brāhmaṇena patthitaṁ[4] tañ ca aññañ ca mahantaṁ yasaṁ datvā „ito paṭṭhāya amhākaṁ kattabbakiccesu ussukkaṁ āpajjā[5]" ti vatvā brāhmaṇaṁ attano santike akāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ[6] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Ānando ahosi, rājā pana aham evā" 'ti. Nānacchandajātakaṁ[7].

10. Sīlavīmaṁsajātaka.

Sīlaṁ kireva kalyāṇan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ sīlavīmaṁsakabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ pana paccuppannam pi atītam pi heṭṭhā Ekanipāte Sīlavīmaṁsajātake vitthāritam eva, idha pana

Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tassa purohito „attano sīlaṁ vīmaṁsissāmīti" heraññakaphalakato[8] dve divase ekekaṁ kahāpaṇaṁ gaṇhi. Atha naṁ tatiyadivase coro ti gahetvā rañño santikaṁ nayiṁsu. So antarāmagge ahiguṇḍike sappaṁ kīḷāpente[9] addasa. Atha naṁ rājā disvā „kiss' evarūpam[10] akāsīti" pucchi. Brāhmaṇo „attano sīlaṁ vīmaṁsitukāmatāyā" 'ti vatvā[11]

1. Sīlaṁ kir' eva kalyāṇaṁ sīlaṁ loke anuttaraṁ,
passa ghoraviso nāgo sīlavā ti na haññati. 118.

---

[1] C^{ks} -ssājañña-, B^{id} puttassa aja-. [2] B^{id} add ca [3] B^{id} omit yaṁ. [4] C^{k} patitaṁ, C^{s} patthi, B^{i} pati, B^{d} patti. [5] B^{id} -jjāhī. [6] B^{id} dhammade-. [7] C^{ks} nānācch-, B^{i} nāch-, B^{d} nānāch-, B^{id} add navamaṁ. 10. Cfr. L. Feer in J. As. 1875 T. 6 p. 265 [8] B^{d} hi-, B^{i} hiraññapa-. [9] B^{i} kilāyante, B^{d} kilayante. [10] B^{id} rājā kasmā evarūpaṁ. [11] B^{id} add imaṁ gātham āha.

2\. So 'haṁ sīlaṁ samādissaṁ loke anumataṁ sivaṁ
ariyavuttisamācāro yena vuccati sīlavā. 119.

3\. Ñātīnañ ca piyo hoti mittesu ca virocati
kāyassa bhedā sugatiṁ upapajjati sīlavā ti 120.

āha[2].

Tattha sīlan ti ācāro kirā 'ti anussavatthe nipāto, kalyāṇan ti sobhaṇaṁ[3], sīlaṁ kira[4] kalyāṇan ti evaṁ paṇḍitā vadantîti attho, passā 'ti attānam eva vadati, na haññatîti paraṁ pi na viheṭheti parena pana[5] na viheṭhīyati, samādissan ti sāmādiyāmi[5], anumataṁ sivan ti khemaṁ nibbhayan ti evaṁ paṇḍitehi sampaṭicchitaṁ, yena vuccatîti yena sīlena sīlavā puriso ariyānaṁ Buddhādīnaṁ paṭipattiṁ samācaranto ariyavuttisamācāro ti vuccati tam ahaṁ samādiyissāmîti[6] attho, virocatîti pabbatamatthake aggikkhandho viya virocati.

Evaṁ Bodhisatto tīhi gāthāhi sīlavaṇṇaṁ pakāsento rañño dhammaṁ desetvā „mahārāja mama gehe pitu santakaṁ mātu santakaṁ attanā uppāditaṁ tayā dinnañ ca bahudhanaṁ[7] atthi pariyanto na paññāyati, ahaṁ pana sīlaṁ vīmaṁsanto heraññikato[8] kahāpaṇe gaṇhiṁ, idāni mayā imasmiṁ loke jātigottakulapadesānaṁ[9] lāmakhabhāvo sīlass' eva ca[10] jeṭṭhakabhāvo ñāto, ahaṁ pabbajissāmi, pabbajjaṁ me[11] anujānāhîti" anujānāpetvā raññā punappuna yāciyamāno pi nikkhamma Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā[12] samāpattiyo[13] nibbattetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ desanam[14] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sīlavīmaṁsako purohitabrāhmaṇo[15] aham evā" 'ti. Sīlavīmaṁsajātakaṁ[16]. Abbhantaravaggo catuttho[17].

[1] Ck -vatti, Bi -vutthi. [2] Bid omit āha. [3] Ck -naṁ. [4] Bid kireva. [5] Bid parehi pi. [6] Bid -da-. [7] Cs bahuṁ-. [8] Bid hiraññaphalakato. [9] Bid jātikulagotta-. [10] Bid omit ca. [11] Bid me pabbajjaṁ. [12] Bid abhiññā ca. [13] Bid add ca. [14] Bid dhammade-. [15] Bid -to-, and add pana. [16] Bid add dasamaṁ. [17] Bid add tassuddānaṁ: abbhantaraseyyakañca vaḍḍhakī sirijātakaṁ maṇi sukara sālukaṁ lābhagaraha macchadānaṁ nānāchandaṁ sīlavīmaṁsakaṁ abbhantaravaggo ti vuccati.

5. KUMBHAVAGGA.

1. Bhadraghaṭajātaka.

Sabbakāmadadaṁ kumbhan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṁ ārabbha kathesi. So kira mātāpitunnaṁ santakā[1] cattālīsahiraññakoṭiyo pānavyasanena[2] nāsetvā seṭṭhino santikaṁ agamāsi[3]. So pi 'ssa „vohāraṁ karohîti“ sahassaṁ adāsi, tam pi nāsetvā puna agamāsi. Puna tassa[4] pañca satāni dāpesi, tāni vināsetvā puna āgatassa dve thūlasāṭake dāpesi, te pi nāsetvā āgataṁ[5] gīvāya[6] gahetvā[7] nīharāpesi. So anātho hutvā parakuḍḍaṁ[8] nissāya kālam akāsi. Tam enaṁ kaḍḍhetvā[9] bahi chaḍḍesuṁ[10]. Anāthapiṇḍiko vihāraṁ gantvā sabbaṁ taṁ bhāgineyyassa pavattiṁ Tathāgatassa ārocesi. Satthā[11] „tvaṁ etaṁ[12] kathaṁ santappessasi yam ahaṁ pubbe sabbakāmadadaṁ kumbhaṁ datvā[13] santappetuṁ nâsakkhin“ ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā[14] pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ labhi. Tassa gehe bhūmigatam eva cattālīsakoṭidhanaṁ ahosi. Putto pan' assa eko yeva. Bodhisatto[15] dānādīni puññāni katvā kālakāto[16], Sakko devarājā hutvā nibbatti. Ath' assa putto vīthiṁ āvaritvā[17] maṇḍapaṁ kāretvā mahājanaparivuto nisīditvā suraṁ[18] pātuṁ ārabhi. So laṁghanadhāvanagītanaccādīni[19] karontānaṁ sahassaṁ[20] dadamāno itthisoṇḍasurāsoṇḍamaṁsasoṇḍādibhāvaṁ āpajjitvā „tvaṁ[21] gītaṁ tvaṁ[22] naccaṁ tvaṁ[22] vāditan“ ti samajjatthiko[23] pamatto[24] hutvā āhiṇḍanto nacirass' eva cattālīsakoṭidhanaṁ[25] upabhoga-

---

[1] C^{ks} -kā. [2] C^{k} pana-, B^{i} piṇabya-, B^{d} pānabyā-. [3] B^{id} āg-. [4] B^{id} punassa. [5] B^{id} punāgataṁ. [6] B^{id} -yaṁ, C^{k} jīvā [7] B^{id} gāhāpetvā [8] C^{s} -kuḍḍhaṁ? B^{i} -kuṭaṁ, B^{d} -kuṭṭaṁ. [9] B^{i} -itvā, B^{d} ākaḍḍhitvā. [10] B^{i} chaṭe-, B^{d} chaṭṭe-. [11] B^{i} adds kira, B^{d} kiṁ [12] C^{s} ekaṁ. [13] B^{i} adds pavī, B^{d} pi. [14] C^{ks} nibbatti. [15] B^{id} add pana [16] B^{id} kālaṅka-. [17] so C^{k}; C^{s} avāritvā, B^{i} vitti vicaritvā, B^{d} vīthiyaṁ otaritvā. [18] C^{ks} surā. [19] in the place of gīta, B^{d} has ābharaṇa, B^{i} suraṇa. [20] B^{id} repeat sahassaṁ. [21] B^{d} kva. [22] B^{id} kva. [23] C^{k} B^{i} samajji-. [24] B^{id} vasamitto. [25] C^{k} satāsītikoṭi-, C^{s} sattāsīti-.

paribhogūpakaraṇāni[1] ca[2] nāsetvā duggato kapaṇo pilotikaṁ nivāsetvā vicari. Sakko āvajjanto[3] tassa duggatabhāvaṁ ñatvā puttapemenâgantvā[4] sabbakāmadadaṁ kumbhaṁ datvā „tāta yathâyaṁ[5] kumbho na bhijjati tathā naṁ rakkha, imasmiṁ te sati dhanassa paricchedo nāma na bhavissati, appamatto hohîti“ ovaditvā[6] devalokam eva gato. Tato paṭṭhāya[7] pivanto vicari[8]. Ath' ekadivasaṁ matto taṁ kumbhaṁ ākāse khipitvā[9] paṭicchanto[10] ekavāraṁ virajjhi[11]. Kumbho bhūmiyaṁ patitvā bhijji. Tato paṭṭhāya puna daliddo hutvā pilotikaṁ nivāsetvā kapālahattho bhikkhaṁ caranto parakuḍḍaṁ[12] nissāya kālam akāsi.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā

1. Sabbakāmadadaṁ kumbhaṁ kuṭaṁ[13] laddhāna dhuttako
yāva so[14] anupāleti tāva so sukham edhati. 121.
2. Yadā matto ca ditto[15] ca pamādā kumbham abbhidā
tadā[16] naggo ca potthо[17] ca pacchā bālo vibaññati. 122.
3. Evam eva yo dhanaṁ laddhā amatto[18] paribhuñjati
pacchā tappati[19] dummedho kuṭaṁ[20] bhinno[21] va dhuttako ti 123.

imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakam samodhānesi:

Tattha sabbakāmadadan ti sabbe vatthukāme dātuṁ samatthaṁ kumbhaṁ, kuṭan[20] ti kumbhavevacanaṁ, yāvā[22] 'ti yattakaṁ kālaṁ, anupāletîti yo koci evarūpaṁ labhitvā yāva rakkhati tāva so sukham edhatîti attho, matto ca ditto[15] cā 'ti surāmadena matto dappena ditto[15], pamādā kumbham abbhidā ti pamādena kumbhaṁ bhindi[23], naggo ca pottho[24] cā 'ti kadāci potthakapilotikāya nivatthattā[25] pottho, evamevā 'ti evam evaṁ[26], amatto[27] ti appamāṇena[28], tappatîti socati.

„Tadā bhadraghaṭabhedako[29] dhutto seṭṭhibhāgineyyo ahosi, Sakko pana aham evā“ 'ti. Bhadraghaṭajātakaṁ[30].

---

[1] C^{k} -gapakāra-, B^{d} -gagūpakara-, B^{i} -gupakaraṇādīni. [2] B^{i} vi, B^{d} pi. [3] C^{s} -jjento. [4] B^{id} -na āg-. [5] C^{k} yathā, B^{d} yathā ayam, B^{i} omits yathā. [6] B^{id} ovādetvā. [7] B^{id} add suraṁ. [8] B^{id} -rati. [9] C^{s} repeats khipitvā. [10] B^{id} sampa-. [11] C^{k} B^{i} -rajji. [12] B^{i} -kuṭaṁ, B^{d} -kuṭṭaṁ. [13] C^{s} kū-. [14] B^{id} naṁ. [15] B^{id} ritto. [16] C^{s} tato. [17] B^{id} poṭho. [18] B^{id} pamatto [19] C^{ks} tapati. [20] C^{s} kū-. [21] so C^{ks}; B^{i} bhitvā, B^{d} phidā. [22] B^{id} yāvan. [23] C^{ks} bhijji. [24] B^{d} poṭho, B^{i} heṭhā. [25] C^{s} nivattattā corr. to -vatthattā. [26] B^{id} eva [27] C^{ks} -ttā, B^{id} pamatto. [28] C^{k} -nena, C^{s} -nena corr. to -ṇena, B^{id} pamādena. [29] B^{i} suragha-. [30] B^{i} surāghaṭa-, B^{id} add pathamaṁ.

2. Supattajātaka.

Bārāṇassaṁ mahārājā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Bimbādeviyā Sāriputtattherena dinnarohitamaccharasaṁ[1] navaghatamissakaṁ[2] **sālibhattaṁ** ārabbha kathesi. Vatthuṁ heṭṭhā kathita-Aobhantarajātake[3] vatthusadisam eva. Tadâpi[4] theriyā udaravāto kuppi. Rāhulabhaddo therassa ācikkhi. Thero taṁ āsanasālāya nisīdāpetvā Kosalarañño nivesanaṁ gantvā rohitamaccharasaṁ[5] navasappimissakaṁ sālibhattaṁ āharitvā tassa adāsi. So āharitvā mātu theriyā adāsi. Tassā bhuttamattāya udaravāto paṭippassambhi. Rājā purise pesetvā pariganhāpetvā tato paṭṭhāya theriyā tathārūpaṁ bhattam adāsi. Ath' ekadivasaṁ[6] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso dhammasenāpati theriṁ[7] evarūpena nāma bhojanena santappesîti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Sāriputto Rāhulamātāya patthitaṁ deti, pubbe pi adāsi yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte **Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte** rajjaṁ kārente **Bodhisatto kākayoniyaṁ** nibbattitvā vayappatto asītiyā kākasahassānaṁ jeṭṭhako Supatto nāma kākarājā ahosi, aggamahesī pana[8] Suphassā[9] nāma kākī ahosi, senāpati Sumukho nāma. So asītikākasahassehi[10] parivuto Bārāṇasiṁ upanissāya vasi. So ekadivasaṁ Suphassaṁ[9] ādāya gocaraṁ pariyesamāno[11] Bārāṇasīrañño mahānasamatthakena agamāsi. Sūdo rañño nānāmacchamaṁsavikatiparivārabhojanaṁ[12] sampādetvā thokaṁ bhājanāni vivaritvā usumaṁ palāpento aṭṭhāsi. Suphassā[13] macchamaṁsagandhaṁ[14] ghāyitvā rājabhojanaṁ bhuñjitukāmā hutvā taṁ divasaṁ akathetvā[15] dutiyadivase „ehi bhadde gocarāya gamissāmā" ti vuttā[16] „tumhe gacchatha, mayhaṁ eko dohaḷo atthîti" vatvā „kīdiso[17] dohaḷo" ti vutte „Bārāṇasīrañño bhojanaṁ bhuñjitukām' amhi[18], na kho pana

---

1 B^{id} dinnaṁ, C^{s} -sa. 2 C^{k} -sata-, B^{id} navasappimi-. 3 B^{d} kathitaṁ-, B^{i} -tameva-. 4 B^{id} add hi. 5 B^{id} -macchamaṁsarasaṁ. 6 B^{id} add bhikkhū. 7 B^{id} -riyā. 8 B^{id} panassa. 9 B^{id} -pa-. 10 B^{id} asītiyā kā-. 11 B^{i} -yesanto. 12 C^{s} -paribhojanaṁ, B^{id} -paṇitabho-. 13 C^{k} B^{id} -pa-. 14 B^{id} maṁsamaccha-. B^{i} adds va. 16 B^{id} vutte. 17 B^{id} kiṁ. 18 B^{i} -momhi, B^{d} -māmhi.

sakkā mayā taṁ laddhuṁ, tasmā jīvitaṁ pariccajissāmi devā“ 'ti āha. Bodhisatto cintayamāno nisīdi. Sumukho āgantvā „kiṁ mahārāja anattamano sîti“ pucchi. Rājā taṁ atthaṁ ārocesi. Sẹnāpati „mā cintayi mahārājā“ 'ti te ubho pi assāsetvā „ajja tumhe idh' eva hotha, mayaṁ bhattaṁ āharissāmā“ 'ti vatvā pakkāmi. So kāke sannipātetvā taṁ kāraṇaṁ kathetvā „etha bhattaṁ āharissāmā“ 'ti kākehi saddhiṁ Bārāṇasiṁ[1] pavisitvā mahānasassâvidūre[2] kāke vagge vagge katvā tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne ārakkhatthāya[3] ṭhapetvā sayaṁ aṭṭhahi kākayodhehi[4] saddhiṁ mahānasacchadane nisīdi. Rañño bhattaharaṇakālaṁ ullokayamāno[5] te ca kāke āha: „ahaṁ rañño bhatte hariyamāne bhājanāni pātessāmi, bhājanesu[6] patitesu mayhaṁ jīvitaṁ n' atthi, tumhesu cattāro janā mukhapūraṁ bhattaṁ cattāro macchamaṁsaṁ gahetvā[7] sapajāpatikaṁ kākarājaṁ[8] bhojetha, ‘kahaṁ senāpatîti[9]’ vutte[10] ‘pacchato ehitîti[11]’ vadeyyāthā“ 'ti. Atha sūdo[12] bhojanavikatiṁ sampādetvā kājena[13] gahetvā[14] rājakulaṁ pāyāsi. Tassa rājaṅgaṇaṁ[15] gatakāle kākasenāpati kākānaṁ saññaṁ datvā sayaṁ uppatitvā bhattahārakassa[16] ure nisīditvā nakhapañjarena[17] paharitvā kaṇayaggavaṇṇena[18] tuṇḍena nāsaggaṁ assa abhihantvā[19] uṭṭhāya dvīhi pādehi[20] mukham assa pidahi. Rājā mahātale caṁkamanto mahāvātapānena oloketvā taṁ kākassa kiriyaṁ disvā bhattahārakassa[21] saddaṁ datvā „bho bhattahāra[22], bhājanāni[23] chaḍḍetvā[24] kākam eva gaṇhā[25]“ 'ti āha. So bhājanāni chaḍḍetvā[24] kākaṁ daḷhaṁ gaṇhi. Rājā pana[26] „ito ehîti“ āha. Tasmiṁ khaṇe[27] kākā āgantvā attano pahonakaṁ

[1] Bid -siyaṁ. [2] Bid -sassa avi-. [3] Bid ārakkhaṇatthāya. [4] Bid kākasūrayo-. [5] Bid olokiyamāno. [6] Bid add pana. [7] Bd adds netvā, Bi netvā passa. [8] Bid -rājānaṁ. [9] Cs adds ca. [10] Bid add mama. [11] Cks ehīti, Bid ehiti. [12] Bid add rañño. [13] Bid kācena. [14] Bid gāhāpetvā [15] Bi -ṇe, Bd -ṇa [16] Bid -kārakassa. [17] Bid -pañcarena. [18] Bid kalāyaggasadisena. [19] Cs -gantvā, Bid abhipaharanto. [20] Bid pakkhapā-. [21] Bi -kārakassa. [22] Bi -kāraka, Bd -hāraka. [23] Bid bhattabhā-. [24] Ck chaḍḍhe-. [25] Bid -hāhī. [26] Bid rājāpi naṁ. [27] Bid add te.

bhuñjitvā sesaṁ vuttaniyāmena[1] gahetvā agamaṁsu[2]. Tato sesā āgantvā sesaṁ[3] bhuñjiṁsu. Te pi aṭṭha janā gantvā rājānaṁ sapajāpatikaṁ bhojesuṁ. Suphassāya dohaḷo[4] vūpasanto[5]. Bhattahārako kākaṁ rañño upanesi. Atha naṁ rājā pucchi: „bho kāka, tvaṁ mamañ ca na lajji bhattahārakassa ca nāsaṁ khaṇḍesi bhattabhājanāni ca bhindi attano ca jīvitaṁ na rakkhi, kasmā evarūpaṁ kammam akāsîti". Kāko „mahārāja, amhākaṁ rājā Bārāṇasiṁ upanissāya vasati, aham assa senāpati, tassa Suphassā nāma bhariyā dohaḷinī tumhākaṁ bhojanaṁ bhuñjitukāmā, rājā tassā dohaḷaṁ mayhaṁ ācikkhi, ahaṁ tatth' eva mama jīvitaṁ pariccajitvā āgato, idāni me tassā bhojanaṁ pesitaṁ, mayham manoratho matthakaṁ patto, iminā kāraṇena mayā evarūpaṁ[6] katan" ti dīpento

1\. Bārāṇassaṁ[7] mahārāja kākarājā nivāsiko
asītiyā sahassehi Supatto parivārito. 124.

2\. Tassa dohaḷinī bhariyā Suphassā macchaṁ[8] icchati
rañño mahānase pakkaṁ paccagghaṁ rājabhojanaṁ. 125.

3\. Tes' āhaṁ pahito dūto rañño c' amhi idhâgato,
bhattu apacitiṁ kummi, nāsāyam akaraṁ vaṇan ti 126.

Tattha Bārāṇassan[9] ti Bārāṇasiyaṁ, nivāsiko[10] ti nibaddhavasanako, pakkan ti nānappakārena sampāditaṁ, keci siddhan ti sajjhāyanti, paccagghan[11] ti accuṇhaṁ[12] aparivāsikaṁ[13] macchamaṁsavikatisu vā paccekapaccekamettam ahagghan[14] ti paccagghaṁ, tesâhaṁ pahito dūto rañño camhi idhāgato ti tesaṁ ubhinnam pi ahaṁ dūto āṇattikaro raññā[15] c' amhi[16] pahito, tasmā idha āgato ti attho[17], bhattu apacitiṁ kummîti svāhaṁ evaṁ āgato[18] attano bhattu apacitiṁ sakkārasammānaṁ karomi, nāsāyaṁ[19] akaraṁ vaṇan ti mahārāja iminā kāraṇena tumhe ca attano ca jīvitaṁ agaṇayitvā[20] bhattabhājanaṁ[21] pātāpetuṁ bhattahārakassa nāsāya mukhatuṇḍena[22] vaṇaṁ akāsiṁ, mayā attano rañño apaciti katā, idāni tumhe yaṁ icchatha taṁ daṇḍaṁ[23] karothā 'ti.

---

[1] Bid -meneva. [2] Bid -miṁsu. [3] Ck Bd sesā, Bi sesa. [4] Cks -laṁ. [5] Bid vūpasami. [6] Bid add kammaṁ. [7] Bi -ṇasyaṁ, Bd -ṇassyaṁ. [8] Bi tasmītum, Bd bhakkhītum. [9] Bi -ṇasīyyan, Bd -ṇassyan. [10] Cks -sako. [11] Ck pacchagghan, Bd paccakkhan. [12] Ck abbhuṇhaṁ, Bid abhiṇhaṁ. [13] Bi saṁparivāritaṁ, Bd saṁparivāsītaṁ. [14] Cs -mettha-, Bid omit one pacceka. [15] Bd rañño. [16] Bd ca amhi. [17] Cks attano, Bi atto. [18] Bid āṇatto. [19] Bid nāsāya. [20] Cks agaṇhitvā, Bid agaṇetvā. [21] Bid -bhojanaṁ. [22] Cs Bid -tuṇḍakena. [23] Bi daṇta.

Rājā tassa vacanaṁ sutvā „mayaṁ tāva manussabhūtānaṁ mahantaṁ yasaṁ datvā amhākaṁ suhajje kātuṁ[1] na sakkoma, gāmādīni dadamānâpi amhākaṁ jīvitadāyakaṁ na labhāma, ayaṁ kāko samāno attano rañño jīvitaṁ pariccajati[2] ativiya sappuriso madhurassaro dhammiko[3]" ti guṇesu pasīditvā tañ ca[4] setacchattena pūjesi. So attano laddhena chattena[5] rājānam eva pūjetvā Supattassa[6] guṇaṁ[7] kathesi. Rājā taṁ[8] pakkosāpetvā dhammaṁ sutvā ubhinnam[9] pi[10] tesaṁ attano bhojananiyāmena bhattaṁ paṭṭhapesi, sesakākānaṁ devasikaṁ ekaṁ[11] taṇḍulammaṇaṁ pacāpesi[12], sayañ ca Bodhisattassa ovāde ṭhatvā sabbasattānaṁ abhayaṁ datvā pañcasīlāni rakkhi[13]. Supattakākovādo[14] sattavassasatāni pavatti[15].

Satthā imaṁ desanaṁ[16] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahosi, senāpati[17] Sāriputto, Suphassā Rāhulamātā, Supatto pana[18] aham evā" 'ti. Supattajātakaṁ[19].

3. Kāyavicchindajātaka.

Puṭṭhassa me ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ purisaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira eko[20] puriso paṇḍurogena aṭṭito[21] vejjehi paṭikkhitto, Puttadāro pi 'ssa „ko imaṁ paṭijaggituṁ sakkotîti" cintesi. Tassa[22] etad ahosi: „sac' āhaṁ imamhā rogā vuṭṭhahissāmi[23] pabbajissāmîti". So katipāhen' eva kiñci sappāyaṁ labhitvā ārogo[24] hutvā Jetavanaṁ gantvā[25] pabbajjaṁ yāci. So Satthu santike pabbajjañ ca upasampadañ ca labhitvā nacirass' eva arahattaṁ pāpuṇi. Ath' ekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asuko nāma paṇḍurogī 'imamhā rogā vuṭṭhito pabbajissāmîti' cintetvā pabbajito c' eva arahattañ ca patto" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-

---

[1] B^i sukhahajje tuṁ, B^d suhajje tuṁ. [2] B^{id} -ji. [3] B^i dhammākathiko, B^d dhammakatiko. [4] B^{id} taṁ, leaving out ca. [5] B^{id} setacha-. [6] C^s supaṇṇassa, B^{id} bodhisattassa. [7] B^{id} guṇe. [8] B^{id} naṁ. [9] B^i -nnā, B^d -nnaṁ. [10] C^{ks} hi. [11] B^{id} ekadoṇi. [12] B^i ṭhapesi. [13] C^s -iṁsu, B^{id} rakkhati. [14] B^{id} add pana. [15] B^{id} pavattati. [16] B^{id} dhammade-. [17] B^{id} sumukhose-. [18] C^{ks} omit pana. [19] B^{id} add dutiyaṁ. [20] C^k kira eko. [21] C^k addhito, B^i atiko. [22] C^s athassa. [23] B^{id} muñcissāmi. [24] C^{ks} B^i ar-. [25] B^{id} add satthāraṁ.

sinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave[1] ayam eva, pubbe paṇḍitâpi evaṁ vatvā rogā vuṭṭhāya pabbajitvā attano vaḍḍhim akaṁsū" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā vasanto paṇḍurogī ahosi. Vejjâpi paṭijaggituṁ nâsakkhiṁsu, puttadāro pi[2] vippaṭisārī ahosi. So „imamhā rogā vuṭṭhito pabbajissāmîti" cintetvā kiñcid eva sappāyaṁ labhitvā ārogo[3] hutvā Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbaji[4]. So samāpattiyo ca abhiññāyo ca[5] uppādetvā jhānasukhena viharanto „ettakaṁ kālaṁ evarūpaṁ sukhaṁ[6] nâlaṭthan[7]" ti udānaṁ udānento

1. Puṭṭhassa[8] me aññatarena vyādhinā
rogena bāḷhaṁ dukkhitassa ruppato
parisussati khippam idaṁ kalebaraṁ[9]
pupphaṁ yathā paṁsuni[10] ātape kataṁ. 127.

2. Ajaññaṁ jaññasaṁkhātaṁ asuciṁ sucisammataṁ
nānākuṇapaparipūraṁ jaññarūpaṁ apassato. 128.

3. Dhi-r-atthu taṁ āturaṁ pūtikāyaṁ
jegucchiyaṁ[11] asuciṁ vyādhidhammaṁ
yattha-ppamattā[12] adhimucchitā pajā
hāpenti maggaṁ sugatūpapattiyā ti 129.

imā gāthā abhāsi.

Tattha aññatarenā 'ti aṭṭhanavutiyā rogesu ekena paṇḍurogavyādhinā, rogenā 'ti rujanasabhāvattā evaṁladdhena nāmena, ruppato ti ghaṭṭiyamānassa pīḷiyamānassa, paṁsuni[13] ātape katan ti yathā vātātapena[14] tattavālikāya ṭhapitaṁ sukumāraṁ[15] pupphaṁ parisusseyya evaṁ parisusseyyā[16] 'ti attho, ajaññaṁ jaññasaṁkhātan ti paṭikkūlaṁ[17] amanāpam eva bālānaṁ manāpan ti saṁkhaṁ gataṁ, nānākuṇapaparipūran ti kesādīhi dvattiṁsāya kuṇapehi paripuṇṇaṁ, jaññarūpaṁ apassato ti apassantassa andhabāla-

[1] Bid add idāneva. [2] Bid pissa. [3] Ck ar-. [4] Bid -jitvā. [5] Bid abhiññāyo ca samāpattiyo ca. [6] Bid add nāma. [7] Bid na laddhan. [8] Bd phu-. [9] Ck Bd kaḷe-, Bi kathevaraṁ. [10] Ck paṁsūni. [11] Bd ji-. [12] Bid yatthapam-. [13] Cks Bd paṁsūni, Bi paṁsumni. [14] Bid ātape. [15] Bid sukhuma. [16] Bid -ssatī. [17] Bi patikūlaṁ, Bd paṭikūlaṁ.

puthujjanassa[1] manāpaṁ sādhurūpaṁ paribhogasabhāvaṁ[2] hutvā upaṭṭhāti, akkhimhā akkhigūthako ti ādinā nayena pakāsito assa[3] sabhāvo bālānaṁ upaṭṭhāti, āturan ti niccagilānaṁ, adhimucchitā ti kilesamucchāya ativiya mucchitā, pajā ti andhabālaputhujjanā, hāpenti maggaṁ sugatūpapattiyā ti imasmiṁ pūtikāye laggālaggitā hutvā apāyamaggaṁ pūrentā[4] devamanussabhedāya sugatiupapattiyā maggaṁ parihāpenti[5].

Iti Mahāsatto nānappakārato asucibhāvaṁ niccāturabhāvañ ca pariganhanto kāye nibbinditvā yāvajīvaṁ cattāro brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Bahujanā sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu) „Tadā tāpaso pana aham eva ahosin[6]“ ti. Kāyavicchindajātakaṁ[7].

4. Jambukhādakajātaka.

Ko 'yaṁ bindussaro[8] vaggū 'ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane[9] viharanto Devadatta-Kokālike ārabbha kathesi. Tadā hi Devadatte parihīnalābhasakkāre Kokāliko kulāni upasaṁkamitvā „Devadattatthero Mahāsammata-paveṇiyā[10] Okkāka-rājavaṁse jāto asambhinne khattiyavaṁse vaḍḍhito tipiṭako[11] jhānalābhī madhurakatho dhammakathiko, detha karotha[12] therassā“ 'ti Devadattassa vaṇṇaṁ bhāsati. Devadatto pi „Kokāliko udiccabrāhmaṇakulā nikkhamitvā pabbajito bahussuto dhammakathiko, detha karotha Kokālikassā“ 'ti Kokālikassa vaṇṇaṁ bhāsati. Iti[13] te aññāmaññassa vaṇṇaṁ bhāsitvā kulagharesu bhuñjantā vicaranti. Ath' ekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ[14] kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Devadatta-Kokālikā aññamaññassa abhūtaguṇaṁ[15] kathetvā bhuñjantā vicarantîti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' ete abhūtaguṇaṁ[15] kathetvā bhuñjanti, pubbe p' evaṁ bhuñjiṁsu yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto aññatarasmiṁ jambusaṇḍe[16] rukkhadevatā

[1] B^{id} omit andha. [2] C^k parisakkhasabhāvaṁ, C^s sukhasabhāvaṁ. [3] B^i asubhassa, B^d asubha. [4] B^{id} pūretvā, [5] B^{id} -tīti. [6] B^{id} aham evā, omitting ahosi. [7] B^{id} kayanibbinda-, and add tatiyaṁ. [8] B^{id} bindusaro. [9] B^{id} jetavane [10] C^k -paveniyā. [11] B^{id} tipiṭakadharo. [12] B^i omits karotha. [13] B^{id} omit iti. [14] B^{id} add bhikkhu. [15] B^{id} -guṇakathaṁ. [16] B^{id} jambuvanasaṇḍe.

hutvā nibbatti. Tatr' eko kāko jambusākhāya nisinno jambupakkāni khādati. Ath' eko sigālo āgantvā uddhaṁ olokento kākaṁ disvā „yan nūnâhaṁ imassa abhūtaguṇaṁ[1] kathetvā jambūni khādeyyan“ ti tassa vaṇṇaṁ kathento imaṁ gātham āha: 5

1. Ko 'yaṁ bindussaro vaggu pavadantānam[2] uttamo,
accuto jambusākhāya moracchāpo va kūjatîti. 130.

Tattha bindussaro ti bindunā avisaṭena[3] piṇḍitena[4] sarena samannāgato, vaggū 'ti madhumadhurasaddo[5] ti, accuto ti na cuto sunisinno[6], moracchāpo va kūjatîti taruṇamoro va manāpena sarena[7], ko nām' eso kūjatîti vadati. 10

Atha naṁ kāko paṭipasaṁsanto[8] dutiyaṁ gātham āha:

2. Kulaputto va[9] jānāti kulaputte[10] pasaṁsituṁ,
vyagghacchāpasarīvaṇṇa[11] bhuñja samma dadāmi te ti. 131.

Tattha vyagghacchāpasarīvaṇṇā[12] 'ti tvaṁ mayhaṁ vyagghapotakasamānavaṇṇo khāyasi[13], tena taṁ vadāmi: ambho vyagghacchāpasarīvaṇṇa[14], bhuñja samma dadāmi te ti vayassa yāvadatthaṁ jambupakkāni khāda, ahan te dadāmîti. 15

Evañ ca pana vatvā jambusākhaṁ cāletvā phalāni pātesi. Ath' asmiṁ[15] jamburukkhe nibbattadevatā[16] te ubho pi abhūtaguṇakathaṁ kathetvā jambūni khādante disvā tatiyaṁ gātham āha: 20

3. Cirassaṁ vata passāmi musāvādī[17] samāgate
vantādaṁ kuṇapādañ ca aññamaññaṁ pasaṁsake ti. 132.

Tattha vantādan ti paresaṁ vantabhattakhādakaṁ kākaṁ, kuṇapādañ cā 'ti kuṇapakhādanakaṁ[18] sigālañ ca. 25

Imañ ca pana gāthaṁ vatvā sā devatā bheravarūpārammaṇaṁ dassetvā te tato palāpesîti.

---

[1] Bid -guṇakathaṁ. [2] Bi santānaṁ, Bd saravantānam. [3] Bi avisarena, Bd abhisandena. [4] Bi omits piṇḍitena. [5] Ck madhumadh-, Cs mudumadh-, Bi madhutimadh-, Bd madhurasaddo. [6] Bid sannisinno. [7] Bid saddena. [8] Bd paṭipasaṁsento, Ck paṭippasanto. [9] Bid pa. [10] Bid -ttaṁ. [11] Cks -ṇṇo, Bi byagghyacchāpasariraṁvaṇṇo, Bd -sariravaṇṇa. [12] Cks -ṇṇo, Bid byagghyacchāpasariravaṇṇo. [13] Bi khādasi. [14] Bid byagghyacchāpasariravaṇṇa, Cks vyagghacchāpasarīvaṇṇo. [15] Bid atha tasmī. [16] Bid adhivattā-. [17] all four MSS. -di. [18] Ck -mādanakaṁ, Bid -khādakaṁ.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana aham evā“ 'ti. Jambukhādakajātakaṁ[1].

5. Antajātaka.

Usabhass' eva te khandho ti. Idam pi Satthā tatth' eva viharanto[2] te yeva dve jane ārabbha kathesi. Paccuppannavatthuṁ[3] purimasadisam eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ gāmūpacāre eraṇḍarukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmiṁ gāme[4] mataṁ jaraggavaṁ nikkaḍḍhitvā gāmadvāre eraṇḍavane chaḍḍesuṁ. Eko sigālo āgantvā tassa maṁsaṁ khādi. Eko kāko āgantvā eraṇḍe nilīno taṁ disvā „yan nūnâhaṁ etassa abhūtaguṇakathaṁ kathetvā maṁsaṁ khādeyyan“ ti cintetvā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Usabhassêva te khandho sīhassêva vijambhitaṁ,
   migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase ti. 133.

Tattha namo ty atthū 'ti namo te atthu.

Taṁ sutvā sigālo dutiyaṁ gātham āha:

2. Kulaputto va[5] jānāti kulaputte[6] pasaṁsituṁ,
   mayūragīvasaṁkāsa[7] ito pariyāhi vāyasā 'ti. 134.

Tattha ito pariyāhîti eraṇḍato otaritvā ito yenâhaṁ tenâgantvā maṁsaṁ khādā 'ti vadati.

Taṁ tesaṁ kiriyaṁ disvā sā[8] rukkhadevatā tatiyaṁ gātham āha:

3. Migānaṁ kotthuko[9] anto pakkhīnaṁ[10] pana vāyaso
   eraṇḍo anto rukkhānaṁ, tayo antā samāgatā ti. 135.

Tattha anto ti hīno lāmako.

---

[1] C^k -vādaka-, B^i jampusākhādajā-, B^d jampukhādajā-, B^{id} add catutthaṁ. [2] B^{id} idaṁ satthā jetavane viharanto. [3] B^{id} -vatthu. [4] B^{id} gāmake. [5] B^{id} pa. [6] B^{id} -puttaṁ. [7] B^{id} -sā. [8] B^{id} omit sā. [9] B^{id} siṅgālo. [10] B^{id} -inaṁ.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana ahaṁ evā 'ti. Antajātakaṁ[1].

6. Samuddajātaka.

Ko nāyan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Upanandattheraṁ ārabbha kathesi. So hi mahagghaso mahātaṇho ahosi, sakaṭapūrehi paccayehi santappetuṁ na sakkā, vassūpanāyikakāle[2] dvīsu tīsu vihāresu vassaṁ upagantvā ekasmiṁ upāhanā[3] ṭhapeti[4] ekasmiṁ kattarayaṭṭhiṁ ekasmiṁ udakatumbaṁ[5], ekasmiṁ sayaṁ vasati, janapadavihāraṁ gantvā paṇītaparikkhāre[6] bhikkhū disvā ariyavaṁsakathaṁ kathetvā te[7] paṁsukulāni gāhāpetvā tesaṁ cīvarāni gaṇhāti[8], mattikapatte[9] gāhāpetvā manāpamanāpe patte ca[10] thālakāni ca gaṇhāti[11], gahetvā yānakaṁ pūretvā Jetavanaṁ āgacchati[12]. Ath' ekadivasaṁ[13] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Upanando Sakyaputto mahagghaso mahiccho aññesaṁ paṭipattiṁ kathetvā samaṇaparikkhāraṁ[14] yānakaṁ pūretvā āgacchatîti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „ayuttaṁ bhikkhave Upanandena kataṁ parisaṁ ariyavaṁsaṁ kathentena, paṭhamataraṁ hi[15] attanā appicchena[16] hutvā pacchā paresaṁ ariyavaṁsaṁ kathetuṁ vaṭṭatîti“

Attānam eva paṭhamaṁ patirūpe[17] nivesaye, (Dhp. v. 158.)
ath' aññam anusāseyya, na kilisseya paṇḍito ti

imaṁ Dhammapade gāthaṁ desetvā[18] Upanandaṁ garahitvā „na bhikkhave idān' eva Upanando mahiccho pubbe mahāsamudde[19] pi yāva udakā rakkhitabbaṁ maññîti[20]“ vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto samuddadevatā hutvā nibbatti. Ath' eko udakakāko[21] samuddassa uparibhāgehi[22] gacchanto[23] „samudde udakaṁ pamāṇena pivatha, rakkhantā pivathā“ 'ti maccha-

---

[1] B^{id} add pañcamaṁ. [2] B^{id} vassu-. [3] B^{id} -naṁ, C^{s} -naṁ corr. to -nā. [4] B^{id} -si. [5] C^{s} -kumbhaṁ. [6] B^{id} paṇita-. [7] B^{id} tesaṁ. [8] B^{id} -ati. [9] C^{s} -kā-. [10] B^{id} omit ca. [11] B^{id} omit gaṇhāti. [12] B^{i} āgacchi. [13] B^{id} add bhikkhu. [14] so C^{ks} instead of -rānaṁ? B^{id} -re. [15] C^{k} omits hi, B^{i} -raññī, B^{d} -raññi. [16] B^{id} icho. [17] B^{i} paṭi-. [18] B^{i} dassetvā. [19] B^{id} -ddaṁ. [20] B^{i} saññiti, B^{d} maññatīti. [21] B^{i} uddeca, B^{d} omits udaka. [22] B^{i} -ge, B^{d} -gena. [23] B^{id} vicaranto.

saṁghe[1] sakuṇasaṁghe vārento[2] carati[3]. Taṁ disvā samuddadevatā paṭhamaṁ gātham āha:

1. Ko n' āyaṁ loṇatoyasmiṁ samantā paridhāvati,
   macche makare ca[4] vāreti ūmīsu[5] ca vihaññatîti. 136.

Tattha ko nāyan ti ko nu ayaṁ.

Taṁ sutvā samuddakāko dutiyaṁ gātham āha:

2. Anantapāyī[6] sakuṇo atitto tidisāsuto
   samuddaṁ pātum icchāmi sāgaraṁ saritaṁ[7] patin[8] ti. 137.

Tass' attho: ahaṁ anantaṁ[9] sāgaram pātum icchāmi ten' amhi anantapāyī[10] nāma sakuṇo, mahatiyā pana[11] apūraṇīyataṇhāya samannāgatattā atitto ti pi ahaṁ disāsuto vissuto pākaṭo, sv-āhaṁ sakalasamuddaṁ sundarānaṁ ratanānaṁ ākarattā[12] sāgarena vā[13] khatattā[14] sāgaram saritānaṁ[15] patibhāvena saritaṁ patiṁ[16] pātum icchāmîti.

Taṁ sutvā samuddadevatā tatiyaṁ gātham āha:

3. So ayaṁ[17] hāyati c' eva pūrat' eva[18] mahodadhi,
   nâssa nāyati[19] pītatto[20], apeyyo kira sāgaro ti. 138.

Tattha soyan[21] ti so ayaṁ, hāyati ceva 'ti udakassa osakkanavelāya hāyati nikkhamanavelāya pūrati, nāssa nāyatîti assa mahāsamuddassa sace pi naṁ sakalo[22] loko piveyya tathâpi ito ettakaṁ nāma udakaṁ pītaṁ[23] pariyanto na paññāyati, apeyyo kirā 'ti esa[24] kira sāgaro na sakkā kenaci udakaṁ khepetvā pātun ti.

Evañ ca pana vatvā[25] bheravarūpārammaṇaṁ dassetvā samuddakākaṁ palāpesi.

Satthā imaṁ desanaṁ[26] āharitvā jātakaṁ samodhānesi. „Tadā samuddakāko Upanando ahosi, devatā pana aham evā" 'ti. Samuddajātakaṁ[27].

---

[1] C^{ks} -gha. [2] B^{i} repeats vārento. [3] B^{d} vicarati. [4] B^{i} makarante, B^{d} makāre. [5] B^{id} ummisu. [6] C^{s} -yi, B^{i} anandapāyi, B^{d} ānantapāyi. [7] B^{id} paritaṁ. [8] all four MSS. patī. [9] B^{i} ānanda-, B^{d} ānanta-. [10] B^{i} anandāpāyi, B^{d} anantapāyi. [11] B^{id} pi. [12] C^{k} ākārattā, B^{i} agarattā, B^{d} agārattā. [13] B^{d} ca, B^{i} omits vā. [14] B^{i} khanitattā, B^{d} khaṇitattā. [15] B^{i} pari-. [16] B^{i} paritaṁ patitaṁ, B^{d} saripatitaṁ. [17] C^{k} svāyaṁ, C^{s} sāyaṁ corr. to svāyaṁ, B^{i} so ahaṁ, B^{d} sāyaṁ. [18] C^{k} pūrateca. [19] so all four MSS. [20] so C^{ks}; B^{id} pivanto. [21] B^{i} so ayan, B^{d} sāyan. [22] C^{k} -le, B^{id} -la. [23] so C^{ks}; B^{i} pivatanti, B^{d} pivitanti. [24] B^{id} eso. [25] B^{d} adds sā. [26] B^{id} dhammade-. [27] B^{id} add chaṭhaṁ.

7. Kāmavilāpajātaka.

Idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanaṁ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthuṁ Puppharattajātake āvibhavissati[3], atītaṁ Indriyajātake āvibhavissati.

Taṁ pana purisaṁ jīvasūle[4] uttāsesuṁ[5]. So tattha nisinno ākāsena gacchantaṁ[6] kākaṁ[7] disvā tāva kharam pi taṁ[8] vedanaṁ agaṇetvā piyabhariyāya sāsanaṁ pesetuṁ[9] kākaṁ āmantento imā gāthā āha:

1. Ucce sakuṇa[1] omāna[10] pattayāna[11] vihaṅgama[12]
   vajjāsi[13] kho tvaṁ vāmuruṁ[14], ciraṁ kho sā karissati[15]. 139.

2. Idaṁ kho sā na jānāti asiṁ[16] sattiñ[17] ca oḍḍitaṁ,
   sā[18] caṇḍī[18] kāhati kodhaṁ, tam[20] me tapati[21] no idha. 140.

3. Esa[22] uppalasannāho nikkham ussīsake[23] kataṁ
   kāsiyañ[24] ca muduṁ[25] vatthaṁ, tappatu[26] dhanakāmiyā[27] ti. 141.

Tattha omānā[2] 'ti caramāna[28] gacchamāna[29], pattayānā 'ti tam eva ālapati, tathā vihaṅgamā 'ti, so hi patte[30] yānaṁ katvā gamanato pattayāno ākāse gamanato vihaṅgamo, vajjāsîti vadeyyāsi, vāmurun[31] ti kadalikkhandhasamānaūruṁ mama sūle nisinnabhāvaṁ vadeyyāsi, ciraṁ kho sā karissatîti[32] sā imaṁ pavattiṁ ajānamānā mama āgamanaṁ ciraṁ karissati[33] ciraṁ me gamanassa[34] piyassa na ca[35] āgacchatîti[36] evaṁ cintessatîti attho, asiṁ[37] sattiñ cā ti asisamānatāya[38] sattisamānatāya ca sūlam eva sandhāya vadati,

1 Bid -ṇā. 2 Bi ḍemā, Bd ḍemānā. 3 so Cks; Bid kathitaṁ. 4 Bi jivantisule, Bd jīvitaṁsule. 5 Bi utta-, Bd uttāpesuṁ. 6 Bid āga-. 7 Bi ekakākaṁ, Bd ekaṁ kākaṁ. 8 Bd khīraṁpiḷitaṁ. 9 Bd adds taṁ. 10 Bi ḍehanā, Bd ḍemānā. 11 Bd -nā. 12 Bid -mā. 13 Bid -sī. 14 Bid cāmu-. 15 Bd saṁrissati. 16 Cs Bid asi. 17 Bid satti. 18 Ck yā. 19 Cs Bid -i. 20 Bid taṁ. 21 Bid tappati. 22 Bid esā. 23 Bd nikkhañcussī-, Bi nikkhacūḷāpakobitaṁ. 24 Bid -kañ. 25 Bid -du. 26 Bid tappetu. 27 Cks -mikā, Bid -kāpiyā. 28 Cs Bid -nā. 29 Cs Bid -nā, Bid tattha tattha ḍayhamāna (Bd ḍayyamānā) gacchamānā in the place of cara - - -. 30 Bid pattehi, Cs pattena. 31 Bid cāmu-. 32 Bi kirissatīti, Bd sarissatīti. 33 Bi sarissati, Bd sarissatīti. 34 so Cks; Bi gatassa, Bd katassa. 35 Ck nā ma, Bid omit naca. 36 Bid anāgacchatîti. 37 Ck Bid asi. 38 Bi adds ca.

taṁ[1] hi tassa uttāsanatthāya oḍḍitaṁ ṭhapitaṁ, caṇḍīti kodhanā kodhan[2] ti aticirāyatīti[3] mayi[4] kodhaṁ karissati, tam[5] me tapatīti[6] taṁ tassa kujjhanaṁ maṁ tapati, no idhā 'ti idha pana idaṁ sūlaṁ maṁ na tapatīti dīpeti, esa[7] uppalasannāho ti ādībi ghare ussīsake ṭhapitaṁ attano bhaṇḍaṁ ācikkhati, tattha uppalasannāho ti uppalo va[8] sannāho[9] uppalasadiso kato[10], so ca[11] sannāhasajjo[12] cā 'ti attho, nikkhañ cā[13] 'ti pañcahi suvaṇṇehi kataṁ aṅguleyyakaṁ[14], kāsikañ ca muduṁ[15] vatthan ti muduṁ kāsikasāṭakayugaṁ[16] sandhāyâha, ettakaṁ kira tena[17] ussīsake nikkhittaṁ, tappatu[18] dhanakāmiyā[19] ti etaṁ sabbaṁ gahetvā sā mama piyā dhanatthikā iminā dhanena tappatu[18] pūrā[20] tuṭṭhā[21] hotū 'ti.

Evaṁ so paridevamāno va kālaṁ katvā niraye nibbatti.

Satthā imaṁ desanaṁ[22] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhanesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā bhariyā[23] etarahi bhariyā va[24], yena pana[25] devaputtena taṁ kāraṇaṁ diṭṭhaṁ so aham evā“ 'ti. Kāmavilāpajātakaṁ[26].

8. Udumbarajātaka.

Udumbarā cime[27] pakkā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira aññatarasmiṁ paccantagāmake vihāraṁ kāretvā vasati, ramaṇīyo vihāro piṭṭhipāsāṇe niviṭṭho, mandasammajjanaṭṭhānaṁ[28] udakaphāsu[29], gocaragāmo na[30] dūre[31], sampiyāyamānā manussā bhikkhaṁ denti. Ath' eko bhikkhu cārikaṁ[32] caramāno taṁ vihāraṁ pāpuṇi, nevāsikatthero[33] tassâgantukavattaṁ[34] katvā punadivase taṁ ādāya gāmaṁ piṇḍāya pāvisi, manussā tassa[35] bhikkhaṁ datvā svātanāya nimantayiṁsu, āgantuko[36] katipāhaṁ bhuñjitvā cintesi: „eken' upāyena[37] bhikkhuṁ

---

[1] B^{id} tañ. [2] C^k kodhanaṁ kodhanan, C^s kodhanaṁ kodhan. [3] B^i caṇḍi kāmāti kodhani ati-, B^d sā caṇḍiti kodhanā kāhati kodhan ti ati-. [4] B^i mayhaṁ. [5] B^{id} taṁ. [6] B^{id} tappa-. [7] B^{id} esā. [8] C^s B^{id} ca. [9] B^{id} add ca uppalasannāho, [10] B^{id} kaḷā. [11] C^s sova, B^{id} yoca. [12] B^i sannāhapakko, B^d sannāhako. [13] C^k nikkhamā [14] B^i aṅgulimaddikaṁ, B^d -muddikaṁ. [15] B^{id} -du· [16] B^{id} mudukaṁ pi sāṭaka-. [17] B^{id} dhanaṁ. [18] B^{id} tappetu. [19] B^{id} -piyā. [20] B^i pūratu, B^d pūretu. [21] B^i mudusantāṭhā, B^d santuṭhā. [22] C^s B^{id} dhammade-. [23] B^i adds va, B^d ca. [24] B^{id} omit va and add ahosi. [25] C^k omits pana. [26] B^{id} add sattamaṁ. [27] B^{id} came, C^s vime. [28] B^i maṇḍappasam-, B^d maṇḍalasam-. [29] B^{id} -sukaṁ. [30] B^{id} nāti. [31] B^i adds niccasaccasanne, B^d naccāsanno. [32] B^{id} -kañ. [33] B^{id} -siko. [34] B^{id} tassa āg-. [35] B^{id} paṇitaṁ. [36] B^i so āgaṁtvā. [37] B^{id} add taṁ.

vañcetvā nikkaḍḍhitvā[1] imaṁ vihāraṁ gaṇhissāmîti". Atha naṁ therūpaṭṭhānaṁ āgataṁ[2] pucchi: „kiṁ[3] āvuso Buddhūpaṭṭhānaṁ[4] akāsîti[5]". „Bhante imaṁ vihāraṁ paṭijaggantā[6] n'atthi, ten' amhi na gatapubbo[7]" ti. „Yāva tvaṁ Buddhūpaṭṭhānaṁ[1] gantvā āgacchasi tāvâhaṁ paṭijaggissāmîti". „Sādhu bhante" ti nevāsiko „yāva mamâgamanā there mā pamajjitthā" 'ti manussānaṁ vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya āgantuko „tassa nevāsikassa ayañ câyañ[8] ca doso" ti vatvā te manusse paribhindi. Itaro pi Satthāraṁ vanditvā punâgato. Ath' assa so senāsanaṁ na[9] adāsi. So ekasmiṁ ṭhāne vasitvā punadivase piṇḍāya gāmaṁ pāvisi. Manussā sāmīcimattam pi na kariṁsu. So vippaṭisārī hutvā puna Jetavanaṁ gantvā taṁ kāraṇaṁ bhikkhūnaṁ ārocesi. Te[10] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: āvuso asuko kira bhikkhu asukaṁ bhikkhuṁ vihārā nikkaḍḍhitvā sayaṁ tattha vasatîti[11]". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi so imaṁ vasanaṭṭhānā nikkaḍḍhi yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto araññe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tattha vassāne sattasattāhaṁ devo vassi. Ath' eko rattamukhakhuddamakkaṭo[12] ekissā anovassikāya pāsāṇadariyā vasamāno ekadivasaṁ darīdvāre[13] atemanaṭṭhāne sukhena nisīdi. Tatth' eko kāḷamukhamahāmakkaṭo[14] tinto[15] sītena pīḷiyamāno vicaranto taṁ tathā nisinnaṁ[16] disvā „upāyena taṁ[17] nīharitvā ettha vasissāmîti" cintetvā kucchiṁ[18] olambitvā[19] suhitākāram dassento[20] tassa purato ṭhatvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Udumbarā c' ime[21] pakkā nigrodhā ca kapitthanā[22],
   ehi nikkhama[23] bhuñjassu, kiṁ jighacchāya mīyasîti[24]. 142.

---

[1] Bi paṭikametvā. [2] Bd āgantvā. [3] Cks kim. [4] Ck Bid buddhu-. [5] Bid nākāsīti. [6] Bid jagganto. [7] Cks natthītinamhi gatapubbo. [8] Bid ca ayañ. [9] Cs Bi omit na [10] Bid add bhikkhū. [11] Bid vasīti. [12] Bid -khuddakama-. [13] Ck Bd dari-, Bi giri-. [14] Bi kāladukkha-, Ck khālamukhamahākakkaṭo. [15] Ck tintento, Cs cintento. [16] Cks nisinnamānaṁ. [17] Bi naṁ. [18] Ck kujjhiṁ, Cs kucchi, Bi kujhitvā. [19] so all four MSS. [20] Bid dassetvā. [21] Bi jame, Bd came, Cs pime. [22] Cs kapitthakā, Bi kapiṭhānā. [23] Ck Bd nikkhamma. [24] Bid mīlāsīti.

Tattha kapitthanā ti bilakkhū[1], ehi nikkhamā[2] 'ti ete udumbarādayo phalabhārauamitā[3], aham pi khāditvā suhito āgato[4], tvam pi gaccha bhuñjassū 'ti.

So pi tassa vacanaṁ[5] saddahitvā phalāphalāni[6] bhuñjitukāmo[7] nikkhamitvā tattha tattha[8] vicaritvā kiñci alabhanto puna āgantvā[9] taṁ antodariyaṁ[10] pavisitvā nisinnaṁ disvā „vañcessāmi nan" ti tassa purato ṭhatvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Evaṁ so[11] sukhito[12] hoti yo vaddham[13] apacāyati
yathâham ajja suhito dumapakkāni-m-āsito ti. 143.

Tattha dumapakkāni māsito ti udumbarādīni rukkhaphalāni khāditvā asito[14] dhāto[15] suhito[16].

Taṁ sutvā mahāmakkaṭo tatiyaṁ gātham āha:

3. Yaṁ vanejo vanejassa vañceyya kapino kapi[17]
daharo pi taṁ[18] na saddheyya na hi jiṇṇo[19] jarākapîti. 144.

Tass' attho: yaṁ vane jāto kapi vane jātassa kapino[20] vañcanaṁ[21] kareyya taṁ[22] daharo pi[23] tayā sadiso pi[24] vānaro na saddaheyya[25], mādiso pana jiṇṇo[26] jarākapi mahallakamakkaṭo na hi saddaheyya, sattakkhattum pi bhaṇantassa tumhādisassa na saddahati[27], imasmiṁ[28] padese sabbaṁ phalāphalaṁ vassena[29] kilinnaṁ patitaṁ[30], puna tava imaṁ[31] ṭhānaṁ n'atthi gacchā 'ti.

So tato va pakkāmi.

Satthā imaṁ desanaṁ[32] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā khuddamakkaṭo[33] nevāsiko ahosi, kāḷamahāmakkaṭo[34] āgantuko, rukkhadevatā pana aham evā" 'ti. Udumbarajātakaṁ[35].

[1] C^{ks} -u, B^d milakkhu, B^i milabhikkhu. [2] B^d nikkhammā. [3] B^d -bhārenanamitā, B^i -bhāre namitā. [4] B^i adds si, B^d smiṁ. [5] B^{id} add sutvā. [6] B^{id} phalāni. [7] B^{id} khāditu. [8] C^k B^i only one tattha. [9] B^{id} punāg-. [10] B^{id} antopāsāṇada-. [11] B^{id} kho. [12] B^{id} suhito. [13] B^{id} vuḍḍham. [14] C^k B^d āsito. [15] B^{id} gato, C^k dhāno. [16] B^{id} omit suhito. [17] C^{ks} kapiṁ. [18] B^{id} omit taṁ. [19] C^k jiṇṇā, C^s jiṇṇa, B^i jiṇo-. [20] B^{id} kapissa. [21] C^k cavanaṁ, C^s vacanaṁ. [22] C^k naṁ. [23] B^{id} omit daharo pi. [24] B^{id} add daharo, [25] B^{id} saddheyya. [26] C^k jinna, C^s jinno. [27] B^{id} saddahīti. [28] C^s adds hi, B^{id} himavantap. [29] C^k casesana, C^s vasesana. [30] C^{ks} kiñcimatthīti, B^i kilannaṁ patitaṁ, B^d kilinnapatitaṁ. [31] B^d idaṁ. [32] B^{id} dhammade-. [33] B^{id} khuddakama-. [34] B^{id} kāla-. [35] B^{id} add aṭhamaṁ.

9. Komāyaputtajātaka.

Pure tuvan[1] ti. Idaṁ Satthā Pubbārāme[2] viharanto keḷisīlake[3] bhikkhū ārabbha kathesi. Te kira bhikkhū Satthari uparipāsāde viharante heṭṭhāpāsāde diṭṭhasutādīni kathentā kalahañ ca paribhāsañ ca kathentā[4] nisīdiṁsu. Satthā Mahāmoggallānaṁ āmantetvā „ehi[5], bhikkhū saṁvejehîti“ āha. Thero ākāse uppatitvā pādaṅguṭṭhakena pāsādathūpikaṁ[6] paharitvā yāva udakapariyantā pāsādaṁ kampesi. Te bhikkhū maraṇabhayabhītā nikkhamitvā bahi aṭṭhaṁsu. Tesaṁ so keḷisīlakabhāvo[7] bhikkhūsu pākaṭo jāto. Ath' ekadivasaṁ[8] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso ekacce bhikkhū evarūpe niyyānikasāne pabbajitvā keḷisīlā[9] hutvā caranti[10], aniccaṁ dukkhaṁ anattā ti vipassanāya kammaṁ[11] na karontîti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi[12] keḷisīlakā[13] yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ gāmake brāhmaṇakule nibbatti. Komāyaputto ti naṁ sañjāniṁsu. So aparabhāge nikkhamitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese vasi. Ath' aññe keḷisīlakā[14] tāpasā Himavantapadese[15] assamaṁ māpetvā vasiṁsu, kasiṇaparikammamattam pi nesaṁ n'atthi, araññato phalāphalāni āharitvā khāditvā hasamānā[16] nānappakārāya keḷiyā[17] vītināmenti. Tesaṁ santike[18] makkaṭo atthi, so pi keḷisīlako[19] va[20] mukhavikārādīni karonto tāpasānaṁ nānāvidhaṁ keḷiṁ[21] dasseti. Tāpasā tattha ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya manussapathaṁ āgamiṁsu. Tesaṁ gatakālato paṭṭhāya Bodhisatto taṁ ṭhānaṁ āgantvā[22] vāsaṁ kappesi. Makkaṭo tesaṁ viya tassâpi keḷiṁ[21] dassesi. Bodhisatto accharam paharitvā „susikkhitapabbajitānaṁ santike vasantena nāma

[1] Cks tvan. [2] Bid jetavane. [3] Ck kīḷi-, Bi kolisīla, Bd kelisīla. [4] Bid karontā. [5] Bid ete. [6] Bd -tūpikaṁ, Bi -bhummikaṁ. [7] Bid kelisīlabhāvo. [8] Bid add bhikkhū. [9] Bid add bhikkhū. [10] Bid vicaranti. [11] Bid kammaṭṭhānaṁ. [12] Bd pete, [13] Bd kelisīlā. [14] Bid kelisīlā. [15] Bid -ppa-. [16] Ck vasamānā, Cs hasamānā? Bi haṁsamānā, Bd phāyamānā? [17] Bi kelisīlā, Bd kelisīlāya. [18] Bid add eko. [19] Bid keli-. [20] Bd ca. [21] Bid keliṁ. [22] Bi gaṁtvā.

5 10 15 20 25

ācārasampannena kāyādīhi susaññatena[1] jhāne[2] suyuttena[3] bhavituṁ vaṭṭatîti" tassa ovādaṁ adāsi. So tato paṭṭhāya sīlavā ācārasampanno[4] ahosi. Bodhisatto pi tato aññattha agamāsi. Atha te tāpasā loṇambilaṁ sevitvā taṁ ṭhānaṁ 5 agamiṁsu[5]. Makkaṭo pubbe viya tesaṁ keḷiṁ[7] na dassesi. Atha naṁ tāpasā „pubbe[6] āvuso amhākaṁ purato keḷiṁ[7] karosi idāni na karosi, kiṁkāraṇā" ti pucchanto[8] paṭhamaṁ gātham āha:

1. Pure tuvaṁ[9] sīlavataṁ sakāse[10]
okkandikaṁ[11] kīḷasi assamamhi,
10 karoh' are[12] makkaṭiyāni makkaṭa,
na taṁ mayaṁ sīlavataṁ ramāmā 'ti. 145.

Tattha sīlavataṁ sakāse[13] ti keḷisīlānaṁ[14] amhākaṁ santike, okkandikan ti migo[15] viya okkandikatvā[16] kīḷasi, karohare[17] ti karohi[18] are[19] ti [20] ālapanaṁ, makkaṭiyānîti mukhamakkaṭikaṁ[21] kīḷāsaṁkhātāni[22] mukha-15 vikārāni[23], na taṁ mayaṁ sīlavataṁ ramāmā 'ti yaṁ pubbe tava keḷisīlaṁ keḷivatañ ca taṁ mayaṁ etarahi na ramāma nâbhiramāma, tvam pi no na ramāpesi, kin nu kho kāraṇan ti.

Taṁ sutvā makkaṭo dutiyaṁ gātham āha:

2. Sutā[24] hi mayhaṁ paramā[25] visuddhi[26]
20 Komāyaputtassa bahussutassa,
mā dāni[27] maṁ maññi tuvaṁ[28] yathā pure,
jhānāniyuttā viharāma āvuso ti. 146.

Tattha mayhan ti karaṇatthe sampadānaṁ, visuddhîti[29] jhānavisuddhi[30], bahussutassā 'ti bahunnaṁ kasiṇaparikammānaṁ aṭṭhannañ ca 25 samāpattīnaṁ sutattā c' eva paṭividdhattā ca bahussutassa, tuvan ti tesu ekaṁ tāpasaṁ ālapanto idāni mā maṁ tvaṁ pure viya saññāni[31] nâhaṁ purimasadiso ācariyo me laddho ti dīpeti.

---

[1] Bid susaṁvuttena. [2] Bi sādarena sādarena. [3] Bi susaṁyuttena, Bd suyuttapayuttena. [4] Bi sīlacāgācāra-. [5] Bid āgamaṁsu. [6] Ck keḷiṁ, Cs keḷiṁ corr. to keḷiṁ, Bi kili, Bd kilī. [7] Bid add tvaṁ. [8] Cs keḷiṁ corr. to keḷiṁ, Bd keli. [9] Ck pucchanti corr. to -tā. [10] Bi vasaṁvakasena, Bd pakāse. [11] Bid -nti-. [12] Cs -haro, Bi na karomareti, Bd karopāre. [13] Bd pakāse, Bi sīlavassaṁkāse. [14] Bid keli-. [15] Bid okkantikamigo in the place of okkandikantimigo. [16] Bid okkantetvā. [17] Bid karomāre. [18] Bi omits karohi. [19] Bd omits karohi are. [20] Bid iti. [21] Bid -kā. [22] Ck kīlā-, Bid kili-. [23] Bd -rādīni. [24] Cs sunā, Bd suṇo. [25] Cs Bi -maṁ. [26] Cs Bi -ddhiṁ. [27] Ck tvaṁ. [28] pubbe - - - dāni wanting in Bi. [29] Cks -inti, Bid -ddhiti. [30] Cks -iṁ. [31] Ck sajāni, Bi saññāni.

Taṁ sutvā tāpaso[1] tatiyaṁ gātham āha[2]:

3. Sace pi selasmiṁ vapeyyu[3] bījaṁ
devo ca vasse n' eva hi taṁ ruheyya,
sutā hi tayā[4] paramā visuddhi,
ārā tuvaṁ makkaṭa jhānabhūmiyā ti. 147. 5

Tass' attho: sace pi pāsāṇapiṭṭhe pañcavidhaṁ bījaṁ vapeyyuṁ devo ca sammā vasseyya akhettatāya taṁ n' eva[5] ruheyya[6], evam eva[7] taṁ[8] tayā paramajjhānavisuddhi sutā[9], tvam pana tiracchānayoniko[10] ārā jhānabhūmiyā dūre ṭhito, na sakkā tayā jhānaṁ nibbattetun ti makkaṭaṁ garahiṁsu.

Satthā imaṁ desanaṁ[11] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā keḷisīlatāpasā[12] ime bhikkhū ahesuṁ, Komāyaputto pana aham evā" 'ti. Komāyaputtajātakaṁ[13]. 10

10. Vakajātaka.

Parapāṇarodhā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇasanthavaṁ[14] ārabbha kathesi. Vatthuṁ Vinaye vitthārato āgatam eva, ayaṁ pan' ettha saṁkhepo: Āyasmā Upaseno[15] duvassiko[16] ekavassikena saddhivihārikena[17] saddhiṁ Satthāraṁ upasaṁkamitvā Satthārā garahito vanditvā pakkanto. Vipassanaṁ paṭṭhapetvā arahattaṁ patvā[18] appicchatādiguṇayutto terasadhūtaṅgāni[19] samādāya parisam pi terasadhūtaṅgadharaṁ[19] katvā Bhagavati temāsaṁ patisallīne[20] sapariso Satthāraṁ upasaṁkamitvā parisaṁ nissāya paṭhamaṁ garahaṁ labhitvā adhammikāya katikāya ananuvattane[21] dutiyaṁ sādhukāraṁ labhitvā „ito paṭṭhāya dhūtaṅgadharā[19] bhikkhū yathāsukhaṁ upasaṁkamitvā maṁ passantū" 'ti Satthārā katānuggaho[22] nikkhamitvā bhikkhūnaṁ tam atthaṁ ārocesi. Tato pabhuti bhikkhū dhūtaṅgadharā[19] hutvā Satthāraṁ[23] dassanāya upasaṁkamitvā Satthari patisallāṇā[20] vuṭṭhite tattha paṁsukūlāni chaḍḍetvā attano maṭṭacīvarān' eva[24] gaṇhiṁsu. Satthā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ senāsanacārikaṁ 15 20 25

[1] Ck -sā. [2] Ck āhaṁsu. [3] Cs -yyuṁ. [4] Cks tesaṁ, Bd mayā corr. to tayā. [5] Bid na. [6] Bi viraḷeyya, Bd viruḷeyya. [7] Cs -vaṁ. [8] Cs Bid omit taṁ. [9] Ck adds natasutā, Bi nasutā nasutā. [10] Bid -nikattā. [11] Bid dhammade-. [12] Ck Bid keli-. [13] Bid add navamaṁ. [14] Ck -santakaṁ corr. to -taṁ, Cs -santhataṁ, Bi saṇḍavaṁ, Bd saṇṭhavaṁ. [15] Ck -ne, Bi upaneseno. [16] Ck sudavassiko, Cs vassiko. [17] Bid omit saddhi-. [18] Bi arahappatto, Bd arahattampatto. [19] Ck -dhu-. [20] Bid paṭi-. [21] Bid anuvattane. [22] Bid gatā-. [23] Bi satthū. [24] Bid pattacī-.

caranto tattha tattha patitāni paṁsukūlāni disvā pucchitvā tam atthaṁ sutvā „bhikkhave imesaṁ nāma bhikkhūnaṁ vatasamādānaṁ[1] naciraṭ-ṭhitikaṁ vakassa[2] uposathakammasadisaṁ ahosîti“ vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente 5 Bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Ath' eko vako[3] Gaṅ-gātīre pāsāṇapiṭṭhe vasati. Atha Gaṅgāya himodakaṁ āgantvā taṁ pāsāṇaṁ parikkhipi. Vako[3] abhirūhitvā pāsāṇapiṭṭhe nipajji, n' ev' assa gocaro atthi na gocarāya gamanamaggo, udakam pi vaḍḍhat' eva, so cintesi: „mayhaṁ n'eva gocaro 10 atthi na gocarāya gamanamaggo, „nikkammassa[4] pana[5] nipaj-janato[6] uposathakammaṁ varan[7]“ ti manasā va uposathaṁ adhiṭṭhāya sīlāni samādiyitvā[8] nipajji. Tadā Sakko āvajjamāno tassa taṁ dubbalasamādānaṁ ñatvā „etaṁ vakaṁ[3] viheṭhes-sāmîti[9]“ eḷakarūpena āgantvā tassâvidure[10] ṭhatvā attānaṁ 15 dassesi. Vako taṁ disvā „aññasmiṁ divase uposathakammaṁ jānissamîti“ uṭṭhāya taṁ gaṇhituṁ pakkhandi[11]. Eḷako pi ito c' ito ca pakkhanditvā[12] attānaṁ gahetuṁ na adāsi[13]. Vako taṁ gahetum asakkonto nivattitvā āgamma „uposathakammaṁ tāva me na bhijjatîti“ tatth' eva puna nipajji. Sakko Sak-20 kattabhāven' eva ākāse ṭhatvā „tādisassa dubbalajjhāsayassa kiṁ uposathakammena, tvaṁ mama[14] Sakkabhāvaṁ ajānanto eḷakamaṁsaṁ khāditukāmo ahosîti“ taṁ viheṭhetvā garahitvā devalokam eva gato.

1. Parapāṇarodhā jīvanto maṁsalohitabhojano[15]
25 vako[3] vataṁ samādiyi[16] upapajji uposathaṁ. 148.
2. Tassa Sakko vataṁ ñāya ajarūpen' upāgami,
vītatapo[17] ajjhappatto bhañji[18] lohitapo tapaṁ. 149.

[1] Bid dhūtaṅgasamā-. [2] Bid ba-. [3] Bid ba-. [4] so Ck; Cs nikkamassa corr. to -mmassa, Bi niggamantassāpi, Bd nikkhamantassāpi. [5] Cs Bid omit pana. [6] Bi nimajjanato, Bd nimujjanato. [7] Bi varataran, Bd varaṁtaran. [8] Bid -dayitvā. [9] Bid vimaṁsissāmîti [10] Bi omits ta-, Bd tassa avi-. [11] Ck pakkandi, Bi pak-kantā. [12] Bi pakkan-. [13] Bid nādāsi. [14] Bid mam. [15] Ck Bid maṁsaṁ-. [16] Bid -dāya. [17] Bi vikandapo, Bd vigantapo. [18] Bi bhijja, Bd bhindi.

8. Evam evaṁ[1] idh' ekacce samādānasmiṁ[2] dubbalā
lahuṁ karonti attānaṁ vako[3] va ajakāraṇā ti 150.

tisso pi abhisambuddhagāthā.

Tattha upapajji uposathan ti uposathavāsaṁ upagato, vataññāsiti[4] taṁ dubbalavatam aññāsi, vītatapo[5] ajjhappatto ti vigatatapo hutvā upagato, tam khādituṁ pakkhanto[6] ti attho, lohitapo ti lohitapāyī[7], tapan ti taṁ attano samādānaṁ tapaṁ bhindi

Satthā imaṁ desanaṁ[8] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Sakko[9] aham evā“ 'ti. Vakajātakaṁ[10]. Kumbhavaggo pañcamo[11]. Tikanipātavaṇṇanā niṭṭhitā[12].

[1] Bid -va. [2] Bid -namhi. [3] Bid ba-. [4] Ck vanaññāsīti, Cs vataṁ aññāsīti, Bi tavaññāsīti, Bd vataññābhiti. [5] Bi vikantapo, Bd vikantapo corr. to vigantapo. [6] Bi pakkandito, Bd pakkhandito [7] all four MSS. -yi. [8] Bid dhammade-. [9] Bid add pana. [10] Cs Bid ba-, Bid add dasamaṁ. [11] Bi adds surāgharasupattajā kāyanippindajambukā antasamuddā kāmavi udummakomāyaputtaṁke jātakam dasamam bhave vaggo kumudapavuccati. [12] Bd adds bhadraghaṭaṁ supattañ ca kāyatunditidaṁ ca jampukā bhantaṁ samuddakāmavilāsam udumparaṁ komāyaputtaṁ bhaṇanti.